Diui Alberti Magni De anima libri tres. De intellectu et intelligibili libri duo / [Albertus].

Contributors

Albertus, Magnus, Saint, 1193?-1280.
Gregoriis, Joannes, de Forlivio.
Gregoriis, Gregorius, de Forlivio.
Albertus, Magnus, Saint, 1193?-1280. De intellectu et intelligibili.

Publication/Creation

Impresse Uenetijs : Per Joha[nne[m [et] Gregoriu[m de Gregorijs fratres, 1494. die. 7. Noue[m]bris.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/czu4n88f

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

Case I. c. 6.
I Ven 8/94

Albertus Magnus
De anima. De intellectu et intelligibili

Venice : J. & G. de Gregoriis
7 November, 1494

Hain-Copp 494
Proctor 4539
Pellechet 320
B.M. V, 345
G.K.W. 586

56071

Diui Alberti Magni De Anima libri tres. De Intellectu et Intelligibili libri duo.

Post totius logices diui Alberti magni exhibitionem offerunt tibi studiosissime lector Iohannes & Gregorius de Gregoriis frēs librū hunc de Anima: & de Intellectu & Intelligibili: mox eiusdē reliqua omnia totius naturalis philosophie opera q̄ accuratissime expleturi & in publicum prius in obscuro latentia prolaturi. Prepara te: sine hiis enī uix aliquis hiis tēporibus philosophi nomē ꝓmereri poterit. Ac ne quis malignus auarusq; ipressor prædictis fratribus noceat: qui oēs philosophiæ studiosos oia Alberti opera iprimēdo adiuuare pollliciti sunt. Serenissimus Venetorū Princeps Augustinus barbadicus cū suis sapientissimis Consiliariis iusserunt: nequis preter prædictos per decēniū Alberti Magni opera īprimere: aut imprimi facere audeat tam Venetiis: quā in aliis locis præfato Illustrissimo dominio subiectis: nec alibi ipressa in eisdem uendere: aut uendi facere sub pena amittēdi omnes libros: & ducatorum decem pro quolibet uolumine impresso uel uendito Caue igitur. .M.cccc.xciii. die. iii. Nouembris.

Incipit tabula totius operis

Primus liber de aia cõtinet infrascripta capla

Tractat⁹ prim⁹ est de modo quo cognoscẽda est aia.
Laꝑ.primũ ꝛ est digressio declarans q̃ sciẽ tia nãlis est de aia ꝛ q̃d ei⁹ ordo. char. i
Laꝑ.2.de nobilitate ꝛ valitate scie de aia char. i
Laꝑ.3.de q̃sitis quid sit subm huius sciẽtie ꝛ de difficultate ipsius. char. i
Laꝑ.4.que oportet inq̃rere ad inuestigandũ ꝓpriã anime diffinitionẽ. char. 2
Laꝑ.5.quo ordine oꝫ ꝓcedere q̃rentẽ ỏ bis q̃ spectãt ad scientiã de anima. char. 2
Laꝑ.6.quod oꝫ tractãtẽ de aia inq̃rere vtrũ habeat aliãs rõnes ꝓprias aut nõ. char. 3
Laꝑ 7.qualiter differẽter cõsiderat ꝓbicus ỏ eis q̃ hic querunt a dialetico ꝛ mathema tico: ꝛ methaphisico ꝛ mechanico in q̃ est digressio quedam. char. 3
Tractatus secũd⁹ primi libꝛi de aia in q̃ agit⁹ de aia �fm opiniones aliorum.
Laꝑ.primũ de hijs q̃ diffiniebant aiaꝫ per ꝺ q̃ ipsa est motiuũ quoddam. char. 4
Laꝑ.2.de opinionib⁹ coꝝ q̃ aiam per cogno scitiuũ diffiniendã esse dixerunt. char. 5
Laꝑ.3.de opinione q̃ ꝛ motiuo ꝛ cognoscitiuo aiam dicit esse diffiniendã in quo etiaꝫ est de opinionũ collatione. char. 6
Laꝑ.4.de trib⁹ in sũma per q̃ aĩa ab antiqs diffiniebatur que sunt motiuũ cognoscitiuũ ꝛ incorporeũ. char. 6
Laꝑ.5.de ꝓtradictõe opinionũ in cõi q̃ diffiniebãt aiam per motiuũ suiipsius. char. 7
Laꝑ.6.ꝛ est digressio declarãs difficultates q̃ oriunt ex ꝑ dictis de motu aie char. 7
Laꝑ.vij.de disputatõe ꝓ opiniones Democriti ꝛ Platonis de motib⁹ aie qb⁹ mouet in corpore ꝛ mouet corpus char. 8
Laꝑ.8.de improbatõe opinionis q̃ dixit animã esse armoniã corporis cõmixti. char. 9
Laꝑ.9.de solutione obiectõnis q̃ videtur ex alterantib⁹ ꝓbari q̃ aĩa mouet ꝑ se ꝛ phi sice ꝛ in illo est bona demonstratio de intellectualis aie imortalitate. char. 10
Laꝑ.10.de iprobatiõe opinionis q̃ dicit aiaꝫ esse numeꝝ seipsuꝫ mouentẽ. char. 10
Laꝑ.11.de iprobatõe opiniõis coꝝ qui diffinierũt animã per cognoscituũ dicentiũ simile simili cognosci ꝛ ideo animã eẽ prin cipiũ omniũ. char. 11
Laꝑ.12.vtrũ cognoscat simile simili sicut dixit Empedocles. char. 12
Laꝑ.13.de cã illi⁹ opinionis que dixit aiam esse ex elementis ꝛ spãliter ex aere: ꝛ ẽ dis gressio in eo declarãs diuersas cãs ꝛ tres opiniones circa hoc. char. 12
Laꝑ.14.ꝛ est digressio declarans cãm dicti antiquoꝝ quo dixerũt sile sili cognosci. char. 13
Laꝑ.15.vtrũ aĩa diuersa agat per vnã subam ꝛ diuersas potentias vel per plures subas ꝛ plures potentias: in quo etiã habet vtꝝ vegetabilis ꝛ sensibil ꝛ rõnalis vna sit substantia in homine. char. 14
Laꝑ.16.de dubitatione q̃ mouet de eo quod vnit potẽtias aie vtrũ rõ cõmunis vl subareal is cuius vires aie sunt partes. char. 15

Liber secũdus qui est de aia �fm suba ꝛ ꝓtes eius q̃ sunt vegetabilis sensibilis ꝛ rationalis

Tractatus prim⁹ de suba anime �fm se
Laꝑ.primũ que sit libꝛi intẽtio ꝛ qualiter diffinitionem aie venari contingit. char. 15
Laꝑ.2.de vniuersali aie diffinitione que dicit quid est anima vniuersaliter. char. 16
Laꝑ.3.de date diffinitionis explanatõe ꝛ est digressio quedam. char. 16
Laꝑ.4.in quo ex predictis demonstrat⁹ que aia separabilis sit ꝛ que non. char. 17
Laꝑ.5.in q̃ ꝓbat q̃ oꝫ q̃rere aliã adhuc diffinitionẽ que dicit cãm supius habitã. char. 17
Laꝑ.6.de diffinitione aie dicente ꝓpter q̃d. char. 18
Laꝑ.7.vtrũ quelibet viriuꝫ aie sit anima et vtrũ sit tota in toto. char. 18
Laꝑ.8.qualiter intellectus est alterũ genus aie ꝛ separabilis: ꝛ qualiter est vmbra intelligentie ꝛ sensibilis est vmbra intellect⁹ etiã vegetabilis est vmbra sensibilis char. 18
Laꝑ.9.q̃ formaliter ꝛ nõ materialiter vnitur aiaꝛ q̃ ipa est primus actus hui⁹ coꝝ poris ꝛ nõ cuiuslibet. char. 19
Laꝑ.10.de enumeratõe potentiaꝝ principaliũ q̃ sunt potentie anime. char. 19
Laꝑ.11.ex quib⁹ partib⁹ cõponitur aiaꝛ eadẽ est rõ anime ꝛ figure. char. 19
Tractat⁹ secũd⁹ secũdi libꝛi in quo agit de potentijs aie vegetabilis sigillatim ꝛ primo de ordine ꝓcedendi ꝛ quot sint ꝛ q̃ potentie anime vegetabilis. char. 20
Laꝑ.2.q̃liter anima est viuentis coꝝporis cã ꝛ principiũ. char. 21
Laꝑ.3.de improbatione erroꝝ Empedoclis circa motũ ꝛ cãm nutrimenti. char. 21
Laꝑ.4.de iprobatõe erroꝝ coꝝ q̃ dicũt augmẽtũ ꝛ alimẽtũ fieri ꝑ virtutẽ ignis char. 21
Laꝑ.5.de alimẽto q̃ est obiectũ nutritiue ꝛ vegetatiue. char. 21
Laꝑ.6.de officijs nutritiue ꝛ augmẽtatiue char. 22
Laꝑ.7.de officijs virtutũ generatiue char. 22
Laꝑ.8.ꝛ est digressio declarãs ẽtuoꝝ virtutes mãles dictis trib⁹ virtutib⁹ defuiẽtes char. 23
Laꝑ.9.de cõpatiõe trũ virtutũ aie vegetabilis ad luicẽ ꝛ ad seipaꝫ aiaꝫ vegetabilẽ char. 23
Laꝑ.10.de duplici motore nutrimenti. char. 23
Tractat⁹ tertiꝰ scõi libꝛi de aia ỏ sens⁹
Laꝑ.primũ in quo genere potẽtie sit potentia sensitiua. char. 25
Laꝑ.2.de distinctionib⁹ potẽtie passiue in apprehendendo. char. 24
Laꝑ.3.de aptatõe dicte distinctionis potentie ad potentiã sensitiuã. char. 25
Laꝑ.4.ꝛ est digressio declarãs grad⁹ ꝛ abstractionis modũ. char. 25
Laꝑ.5.de sensatis in cõi q̃ sũt ꝑ se ꝛ ꝓprie ꝛ fm se ꝛ cõe ꝛ p accidens. char. 25
Laꝑ.6.ꝛ est digressio declarãs vtꝝ sit aliq̃ ỏ mouẽs vnũ in sensibilib⁹: ꝛ est de duplici eẽ sensibilis q̃ fit in mã ꝛ abstractõe char. 26
Laꝑ.vij.de visibili q̃ est color qualiter fm actũ lucidi mouet visum. char. 26
Laꝑ.8.de nã diafani ꝛ q̃liter lumẽ ẽ act⁹ ei⁹ char. 27
Laꝑ.9.de improbatiõe opinionis democriti q̃ dixit lumẽ eẽ defluxũ coꝝpis. char. 27

Cap.10. et est disgressio declarēs errorē eorū q dicūt lumē esse corp⁹ idiuisibile char. 28
Cap.11. et est disgressio dicēs defectū aliarū quattuor opinionum superius enumeratarū de luce et lumine. char. 28
Cap.12. et est disgressio declarās veras sniam de luce et de lumine et de natura. char. 29
Cap.13. de medio visus et quot modis dicat visibile in q etiā ē de his q aspiciūt lumē. char. 29
Cap.14. qualiter color in lumine videt et nō sine lumine et de quātitate visorū. char 29
Cap.15. q p vacuū non pōt videri et de visu in speculo. char. 30
Cap.16. de visu lucētiū. char. 30
Cap.17. de auditu et primo de bene sonantibus et male. char. 31
Cap.18. qualit sonus generat i aere et aqua. char. 31
Cap.19. de echo n q est sonus reflexus. char. 31
Cap.20. qualiter son⁹ venit ad auditū auris et q̄l auris generalitate hēat ad audiēdū char. 32
Cap.21. de differētijs sonorū q̄ nō fiūt nisi in sono fm actū facto. char. 32
Cap.22. de voce qualiter fiat. char. 32
Cap.23. qō homo nō bene odorat sz bene tāgit et ideo prudens. char. 33
Cap.24. qualiter odorū differētie p analogiā ad differētias saporū accipiuntur. char. 33
Cap.25. qualiter odor se habet ad olfactuz et ad mediū et virūq; sit euaporatio fumal. char. 33
Cap.26. qualiter olfactus est in respirantibus et non respirantibus. char. 34
Cap.27. de gustu fm q est in medio fm esse naturale ipsius. char. 34
Cap.28. qualiter saporis differentie se habēt ad gustum et econuerso. char. 34
Cap.29. de differentijs saporum fm speciem et qualit er se habent ad gustum. char. 35
Cap.30. de tractu vtrū sit vnus an plures. char. 35
Cap.31. q caro nō est organū tactus. char. 35
Cap.32. vtrum tactus indigat aliquo medio extrinseco. char. 36
Cap.33. et est disgressio dicens intentiones alexandri thenuiū auerrois et auicēne. char. 36
Cap.34. de medio tact⁹ quid sit et quot modis dicatur char. 36
Cap.35. q̄liter se habet tactus ad tāgibilia. char. 37
Tractatus.4.2.li.q est de cōib⁹ sensuū.
Cap.primū qō omnis sensus susceptiuus est specierum sensibilium. char. 37
Cap.2. vtrū aliq̄d nō habēs sensum patiatur a sensibus. char. 37
Cap.3. in quo est pbatio qō nō est sensus preter quinq; per naturam mediorum char. 37
Cap.4. in quo probatur nō esse nisi q̄nq; sensus per naturam organorum. char. 38
Cap.5. in quo probatur qō nullus deest sensibilibus ipsis sensibilibus. char. 38
Cap.6. q sensatorū omniū: nō pōt esse alius sensus a predicatis. char. 38
Cap.7. et est disgressio declarans. v. vires aie sensibilis interiores. char. 39
Cap.8. de eo quod sensu communi nos sentimus videre et audire et fm alios opari. char. 39
Cap.9. qualiter sentiuū sensibileq; idem in actu sūt et diuersa i esse et q̄liū correlatiua char. 39
Cap.10. de pbatiōe sensus cōis p hoc q̄ compōit et diuidit iter sensata diuersor⁹ sēsuū char. 40
Cap.11. in quo declarat qualit sensus cōis est vnus et idiuisibilis et qualit diuersus char. 40
Cap.12. et est digressio declarans qualiter sensus cōis est medietas oium sensuū. char. 40
Liber Tertius de aīa qui est de apprehensiuis virib⁹ de intus cuius Tractatus primus est de viribus aie sensibilis continet infrascripta capitula.
Cap.primū et est disgressio declarans libri intentionem: et de imaginatione. char. 41
Cap.2. et est disgressio declarans ea que conueniunt ex cstimatione. char. 41
Cap.3. et ē dis. decla. materiā fantasie. char. 41
Cap.4. et est dis. decla. q oēs vires aie sūt organice et agūt mediāte corpore. char. 42
Cap.5. de improbatōe erroris antiquor⁹ q̄ dixerūt q̄ intelligere et sentire sunt idem. char. 42
Cap.6. q̄ imaginatio vel fantasia neq; sensus sunt neq; opinio cum sensu. char. 42
Cap.7. q̄ imagiatio vel fantasia neq; sensus sunt neq; opinio cum sensu. char. 42
Cap.8. q̄d sit fantasia fm veritatē put cōiter agit de imaginatiōe fantasie. char. 43
Cap.9. de rōne nois fantasie et vtilitate ei⁹ char. 43
Tractatus.2. in quo agitur de parte rationali continet infrascripta capitula.
Cap primū q̄ tractatus est qualiter intellect⁹ possibilis est. char. 43
Cap.2. qualiter intellect⁹ possibilis sit natura quedam immixta receptibilis omnium eorum que sunt. char.44
Cap.3. et est dis. decla. dubia q̄ cōsequūtur ex dictis de intellectu possibili. char.44
Cap.4. et est dis. decla. opinionē alexandri et eius improbationem. char.44
Cap.5. et est dis. decla. opinionē theophrasi et themistij et improbationem eiusdem. char. 45
Cap.6. et est dis. decla. opinionem auēpace et abubacher et improbationē eiusdē. char. 45
Cap.7. et est dis. decla. opiniones auerrois et improbationē eiusdē char. 45
Cap.8. et est dis. decla. opinionē eorū q̄ dixerūt nullā partez anime esse intellectualem et errorem eorundem. char. 46
Cap.9. et est dis. decla. opinionē auicebron et errorem e iusdem. char. 46
Cap.10. et est dis. decla. opiniones platonis et gregorij nicēni et eius errorē. char. 46
Cap.11. et est dis. decla. opinionē latinorum et errorem eorundem. char.47
Cap.12. et est dis. decla. verā sniaz de oīb⁹ iudicijs dubijs peripateticorum. char.47
Cap.13. et est dis. decla. solutionē duar⁹ qōnū difficiliū relictar⁹ ex predictis. char. 48
Cap.14. et est dis. decla. propter quid intellectus est separatus et immixtus. char. 48
Cap.15. quo probat q̄ intellectus nō ē mixt⁹ corpori per hoc q̄ sua passibilitas non ē similis passibilitate sensus. char. 48
Cap.16. q̄ vn⁹ itellect⁹ est q̄ distinguit int sensibile et intelligibile. char. 49
Cap.17. qualiter intellect⁹ est subm receptionis et no trāsmutatiōis et q̄liter itelligit se. char. 49

Cap.18.de natura intellectus agentis & qualiter anima est composita. char. 50
Cap.19.de comparatione intellectus possibilis & agentis & specialiter. char. 50
Tractat⁹.3. De actibꝫ intellect⁹ possibilis continet infrascripta capitula.
Cap.primū de intellectu i diuisibilium diuersimode dictorum. char. 51
Cap.2.q̄ ds intellect⁹ ē semp verus & ds aliqñ verus aliqñ falsus & q̄ act⁹ sensus & intellect⁹ sunt act⁹ pfecti & motus simplices. char. 51
Cap.3.q̄ est idē intellect⁹ cōponēs & diuidēs intelligibilia sicut est idē sensus cōis. char. 52
Cap.4.q̄ eadē est analogia fantasmatū ad intellectū q̄ est sensibiliū ad sensitiuum. char. 52
Ca.5.ō intellectu mathematicoꝝ & diuinoꝝ. char. 52
Cap.6.ꝯliter itelligunt diuina q̄ sūt sepata in quo ē dis.decla.hoc qō dixit alexāder & im probationē eiusdem erroris. char. 52
Cap.7.& est dis.decla. opiniones themistij & theophrasti in platone questionis iducte. char. 53
Cap.8.& est dis.de solutiōe qstiōis auēpace & alfarabij in quo errauerunt. char. 53
Cap.9.& est dis.ꝯlit auicēna & agazel soluūt iductā qōez:& qō dubitatōis ē i dicis eoꝝ. char. 54
Ca.10.& ē dis.ōcla.q̄rūdā modēnoꝝ solonē char. 54
Cap.11.& ē dis.decla.verā cām & modū pti/ctiōis intellect⁹ agētis nobiscū. char. 54
Cap.12.quō aīa est ola q̄dāmō que sunt. char. 55
Cap.13.& est dis.decla.q̄ aīa nō mozitur mozte cozpis & q̄ nō fuit ante cozpus. char. 55
Cap.14.& ē dis.decla.erroꝛē eoꝝ q̄ oñt de oib⁹ aiab⁹ nīa vnā remanere post mortē. char. 56
Tractat⁹.4.de aīa i q̄ agit de motiuis viribus ptinet infrascripta capitula.
Cap.primū que pars aīe sit motiua. char. 56
Cap.2.q̄ negatiuū fm se & sensitiuū fm se nō sunt motiua fm locum. char. 56
Cap.3.q̄ nec itellectiu⁹ nec opatiu⁹ fꝫ se sūt cā mot⁹ fꝫ locū sꝫ duo hoꝝ vel tria simul. char. 56
Ca.4.ō drijs itellect⁹ practici & specl'atiui. char. 57
Ca.5.ꝯlit vnū spē st mouētia & pla fꝫ sbm. char. 57
Cap.6.q̄ itellect⁹ semp ē rect⁹ ille.s.q̄ ē mouēs fātasia aūt & appetit⁹ recta & nō recta. char. 57
Cap.7.q̄ ola mouētia sūt vnū spē & diuersa numero & ad quē numeꝝ & ad quā spēm. char. 58
Cap.8.qualiter est mot⁹ successiuus fꝫ q̄ fit a motore i mobile fꝫ locū. char. 58
Cap.9.q̄d est mouens in aīalib⁹ pfectis & qñ vnū mouet aliud & ecōuerso. char. 58
Cap.10.& est dis.decla. suas diuersitates fm platonicos & theologos. char. 59
Tractatus.5.est de cōparatiōe potētiaꝝ aīe ad aīata & continet hec capitula.
Cap.primū q̄ omne animatū habet vegetabile sꝫ nō necessario habet sensum. char. 59
Cap.2.q̄ sensus q̄ fiūt p media extrinseca nō nutriūt & qualit fiūt p media extrinseca. char. 60
Cap.3.qualiter sit aīalis cozpus vtrum sim/plex aut compositum. char. 60
Cap.4.& est dis.decla.q̄ sensibile & vegetatiuū & rationale in hoie sunt vna aīa. char. 60
Liber primus De intellectu & intelligibili cuius tractatus primus est de natura intellect⁹ continet infrascripta capitula.
Cap.primū ō q̄ ē itētio & ds dicēdoꝝ ordo char. 61
Cap.2.in quo demonstrat q̄ omne cognitiuū aīalū causatū ē ex alio quodā cognitiuo. char. 61
Cap.3.ꝯliter vegetabile & itelligibile ipsecti fluūt ab intellectiuo primo & perfecto. char. 61
Cap.4.q̄ ab intelligētia natura cognitiua sit causata sicut dicit plato. char. 62
Cap.5.vnde puenit generū aīe diuersitas & vegetabile.s.& sensibile & intellectiuū. char. 62
Cap.6.vtꝝ intellectualitas aīe sit materia vl' ex fluxu a causa prima. char. 62
Cap.7.vtrū nā itellectualis sit vl'is vel particularis fm actū q̄ nō ē dubiuꝫ qn sit vl'is fm aptitudinem cui sit forma. char. 63
Cap.8.in quo summatim colligitur natura intellectualis anime. char. 63
Tractat⁹.2.ō p se itelligibili ptinet itrascri.ca.
Ca.primū q̄ nihil intelligitur nisi vl'e. char. 63
Ca.2.vtꝝ vl'e sit i solo itellectu an ēt i re extra.char.63
Cap.3.de solutione oubioꝝ que oriuntur ex predeterminatis. char. 64
Cap.4.de fallitate opinionis dicentis oēm formā esse vbiq̄ & semp. char.64
Cap.5.de confutatione erroris platonis circa determinata. char. 64
Tractatus.3. De cōparatione intellectus ad intelligibile continet hec capitula.
Cap.primū ꝯlit itelligibile ē in intellectu. char. 64
Cap.2.de diuersitate intelligibiliū i genere. char. 64
Cap.3.de diuersitate itellectuū tā fm se q̄ fꝫ intelligibilia q̄ etiam fm facultatem intelligentiū accepta. char. 65
Liber.2.q̄ est de perfectione naturali intellectus cōtinet hec capitula.
Ca.primū vñ bꝫ sōra qō sit i aīa itellectuali. char. 65
Cap.2.q̄re forme sūt ab itelligētia fm qō ip sa forma mūdi ē & ex b hēt qō fiūt in aīa. char. 65
Cap.3.ꝯlit intellect⁹ agēs i aīa ē sicut lux & sic ara & ideo est pfect⁹ agens pfectiōes. char. 65
Cap.4.ꝯlit intellect⁹ possibil sit potētia & vt tabla rasa & vt loc⁹ & vt spēs itelligibiliū char. 66
Cap.5.de intellectu formali & qualiter per ip sum perficiatur intellectus possibilis. char. 66
Cap.6.de intellectu in effectu & qualiter possibilis in effectu perficitur. char. 66
Cap.7.de intellectu principioꝝ instrumentorum per que intellectus possibilis efficitur in effectu. char. 67
Cap.8.de itellectu adepto qualiter in eo anima perficitur & inuenit seipsum. char. 67
Cap.9.de intellectu assimilatiuo & qualiter anima perficitur in illo. char. 67
Cap.x.de sanctitate intellectus & de creatiōe quadruplici. char. 67
Cap.11.de modo per quem anima humana p itellectū applicabilis ē lumini itelligētiaꝝ. char. 68
Cap.12.de reductione anime in esse diuinum fm vltimum statum perfectionis eius. char. 68

Finis.Tabule.

Clarissimi phi Alberti magni: almi p̄dicatoꝝ ordinis: epi Ratispoñ. liber de aia prim⁹ incipit: cui⁹ tractatus primus est de modo quo cognoscēda est anima.

Capitulum primū ⁊ est digressio declarans q̄ sciētia nālis est de anima: ⁊ quis eius ordo.

Omnibus que de corpore mobili: ⁊ de mobili fm lo cū dicenda erāt expeditis: traditis etiā eis q̄ de mobilibus ad formā tam simplicibus q̄ mixtis in vsu videbant esse dicenda. determinatis nūc⁹ hiis q̄ de mixtura lapidū ⁊ minerarū cōmemorāda esse videbant: nunc tandē stilū ad tractandū aiatoꝝ naturas cōuertimus ordinē quem in principio nostroꝝ librorū p̄scripsimus per oia insequēdo. Cū aūt omniū aiatorū principiū sit aia: nō poterunt aiata cognosci nisi per cognitionē suaꝝ animaꝝ: sicut ⁊ vnūquodq; aliorū nō cognoscit nisi per formā suā: eo q̄ forma est ⁊ principium ⁊ cognitionis. Oportet ergo hanc de necessitate nos de aia facere inquisitionē anteq̄ de corporibus animatoꝝ aliquid possumus disserere. Sunt autē aie opa ⁊ passiones: sicut sentire: dormire: ⁊ vigilare: ⁊ nutrire: ⁊ spirare: ⁊ mori: ⁊ vita: de q̄bus oibus ⁊ similibus sicut est reminisci ⁊ mouere: debet sciri post sciam de aia: q⁹ ex illis plurimū dirigere videt in scientia aiatoꝝ corpoꝝ. Licet ergo aia ⁊ opa eius ⁊ passiones nō sint corpus mobile q̄d est subm phīe nālis: est tamē aia principiū essentiale talis corpis: ⁊ ideo in scientia nāli oportet inquiri de ipsa. Et h̄ quide de vegetativa ⁊ sensitiua nō h̄z dubitationē. De rōnali aīa fortasse videt aliq̄ui esse nō vez q̄ ipsa sit corpis aiati principiū ⁊ forma: eo q̄ principia ⁊ forme corpoꝝ operationes h̄nt quas nō explent: nisi per corpoꝝ motus ⁊ opationes sicut visus nō videt sine oculo: neq; vis ambulativa ambulat sine pedib⁹: vires autē rōnalis aie operanē sine aliquo corporis instrumento p̄pter q̄d ⁊ circa oia vīr opant. Intellectus enim de oibus intelligit: ⁊ ratio de oib⁹ ratiocinat: ⁊ voluntas libera est p̄uertēdi se ad q̄d voluerit. ⁊ hanc generalitatē ⁊ libertatē nō h̄z aliq̄d principioꝝ: neq; aliqua formaꝝ neq; virtū corpori affixaꝝ ⁊ obligataꝝ. Videt ergo rōnalis aia cū suis virib⁹ nō esse principiū ⁊ forma vel pfectio: quā ende lechiā greci vocant alicuius corpis vel ptis corpis cē: ⁊ sic nō p̄tinere ad phīcū tractare de ipsa. Sz intelligendū est aiam rōnalē esse in corpore hominis ⁊ esse pfectionē suā fm q̄ est hō: ⁊ fm q̄ est hois pfectio nō h̄z affixionē cū hois aliq̄ parte: sed potius in eo q̄ libere ⁊ vīr intelligit ⁊ vult: diuidit ab oib⁹ alijs cū q̄b⁹ in nā generis cōcat: ⁊ inq̄ tū talis aia pfectio est hui⁹ aiati venit in p̄sideratione nālis phī. Et hoc est q̄d p̄clar⁹ phūs ait in ethicis suis distinguens q̄ dā esse nālia homini ex genere: ⁊ q̄dā ex differentia: q̄ cōstitutiua est speciei hois. Cōicareq; dicit etiā cōcupiscere ⁊ sentire homine cū alijs aialib⁹ fm cōionē generis. esse tñ hois in q̄tū hō est: solū intellectu est. Qualiter aūt hoc sit melius sciet cū secundū huius scientie librū tractabimus: nec mouere oz aliquē q̄ nos sciam de aia tractamus ⁊ explanam⁹ qui forte occasionē erroris accipit ex eo q̄ videt cēm nostrā scientiā oriri de sensu: animā autez ⁊ p̄cipue intellectiuam nullo sensu nobis manifestari.

Ex quo etiā occasionē acceperunt heretici nullam hmōi aiam esse cōcedentes: qm̄ nobis ad h̄ rōnē ⁊ intellectū deus gloriosus dedit: vt rō ⁊ intellectus reflexi ad sensum: nō tm̄ sensibilia: sed etiā que sub sensib⁹ latent accipiāt ⁊ practēt. Latent aūt sub sensib⁹ sube in sensibiliū: ⁊ p opationes innotescūt nobis. Sic ēt in sensibiliū cause insensibiles: q̄m compam⁹ sensibilia ad suas causas: ⁊ aduertim⁹ oppositas esse p̄prietates sensibiliū effectuū: ⁊ insensibiliū efficiētiū. Lz ergo sic ois nostra cognitio a sensibilib⁹ incipiat: tm̄ p̄fundata circa ea oia q̄ sensibilib⁹ quocūq; modo attribuunt: nō sem⁹ per stat ⁊ terminat circa sensibilia: sz extollit vehemēter in imēsum ad ardua ⁊ remota a sensibilib⁹ sicut cāz primā ⁊ intelligētias ⁊ seipsaz: eo q̄ aduertit circa sensibilia negociādo: ratiocinādo ⁊ intelligēdo sensibiliū quidditates: ac p h̄ incipit q̄rere de seipsa: ⁊ de seipsa habere sciam nobilissimā. Cū autē iam certū sit nobis de aīa esse sciam: ⁊ q̄ h̄ scia est pars nālis scie facile aduertere possum⁹ ordinē ist̄ius iter libros scie nālis. Cū enim a cōib⁹ ois incipiat speculatio ⁊ cōius sit mixtuz tm̄ q̄ mixtū ⁊ aiatū: scim⁹ q̄ aiati noticia est tradenda post noticiā mixtoꝝ in spē p̄sideratoꝝ. Mixta autez fm spēs suas sunt cōsiderata in libro mineraliū. tradenda ergo erit noticia aiatoꝝ cōtinue post illā. Aie autez noticia est prioz noticia corpoꝝ aiati: cōgrue igit ordinamus hanc sciam post sciam mineraliū ⁊ ante sciam corpoꝝ animatoꝝ que in vegetabilib⁹ ⁊ aīalibus erit terminanda.

Sup tex. primo.

Capitulū. ij. de nobilitate ⁊ vtilitate scie de anima.

Cum autē opinamur certissime oēm sciam nec de numero bonoꝝ honorabiliū eo q̄ ois sciētia de se expetibilis est q̄ vere sciētia est: tamē magis vna q̄ altera est de numero honorabiliū p̄pter alterā duaꝝ causaꝝ: aut p̄pter duas causas simul: quarū vna est certitudo quā facit de suis cōclusionib⁹ per demonstrationes firmissimas: que p̄cedunt ex primis ⁊ veris: vel ex his que per prima ⁊ vera sumpserunt fidē: sicut videm⁹ arithmeticā ⁊ geometriā in mathematicis oēs alias excellere. Altera aūt est q̄ meliorum subiectoꝝ ⁊ mirabiliorū est. Meliora autē vocamus nobiliora: sicut incorruptibilia sunt meliora corruptibilibus. Mirabiliora vero que altiores ⁊ magis difficiles ⁊ remotas habēt causas talia enim ois sapiens miratur ⁊ inquirit: sicut in mathematicis videm⁹ astronomiā oēs alias scientias excellere: eo q̄ incorruptibilis est subiecti: cuius passiones ⁊ passionū causas oēs mirantur vt lune ⁊ solis eclipses. Nec miret aliquis q̄ dicimus etiā scientiā siue noticiā esse de numero bonoꝝ honorabiliū: qm̄ sunt quedā scientie quas nō querim⁹ propter se: sed vt nobis adminiculent ad alia: sicut sciētia topicoꝝ p̄blematū: ⁊ scientia de instrumēto sciarū qui est syllogism⁹: ⁊ vlter scias sermocinales. Et ille nō sunt vere scientie: sed modi scientiaꝝ oium: sicut, in principio librorū dixisse nos meminim⁹. Et noticia illoꝝ modoꝝ sciendi nō vere est de numero bonoꝝ honorabiliū: sed potius de numero noticiaꝝ ⁊ bonorum vtiliū. Honorabile quippe est q̄d p̄pter seipsum q̄rim⁹. vtile aūt q̄d volum⁹ p̄pter alterū: ad h̄ aūt honor p̄miū virtutis est: ⁊ p̄cipue virtutis q̄ hois vt hō est q̄ē cōtēplatiua virtus: vt scientia ⁊ sapiētia ⁊ intellectus ⁊ prudentia ⁊ ars: vt dicit phūs in. vi. suoꝝ ethicoꝝ. vtile aūt q̄d est sicut instrumētū quo aliq̄d p̄ter ipsum intēditur p ipsum adipisci. Cū igit p̄pter dictas duas causas vna scientia sit sup alterā: aut p̄pter alterā ipsaꝝ: dicimus nos in priozitate dignitatis debere ponere sciam de aīa pp virāq; istaꝝ causaꝝ: nobiliozis enī subiecti

est q̄ aliqua scientia corporum ⁊ mirabiliorū: qm̄ oīs sapiens admirabit de cā lucis intellect⁹ anime ⁊ passionibus eius. Et qualit[illegible]dia quodāmodo intelligibilia: ⁊ q̄tū ad facere oīa intelligibilia: ⁊ q̄tū ad fieri oīa intelligibilia: ⁊ vtrū sit separabilis oīs aīa vel nō. Et cē certissimaꝝ demonstrationū: quoniā ex quo ad nos sit occulta hñs p̄incipia: eo q̄ nostri oculus intellectus se hz ad ea que manifestissima sunt ſm nām: sicut oculus vespertilionis ad lumē solis: tñ nihil manifestius est in nā q̄ sons ⁊ origo oīs cognitionis qō est lumē intelligentie in nobis. Ad illud enim lumē certificatur dc̄d certe scit: ⁊ tunc scīri iudicat quādo illi cōuenies inuenitur. Sic enim medium virtutis moralis qō nō est idez oīb⁹ examinat ⁊ ꝓportionat illi medio qō nā intus est in quolibet: ⁊ est tunc satis qñ illi cōgruit. Sic necesse est absq; dubio primū lumē ad qō examē refert verorū ⁊ intelligibiliū intus esse anā: ꝓpter qō egregie dic̄ arist. p̄incipia nobis quodāmodo esse innata: sicut innata est quodāmodo forma materie. Cū igit sic sit aīa certificans ad seipsam: dc̄d certificat oportet ipsam sciam de aīa esse certissimā: ⁊ firmissimaꝝ esse demōstrationū: ⁊ h lumine deceptus pla. putauit oium intelligibiliū cognitionē esse intus: neq; aliquē aliq̄d discere: sed immemorē recordari. Sed de hoc iserius dicemus: hz aūt sic in priozitate dignitatis aīe sciam ponamus: tñ in ordine doctrine inter scientias nāles nō ponimus eā primā: q: ordo doctrine nō sequit priozitatē dignitatis: sed rōnis ordinē tenet in quo de cōioribus
Tex. ⁊. cō. 20. prior est speculatio sicut dixim⁹ superi⁹. Cū aūt ꝓpter sui honorabilitatē sic in priozi dignitate ponēda sit noticia anime: nō amisit etiā vtilitatē: eo q̄ sicut dic̄ Tullius i libro de amicitia. omne honestū plurimas sibi hz adiunctas vtilitates: hz neq; nomē neq; diffinitionē sortiat ex illis. vtilitas aūt eius p̄cipua est q̄ ad oium scibiliū veritatē cognoscendā maxime ꝑficit: ⁊ p̄cipue ad noticiā veritatis rez nāliū: cū ipsa sit p̄incipiū formale ⁊ essentiale aialiū: ⁊ nō nisi p noticiā aīe poterūt cognosci corpa aiatoꝝ. In corpibus aūt aiatoꝝ ⁊ ꝓmixtio est simpliciū ⁊ ipsa simplicia: ⁊ sic ulteri⁹ scia aīe ꝑficit ad noticiā oium corpoꝝ nāliū. Ad veritatē autez oium ꝑficit ꝓpter modū quē dixim⁹ supius: in quo videlicet apud se hz lumē qō est veritatis examē tribus modis nō simul sed diuisis. quoꝝ vnus est: q: ꝑficit ad nālē veritatē eo q̄ ipsa pars nobilissima est sciētie nālis alio aūt modo ꝑficit ad diuinā: q: in ista scientia manifestat nobilior pars subiecti scientie diuine. manifestat etiā in ista scientia q̄ intelligētia est: ⁊ q̄ separata est: ⁊ qualiter agit intelligibilia: de q̄b⁹ oīb⁹ primus pbs inq̄rit: hz nō inquirat de eis in q̄tū sunt hec opera anime ⁊ partes anime. Ad quasdā aūt ꝑficit: q: dat eis plurima p̄incipia: sicut ad moralē cui dat eligentiā ⁊ rationem rectā ⁊ prohoresim: ⁊ multa alia per que regunt ciuitates in moribus.

Capitulū. iij. de quesitis quid sit subiectū huius sciētie: ⁊ de difficultate ipsius.

Tex. ⁊. cō. 30. A autē que de aīa cognoscere p̄ demōstrationē: ⁊ cōsiderare p signa inquirim⁹ sunt nā ipsius: qua ipsius animati corporis nām cōstituunt: ⁊ substantia ipsius qua ipsa est ſm se. Et hoc q̄rimus de aīa primo ⁊ principaliter: eo q̄ vnū istoꝝ cōuenit anime ſm q̄ est forma: ⁊ alterū ſm q̄ est substantia quedā incorporea distincta a nā corpis: postea autē secundario inquirim⁹ etiā cognoscere q̄cunq; accidunt circa ipsam aīam p se ⁊ nō ſm accidēs. Accidētia. n. p accidēs sunt casualia: neq; possumus p ea certificare: ⁊ aialib⁹ inest certificari p cām. Sz accidētia p se d̄cuq; mō accidāt causas habent p se determinatas: ⁊ ex his demonstrant: ⁊ iō q̄rim⁹ cognoscē illa. Accidētiū autē per se aīe duo sunt genera. Quedā. n. ipsoꝝ sunt ꝓprie passiones aīe ſm q̄ ipsa in substātia ꝓsiderat nō coniunctu corpe: sicut intellect⁹ ⁊ volūtas ⁊ rō. Alia autē sunt accidētia cōia sibi ⁊ corpi qō hz aīam: tñ accidūt corpi nō ſm q̄ est corp⁹ tm̄: hz poti⁹ ex eo q̄ ipsa aīa ē i tali corpe aiato qō est corp⁹ aialiū. Et illoꝝ accidētiuz adhuc sunt duo genera. Est enim passio q̄ incipit ab aīa ⁊ explet p corp⁹ sicut visus ⁊ auditus: ⁊ oīo sensus ⁊ vegetatio oīs. Alia aūt est passio q̄ incipit in corpe ⁊ redundat ad aīam: vt somn⁹ ⁊ vigilia: q̄ incipiūt ab euacuatione cibi: ⁊ efficiunt ligamētū vel solutio viriuz aīe. Hec aūt duo q̄rim⁹ cognoscere de aīa: vt ꝑfecte sciamus eā: quoniā sciēdo nām ipsi⁹ ⁊ substantiā: scim⁹ dc̄d ipsa ē: sed dc̄d pōt scim⁹ ex passionib⁹ ⁊ viribus eius. Cuz aūt ꝓpria passio dicat dupliciter: h est q̄ est recepta in ꝓprio subiecto qō est cā eius: ⁊ q̄ solā ꝓpriā sibi formā lē infert passionē aīe: vtroq; mō q̄rim⁹ cognoscere aīe passiones. pathin enim grece: latine sonat recipe. Que cūq; igit subiecta sola ⁊ semp ⁊ vbiq; quasdā ꝓprietates recipiūt: sicut linea curuū ⁊ rectū: ⁊ numerus par ⁊ impar: illa dicunt ꝓprie passiones subiecti illi⁹: ⁊ sic aīa suscipit sensum ⁊ imaginationē: ⁊ fantasiā ⁊ intellectū ⁊ hmōi. Silr aūt q̄dā sunt agentia actione q̄ est ꝓpria sue forme: sicut lucis lucere: ⁊ hoꝝ forme active necessario fiunt in aliquo passiuo sibi appropriato ⁊ non in alio: eo q̄ oīs actio trāsit in passum. Et hoc est qō dicitur in secundo de aīa ab arist. q̄ actus actiuoꝝ sunt in patiente: ⁊ talia agentia in aīam inferentia ei passionez sunt sicut color agit in visum: ⁊ sonus in auditū: et oīo sensibile in sensum: ⁊ intelligibile in intellectuz. Et de tali ꝓpria passione oportet etiam determinare in libro vel scientia de aīa: q: absq; talū scientia vires aīe nescirent. Cū igit ista in genere cognoscere q̄rim⁹ de aīa oīno ⁊ penitus de numero difficillimoꝝ est: ⁊ quātū ad quesita: ⁊ quātū ad modū inquisitionis accipere aliquā fidē firmā ⁊ certā de ipsa aīa. Cū enim sicut i logicis determinatū est sit vna cōis via ⁊ methodus ad sciendā subam que demonstratio est. Quare q̄renduz est si sit ſm scientiā istā q̄ qō est esse rei dicit: ⁊ vocatur diffinitio per quā methodū declaratur q̄stio que q̄rit quid est esse rei in aīa: ⁊ multis alteris rebus quaꝝ diffinitiones querim⁹ scire. Forta[illegible]sis videbitur alicui illa methodus sufficere de omnib⁹ tā de anima q̄ de alīs de q̄bus querim⁹ diffinitionē quid est. dicet autē illam methodū sufficere ꝓpter duas rationes: quaꝝ vna est: q: cū multo plura dicant de aliquo per accidens q̄ substantialiter: sufficit vna via que docet in secundo topicoꝝ: ad sciendū omne qō p accidens inest alicui. Multo ergo magis vna via diffinitionē venandi que docet in secundo posterioꝝ analyticoꝝ videt sufficere ad cognoscendū substantiā ⁊ diffinitionē omniū. Alia rō ē: q: ꝓpriū quecūq; cognoscere volum⁹ vna methodus que est demonstratio passionis de subiecto sufficit. ⁊ tunc a simili iterū p̄ dicta via ⁊ scientia videbit sufficere ad habendā scientiā quid est oīs res p diffinitionē. Si igit dicat sic aliquis: oportet querere si substantia ⁊ qō est esse ipsius aīe sit ſm doctrinā illi⁹ sciētie vel nō: ⁊ hoc erit valde difficile: cū illa diffinitio sit p genus ⁊ differentias cōponēda: ⁊ nobis occultū sit gen⁹ ⁊ differētie spiritualiū rez difficillimū erit iuenire diffinitionē aīe ſm doctrinā illius methodi. Si aūt q̄s dicat q̄ nō est cōis vna sciētia in secūdo posterioꝝ determinata

Tex. ⁊. cō. 40.

Tex. ⁊. cō. 50.

minata sufficiens vt per eam cognoscatur omne illud cuius querimus qd est: ⁊ diffinitionē substantialē: tunc erit magis difficile negociari ad venādā anime diffinitionē: qz tunc oportet primo circa quodlibet genus rei inuenire propriā viā: quā difficile est inuenire. Et cum manifestū sit q̄ est aliquis modus, ꝓprius cuiuslibet rei ad sciendā substantiā ipsius: tunc querēdum ds sit ille modus: vtrū ex priozibus ex qb⁹ est demonstratio sic dixit hypocrates: aut ex posteriozib⁹ sicut ꝓcedit diuisio: sicut dixit plato aut est aliqua alia via que est collectio diffinientiuz per diuisionē ⁊ cōpositio eozuz sicut dixit aristo. quoniā multas habet dubitationes ⁊ errores ex qbus propzijs principijs oportet q̄rere aie quid ditatē: qm̄ rez diuersaz diuersa sunt principia essentialia: sicut alia sunt principia numeroz: ⁊ alia planaz superficiez: ⁊ fm illa propzie variantur diffinitiones.

Hoc autē necessariū est potissimuz in aia querere q̄ cū alijs nullā penitus videt habere cōuenientiā: sicut in sequentib⁹ erit manifestū: vbi ostendet q̄ neq; oino in vno genere cū alijs est substātijs: neq; oino remouetur a genere aliaz substantiarum.

Capitulū quartū que oportet inquirere ad inuestigādum propziā anime diffinitionem.

Tex.⁊ cō.6. d Iffinitionibus autē omnibus existentibus ex genere ⁊ differentia constitutiua speciei: si cōueniens autē diffinitio debet haberi: oportet primo q̄rere i quo genere sit fortassis: quoniā forte nō est res que sit in genere directe: sicut genus vel species vel indiuiduū: ⁊ forte est in genere sicut principiū generis: potentia eniz ⁊ actus principia sunt genez: ⁊ eorum que sunt in genere: ⁊ ipsa nō sunt directe in genere: quoniā principiū alicuius nō directe cōstituitur sub ipso sed est ante ipsum. Esse autē in genere est esse sub genere: sicut manifestū est ex determinatis in predicamentis. Querendo autē vtrū quocūq; modo sit in genere querem⁹ vtrū sit h aliquid qō est substātia: aut sit quātitas: aut sit aliud aliqō diuersoz predicamētoz: lz oēs cōuenerint ipsam: aut substantiā aut qualitatē esse ⁊ ideo nō est nobis necessariū vt reliqua genera indu/camus. Habito autē genere ipsius anime: oportet nos querere de differentia anime: qualiter scilicet sit in genere: vtrū sit aliqd eoz que sunt potentia sicut dixerūt illi qui posuerunt eā humorē quēdā: aut sit de numero eoz que grece vocant endelichie: qō latine sonat pfectiones siue actus: sicut sunt forme essentiales actus ⁊ Tex.⁊ cō.7. complemēta rez naturaliū. Hec enim duo magnā habent differentiā. Habitis vero genere ⁊ differentia anime considerādū erit nobis vtrū aia sit partibilis an impartibilis: quoniā quidā dixerunt in oīb⁹ corporib⁹ esse animā vnā specie ⁊ numero: que tamē pro diuersitate corpoz diuersa operat: ⁊ alij etiā vt plato dixerunt in vno corpore plures esse animas specie differentes: sicut q̄ intellectiua sit in cerebro: ⁊ cōcupiscibilis siue appetitiua sit in epate: ⁊ irascibilis sit in felle: ⁊ vitalis sit in corde: ⁊ generatiua in testiculis. Hec autē sequentia declarabunt. Si vero cōsentiatur in hoc q̄ sit indiuisibilis: tunc oportet querere vtz sit similis speciei omnis aie: ⁊ tantū diuidat per indiuidua aut non sit similis speciei oīs anima. Et si cōsentiat q̄ aia nō est similis speciei: tunc oportet querere vtrū sit tantū species differens: ⁊ sint omnes species aie sub vno ⁊ eodē assignato genere: aut cū h differant etiā genere: h autē inquirere est necessariū: quoniā quidam supponentes omniū animatoz esse eisdē animas specie: quādo tractant de anima: de humana solū loquunt ⁊ inquirunt. Et per hoc credunt se sufficienter de omni aia terminasse: eo q̄ oēs anime vt dicunt in spē cōueniunt cum animab⁹ hominū. Et in [illegible] peccato dicit fuisse plato: qui dixit omnē animē speciē esse in corpore bois: ⁊ in corpore humano plures esse species animaz subiecto differentes ⁊ forma. Hec aūt nō est sententia aristotelis ⁊ peripateticoz: ꝛz potius q̄ anima hominis vna sit substantia ⁊ subiecto: ⁊ habet pluralitatē in viribus ⁊ potestatib⁹ siue potētijs suis. Et hoc in sequentibus declarabit. Uidēdū est tra q̄ nullo modo lateat nos vtrū sit vna ratio oīs anime: sicut est vna ratio generis fm species suas: aut sit altera ⁊ altera ratio specierū. Cū enim nos quesiuim⁹ vtrū anima sit vnū genus ad oēs animas vel non: sed sit specie differens tm̄: tunc oportet nos cauere ne ignorem⁹ vniuocationē vel eq̄uocationē sue diffinitionis: vt sciamus vtrū diffinitio data de aia sit vniuoca tribus animab⁹: vegetabili. s. ⁊ sensibili ⁊ rationabili: sicut est vna ratio animalis siue viui ad ea q̄ cōtinent sub eo: aut nō est sic sed est altera ratio fm vnāquāq; triū animaz: sicut est altera ratio equi ⁊ canis: ⁊ dei iouis vel esculapij. Hec autē ideo dico: qz animal vniuersale vt vniuersale: aut nihil ē de quidditate particularis ⁊ realis aialis: aut est posteri⁹ ipso. Et similiter est de omni cōi qō vniuersaliter predicatur de aliquo. Cā enim aialis que est principiuz esse huius vel illius animalis est in ipso aiali esse: ⁊ est particularis ⁊ nō precedit ipsum tpe: sicut dicebat plato: quoniā si ꝓcederet ipsum nō possemus habere noticiā particularis nisi p ipsum: sicut modo nō cognoscimus res nature: nisi scitis causis ex qbus sunt. Natura ergo forme generis vel differentie q̄ est in ista re demōstrata in esse nature: est in vno: ⁊ nō est in alio. Sed cū intellectus noster accipit intentiones essentialiuz principioz huius rei demonstrate que sunt potētia ⁊ actus: ⁊ abstrahit eas a materia ⁊ ab indiuiduantib⁹ alijs tūc agit in eis vniuersalitatē: sic vniuersale posterius ē quā do vt vniuersale accipit ⁊ nō sicut prius dixit plato: q̄ precederet fm esse oia sua particularia. Hec tamē nā q̄ principiū est essentiale huius particularis demonstrati prius est fm causam ⁊ intellectū q̄ res principiata per ipsam: qz aliter nō esset cā eius essentialis. Qō aūt hec vera sint que dicta sunt testat aristo. trāslatio arabica q̄ sic dicit. Et debem⁹ preseruare nos ne ignorem⁹ vtruz diffinitio eius sit eadē vt diffinitio viui: aut sit alia in quolibet. verbi gratia: diffinitio equi ⁊ canis ⁊ hominis ⁊ dei. viuū autē vniuersale: aut nihil est: aut est postremū. Et hoc exponit aueroys: sicut hic dictū ē. Erec autē trāslatio discordat ab hac: ⁊ vt puto est mendosa. Habet enim sic. Uidendū aūt quatenus non lateat: vtrū vna ratio ipsius sit: an sicut aialis est fm vnūqōq; altera. ⁊ si deberet cōcordare cū arabica: sic deberet ordinari: vtrū vna ratio ipsius sit sicut animalis: aut sit fm vnūquodq; altera: tunc enim plana esset. Sz qz in multis inuenim⁹ grecas emendationes q̄ arabicas trāslationes: ideo ⁊ hoc sustinentes dicim⁹ q̄ animalis est vna ratio vt generis. Si aūt animal fm esse sumit in vnoquoq; tunc variat esse eius differentijs specieꝫ sibi adiunctis: ⁊ tunc sic variatū habet alterā ⁊ alteraz fm esse diffinitionē. ⁊ lz hoc sit vez: tamē primū magis cōueniens ad propositū est. Et vt melius intelligat sciendū est: q̄ plato posuit in omni re triplex esse vniuersale. Unū quidē ante rē qō erat cā rei formalis fm esse precedens qz separatū ipsum esse posuit. Secūdū in re qō erat forma adherens ei vna i multis ⁊ de multis. ⁊ h vnū dixit pla. in essentia esse vnū ⁊ in esse natu

re ⁊ forme in omnib⁹. Aristo. aũt in ratione dixit vnũ: ⁊ in essentia ⁊ esse plura. Tertiũ aũt dixit esse post rẽ: qõ est intentio vniuersalis in aia. ⁊ sic dixit etiã q̃ aia cõmunis ⁊ vniuersalis erat ante oẽs aias: ⁊ erat causa ipsaꝝ per quã habẽt diffiniri ⁊ esse: ⁊ fm hoc cẽt vna vniuersalis illi⁹ ratio de omni aia: ⁊ hoc esse nõ põt: qz in pbia prima hꝫ ostendi id vniuersale nullũ esse oio: sed omne vniuersale vt vniuersale sumptũ esse: aut nihil rei precedens rẽ aut esse post rẽ: sicut est intẽtio abstracta de particularib⁹. His aũt oib⁹ relictis tãq̃ his q̃ nõ hic sed alibi sunt determinãda: dicim⁹ nobis cẽ necessariũ inquirere vtrũ vna cõis ratio sit de aia in cõi danda: q̃ vniuoce cõueniat trib⁹ aiab⁹. s. vegetabili: sensibili: ⁊ rationali: aut sit nobis querẽda ꝓpria ratio fm quãlibet triũ animaꝝ. Hoc enim necessariũ est: qz inferius apparebit q̃ ratio data de aia que est endelechia corporis physici potẽtia vitã habẽtis: nõ oino fm vnã rationẽ cõuenit trib⁹ aiab⁹: nec vnius est altera ⁊ altera ratio fm vnãquãqꝫ animã: fm q̃ est altera ⁊ altera equi ⁊ canis ⁊ hois: qz ista diffiniunt sicut habẽtia oppositas differẽtias: quaꝝ vna nõ est in alia: sed rõ aie i partib⁹ suis est sicut figure: qz sicut vna figuraꝝ fm potentiã est in alia sicut trigonũ in tetragono: sic vna aiarũ videt esse in alia: sicut vegetatiũ in sensitiuo: ⁊ sensitiuũ in rationali. Est igit necessariũ nobis subtiliter ista disquirere: quatenus nõ lateant que dicta sunt.

Capitulum quintũ quo ordine oportet ꝓcedere q̃rentẽ de his que spectant ad scientiã de aia.

Tex.⁊ cõ.9. Inquisitis aũt his oib⁹ que de subiecto scientie huius ⁊ de diffinientib⁹ aiam inquirenda esse videntur: ⁊ si cõsentiat in hoc q̃ in vno quoqꝫ corpe hois vel alterius aialis nõ multe sunt aie sed vna in substãtia: ⁊ plures i partib⁹ potestatiuis: tũc videdũ erit de ordine questionũ. vtrũ. s. prius oportet inquirere de tota aia fm se: vel de ptib⁹ prius. Cũ autẽ multe sint ptes: difficile erit determinare differẽtias ptiũ adinuicẽ quales apte nate sunt habere: qz inferior semp claudi videt in superiori: sicut minor potestas in maiori claudit eiusdẽ generis ptãte: sicut potestas ꝑsidis ⁊ tribuni claudit in potestate cesaris siue imperatoris. Est tamẽ in hoc magis difficile q̃ in alijs. Dubiũ aũt iterũ est: vtrum partes anime que sunt potẽtie prius querende sunt: aut opa siue actiones potẽtiarum verbi gratia: vtrũ prius querẽdũ sit de itelligere ⁊ sentire q̃ sunt opa siue actiones potentiaꝝ: vel de intellectiua ⁊ sensitiua potẽtia prius sit inquirẽdũ. Similit autẽ ⁊ in alijs ⁊ si cõstiterit q̃ de opib⁹ potentiaꝝ pri⁹ sit inquirẽdũ: tunc itez dubitabit aliqs an oportet pri⁹ mo querere de oppositis hoc est obiectis circa q̃ sunt opa: aut de ipsis operibus prius ⁊ postea de obiectis. Verbi gratia: quoniã possumus querere vtrũ de sensibili prius sit querendũ: q̃ de sensu ⁊ sentire: ⁊ de intelligibili prius: q̃ de intellectu ⁊ intelligere vel ecõuerso. Hec enim q̃stiones necessarie sunt ꝓpter duas causas. quaꝝ vna est: qz in quibusdã magis est nobis nota natura totius q̃ partis: ⁊ notior ẽ nobis potestas q̃ actus eius: ⁊ q̃ id circa qõ opat: sicut in corpib⁹ que sensui subiũciunt se habet. Nos enim scimus naturã ignis in toto: ⁊ per eã discimus potẽtiã partis ⁊ operationis: ⁊ eius circa qõ operat. Quedã aũt super que nõ cadit sensus sunt occulta nobis in substãtia ⁊ partibus: sed sunt manifesta nobis ea circa que operant: ⁊ ꝑ illa deuenimus in opera: ⁊ per opa in potẽtias particulares: ⁊ per illas potẽtias cõiecturamus de toto: sicut nos inuestigamus substantias separatas: etiã ipsoz animã. Alia autẽ causa est: quia etiã i ipsis que spiritualia sunt ⁊ nõ sunt subiecta sensibus nostris duo sunt genera potentiaꝝ partialiũ: ⁊ vnũ quidẽ genus est actiue potẽtie: aliud autẽ potẽtie passiue. actiue quidẽ sunt factiue formaꝝ ⁊ motiue: sicut intellect⁹ actiuus ⁊ potentie mouentes coz ⁊ organa motus. passiue autẽ sunt receptiue formaꝝ: vt sensus ⁊ intellectus possibilis. ⁊ in actiuis quidẽ scim⁹ q̃ potẽtia causat ab essentia forme: ⁊ operatio nõ dat speciẽ: sed operatio specificat a forma: sicut dicimus operationẽ lucis esse lucere: ⁊ si agit in aliquid qõ obiẽitur actioni sue: illi etiã imprimit speciẽ ⁊ formã suã: sicut lux lucendo illuminat: ⁊ dat speciẽ lucis illuminantis: ⁊ in talib⁹ rectus ordo doctrine est incipere a forma totius agentis: ⁊ deuenire in partẽ ⁊ operationẽ: ⁊ sic in obiectũ circa quod est operatio. In passiuis autẽ ordo nature est ecõuerso: quoniã passiua per se carent specie: sed obiectũ agit in eis speciem suã: sicut nos videm⁹ oculũ nullã habere visionis speciẽ: sed esse potentia omnia visibilia. Sed cũ videt in actu tunc colorati illuminatũ immutat ipsum ⁊ imprimit ei speciẽ. Et in talibus fm rationẽ diffinitiuã obiecta que primo dant speciẽ operationi ⁊ potentijs passiuis sunt fm naturã prouia actibus: ⁊ actus potentijs: ⁊ postea visio: ⁊ postea visus: ⁊ deinde potẽtia tota sensitiua. ⁊ hoc patet per diffinitionẽ ab aristo. datã de visu: q̃ visus est susceptiuũ coloris fm actum lucidi: vbi visus diffinit per colorẽ. Cũ igitur vtrũqꝫ genus potentiaꝝ istaꝝ in anima inueniatur oportet querere de vtraqꝫ viaꝝ predictaꝝ in doctrina de aia. Nõ solum autẽ oportet hoc inquiri: sed etiã de accidentibus inseparabilibus quecũqꝫ sunt ꝓpria anime vel partiũ eius. Tex.⁊ cõ.xi.

Nõ solũ enim videt vtile esse in doctrina vt cognoscamus substãtiã per essentialia ipsius que sunt quidditas eius vt per illã cognoscamus causas eoꝝ que accidunt per se subiectis illis quoꝝ quidditates accipim⁹: sed etiã ecõuerso cognitio eoꝝ que per se accidunt alicui substantie multũ cõfert ad sciendũ quidditatẽ substantie. Sicut verbi gratia: si volum⁹ cognoscere quot numero anguli trianguli rectilinei sunt equales rectis: vtile est nobis: vt cognoscamus tã quidditatẽ substantie: q̃ quidditatẽ passionis: vt verbi gratia sciam⁹ quidditatẽ recti ⁊ quidditatẽ obliqui que sunt passiones: ⁊ quidditatẽ linee ⁊ quidditatẽ plani siue superficiei: q̃ sunt subiecta in geometria: tunc bene cõcluderemus q̃ triangulus qui est plane trigonũ rectilineũ habet tres numero angulos equos duobus rectis ⁊ nõ pluribus: ⁊ sic est i multis q̃ aliquãdo posteriora sunt magis nota nobis que sunt accidentalia rei: ⁊ aliquãdo ecõuerso substantialia sunt magis nota que sunt priora. In oib⁹ enim mathematicis priora in natura ⁊ re sunt magis nota: ⁊ ex illis certificamus posteriora: ⁊ ideo sciẽtie ille certissime sunt. In physicis autẽ frequenter sunt occulta nobis que priora sunt fm naturã ⁊ rem: ⁊ accidentia nobis magis manifestantur: ⁊ oportet nos tunc ex posterioribus incipere ⁊ venire in principia: ⁊ ideo scientie physice in quibusdã nõ habent verã certitudinem sicut habent mathematice. Sed quãdo incipim⁹ ab accidentibus oportet q̃ illa accidentia sint ꝑ se cõuenientia ⁊ nota nobis ad sensum ⁊ fantasiã ⁊ imaginationẽ: quoniã in illis primo accipim⁹ physica: ⁊ ideo quãdocunqꝫ bene ⁊ expedite scuerimus tradere rationem accidentiũ ad fantasiã ⁊ imaginationẽ nobis notorum ⁊ cognitoꝝ: tunc etiã expediti erimus ad tradendũ rationẽ de substantia ⁊ de eo qõ quid est: qz per accidentiũ cognitionẽ statim deueniemus in rationẽ ⁊ cognitionẽ

gnitionē substantie. Sed cū procedem⁹ a prioꝛi in posterius tunc procedemus per demonstrationē. Dis autē demonstrationis principiū est sicut mediū ipsa diffinitio dicens rei quidditatē. Utrū autē illa sit diffinitio subiecti vel passionis determinatū est in posteriobus: quoniā cū mediū debeat esse fm naturā mediuz in demonstratione ꝛ debeat esse posterius prio: ꝛ prⁱ secundo videt debere esse diffinitio passionis que probatur de subiecto. ꝛ si aliquādo p diffinitionē subiecti scitur passio: oportet ꝙ illa diffinitio nō sit data de subiecto tantū: inquātū est substantia quedā vel subiectuz in cōmuni ratione subiecti: ſz inquātū est cā ꝛ subiectū passionis: hoc est ꝙ fluit ex ipso talis passio: per illā. n. scietur qualiter ꝛ quare passio inest subiecto: sic verbi gratia: si diffiniat aīa ingtū absolute substantia intellectualis incoꝛpoꝛea nō cognoscent accidētia eius ꝛ opera ꝛ obiecta. Similiter aūt si diffiniat fm totū ꝛ nō fz partes: ꝛ diffinitio totius det fm ꝙ aīatum corpus vt dicat pfectio coꝛpoꝛis phisici po. vi. hñ. nō cognoscuntur sufficienter passiones ꝛ opera ꝛ obiecta: qz partiuz ꝛ opera ꝛ accidentia ignorant. Si autē dicat aīa esse principiū sensus ꝛ motus in toto ꝛ in partib⁹ coꝛpoꝛis fm congruentiā cōponentiū vnūqōqz mēbꝛū cognoscent oēs operationes ꝛ accidentia partiū ꝛ obiecta: quādo fuerit diffinitio aptata cuilibet parti: sicut in secundo libꝛo declarabit. Similiter autē est in diffinitione accidentiū que est principiū demonstrationis: sicut diximus Si enim det de essentia passionis tantū per ea que formalia sunt in ipsa: non dicet causam ꝛre sunt accidentia aut accidant talib⁹ subiectis: sicut si diffinitē do dicā: eclipsis est defectus luminis. adhuc āt si apponā subiectū ꝛ dicā: eclipsis est defectꝰ luminis in luna: adhuc autē nō dicit diffinitio quare hoc lune accidit: ꝛ quomodo soli lune cōuenit p se. Si autē dicat sic. eclipsis est defectus luminis in luna ex terre ītpositōe ad rectā dyametrū inter solē ꝛ lunā ex motu ipsius in capite vel in cauda draconis infra gradus ecliptcos pꝛoueniente: tunc diffiniendo sic dico: qd est passio: ꝛ cuiꝰ est: ꝛ propter quid inest: ꝛ quare soli lune cōuenit: ꝛ p hanc diffinitionē scitur passionē inesse subiecto: ideo hꝫ certificant: ꝛ hꝫ est principiū demonstrationis. Et similiter est in passionib⁹ anime. Si enim dicā sic. ira est appetitus cōtrarij doloꝛis ex accensione sanguinis circa coꝛ proueniens. dico ꝛ quid est: ꝛ cuius est: ꝛ propter quid inest: qz coꝛdi inest: ꝛ propter hoc ꝙ sanguis accensus est ex molestia pꝛotendunt spiritus ad repellendam iniuriā vel illatā vel opinatā: ꝛ ideo cōturbantur passione: ꝛ ideo siue subiectū diffiniat siue passio: ꝛ p diffinitionē nō scitur ꝙ passio est pꝛopꝛia passio: hꝫ est cui inest: ꝛ quare inest: vel ex diffinitione: hec de facili cōiecturari nō possunt: Sic diffinitiones dāt ex cōib⁹ essentialib⁹ subiecto vel passioni: que cōia sunt per intētiones dyaleticas collecta: ꝛ sunt vane eo ꝙ nō inducunt ad certitudinē verā demonstrationis.

Capitulum sextū: ꝙ oportet tractantē de anima inquirere vtrū habeat aliquas opationes pꝛias aut nō. Tex. ꝛ cō. 12.

d Ubitationē autē habēt etiā passiones anime vtrū sunt oēs cōes sibi ꝛ coꝛpoꝛi vl sibi ꝛ habenti coꝛpus: aut sit aliqua passionū sibi pꝛopꝛia: que neqz cōicet coꝛpoꝛi: neqz cōmunicet habenti coꝛpus. hꝫ enim necessariū est accipere ex doctrina anime ad sciendū vtrū ipsa separetur a coꝛpoꝛe vel non: sed tamē nō est leue. Ut autē melius intelligatur hꝫ quēstio sciendū: ꝙ aliud est cōicare coꝛpoꝛi in actione vel passione anime: ꝛ aliud cōmunicare ei qō cōmuni/cat coꝛpoꝛi. Cōmunicat enīz coꝛpoꝛi in actione vel passione que non expletur neqz fit nisi instrumēto coꝛporali per virtutē affixā oꝛganis. sicut ambulatio vel visus: que fiunt motu vel passione coꝛpoꝛis: ꝛ per virtutes affixas ipsis membꝛis: quoꝝ vnū motu explet operationē: alterū aūt passione: quia recipit speciē colozis. Cōicare autē ei qō cōicat coꝛpoꝛi ē ꝙ licet aliqua operatio nō fiat motu vel passione alicuius partis coꝛpoꝛis: tamē non expletur sine alia operatione que fit vel motu vel passione alicuius partis coꝛpoꝛis: sicut est in telligere sensibilia ꝛ mathematica. Quia licet intellige re nō expleatur motu vel passione alicuius mēbꝛi coꝛporalis: tamē non fit sine acceptione foꝛme sensibilis ꝛ imaginabilis per fantasiā que cōmunicat coꝛpoꝛi in hꝫ ꝙ operatio ipsius nō explet sine motu ꝛ passione mēbꝛi coꝛporalis: qō est oꝛganū fantasie. Oportet enīz foꝛmas imaginationis ꝛ fantasie fieri per motū a sensu facti in spiritu animali deferente foꝛmas huiusmodi: ꝛ recipi easdē oportet in parte cerebꝛi: que est oꝛganum fantasie virtutis: ꝛ ideo aliud esse diximus cōmunicare coꝛpoꝛi: ꝛ aliud cōmunicare ei qō cōmunicat coꝛpoꝛi in operatione. Possibile enim est ꝙ substantia incoꝛpoꝛea existens in coꝛpoꝛe vt actus coꝛpoꝛis cōmuniceꝛ coꝛpoꝛi. Et possibile vt nō cōmunicet coꝛpoꝛi: sed cōmunicanti coꝛpoꝛi. Et possibile est vt neqz isto neqz illo modo cōmunicet: sed habeat operationes que nullam ad coꝛpus habeant dependentiā: ꝛ hoc inquirere de anima est necessariū valde ad sciendū vtꝝ separata est in agendo vel nō: ꝛ est ista quēstio vna quā maxime desiderant homines scire de anima. Videt autem in pluribus suis passionibus ꝛ partib⁹ nihil omnino sine coꝛpoꝛe pati vel facere: neqz enim sine motu ꝛ passione coꝛpoꝛis iracscitur: neqz confidit neqz desiderat: neqz sentit vniuersaliter secundū oēm sensum. Ira enim est accensio sanguinis cū enapoꝛatione sellis. Confidētia autē est ex pꝛotensione spiritus ꝛ sanguinis ex coꝛde ad exteꝛioꝛa. Sentire autē sit recepta sensibili foꝛma in oꝛgano sensus: que omnia dicūt motus ꝛ passiones coꝛpoꝛeas. Sz maxime pꝛopꝛiū ꝛ separatū opus esse videtur intelligere eo ꝙ vniuersale intelligitur qō est simplex ꝛ denudatū a materia ꝛ appenditijs materie. ꝛ ideo nō est foꝛma impꝛessa alicui mēbꝛo coꝛporali cuius motu expleatur intelligere: ſz potius est simplex conceptus mentis sine hic ꝛ nunc ſz vbiqz ꝛ semper in eadē ratione manens. qō non est cōueniens alicui foꝛme coꝛporali. Si autē hoc ipsum intelligere qō est operatio possibilis intellectus quādo in actu fit est in fantasia: aut nō sine fantasia: tunc neqz hoc opꝰ vtiqz contingit esse sine coꝛpoꝛe qō mouetur vel patitur in ipsa operatione: ꝛ tunc non erit separatim conueniens anime fm se. dico autē intelligere possibilis intellectus aliquādo esse fantasiā: ꝛ aliquādo nō sine fantasia non simpliciter intelligens ꝙ intelligere vnꝝ sit fantasia: ſz qz possibilis intellectus accipit foꝛmā que est ex fantasmate: oportet ꝙ fantasie motus ad intellectū terminetur. Sunt autē quidā homines ideote nō discernētes vniuersale a particulari: sed pꝛosequunt rationez vniuersalis in particulari permixtā ꝛ illoꝝ intelligere est fantasia formalis: eo ꝙ immixtū est ei. Alij aūt distinctū accipiunt vniuersale a particulari: qō est in fantasia foꝛmali: ꝛ illoꝝ intelligere: eo ꝙ oꝛitur a fantasia: nō est sine fantasia foꝛmali. Fantasia enim duplex est: qz ꝛ ipsa virtus anime que fantasmata recipit fantasia est: dicimus ꝙ operatio intellectus possibilis est fantasia vel nō sine fantasia. taliter autē distinguendo cōmu

nicans corpori: & cōmunicans ei qō cōmunicat corpo
ri euitabiū errorē alex. qui dicebat in oib⁹ animā cō
municare corpori: & is dc. qō esse separabilē a corpore.
Nos enim ostendem⁹ in sequentib⁹ q id qō cōmuni
cat nō corpori sed ei qō est cōmunicans corpori: fm se
est separatū: neq; corrumpit nisi fz sic & simpliciter nō
vel nisi fm qd & nō simpliciter. Si q̄dē igit est ali
Tex.& cō.13. quid anime opex aut passionū proprioū vtrag; cōmu
nicatione exclusa: tunc cōtinget vtiq; animā esse sepa
ratā nunc in opatione: & aliquādo separari a corpore &
esse p se. Si vō nulla est ppria ipsius: tunc nō cōtinget
ipsam separari fm esse & substātiā: lz forte fm diffini
tionē aliquā nō coexistens corpori & in corpore intelli
gat. Erit enim tunc de aīa sicut de mathematicis q̄ nō
habent esse nisi in hac sensibili mā: & tamē accidūt eis
quedā nō in mā intellectis: sed acceptis fm se separa
tis: sicut est videre ī recto: q; linee recte multa accidūt
que nō cōueniūt ei fm q est in mā sensibili: sicut est q
spera enea tangit ipsum in puncto: q̄ tā spera enea nūq;
tanget ipsum sepatū in puncto fm actū: sed potius tan
get ipsum ꝓiunctū cū mā sensibili nō in puncto fz i sup
ficie: & tā fm intellectū acceptū rectū: & nō i mā lignea
vel cuprea: vel alia mā sensibili: nō tanget a q̄cūq; spe
ra nisi fm punctū: & sic erit de aīa. Si enim ī oib⁹ parti
bus suis: aut cōicat corpori: aut cōicat cōicantib⁹ cor
pori: tunc pōt accipi separata fm intellectū iquātū agit
opatione q̄ nō explet motu alicuius partis corporis: fz
tā fm esse & veritatē nature nūq; erit separata: q; semp
indiget vel exiget illius coopationē qō corpi cōicat: sic
spericū qō sepatū intelligit & diffinit: sed tā fm esse in
separabile est a corpe sensibili. Et nos q̄dē in sequētib⁹
oñdem⁹ q aīa humana multas hz opationes sepatas:
sed mō inducem⁹ rōnes quozūdā ꝓbantes q hz cōicā
Tex.& cō.14. tes. Uident enim aīe passiones oēs esse cū corpore
cōicātes: lz in vna sit plus q̄ in alia cōicans: q; quedā
fiunt sine motu locali partiū corporis & sine physica al
teratione: sed tā nō fiunt sine receptione forme: vel in
tentionis forme: q̄ est alteratio cōiter dicta. Cū motu
aūt & alteratione corpis fiunt desideriū: māsuetudo: ti
mor: cōfidentia. Adhuc aūt gaudiū & amare & odire.
In oib⁹. n. his mouet cor fm dyastolē vel sistolē: & cō
patit aīe corp⁹. Hoc aūt indicat diuersitas horum ī pas
sionib⁹ his. q̄dā eni ī duris & manifestis piculis passio
nū coincidētib⁹ in eos nihil ad irā ꝓuocant ꝓpter cō
plexionē frigidā & stātē in eis: & aliq; cor nō timēt ī ta
lib⁹ sicut hñtes multū sanguinē: & corda calida. Aliq̄n
aūt aliq; a paruis causis & infirmis piculor mouent &
ꝓuocant ad irā q̄n corp⁹ irascibile & ita dispositū est ac
si irascat: sicut est in colericis calida hñtib⁹ corda & san
guinē leuē q̄ facile dirigit sursuz. Adhuc aūt magis ma
nifestant h in his q timētes fiunt ex suis corpis dispo
sitionib⁹ q̄n nulla cā terroris est in passionib⁹: sic acci
dit multis viris q; sicci sunt: & frigidi pauci spiritus &
Tex.& cō.15. pauci caloris in corde. Manifestū est g̃ ex dictis q
passiones sunt rōnes q̄dā & intētiones q̄ in physica mā
sunt mota & alterata physico motu & alteratione. Sen
sus aūt & imaginatio: & cetere aīe sensitiue apprehēsio
nes nō fiūt sine receptione formaꝝ in organis corporꝝ
q̄ receptio q̄dā est alteratio: lz nō sit alteratio physica.
Et ideo hax passionū sunt tales rōnes vt si dicat: ira
sci est mot⁹ huius corpis cuius sanguis accēsus est: aut
partes hui⁹ sicut cordis qō mouet primo in ira fm si
stolē quādo ꝓturbat: & post fm dyastolē q̄n petit vin
dictā: aut potētie q̄ cōiuncta est huic corpori: aut parti
corpis & ab nocumēto illato: & ꝓp hoc malū inferēdū
in vindictā. Cū aūt oia hec in physica mā scripta sint:
physici erit cōsiderare de aīa aut omni si oīs aīa est ta
lis: aut de aīa hmōi q̄ taliū est opex & passionum.

Capitulum septimū: qualiter differenter considerat
physicus de eis q̄ hic querunt a dyalectico & mathema
tico & methaphisico & mechanico ī q̄dē digressio q̄dā.
Tex.& cō.16. Physicus autē & dyaleticus diffiniunt differen
p ter vnū quodq; istoꝝ q̄ dixim⁹ esse aīe opa &
passiones. Si enim querimus q̄d est ira uten
dentes de diffinitione q̄rere dicet dyaleticus q est ap
petitus cōtrarij doloris: aut aliquid huiusmodi diffi
niens p intentiones cōmunes formales que nō sunt ve
ra causa rei ppria: sed intentiones cōmunes inuente in
plurib⁹ & nulli pprie: & ideo diffinit p formā q̄ forma
de se cōmunis est & nō appropriat ad esse rei nisi p pro
priā materiā vniuscuiusq; rei. Physicus aūt dicet q ira
est accensus vel ascensus & calefactio sanguinis circa
cor tangens proprią causam efficientē q̄ est ascensus &
calefactio sanguinis & ppriā materiaz que est sanguis
cordis bulliens & subiectū qō est cor. Et hoꝝ quidez
alius reddit materiā ppriā. s. physicus: alius aūt reddit
speciē & intentionē forme simplicē & cōmunē que ē rei
ratio cōmunis. Dic eniz cōsiderat rationē siue intentio
nem cōmunē rei eo q nō descendit ad ppria. Ille autez
cōsiderat principia realia que dant esse rei. Necessariū
autē est q ista realia principia sint in materia huiusmo
di que determinata & ppria est si erunt & habent eē in
natura: sicut etiā domus ratio differens est assignata &
cōsiderata a dyaletico & mechanico qui naturalē imi
tatur: sicut ars imitat naturā. Dicet enim dyaleticus q
domus est operimentū siue receptaculū, phibens aeris
corruptiones: que sunt excellētia frigoris & excellētia
caloris & corruptionis ūbriū & caumatū. Mechani
cus autē dicet q lapides & ligna sic cōpaginata vel li
gata. Alius vero ab vtroq; istoꝝ est qui in his gnate
rialib⁹ determinatis prebet in diffinitione sua speciem
que est intentio domus propter finē qui dictus est: h est
vt prohibeat corruptiones. Queram⁹ igitur quis hoꝝ
diffinientiū sit physicus: vtrū ille sit physicus qui consi
derat materiā & ignorat rationē intentionis forme: aut
ille qui solū est circa rationē que est cōmunis rei inten
tio & cōceptus: aut ille qui est ex vtrisq; quoniā ex in
ducta differentia mechanici ad dyaleticū possum⁹ co
gnoscere eū qui perfectus est physicus: quoniā dixim⁹
q quidā illoꝝ quodāmodo vterq; est: q; & prebet soz
mā rei propter determinatū finē inductā: & prebet eaz
in hac determinata materia in qua habet esse fm rem.

Queramus etiā q si nos cōcesserimus q physicus
perfectus vtrūq; facit: vtrū ipse sit circa alias formas
q̄ sunt forme que sunt passiones materie determinate:
que nomine suo & diffinitione cōcernunt materiā cor
poris mobilis vt mobile: & nō separant ab ipsa per no
mē & diffinitionē siue rationē: & ipse physicus conside
rat tales inq̄tū nō separant: etiā si fm aliā aliquā ra
tionē separari possent. Uerbi gratia: quoniā physicus
est cōsiderans carnē: que nec nomine nec ratione sepa
ratur a physica materia: que est corpus trāsmutabile in
quātū est trāsmutabile: & sic in alia materia carnis & no
mē & species esse ponat erit equiuocū nomē & species
carnis fm veritatē nō est in alia: sed fm similitudinē so
lam. Cōsiderat etiā mathematicus quantitatē q̄ nō est
forma sequens trāsmutabile corpus inquātū transmu
tabile: sed potius sequens corpus inquātū est corp⁹: fz
physicus nō considerat sic quātitatē: sed potius fm qō
nō separat a trāsmutabili corpore iquātū est mutabile

quia cō

quia cōsiderat quantitatē nō fm q̄ est quātitas: sed fm
q̄ est terminus magnitudinis augmēti vel diminutio/
Tex.|t cō.17. nis. aut fm q̄ est dispositio mobilis loquit. Phisic⁹
igitur circa oia illa est quecūq; sunt phisici corporis in
quātū est sic trāsmutabile: t cōsiderat oia opera talis
materie t oēs passiones et⁹. Quecunq; aūt sunt qui/
dē in phisico corpore t nō sunt his similia: q̄ silicz sint
forme t opa t passiones ipsius phisici corpis in eo q̄
est phicū: sed potius a volūtate t arte inducūtur i phi
sica corpora illa sūt alteri⁹ qui mechanicus dicit: sicut
est mechanicus qui dicit: instructor siue architector q̄
structuras: siue etiā medicus qui circa corp⁹ humanū
facit icristeriū t embota t hmōi instrumēta. Scire. n.
cās corpis hūani phici ē ñ medici: ſz forme q̄ fz eē nō
sūt separabiles a phisicis coporibus ſz semp iueniūtur
in eis: t tamē nō sequunt corpus phisicū inquātuz phi
sicū est: eo q̄ nō sunt phisici corporis inquātuz mobile
est: sed sunt fz rationē ante ipsum: t sequūt corpus in/
q̄tū est corpus: t iō dicant esse phisici corpis ex remo
tione: q; sunt eius quod abstrahit a phisico corpore.
Omne enim phisicuz corpus est corpus: sed nō conver/
titur t ideo abstrahit corpus a phisico corpore. Que
cunq̄ igitur sequūtur ad corpus fm q̄ abstrahit a phi
sico corpore sunt ante principia phisica: t ideo de illis
erit alius philosophus qui mathematicus vocat: cui⁹
tamen oia cōsiderata sunt in phisico corpore: sed tamē
nō trahunt rationez ab ip̄o: t ideo nō concipiunt in no
minibus suis materiam sensibilez t mobilez: sed intel/
lectualem magnitudinez tantum. Et huius ratio est: q;
nihil diffinit per ea que consequūtur ipsuz fm naturaz
sed potius per ea que ipsuz fm naturā antecedunt. Et
cum oia que sunt transmutabilis corpis principia con/
sequantur fm naturam ea que sunt principia corporis
simpliciter accepti: oportet necessario q̄ nihil cor/
tione corum que sunt corpis vt est corpus. Non sunt
tamen illa separata omnino: qm̄ concipiunt in rationi/
bus suis subiectuz intellectuale quod est magnitudo
que fm naturaz antecedit corpus vt est corpus. Sicut
autem diximus q̄ corpus per naturaz antecedit phisi/
cum corpus: ita ens t substantia t huiusmodi per na/
turam antecedunt corp⁹ t magnitudinē: t sunt ista fm
se separata: t per accidens coniuncta: cū materia cor/
por⁹ que sunt quanta t mobilia: qm̄ ista fm se esse rea
liter inueniūtur ante h̄ in intelligentijs t substantijs se
paratis: t ō his ē primus philosophus fz q̄ i phemūſ
dixim⁹ libri phicor⁹. Dixim⁹ ēt multa ō his i scō phi/
cor⁹: cū certitudine āt h̄nt in prima phia determinari.

DIGRESSIO

Ubitabit aūt fortasse aliquis an verus sit qō
diximus dyaletici diffinitionē per solā formā
esse datā cum forma pars sit rei t non totius
videtur fortasse nō predicari de toto: sicut neq; dicere
possumus q̄ hō est anima: predicantur aūt ea que sunt
dyaletica de toto: nō ergo videntur esse forme simpli/
ces que p̄dicant in logicis: sed potius potētia t actus
cōiuncta videntur esse p̄cipue cuz simplex de cōposito
vere nō predicet. Adhuc aūt cū potentia t actus sint
principia cuiuslibet generis: sicut in phisicis ōclarat̄, ē
t p̄cipue principia ſbe: t logicus sumat predicata ge/
nera vel spēs: videbūtur oia illa esse cōposita ex potē
tia t actu: t nō esse solius forme t spēi, intentiones. Am
plius aūt oino diffinitio cōposita est: t nullū simplex
diffinitur: cū simplex sit vnum solū t oīs diffinitio cō/
tineat plura videbit fortе alicui ex his t similibus ve
rum non esse quod dictuz est: logicum solam formā cō
siderare t speciē. Similiter autē non videtur phisicū
cōsiderare materiā solaz: quia materia principiū cogno/
scēdi rem nō est: t pbatum est in scō phisicor⁹ phisi/
cum debere inducere omnes causas. Omnibus aūt
huiusmodi rōnibus rñdentes dicimus q̄ forma rei du
pliciter p̄t cōsiderari sicut dicit: auic. vno. n. modo cō
sideratur vt est actus rei t ps esse eius: t hoc mō non
de re predicat. Alio aūt modo vt est intētio rei abstra/
cta a re: t sic predicat: q; est intētio totius t nō ptis: to
tū enī significat sub q̄libet forma q̄ i ipso ē siue sit gñis
siue differētie siue spēi siue pprij siue accītis: t fz q̄ si
gnificat ſtās sub aliqua illaz formaz: sic abstrahit ab
ipso vle: t est illud vle intentio totius sui: t ideo pre/
dicatur de toto. Et has intētiones totius cōsiderat lo
gicus: t quedā eaz sunt accepte vt simplices: t que/
dam sicut cōposite intētio accepta a toto fm q̄ signifi
ficatur sub forma generis vt genus est: t intētio acce/
pta de toto fm q̄ significat sub forma differētie: t intē
tio accepta de toto fm q̄ significat sub forma pprij: t
intētio accepta siue abstracta de toto fm q̄ significat
sub forma accidētis simplices sunt t intētiones sunt to
tius: t ideo de toto sicut dictū est p̄dicantur. q; sicut di
ximus totū p̄t optime significari stans sub forma que
est essentialis t accidētalis: t si est essentialis p̄t esse
pars dūmodo illa forma simplr t fm totū ilsit t nō fm
partē: sicut sunt quedā accidētia que fm ptez insūt: vt
ethiops qui dicit eē albus dentē: forma aūt spēi cōpo
sita est: t q; diffinitio dicit quidditatē rei vel spēi: iō t
ipsa plura cōtinet: sed nō est cōposita ex materia t for/
ma: sed potius ex genere t differētia quoz genus ē lo
co mās: t differētia loco forme: tū illud qō est loco ma
terie nō est mā sed est forma generalis abstracta: nō a
q̄libet mā: sed a mā ppria q̄ est pportionata forme q̄ ē
differētia. Et si ppriē velimus loq̄ dicem⁹ q̄ est abstra
cta: nō a mā sed a toto fm q̄ significat totum noīe ma/
terie p̄xime: sicut si dicā significari hominē fm q̄ ē ani
matū sensibile corpus: sic enī est mā p̄xima homini: t
qō abstrahit ab eo fm q̄ sic significat est forma gene/
ris que est aīal. Sic igit̄ pz qualiter intētiones cōmu/
nes abstracte a rebus: aliquādo sunt simplices t aliqñ
sunt cōposite: t tamē semp predicant de toto: t quādo
sunt ꝓposite nō sunt ꝓposite nisi ex genere t differētia
t nō ex mā t forma: quoz genus est sicut materia: dif/
ferētia vō vt actus: t hoc mō intellligitur q̄ potentia
t actus sunt principia generū. Si aūt quis obīciat:
q̄ fm hoc si potētia est genus t potentia est principiū
generis: quo modo ergo erit principiū generis: dicem⁹
q̄ potētia simplex nō est genus: sed potētia contracta
per differētiaz: t si illa differētia est intrinseca ita q̄ fa/
ciat summū in vna ordinatione predicabiliū: tunc facit
generalissimum eo q̄ ante illud nihil est quod vniuoce
predicetur. Sz si differētia est quasi extra t ponit in p
tē p̄dicamētoz vniuocoz: tūc facit gen⁹ ſbalternū vel
spēz vbi gratia: sic si dicā: ens p̄dicat vniuoce. Si āt ad
dā differētiā q̄ nō coartat in p̄dicabilib⁹ vniuoce: sed
in his q̄ p̄dicant equoce fz analogiā vt si dicā ens p se
exīs: tūc facio gen⁹ gñalissimū vl si dicā ens in alio ñ
p se: vt mēsura entis p se: vl vt dispō entis p se. Si aūt
dicāt ens p se aīatū: tūc facio gen⁹ ſbalternū vl spēz ſb
alternā: t silr est in alijs generibus accidētiū. Dicimus
igit̄ q̄ potētia simplex nō determinata p differētiā coar
tātē analogiā entis ē prīcipiū generis: t simplex est in
tentio. Que aūt coartat in genere predicabiliū vniuo/
ce predicatoz: illa nō est in genere nisi sicut actus i po

tentia: ⁊ nō est principiū generis: nisi forte generis: qō alia consideratione est spēs. Ex his igit patet qualiter logicus solas cōsiderat formas intentionū cōmunes. Similiter aūt ex opposito phisicus nō cōsiderat māz solam: sed si cōsiderat māz illa erit huius phice forme materia: ⁊ iō materia ſm q cōcipit a forme noie ⁊ ratione erit principiū cognitiōis ⁊ nō per se: sicut ⁊ mechanicoꝝ nullus ligna ⁊ lapides cōsiderat nisi ſz q inducitur in eis forma domus: qz aliter nō esset vnꝰ materia diffiniēs: neq; aliqō principiū cognitiōis sed quia phisicus cōsiderat formas trāsmutatiōis ſm eē: ⁊ esse habēt trāsmutatiōis a phisica māz: ⁊ ab his q̄ i sunt phice materie: iō dicitur q phisicus māz cōsiderat. Cōsiderat tamē oēm causaz ſm q refert ad esse qō hz i mā qō solū est eē nature ⁊ reale. Et ꝓsiderat mouētez siue efficiētez ſm q mouet māz ⁊ formā ſm esse qō hz in mā: ⁊ finē ſz q ē terminꝰ motꝰ quo mouet mā: ⁊ māz ipsaz ſm q est subiecta forme ſm esse qō hz forma in mā. Et sic pz solutio eoꝝ que in hac q̄stiōe generabāt difficultatē. In logicis aūt de ipsis plane dictū est vel plenius. Sed nūc redeundū vnde nostra rō erat prius. Dicebamꝰ aūt prius q passiones aie nō sūt separabiles a phica mā aiatoꝝ ſm q sūt hmōi timor desideriū: quoꝝ diffinitiōes cōcernūt māz sensibilē: ⁊ nō sūt sicut linea ⁊ planū que sunt p nām ante phicū corpꝰ sic dixim⁹ eo q sequūtur magnitudinē vt magnitudo ē: ⁊ nō phicū corpus ſm q est phicū corpus. Sic ergo phice itēdētes de aia determinare: necessariū est vt simul cū his q̄ itēdim⁹ dubitem⁹ de his de qb⁹ oz dubitare bñ volētē tractare de aia. Et h est vt attēdam⁹ dili gēter opinionē prioꝝ antiquoꝝ recitātes oiuz illoꝝz sentētias: quicūq; de ipsa aliq̄d cōtulerūt: vt bñ q̄dez dicta accipiam⁹. Si vo aliq̄d ab aliquo nō bene dictū est: hoc vereamur ⁊ abnūciemus lz ⁊ hoc ipm oignū sit narratōe: qz nobis dat occasiōez ⁊ abūdare nos facē

Tex.⁊ cō.18.

Tex.⁊ cō.19.

Tractatus secūdus primi libri de aia: in quo agit ō aia ſm opiniōes alioꝝ. Caplm primū de his qui diffiniebāt animā p hoc q ipia est motiuū quoddā.

Principiū āt questionis est ſz artē demōstratōis in posteriozib⁹ analeticis determinatā q apponātur in principio ea q̄ maxīe cōuenire videnť aīe ſm seipsaz: qz ex his manifestabunť nobis ea q̄ sūt posteri⁹: ⁊ ſm aliq̄d ꝙuenētia. Aiatū aūt differt ab iaiato i hoc q hz aiaz duo operātē in ipo q̄ sūt motus ꝓcessiuus ſm locū ⁊ sensus: vegetatiua .n. a q̄busdā nō dicūtur hēre aiaz: sed partē aīe: vt in libro de plātis habebit. Aia aūt rōnalis nō videtur a q̄busda ſm eādē rōnē nomē aie pticipare cū alīs. Aiatū ergo qō pfectā hz aiaz: ⁊ q̄ vere aia ē: differt ab eo qō nō ē aiatū tali aia: in eo q est motiuū ſm locū: ⁊ in eo q est sensitiuū. Et h duo dcā ō aia a pgenitoribꝰ nostris q̄ patres nostri i philosophia fuerūt accepim⁹. Dicūt.n. q dā ⁊ maxīe q̄ tū ad cōitatē ois aie: ⁊ prio q̄dē q̄ tū ad subaliter ītē oi aie aiaz.n. eē id qō mouet ſz locū totū corpꝰ ⁊ mēbra: nō q̄dē sic nā mouet ad vnū ⁊ eodē mō sed q mouet ad plura ⁊ multis modis sicut ꝓvegetatiua ad digerere: nutrire ⁊ augere egerere ⁊ gñare: sensibilia āt ad plura q̄ patēt. Et h dixerūt q̄ existimabāt q nihil mouet aliō qō ipz in seipso nō moueat putabāt.n. nō posse aliq̄d alīq̄ dare disponē quā in seipo ñ hz: h ē q̄ nō disponit. Et iō putabāt id qō nō mouet in seipso ñ posse mouere aliq̄d alterū: ⁊ qz mouet aia corpus arbitrati sūt aiaz eē aliq̄d de numero eoꝝ q̄ mouent a seipsis. Et qz eoꝝ q̄ mouētur primi nisi cāz mālē ⁊ corpalē nō viderūt: oino nihil distiguētes de cā effi-

Tex.⁊ cō.20

ciēte formali ⁊ finali: iō ponebāt q id qō maxīe motuū est in coporib⁹ est aia. Est aūt hoc calor ⁊ ignis: ⁊ iō democritus aiam dixit esse ignē quēdā aut calorez. Cū enī iste ponat omniū principia eē athomos: que sūt infinitaꝝ figuraꝝ: sicut dixim⁹ in prio libro pygenese os: dicit illos athomos cōstituere aiam: que sunt spēi sive forme rotūde ⁊ figure. Et qz aiaz dicit esse ignē aut calorē: eo q vidit calorē nālē eē instrumētū aīe: iō dicit q ille athomi q̄ sunt rotūde cōstituūt ignē ⁊ calorē ⁊ aiam. Athomi āt ille sūt sicut oescissiones minutissime q̄ discurrūt in aere: que videtur in radiis solis: q̄ igredi untur p portas ⁊ fenestras domoꝝ. Hay enim descissio nū omne semē democritus dicit eē elemēta oiuz rerum nālium. Idē autē dixit collega democriti leucippus: ⁊ nos ipsoꝝ rōnes posuim⁹ in prio libro pygeneseos. Inter hec āt illa q̄ sunt rotūde forme ⁊ figure dicūt eē aiaz pp id q hec figura oino vel p oia: vt asserūt: pōt penetrare ꝑcipue qñ circūferētia est minima. Cui⁹ sunt due cause simul iūcte. Una q̄dē: qz id qō secūdū pūctū tāgit ſm minimū tāgit ⁊ maxīe penetrat. Circūferētia aūt sperici quocūq; vertat nō nisi secūdū pūctū tāgit: siue tāgat planū siue sphericū in eo q ē circūferētia. Figure āt alie ēt ſm pūctū q̄ ē in angulo ⁊ ſz latus pñt tāgē: ⁊ iō nō semp maxīe penetrāt. Alia āt cā tungenda isti ē q linea circularis citi⁹ obliquat q̄ aliq̄ linea recta vsus eādē ptē ꝓtracta ad quā curuat circūferētia: ⁊ iō min⁹ resistit penetratiōi: qz igit videbāt aiaz vbiq; ad eē corpori ponebāt ipaz eē rotūdū idiuisibile penetrāre p totū: ⁊ qz rotūdū ē volubile de se: eo q nō ē stat⁹ alicui⁹ sup pūctū: cū pūctus nō sit locus alicui⁹: ſz superficies ⁊ rotūdū quocūq; voluat sp ē in vno pūcto tm: ⁊ iō sui nō ē stare: ſz ppetuo mouēri: ponebāt arbitrātes aiaz eē rotūdū ppetuo mouēs seipz: ⁊ iō potēs mouere oia reliq̄: ⁊ h dixerūt sic dixim⁹ qz arbitrati sūt q aia est id qō adhibet aialibus motū localē in toto ⁊ in mēbris. Propter qō dixerūt q terminꝰ ⁊ distinctio vite ē p respirationē: qm̄ positio eoꝝ fuit sic vītas ē q oē aial hz coꝝ vl mēbrū aliud qō hz i corpe vices cordis: ⁊ h motu dyastoles ⁊ sistoles exsufflat ex se spiritū vitalē. ex motu āt ītēderet nisi esset spiritꝰ refrigerās vel interiꝰ in corpe exñs vl exteriꝰ. sic i respirātibꝰ tñ spiritū quocūq; mō in corpe hois factū dicebāt esse respirationē aiaz hmōi spiritū eē dicētes. Dicebāt.n. q nullū aliō auxiliū sit celesti vtute ad vitā p quā aia ifūdat nisi q aer q̄ ptinet corpa aiata attractꝰ in respiratione ꝓducit secū figuras sphericas p q̄s reprimit eas figuras q̄ interiora penetrāt: ne exeāt q̄ pbēt aialibꝰ motuz: sic principia sp p se mota eo q nunq̄ ꝓtingit deseē pp ipsas p seipas motas vt dictū ē. Dicūt.n q ingredientibꝰ in aialia hmōi figuris in respirādo phibēt ille q̄ igrediūtur illas q̄ fuerūt disgregari: phibēt āt h cooperātes h ē opa sua facientes aerē ꝓducētē athomos rotūdas ⁊ ꝓdesantē eas itus vt vndiq; ipleāt: ⁊ penetrēt: ⁊ moueāt. Dicūt āt vnūq̄q; aial viuē tā diu: quousq; h pt pficē. Videt āt q id qō iuenīt a pitagoricis dictū de aia eādē hēat itelligētia quo ad h q ponūt subale esse motiuū aīe: ⁊ q pp illud hz diffiniri. Et iō q̄dā pitagorici ponēteſ principia pria eē idiuisibilia ſz quātitatē: ali qñ dixerāt q aia erat athomi rotūde: sic ⁊ democrit⁹ dicebat. Et hui⁹ cā fuit: qz nō poterāt videē ꝓpōnē aliquā in reb⁹ nisi eā q̄ ē quātitatis: ⁊ cū illā in principia resoluē vellēt: putabant q diuisio staret in athomis. Alīq autem posteriores pithagorici subtilius aliquid intelligentes viderunt virtuq;: quia idem indiuisibile non poterat esse mouens ⁊ motuz: neq; poterat eē q̄n

Tex.⁊ cō.21.

Tex.⁊ cō.22.

multa

multa mouētia vnī figure rotū de haberēt quādā vnā mām cōmunē: q̄ moueret in oībus eis: ⁊ videbāt bene q̄ hoc mouēs nō fuit figura: ⁊ figura est de cōsequēti/ bus nām ⁊ eē fm rōnez lz cōcomitet fm tēpus: ⁊ ideo q̄si corrigētes dictū antiquoz patrū suoz: dixerūt q̄ il lud q̄ō est p se mouēs oēs athomos rotūdas est aia: tñ dixerūt cōueniētes cū antiqs q̄ prima mouētia mota sūt athomi: eo q̄ cōtinue mouent etiā si sit trāquillitas nimia. Huius aūt cā phīsica est: qm̄ athomi causant ex reliquijs vapoz eleuatoz ouplr: qm̄ quādo eleūatur vapores sūt quedā minima min⁹ commiscibilia ꝓpter terrestreitatē q̄ alia: ⁊ illa euadūt in aerē quādo cetere ptes vapoz eleuātur. Similiter aūt qm̄ resoluūtur vapo res: terrestria magis sicca separant ⁊ manēt in aere: ⁊ h̄ q̄ hñt in se calorē eleuātur a loco vbi eleuata sūt mo/ uētur sursū: ⁊ p nām grauis q̄ est ex terrestreitate mo/ uētur deorsū: ⁊ aliqn̄ ex motu ipso calefiūt: ⁊ tūc velo cius realcēdunt sursū: ⁊ sic hñt motus incertos in aere Jn idē autē ferūtur quo ad dicti cām oēs illi qui dicūt animā esse aliquid motiuū seipz mouēs. Oēs.n. isti cō uenūt in h̄ q̄ motiuū eē magis sit ꝓpriū ⁊ subalⁿ aie: ⁊ q̄ oia alia moueāt pp aiaz ⁊ aiaz moueri p seipaz: eo q̄ supponebāt q̄ nihil mouet p se: nisi ⁊ ipz moueat: sic nihil calefacit p se: nisi ⁊ ipz sit calidū: ⁊ iō ponebant isti oia corpa phīca eē plena aiabus mouētibⁿ ea ꝓtinue Rō aūt istoz fuit q̄ posita est in octauo phīcoz. Vide/ bāt.n. oia mota ⁊ mouētia reduci ad vnū mouēs seipz primū: ⁊ putabāt q̄ esset in mouētibⁿ: sicut in alijs cau sis formalibⁿ ⁊ efficiētibⁿ: q̄ p se ⁊ vniuoce referūtur ad effectū. Jn oibⁿ.n. illis eadē ē forma in cā ⁊ effectu fm rōnē ⁊ spēm: ⁊ iō putabāt q̄ motⁿ quē largit primū mouēs ei q̄ō mouet esset p spēz ⁊ rōnē in forma mouē tis: ⁊ iō dixerūt primū mouēs necessario moueri. Hoc aūt nō ē necessariū in his q̄ p eēntiā suā totā mouētur: qm̄ in illa eēntia nihil ꝑt eē motū. Et ē sile huⁿ ac si di cerem⁹ calorē simplicē eē calefaciētē: in ipo nihil eēt ca lidū: neq̄ disponeret p calorē: ⁊ h̄ illi discutere nesciue rūt: videbāt aūt q̄ mouēs seipsū nō ē nisi aiatū. ⁊ iō cre debāt q̄ aia esset principiū mouēs seipz: ⁊ q̄ prio pone/ bāt numeros iter pitagoricos: quēadmodū fecit plato. q̄ dixit pria ꝓtinua ⁊ solida ꝓportionibⁿ numeroz fie ri: sicut pz in secūda pte thimei: dicebāt aiaz eē numez seipm mouētez. Hec igit positio antiquoz verissimā habuit cām dicti sui: lz falsa sit in eo q̄ō dicit: sicut pate bit i sequētibⁿ. Silr aūt ⁊ anaxa. aiaz dicit p se ⁊ eēn tialiter eē mouētē oē q̄ō mouet: ⁊ cū anaxa. ꝯuenit q̄cū q̄ alⁿ dixit q̄ itelllectⁿ agēs purus ⁊ imixtⁿ oē mouet q̄ō est in nā. Hec.n. positio ē anaxa. ⁊ est subtilioz q̄ p/ babita: lz minus sit certificata p determiationē dictoz anaxa. Nō.n. dixit anaxa. aiam penitus idē eē cū itel/ lectu: sicut dixit democritus. Democritus.n. dixit idez oino ⁊ penitus eē aiam oēm quod intellectū eo q̄ ex eisdē athomis ꝓstituit. Cū enī intellectus sit virtus ap prehendēs ⁊ distinguēs vez fm q̄ vez est adequatio rei ⁊ intellectū: dixit democritus verū esse quicquid videt ⁊ sentit. Et cū idē obiectū sit eiusdē virtutis: erit fm eū eadē virtⁿ sensus ⁊ intellectus. Et iō laudat Ho merū: ⁊ verū dicit cuz dicere in heroicis: vbi dixit q̄ hector sapiēs iacet: qm̄ sicut dixit Aristoteles: in libro de ꝓblematibⁿ. Hector patiebat aliqn̄ vsq̄ ad sensus amissionē ⁊ amētiā: ⁊ tūc q̄ caruit sensu caruit etiā in/ tellectus vsu. Et hoc dixit democritus: Homerū ideo dicere: q̄ sensus ⁊ intellectus essent omnino idē. Non enīz democrⁱ⁹ vtebat intellectu tanq̄ potentia quadā que est circa veritates simplices rez abstractas a ma/ teria ⁊ materie appendicijs: sed omnino idē dicit esse aiamā ⁊ itellectū. Anaxagoras aūt minus certificat de dictis suis q̄ sit sua intēt. Multotiēs enī inuenit i dictis suis: q̄ cām veritatis ⁊ morⁱ⁹ bene ⁊ recte dicit intellectū simplicē: ⁊ alibi cōfūdit sensū dictoz suoz ⁊ dicit eē intellectū idē cuz anima sensibili: ⁊ h̄ sequit ex dicto suo vbi dicit: q̄ intellectⁿ ē in oibⁿ animali/ bus magnis ⁊ puis ⁊ honorabilibⁿ que discernūt itel/ lectū vel bonestū: ⁊ ihonorabilibus q̄ de honesto in moribⁿ nihil discernūt: ⁊ ratio fuit anaxa. q̄ vidit om/ nem multitudinē que est sub spē vna exire ex vna natu ra spēi: ⁊ oēm multitudinē que ē sub genere: exire ex vna nā generis: ⁊ ideo posuit omne mouēs per sciētiā ⁊ cognitionē exire ab vno mouēte primo p intellectuz ⁊ nō esse differētiā nisi tantū fm esse q̄ō hz in hoc ⁊ in illo: ⁊ ideo dicebat sensū in substātia idē esse cū intelle ctu: lz per eē differētē: ⁊ esse cā est admbzationis eiⁿ. Et peccabat iste: quia licet vna natura prima sit ex qua exit: tamē sunt differētie huic nature adueniētes: ⁊ ali/ as essentias cōstituētes: q̄ nos videmus q̄ intellectus qui denominat a prudētia: ⁊ informat virtutibⁿ intelle/ ctualibus non videt oībus aialibus inesse: ⁊ lz natura intellectualis ꝑticipet ab oibⁿ hoibus: tamē virtus in/ tellectiua ad actū relata: nō equaliter ab oībus ꝑticipa tur: q̄ videmus vnū multo magis eē dispositz ad in/ telligēdū q̄ aliuz. Hoc igit mō quicūq̄ antiquoruz cōsiderāt quidditatē anime per id q̄ō mouet: dicūt am maz esse aliquid quod maxime ⁊ primo ⁊ essentialius motum est: siue hoc sit athomus: siue numerus: siue in tellectus: sicut diximus.

Tex.⁊ cō.24.

Tex.⁊ cō.25.

Capitulū. ij. de opinionibus eoz qui animā per co/ gnoscitiuū diffiniēdā eē dixerunt.

Uicūq̄ aūt dixerūt animā esse diffiniendaz q penes cognoscere ⁊ sentire ea q̄ sunt: attribu/ endo cognoscitiuū eē velut magis essentiale ⁊ motiuū esse sicut potētiā que cōsequit essentiā ani/ me: isti dicūt aiam esse principia rerū naturaliū mālia vel agētia: q̄ alia principia nō viderūt: ⁊ differūt: quia alij iter eos dixerūt ista principia eē plura: ⁊ alij dixe/ rūt ea esse vnū. Empedocles.n. qui dixit sex eē princi/ pia: mālia q̄tuoz: ⁊ duo agētia: dixit animā eē ex oībus his elemētis: ⁊ aiaz eē vnūq̄q̄ istoz. Et rō q̄dē in/ ducēs istos fuit subtilis: videbāt.n. q̄ nihil est q̄ō sit po tētia omnia fieri: ⁊ nihil eoz fm actū in nā: nisi mā pri ma: ⁊ cū hāc ꝓprietatē in cognoscitiua potētia anime inuenissēt: ⁊ p̄cipue i itellectu potētiali arguebāt cogno scitiuā potētiā ⁊ intellectū potētialē eē aliquid materie prime: sicut adhuc hodie multi errātes factūt noym ⁊ mām idē arbitrātes. Cuius adhuc aliā inducūt rationē fortiorē dicētes nihil restrigere potētiā materie nisi for mam: ꝓpter quod videm⁹ mām determinatā quātitate ⁊ cōtrarietate eē pauciorz formaz capacē: q̄ sit mā de terminata quātitate tm̄. Similiter aūt materia nō deter/ minata quātitate esset ampliozis capacitatis formaz: q̄ illa que quātitate determiata est. Hoc aūt est: q̄z ex formis nō habet nisi formā primā: forma aūt prima est que cōstituit essentiā primā in ordine rez nāliū: hoc āt est itellectualitas. sicut ꝓbabit in phīa pria: hec igitur est potētia capiēs oēs formas iferiores p amplitudinē potētie mālis que est ipsa. Amplⁱ⁹ āt vna potestas na/ ture erit in omnibus in quibⁿ est p principiū vnū ⁊ idē. Sed potētia recipere formas: ⁊ actu nō habere quedā est prās nāe: q̄ est in mā ⁊ in aia: ierit ergo rōne vnius ⁊ eiusdē principij: hoc aūt principiū nō est nisi mā: er/ go opz q̄ materia prima faciat h̄ in aia. Iste rōnes ⁊

sīles q̄ adhuc detinēt mītos iduxerūt primos phos ad hoc q̄ dixerūt q̄ aīa ē ex principijs mālib⁹ nāe. Adhuc āt ipi supposuerūt q̄ cognitio nō existit aīe nisi p assi/milationē cognoscētis ⁊ cogniti: sicut ⁊ verū est. Ad/huc aūt ponebāt aliā ꝓpōnē verā q̄ nihil cognoscit ni si a principijs suis sicut ēt ꝓbat in principio phicox: q̄ in telligē ⁊ scire circa oēs scientias nō ē nisi ex principijs causis ⁊ elīs rex. Et posuerūt itex tertiū verū q̄ aīa cognoscat oīa. Et syllogizabāt q̄ cognoscēs oīa sile ē in forma cū principijs oīuz nihil āt ē sile cū principijs oī um nisi qō ē ipa principia pria vl ex ipis principijs pri/mis: igit aīa aut erit ipa principia pria: aut ex principijs primis ꝓstās: hec igit sūt q̄ iduxerūt antiquos ad dicē dū aīaz eē principia rex vl ex ipsis. Et pp paucitatē ex ercitij in studio, nō sciuerūt q̄ alia ē potētia cognitiōis ⁊ alia materie: q̄m illa q̄ ē itellect⁹ possibilis ⁊ cogno/scitiue potētie ꝓportionat vl̄i ⁊ pticulari qb⁹ pficit fz actū: potētia āt māe ꝓportionat formis fz eē qb⁹ fm actū efficit ⁊ pficit: pp qō in aīa nō ē mā vl̄ itelligētia: sed potētia in aliquo materie silis ⁊ in aliquo dissilis. Silr āt q̄m antiq̄ videbāt q̄ cognitio nō existit in aīa nisi p assimilationē cognoscētis ⁊ cogniti: si vidissent q̄ h assimilatio sit p itētiones rex: ⁊ nō p essentias earx eo q̄ itētio lapidis ē in aīa: ⁊ nō ipe lapis nō errassent. Sz nescierāt illud ⁊ posuerūt assimilationē nō posse fieri nisi fm formā eē pficiētē ⁊ dātē: ⁊ iō in errorē idu cti sūt. Sz de oib⁹ his nobis ifer⁹ erit iquirēdū. Sed ea q̄ h dicta sūt ad excusationē antiquox sūt dicta vt sciam⁹ q̄m subtiles rōnes fuerūt q̄ eos iduxerūt. Sic igit Empe. dixit aīe assimlationē fieri cū oib⁹ qz ex pri cipijs ē oīuz: ⁊ iō terra cognoscit terrā: ⁊ ether quem acrē eē voluit cognoscit ethera: ⁊ aquā aq̄ ⁊ qz spiritua liox ē ignis iō dixit h manifestū eē q̄ aīa igne cognoscit ignē: ⁊ in efficiētib⁹ principijs idē dixit: q̄m ꝓcordia co gnoscit ꝓcordiā: ⁊ discordia cognoscit discordiā. Hec igit ē opinio empe. de aīa. Eodē āt mō h ē p cādez Tex. ⁊ cō. 26. rōnē plato in thymeo aīaz dixit eē ex elīs non q̄dē ex eisdē q̄ dixit empe. sz ex alijs q̄ plato oīuz posuit elīs: habuit. n. idē iducēs qō habuit Empe. quātū ad silitu dinē itellect⁹ possibilis cū mā. Et quātū ad h qō ē co/gnitionē fieri p assimilationē cognoscētis ⁊ cogniti ⁊ q̄ nō sit cognitio rex nisi p principia rex ⁊ iō dixit co/gnosci sile sili: ⁊ res eē ex eisdē principijs ex qb⁹ sūt co gnite. Et verū in h dixit plato: sic̄ pz ex p̄dictis. Sicut āt dixit i thymeo ita ēt ōmiauit i ocīs suis ō phia pria vbi loqt ō primis rex principijs. Jbi. n. dixit q̄ ipz aīal qō ē forma sepata ⁊ ē gen⁹ ꝓnēs i se spēs aialiū exīs añ h ꝓstituit ex ipa ydea vnitatis ⁊ pria lōgitudie ⁊ la titudine ⁊ altitudine. Et alia q̄ sūt in alia coordiatiōe alteri⁹ generis ꝓstituūtur silī mō ⁊ nō suit platonis in tellect⁹ irrisoi⁹ quēadmodū multi credidērūt. Jn oib⁹ eni vnitas ē a forma ⁊ oz q̄ in quolibet genē vno suit vna forma pria fz itētionē q̄ ē gen⁹ illud. Et illa forma reduplicata de potētia in actū ꝓstituit spēs diuersas fz q̄ reduplicat ad diuersos act⁹: hāc igit formā qz sepa/tā posuit plato. vocauit ydeā qō latine sonat forma: eo q̄ oīa sequētia formant. Sepatā āt posuit eo q̄ p essen tialia sibi nō dep̄det ab aliquo posterioz. Nullo eniz aīali exīte in spē ⁊ idiuiduo adhuc remanet ſba aīata sensibilis eo q̄ nō trahit essentiā ab eis sic̄ iā dictū ē: qz āt ydea ē sbstātie corporee: iō pria principia corpoz po suit cū ydea pria eē principiū aialis: fluit āt pūct⁹ ex vni tate ⁊ linea ex binario: ⁊ superficies ex ternario ⁊ corp⁹ ex q̄ternario. Q̄m si ego accipiā primū idiuisibile in h ꝓueniet ⁊ pūct⁹ ⁊ vnitas si āt addidero oicēs primū in diuisibile hns pōnē in ꝓtinuo tūc genero pūctū: pūctū igit addit supra vnitatis rōnē. Quādocunq; āt sūt duo in genere vno: quox vnū se hz ex additiōe ad alterū: illud qō ex additōe ē principiat a simpliciori. Et hac rō ne dixit plato pūctū principiari ex vnitate. Et hac rōne discreta quātitas ē añ ꝓtinuationē: linea āt oritur a bina/rio: q̄m linea ꝓstituit in eē ex fluxu pūcti in ꝓtinuū: flu/xus āt ois vni⁹ ⁊ eisdē idiuisibilis necessario ē ab vno idiuisibili pūcto in aliud idiuisibile punctū: ⁊ sic linea duo idiuisibilia pūcta hz actu quox vtrūq; oritur ab vni tate: sicut binari⁹ ē pfect⁹ in duab⁹ vnitatib⁹: h igit rō q̄re linea orta ducat a binario: superficies āt oritur a terna/rio qz tria pūcta poni fm actū nō possūt in ꝓtinuo in li nea vna pria simplici. Dico āt lineā primā simplicē eē rectā lineā: q̄m curua ꝓpositionē hz in prib⁹ diuersis ⁊ circularis hz ꝓpōnē in formis duab⁹ q̄ sūt quexū ⁊ cō cauū sicut in phisicis ⁊ in de. ce. ⁊. m. docm̄ ē. Tria ergo pūcta posita a trib⁹ vnitatib⁹ orta: si fm actū sūt pōnē habētia ñ ꝓtinuabit ea linea vna simplex quocūq; mō ꝓtrahat. Sz primū ꝓtinuās ea ē superficies: igit superfi/ciei ꝓtinuitas primū ē in trib⁹ pūctis fm actū positis in ꝓtinuo. Si āt pūcta q̄tuor ponā: ita q̄ q̄rtū differētiā ponat a tribus opz q̄ q̄rtū ligā in ꝓfūdū ꝓtinui q̄m si ponā in latū nō faciet differētiā ad tertiū ⁊ si ponā in lōgū nō faciet differētia ad secūdū. Si āt positis q̄tuor pūctis nulla superficies vna ꝓtinuabit ea: oz igit q̄ corp⁹ cōtinuet h q̄tuor pūcta discreta a q̄tuor vnitatib⁹ exor ta. Sicut āt dictū ē q̄ vna forma ydealis est in oī vno genere sicut dixit pla. ⁊ verū dicebat q̄ ē resoluere oīa genera subalterna ad generalissimū ⁊ illa⁹ forma redu plicata p differētias format ⁊ ꝓstituit oīa alia iferiora ⁊ ꝓtingit generalissima resoluere in ens ⁊ vnū q̄ sūt oī um principia: vnū āt nihil dixit addere supra ens fm rē ⁊ iō vnitatē ydealē primā dixit eē oīuz principiū sor/male: sed magnitudinē ab vnitate p dimēsiones fluētē dixit eē principiū māle: eo q̄ physica mā est illa que tres habet indeterminatas dimensiones sicut nos osten/di/dimus in fine primi phicorum: hoc igit mō dixit pla. principiū oīum ⁊ formale ⁊ māle eē numeros: ⁊ sup/ponebat rē cognosci ex principijs suis: cognoscit ergo ex talib⁹ numeris qui sūt eēntialia rex principia ⁊ cuz aīa cognoscat oīa: oz q̄ aīa sit ex primis numeris q̄ sūt Tex. ⁊ cō. 27. eēntialia rex principia. Adhuc āt ꝓbabat hoc pla. ex ipsis hitibus pficiētib⁹ vires aie qz itellect⁹ q̄ ꝓcep tio principioꝝ ē q̄ sunt rex simplices q̄ditates stat in vno nō fluēs ex vno in aliud. Scia aūt q̄ ꝓclusionū est ⁊ effectus ē ōmōstratiōis: necessario ē duo q̄m exit ab habitudine extremox ad medū in cōceptione cō clu/sionis: ⁊ sic de pfectioc eius sūt duo quox vnū efficit ab altero: ⁊ est sicut vnitas terminata vel sicut pūctus fluēs in ꝓtinuū p directū vel discretū: ⁊ iō singulariter stat flux⁹ et⁹ in vno nō obliquat⁹ ad aliq̄d qō sit extra situ eiusdē rectitudinis. Opinio āt ē eius: sicut sit plani numerus qz numeri plani primi siue superficiei ē ternari⁹ opinio āt cū sit acceptio duplicis exit q̄dē ex vno sed nō stat singulariter in vno sz dilatat ad timorē ꝺdicto/rij cū certa rōne nō sit ꝓbata pclō. Sēsus āt firmissime corpozis est q̄m acceptiu⁹ ē corpalis forme neq; h fa/cit sensus exteriox tm: sz ēt sens⁹ iteriores q̄ pticulariū formis iformant q̄ ab idiuiduātib⁹ nō sūt sepate. Cū igit ois acceptio siue ꝓceptio aīe: aut sit vlis aut pticu laris ⁊ liquidē vlis tūc aut simplex aut pplexa: ⁊ si est cōplexa aut est certe stās in vno aut dilatata ad formi/dinē oppositi ⁊ nō possūt esse plures: opz q̄ oīa q̄ sūt in aīa sint p hec q̄tuor. Cū aūt ois cognitio sit p silitu/

dinem

dinē cognoscētis ⁊ cogniti sicut dixim⁹:opz ꝙ ipa aia silitudinē habeat ad ista ꝙtuor. Cū igit vnitas forme: ⁊ binarius: ⁊ trinarius ⁊ ꝙternari⁹ sint ipe spēs ydeales que sunt principia rex ⁊ sūt de numero elemētox pri/mo res elemētatiū opz ꝙ aia sit rō elemētalis istox nu meox eo ꝙ oēs res iudicant ⁊ cognoscūt aut itelle ctu: aut scia: aut opiniōe aut sensu sicut dictū est. Isti. n. numeri sūt forme prime ⁊ spēs ⁊ principia rex. Et pla. quidē in thymeo dicit aiaz eē ꝙsi naturā mediā inter in telligētias ⁊ nām ⁊ si sic sit media opz ꝙ sit numerus ydealis ab itelligētia quidē fm ordinē nature ꝓduct⁹ ⁊ ante naturam existens. Hec igitur dicta sint de plato nis opinionibus.

Capitulū tertiū de opinione: que ⁊ motiuo ⁊ cogno scitiuo animaz dicit esse diffiniendaz: in quo etiaz ē de opinionum collatione.

Tex.⁊ cō.28. Habitis aūt his que mouerūt antiquos ad di/
b cendū ꝙ aia diffiniēda erat per motiuū. Itē ꝙ habitis eis ex quib⁹ alīs videbat ꝙ esset diffiniēda per cognoscitiuū fuerūt quidā vtrūq; istorū cōplectētes ⁊ diffiniētes alias per vtrūq;: dicētes aiaz esse numex seipm mouētē: dicebāt aūt ipaz esse nume rum ꝓpter platonis rōnes: qz numex ponebāt esse pri cipiū oiuz rex vt ex illo potētiā cognoscitiuā oiuz ha beret: ⁊ per seipm mouentem dicebat vt ex illo move rētur corpa per rōnez superius introductā: ⁊ in hāc aie diffinitōez plurimi ꝓsenserūt antiquox stoicox qz ex ista videbat eis ꝙ aiaz probarēt īmortalē eē sicut ife/rius oñdemus: lz aūt omnes cōuenīāt in hoc ꝙ oia sūt ex principīs primis: tn̄ differūt ī duob⁹: q̄x vnū ē q̄ sint illa principia pria: ⁊ scōz quot sint numero. Maxie āt differūt in hoc ꝙ dicūt quidā ex eis principia rex esse corporea quidā aūt dicunt ea esse icorporea ⁊ miscent principia ex his: ⁊ ad h vtraq; referēda dicūt eē prin/cipia: ⁊ in multitudine principiox differūt qm̄ quidaz eox dicūt eē vnū ⁊ quidā plura his principīs q̄ ponūt tradunt aiaz eē corporeā vl icorporeā ⁊ vnū vl plura.

Tex.⁊ cō.29. Quod .n. dicūt ꝙ nā principiox est motiua nō est ir rationabile sicut nos superi⁹ oñdimus: ⁊ qz quidā pu/tabāt ꝙ primū motiuū oiuz ⁊ icorporeū est ignis: ideo dixerūt ꝙ aia est ignis quidā: hoc. n. ē subtilissimū cor/pox spēi fm ptes suas: ⁊ iter oia elemēta maxie est in/corporeⁱ ⁊ spiritualis: ⁊ mouet alia sicut videt cū ipse

Tex.⁊ cō.30. fit maxie mobilis. Sed lz democritus falsū posue/rit tn̄ dulci⁹ ceteris dixit qz expōne sua cūcta cauit qn̄ retulit ꝓpter quid est vnūquodq; opuz aie generaliuz dixit ei aiaz quidē ⁊ itellectū idē eē sicut superius di/ximus: ⁊ cū intellect⁹ sit essentia pria q̄ capacitate am/bit oēs alias: dixit ꝙ habet ex eo ꝙ athomi rotunde pria sunt principia rex ⁊ sunt motiua sicut aia eo ꝙ ha bēt figurā q̄ oīb⁹ figuris mobiliox est: ⁊ ꝓpter ptes sub tilissimas: figura aūt hec est forma rotūda: talē aūt di/cit eē itellectū ⁊ aiaz eo ꝙ velociter trāsit ab vno ī ali ud: ⁊ ignē dicit eē eiusdē spēi rotūde: ⁊ iō aiaz eē ignē

Tex.⁊ cō.31. vl ex igne. Anaxago. aūt lz meli⁹ posuerit q̄ demo critus: tn̄ nō adeo dulciter fm phiaz dixit ꝙ min⁹ certi ficauit: alicubi. n. videt q̄dē altex dicere aiaz ⁊ itelle/ctū sicut supius dixim⁹: alicubi āt videt vtriq; vti sic vna nā: ⁊ iō ⁊ itellectū posuit oiuz eē principiū maxie ⁊ solū cūdē dicit eē iter oia q̄ sunt simplicē ⁊ imixtū ⁊ purū: ⁊ nos iā oñdim⁹ q̄re dixit ipz eē principiū qm̄. s. in eo ē oiuz capacitas sicut in principio prio māli. Sim plicē aūt dixit eē eo ꝙ nō extēdit corporeitate ⁊ ꝝie/tate: imixtū āt eo ꝙ nō cōmixt⁹ est organo alicui⁹ cor/poris ꝓ suā operationē sz remanet sepat⁹ purus āt est eo ꝙ capit eēntias puras rex ⁊ nō eē ipax in mā: ⁊ māe appēdicijs: ⁊ hec positio in paucis peccat: sz nō certifi cat: qz dicit ꝙ ab eodē hz ⁊ cognoscere ⁊ mouere: eo ꝙ dicit itellectū oia mouere: ⁊ hoc eē nō pōt: qz idē eo dē mō se hñs nō pōt eē māle ⁊ efficiēs: est āt mālis ⁊ passiua potētia cognoscitiua ⁊ motiua: eox q̄ sūt effi/cies. Ex antiquis āt phis ytalicis: de quib⁹ extat ꝓ ua reminiscētia fuit melissus q̄ opinat⁹ ē aiaz ꝓ motiuū eē diffinitē dā: qz dixit magnetē hēre aiaz ꝙ quā ferrū trahit: diogenes āt sic ⁊ alteri q̄dā dixerūt aiaz eē ae/rē quēdā eo ꝙ cognitiuo ⁊ motiuo dicebāt eā diffini ri: ⁊ aerē dixerūt principiū oiuz: ⁊ ita eē principiū cogni tiōis in aia: ⁊ eundē dixerūt eē subtilissimū ⁊ ita eē in aia eūdē aerē principiū mot⁹ quo mouet aia. Eraclit⁹ āt ciuis ephesius: oiuz principiū dixit esse vaporē: ⁊ ex ipo ꝓstitui oia alia ⁊ eūdē dixit eē icorporalissimū ⁊ mobilissimū: eo ꝙ semp fluat ⁊ dixit ꝙ nihil entiū ē ꝙ nō ꝓtinue moueat: ⁊ iō cū cognitio sit ꝓ assimlationez eo ꝙ cognoscēs oia sit mobilissimū: ⁊ iō ipse ⁊ multi alī fumū cordis ⁊ vaporē dixerūt eē aiaz. Simlē aūt his cāz iducētē habuit almeō q̄ a q̄busdā thales q̄ vn⁹ de septē sapiētib⁹ fuisse credit: hic. n. lz nō diceret aiaz eē vaporē vl̄ fumū: tn̄ dixit ꝙ ē qōdā diuinū qō move tur sp mouēs seipz: ⁊ iō ēt īmortalē dixit eē aiaz: qz sit principiū mouēs primū. Si. n. oret nō moueri: tūc ēt ñ moueret sic dixerūt. Si āt primū nō mouet tūc nihil scōox mouet vl̄ mouet sic hītū ē in. viij. phicox ⁊ sic cessat mot⁹ in tota nā qō ē icōueniēs: oz igit ꝙ se sp mo ueat. Est igit īmortalis. Hec āt rō scripta ē ī phedrone platōis: ⁊ iō dixit thales aiaz ꝓpari dijs celestib⁹ īmor talib⁹: q̄ sūt itelligētie mouētes qz mouere inē aie sic in telligētijs īmortalib⁹: qz ex se mouent celestia sic ⁊ aia lia. Moueri. n. vidit oia diuina ꝓtinue ex seipis sic so lē lunā ⁊ astra ⁊ celū totū. Almeon āt talē dedit ō aia phiaz ꝓp ꝙ vidit aiaz mouere p itellectū: sic ⁊ celū mouet: ⁊ iō aiaz dixit eē principiū mot⁹ primū: ⁊ ñ pos se nō moueri ⁊ ñ mouere: sic nz pria possūt a motu ces sare: dixim⁹ āt rōnē hui⁹ in phicox libro vltio. Ma/gis āt grossī nō adeo efficaces rōnes habuerūt iducē tes eos ad ponēdū. Hispus q̄dā vulgaris philosoph⁹ dixit aiaz eē humorē aqueū: ⁊ videt sibi ꝙ hoc ꝓsuase rit a semie gnatiōis qz semē oiuz generatox ē humidū aqueū ꝙ cito recipiat mēbrox effigies: fuit āt cā dicti qz vidit vtutē formatiuā eē in humido retētā p viscosi tatē spmatis q̄ formāt mēbra oia: ⁊ hāc putauit eē hu/midi nāz in semie: ꝙ nullā cāz ꝓsideravit nisi mālē: di/xit ꝙ prio humorē formare in seipo organuz: ⁊ postea humorē semialē radicalit illis organis ibibitū eē aiam aialiū: ⁊ iō redarguit eos q̄ sanguinē dixerūt eē aiam dicēs ꝙ humor spermatis nō ē sanguis: spma āt gene/ratōis primā dicit eē aiaz: q̄ formāt oia mēbra ⁊ ifūdit sic pr⁹ dm̄ ē. Adhuc āt alī grossiorez sanguinē eē aiaz dixerūt. Illa rōne iducti dixerūt sentire magis eē ꝓpri um aie ⁊ p illō dixerūt aiaz eē diffiniēdā quēadmodū dixit Critias ⁊ cū videret corp⁹ ex angue pp frigidi/tatē obstupescē in sensu ⁊ ad reditū sanguis redire sen sū putabāt vz sensitiuā sedē hēre in sanguine: ⁊ eē san/guinē ⁊ qz sensū ⁊ aiaz dixerūt idē eē: iō dixerūt aiam eē sanguinē. Et vt breuiter dicat oia ela iudicata sūt eē aia ab aliq̄ antiquox ꝓter terrā: hāc. n. nulli retulerunt solā eē elz vl̄ aiaz nisi forte aliqs diceret eā eē ex oīb⁹ elīs aut oia ela quēadmodū empe. hui⁹ āt cā fuit: quia cū duo sint ī qb⁹ qualescit vita calor. s. ⁊ humor neutrū est in terra: ⁊ iō ēt a paucis elz eē terra ponebat sz dice batur eē sex distillās ab oīb⁹ alīs elīs ⁊ sic ex alīs eē

Tex.⁊ cō.32.

compositā. vnde etiā illi qui sanguinez animā esse dicebant primas operationes anime vegetabilis ⁊ sensibilis in sanguine vel humore esse quē loco sanguinis esse dicebant vel videbāt. Est.n. vltimū nutrimētū sanguis intra venas ex quo est cibus ⁊ augmentum ⁊ gene// ratio ⁊ in anima sensibili sensus: qm etiā spiritus animalis in quo deferūtur forme ad vires anime apprehensiuas resolutē a sanguinis humore: ⁊ iō sanguinez priorem esse dicebāt illo: ⁊ qm tam sanguis q̄ sperma operatiōes quas habēt in humido habēt: qō formatur ad mēbra corporis: siue in generatione siue post ⁊ causas formales ⁊ efficiētes videre nō poterāt iō animaz primū humidū ⁊ omniū humidoꝝ principiū eē dicebant. Animaz.n. ꝓpter potentiā que est in ea ad omnia quodāmodo materiale ⁊ primū principiū esse credebant: sicut superius dictum est.

Capitulū quartū de trib⁹ in sūma p̄ q̄ aīa ab antiqs diffiniebat: q̄ sūt motiuū: cognoscitiuū: ⁊ icorporeū.

Tex. ⁊. co..33.

Tāt ad summā reducamus omnia ex quibus antiqui aīaz dixerūt esse ⁊ diffiniri: dicimus q̄ tria sūt que dixerūt ei ineē subsātialiter: hoc est motū: sensū: ⁊ icorporeū. Et nos quidē iaz ante ostēdimus rationes bonas ⁊ subtiles: que iduxerunt eos ad hoc q̄ dixerūt ei ineē motuz: quo scilꝫ mouet ⁊ sensuz q̄ sensū in ea idē reputabant cū intellectu oēm virtutē apprehēsiuā siue cognitiuā sensū vocātes. Sed icorporeū ineē eidez dicebāt hac ratione q̄ videbāt q̄ ois forma que determinat ⁊ pficit materiā post corporeitatē ꝟz nāz sibi aduenīēs diuisibilis ⁊ corruptibilis ē. Aīaz āt videbāt idiuisibilē ⁊ incorruptibilē ⁊ iō icorporeū dixerūt ei ineē per nāz. Amplius aūt nullū corpoꝝ mouet seipsū sicut ꝓbatū est tam in phīlicis q̄ in celo ⁊ mūdo: aīaz autē dixerūt mouere seipsaz. ⁊ iō dixerūt icorporeā. Amplius nulla potētia determinata corporeitate ē potētia vel omnia fieri: igitur necessario est incorporea: Adhuc quicq̄d ꝟm eē in corpore est quātitatē habet p se vel per accidēs: forme aūt que fiūt in aīa cognoscēte sunt nullius oīno quātitatis exīstes: igit anima nō pōt esse corporea. His igit rōnibus ⁊ silibus inducti dixerūt anime ineē per substātiā icorporeū ⁊ per ipsū aīaz diffiniri nihil icōueniēs i h dicētes. Sed in supposito icorporei multū errabāt ꝓpter nouitatē coꝝ in phīa qm incorporeū esse dicebāt raꝝ. quod tactui ⁊ visui nō manifestat: ⁊ sic iciderūt in errores diuersos aerē vl vaporē dicētes esse animā: hoꝝ autē triū que dicta sunt quodlibet reduxerūt ad aliquod nature principiū eo q̄ aīaz videbāt habere ꝓprietatē primi principꝫ alicuius in mouēdo ⁊ quiescēdo vl cognoscēdo sicut supra manifestatū est: ⁊ iō illi qui aīaz incognoscēdo dixerūt eē diffinien' dā ponebāt aīaz esse aliquid materie: prime: etiā id qō ipli supponebāt esse materiā primā dicebāt esse aīam ⁊ iō dixerūt eā esse aut elemētū primū aut id qō ꝓpria cōpositione cōponit ex primis elemētis: qm sicut dixi primū determinās potētiā materie prime est itellectuale. ⁊ cognoscitiua natura: ⁊ in hoc silr omnes pter vnū dixerūt quo ad cāz dictū: ꝟz valde essent dissimiles in determināo suppositū eli qō aīaz eē dixerunt. Cā aūt dicti fuit q̄ sile sili cognoscit: eo q̄ omnis cognitio est per assimilationē ⁊ qz aīa cognoscit oīa: ⁊ cognitio

Tex. ⁊. cō.34.

rez est per principia rez: ideo dixerūt eā ꝓstitui ex primis principꝫ rez. Et dcūq̄z iter eos dixerūt tantuz vnā esse cāz que materialis est entiū sūt elemētū aliqd dicētes esse principiū vnū. Illi etiā aīaz vnū illud esse dixerūt vt ignē vel aerē vel aliqō aliorꝝ elemētorꝝ: plura vo dicētes causas ⁊ principia mālia dicūt aīaz eē plura vel ꝓpria cōpositione cōponi ex plurib⁹: sicut ex superius dictis facile pōt patere. Anax. aūt solus cōsideraās alt⁹ ipassibilē ⁊ imālē dicit itellectū ⁊ nihil hēre cōe in esse cū aliis elemētis corporalibus: voluit enim anaxagoras duo esse principia ⁊ causas quoꝝ vnū eēt efficiēs: reliquū māle: ⁊ vnū quidē dicebat eē itellectū oia agentē ꝟm formas quas hz apud se ⁊ distinguētē. Reliquū aūt dicit esse chaos primū: ex quo intellect⁹ format ⁊ distinguit res: ⁊ lucē substātiatā ⁊ substātē huius intellectus dixit esse aīaz: ⁊ iō nō habere cōez materiā cuz aliis: ⁊ iō esse ipassibilē oīno ineē: sed agere dixit euz formas suaꝝ passionū vel apprehensionū in bis q̄ itelligit sicut prim⁹ itellect⁹ agit formas in reb⁹ ⁊ iste subtilit dixit: ꝓp qō laudat aristo. eū i multis locis qm absq; dubio veritatē dixit de itellectu agēte: sed tn qz nō perficit itelligere ⁊ cognoscere in aīatis nisi ex intellectu possibili ⁊ cognitione sensibili iō nō sufficiēter dixit: ⁊ cū intellectus imaterialis sit: ⁊ nulli hēat aliqd cōe: qualiter cognoscat res: ⁊ ꝓpter quā cām determinata ⁊ distincta cognitō fit in eo: cū ipe nō sit nisi lux cōmunis itelligibiliū Anax. nō dixit nec pspicuū est ex his que dicta sunt ab eo vel ab aliis. Quicūq; āt in principiis ponūt esse ꝯrietates: eo q̄ nō solā materiaz dixerūt esse principiū: sed etiā ptraria agētia dicebant illi ꝓpter eandē causaz quā dixim⁹ cōstitui dicūt aīam ex cōtrariis. Quicūq; aūt non dicūt duo cōtraria agētia sed vnū primū esse agēs: siue illud dicāt calorē siue frigus: siue aliqd huiusmodi de ptrariis primis: cōsequenter etiā dicūt aīaz esse illud vnū quod ponūt esse principiū ꝯrū: ⁊ videt q̄ cōsequant hac rōnez ex ipsis noibus aie ⁊ operationū eius. Quidā.n. dicūt ipsaz eē calorē: qz ꝓp calorē nālē viuere est in viētibus cū aīa sit ꝟm suā substātiā principiū vite: sicut in scdo hui⁹ scie oñdem⁹. Alij āt dicūt eā esse frigus: eo q̄ vident in respiratione attrahi frigus vt tēperet calor cordis in quo est sedes vite. Et scias q̄ subtiliores oībus fuerūt qui diffiniuerūt eā icorporeā ⁊ mouentē seipsaz: ⁊ dicebāt eaz esse cognoscitiuā: hec nō diuisiz: ꝟz simul anime attribuētes: ⁊ de icorporeo quidē ⁊ cognoscitiuo satis ad presens pz per ondicta. Mouēs aūt seipz ēliter dixerūt iaz prius dixim⁹. Sed adūgendū q̄ hec tria phī dixerūt ex tribus que sunt in aīa. Est enī in aīa qō est silitudo lucis prime cause: ⁊ imago eius: ⁊ est in ea qō est sub ipsa in ordine tertio: qz ꝟm ordinē nature inter animaz ⁊ primā causaz est intelligētia: ⁊ quo ad hoc ē aīa in potētia aliq̄. Est itē in ea q̄ ipsa est forma ante corporeitatē ꝟm nāz existēs: ⁊ hoc voluerūt dicere sūmi phī: qñ dixerūt eā esse ante māz ⁊ post intelligētiā in ordiō te eternitatis ⁊ tēporis: qm tēpus accedit ad mutabilitatē subiecti: ⁊ materie nālis que determinata est quātitate. Eternitas aūt est in ipa cā prima ⁊ itelligētijs quātum ad statuz imutabilitatis ꝟz iceperint per creationē intelligētie in mometo tēpis. Sciuerūt ergo q̄ cū pria cā sit primū mouēs: q̄ imobile quidē est p substātiaz ꝟz mouet se in omne qō est per largitionē eē ⁊ bonitatuz suaꝝ: eo q̄ ipm ꝓcedit in omne qō est sicut cā imobilis dicit in effectū ꝓcedere qñ largit et eē sile cāe: quātū pōt recipere ꝟm analogiā cuiuslibet effect⁹: ita itelligētia fluēs ab ipo largit ⁊ ꝓcedit vlius ⁊ min⁹ vlr ꝟm qō est intelligētia altior ⁊ iterior. Et tertio aīa sic mouet se in suū vniuersū: qō est corpus vnicuiq; organo dādo de vita ⁊ bonitatibus eius quātū pōt recipere: ⁊ hoc dicebāt motū aīe quo mouet: ⁊ nō dicebāt sibi cōuenire mot⁹ phīlicos. Inquātū āt distat in tertio ordie

Tex. ⁊ cō.35.

existens

existẽs est ipsa potẽtia quicq̃d est: ⁊ sic fit in ea potentia cognitionis oiuz ad modũ mãe prime. Sed ex ordine ad tẽp⁹ ⁊ ad phȳsicã materiã corporis cui⁹ ẽ ipsa pfectio est incorporea: ⁊ h̃ pcipue conuenit aie rõnali cui⁹ aie cetere sunt vmbre quedã: sicut in sequẽtib⁹ patebit: hec ãt sñia pfecte collegit aie diffinitionẽ: fm q̃ ipsa est exies a cã prima ad sil̃itudinẽ accedẽs mãe ⁊ respiciens corp⁹ q̃ dicat esse motiuũ suuipsi⁹ ⁊ cognoscitiuũ ⁊ incorporeũ. Hec q̃dẽ igit̃ tradita sunt ab antiquis de aia: ⁊ ꝓpter q̃s sic dicant causas: dictũ est sufficienter fm p̃sentem intentionẽ.

Cap̃m.v. de ꝯdictiõe opinionũ in cõi: que diffinie/bant animã per motiuũ suuipsius.

Tex.⁊ cõ.36. ¶ Ndicendo aũt istis opinionib⁹ q̃m in veritate in multis errabãt p̃imũ cõsiderandũ est de motu quo dicũt aiam eẽ diffiniẽdam ⁊ nõ obȝciam⁹ ꝓtra hoc q̃ ipsa dicit eẽ motiua: ſz ꝓtra hoc q̃ ipsa dicit moueri a seipsa: ⁊ hoc eẽ ei substantiale ⁊ intrãs diffinitionẽ eius. hoc aũt ꝓsiderãdũ ideo est: q̃ magis aie videt repugnare q̃ alia duo: q̃m nõ tm̃ fortassis falsum est moueri ineẽ sibi: sicut subiale inest ei de cui⁹ est suba: ſz vnũ etiã impossibiliũ est q̃ ipsa p se moueat: sicut mobile de cui⁹ essentia nõ est motus. Si enim de essentia sua eẽt mot⁹ ipsa in eẽ nõ saluaret neq; ꝓstitueret nisi p motũ sicut ventus fm diffinitionẽ qua diffinit q̃ vẽtus est aer mot⁹ a quo si auferat̃ intellect⁹ mot⁹ iam nõ eẽt vẽtus: ⁊ sicut ꝓcella diffinit: q̃ ꝓcella est aq̃ motio: tũc enim si intelligat auferri ab aq̃ motus iam nõ erit ꝓcella. Siliter igit̃ si aia diffinit p motũ intellecto q̃ mot⁹ auferat̃ ab aia nõ erit iam aia: sed hoc est irrisoriũ: igit̃ impossibile est aiam diffiniri p motũ. Amp. mot⁹ est act⁹ impfect⁹ ⁊ impfecti sicut in phȳsicis ꝓbatũ est erit igit̃ hoc maxime impfectũ in quo mot⁹ iam nõ est solũ vt in subo: ſz etiã intrat in essentiã ipsi⁹ sicut diffinies intrat in essentiã diffiniti: eẽt igit̃ aia imperfectissima inter oẽs res: si mot⁹ eẽt diffinitiuũ eius: his igit̃ rõnib⁹ ꝓbat̃ aiam nõ debere diffiniri p motũ. Qõ aũt dicũt necessariũ eẽ oẽ mouẽs p se moueri nos in. viij. phȳcoꝝ oñdim⁹ nõ eẽ necessariũ: q̃ in quolibet ordine rer̃. p̃imũ mouẽs nõ mouet: ⁊ ita etiã in motibus aialiũ in q̃b⁹ inuenit mouẽs motuz: ⁊ inuenit motuz tm̃: ac pinde necessariũ est in ordine inueniri id qõ est mouẽs tm̃. Motũ enim mouẽs est cor. ⁊ motuz tm̃ forte man⁹ aut pes. Nullũ aũt corpoꝝ aut pars corporis põt eẽ mouẽs tm̃ vt in phȳcis ꝓbatũ est: g̃ non corporeũ est id qõ est mouẽs tm̃: ⁊ h̃ est aia. Nõ igit̃ inest ei mot⁹ sicut subo q̃m id cui inest motus sicut subo id

Tex.⁊ cõ.37. mouet. Volum⁹ aũt ostẽdẽ q̃ ipossibile est aiaz moueri: oẽ enim qõ mouet altero duoꝝ modoꝝ motus mouet vel vtroq; aut enim mouet fm seipsum ⁊ p se: aut fm altez: fm aũt altez dicim⁹ moueri adhuc dupliciter. Aliq̃d enim dicit moueri alteri⁹ motu eo q̃ in est illi qõ mouet: sicut ꝓtẽtũ in cõtinẽte sicut nauta nauis motu mouet: aut inest ei sicut pars est in toto: sicut man⁹ mouet motu totius corporis: ⁊ vtrũq; istoꝝ sepatũ ab eo cui inest põt moueri p se. Qõ aũt nauta in naui nõ moueat ꝓpio motu ⁊ p se manifestũ est: q̃ nauta cũ sit hõ nõ hz motũ ꝓuenientẽ sibi p se nisi motum pedũ q̃ est ambulatio. Hoc aũt q̃n est in naui ⁊ mouet motu nauis nõ vtit: ſz potius nauigatione. Nõ g̃ tũc movetur p se. Scõm aũt alterũ etiã dicit moueri qõ movetur motu alteri⁹: ⁊ cũ sepat̃ ab eo nullo mõ põt moueri: sicut mouet albedo ⁊ scia sor. moto sor. ſz fm se

Tex.⁊ cõ.38. nunq̃ moueri possit. Cũ aũt sic oupl̃r dicat̃ aliq̃d moueri p se ⁊ p accidẽs: nũc nõ intendim⁹ inquirere si aia mouet̃ p accidẽs: sed potius si mouet̃ p seipsam ⁊ si pticipat motũ: sicut intrantẽ diffinitionẽ suã: ⁊ iaz ꝓbauim⁹ aiam nõ pticipare motũ sicut diffinitũ pticipat sua diffinitia. Restat g̃ vt ꝓbet̃m⁹ aiaz nõ per se moueri. Cũ aũt q̃tuor sint mot⁹ spẽs: si fm generales terminos numerent licz tres tm̃ sint fm genera: sicut ostẽdim⁹ in. v. phȳcoꝝ: hoc est loci mutatio: ⁊ alteratio: ⁊ augmentũ: ⁊ diminutio: oz cõcedere q̃ si aia mouet̃: q̃ ipsa aut fm vnã istaꝝ specieꝝ mot⁹ mouet̃: aut fm plures coꝝ: aut fm oẽs. Si igit̃ nõ mouet̃ aia fm accidens: tũc oportet q̃ nãliter sit mobilis: ⁊ vt naturaliter insit ei mot⁹: g̃ ⁊ loc⁹ cõuenit ei p se: q̃ oñs istꝰmotus sunt in loco fm aliquẽ modũ: ⁊ hoc planuz est de loci mutatõe recta: q̃ illa de loco ad locũ est. Similiter aũt planũ est de augmẽto ⁊ decremẽto: q̃ ibi incrementũ fit in locũ maiorẽ ⁊ decrementũ in locũ minorẽ: ꝺ alteratõe etiã phȳca palã est: q̃m illa nõ fit nisi ãlitatib⁹ actiuis ⁊ passiuis trãſmutãtibus corpora phȳca. Qualitates actiue ⁊ passiue dissoluũt vel cõstringunt ptes mãe q̃s mouẽt: ⁊ hec dissolutio ⁊ ꝓstrictio nõ fit sine motu locali partiũ q̃ ad inuicẽ accedũt in locũ minorẽ: q̃n cõstringunt ⁊ recedũt ab inuicẽ in locũ maiorẽ q̃n dissoluũt. Aia igit̃ erit i loco circũscripta: ita q̃ ꝓncipiũ mediũ ⁊ finem est ei assignare in loco: g̃ ipsa erit corp⁹ ⁊ ex hoc sequit̃ q̃ nõ sit ꝓimũ mouens: q̃n oẽ corp⁹ est motũ ab alio distincto ab eo p cẽntiaz tm̃: vel distincto ab eo p cẽntiã ⁊ locũ vt ꝓbatũ est in. viij. phȳcoꝝ ⁊ in. vij. Sequit̃ ãt etiã q̃ ipsa nõ sit cognoscitiua omniũ: q̃m iã ꝓbauim⁹ superi⁹ q̃ potẽtia determinata corporeitate nõ põt fieri oia: sequit̃ etiã q̃ ipa nõ sit icorporeũ sicut p se pz: ⁊ sic ex illa sola pone oia q̃ aiaz diffiniũt sunt destructa. Quare ãt quilibet istoꝝ motuũ sit p se ⁊ p accñs in. v. phȳcoꝝ a nobis est oñsũ

Tex. ⁊ cõ.39. Si ãt sicut dicũt mouere seipsaz est suba aie: sicut diffiniẽs est suba diffiniti: tũc oz q̃ nõ insit fm accñs vt dixim⁹ albũ vel tricubitũ moueri: hec enim mouent fm accñs vt dixim⁹ ex eo q̃ insunt ei qõ per se mouet qõ est corp⁹. Ertiõ nõ sequit̃ q̃ albedo vel mẽsura tricubiti per se sit in loco: sed h̃ sequit̃ de aia q̃ fm naturã ⁊ subam ponit̃ participare motũ: nõ enim põt dici q̃ circulariter mouet̃ q̃m hoc mõ aima aialium nõ movet corpus neq; talis motus manifestatur in ipsa.

Tex.⁊ cõ.40. Amplius oẽ qõ mouet̃ aliquo motu quodcunq; sit illud: moueri etiã põt motu fm locũ. Queramus g̃ de aia q̃n si ipsa mouet̃ naturaliter tũc etiã mouet̃ violẽter ⁊ ecõuerso si mouet̃ violẽter tũc etiã mouet̃ naturaliter. Eodẽ ãt modo se habet de quiete. In quẽcũq; enim locũ mouet̃ naturaliter i eodẽ quiescit naturaliter Et ad quẽcũq; locũ mouet̃ violẽter in eodẽ quiescit violenter: sicut mõstratũ est in. v. phȳcoꝝ: ⁊ primo ce. ⁊ mũ. In quib⁹ ãt locis aia habeat mot⁹ nãles ⁊ naturales quietes: ⁊ in quib⁹ habeat mot⁹ violẽtos ⁊ quietes violentas nõ erit facile assignare: etiã si licentia habeat fingendi: q̃ neq; simile aliquid poterit inuenire. Amplius ex quo locales habet mot⁹ oẽ qõ phȳsice quocũq; motu p se mouet̃ ⁊ ea sunt eiusdẽ nature quoruz mot⁹ est ad locũ vnũ eũdẽ. Si oct aia sursum moueri ipsa erit ignis vel ignee nature. Si vo oct deorsũ moueri: ipsa erit terra vel terree nature: q̃n istoꝝ mot⁹ sunt istoꝝ corpoꝝ. Eodẽ aũt modo sequit̃ q̃ aliq̃d sit ꝺ natura medioꝝ elementoꝝ si dicatur ad loca mediorum elementorum moueri per naturam. Quo ntũ autez oẽ qõ est primũ mouẽs seipsuz mouet se fm motũ localẽ vt in phȳcis determinauim⁹: ⁊ aia ẽ primũ mouẽs seipsuz in suo ordine oz q̃ aia moueat seipsã loci mutatõe

Tex.t cō.41. Qm̄ aūt etiā dicit mouere corpus rōnale est q̄ moueat ipsum corpus spēb⁹ motuū q̄b⁹ t ipsa mouet q̄n mouet seipsaz. Si aūt hoc ꝓcedat tūc ecōuerso verū est dicē q̄ aīa mouet mōtib⁹ q̄b⁹ mouet corpus: t ex hoc sequit q̄ aīa mouet in corpus sicut in locū t non sicut in id cui⁹ est ipsa pfectio. Cū igit corpus moueat de loco ad locū: oz q̄ aīe trāsit⁹ t mot⁹ sit de corpore ad corpus sicut de loco ad locū quo ad vegetabile t sensitiuū t rōnale aut ad mi⁹ꝫ ptes illas trāsferat q̄ dicunt mouē seipsas. Si ḡ sit trāsit⁹ de loco ad locum etiā pōt redire qn̄ vult ad locū vn̄ exiuit primo: ḡ pōt iterꝫ igredi corpus qō mortuū fuit ex hoc q̄ exiuit ab eo aīa: t sequit ex hoc q̄ eadē corpora sepe resurgunt

Tex.t cō. 42. t sepe moriunt qō est absurdū. Si aūt dicant q̄ fm accidēs mouet de corpe in corpus sicut dixit Pla. qn̄ dixit a cōpib⁹ stellis deprimi aīas in hec corpa: qn̄ aūt de corpe ad corpus ventūt in ſ̄ba t tertia: t sic deinceps trāscorporatiōe tūc depellunt violēta mali meriti qō gesserunt in corpe: sicut aliq̄n depellit aīal motu impulsiōis violēter: tūc sequit q̄ nō nāliter inſit ei motus: t sic p motum diffiniri nō debuit. Cui enīz nāliter inest mot⁹ sicut diffinies ipsuz: oz fm hūc motū nō ab alio aut fm accidēs moueri: ſz p seipsuz: sicut neq; dicimus qō id qō est p se bonū t ꝓpter se appetibile fm eādē bonitatē t appetitū: sit ꝓpter aliud bonū aut ex

Tex.t cō.43. alia cā appetibile: q̄ sit sibi extrinseca. Si aūt cōcedat aīa ab extrinseco moueri aliquo hoc non erit sicut mot⁹ impulsionis violētus: ſz sicut dicim⁹ cā moueri a sensibilib⁹ fm q̄ obiecta sūt mouētia t sensus patientes: q; sentiūt intus suscipiendo spēm sensibilē: de hoc aūt motu nos in ſcdo huj⁹ scie libro determinabimus. Amp. aūt si mouet aīa seipsaz nāliter t ſubaliter: tunc vtiq; mouet a seipsa: oīs aūt mot⁹ facit distare mobile ab aliq̄ nā alicui⁹ generis in quo est mot⁹ fm q̄ ꝓuenit fm generis diuersitatē: aut eni facit distare ab vbi aut a forma aut a q̄titate. Si igit aīe mot⁹ est in ſuba eius vt dicit aduersari⁹ aīa p motū illū distabit a ſuba ipsi⁹ in qua est t p quā ineſt ei mot⁹ fm ipsaz aīaz: hoc enīz ab⁹q; dubio sequit nisi dicat ei mot⁹ fm accidēs ineē: hoc aūt nō ponit ſz potiꝰ q̄ mot⁹ sit fm ſubam ipsius. Mot⁹ aūt essentialr est distantia eꝰ qō mouet: q; cum mot⁹ sit endelechia exītis in potētia fm q̄ est in potētia: oz q̄ omne qō mouet distet ab eo in qō mouet: ḡ si mot⁹ ineſt aīe: vt ſuba ipsius: oz q̄ aīa ſubalr distet ab aliquo ſubali suo: t hoc nō est verū cū ipsa sit act⁹ corporis: hec aūt oīa sequunt nisi dicat aīaz mouē seipsaz fm accidēs: tm̄ t si hoc ꝓcedat adhuc nō sequit q̄ ipsa per accidēs sit in loco sicut alia p accidēs sunt in loco: q; ipsa nō est ps alicui⁹ qō p se est in loco: p quā ptez t ptes ei⁹ illud referat ad locū alr totum. Est enīz ps aīa vel aīati eētialis t nō q̄titatiua cū dicit q̄ ps p accidēs est in loco intelligit de illa pte q̄ per se pōt eē in loco. Cū āt dicit q̄ albedo p accidēs est in loco: q; albū corp⁹ p se est in loco est albedo forma situalis in albo t q̄titatiua quoꝝ est loc⁹ p accidēs. Aīa aūt nō determinat q̄titate p accidēs: iō etiā neq; hoc mō est in loco: ſz est in loco: q; extra locū corporis sui nō inuenit: t h aūt vocat a qbusdā diffiniri in loco t hoc mō per accidēs pōt dici in loco. Hec igit sūt que ꝓbāt aīaz nō moueri localr: vel alio motu fm se. Sz dicet forte aliqs q̄ si nō est in loco p se neq; p accidēs ꝓprie loquendo: tūc forte videt etiā nō debere moueri p accidens fm locū p̄cipue cū ea q̄ mouēt imobilia existētia non moueant p se neq; p accidēs vt ꝓbatū est in. viij. phi. t in ce. t mūdo. Sz sciēdū q̄ ipsa mouetur p accidēs motu corpis: q; mouētib⁹ nobis mouent t oīa q̄ in nobis sūt: t iō corpe trāslato: nec necessariū est cā trāsferri: neq; est sile de motoribus spaꝝ t aīabus aialiū: quia spa manet sup idē cētrū: t motor q̄ nō est act⁹ alicuius ptis spe: nō mouet fm locū neq; est in loco: sed corpa aialiū trāseūt de loco ad locū: t ideo aie diffinitiue in loco corporum existentes: motu corporuz mouentur per accidens de loco ad locum.

Cap. vj. t est digressio declarans difficultates: que oriuntur ex predictis de motu anime.

Sunt aūt q̄ ea q̄ dicta sūt calūniant dicētes q̄ nō est necessariū q̄ si aliq̄d mouet motum q̄ moueat eo motu quo ipsuz mouet. Illud enī qō mouetur localr pōt mouē alterando: sicut sol accedens t recedens: t id qō mouetur fm alterationē pōt mouē motu locali: sicut fantasia t ꝓcupiscentia alteratione delectabili vel tristabili mouēte al' motu ꝓcessiuo: t illud est in alijs multis. Silr aūt dicūt q̄dā q̄ nō sūt tm̄ q̄ttuor genera mot⁹ fm q̄ aliq̄d mouetur ſz multo plura: t iō dicūt nos forte nō sufficiēter probasse q̄ nō mouet aīa cū moueat. Sz ad oīa hec soluēda sufficiēs habet doctrina ex libro phīcoꝝ vltimo: qn̄ in ordine illo in quo distinguunt mouēs tm̄ t mouēs t motū t motū tm̄ necessariū est q̄ illud qō est mouēs motū moueat eo motu quo ipsum mouet: t h fuit positio eoꝝ q̄ dixerūt aīaz mouē motā: t hoc apparet ex rōnib⁹ eoꝝ: in phedrone enim ponunt rōnes iste: q̄ mouēs p se nō mouet nisi fm ſubam suā. Est aūt aīa mouēs p se: mouet igit fm ſubam suā: ſz de cui⁹ ſuba illud mouet: ḡ mouēs per se mouet. Nō aūt mouet ab alio cū sit mouēs p se: oz igitur q̄ moueat seipsuz. Adhuc nihil dat alij qō nō hz: sed dat qō hz: dat aūt mouens motū ei qō mouetur: ḡ hz motum in seipso t cui ineſt mot⁹ illud mouetur: mouetur ḡ oē mouēs p seipsum. Adhuc oīs forma q̄ est in alio ab alio pri⁹ est in alio p se qō est cā ḡre forma illa existat in alio sicut calidum qō est in frigido ab alio oz q̄ pri⁹ sit in igne q̄ est cā calozis in frigido. Silr mot⁹ est in corpe: sicut in recipiēte formā mot⁹ ab alio oz igit q̄ sit in alio pri⁹ sicut in cā. hec aūt ē aīa: ḡ aīe ineſt mot⁹. Cui aūt ineſt mot⁹ illud mouet: ḡ aīa mouet in eo qō mouet t motu q̄ mouet. Adhuc oīs cā mot⁹ q̄ est inter primū mouēs t vltimū motū: mouet mota: aīa est talis cā mot⁹: ḡ mouet mota. Adhuc motus est act⁹ mouētis t act⁹ mobilis: ḡ sicut motū est ſubm ei⁹ t mouet: ita t mouens est ſubm ei⁹ t mouet. Adhuc aūt q̄q̄d ex armonicis mouet numeris cōponit ex motore t mobili: aīa aūt mouet ex armonicis numeris: ḡ cōponit ex motore t mobili: ſz qō cōponit ex motore t mobili mouet motū: aīa igit mouet mota. cōponit autez aīa ex armonicis numeris quēadmodū supra oñsuz est. hec t his silia in phedrone colliguntur vbi pla. h dicit ſpſz nō p vbā: ſz p sensuz quoꝝ q̄dā Macrobi⁹ ponit sup somniū scipionis t q̄dā dimittit. Et sūt ad soluēdū facilima si q̄s bñ in memoria hēat q̄ dixim⁹ in libro phīcoꝝ. Ibi enīz dixim⁹ q̄ q̄q̄d mouet motū p se est corpus: t q̄ mouens primū in ordine mot⁹ est imobile t ab ipso est mot⁹ t nō in ipso: t hoc iō q̄ ipsuz p essentiā suā q̄ nō est motus mouet efficiēter t nō formaliter: t hoc ignorabat pla. vñ ſz aīa sit inter primā cāz mouentē t vltimū motuz quo ad ꝓductionē in eē: cū ipsa in ordine mot⁹ corpis est primū mouēs t nō ordinat ad illud qō vltimo mouet in corpe aīato. Et cū pla. dicit q̄ ignis est cā calidi nō sumit ipse nisi cāz cōpositā: ſz calor est prima cā calozis p subam suā formalē: t silr aīa est cā mot⁹: nō q̄dē sor

dē formalis ſz efficiens: ⁊ iō haud q̄ q̄ mouet ex ḃ q̄ mouet. Et ſi obȷ̄ciat Macrobi⁹ ſi corp⁹ mouet ꝑpter aiaz: g̈ aīa magis mouet qm̄ ꝑpter vnūquodq; tale eſt illud ē magis tale: eſt irriſoriū qm̄ illud nō ē in efficiē/tib⁹ ⁊ effectiuis ſz in ꝓncipātib⁹ fm eādē formā. Sed hoc ſolū q̄ dicit de armonicis numeris mouet pl⁹ fm pla. q̄ aliq̄d aliox: q; ꝓſtat q̄ fm armoniā aptat corpi ⁊ fm armoniā ē ipſa mouēs ⁊ cognoſcēs ea q̄ cognoſcit. Qm̄ nō niſi ſibi ꝑportionatū mouet: ⁊ nō niſi ſibi ꝑportionatū cognoſcit: ꝑportio āt primū in numeris eſt: ⁊ ita videt ee fm armonicos numeros inſtituta aīa: ⁊ fm illos hz in ſe plura: q̄x vnum eſt mouēs ⁊ alterx motū: ⁊ ſic videt ee mouēs mota: plura enīz vt mouētia tm̄: ad idem ꝓſtituēdū nō ꝓueniūt: neq; ēt plura vt mota tm̄. Si g̈ plura ꝓueniūt ad eiuſdē rei ꝓſtōnez oz q̄ quoddā iſtox ſit mouēs: ⁊ quoddā motū. Sz dicē dū ex armonicis numeris formalib⁹ nō ꝓſtitui aīaz: ſz ex armonicis numeratis: ſiue numeris mālib⁹. hec āt hñt ꝓportionez ſicut eſt ꝑportio ptātis ſcōe ad ptes ⁊ ſubiecta ⁊ ad ptātē p̄cedētē in ordine nāe: ſic enī ꝑportionat aīa itelligētie vt recipiēs illuminatiōes ei⁹: ⁊ ꝑportionat virib⁹ ſuis vt ptib⁹ ſuis ptātiuis: vel ſic ptātiuis: ⁊ ꝑportionat corpi ⁊ organis corpis ſicut ſubis ptāti ſue. In tali āt ꝑportiōe mouet q̄dē aīa ab intelligētia ⁊ cā prima: ſz iſto motu nō mouet corpus: ⁊ mouet vna ptās alīā q̄ſ ſupior mouet inferiorē: ſz hoc eſt per impūū ⁊ nō ſicut aīa mouet corp⁹: ſz ꝓpādo eā ad corp⁹ oēs ptes ei⁹ mouēt corp⁹ organicū ⁊ ptes ei⁹ ad ꝑſequēda deſiderata ⁊ fugiēda ea q̄ ꝓſtant: ⁊ hoc mō nō mouet: fuat tm̄ in oīb⁹ illis ꝑportio ſicut in ſequēti bus iſti⁹ libri manifeſtabit. Sz hec ꝑportio nō eſt in armonicis numeris: ſz poti⁹ in his q̄ armonice ſūt cōpoſita ⁊ numerata. Et ſi dicat aliq⁹ ꝑportionata in numero numerato ee ordinata a ꝑportione q̄ eſt in numero numerāte: ⁊ ſic oz adhuc iuxta ſnīaz plonis principia aīe: ⁊ alioꝝ principia ee numeros formales ⁊ ꝑportionē q̄ eſt in iſtis: dicem⁹ q; nō ſūt principia rex fm q; numerata ſūt ⁊ ſub ꝑportiōe numeri exiſtūt: ſz poti⁹ fm q; ꝓnālia ſūt vnicuiq; generi q̄ ꝓſtituit: ⁊ iō mā ⁊ forma nō ꝓſtituūt ſubam fm q; numerata ſūt aut in ꝑportione numeri exiſtūt: ſz poti⁹ fm q; ſūt prima principia ꝓnālia ſube: ⁊ ſi'e eſt de ꝓſtituētib⁹ q̄ titatem ⁊ q̄libet gen⁹. Et his accidit nūerari: ⁊ in ꝑportiōe numeri ee. Et hoc platonē decepit: q; etiā ſapiētes decipiunt fm accīs: q; ineuitabiliꝛ ſequit numeros ee prima principia rex ſi poſſet bēri q; principia rex ꝓſtituerēt eas: ſz q; in ꝑportiōe numerali exiſtūt: ⁊ ḃ q̄dē mō dictū multū valet ad itellectū oīuz ſequētiū vbi ageť de opinionibus plonis. Si āt aliq⁹ nobis obȷ̄ciat q; nos ipi ſuperius ꝓceſſiſſe videmur aīaz mouē ſe: q̄n agit ſe in vniuerſuz corp⁹: dicem⁹ nō ee illud ꝑprie mouē ſeipſaz: ⁊ iō revera ſic mouit ſe aīa ⁊ alī motores p effect⁹ rōne effectuū q̄ ab ipſis ſūt ⁊ tm̄ ſimpliꝛ manēt immobiles. Et hoc etiā mō prim⁹ motor in q̄libet ordine inducit motū in mobile: q; mot⁹ eſt act⁹ mouētis vt a q̄ eſt motus: ⁊ nō vt in q̄ eſt: ſicut in ſubo ⁊ ē act⁹ mobilis ſicut in q̄ eſt ſicut in ſubo. Et iō motor nō mouet: ſz mobile q̄n ineſt ei mot⁹ tūc mouet: ſz igit multi ſint modi q̄b⁹ aliq̄d mouet p accīs in q̄libet genē p̄dicamēti: tm̄ motus p ſe nō eſt niſi in trib⁹ generib⁹: ⁊ q; in q̄ titate non eſt ꝓpria nisi fm q; q̄ titas eſt termin⁹ phicox corporū in q̄ ꝓuenit ei pfectū ⁊ impfectū ee: iō duos oz eſſe mot⁹ in q̄ titate ⁊ in vtroq; alioꝝ generuz tm̄ vnū fm gen⁹: ⁊ ita ſūt q̄ttuor ḡnales mot⁹: ⁊ oēs illos ab aīa: per rōnes neceſſarias ſeclusimus: ſicut pz ex p̄dictis.

Eſt igit neceſſario ꝓcedēdū aīaz phico motu p ſe vel per accīs ꝑprie neq; moueri: ⁊ ſic manifeſta eſt ſolo oīuz eox q̄ iducta ſūt ex plonis opinionib⁹. Sz id q; oīno deſtruē diſputatione iſta videt eſt q; ab ētiq; termegiſto ⁊ a ſocrate: ⁊ nūc a diuinis ⁊ icātatoꝛib⁹ que nēter aſſerit q; ſ. in corpe exītes q̄s āgelos vl demones vocant ⁊ aīe exute a corpib⁹ moueant de loco ad locū: cui⁹ ēt vītatē nos ipſi ſum⁹ expti in magicis. Sz de his nos diſputabim⁹ in ſcia de nā deox q̄ phīe p̄ie ps q̄dā eſt ⁊ ab ariſtotile edita. Qz ſi tales ſube motuent mot⁹ erit oīno equoc⁹ ad motū phicū: tales enim ſube nō ſūt ꝑportiōales ſpacio p q̄ō eſt mot⁹ p aliquā q̄ titatē vl indiuiſibile q̄ titatis q̄ō ſit in eis. Et iō neq; mēſura mot⁹ ipſaz: neq; mot⁹ ipſe ex principijs phīcis cauſari pōt: ḃ āt de phīcis loq̄mur tm̄ oñdentes phīce imobilē ee aīaz ꝓ eos q̄ ex p̄cipijs q̄ ipſi phīca ee dicebant: cauſare voluerūt motū anume: ⁊ dixerūt aīam mouere ſeipſam.

Cap. vij. de diſputatōe ꝓ opiniōes democriti ⁊ plonis de motib⁹ aīe: q̄b⁹ mouet i corpe ⁊ mouet corpus. Tex. ⁊ cō. 44

Uidā āt eox q̄ diffinūt aīaz p motū eſſe: dicūt cā mouē corp⁹ in q̄ eſt localr in eo q; ipſa localr mouet: vt democrit⁹ q̄ dicit ſilem cām ee mot⁹ aīati corpis q̄lē dixit phīlipp⁹ q̄dā didaſcal⁹ ſiue doctor comediaꝝ: dicebat enīz comicos puocare in villis hoies ad carmīa audiēda: p ḃ q; fierēt imagines deox mobiles ꝑpter q̄x ſpectaculū hoies ꝓſiuerēt: referēs dedalū ātiq⁹ feciſſe ligneā imaginē minerue: mobilē in oīb⁹ mēbris ita q; videbat cātare p motū lingue ⁊ tripudiare. Cā āt mot⁹ fuit q; in ꝓcuo ima ginis fuerūt infixa organa in argēto viuo ⁊ ad motuz illi⁹ moueri videbāt ſicut adhuc in ſellis ⁊ imaginib⁹: pedes ēt ſtabant ſup rotulas puulas: in q̄b⁹ arc⁹ cōcaui fuerūt ⁊ diſtincti p celulas: ⁊ cū argētū viuū deſcēdebat in añriorē arcu p celulas: tūc poſterior arc⁹ eleuabat ⁊ ꝓuertebat tota: ⁊ tūc imago mouebatur de loco ad locū: q; neceſſe habuit q; ad eādē ptē moueret ad quā mouebat fuſile ſiue argētū viuū. Et ſi'ez cāz motus aialiū ponit democritus: dicit enīz q; indiuiſibiles ſpe in ſe mouent: eo q; apte nate ſūt nō manē ſiue quieſcere ꝑpter cām ſupi⁹ inductā: ⁊ cū ſic mouent ſpe ille tūc trahūt ſecū ⁊ mouēt totū corpus in eādē ptem ad quā ipſe mouent: ⁊ hoc leue eſt deſtruē: primo enim q̄ rem⁹ a democrito q̄ ſit cā q; deſcūt aīalia q̄ſ volūt: huius enīz cā nō eſt ſpa indiuiſibilis q̄ nūq; deſcere pōt. Cōſtat āt q; idē eſt cā ꝓceſſiui mot⁹ ⁊ detis in aialib⁹. Qualr enīz indiuiſibilis ſpa faciat detē vel difficilevl ipoſſibile eſt dicē democrito: difficile q̄dē ſi fingat cō ſtrictionē athomoꝝ facē detē q̄ſ ſūt in pleno: ipoſſibile āt ſi nūc velit adoptare cām: democritus enī in pleno dixit has ſpas deſcē: ⁊ in vacuo moueri. Ulr āt loquēdo ex his q̄ apparēt ad ſenſuz: nō ex tali cā cauſat aliū mot⁹ ꝓceſſiu⁹ q̄ſi ſit ex neceſſitate alicui⁹ q̄ō deſcē nō pōt: ſz poti⁹ ex volūtate libera ⁊ intellectu cauſat que nō neceſſario mouēt ſz q̄n volūt. Eodē āt mō ⁊ thime⁹ philoſogizat: volēs reddē cām nālez q̄re aīa mouet corp⁹: ⁊ oñdit cām ex neceſſitate mouētē ⁊ nō ex volūtate: dicē enīz q; in eo mouet corp⁹ in q̄ ipſa i ſe ipſa mouet. Ipſam āt in ſeipſa dicē neceſſario moueri. Tex. ⁊ cō. 45

Mouet āt corp⁹ qz cōplexa ad ipm ſicut forma icorporata corpi ⁊ ꝓnexa eidē fm oēs vires ſuas: dicē enī pla. q; aīa ꝓſtituit ex armonicis numeris: ⁊ diſpartit p numeros in ptes corpis: q̄s numeros vocat plato elemēta: ⁊ iō dicit eā cōponi ex elemētis ſiue ꝓſtituī: hoc eſt ex primis numeris elemētaliū. Cōſtituit aūt ſic ex

elemētis:q̄ten⁹ hēat ſenſuz ⁊ potētiā cognoſcitiuā oī/
um ex numeris armonialr cōponētib⁹ eā:qz ſicut dixi
mus ſupⁱ niſi cōponeret ex numeris primordialibus
nō cognoſceret oia:qz nō eēt in potētia reſpectu oiuz:
niſi talē hēret armoniā q̄ eēt tertiū ordis:qz tūc ex illu
minatiōe fluēte pcipit cām primā ⁊ itelligētias q̄ p̄ce/
dunt eā ex ordine nāe:⁊ ſequētia pcipit ex capacitate
potētie q̄ eſt añ formā corpalē:⁊ p hos nūeros fert to
tū mūdū q̄ſi in ſeipſa:eo q̄ hz motⁱ ꝓſonātes ad p̄ici
pales ptes mūdi. Dixit.n.plo q̄ deⁱ deoz opiſex deo
rū oiuz primo fecit ordē rectū q̄n ded ⁊ ei nām ignis q̄
eſt rectaz oimēſionū ⁊ recti motⁱ ſicut dixim⁹ in ſcōo
ce.ⁿmū.⁊ in primo. Deinde vt ordinate ⁊ eq̄lr acce/
deret ⁊ recederet cauſando gnationē ⁊ corruptionem
reflexit rectitudinē oimēſionū eⁱ i circulū:eo q̄ rectū
cū ſitⁿ ſimplicis formе p̄incipiū eſt linee circularis
que eſt duaz formaz:quaz vna eſt ꝓcauitas ⁊ alia cō
uexitas:hāc aūt figura ⁊ motu circularib⁹:nō fuit ſuffi
ciētia in motu circulari q̄ eſt ſup polos mūdi ab oriēte
in occidētē:⁊ p occidēs regrādo in oriēs:q̄nvno mō
ſe habēs nō accedit ⁊ recedit ſz ortt ⁊ occidit ſup eaſ
dē ptes eodē mō:ſic in diuerſis locis nō diuerſa cauſa
rent:. ꝓpter qō dixit plo q̄ circulū vnū deⁱ deoz oñs:
diuiſit in duos circulos duplr coordinatos:quoz vnⁱ
eſt eq̄noctialis q̄ mouet ſup polos mūdi faciēs motū
diurnū q̄ eſt motⁱ ordis primi:ſcōs aūt eſt circulⁱ ſigno/
rū q̄ hz polos ꝓp̄ios mobiles in duobⁱ palellis:quo/
rū vnⁱ eſt aq̄lonaris poli:⁊ alter meridionalis:ſup cu/
ius polos oēs ſtelle mouent:⁊ iſti circuli ſūt rez coor
dinati:qz vnⁱ facit lōgitudinē in oībⁱ bis q̄ generantur
ab orbe:alter aūt latitudinē:⁊ motⁱ q̄ eſt ſup polos eiⁱ
eſt a meridie in aq̄lonē:⁊ ecōuerſo inter duos ſolſticia
les circulos. Alteꝛ aūt illoꝛ circuloꝛ q̄ eſt circulus ſi
gnoꝛuz diuiſit in. vī. circulos planetaꝛ:hoc ē ſaturni
iouis:martis:ſolis:mercurī: veneris:⁊ lune:quoꝛum
oiuz motus eſt a meridie in ſeptētrionē ſup polos oꝛ/
bis ſignoꝛ:⁊ hos motus dixit ⁊ bñ:p̄incipia omniū
motuū nāliū:aiaz aūt poſuit ſicut ſupius diximus in cō
ſinio eternitatis ⁊ tp̄is:⁊ p̄cipue aiam mūdi:cuius p̄ti
culares aie ſūt tāq̄ imagines:⁊ iō dixit etiā in aia ſm
nām eē aſpectū rectū:eo q̄ cognoſcēdo egredit dire/
cte ſup rez rōnes ⁊ nūeros:q̄b⁹ ipſe res ꝓſtituūt. Dūc
aūt aſpectū reflexit in motib⁹ aie in circulū:qz aia a ſe
incipit vt dicebat habēs in ſe oiuz rez rōnes:⁊ q̄ exci
tate a reb⁹ extra efficiunt p̄incipiū ſcie:⁊ iō dixit plo:
q̄ cum aia ꝓgredit recte in res extra:reflectit cognitio
rez in ſeipſa:q̄n in ſe cognoſcit eoꝛ q̄ ſūt rōnes ⁊ re/
coꝛdat. Dicit enim Boetⁱ in cōſolatiōe phie:q̄ ſi plo
nis muſa ꝓſonat vez:qō dſq̄ dixit ūmemoꝛ recoꝛdat:
⁊ ſic p reflexionē recti in circuluz cauſat in aia vītatis
intellectⁱ. In ſupioꝛibus aūt ſūt duo ordines motuū ⁊
motoꝛ in genē. Unⁱ q̄dē primⁱ motⁱ ⁊ motoꝛ q̄ ē apla
nes vocatⁱ:q̄ſi ſine erroꝛe exiſtēs ⁊ rectⁱ:q̄ eſt motus
diurnⁱ. Alter aūt motus eſt ſiue ordo intelligentie ſcōt
ordinis ⁊ motus latitudinis zodiaci:q̄ dicit motⁱ pla/
nes q̄ſi erraticus:qz in eo ſūt digreſſiōes multe diuer/
ſoꝛ planetaꝛ:⁊ ſic etiā eſt in aia in q̄ mouet ſp intelle
ctus recte ⁊ ſine erroꝛe. Fātaſia aūt ⁊ cōcupiſcētia ⁊ re
cte ⁊ nō recte:ſicut ꝓbabit in ſequētib⁹:⁊ iō in aia di/
xit eē duos primos circulos ſicut in celo:⁊ duos pri/
mos motⁱ. Alteꝛ aūt dixit in. vī. diuidi q̄ eſt ſub fātaſ/
matibus:⁊ mole carnis p̄grauat:vnde dicit animā in
ſpa ſaturni accipe memoriā lōgā:⁊ in ſpa iouis accipe
rōcinationē ꝓbabiliū ſiue opinionū:in ſpa aūt martis
traſcibilē:⁊ in ſpa ſolis ſenſibiliū illuſtrationē:in ſpera
āt mercurī eſtimationē nociui ⁊ ꝓueniētis:⁊ in ſpa ve
neris cōcupiſcibilitatē:⁊ in ſpa lune motus q̄s mouet
in ſequēdo nām coꝛpis;vt attrahēdo:nutriēdo:augē/
do ⁊ generādo:oēs enim iſti. vī. girouagi q̄ſi ſūt motⁱ
aliq̄n recti:aliq̄n non recti:⁊ oēs in circulū reflectunt
incipiēdo ab aia ⁊ in aiam terminari:q̄n plo dixit:q̄
oium ſpēs ſunt in aia:⁊ q̄ nō niſi excitat a reb⁹ extra.
Dicebat etiam aias ab initio factas in generalib⁹ ⁊ in
cōparib⁹ ſtellis:⁊ q̄n deſcēdūt tūc p inco:poreū deſcē
dūt:⁊ in oꝛbe q̄dē ſūt rectoꝛ motuū:⁊ in deſcēſu p oꝛ
bes planetaꝛ accipiūt vires:⁊ motⁱ q̄s dixim⁹:⁊ pau
lati vſq̄ ad onⁱ carnis ōp̄imū:⁊ ibi inebriate craſſe
re lacteo q̄ eſt dulcedo carnis q̄ſi carnales efficiunt:⁊
obliuiſcunt ſupioris armonie:cuⁱ tñ ſilitudinē ⁊ ſpēs
in ſe hñt. Q̄n aūt excitate redeūt in coꝛpe ad ꝓp̄riū bo
nū ⁊ inatū ſibi ſm ſcias ⁊ vtutes:tūc reaſcēdūt p ge/
minas ad ſtellas cōpes. Si aūt ſunt mali meriti in ſcōa
trāſco:patiōe efficiunt fere:vel beſtie alie moꝛib⁹ eo/
rū ꝓgruentes:⁊ de hoc alibi in numeris noſtris locuti
ſumⁱ. Dicebat aūt oia hec plo:tāq̄ celi motus cēnt aie
motⁱ ⁊ ecōuerſo. Nos aūt diſputantes ꝯ hec q̄ dicta Tex.⁊
ſūt:primo dicim⁹ q̄ nō bñ ꝓtingit dicē q̄ aia ſit magni cō.46.
tudo vel virt⁹ in coꝛpe q̄ magnitudinē hz exñs:⁊ hoc
tñ ſequit ex dictis plonis vbi dicit:q̄ aia ſm armonia
cos numeros aptata eſt coꝛpi. Si enī ꝓnālis eſt coꝛpi
ſicut viſus oculo:vel q̄titas magnitudini oꝛ q̄ aut ſit
magnitudo vel virt⁹ aliq̄ in magnitudine exñs. dico aūt
q̄ hoc nō bñ dicit ⁊ tñ dicit:plo enī vult q̄ aia huius
oīs mūdi talis ſit:ſicut eſt aia illa q̄ aliq̄n hoc eſt in q̄/
buſdā vocat itellectⁱ:dixit enim aiam mūdi eē intelle/
ctualē. Cā aūt q̄re hoc a plone dicat eſt:qz intellectua/
lis aia nō eſt vt aia ſenſibilis vl deſideratiua:⁊ nō p̄nt
eis aliq̄liter aptari ꝓp̄rietates circuli:qz non reuertunt
ſupra ſe:ſicut intellectualis aia q̄ incipit a ſe querēdo
de intelligibili ⁊ reflectit ſupra ſe q̄n nō inuenit ipſuz:
nec eſt aia ſicut hec ſenſibilis terra q̄ nō hz niſi motuz
rectū p diſtātiā ſui a celo. Sz aia itellectualis eſt ima/
go eternitatis:⁊ quodāmō cā tp̄is:⁊ iō ſupioꝛ motⁱ i
uenit poti⁹ in ea q̄ in alia:qz ipſa eſt q̄ſi quoddā p̄ri
cipiuz nāe:⁊ iō motⁱ p̄rimi in nā:in ea inueniunt. Sz ꝯ
hoc obuiātes dicim⁹ q̄ ſi tales ſūt motⁱ intellectⁱ:tunc
ſūt motⁱ intellectⁱ coꝛpales:⁊ ſequit q̄ ipſe intellectus
aut ſit coꝛpⁱ aut virt⁹ in coꝛpe q̄ nō explet motus ſuos
niſi p coꝛpⁿ:qz circulatio forma eſt coꝛpalis actⁱ:⁊ ac/
tus coꝛpalis eſt alicuⁱ opantis virtutis coꝛpee. Di/ Tex.⁊
cam⁹ igit q̄ ſi intellectⁱ oꝛ hēre cōtinuitatē q̄ rōnabile cō.47.
eſt q̄ hēat ꝓtinuitatē talē q̄lē hz opatio eiⁱ:q̄ vocat in
telligētia ſiue intelligē. Siīr aūt ⁊ ipſa actio intellectⁱ ſi
ue intelligē rōnale eſt q̄ hēat formā coꝛ q̄ intelligunt
que vocant intelligētia ſiue intellectiua vel intellecta:
eo q̄ actus ſūt p̄ui potētijs ſm rōnē ⁊ obiecta actib⁹.
Sunt aūt itellecta ꝓiter ⁊ nō ꝓtinua:⁊ ſunt magis ſilia
nūero q̄ ꝓtinuo:q̄ itellectⁱ nō eſt ſic ꝓtinuⁿ vt circulus:
ſz oꝛ:aut ſit imꝑtibile:aut nō ꝓtinuū:ſicut magnitudo
ſiue q̄titas eſt ꝓtinua. Si enī deſ q̄ itellectⁱ eſt magni
tudo q̄dā ꝓtinua:tūc q̄rat a plone q̄lr poſſit itelligere
magnitudinē mathematicā:vl aliā q̄ cuiq̄ q̄titatē ꝓti/
nuā:aut enim itelligit eā accipiēdo totā ſimul:aut acci/
piēdo ptes:⁊ ſi intelligit accipiēdo ptes:aut hoc ē ita
q̄ accipiat ptes indiuiſibiles q̄ ſūt p̄ncta:ſi tñ p̄ncta oꝛ
ptes vocare:qz de hoc nō facimⁿ mō mētionē aliquā:
eo q̄ ab aduerſarijs ſupponit p̄ncta ptes eē ex q̄b⁹ cō/
ponit magnitudo:qz hoc ipſi aſſerebāt:aut accipit par
tes diuiſibiles q̄ ſūt vere ptes magnitudinis. Quocū
q̄ aūt iſtoꝛ modoꝛ fiat acceptio itellectⁱ nō eſt niſi ta/
ctus q̄dā

etus ꝺꝺã quo magnitudo q̃ est intellect⁹ tãgit magni/
tudinẽ q̃ intelligit qñ simul sũt in vltimis. Et si ꝺꝺ in
tellect⁹ accipiẽdo magnitudinẽ intellectã tãgit puncta
ipsi⁹: cũ pũcta sint infinita in q̃libet magnitudine: ⁊ in
finita tãgẽdo quodlibet nõ ꝓtingat ptrẽsire tangentẽ:
sequit ꝙ intellect⁹ nunq̃ finiet q̃ tũ cũ q̃ paruã magni
tudinẽ intelligẽdo quã scim⁹ eẽ finitã. Si ãt tangit ſm
ptes que magnitudinẽ habẽt: hoc ꝺupliciter põt fieri:
aut enim ille sũt aliquote ptes q̃ numerãt totũ: vt decẽ
decime: vel due medie: vel q̃tuor q̃rte: ⁊ sic de alijs:
aut nõ sunt aliquote: ⁊ sic nõ numerãt totũ: ⁊ si tangit
aliquotas intelligẽdo magnitudinẽ: tũc multotiẽs in/
telligẽdo tãgit idẽ. Si ãt intelligẽdo tãgit eas que nõ
sunt aliquote: cũ tales infinite sint in q̃libet magnitudi
ne: oꝫ intellectũ intelligẽdo infinities tãgere idẽ: licet
enim tãgat diuersas ptes in numero: ipse tñ omnes sũt
idẽ rõne ⁊ intellectu: qz oẽs sunt vni⁹ spẽi ⁊ forme ſm
ꝙ sũt ptes cõtinui. Dec aũt oĩa falsa eẽ exprimur in in/
tellectib⁹ nostris: qz videm⁹ ꝙ qñ intellect⁹ noster intel
ligit magnitudinẽ aliquã: intellect⁹ noster nõ tãgit eaz
ꝓout itelligit nisi semel. Si aũt dicat aliq̃s: ꝙ qz oẽs
ptes magnitudinis intellecte sũt vni⁹ rõnis: ideo suffi/
ciens est vnã quãq̃z tãgere ptẽ ⁊ non oꝫ ipsuz tangere
alias: qz oẽs intelligit per illã q̃ cũ q̃z tãgit: tũc quera/
mus q̃re ſm hoc oꝫ ipsum eẽ sicut circulũ: aut etiã oĩ
no sine etiaz vlr eẽ alicuius magnitudinis: qz si forma
circuli bene tãgeret ptem illã: ⁊ sine magnitudine exi
stens: bene esset acceptiu⁹ spẽi magnitudinis: sicut ⁊ in
vĩtate mõ est. Tex.⁊ cõ.48. Redeam⁹ aũt ad ptes ꝓme diuisio/
nis: ⁊ dicam⁹ ꝙ circularis intellect⁹ nõ tãgit intellectã
magnitudinẽ ſm ptes: ſz necessariũ est vt tot⁹ totũ tan
gat: ⁊ cũ totũ nõ sit extra ptes suas ſm ꝙ tãgitur non
põt tãgi totũ: nisi ſm ptes ⁊ in ptib⁹ suis oib⁹: ⁊ tunc
q̃ramus sicut prius: ꝺs erit ptiũ tact⁹ qñ sicut totũ tan
git intelligẽdo circularis noster intellect⁹. Si aũt fo/
rte ꝺicat ꝺs ꝙ itellectus noster nõ est circulus neq̃ cir/
cularis forme: ꝓpter hoc est: qz in vĩtate oꝫ ꝙ intellect⁹
sit ĥ circulus de quo dixim⁹. Jaz enim scitũ est ꝙ actio
⁊ mot⁹ intellect⁹ est intelligẽtia siue intelligere: ⁊ intel
ligentia est circulatio: vt dicit plato siue mot⁹ circuli: ꝯ
oꝫ ꝙ itellect⁹ sit circul⁹: mot⁹ enim circuli circulatio ẽ:
⁊ mot⁹ intellect⁹ intelligẽtia est. Sicut igit se hz mot⁹
ad motũ: ita mobile ad mobile: ſz dicit plato intelligẽ
tiã eẽ circulationẽ: ꝯ necesse hz ꝺicere intellectũ eẽ cir
culũ. Si aũt hoc ꝓcedat: ꝝ oꝫ ꝙ intelligẽtia intellect⁹
sp aliq̃d intelligat idẽ: ⁊ ꝓtinue reflectat super illud: ⁊
hoc oꝫ ꝓpter illud ꝙ noster intellect⁹ dicit eẽ sicut per
petua circulatio q̃ sp in idẽ reuertit. Et hoc quidẽ fal/
sissimũ est: qz nulla est intelligẽtia circularis. Si enim
eẽt aliqua circularis oporteret ꝙ eẽt aut practica q̃ est
sicut artes mechanice q̃ rõcinant ꝺe opib⁹: aut ſpecu/
latiue quarũ finis est vĩtas scita: ⁊ nos videm⁹ ꝙ oẽs
practice directe vadũt ad finẽ suũ q̃ est id qõ operatũ
⁊ ꝓstitutũ est ꝑ artẽ: sicut domus aut lectus: ⁊ nõ rever
tuntur. Speculatiue vo terminant rationib⁹ diffinitio
num q̃ sunt principia in ipsis: ⁊ ꝓcedũt directe ad con
clusionẽ. Ratio enim oĩs q̃ certa est: aut est incõplexi
aut cõplexi: ⁊ si est quidẽ incõplexi per ipsaz habem⁹
sciam ꝺꝺitatis rez que vocat scia ꝺꝺ: ⁊ illa est diffi/
nitio. Si aũt est cõplexi per ipsam acq̃rimus sciam ꝑ/
pter ꝺꝺ aliq̃d est in subiecto: ⁊ ĥ est demõstratio: ⁊ in
scientijs intellectiuis nõ habem⁹ aliud: qz probabiliuz
est opinio: ⁊ nõ intellectus: demõstrationes aũt sũt fi/
nite: qz sunt a principio qõ est causa ꝺicẽs ꝓpter quid:
que est medius terminus in eis: ⁊ finẽ habẽt determi/
natũ ad quẽ procedũt: ꝺ est aut ꝯclusio aut sillogism⁹.
Si enim ꝯcludant vltime ꝯclusiones tũc est status in
eis. si aũt nõ ꝯcludant ille: tũc ꝯclusio sumet in alio sil
logismo ꝓ ꝓpõne: ⁊ adiũget aliud mediũ ⁊ alia ma
ior extremitas: ⁊ ꝯcludet alia ꝯclusio: ⁊ ideo nõ reuer
tuntur in idem oĩno: a quo inceperũt: sicut facit circu/
latio circuli. Accipiũt enim sp mediũ aliud: ⁊ vltimã
extremitatẽ aliã: ⁊ ꝓcedunt ad finẽ determinatũ. Ul/
timũ aũt est extremitas: qz extremũ ⁊ vltimũ sunt idẽ
⁊ sic ab hoc ꝓcedit in finẽ in quo erit status. Circula/
tio aũt reflectit se in principiũ vnde incepit. Diffinitio
nes aũt oẽs ꝺbus nos scimus ꝺꝺ est res sunt finite: qz
diffinientia in generib⁹ primis stant: eo ꝙ extra genus
primũ nihil vnuocũ inuenit: qõ in diffinitione possit
poni: ꝯ intellectus nõ est circulus. Amplius cũ circu/
latio sit circuli reuolutio que multotiẽs fit sicut reuo/
lutio celi: tũc multotiẽs intelligit idem: ⁊ deueniet ab
eodẽ in idẽ intelligẽdo. Cũ aũt id a quo ꝓcedit intelle
ctus sit motũ per se: id aũt in quod ꝓcedit nõ sit motũ
per se erit idẽ motũ per se: ⁊ nõ motũ per se: ⁊ sic ꝓpta
dicta in eodẽ verificant. Si aũt forte aliq̃s dixerit
ꝙ plato nõ loquit ſm veritatẽ sed ſm methaphoraz: ⁊
assimilauit intellectũ motui circuli: est ꝺꝺ hoc pecca
tum in ꝓblematibus: qz ꝓpta methaphoras nõ ꝓtingit
vti rõnibus obuiantis: tñ si neq̃ fiat vis hoc mõ pec/
catum adhuc est: qz intellectus magis assimilat quieti
q̃ motui: ⁊ similiter est de sillogismo: dixim⁹ in .v. phi
coꝝ: ꝙ si nos ꝯsideremus id in quo ꝺescit: tunc id est
forma que intendit per motũ totũ: ⁊ est pfectus: cũ mo
tus sit actus imperfectus. Intellegere aũt nõ est imperfe
ctus actus ſz pfectus: ⁊ similiter sillogism⁹: ⁊ ideo ei
in quo ꝺescitur a motu magis assimilat. Nihil enim p
fectius est in aĩa q̃ intelligere ſm actũ: ⁊ cõsiderare p
sillogismũ: qñ hoc est pfectius q̃ potẽtia intelligens:
⁊ q̃ habitu intelligẽs: ⁊ ideo illa opatio beatitudinis
pars est: ⁊ optimũ aĩe itellective admirabiles habẽs
ꝺelectatiões: ꝺb⁹ nihil est ꝓtiũ. Et ideo etiã dixim⁹ in
.vij. phicoꝝ: ꝙ in sedẽdo ⁊ ꝺescẽdo fit aia sciẽs ⁊ pru
dẽs. Si aũt forte aliq̃s dicat: ꝙ intellect⁹ est nume/
rus cõplexus cozpozi ⁊ nõ cozpus: tũc sequit ad mi/ Tex.⁊
nus ꝙ sit virtus operãs in cozpe: sicut visus in oculo: cõ.49.
qz oĩs virtus cõplexa ad cozpus ⁊ ꝓportionata est sic
cozpozi: imixta ꝙ nõ operat sine ipso: eo ꝙ ipsa virt⁹
est act⁹ cozpozis vel ptis eius: ⁊ tũc intelligere non est
beatũ ⁊ felicitas: qz id nõ est leue: ſz est q̃si motum ex
obligatione cozpozis in quo nõ est aliq̃d beatitudinis.
Nature aũt est intelligere intellect⁹ si est virt⁹ cõplexa
ad cozp⁹. Si enim mot⁹ ei⁹ ꝺ est intelligẽtia vel intelli/
gere est extra nãm intellect⁹: ⁊ est a cozpe in quo est:
tũc laboriosa est actio: sicut videre ⁊ audire: ⁊ opatio
nes q̃ in organis sunt cozpalib⁹. Laboriosum enim est
cõmisceri cozpozi in operãdo: neq̃ posse habere ope
rationẽ a cozpoze absolutã. Adhuc aũt cũ aĩa intelle/
ctualis ſm pla. ꝺesiderat ꝑ capricornũ a compe stella:
⁊ sit in ꝺesiderio eius incozpari vt dicit: oporteret in/
tellectũ fugere incozporationẽ. Melius enim est intelle
ctui nõ eẽ cũ cozpe ita ꝙ sit imixtus ei: ⁊ nõ separataz
hẽat actionẽ: q̃ eẽ cũ cozpe ⁊ incozporatũ ⁊ immixtũ ⁊
in tñ ꝙ nõ agat sine ipso: ⁊ ĥ ꝺꝺ sic eẽ ꝓsuetũ est ꝺici
⁊ multis videt: qz etiã notũ est ꝙ intellect⁹ nulli⁹ coz/
pozis est act⁹: ⁊ hz operationẽ a cozpoze liberrimam. Tex.⁊
cõ.50.

Peccauit aũt plato adhuc: qz cũ ꝺiceret celũ circu/
lariter moueri: nõ ꝺedit huius cãm manifestã: ꝑcipue
cũ poneret celũ eẽ nature ignis: cuius est recte moue/
ri: nisi reflectat in circulũ iussu ꝺei ꝺcoꝝ: ⁊ tũc accidit

ei circulariter moueri: ⁊ nō ꝓuenit ei ꝑ se: neq; etiā aie ſm ꝓ̄onē ſubalr ꝓuenit circulariter ferri: ſz ſz accidēs ſic mouet inquātū aſpect⁹ ei⁹ qui nā eſt rect⁹ in circulū eſt reflex⁹. Nec pōt dici q̄ cā motuū aie ſit corpus: q; aia pomē mouere ⁊ magis cauſare motuz in corpe q̄ ecōtrario: igit videt ex oīb⁹ his q̄ dicta ſūt aiam male dici eē mouētē ſe circulariter: ⁊ ꝑ hoc mouere corp⁹. Adhuc ꝓ̄o non aſſignauit aliquā cām: q̄re meli⁹ dicit ⁊ magis ꝓgruit deū deoꝝ aiam ſic feciſſe vt moueret q̄ vt q̄eſceret. Nec aſſignauit cām q̄re meli⁹ eſt ipſam circulariter mouere ſeipſam: q̄ alio motu locali: ⁊ iō dictū ſuū ſine cā eſt: ⁊ ſine ꝓſideratione pbīc: q; pboꝝ eſt cauſas oſtēdere coꝝ q̄ dicūt. Tex.⁊ cō.51.

Q̄m aūt hec intentio qua q̄rimus: q̄liter aia a deo deoꝝ exiuit in eē: ⁊ q̄/lis ſit in ſeipſa: vtrū q̄eſcens vel mota: magis ꝓpria eſt alteris rōnib⁹ q̄s in ꝓma pbīa inducem⁹. Dimittam⁹ eā nūc ⁊ q̄ram⁹ pbīcas opiniōes circa iſtas paſſiones aie ⁊ cās. Dicam⁹ igit ⁊ huic opinioni ⁊ plurib⁹ alio/rū opinionib⁹ accidere vnū cōe inc̄ueniens: ⁊ hoc eſt q; oēs ꝓueniūt in hoc q; aia copulat corpi ſicut motor ⁊ act⁹ ei⁹ ⁊ nihil determināt de corpe ꝓpter quā. ſ. cām ⁊ qualiū diſpoſitionū corporis ſit aia motor ⁊ actus. Tex.⁊ cō.52.

Et tū abſq; oi dubio videt hoc eē neceſſariū: q; nō quodlibet agens agit in hoc patiēs: neq; hoc agens in quodlibet patiēs: ⁊ ſilr nō q̄libet motor mouet quodcūq; mobile: ſz ꝓpter cōicationē q̄ eſt ⁊ ꝓportionē inter hoc agens ⁊ hoc patiens: illud agit: ⁊ hoc patit: ⁊ hoc mouet: ⁊ illud mouet: ſz āt mā ⁊ forma nō cōicēt in aliq̄ alia forma: vel in aliq̄ alia mā q̄ ſit media inter ea: eo q; nō ꝑ mediū forma iungit mām: tū h mā ꝓpter appropriatā ꝓuationē q̄ eſt in ea efficit ꝓpria mā huius forme: ⁊ ſilr h motor ꝓpriꝰ efficit huiꝰ moti ⁊ hec ꝓuatio in eēntia eſt idē forme: ſz ſm eē ſit differēs: ⁊ in ſubo eſt idē māe: ſz in eēntia ſit differēs. Et hoꝝ explanationez ꝓſecum⁹ in ꝓmo pbīcoꝝ: circa finē. Silr āt dicim⁹ aiaz nō ꝑ mediū vnīri corpi: ⁊ hoc ꝑz in vegetabili. Sz vegetabilis non eſt mediū quo ſenſibilis aia corpi vniat: q; ſi eſſet mediū: eēt diſpoſitio māe: ⁊ adhuc ſequeret neceſſario ipm eē accidens in aialib⁹: ⁊ hoc nō eſt verū: ſz dicim⁹ eſſentiā aie ſenſibilis ime/diate cē ꝓiūctā corpori aialis: ſz h eſſentia hz de ſe manantes vtutes plurimas: quaꝝ q̄dā ſunt vegetatiue: ⁊ q̄dā ſenſibiles: ⁊ iō vegetatiuū eſt in ſenſitiuo ſicut' potentia ⁊ ꝑs ptātis ei⁹: ⁊ nō p̄cedit ipz ſicut diſpoſitio. Eodē āt mō penit⁹ eſt de vegetatiuo ⁊ ſenſitiuo ꝑ cō/parationē ad intellectualē aiam in hoīe: ⁊ h in ſequētibus demōſtrabunt ꝑ rōnes neceſſarias ⁊ pbīcas: h āt ſupponam⁹ cōicationē cē huiꝰ aie ſm ſpēm ad hoc corpus ⁊ nō ad aliud ſm ſpēm: ⁊ huiꝰ aie ſm indiuiduuz ad hoc corp⁹ ⁊ nō ad aliud ſm indiuiduū. Et iō ſi eēt ꝓiūctio aie ad corpus: vel agētis ad patiēs ꝓtingēs: ⁊ nō eēnt diſpoſitiōes determinātes vnū alij: nō eēt cōi/catio inter vnū ⁊ aliud. Tex.⁊ cō.53.

Et iō vident q̄dā loqui de aia ac ſi ſit eq̄liter aptatū ei quodlibet corp⁹. oñt enim tñ in cōi quid ſit aia: q; videlz ſit aut ſpa indiuiſibilis: aut numer⁹ mouēs ſe: ac ſi ois aia oi aie ſit eiuſdē nāe ⁊ eiuſdē ſpēi ⁊ nihil dicūt de nā corpis q̄ ſuſcepribile eſt aie q̄re hoc hēat figurā eq̄nā: ⁊ hoc humanam. Et iſtā differentiā quā videmus in figura ⁊ ſitu organoꝝ ⁊ mēbroꝝ diuerſificari in omni aiali: ac ſi ipſi arbitrent fabulas pitagore in legib⁹ ſuis dictas eēveras. Volens enim pitagoras facere ciues colere pietatē ⁊ iuſticiā fabulatus eſt aias maloꝝ ciuium exire de vno corpore in aliud deterioris ꝓditiōis: ita q; aia hois ingrediebat corp⁹ leonis vel aſini: q̄ nullo modo ſicri pōt ſm naturā: q̄m nō eſt diuerſitas in figuris ⁊ organis corporis: niſi ꝓpter diuerſitatē aiaꝝ: q; diuerſitas materie eſt ꝓpter diuerſitatē forme. Sicut enim videmus in artibus mechanicis: q; q̄libet q̄rit ſua ꝓpria inſtrumēta ꝑ q̄ expleat ſuas opationes: ⁊ nō pōt explere ꝑ alia: ita eſt de aiab⁹ diuerſis in ſpecie ⁊ in numero. Architectonica enim q̄ ſtruit domos q̄rit ſecurim ⁊ dolabrā: ⁊ non pōt pficere opus ſuū p tiſtulā: vel alia inſtrumēta alterius artis: ita eſt etiā q; aia leonis q̄rit mēbra leonis ſibi: ꝑ q̄ ⁊ nō ꝑ alia pōt explere opationes ſuas. Determinatū igit eſt de corpe cuiuslibet aie ſi debeat ſciri bene de aiaꝝ diuerſitate: ⁊ qui nō determinat de aia ꝓout exigit hoc corpus: vel illud: facit ac ſi aliq̄s in artibus putet q; tectonica que eſt ꝓſtructiua domus inſtruat ſibi inſtrumentū tibicinū ſicut fiſtulas ⁊ folles: ⁊ per illas faciat opus domus.

Capm. viij. de improbatione opinionis que dixit animā eſſe armoniā corporis cōmixti.

Lia aūt queda opinio tradit de aia: q̄ ⁊ ipſa ꝓuenit cū aliis ꝓbabilis in aliquo: ⁊ illa multis fuit credibilis: neq; hz minorem ꝓbabilitatē q; aliqua dictaꝝ opinionū: q; rōnes directe pbīles quas ꝓbet inter oēs opiniones: qm rōnes oium opinionū ꝓferunt in cōi. Dicunt aūt iſti q; ꝓpria que ꝓueniunt dupliciter ſe cōplectunt: aliqn enīz cōplectunt ſe non ſaluatis q̄litatib⁹ eoꝝ que cōplectunt ſicut faciunt miſcibilia in mixto: ⁊ hec vocat mixtio ſicut diximus in fine libri pigeneos: aliqn aūt cōplectunt: ita q; ſaluant ſpēs ⁊ q̄litates cōplexoꝝ ſicut homogenea ꝓueniunt ad etherogeneoꝝ ꝓſtōnez: ſicut os caro neruꝰ ⁊ hmōi in ꝓſtōnē man⁹. Dicebant igit iſti q; armonia ⁊ ꝓportio ⁊ tēperamētū cōmixtionis ⁊ cōpoſitionis eſt aia: eo q; videbāt oia cōmiſceri ⁊ cōponi ſm medietatem geometricā: ſicut alibi dixim⁹: ⁊ hāc medietatē rōnez ſiue ꝓportionē tēperamenti ⁊ cōpoſitionis ⁊ mixture aiam eē dicebāt. Cuius ſnie empedocles fuit defenſor primus: q; nullā oīno formā in entib⁹ eē dicebat. Tex.⁊ cō.55.

Et licet ita dicat tū de facili improbat: q; armonia nō hz in ſe niſi duo: aut enim armonia dicit ipſa rō ꝓportionis qua cōmiſcent ⁊ cōponunt cōmixta ⁊ compoſita: aut etiā ipſa mixtio vel cōpoſitio vocat armonia: aia aūt neutrū iſtoꝝ eſt: q̄ de facili ꝑz cū aia hēat operationes que nō ſūt ſm numeꝝ alicuius cōmiſcibilium vel cōpoſitoꝝ. Mixtio aūt ⁊ cōpoſitio nō hñt virtutem agēdi aliq̄d q̄ nō reducat ad miſcibilia vel cōpoſita in cōi vel in ſpāli. Adhuc mixtio aūt ⁊ cōpoſitio non agūt aliq̄d niſi vnū q̄ eſt ſm actū in quē mixta ſūt vel cōpoſita: aia aūt ois agit multa. Amplius aūt mouere localiter nō eſt armonie: q; aliter oia mixta ad armoniam hērent motū localem: quo ipſa ſeipſa mouerent. Animā aūt maxime ſenſibilem videm⁹ eē motiuā ſm ꝓceſſiuū motū: ⁊ ideo oēs fere antiqui dixerūt animā eſſe diffiniendā ꝑ motiuū eſſe: q; viderūt plantas nō habere aiam: ſed ꝓtē ꝓtis aie: aialiū aūt videbāt eſſe aias ꝓfectas. Cōuenit aūt magis de ſanitate dicere q; ſit armonia q̄ aia: ⁊ vniuerſaliter de virtutib⁹ ⁊ potentijs ſiue habitib⁹ corporeis: qui ſic ſunt in corpore ſm q; ipſum mixtū eſt ex cōtrarijs vel cōpoſitum. Illi enim ſunt in corpore diffuſi ſm q̄titatē corpoꝝ ⁊ ſm cōponentiuz q̄litates ⁊ q̄titates eſt vnus ſanior alio: hoc aūt modo nō ineſt aliq̄ aia corpori: q; vna ſit animantior alio ſm qualitatē ⁊ q̄titatē mixtoꝝ vel cōpoſitoꝝ: q; licet aia vegetabilis ⁊ ſenſibilis ſint virtutes operantes in corpe ⁊ nō explentes opationes ſuas: niſi in corporis aliqua parte: tamē nō ſunt corporee virtutes Tex.⁊ cō.56.

tutes per modū qui dictus est: ⁊ ideo habitus corpo/
ralis virtus corporea est vel qualitas. Anima autē ve
getabilis ⁊ sensibilis ſm vires suas sunt q̄dē virtutes
incorporee: ſz nō corporee. Intellectus nec virtus est
corporea: nec virtus incorpore: ſz separata: sicut nos in
multis locis ostendimus in phīcis libris phīcor̄ ce. ⁊
mun. Hoc aūt facile manifestat ei qui temptat reddere
causas operationū ⁊ passionū aīe: quare vna sit visiua
⁊ altera auditiua: ⁊ tertia imaginatiua: ⁊ quarta intel/
lectiua: cause ille armonie nō cōueniūt: q̄ nō possum⁹
dicere q̄ ex abūdantia flegmatis sup colerā oculi cō/
positio hēat visum: ⁊ q̄ abūdantia colere sup sangui/
nez in aure sit auditus: ⁊ sic de alīs diuersis armonīs
mixtor̄ ⁊ cōpositor̄. Non enim differt imaginatio a
reminiscētia in hoc q̄ plus habeat ossis q̄ carnis vel
ecōuerso. Amplius aūt nos sciemus armoniā non
esse animā si diuidimus armoniā in duo: cōsiderantes
primo maxime ea que sūt ꝑpria armonie: ⁊ hoc est vt
videamus ꝑpria magnitudinū que habent motū ⁊ po
sitionē siue situm: ⁊ ꝓsideremus cōpositionē ipsi⁹ armo/
nie que est ex talib⁹: q̄ille tales magnitudines sic cō/
posite ꝓsonant: ideo nō ꝓtingit accipe aliq̄ō mixto/
rum vel cōpositor̄ proximū: q̄ in tali cōpositione nō
est ignis iuxta ignē proximus: ita q̄ nō sit aliquid me/
dium: q̄ plurimū cuiuslibet elemēti cuz plurimo alte/
rius est: ⁊ ideo vbicunq̄ ignis est iuxta aquā ⁊ cetera
elementa: ⁊ ecōuerso quodlibet cū quolibet: ⁊ hec est
vna intentio armonie: ⁊ est ꝑpria. Ab alia autez parte
dicit armonia ꝑportio que est in reb⁹ miscibilib⁹ ⁊ cō/
ponibilibus anteq̄ misceant: oportet enim q̄ ꝑportio
nata sit q̄libet cuilibet: q̄ aliter: neq̄ miscer: neq̄ cō/
poni possent ad aliq̄d vnū ꝓstituendū: ⁊ h armonia est
in vnoquoq̄ miscibiliū ⁊ cōponibiliuz respectu alte/
rius: ⁊ nō est omniū simul mixtor̄ ⁊ cōpositor̄: ⁊ iō
nō ita ꝓprie dicit armonia sicut ꝓxi modo dicta:
sed neutro istor̄ modor̄ rōnabile est animā dicere ar
moniā esse. Mixtura enim ⁊ cōpositio corporis mul
tū facile inuestigat qualis sit in quolibet membro simili
vel dissimili. Multe enim diuerie sunt diuersar̄ ptiū
corporis cōpositiones: ⁊ insunt: q̄ in osse scim⁹ plus
esse terrestreitatis: in carne autē plus esse sanguinis: ⁊
sic de alīs. Querat ergo cuius membri cōmixtio vel
cōpositio est intellect⁹ ⁊ cuius modi alia cōmixtio vel
cōpositio sit sensitiua potētia: ⁊ cuius sit appetitiua: ⁊
no erit assignare. Similiter aūt ex ista opinione sequi
tur q̄ inconueniens est animā dicere esse rōnē ⁊ ꝓpor
tionē cōtemperamēti vel mixture. Nō enim vna ⁊ ea/
dem ratio est armonie cōtēperamenti ſm quā est os ⁊
ſm quā est caro. Cum ergo multe ⁊ diuerse sint hmōi
ꝓtemperamēti rōnes in vno corpore aīato: multotiēs
sequit multas inesse animas in corpore codē: ponit si
quidē anima esse ratio ⁊ armonia cōtemperamēti: cor
pus aūt organicū in partibus soli ssimilibus: multas ha
bet tales armonias. Hec igit cōmuniter dicta sint con
tra eos qui armoniā dicebāt esse animā. Sed spāli
ter ab Empedoclea opinīe inuestigabit aliq̄s que ar
monia spāliter aīa sit. Dicit enim Empedocles quod
libet corpor̄ mixtor̄ rōnem ⁊ armoniā cē quādā ſm
formā. Queram⁹ igit ab eo vtrū aīa sit illa ꝑportio si
ue rō ꝓtēperamēti q̄ est in singulis membris corpis: vel
sit aīa i mixtis corpib⁹ ⁊ membris ex tali mixtura cū tñ
alter sit aliq̄d a mixtura ⁊ ꝑportio. Si n. sit mixtura
singlor̄ membror̄: tūc ineuitabiliꝛ sequit multas cē aias i
vno ⁊ eodē corpe. Si āt sit alter aliq̄d cātū a mixtu
ra ad min⁹ ab empe. dicta debuit assignari. Amp. āt si di
cat empe. aīaz nō cē mixturā ipsaz: ſz cāri ab ea in mē
bris: tūc q̄rem⁹ ab eo vtr̄ ꝓcoris mixtura cuiuslibet mē
bri ē cā aie aut simplr aliq̄ q̄ est ſz quādā rōnē ⁊ ꝓpor
tionē: ⁊ si cōcedat q̄ cōcoris mixtura q̄libet est cā aie:
tūc adhuc sequit in vno corpore esse multas aias. Si
āt aliq̄ spālis est cā: tūc debuit illa assignari ab Empe/
docle. Amplius āt si aīa dicat esse alter̄ a mixtura mē/
bror̄: tūc queram⁹ de ipsa aīa vtr̄ ipsa sit rō quedā ⁊
ꝓportio mixtionis cuiusdā cāta a mixtura membror̄:
aut est aliq̄d alter̄ extra rōnē armonie: ⁊ si q̄dē dicat
q̄ est mixtura ⁊ rō cōtēpamenti cāta ab armonia cor/
porali mēbror̄ tūc est ꝓpria cōpōnē corporis ſm nāz ⁊
ſm esse: ⁊ hoc nō cōuenit q̄z aīa est agēs ⁊ mouens ⁊
cōtinens. Corp⁹ āt est patiēs ⁊ motū ⁊ rectū. Agēs āt
⁊ mouēs ⁊ regēs in oib⁹ est añ patiēs ⁊ motū ⁊ rectū
Si aūt dicat q̄ est alter̄ extra rōnē mēbror̄ armonie
exultēs: tūc sibiipsi ꝑdicet: ⁊ preter hoc debuisset assi/
gnare quale q̄d est illud. Hec igit opinio tales qua
les dicte sūt hz ꝑ se oppositiones paruas aūt ⁊ paucas
habent rōnes q̄ induxerūt Empe. q̄ credidit aīaz cē
armoniā: quar̄ vna est q̄ videbat Empeđ. mirū q̄ si
aīa nō est armonia carnis ⁊ ossis ⁊ hmōi: q̄re p subtra
ctionē carnis ⁊ ossis aīa deficit in aīali. Adhuc āt si di
cat aīa nō esse in q̄libet ptē: ita q̄ quelibet partiū hēat
aīaz eo q̄ aīa nō est rō ⁊ ꝓportio cōpositionis vel mi
xture q̄ est igit cā q̄ ista mēbra corrumpunt q̄n deficit
aīa ⁊ expirat: hec āt rōnes indigne sunt vt soluāt: q̄n
aīa iō deficit subtracta carne: aut aliq̄ tali ptē: q̄z ōstruit
organū ei⁹ ⁊ ꝓpria mā i q̄ ē: ⁊ iō forma q̄ ē aīa saluari
haud pōt ꝑter itellectuale aīaz q̄ hz aliq̄d ꝑter corp⁹
saluās ipsaz sic intra patebit. Corrūpit aūt ⁊ soluit ar
monia corporis egredīte aīa: iō q̄z aīa cōtinet corp⁹
⁊ mixturā ei⁹: ⁊ ideo cōtīcte ablato necesse est solui
armoniā cōmixtionis ⁊ cōpositionis. Qō quidez
igit nō est possibile aiam esse armoniā: ⁊ q̄ nō pōt cir
culariter moueri est manifestuz ex his q̄ inducta sunt.
Scōm accīs āt sic dictū est supi⁹ ꝓtingit aiaz moueri
⁊ mouere q̄dāmō seipsaz. Mouet enī cor⁹ in q̄ ē aīa
⁊ h corp⁹ mouet ab aīa: ⁊ ita mouēdo corpus mouet
aīa q̄dāmō seipsaz: q̄z mouētib⁹ nobis necesse ē move
ri ea q̄ in nobis sunt: h āt q̄dā dicūt dubitationē habē
de intellectu: sed de hoc inferius disputabimus.

Cap. ix. de solutōe obiectōis qua videt ex alteran/
tib⁹ ꝓbari: q̄ aīa mouet p se ⁊ phīce: ⁊ in illo est bona
demōstratio de intellectualis aīe imortalitate.

Actionabili⁹ aūt aliq̄s accipiet dubitatōnē an
r mouet ꝓsiderās ea q̄ nūc inducūt: ex illis. n.
aīa ſz seipsaz moueri fortevidebit alicui mo
tu phīco q̄ est alteratio ⁊ q̄ ēt est in aliquib⁹ cū motu lo
cali: dicim⁹ enī aīaz tristari gaudere cōsidere sperare ⁊
timē: amplī⁹ āt irasci ⁊ senture. Hec āt oīa mot⁹ dicē vi
dent ⁊ cū h insunt aīe ⁊ ſm ipsa forte videbat alicui
moueri aīaz. Sūt enī oīa ista passiones siue passibiles
q̄litates illate ⁊ ſm istas dixim⁹ alterari phīce in. vij.
phīcor̄. Sz absq̄ dubio nō necessario sequit ex his
q̄ alteret aīa ſm se: q̄z h nō sunt in aīa: sed pot⁹ ab aīa
in corpe vel in corpis aliq̄ pte q̄ mouet istis passioni/
bus q̄ inducte sunt. Sit enī inter alia q̄ maxie gaudē
dolere aut intelligē possibili itellectu q̄ venit ō igno: ā
tia in sciaz sūt mot⁹ phīci tūc magis ꝓtigit moueri vnū
q̄q̄ mēbr̄ q̄ aīaz ſm se. Sz moueri sic ab aīa ē sicut
irasci aut timere ex eo q̄ ex aliq̄ cā aīa cor sic vl aliter
moueat. Qñ enī irascit primo mouet aīa cor ſm systo
lē ꝓpter cōturbatōnē: ⁊ scōo ſm diastolē pp nocumē
tū repellendū. Qñ aūt timet tūc mouet ſm systolē con

Tex. ⁊ cō. 57.
Tex. ⁊ cō. 58.
Tex. ⁊ cō. 59.
Tex. ⁊ cō. 60.
Tex. ⁊ cō. 61.
Tex. ⁊ cō. 62.
Tex. ⁊ cō. 63.

tinue. Intelligere autez ſm intellectū poſſibilē ſorſitā aut eſt huiuſmodi q̄ nō ſine motu cuiuſdā partis coꝛ/poꝛis expleꝫ: aut ſorſitan eſt alterꝫ quoddā: qm̄ ſm q̄ coicat ei coicat coꝛpoꝛi nō ſit ſine motu cuiuſdaz par/tis coꝛpoꝛis. Scōm aūt quod eſt in ſe virt⁹ nō coicās ſit ſine motu coꝛpoꝛis ſicut in pte ſupza dixim⁹: ꝛ ad/huc in pte inſeꝛi ⁊n ſequētib⁹ tertij libꝛi huj⁹ ſcie dice/mus. Eoꝝ āt que fiunt cū motu coꝛpoꝛis: quedā qui/dē fiunt in eo q̄ ſm locū mouet: q̄ ſiſtoles ꝛ diaſto/les fiūt in eo q̄ coꝛ i loco mouet cōſtringēdo ſe ꝛ ape riēdo. Quedā aūt fiunt ſz alterationē: ſicut mot⁹ q̄ eſt in ipſis paſſionibus calefacto ſanguine vel ⁊rigidato

Tex.ꝛ cō.64. Dicere āt q̄ ipſa aīa ſm ſeipſam moueat ꝛaſcēdo: ſile eſt ac ſiquis dicat aīam ſm ſe moueri texendo vel edificādo. Cū enī aliq̄s texit vel edificat ē ab aīa mo tus: ꝛ id q̄ ſubīcit motui: ꝛ id q̄ mouet eſt man⁹ vl pes: vel aliquod alioꝝ mēbꝛoꝝ exterioꝝ: ꝛ ſilr quan do ꝛaſcit vel timet vel gaudet: eſt ab aīa mot⁹. Et q̄ ſubīcit motui eſt coꝛ vel alterū mēbꝛū interi⁹ q̄ mo/uet. Et ideo nō facit pl⁹ aīa q̄ illud: q̄ iſta nō differūt niſi in h̄ q̄ in iſtis mouet mēbꝛū ⁊mrinſecū occultū: ꝛ ideo vulg⁹ credit q̄ in iſtis moueat aīa. In illis aūt vi dent moueri mēbꝛa exterioꝛa: ꝛ ideo dicūt in talibus moueri coꝛp⁹ vel ꝓiūctū ex coꝛpe ꝛ aīa. Meli⁹ āt di/cit ſine dubio aīaz miſereri aut addiſcere aut intelligē ſz hoiem totū p aīaz: q̄ mot⁹ ꝛ actōes ꝓprie ꝓiūctoꝝ ſunt ſm potētias ꝛ p potētias nāles que inſunt aliq̄ aīe: aliq̄ coꝛpoꝛi. Q̄ō āt dico hoiem moueri in aia vl p aīam nō ſignificat rei motū eſſe in aīa vel p animam tāq̄ mot⁹ in aīa exiſtat tanq̄ in ſubiecto q̄ō mouet: ſz ſiunt mot⁹ illi ouplr. Aliq̄ enī ptingūt ab exterioꝛib⁹ vſq; ad ipſaz: aliq̄ āt ſunt ab ipſa vt ſenſus q̄ ē mot⁹ ſenſibilīū ſpeciꝝ eſt ptingens ab exterioꝛib⁹ vſq; ad aīam. Reminiſcētia āt ꝛ memoꝛia incipiūt ab aīa ꝛ ve niūt vſq; ad mot⁹ ſenſibilīū ſpēꝝ q̄ ſūt ī oꝛganis ſēſuū ꝛ vſq; ad dētes ſēſuū: eo q̄ ſēſus nō ſp mouēt ſz actū

Tex.ꝛ cō.65. Sz intellect⁹ poſſibilis quo eſt oīa intelligibilia fie ri eſt ſuba q̄dā ſeparata: ꝛ videt nō coꝛꝛumpi aliq̄ mō coꝛpoꝛis coꝛꝛuptōe. Q̄ō ſic demōſtratōne ꝓbat: acci/piat enī a ꝓbabilib⁹ intellectū eſſe potētiā intellectuali forma determinatā ad ens in nā q̄ō eſt añ coꝛpoꝛeita/tē. Dīs enī potētia q̄ eſt aliquid fieri ſi debeat eſſe alī/quid in nā neceſſe eſt q̄ ſit p formā dātē eſſe illi rei na turali diſtincta ꝛ determinata: ꝛ huj⁹ ꝓbationis veri/tas eſt in oīb⁹ abſq; ꝓdictōe ꝛ inſtantia. Intellect⁹ autē poſſibilis eſt potētia q̄ eſt oīa fieri ſm intellectū: ſicut in tertio huj⁹ ſcie libꝛo ꝓbabit. Cū ergo ſit in nā iſta po tētia: ipſa forma q̄ ē intellectualitas determinata ꝛ di ſtincta: ḡ eſt ſuba quedā ſeparata: q̄ oē ſeparatū in ge nere ſube h̄ns potentiā ꝛ actū in ſeipſo eſt ſuba: habet āt per ꝓhabita q̄ ipſa eſt incoꝛpoꝛea añ quātitatē coꝛ poꝛis ꝛ ꝓrietatē ſm nām exiſtens: liez nō ꝓcedat ipm tpe. Inde arguit ſic: nihil eoꝝ que ſm nām ſunt prece dētia q̄dā alia coꝛrūpunt coꝛꝛuptōe eoꝝ q̄ ſequuntur ipſuz. Intellectus āt ſiue aīa intellectualis ſic ſe hz ad coꝛp⁹ ꝓbicū: ḡ impoſſibile eſt eā coꝛrūpi coꝛpoꝛis phi ſici coꝛꝛuptōe. Attendendū āt eſt q̄ Plato ꝓpter iſtā demonſtrationē dixit aīaz añ coꝛpoꝛa ſm temp⁹ fuiſſe ꝛ ſecut⁹ eſt eū in hoc Gregoꝛi⁹ nicen⁹: hoc āt min⁹ eſt ꝓcedēdā: ſz inſeꝛi h̄ ipꝛobabit. Eſt āt ꝓſuaſio q̄ poſt demonſtrationē inducit: q̄ ſi intellect⁹ poſſibilis coꝛ/rūpeꝛet coꝛpoꝛis coꝛꝛuptōe: oꝛ etiā q̄ alteraꝛet coꝛpo ris alteratōe: ſicut videm⁹ alterari viſuz ꝛ auditum: ꝛ oēs virtutes quaꝝ eſt coicatio cū coꝛpoꝛe: liez hoc p accidēs cōueniat ipſis virtutib⁹: p ſe āt cōuenit oꝛga/nis ipſaꝝ. Si āt ſic alteraꝛet intellect⁹: hoc eſſet maxi me a debilitate q̄ eſt a deſtructōe coꝛꝛuptionis ſm nāz ꝛ hoc eſt debilitas ſenū. In illa āt debilitant virtutes aīe: ſed debilitas illa nō per ſe accidit virtutib⁹ q̄ ope rant in oꝛganis: ſed oꝛganis ipſis ſicut dixim⁹ qm̄ ſi ſe neꝝ accipiat p medicinā vel alīā cōpoſitionē oculum huiuſmōi q̄ eſt clar⁹ ꝛ pur⁹ ipſe videbit ſicut nuenis: ḡ hec debilitas que nō redūdat ad virtutē aīe niſi per oꝛganū nullo mō attingit virtutē incoꝛpoꝛeā cui⁹ nul/lū eſt oꝛganū oīno: talis aūt virt⁹ eſt intellect⁹ poſſibi/lis ſicut ſupza pꝛobatū eſt. Senū enī nō eſt in ſuſtinen do aliq̄d aiaz: ſed in ſubſtinēdo aliquid coꝛp⁹ in quo ē aīa: ſicut ꝛ ebꝛietas ꝛ quedā alie infirmitates que opi lant rōnē nō facīūt h̄ niſi p alteraōes que alterāt coꝛ/pus ſicut ſpūs aīalē ꝛ cerebꝛū ꝛ hmōi ptes alias a q̄/bus accipit intellect⁹ ſpēs intelligibiles. Et hoc ē ſim/pliciter cā q̄ mox quidā deliraꝛent ex moꝛdinatōe ꝛ oīs ſolutōe coꝛpoꝛis in q̄ eſt fantaſia a q̄ accidit intellect⁹: qm̄ ſicut dixim⁹ ſuperi⁹ tā ꝛ ſi intellect⁹ nō coicet cum coꝛpe: cōmunicat tn̄ cū eo q̄ō coicat coꝛpoꝛi: ꝛ q̄ ſic intellect⁹ ē ſeparat⁹: ideo dixeꝛūt quidā q̄ ipſe no mo ueat p accidēs motu coꝛpis. Q̄ō nos vez nō cē oīiudi cam⁹ qm̄ vnā ſubam dicim⁹ eſſe aīam intellectualē: ex q̄ fluūt quedā potentie q̄ ſunt virtutes in coꝛpe ꝛ cō/municātes coꝛpoꝛi: quedā āt nō ſunt virtutes in coꝛ/poꝛe q̄ ſunt ſepate: ꝓpter q̄ō eſt in coꝛpoꝛe aīa intelle/ctualis: ſicut determinata ꝛ diſtincta in ipſo nō quidez ſicut locatū in loco: ſed ſicut forma eſt in ſua mā: ꝛ mo toꝛ in ſuo moꝛo q̄ō mouet cui⁹ nihil ē extra id q̄ō mo/uet: ꝛ ideo mouet motu coꝛpoꝛis. Iſti⁹ tamē intel Tex.ꝛ
lect⁹ poſſibilis intelligere cōſumit in ſenio ꝛ in moꝛte cō.66.
debilitat: ſicut dixim⁹ de deliratōe ſenū: alio quodam q̄ō nō eſt ſuū oꝛganū coꝛꝛupto vel debilitato: ꝛ hoc ē oꝛganū fantaſie ꝛ imaginationis cū quib⁹ coicāt intel lect⁹ poſſibilis ſm actū intelligēdo. Ipſum āt intelle/ctiuū ſm ſe ipaſſibile eſt ſic̄ ꝓbatū eſt pri⁹. Intelligere aūt ſm actū ꝛ amare q̄ō eſt paſſio cōcupiſcibilis cui⁹ ꝓriū eſt odire: nō ſunt paſſiones aut opera intellectus ſm ſe ſūpti: ꝛ ſi ei ſine intellectu nō ſint: tn̄ ſunt paſſio nes aliaꝝ virtū aīe q̄ habent intellect⁹ oꝛdinē ꝛ ſūt in ipſis ſm q̄ ꝓticipant aliqualiter intellectu: ꝛ ideo ſunt huiuſmodi vel illi⁹ ſenſibilis virtutis habētis intelle/ctū ſm reſultationē ſm q̄ habent ipſuz: q̄ aliter ama/re ꝛ odire ꝛ cōſidere: ꝛ alia q̄ ſupza inducta ſunt non eſſent oꝛdinabilia ad honeſtū ꝛ turpe in moꝛib⁹: pꝛo/pter q̄ō dicit Ariſto. in fine primi Ethicoꝝ: q̄ō rōnale eſt duplex: q̄ō ſcz p eſſentiā eſt rōnale: ꝛ q̄ō participat aliqualiter rōne: vt obediēs ꝛ ſuaſibile a rōne exiſtēs: ꝛ ideo coꝛꝛuptis hisvirib⁹ ꝓpter coꝛꝛuptionē oꝛgani ſui neq; reminiſcit aliq̄s neq; amat. Iſte enī paſſiones ꝛ operatōes nō erāt intellect⁹ ſm ſe: ſed erant coīs aīe cū coꝛpe que ſunt vires coicātes coꝛpoꝛi vt ꝓdictum eſt. Intellect⁹ āt ſm ſe ſorſitā eſt diuinū aliquid ꝛ ipaſ ſibile q̄ō ſeparat⁹ a coꝛpoꝛe: ꝛ tūc habebit alteri⁹ modi intelligere ꝛ alias delectatōes q̄b⁹ nihil eſt ꝓriū: ſz de hoc hic loqui nō poſſum⁹: altioꝛis enī eget inquiſitio/nis quā deo volēte puma in ꝓbia ꝓficiem⁹. Redeūtes autē ad id vnde rō noſtra eſt dicim⁹ ex omnibus indu ctis manifeſtū eſſe q̄ aīa nullo modo mot⁹ per ſe mo/uet ꝛ ꝓbice. Si aūt aīa penitus nō mouet tunc mani/feſtū eſt quoniā neq; a ſeipſa moueri poteſt.

Cap. x. de improbatiōe opinionis q̄ dicit animā eſſe numeꝝ ſeipſuz mouentē.

m Ultū aūt his opinionib⁹ q̄ dicte ſunt irrōna/bili⁹ eſt ſiue videt dicere q̄ anima eſt nūerus Tex.ꝛ cō.67.
mouens

mouens seipsum. Ad hanc enim positionez sequũtur impossibilia coia ex parte illa cõtingẽtia q̃ dicũt aiam mouere seipsaz: ⁊ ex alia pte sequũt ad eaz impossibilia ꝓpria ⁊ specialia q̃ cõtingũt ex hoc q̃ dicũt eá eẽ numex: ⁊ nõ oz nos reiterare impossibilia coia q̃ sequũt ex hoc q̃ dicũt aiam mouere seipsaz: q̃ plurima dicta sunt in p̃missis. Qualiter aũt aia nõ sit numerus mouens seipsum nũc ostendim⁹. Quõ aũt cõgruat intelligere vnitatẽ moueri p̃imo q̃ram⁹. Nihil enim mouet nisi q̃ hz sitũ sicut ꝓbauim⁹ in phĩcis. Si igit vnitas mouet habebit vnitas sitũ: ⁊ sic erit vnitas aliq̃d ĩ ptinuo ⁊ nõ aliq̃d ĩ discreto. Adhuc aũt cũ oẽ q̃ mouet necesse sit ab aliquo moueri q̃ differt ab eo: aut eẽntialiter tñ: aut eẽntialiter ⁊ localiter sicut ꝓbauim⁹ in. vij. phĩcox: q̃ram⁹ ab istis quõ intelligi põt q̃ vnitas moueat ab aliq̃ differẽte ab ipsa p̃ subam ⁊ locuz: aut per subam solũ: ⁊ tñ ipsa vnitas manet indiuisibilis ⁊ indifferẽs existẽs per subam ⁊ locũ: hẽ enim nõ est intelligere. Quia si ponat seipsaz mouẽs: tũc erit mouens suipsi⁹: ⁊ mobilis a seipsa ⁊ mota: ⁊ tũc oz p̃ dicta q̃ differat a seipsa subaliter sic per subam diuisibi/lis est vnitas ⁊ hoc ꝓ diffinitõnẽ ⁊ intellectũ vnitatis.

Tex.⁊ cõ.68. Ampli⁹ aũt apud mathematicos cõe dictũ est q̃ motus pũcti facit lineã: ⁊ mot⁹ linee facit planã superficiez. Cõstat aũt in his q̃ nos in phĩcis diximus: q̃ oẽ q̃ mouet ſm locũ sitũ hz. Cũ igit ponãt vnitatẽ moueri oz vnitas sitũ habeat: ꝯ erit idẽ cũ puncto q̃ indiuisibile vnũ habẽs sitũ est pũct⁹. Jã aũt habitũ est ex ꝓpria doctrina mathematicox q̃ flux⁹ pũcti facit lineã ⁊ non nũex: ꝯ vnitas mota q̃ est sitũ habens: ⁊ idẽ puncto motu suo facit lineã: ⁊ nõ numex. Nõ igit debent dicere q̃ aia sit numer⁹ mouẽs seipsaz: hz q̃ sit linea mouẽs seipsam vel superficies. Jã enim cõcesserũt q̃ numerus ille quẽ dicũt esse aiaz est vbi: siue in loco q̃ hz positionẽ: q̃ hoc necesse fuit eos cõcedere ꝓpter motuz quẽ attribuebãt ei: ⁊ tũc necessario sequũtur q̃ inducta sunt. Ampli⁹ aũt si quis auferat a nũero vnitatẽ vel numex relinquit alia numeri spẽs: ⁊ hoc est iõ q̃ numer⁹ est multitudo nũerata p̃ vnũ: ⁊ sic esse nũerũ est a discretõe. Spẽs aũt numeri est a mẽsura determinãte multitudinẽ quã p̃cipue determinat vltima numeri vnitas: ⁊ iõ cũ auferẽ aliquid vel apponit: relinquitur quidẽ cã generis nũeri q̃ est discretio: sed non relinquitur eadẽ spẽs: q̃ spẽs datur ab vnitate vltima ſm q̃ sistit ⁊ determinat multitudinẽ. Jn cõtinuis aũt nõ sic est: q̃ nõ ex appõne vel demptõe cauſant sed pot⁹ a cõtinuitate: ⁊ hẽ cõtinuitas neq̃ apponit p̃ aliquid appositũ: neq̃ tollit p̃ aliq̃d demptũ: ꝓpter q̃ diuisio linee nõ facit aliã speciẽ: hz tñ aliã lineã in numero. Siliter aũt in his aiatis q̃ hñt corpora multũ simulia ⁊ non diuersificata p̃ diuerse figure organa: vel paꝛ hñt diuersitatis in organis corpox suox sicut plãte ⁊ q̃dã aialia q̃ sunt sicut lũbrici terre ⁊ serpentes ⁊ anguille q̃n diuidunt magis sequũt diuisiones aiax suax. modus diuisiõis ꝓmui q̃ modũ diuisiõis discreti: q̃ in vtraq̃ ꝑte diuisa relinquit aia eiusdẽ spẽi ⁊ hẽ nõ fuit in numeris: ꝯ aia magis deberet dici pũctus vel linea vel alia spẽs cõtinue q̃titatis q̃ q̃ dicit nũer⁹. Mouet aũt fortassis aliquẽ q̃ dixim⁹ vnitatẽ motã nõ differre a puncto: vnitatis enim origo a pũcto differt eẽntialiter: ⁊ sic videt vnitas nũq̃ posse fieri pũct⁹ siue mota ponat eẽ vnitas siue nõ mota. Si enim nos imaginemur mãz p̃ imã nudã ab oi forma subali ⁊ accidẽtali ipsa est vnuz solũ ⁊ indiuisibilis nõ hñs ptẽ extra ptẽ sicut oñdim⁹ in p̃io phĩcox: hz aũt ptẽ ⁊ ptẽ: ⁊ ptẽ iuxta ptẽ in potẽtia solũ ⁊ nõ ĩ actu. Cũ aũt imaginamur formã subalẽ solũ ⁊ nõ a mã ꝑticipatã: ipsa etiã erit vna sola nõ hñs in se aliquã multitudinẽ: ⁊ cũ mã sit susceptibilis tam forme accidẽtalis q̃ subalis: ꝓstat q̃ ipsa nõ est susceptibilis forme accidẽtalis nisi p̃ formã subalẽ: ⁊ si ipsa est susceptibilis duax formax subaliũ nõ recipiet eas ſm vnã ⁊ indiuisam mãz q̃ sit in vtraq̃: ponamus igit q̃ suscipiat formã subalẽ ſm actũ: hoc necessario diuidet mãz ab oib⁹ aliis ⁊ faciet in seipsaz indiuisam que sub eadẽ forma cõtinet: ꝯ forma sic ꝑticipata ⁊ termiñãs mãz cã est vnitatis ⁊ diuersitas terminatiõis q̃ est a forma diuersimode ꝑticipata cã est multitudinis: ⁊ sic vnitatis origo ⁊ numeri est a forma. Suscipiat etiã mã p̃ima p̃mũ accidẽs qd̃ q̃titas est illius aũt nõ erit susceptiua ex pte forme: q̃ forme nõ est hẽre ptem situaliter iuxta ptẽ: ꝯ accidit q̃titas ex pte materie: ⁊ accidit ſm p̃cipiũ suũ qd̃ est pũct⁹: pũct⁹ igit ex pte materie est: ⁊ sic origo vnitatis est a forma ⁊ origo pũcti a mã q̃liter igit põt dici q̃ vnitas est pũct⁹. Sz intelligẽdũ est q̃ nos nõ dicim⁹ q̃ vnitas sit pũct⁹: vel q̃ ipsa fiat essentialr: sz q̃ subm ei⁹ ⁊ subm vtriusq̃ efficitur vnũ p̃ hoc q̃ vnitas dicit moueri: eo q̃ nihil movetur nisi qd̃ hz sitũ: ⁊ iõ sz vnitas sit ex pte forme ⁊ punct⁹ ex pte mãe: tñ vnũ indiuisibile erit vtriusq̃ si vnitas sitũ hẽre ponat: q̃ punct⁹ nihil aliud est nisi indiuisibile habẽs sitũ. Redeũtes igit ad ꝓpositũ dicim⁹ adhuc q̃ taliter dicẽs aiam eẽ vnitates se mouẽtes nihil differret ab eo q̃ dicit aiam eẽ corpa pua: ⁊ huius q̃dẽ cã est: q̃ si ponam⁹ spas indiuisibiles q̃s dicit democrit⁹ eẽ aiaz ⁊ eẽ pũcta: ita q̃ nõ remaneat in eis q̃litas aliq̃ sz q̃titas sola in genere adhuc oz q̃ in eis differat moueus ab eo qd̃ mouet essentialr sicut patet p̃ añdicta: ⁊ hoc accidit in magnitudine mota que est diuisibilis. Non enim sequit q̃titatẽ eẽ mobilẽ ex hoc qd̃ est magna vel pua: sz ex hẽ q̃ est q̃titas: q̃ sic est diuisibilis. Oẽ aũt motũ oñdim⁹ eẽ diuisibile in. vj. phĩcox. Si igitur vnitas vel pũct⁹ ponat moueri oz q̃ vtriusq̃ sit q̃tũ: ⁊ sic vnitas vel pũct⁹ dicent eẽ corpa parua sicut dixit democritus. Est aũt adhuc necessariũ aliud eẽ moueus a moto essentialiter. Si igit vnitates sunt mote: oz q̃ aliq̃d ꝑ essentiã distinctũ ab eis sit motiuũ vnitatũ. Si ꝯ aia diffiniat eẽntialr ꝑ eẽ motiuũ aialiũ aia ꝑ essentiã alia erit ab vnitatib⁹: ꝯ nõ erit mota: sed moueus tñ nõ ꝯ erit numer⁹ seipsuz mouẽs. Adhuc aũt si aia dicat vnitates vel numer⁹: oz q̃ vnitas sit q̃daz mãlis ⁊ quodãmodo ⁊ nõ simplr vnitas formalis: oz enim q̃ vnitates q̃ sũt aia habeant aliquã differẽtiã ad alias vnitates q̃ sũt alie res: formalis aũt vnitas nõ differt ab alia formali vnitate: neq̃ numer⁹ a numero: decem enim canes ⁊ decẽ eq̃ nõ differũt ꝑ denariũ: sz potius p̃ mãz: q̃ isti sũt canes ⁊ isti sũt eq̃. Cũ igit vnitates ꝓstituẽtes aiaz differãt ab aliis vnitatib⁹ ꝓstituentibus alias res oz q̃ nõ sint formales vnitates: pũcti aũt solitarij hoc est ſm se accepti q̃ vtiq̃ erit differẽtia ab vnitate nisi potẽtia sola sicut supius diximus. Cũ igit aia nõ sit vnitates formales sz vnitates mãles ⁊ vnitates tales nõ differãt a pũctis: aia erit vnitates q̃ sũt pũcta. Si qd̃ igit dicat q̃ altere vnitates sũt in corpe ⁊ alia pũcta q̃ ꝓstituũt corpa q̃ille vnitates ⁊ puncta que ꝓstituũt aiam oz tñ q̃ sint in eodẽ loco iste ⁊ ille. Quelibet enim talium vnitatũ obtinebit locũ puncti per hoc q̃ ponunt mote vnitates anime. Habẽt enim tunc necessario situ sicut ⁊ corpoꝛis vnitates: vtraq̃ ꝯ erũt indiuisibilia habentia situm: ⁊ sic sequitur esse ipsa in loco pũcti vnius. Quid enim ꝓhibet in eodẽ loco eẽ

Tex.⁊ cõ.69.

Tex.⁊ cõ.70

duas vnitates habẽtes situ: si enī vna supponat alteri nō faciet aliā quātitatē cū ipsa ⁊ similiter est si etiā infinite sibi supponant: ergo vnitates aīe ⁊ corpis differentiam nō habent: quia quoꝝ locus est indiuisibilis ⁊ ipsa ⁊ q̄ sunt in vno loco ⁊ sunt indiuisibilia posita eiusdē rōnis sunt posita ⁊ h̄ pꝫuenit vt dixim⁹ tā pūctis pꝫstituentib⁹ aīam q̄ etiā pūctis cōstituentib⁹ corpus.

Tex.⁊ cō. 71. Si āt hoc cōcedat q̄ scz pūcta q̄ sunt in corpe pꝫstituētia corp⁹ sunt numer⁹ aīe q̄ cōstituit aīas. Nūer⁹ enī q̄ est aīa ex pūctis est q̄ sunt in corpe sicut iā diximus. Nūc q̄ram⁹ ab ist̄is q̄re nō oīa corpa hñt aīas cū oīa corpa habeāt hmōi corpa se cōstituētia sicut illi dicūt pūcta enī vt illi dicūt sunt in oīb⁹ corpib⁹ q⁹ ponūt q̄ō libet corp⁹ cōstitui ex pūctis infinitis. Ampli⁹ āt ex h̄ sequit q̄ nullū aīatū moriat ex sepatiōe aīe a corpe: sz tm̄ ex resolutōe cōtinui in pūcta igit aīe aīatoꝝ nūq̄ a corpib⁹ absoluūt: q⁹ iā ꝓbauim⁹ in. vj. phicoꝝ: ⁊ in libello de lineis indiuisibilib⁹: q⁹ linee ⁊ alta continua nō resoluūt in pūcta: ⁊ si i infinitū diuidāt remanẽtib⁹ āt pūctis in cōtinuo aīe remanēt in ipsis q⁹ pūcta sunt aīe sicut cogunt dicere ex sua positōne. Si āt ꝓpter h̄ diceret q̄ ē vnitates mālis: q̄ formalē cōstituūt nūeꝝ quo nūerat quicq̄d est tūc sequit q⁹ nūer⁹ habeat aīaz ⁊ sit aīal q̄ō est absurdū. Tex.⁊ cō. 72. Accidit etiā huic positiōi sicut dixim⁹ impossibile seu incōueniēs cōe q̄ō accidit dñtib⁹ q⁹ aīa est corp⁹ indiuisibile ⁊ ab alta pte accidit incōueniēs ꝓpriū q̄ō accidit democrito inq̄tū qualis dicta est ponit cām q̄ moueri est ab aīa. Si enī aīa supponat esse corp⁹ cōstitutū ex pūctis sicut dictū est: cōtingit icōueniēs q̄ō ꝓtigit illis q̄ dicūt eā ē corp⁹ subtile ⁊ h̄ est q⁹ duo corpa sint in eodē loco. Cū enīz aīa sensibili sit in toto eo q⁹ sentit ⁊ ē ꝑ ptes in ptib⁹ ⁊ tota in toto vbiq̄ penetrabit corp⁹ aīatū sensibile: ⁊ erit q̄libet pars in loco ptis corpis ⁊ ipsa tota erit in eodē loco cū corpe q⁹ aīat: ⁊ sic duo corpa erūt in eodē loco. Hoc āt idē incōueniēs accidit dicētib⁹ eā ē numerū motū vel vnitates motas. Nūeꝝ enī motū necesse est habē situ ⁊ ē idē pūctis: sequit igit q⁹ pūct⁹ q̄ ē aīe pars q̄dā sit in eodē loco cū puncto q̄ est corpis pars q̄dā: ⁊ sic in vno pūcto loci oz ē multa ⁊ multoꝝ pūcta. Sicut āt se hz loc⁹ ptis ad ptē sic se hz loc⁹ totius ad totū: ⁊ iō sicut duo pūcta quoꝝ vnū est aīe ⁊ alterꝝ corpis sunt in eodē loco: ita tota aīa ex situalib⁹ pūctis cōstituta in eodē loco erit cū toto corpe ex situalibus pūctis pꝫstituto: q̄ duo corpa erūt in eodē loco. Aut oz ꝓcedere q⁹ nō sit aīa in corpe aliq̄ nisi pūcta q̄ pꝫstituūt ipsum corp⁹: sz ex h̄ sequit q⁹ oē corp⁹ sit aīatū ⁊ hēat aīaz: q⁹ oē corp⁹ cōstituit ex pūctis: nisi q̄dē nūer⁹ differēs cē ponat ⁊ aliq̄ sit aīa ab eo nūero q̄ est pūctoꝝ corp⁹ cōstituentiū. Sz tūc sequit sicut iā diximus duo corpa esse in eodē loco: hoc igit est incōueniēs cōe q̄ō accidit sil⁹ dicentib⁹ aīam esse corp⁹ subtile: ⁊ aīaz esse Tex.⁊ cō. 73. numeꝝ qui mouet. Pꝫteriū āt incōueniēs q̄ō accidit Democrito: accidit etiā istis sicut dixim⁹ accidit eī istis nō eē aliquā cāz mot⁹ corporis aīati nisi nūerū motū: ⁊ h̄ ē sil⁹ cā sicut posuit Democrit⁹. Quid enī est differēte q̄tū ad cām mot⁹ corpoꝝ aīatoꝝ dicere speras puas motu suo mouere aīal ⁊ dicere magnificatas ꝑ situ vnitates: aut vl̄ inter vnitates motu suo mouē corpa aīata: vtrobiq̄ enī necesse ē moueri aīal in eo q⁹ illa mouent: ⁊ sic nō erit volūtari⁹ mot⁹ aīalis neq⁹ habēt in facultate q̄escere sed moueri tm̄ sicut etiā supra Tex.⁊ cō. 74. dixim⁹. Ista sunt igit impossibilia ⁊ multa alia sil⁹ his q̄ accidūt illis q̄ in vnū cōplectūt nūeꝝ. Nō enīz solū diffinitiōne aīe impossibile est hmōi esse: sz etiam accidētia ꝓpria q̄ sunt aīe passiones ⁊ ꝓprietates nāles ipossibile est attribuere nūero: hoc āt facile manifestū est ei q̄ arguta mēte tēptauerit assignare cās ꝓpriaruz passionū ⁊ opationū ei⁹ vt assignet in eis cās cognitiōnū ⁊ sensuū: ⁊ leticiaꝝ ⁊ tristiciaꝝ: ⁊ alioꝝ q̄ sūt his sil̄ia. Si enī numer⁹ cōstituit aīaz: tūc diuersitas numeroꝝ pꝫstituet vires aīe diuersas ⁊ opa ⁊ passiones. Sicut āt superi⁹ dictū est dixim⁹ etiā sicut licētia diuinādi cōcedet de tali vnitatū ⁊ nūeroꝝ diuersitate nō erit ei facile in tali diuersitate numeros fingere.

Cap. xi. de ipꝛobatōe opinionis eoꝝ: q̄ diffinierunt animā per cognoscitiuū dicētiū simile simili cognosci: ⁊ ideo aīam esse pꝛincipiū omniū.

Tex.⁊ cō. 75. Rib⁹ āt traditis ꝑm q̄ coīter diffinitūt animā ⁊ antiq̄. Alij enī maxime cōtulerūt in diffiniti/ ne aīe q⁹ est mouens seipsaz: alij āt corp⁹ subtilissimū aut incorpalissimū inter alia. Qui āt diffinierūt ꝑ mouens seipsiuz tā isti q̄ illi fuerūt. Sz corp⁹ subtile ⁊ incorpale ponentes aīam ꝓpter tria diuersificati sunt q̄dā enī nō dixerūt eā eē corp⁹: sed tm̄ eaz eē corpus sequebat ex dictis eoꝝ: sicut fuerūt illi q̄ dixerūt eā esse numeꝝ vel vnitates motas: q⁹ vnitates mote necessario hñt situ: ⁊ iō ipas sequit eē corpa vel aliq̄d corporis. Secūdi āt fuerūt dicētes eā esse speras indiuisibiles. Tertij āt fuerūt dicentes eā esse armoniam corpis: ⁊ hi tm̄ nō directe dicūt eā esse corp⁹: sed corporeā formā. Hec āt oīa quas habeāt cōtra se obiectiones dubitationū: ⁊ quas habeāt subcōtrarietates iā fere ꝓteriuim⁹ siue executi sum⁹: subcōtrarietates aūt voco q̄m̄ absq⁹ dubio rōnes inducentes ꝓ o se habuerūt veras: licz positio coꝝ erronea fuerit: ⁊ iō etiā ꝑtereūdo ⁊ abiciēdo tetigim⁹ que dicta sunt ab eis fere nisi forte colligam⁹ ea quib⁹ diffinitūt aīaz nō oīa ponētes q̄ ipsi dixerūt. Scim⁹ enī aīam esse motiuā: sed nō est motiua ita q⁹ sit mota: ⁊ scim⁹ q⁹ est incorporea: nō tm̄ ita est incorporea q⁹ sit corp⁹ subtile: sed potius nō est corp⁹ neq⁹ forma corpalis: est etiā cognitiua: sz nō ex illa cā q⁹ ipsa sit cōposita ex pꝛincipiis entiū. Relinquit āt vt modo cōsiderem⁹ quō aīa dicit eē ex elementis. Quidā āt antiquoꝝ dixerūt q⁹ aīa ideo dicit esse ex elemētis oiuz quatenꝰ sentiat oīa ⁊ cognoscat vnūq̄q⁹ entiū ꝑ h̄ q⁹ est sil̄is illi sic dixunt superius.

Tex.⁊ cō. 76. Necessariū āt est q⁹ ad hāc positionē multa sequantur ipossibilia: ponūt enī isti q⁹ aīa cognoscit simile sil̄i tā q̄ ponētes in aīa res sil̄es exteriozib⁹ reb⁹ quas cognoscit. Scim⁹ aūt q⁹ nō sola sunt in reꝝ nā q̄ vocam⁹ elemēta vel pꝛincipia reꝝ: sed sunt multa altera ab his Magis aūt forte sunt infinita ad min⁹ in potētia et successione q̄ fiūt ex elemētis quoꝝ vnūq̄q⁹ aīa cognoscit ⁊ ꝓpriā cognitionē habēs de eoꝝ quolibet.

Tex.⁊ cō. 77. Et si igit aīa cognoscat ⁊ sentiat elemēta ex quib⁹ est vnūq̄q⁹ eoꝝ q̄ fiunt ex eis. Quō tm̄ cognoscet ⁊ sentiet ꝓpter hoc cōpositū ex illis: vt quis de⁹ iuppiter vel sol: aut q̄d ē hō aut quid caro aut quid os. Similiter āt q̄libet aliorꝝ cōpositoꝝ. Nō enī sufficit cognoscere ex quib⁹ est cōpositū vt cognoscat cōpositū sed oportet scire ⁊ ex quib⁹ ⁊ qualib⁹ est: hoc est in q̄ ꝓportione cōponant: ⁊ que sit rō cōpositionis coꝝ in hoc ⁊ in illo. Nō enī quolibet modo se habētia elemēta cōponūt horꝝ cōpositoꝝ vnūq̄q̄: sed determinata rōne ꝓportois: ⁊ determinata cōpositōe q̄ diuersificāt ꝑm vnūq̄q̄: sicut ⁊ Empe. dixit: q⁹ os cōponit ex q̄tuor elemētis: ita q⁹ etiē ipsuz hum⁹ siue terra coaptata alīs elemētis in amplis poris q̄ vocat diffusiones ipsi⁹. Amplos aūt dicit poros siue vasa quia terra

grossa

grossa est ⁊ nō nisi in amplis poris capi pōt ⁊ amplio rib⁹ poris indiget quib⁹ coaptet q̄ cetera elementa: talis āt est ſm Emped. ꝓportio cōpositiōis ei⁹ q̄ duas ex octo partib⁹ habet terre cuius ꝓpria est nigredo: ⁊ quatuor ex octo dedit vulcano siue igni: q̄ est res sicca calida vt dixit Empe. ⁊ iō vincētib⁹ ꝓprietatib⁹ ignis sup ꝓprietates terre ossa sunt facta sicca ⁊ dura: vnaz āt ꝓprietatē ex octo dedit aq̄ ⁊ vnā aeri. Si igit vnū, qōq; alioz silr habet determinatā ꝓportionē ⁊ cōpositionē ex q̄ oportet ipsuz cognosci si p suū sile cognosci debeat: tūc nihil ꝓfecto est dicere elemēta esse i aia nisi rōnes ꝓportionū quib⁹ cōponūt res inesse dicant ⁊ nisi etiā realiter in aia esse ponat ipsa rez cōpositio ⁊ h̄ oz ideo q; dicunt q̄ aia cognoscit vnūqōq; qō est sibi sile ſm rem ⁊ nām. Os igit ⁊ hoiem nō cognoscet nisi ⁊ hec inesse dicant. Qō āt ipossibile est oia entia simplicia ⁊ cōposita esse in aia nō oportet nos hic dicere p rōnē ⁊ silogismū cuz h̄ per se manifestū sit cuilibet. Quis enim vel idiota vel insan⁹ dubitabit vnq̄ si est in anima aut lapis aut homo ſm essentiā lapidis aut hominis. Similiter autem est de bono ⁊ non bono: ⁊ de viuo ⁊ non viuo ⁊ vnoquoq; aliozum. Tex.⁊ cō.78

Ampli⁹ āt cū ens dicat multipliciter. Significat aliud q̄dē subam siue hoc aliq̄d ſm diuersitatē p̄dicamētoz. Queram⁹ igit vtrū ex oib⁹ illis erit aia aut non. Qō āt nō sit ex oib⁹ videt ex hoc q̄ aia ponit esse ex elemētis: ⁊ nō sunt aliqua elemēta q̄ sunt coiter oium p̄dicamentoz. Queram⁹ igit vtrū ex his solis ē que/cūq; sunt elementa suba: ⁊ si h̄ dct tūc queram⁹ quō cognoscit quidditatē alioz genez ⁊ vniuscuiusq; q̄d est in generib⁹ illis: cū dicat q̄ nō cognoscet nisi simile sibi sili: tūc enī nihil in se habet qō sit sile his q̄ sunt in alijs generib⁹: oz igit q̄ aut dicant aiaz nō cognoscere res alioz genez: aut q̄ dicant q̄ sunt diuersa principia ⁊ elemēta vniuscuiusq; generis: ⁊ q̄ aia constat ⁊ cōponit ex oib⁹ illis: erit igit aia ſm hoc in parte qualitas ⁊ in pte quātitas ⁊ in parte suba ⁊ sic de alijs p̄dicamētis: ⁊ erit ēntialiter qōlibet p̄dicamētū ⁊ nō accidētaliter q̄ nō est p̄dicatio accidētalis quādo quantitas vel qualitas p̄dicat de aliquo qō constitutū est ex principijs quātitatis vel q̄litatis: sic qñ dicit de linea q̄ est quātitas vel de colore q̄ est q̄litas. Sz ipossibile ē aiaz quātitatē vel q̄litatē esse: q; ab oib⁹ supponit fere q̄ aia est suba: ⁊ ipossibile est q̄ id qō est suba ꝓstituat ab elemētis q̄litatis vl quātitatis q̄n poti⁹ quātitas cōstituit ab elementis quātitatis ⁊ q̄litas ab elemētis q̄litatis: neq; aliq̄d sit vnū ēntialiter ab elemētis sube si mul: ⁊ ex elemētis alioz p̄dicamētoz. Accidēs enī ē in suba nō sicut q̄dā pars q̄dditatis ei⁹: sed sicut q̄daz dispositio q̄ pōt inesse ⁊ nō inesse: hec ḡ ⁊ huiusmodi altera incōueniētia sunt q̄ cōtingūt his qui dicunt aiamā esse ex omnibus entibus.

Laplm. xij. vtrū cognoscat simile simili sicut dixit Empedocles. Tex.⁊ cō.76

Sti āt duo cōcesserūt q̄ sunt incōpossibilia: i dixerūt enī q̄ ipossibile ē sile a simili pati in nā: sed poti⁹ contrariū patit a ꝯrio sp: ⁊ cū h̄ dicūt q̄ nō cognoscit aia nisi sibi sile: cū tñ ipi ponant sicut ⁊ rei veritas se hz q̄ sentire est pati aliq̄d ⁊ etiaz moueri: oē enī sentire est recipe spēz sensibilē: ⁊ passio dicit a pati grece qō est recipe. Si enī sentire quoddā pati est: ⁊ sentire ē simile sili: patit ḡ quoddā a suo sili: nō igit ipossibile est pati a suo sili: sed a ꝯrio sp. Cū āt multas habeat dubitatōnes ⁊ difficultates ita dicere sicut est dictū Empe. q̄ si oia q̄ cognoscūt p corporea elemēta cognoscāt q̄ sūt principia oiuz: ⁊ ad sile cognoscit oē qō cognoscit vnū qō nūc dictū ē: testatur q̄ si ꝯria sibi ipsis dicūt: testat enī q̄ hoc ambigue ⁊ nō ſm expressaz veritatē dictū est. Quecūq; āt mēbra sunt simpla terrea in aialiū corporib⁹ fere nihil sentiūt sic ossa fere nihil sentiūt q̄m nullū eoz sentit nisi dētes q̄ quādā hñt medietatē in tactu: nerui āt lz sentiāt: tñ magni nerui q̄ sunt ligamēta ossiū adinuicē nihil sentiūt q̄ sūt magis terrestres: pili aūt vliter nihil sentiūt: ⁊ similiter vngues: ⁊ tamen talia conueniret sentire si vera diceret Empedo. q̄ terram sentim⁹ terra. Ampli⁹ cuz oē principiū quāto fuerit vniuersali⁹ ⁊ pri⁹ tāto plura debeat sciri p ipsuz sequit ſm Empe. totū ꝯriū si elemēta sunt principia sciendi: q; sequit q̄ ex vno elemēto in aia nō scit nisi vnū cui ipsuz est simile. Ad oia āt alia magis est cā ignorātie ꝓpter dissimilitudinē: ergo vnūqōq; principioz ſm Empedo. magis erit cā ignorātie q̄ scie: ḡ elemēta nō sunt prima principia ad sciē dū. Sequit āt adhuc ſm Empedo. q̄ celū qō ipse dixit eē deū sit insipientissimū: q; ipse dixit q̄ celū nō cōponit nisi ex quinq; hoc est ex igne aere aq̄ terra ⁊ cōcordia: ⁊ iō q; ex discordia nō cōponit ideo sillitudinē ad discordiā nō habet: ⁊ ignorat discordiā. Mortalia āt oia cognoscūt ex eo q̄ ex sex principijs q̄ sunt elemēta oia cōponunt. Ex quinq; nanq; supradictis ⁊ discordia composita sunt oia mortalia vt asserit Empe. Tex.⁊ cō.80

Uniuersaliter āt querendū est ab Empe. ire nō oia habēt aiam tā simplicia q̄ cōposita. Si enī elemētum est cā cognitionis in alio qō cōpositū est: tūc mlto magis erit cognoscitiuū in seipso. Cū igit oia corpora ſz Empe. aut sūt elemētū aut ex elemēto: ⁊ si ex elemēto sunt: aut sunt ex vno aut ex plurib⁹ aut ex oib⁹ videtur q̄ oia corpora sint cognoscitiua aut vni⁹ aut quorūdā aut omniū corpoz: oia igit habere vident aias. Tex.⁊ cō.81.

Dubitabit aūt aliq̄s adhuc ſm Empedo. q̄d est qō vnit ⁊ inimicitate tenet elementa in eo corpore qō dicimus aiatū: ipsa enī elemēta mixta vel simplicia cōparant materie: nō āt cōuenit vnire materie sz potiꝰ forme. Quecūq; ḡ est forma aiatoz illa vnit corpa aiata ⁊ illa forma est nobili⁹ ⁊ meli⁹ qō desiderat a materia sed oēs qui ponūt aiam esse dicūt q̄ nihil est nobili⁹ ⁊ antiquius q̄ aia. Nobili⁹ quidē ex eo q̄ ipsa est diuinuz quoddā ⁊ optimū qō desiderat a mā. Antiqui⁹ āt qm ipsa prior est diffinitōe ⁊ intētōe efficiētis: ⁊ hec precipue cōuenit intellectuali aie q̄ est suba diuina ens añ oēm corporeitatē ⁊ ꝯrietatē ſm ordinē nāe sicē supra, probatū ē. Et hui⁹ cā est: q; aia hz eē ⁊ nobilissimū ⁊ rōnabilissimū ſm nāz. Rōnabilissimū q̄dē eo q̄ in se continet rōnes rez ex quib⁹ cognoscit ea q̄ sunt ⁊ dat rōnē ⁊ esse corpori. Nobilissimū āt eo q̄ ipsa est forma vltima ſm ordinē nature ad quā sunt elemēta ⁊ oēs elemētoz mixtiones ⁊ cōplexiones ⁊ cōpositiōes: priuiū aūt est eo q̄ incorporeū: ⁊ nō est vis in corpore aia intellectiua sed separata in ꝓprio esse consistēs. Luz ḡ sit talis aia ⁊ ꝓprie sine p̄cipue intellectualis: ⁊ elemēta dicāt esse ante ea q̄ sunt ex ipsis: ⁊ illa nō possint esse rōnabilia vel nobilia vel in ꝓprio esse ꝓstituta: sz poti⁹ ab aia sunt accipiētia rōnē ⁊ nobilitatē: ⁊ ꝓptꝫ eē distinctio nō pōt eē aia ⁊ p̄cipue intellectualis ex elementis. Reprehendunt āt oēs isti q̄ dicūt ex elemētis esse aiam ex eo q̄ cognoscat ⁊ sentiat ea q̄ sunt entia i nā. Et silr illi q̄ dicūt eā diffiniri magis p motiuū eē de eo qō insufficiēter locuti sūt ō aia: nō enī oia sentitiua mouēt ſm locū ꝓcedēdo ō vno loco ad aliū: licz forte woueant motu dilatatiōis ⁊ ꝓstrictiōis oia que Tex.⁊ cō.83.

habēt animā sensibilē: hoc enim motu nullū illoꝝ carēt q̄ sensum tactꝰ habēt: ⁊ ille solus est qui ſufficit ad ꝓstonē aialis sensibilē aiam habentis. Silr aūt nō oia motiua sui ipsoꝝ fm locū sūt scia: qz scire est habētiū intellectū. Multa aūt mouent fm locū q̄ sciam ⁊ intellectū nō habēt: aiatoꝝ aūt oē esse motiuū fm locū est ⁊ qñ aia diffinit p motiuū in loco: tūc de motu locali ꝓcessiuo intelligit: qz hoc solo motu videt aia mouere corpus: alteratiōe enim mouet a q̄litatib⁹ primis: augmēti aūt ⁊ decremēti cā est cib⁹ q̄ ingredit ⁊ nō aia sola. Silr aūt etiā q̄cūq; dicūt intellectū ⁊ sensuz esse ex elemētis: nō de oi dicūt aia: ⁊ hoc pz qz plante vident viuere ⁊ nō pticipare loci mutatione neq; sensuz p̄cipue fm q̄ sensus est cognitio sensibiliū: q̄uis enim dicat ysaac in libro de elemētis plātas habere sensuz: ipse tn̄ dicit q̄ ille sensus nō est nisi nālis tact⁹: ⁊ tact⁹ elemēti est sine cognitiōe. Et nō vez forte dicit ysaac: qm̄ nō est tn̄ gust⁹ tact⁹ ⁊ tact⁹ alimenti: sz est nutritiua sepata a sensibili tāgit nutrimentū p hoc q̄ vltimū radicis est infixū in nutrimēto: ⁊ trahit ipsuz ex vi nutritiue caloris q̄ sūt in radice: hoc tn̄ qz sine appetitu nāli nō fit: ⁊ qz radices sūt oz sīles in trahēdo nutrimentū: mouet ysaac ad hoc q̄ dicit plātas hēre duos sensus nāles q̄ sūt gust⁹ ⁊ tact⁹. Adhuc aūt illi etiā q̄ sensum ⁊ intellectū dicūt causari ex eisdē elemētis: diminute dicūt de aia: qz videm⁹ q̄ multa sūt aialiū sensum q̄dē habētia ⁊ nō intelligētia. Si aūt aliqs intellectū ⁊ sensum segregauerit: ita q̄ sint diuerse ptes aie eiusdem ⁊ ꝓcesserit q̄ ista aia intelligēs ⁊ sentiens hz suū intelligere ⁊ suū sentire ex elemētis ex q̄b⁹ est: non est adhuc fmo pfect⁹. iste enim fmo nō est de oi aia: qz nō est de vegetatiua neq; est de tota aia: qz nō est de mobilib⁹ fm locū qō est ois aie habētis intelligētiā ⁊ sensum: neq; est de vna aia q̄ cūq; sit illa: qz nulla talis est aia q̄ tm̄ intelligat ⁊ sentiat: ⁊ nihil aliud operet. Hāc aūt eandē reprehēsionē sustinet opinio q̄ tāgit in carminib⁹ q̄ facit Orpheꝰ: ois enim dixit q̄ totū id qō nos ꝓtinet hoc est aer qō est plenū oīb⁹ quos vocauit aias que ingrediunt ⁊ afferunt ad nos respirātib⁹ ventis p anhelitū: dulciorē tn̄ eē aiam zephiri q̄ alioꝝ ventoꝝ eo q̄ nubes tollat ⁊ molliat aurā: is enim nō de oi aia dixit sicut neq; alij qz nō est possibile hoc accidē plantis q̄ afferāt sic aiam neq; etiā multis aialib⁹ q̄ nō respirāt: qz nō respirat nisi aial ambulās multū hñs sanguinē. Hoc aūt latuit sic opinantes. Silr aūt ab alia pte reprehēdunt de supfluitate: sicut enim diminuti sūt in doctrina aie: sic in causis q̄s ponebāt sūt supflui: dixerūt enim cām cognitiōis oīum eē: qz aia est ex elemētis oib⁹ habēs in se oīum q̄litates elemētoꝝ ⁊ hoc est supfluū: qz etiā si ꝓcedat q̄ oz dicere aiaz eē ex elemētis: nō oz tn̄ q̄ ꝓstituī ex oīb⁹ dicat elemētis: qz cuz p̄ria reducant in priuationez ⁊ habitū fm cām vt nos diximꝰ in libro phicoꝝ sufficiēs est altera pars p̄rietatis q̄ scz est p modū habit⁹ ad diiudicādū ⁊ cognoscēdū seipsam: ⁊ opp: situ qō est p modū priuationis. Et hoc in sili nos videre possum⁹: qz nos in geometricis per recti diffinitionē scim⁹ ⁊ ipsum: q̄d est rectuz ⁊ q̄d obliquū. Lanō enī qō regulā sonat ē id p qō habet iudiciū de vtroq;: obliquū aūt cū sit priuatio recti neq; est principiū siue iudex suiipsi⁹ cognitiōis: neq; alteri⁹ qō sibi opponit p modū habitus. Et silr est in qualitatibus elemētoꝝ sicut in antehabitis libris determinatū est. Sūt aūt quidā philosophoꝝ qui dicūt aiam misceri in toto vniuerso tā in elemētis eā eē ponentes q̄ in elemētatis. Ex qua positiōe etiā philosoph⁹ italus q̄ de italia fuit empe. noīe cām sūpsit sue opiniōis dicēs oia eē plena oīs eo q̄ idē dicebat eē deū ⁊ noyz ⁊ vniuersoꝝ māz. hi aūt habēt quasdā spāles cōtra se dubitatiōes quaꝝ prima est q̄ queram⁹ ab eis quā ob cām aia cū sit in elemento simplici qō est ignis vel aer nō facit ipsuz aial cognoscēs ⁊ sentiēs: hoc enim mip videt cū videat simpliciozis corporis qō est cā alioꝝ corpoꝝ esse debere nobilioz ⁊ melioz aia. Queret enim aliq̄s rōnabiliꝛ ab his qui illi dicūt motꝰ q̄re aia q̄ est in elemētis fm eos est melioz ⁊ imortalioz cū non ꝓstituat aial q̄ ea q̄ est in aialib⁹ q̄ aial cōprehēdēs ⁊ sentiēs ꝓstituit. Accidit aūt vtrobiq; inconueniēs ⁊ irrōnabile in reprehēsione istaꝝ qōnū: ⁊ nāq; dicē q̄ aial sit ignis vel aer est maxime irrōnabilū horuz: qz dictū istoꝝ est silr fatuoꝝ dicto: ⁊ dicē q̄ nō sint aialia cū insint eis aie inconueniens est oino: qz fm h̄ nulla erit differentia inter esse aiam in aliquo corpore ⁊ nō esse aiam in ipso in ꝓstitutione animalis. Tex. ⁊ cō. 87.

Caplm. xiij. de cā illius opiniōis: q̄ dixit aiaz eē ex elemētis: ⁊ spāliter ex aere. ⁊ est disgressio in eo declarans diuersas causas: ⁊ tres opiniones circa hoc.

Aula aūt hui⁹ opinionis ptiz tacta est ab aristotele ⁊ ptiz tāget a nobis. dicit enim aristoteles q̄ cā q̄re opinabant aiam eē in elementis nobiliorē ⁊ imortaliorē q̄ sit in his q̄ ꝓstituunt ex elemētis: fuit hec q̄ viderūt totū ⁊ partem in simplici corpore eē silis spēi ⁊ forme ⁊ tn̄ ex hoc sequit q̄ necessariū sit q̄ etiā ipsi dicant q̄ aia totalis est silis spēi ⁊ ptis cū aia ptis. Est autē opinio eoꝝ de pte q̄ opinantur q̄ aiata sint mixta corpora ꝓpter hoc q̄ aliq̄d ꝓtinētis ⁊ circūdātis aeris p anhelitū recipit intra corpora eoꝝ: ⁊ cū ps int⁹ recepta sit eiusdē spēi cū ea q̄ remanet extra de aere ⁊ ꝓcedunt q̄ int⁹ recepta est aiata ⁊ aiatū corpus dicūt ꝓpter eē q̄ tot⁹ aer extra manēs sit aiat⁹. Et ꝝ hoc dicit aristoteles q̄ si aer district⁹ vel diſcerpt⁹ cuius q̄dā ps est intra ⁊ aliud totū est extra: est silis spēi tūc ꝓpter est vt etiā aia tot⁹ aeris extra ⁊ ptis int⁹ sit silis spēi. Si q̄ exteriozis aeris aia est imortalis vtpote q̄ sp vitificabit ⁊ vitificat viua: ꝓpter est aiaz q̄ est in aere q̄ int⁹ est recept⁹ eē imortalē: ⁊ hoc ipsi nō dixerūt: sicut enim se hz suscipiēs aia ad suscipiēs: ita aia ad aiaz ⁊ econuerso. Si aūt aer dicat eē spēi silis sicut diximꝰ: ⁊ aia dicat esse dissilis tūc sequit necessario q̄ nō ambe ptes aeris susceptibiles erūt aie sz vna pars pōt eē aie susceptibilis: ⁊ alia pars nō erit eo q̄ suscipiēs ppriū nō hz. Sequit igit altez de duob⁹ q̄ aut. s. aer sit silis ptis: ⁊ aia silr: aut si ipsa est dissilis ⁊ aer similiū ptiū tūc sequit q̄ aia nō sit in q̄libet pte totiꝰ aeris. Hec aūt inconueniētia sūt fm ipsos. Manifestū est igit ex his q̄ dicta sūt q̄ neq; cognoscere inest aie propter hoc q̄ ex elemētis sit neq; mouē ponit bene vel vē ex causis q̄s assignauerūt phi. Scias aūt circa materiā istā eē tres opiniones quaꝝ vna antiquissima est quā pſecuti sum⁹: q̄. s. aia sit in oībus elemētis p̄cipue corporeis. s. igne ⁊ aere eo q̄ illa sūt que vident aiare corpora p caloꝝ nālē ⁊ respirationē ⁊ spūm sicut diximus supius. Et dicebāt ista elemēta nō aiare corpora cōposita nisi ꝓpter hoc q̄ ipsa in se aiata sūt ponentes māz subiectā eis eē diuinū eo q̄ videbāt eē ingenerabilem ⁊ incorruptibilē: ⁊ p h̄ diuinū dicebāt q̄ aiabat corpa vnū q̄dē pforando ⁊ faciēdo vias p corpus qō est calor: alteꝝ aūt qō discurrit in foraminib⁹ corporū aiatoꝝ qō est spūs aeris vel acreus: ⁊ ideo aerē principaliorē dicebāt in aiando: ⁊ hec fuit rō opher ⁊ aliorū. videbāt etiā spūm eē vehiculū virtutis in corpore Tex. ⁊ cō. 84. Tex. ⁊ cō. 85. Tex. ⁊ cō. 86.

per modū

per modū illum quo radius ⁊ lumen est virtutuz cele/
stium vehiculū in mūdo:⁊ qz sic discurrit per corpus
⁊ vehit virtutē ⁊ opatur naturales operationes ⁊ vi/
tales ⁊ aiales:naturales quidē in ep̄te p attractiuā di
gestiuā nutritiuā ⁊ expulsiuā:vitales autē in corde per
arterias pulsas in arcrīs viuoz : ⁊ aiales in cerebro
per sensuz ⁊ imaginationē:⁊ ceteras opationes aiales
dicebāt spiritū esse animā. Est aūt adhuc qō induxit
eos q̄ spiritus inclusus in viscositate seminis aiatoz
operari videt organa corpoz ⁊ figurare corpora:⁊ iō
qz viderūt opari spiritū vt animā dixerunt spiritū esse
animā. Nō aūt fit aia aer ꝓpter hoc q̄ est intus cū nō
accipiat aliquid a corpe:sed potiꝰ oct refrigeriū quod
secū attulit:⁊ ideo oportuit eū prius fuisse animā aut
animatū ⁊ cū sit eiusdē rōnis in specie cū toto aere di/
xerūt totū aerē esse animatū:⁊ hec fuit vera ratio que
īduxit istos. Et cōtra hoc fecit cōstaben luce libꝝ ad
istum errorē elidēduz qm̄ sine dubio spiritus ille corpꝰ
est:anima aūt nō est corpus. Siīter autē spiritus istru
mētū anime est quo mouet totū corpus ⁊ aia nō ē in/
strumētuz anime. Spiritus.n.est corpus aereū luciduz
a vapore cibi:vel per anhelitū inductū: meditāte quo
anima mouet corpus:⁊ q̄ est vehiculū virtutū quas
anima ifluit corpori:qō q̄dē aie opera pficit:sicut istru
mētū artifícis inducit formā quaz hz in mēte artifex:
nō quidē vt est ferrū vel lignū:sed ꝓut est ab anima di
rectū ⁊ motū. Siīter spiritus ille quādo digestꝰ ⁊ pu
rificatus est ab aia:⁊ directus ab ipsa:cum oēs aie pfi/
cere pōt opationes quas aia hz in corpore. Dic aūt spi
ritus abūdantioz ē in corde ⁊ in pulmone:⁊ in arterīs
sz pauciοz est in aliīs:est tñ in oibus:qō oñdit ipsa alio
rū spumositas q̄ est in sanguine ⁊ semine ⁊ cibo:⁊ aliīs
hūiditatib⁹ q̄ profecto spumositas nō est nisi ex spiri/
tu incluso in eis. Dic ēt portat formas p cellulas capi/
tis que sūt tres:anteriοz ⁊ media ⁊ vltia distincte:sicut
dicī hz in libro de aiali. Secūda aūt opinio ē dicē/
tiū q̄ elemēta quidē nō sunt aiata extra cōpositiōez:sz
tñ cōpositio ⁊ cōmixtio elemētoz in se hz primā aie p
fectionē ⁊ essentiā:⁊ vocāt primā aie pfectionē ⁊ cēn
tiam inchoationē aie eo mō quo in choatur aliqua alia
forma in sua ꝓpria mā quādo est in potētia bituali ad
illā formā ꝓxima in illa:dicūt.n.illi q̄ aia ē pfectio cor
poris commixti physici perfectio autem omnis cor/
poris physici in ipso est fm potentia formalem ante/
q̄ sit in actu in co:physicū aūt corpꝰ est cōmixtum ex
elemētis:aia igit fm suā primā ichoationē p̄cipue: fm
vegetari ⁊ sentire est in elemētis cōmixtis. Adhuc aūt
vegetatiuū ⁊ sensitiuū nunq̄ opantur nisi p corpus ex
pleant suas opatiōes.sicut aūt se hz opatio ad organū:
ita se hz suba cuius ē illa opatio ad subaz:sic suba ē vi
ta in corpe sicut ⁊ opatio explet per corpꝰ:suba aūt q̄
dat esse corpori:⁊ est suba ipsius vel pfectio prio for/
mali potētia est in semine corpis:⁊ videt q̄ sit in cōmi
xtione elemētoz aia:lz ante cōmixtionē elemēta haud
aiata sint. Et hoc q̄dez dixit alexāder grecus ꝓpate
ticus. Sed hoc nō ē verū pz ex hoc q̄ aia nō ē armo
nia sicut supra ꝓbatū est. Et vlteriꝰ etiā hoc addimus
q̄ etiā nō est aliquid sequēs armoniā:qz cū armonia sit
corpalis ꝓtēperātia elemētoz nō pōt aliq̄d sequi armo
niā:vt essentialiter causatū ab armonia nisi forma cor/
poralis. Aia āt nullo mō ē forma corpalis:ergo aia nō
ē:⁊ sic in cōmixtiōe elemētoz. Adhuc āt si aia fm sui
inchoationē ⁊ potētiā formalē esset in elemētis:vel ex
cltis:oporteret etiā q̄ aia pfecta vltima pfectione cēt
ex elemētis:qz sicut dixum⁹ in fine primi physicoz ta/

Tex.⁊ cō.12.

lis potētia eadē est in essentia cū actu:lz fm esse sit dif/
ferēs:hoc.n.ē nominat potentiā ⁊ actū. Si autē hec
esset verū non haberet aia operationē nisi forme coz/
poralis q̄ sequitur mixtionē:cuius autez talis forma hz
vnicā operationē:⁊ sic aia nō haberet nisi vnicā ope/
rationē:⁊ hoc falsuz est cū vegetabilis ⁊ sensibilis ⁊ i
tellectualis aia multas ꝑhēat operationes: ⁊ iō ista opi
nio sane falsa intelligit aut cōuincit:vnde lz aia potē/
tia sit in semine cōmixto:nō tamē est in semine causata
a cōmixtis ipsis vel a cōmixtione sed potius est causa
ta ab aia decidēte semen:sicut infra dicem⁹: vel etiā ab
intelligētia mouēte stellas:sicut in his q̄ ex putrefactio
ne generātur. Quod aūt quādo pfecta sunt vegetatiua
⁊ sensitiua nō operent nisi in corpe:hoc nō ideo est: q̄
sint causate a cōmixtiōe:sed potiꝰ ideo qz sunt virtutes
in corpe:nō a corpe causate:nec a cōmixtiōe corpora/
li q̄ vis causant in ipso qō corpaliter cōmixtū est. Huiꝰ
aūt expressa ratio inferius ostēdetur. Tertia vera opi
nio est quoruūdā nostroz socioz dicentiū aias vegeta
bilium ⁊ brutoz aialiū ee ex traductione. Dicūt.n.illi q̄
qñ semen deciditur a corpe aut pte corpis decidit etiā
pars aie ab aia:⁊ ex illo qō ab aia decidit fit ⁊ genera
tur aia generati. Huius aūt signū ē dicūt q̄ cōpertuz
est embrionē per cotilidones adherere matricibus ⁊
habere cutariā ꝓtra arteriā matricis ⁊ venā ꝓtra venā
⁊ sic de aliīs:vt ⁊ sic spiritū ⁊ sanguinē trahāt a matri
ce:qō nō esset vt dicūt:nisi traduceret aia embrionis ab
aia matris. Adhuc aūt dicūt nō ee ꝓpletā alr ꝓpinqta
tē iter parentē ⁊ plem:nisi aliq̄d aie traheret a parēte
in plē vt dicūt. Sed h̄ mix ee videt āliter aia pōt de
cidi ab aia cū aia sit idiuisibilis ⁊ nihil ab ipsa decidi
possit. Adhuc aūt nō fit generatio ex eo qō est actu pa
sed potiꝰ ex eo qō est potētia pa corpis qō est superflui
tas digestiōis:⁊ h̄ nō est adhuc aiatū aia parentis fm
actū ⁊ iō nihil aie decidit ipso decilo:h̄ aūt magis per
tinēt ad tractandū in libro de aialibus vbi aget de ani
maliū generatiōe. Sed qō hic sufficit est qō dicim⁹ se/
mē ee ex quo est generatio:vel id qō est sicut semē cō/
sequēs mām:vt pz in his q̄ ex putrefactiōe generantur
vel ex alia quactūq̄z el'oz cōmixtione p virtutes stella
rum in species plantaz vel aialiuz ꝓducta. In oibus
eni talib⁹ ꝑter cōmixta elemēta est resultatio virtutis
aie vel intelligētie:que resultatio est forma inchoans
animā vel essentiā anime. Sicut eni videm⁹ in operi/
bus artis q̄ dolabrū de virtute anguli hz scindere li/
gna vel lapides:sed ad formā dom⁹ nō deducit ea que
scindit nisi per operationē ⁊ formā artis que ē in intel/
lectu practico artificis:⁊ sic dicimus artez facere artez
quia forma artis in aia artificis existēs educit illaz que
est in lignis ⁊ in lapidibus ⁊ hoc nō est potētia in lapi
dibus ⁊ lignis fm q̄ lapides sunt aut ligna:sed potius
fm q̄ subjciunt instrumētis artis ⁊ ipsi forme artis q̄
est in artificis mēte. Sic etiā dicimus q̄ omne semē ex
quo fit generatio siue sit in matrice alicuiꝰ aialis siue
nō sit hz in se virtutē formatiuā que absq̄ dubio vir/
tus est in semine non ex elementis : sed sicut artificis
forma est operans super ligna vt fiat artificiatū. Sed
tamen est differētia in h̄ q̄ virtus formatiua est in semi
ne forma autē artis in arte operās est in anima. Hec au
tem virtus formatiua datur ab anima vel ab eo quod
est simile anime. Ab anima quidē quādo semē matura
tur in corpore animato ⁊ potētia educit ab ipo. Ab eo
autem qō est loco anime:quādo semen maturat extra
corpus aiatum a lumine ⁊ virtutibus. In corpore au/
tem animato fit duobus modis. In vegetabilibus fit

per maturationē que est in fructu qz vegetabilia vbiqz in se virtutez habēt generatiuā dispersaz z ideo vbiqz adhercētia sibi semina maturant z virtutem recipiunt formatiuā in animalibus aūt fit p mēbrū determinatū ad generationē: semen.n. in nulla parte corpis efficitur vere semen: h est potens ꝓducere sile in specie ei cui⁹ est semē nisi maturatū in mēbro ad generationē ordinato hoc est in testiculis vel in eo mēbro quod est testiculozum loco: in qbus virtus aie generatiua hz sitū. Sive autē fiat in corpore aiato siue extra opz obseruare ēliter fiat z hoc bñ consideratū soluit tota antiquozuz cōtradictionē istaz. Sciēdū igit q oē agens icorporeum quod iprimit spēm suā in rez corporeā z p corporeū instrumētū opz q agat aliquādo sic q spēs quā iprimit sequit magis subaz cui iprimit z aliquādo magis assimilat spēi agētis z aliquādo assimilat fm quid vtriqz z h fit ꝓpter diuersitatē eius qō suscipit suā impressionē siue formā in quā iducit. Est aūt motor primus oīno icorporeū agens qō tamē agit in mām que ē ex cōtrarijs z cōmixta ex elemētis z ēlitatibus el⁹ z agit per instrumētū corporeū qdrupliciter: quozum vnū est virtus que est in corpibus celestib⁹ aliud autē virtus que ē in lumine celesti descēdēte: z tertiū motus celestis: z ūrtuz est qualitates prime q̄ sunt in elemētis z iō in quibusdā que tm̄ cōmixta sūt mäliter nō iducit nisi formā corporeā: sicut in lapidib⁹ z metallis z h ē differēs corporaliter fm oēm diuersitatē lapidū z metallo⁹. In qbusdā autez que eqlitati celi magis approximant z ab excellētia cōtrario⁹ elemētaliū multuz elōgātur: multū resultat de lumie suo sicut in itellectuali aia que tota est extra corporeitatem z mām, cōtrarietatis: sicut superi⁹ dixim⁹ z est silitudo quedā agentis primi ꝓpter qō dixerūt phi quidā mediāte intelligētia aiam causari qz silitudo est solius intellectualis nature prime cause que similitudinē suā in tali z nō ex tali mā ꝓducit ꝓpter qō etiā intellectualis aia nō ex mā dicit ꝓduci: sed pot⁹ ab extrinseco ingredi eo q nullū el⁹ diuisiz neqz etiā el⁹ cōmixtio potētiā hz cōiuncti q̄ sit radix elalis talis aie: sed tm̄ lumē intelligētie agētis est radix eius ita q aliqñ a phis vocat resultatio intellectus diuini in corpe phico potētia vitā habēte: z aliquādo vocat vmbra itellectus diuini eo q lux illa q̄ causat ab intellectu agēte in naturis aliquātulū obumbrat ex idinatione ad mām corpis phici cui⁹ signū est q aia intellectiua iquisitiua ē z accipit cū ꝓtinuo z tpe cū intellect⁹ qui sepatus est oīno sit sine indigētia apud quē sunt simplices forme z qdditates rez. Quod aūt sic causet pars z aia intellectualis: z nō ex mā educat neqz in mā sit radix eius: ex h ꝓbat quod supra dictuz est intellectū esse añ corporeitatē z ōrietatē fm nām z q hituz est intellectū esse antiquiorē mā corpali fz naturā: hētur aūt etiā ex hoc q si radicaret in aliqua mā vel virtute corpali: indigeret in opatione sua mā illa z virtute corpali z nō esset sepata aia itellectualis. Nos in tertio huius doctrine libro oñdemus eum esse separatum in substātia z opatione. Nullus igit ali⁹ modus ꝓductionis ineē pōt etiā intellectualis aie nisi qui dictus est: z nullo modo reducat in elemētis neqz ex elemētis educit: ꝓpter quod elegāter dicit aristoteles in xvj. animaliū soluz intellectū ab extrinseco nō ex elemētis ingredi in esse z ꝓduci. Anima aūt vegetabilis z sensibilis ꝓducunt ex materia: z radicē habēt in materia: sed virtute agētis icorporei siue h sit intellectus mouēs stellas siue sit virtus formatiua in semine aiatorum corpoꝝ sed tamen radix istarum animaꝝ non est forma elemētalis: neqz aliquid sequēs cōmixtionez elementorum: sed potius forma impressa ab aia deciden/te, semen vel impressa a motore orbiz: sed educta instrumētis corpalibus que sunt lumen z virtus z mot⁹ celoꝝ z stellaꝝ z qualitates elementales in se habentes celi z anime virtutes: z iō tales anime sunt quidē virtutes in corpore exītes: z sine eo nō explentes operationes suas: sed tamē radix eaꝝ z inchoatio est forma ꝓpressa semini a virtute icorporea vt dictū ē: ō his autē que generant ex putrefactiōe in quarto methau/rorum fecim⁹ mētionē z assignauim⁹ cāz. Hec aūt omnia que h dixim⁹ apertius in libro animaliū dicentur vbi de operatiōe spermatis ꝓpriuz nos opz facere tractatum. Sed ea que h dicta sunt breuiter ad intellectū opinionū inductarum sunt iducta.

Capitulum. xiij. z est digressio declarās cām dicti antiquozum quo dixerūt sile sili cognosci.

St autē adbuc inquirendū vtz simile simili
e cognoscat: z quia h dixerūt illi qui aiam cognitiuum oīum diffiniendā esse censuerūt. Ui debatur enī hoc oibus fere antiquis: qñ vt inquiunt aut anima aliquid simile apud se hz vnde rez cognoscat aut non habz. Si autē habet aliquid simile apud se: tunc habet ꝓposituz q simili qō habet apud se cognoscit quicquid cognoscit. Si aūt apud se simile rei cognite nō habet cognitiua: ergo rē se cognoscere nescit: qz non habet aliqd ad quod cognitionē rei examinet. Cū enīz querit rē z inuenit scit se inuenisse. Aliqd autē est principiū apud se quod regit eaz in inquirēdo qz aliter per incerta quereret z hoc nō est verū: oportet igit q principio aliquo formali regat in inquirēdo: z hec est aliq̄ rei similitudo opz igitur q similitudo sit apud aiam ex qua cognoscat aia: adhuc autē cū inuenit rem z scit q h est res quā inuenit post inquisitionē aliquid iterum hz quod certificat eaz esse rez quā inuenit: qz aliter quereret in infinitū. Constat autē q hoc itez est aliqua rez similitudo: z ideo opz in anima eē similitudines rez. z ita cognoscit simile simili: adhuc aūt nihil appetit z querit nisi qō est sibi simile z nihil mouetur ad aliqd vt dicit boetius. nisi per hoc quod est simile illi. Nec enī vnq̄ materia vel potētia materialis mouet ad aliquā formā cuius apud se nō habet aliquā similitudinē. Est autē cognitiua potētia nālis z mota ad rez ꝓpēs qōdāmō: oz igit ip̄z cū eis hēre silitudinē. Adhuc āt agēs sp ē nobili⁹ patiēte z pficiēs p fecto. Nihil āt exterior⁹ rez nobili⁹ aia: videt igit q nulla rez exterior⁹ ei iprimat suā spēz nec ad cognoscē pficit ip̄z: cū āt cognoscat oz q p assimilationē cognoscat: oz igit vt apud se rez hēat; silitudines z nō acqrat ab extra. Oēs āt dicte rōnes platonis sūt z augu. z boecū platonicoꝝ qui dixerūt platonis musaz in h vez psonare qō dicebat qō quisqz discit īmemor recordatur: z q oiuz scia z cognitio est nāliter apud aiaz: sz occupata sensibus z grauata carne haud pōt mox redire ad se vt statuat oculū cōsideratōis in seipsa z videat ea que hz apud seipsaz: per studiū āt eleuatur supra molē carnis z per spēm rei extra vel per auditū ꝓcicitatur ad vidēdū hoc qō in se hz: z p hoc venit in reminiscētiā eoꝝ q̄ hz apud se. Et huius dicūt esse sile i eo q lōgo tpe est oblitus rei alicuius z subito occurrit ei sile sili: tūc. n. ad vsuz illi⁹ venit in memoriā pri⁹ obliti z ita dicūt fieri de oi rez scia. Hui⁹ aūt signū est q dicūt in pueris q prio res nō distinguūt oēm virū vocantes patrē: z oēz feminā matrē: postea āt excitati p visū z auditū frequēter discernūt ex seipsis vnū ab alio qñ

ad se

ad se redire possunt. Menō autē pithagoricus ⁊ vīr omnes platonici: ⁊ multi stoicoꝝ istaz opinionē sem/per defenderūt. Hec igit fuit rō qua antiqui iducti sunt ad hoc qō dixerūt simile simili cognosci ⁊ in hoc oēs cōuenerunt. Causas aūt huius volētes assignare diuer sas in vias diuerterūt ⁊ alī quidē cām huius assignā/tes animā ex elemētis eē dixerūt: eo q̄ putabant spēs omniū esse spēs elemētoꝝ sic vel aliter ꝓmixtoꝝ ⁊ mi xtum nullā oīno habere spēm ꝓter eā que est elemē/talū spēy cōgregatio quedā. Alī autē dixerūt animā esse imaginē separatay intelligētiay ⁊ esse plenā for/mis ⁊ rōnibus rey ⁊ sub illis formis hēre rey sciam neq̄ exigebat fm eos ad sciam: nisi q̄ habite forme in anima ad res determinarent: ⁊ alī dixerūt q̄ aīa ē mā ꝓma in qua sunt oēs forme per aliquē modū latētes tamē: sed cū additur super potētiaz aīe lux intelligētie agētis: tūc videt eas in se. Materie aūt corpozali eo q̄ nō addit talis resplēdētia lucis supza eā nō pōt eas in se videre: ⁊ iste fuit anaxagoras ⁊ quidā alī. Sed hec oīa melius infra determinabunt quādo de itelle/ctu possibili ⁊ agēte habebit tractatus: sed quātum h̄ sufficit sciēdū est q̄ sicut in mā sunt oēs forme p ichoa tionē ⁊ nō per coadunatū hitū quay illa potētia suscep tibilis est: ⁊ iō potestate illa hituali impfecta oēs hēt ⁊ actu distincto ⁊ determinato nullā h̄z oīno: ⁊ hec est causa qō querit: q: ipfectū aliquid tamē h̄z vnde or/dinetur ad perfectionē querit. Sed id quod nullū hēt in se hitualiter ordinās ad pfectionē nullā oīno querit pfectionē q: nō h̄z vnde ꝓcipiat eā: potētia.n.nata fie ri aliquid nō fit illud nisi per priuationem: q: subiicitur motui ad illud: ⁊ q: tā inchoatū est in ipsa potētia que pficitur ideo scit se inuenisse qō querit: quādo videt il/lud in se reduci ad actū determinatū ⁊ distictū ⁊ agēs in illa reductione est spēs cognita a reb⁹ extra accepta per illud etiā h̄z similitudinē incōpletā ad illud ad qō mouet quādo querit. Si.n. haberet similitudinē cōple tam iā nō quereret vlterius ſz quiesceret in similitudie illa: ⁊ sic intelligit id qō pbt dixerūt qō nō mouetur ali quid ad aliq̄d: nisi p hoc qō est simile illi. Quid autē sit facies pueros distinctā rey habere cognitionē deter/minauimus in principio pbicoꝝ nostroꝝ: per dicta er/go satis pz qualiter falsū est sciam rey esse apud nos ⁊ rey omniū similitudines ⁊ ostēsa ē erroris causa an tiquoꝝ. Relinquit aūt determinare vtrū possibilitas materie eadem sit cū possibilitate cognoscentis aīe eo q̄ vtraq̄ est potētia oīa ⁊ actu nihil: sed nō pōt deter minari nisi prius sciatur possibilis intellectus ⁊ ideo vsq̄ illuc differatur.

Capitulū. xv. vtrū anima diuersa agat p vnā subam ⁊ diuersas potētias: vel per plures subas ⁊ plures po tētias in quo ēt hētur vtrū vegetabilis ⁊ sensibilis ⁊ rationalis vna sit suba in homine.

Tex. ⁊ cō. 89.

b Is aūt habitis satis fm antiquos pz qualiter de suba anime determinauerūt: dixim⁹ autē in principio ꝓhemij q̄ nō solū querēda ē ani me suba: sed etiā de ꝓtibus anime opz hēre questionē ⁊ ideo dubitationes antiquoꝝ de ꝓtibus h̄ subinferi/mus dicētes q̄ ea que sunt in aīa tanq̄ ꝓtes antiq ad q̄ tuoꝝ reduxerūt: viderūt.n. quidq̄d est vni⁹ generis ab aliqua nā vna principiū sumere. Et omne qō cognituz est in aīa ad vnū primū principiū cognitionis reduxe/rūt: ⁊ illi ꝓio principio dederūt cognoscere p intelle/ctū ⁊ sentire ⁊ opinari eo q̄ quodlibet illoꝝ sicut dixi mus cōmunicat ⁊ ꝓticipat cognitiuū aliq̄d per nām ⁊ h̄z potentiā passiuā ad ea que cognoscit. Adhuc aūt in anima viderūt eē cōcupiscere p sensum rei cōueniētis vel discōueniētis ⁊ deliberare per rōnem regētē volū tatē: ⁊ oīno ⁊ vliter appetitū qui cōis est ⁊ vegetabili ⁊ sensibili ⁊ rōnali anime: ⁊ cū cōcesserint ista esse fm motū factū ab aīa ⁊ sic ineē fm potētiā actiuā vel for malē: ⁊ ideo ad principiū cognitionis nō posse reduci: ⁊ iō ista ineē anime fm diuersas naturas ⁊ principia vi debātur. Adhuc etiā viderūt q̄ motus fm locū est ab anima in aīalibus ⁊ cōiecerūt iter oīa mouētia pfectꝰ esse id qō mouet fm locū. Appetitū autē eē ipfectū inq̄tum appetit: ⁊ iō existimauerūt motiuū fm locuz fm eādē nām cōuenire aīe p quā cōuenit ei eē cogniti/uū vel appetitiuū: ⁊ iō hec tria fm tres naturas aīe di xerūt ineē. Ulterius autē ꝓcedētes iuenerūt in aīa au gmētatiuū ⁊ iuuētutē ⁊ senectutē ⁊ decremētū ⁊ hoc semp agere p calorē nālez qui ē virtus corpozea: ⁊ in h̄ differre a phīcis: ⁊ ideo itey hoc existimauerūt causa ri ab aliquo spāli ꝓncipio. Et iō querēdū vtrū toti aīe ilit fm vnā ⁊ eādē naturā ⁊ essentiā vnūquodq̄ istoꝝ ita q̄ eodē aliquo oīa hec p̄dicta facimus ⁊ oībus p̄di ctis si vna nā ⁊ essentia sunt: ⁊ intelligim⁹ ⁊ sentim⁹ ⁊ facim⁹ ⁊ patimur alioꝝ vnūquodq̄ ita q̄ possum⁹ di cere q̄ vegetatiuo itelligim⁹: ⁊ mouemur fm locuz ⁊ alt facim⁹: ⁊ intellectu augemur ⁊ mouemur fm lo/cū ⁊ sentim⁹ ⁊ reliq̄ facim⁹ eo q̄ oīa h̄ vnū ⁊ idē sunt ⁊ h̄ est q̄rere vtrū diuersis essentijs ⁊ diuersis potētijs facim⁹ illa diuersa q̄ dicta sūt sicut dixit plato. Est aūt intellectiuū iter duo q̄ vna eēntia ⁊ diuersis potētijs h̄ fiūt vel vna potētia ⁊ diuersis eēntijs. ſz nō pōt esse h̄ vltimū mēbrū q: nunq̄ est vna potētia diuersay eēn/tiay. Remanet igit vnū solū mediū qō est vna eēntia facē h̄ oīa p diuersas potētias nāles q̄ sūt in illa vnita eēntia. Primū aūt hoꝝ mēbroꝝ ēt abiciem⁹ eo q̄ im possibile ē vna eēntia ⁊ eadē potētia plura facē: q: sci/mus q̄ idē eodē mō se hās nō facit p se diuersa. Sci/mus aūt q̄ aīa oīa q̄ superius enumerata sūt p se facit ⁊ nō p accīs. Queram⁹ igit de duob⁹ relictis mēbris solis vtrū. ſ. faciat ea q̄ dicta sunt multis naturis ⁊ potē tijs vel vna nā ⁊ multis potēijs. Si āt plurib⁹ facit es sentijs ea q̄ dicta sūt: tūc queram⁹ vtrū iste act⁹ q̄ ē vi/uere ꝓueniat aīe fm aliqō vnū ꝓhabitoꝝ aut fz plura ex eis: aut fz oīa q̄tuoꝝ enumerata aut ēt ꝓueniat cīs ex aliq̄ alia cā q̄cūq̄ sit illa. Dicūt āt q̄dā ⁊ ptibilē ⁊ ptitā eē aīaz p eēntiā ⁊ locū ⁊ ꝓcedūt q̄ alio quodā in telligit ⁊ alio cōcupiscit cognitiuā ptē fm suas differē tias ponētes in cerebro ꝓcupiscibilē vo ponētes in epa te: vegetabilē āt ꝑcipue ponētes in vasis ⁊ mēbris ge nitalib⁹ ⁊ motiuā fm locū attribuētes posteriozi pti ce rebri ⁊ nuci: q̄ descēdit p dorsi spōdiles a qb⁹ oriunt nerui motiui. Uiuere āt q̄dā attribuit fm vnā istaz p/tiū q̄ ē vegetabilis sic dionysius phūs diffinies vitā di/xit q̄ ē mot⁹ generis nutribilis nāz assequēs. Alī ā t vt phūs dixit viuē eē fz aliā cāz q̄ sita ē in corde ⁊ ifluit vi tā corpi p arterias sup spiritū q̄ vehit vitā. Alij āt cōi ter dixerūt vitā ineē fm qualibet supradictaz potētia rū. Illi āt q̄ dixerūt aīaz in eodē corpe eē ptitā p diuer sas eēntias rōnes hēant vl habebāt:: q: q̄cūq̄ separata inueniūtur loco ⁊ subo aliqñ fm nām ⁊ eēntiā diuersa sūt ēt qñ in eodē ptinēte ea iueniunt. Inuenim⁹ āt ve/getatiuū sine sensitiuo ⁊ motiuū fm locū ⁊ sine ꝓcupi scētia sicut in plātis: in qbusdā āt iuenim⁹ sensitiuū sine motiuo fm locū vt in spōgia ⁊ ostreis ⁊ pchilib⁹ qbusdā. Aliter āt iuenim⁹ motiuū fz locū absq̄ sensu sic in itelligētijs in qb⁹ ēt nō ē ꝓcupiscētia ⁊ ōliberatio ⁊ ap petit⁹ eo q̄ nullius egēt fm nāz. Cū igit ista sint separata

Tex. ⁊ cō. 90.

per locū ⁊ subiectū cōstare videt qō supra dictū est: q
sūt diuerse ēntie ⁊ nature. Ampli⁹ aūt qñ q̄ in corpe
sūt fm diuersas differētias tpis sūt diuersa in ēntia ⁊
nā. Est aūt prio fm tps vegetari ⁊ alimēto uti q̄ cōcu
piscere ⁊ sentire ⁊ mouere fm locū: ⁊ prius est cōcupi
scere quā mouere fm locū motu, pcedēte de loco ad lo
cū ⁊ prius est ista q̄ itelligere: ergo ista oia differētiaz
videtur hēre in ē ⁊ nā. Ampli⁹ quecūq; in diuersis ⁊
diuersaz cōmixtionū corpib⁹ sbiecta sua querūt: diuer
sa sūt in ē ⁊ nā: qñ sicut se hz susceptibile ad suscepti/
bilē: ita se hz pfectio suscepta vnius ad pfectionē susce
ptā ab altero. Sic aūt se habēt superius iducte aie: eo
q̄ vna in cerebro altera in epate: ⁊ tertia in alteri⁹ mōi
ē mixtiōis ⁊ cōpositiōis membro hz suscipi: igit ipse
sunt diuerse in ē ⁊ suba ⁊ nā. Hec aūt q̄ dicta sunt idu/
xit primū pithagoras: ⁊ in tantū p̄buit eis assensum q̄
diuersa aialia dixit ē ꝓgregata in vno aiali: ita q̄ dixit
epar ē aial ⁊ matricē aliud aial: ⁊ cor aliud aial prīci/
pale iter illa: ⁊ cerebrū obtinere locū sublimis celestis
aialis. Et postea veniēs plato correxit errores in pte
⁊ nō in toto: dixit eni hec oia diuersas ē subas fm si
tū ⁊ ē: sz tñ vnā aiaz: ⁊ iō ꝓstituē vnū aial: eo q̄ ꝓue/
niāt oia i animādo. Aiatū. n. aia pfecta dicit hēre ⁊ co
gnitionē ⁊ appetitū ⁊ motū ⁊ vegetationē ꝓpter qō
dixit pl̄o q̄ nisi h diuidunt lz sint substātie diuerse: tñ
nō sūt nisi ps aie q: nō aiant rē fm pfectū modū aiatio
nis qui ē vt ipse dixit ex h̄ q̄ alicui ꝓueniāt oia illa q̄/
bus aiatū differt ab aiato. Et hūc errorē hūc vsq; in
diē sequūtur q̄dā latinoz phoz. pcipue in sensibili ve
getabili ⁊ rōnabili qui dicūt ē diuersas substātias ⁊
vnā aiaz in corpe hois: adducētes q̄ aristo. videt dice
re in sextodecimo libroz suoz de aialibus: vbi dicit
q̄ nō est viuū ⁊ aial simul: neq; ē viuū ⁊ hō simul: ⁊ q̄
cibatiua aia pri⁹ inē q̄ sensitiua ⁊ alia hmōi. Adducūt
aūt sile p̄ qō suadere volūt diuersas substātias habere
vnā rōnē aie in animādo. Dicūt. n. diuerse nāe ē lumi
naria celi: ⁊ in diuersis locis: ⁊ tñ radios ⁊ lumia coz
vniri ad vnā mūdi illuminationē: q̄ vniuersa mā gene
rabiliū ⁊ corruptibiliū mouet. Idē aūt asserūt in lumi
nib⁹ diuersaz cādelaz in lumiatōe dom⁹. Silr āt alia
quedā iducūt ꝓbabilitatē hūtia in supficie apud iperi
tū ⁊ isanū vulgus: sz fortiora q̄ h efficē videtur sūt q̄
nos h̄ iduxim⁹. Faciam⁹ aūt q̄stionē cōtra oēs istos do
ctores. Cōstat. n. q̄ hō vnū ē in nā: ⁊ vna suba ꝓposita
in quo tñ oia sūt q̄ supi⁹ iduxim⁹: h aūt intellectus ⁊
sensus ⁊ appetitus ⁊ motiuū fz locū ē ⁊ augmētatiuū.
Sic aūt ⁊ asin⁹ ē vnū ⁊ h aliq̄d in nā in quo sūt oia p̄/
dicta p̄ter itellectū: vnū āt q̄ē h aliq̄d natura fit vnū
a plurib⁹ vt plura sūt: opz ergo q̄ illa sint vnita. Que
ram⁹ ergo ab istis qs ptinet ⁊ vnit aiaz: si ipsa ō nā sua
apta nata ē ee ptibilis ⁊ ptita vt vnū faciat: ⁊ nō pōt di
ci q̄ vniēs illa sit corpus: q: corp⁹ nō ptinet ⁊ vnit ani
mā: sz ecōuerso aia ē q̄ vnit ⁊ h cōtinet corp⁹: cuius si/
gnū est: q: aia egrediēte p mortē de corpe: corp⁹ statiz
incipit ōpdere vnionē ⁊ ptinuitatē suā tūc. n. prio expi
rat ex ipa calidū q̄ secū ad supficiē educit ꝓtinuās hu
midū sic marcescit ⁊ dissoluit corp⁹ sicut dixim⁹ in q̄r
to methauroz: igit nō vnit vt faciāt vnū ex h̄ q̄ ptinē
tur in corpore duo: sz pot⁹ vnū aliq̄d erit q̄ cōtinet
corpus: vniunt igit in aliq̄ icorporeo. Queram⁹ vtruz
illud sit accidēs: aut suba: ⁊ si ipz ē accns siue forma ac
cidētalis tūc accns vnit subaz ⁊ h̄ ē maximū icōueni/
ens: q: nulla multitudo subaz refertur ad accns: sed
oīs accidētiū multitudo refert ad sbaz: sicut ad vniēs.
Adhuc aūt illud accidēs aut erit cōiter accns: aut erit
accidēs inseparabile: ⁊ siquidē cōiter accidēs tūc pote
rūt ē sine illo. ponam⁹ igit q̄ sint sine illo: ⁊ nihil acci
dit inconueniēs: qñ aūt sūt sine illo: tūc sūt plura vt plu
ra: igit plura vt plura ꝓstituūt vnū in nā ⁊ h nō est itel
ligibile. Si aūt accidēs inseparabile ab eis: tūc nunq̄
cōtinget ea separari qō ad sensū est falsū: q: sepe ista in
diuersis iuenīūtur subiectis. Adhuc si vnū sint in acci
dēte tūc cā faciēs vnū aliq̄d q̄ ē hō vl̄ leo ē accns: hō
igit ⁊ leo ⁊ cetera aialia nō sūt vnū substātialiter: sz ac
cidētaliter qō ridiculo dignū ē. Si aūt det vt aristo. placet: q̄ vniēs ea q̄ sūt in vno corpe sit forma substā/
tialis q̄ sit altera a suba ipsoz: tūc sequit illud vniens
magis ee aiaz q̄ ista: q: in h solo differt aia ab alia for
ma nāli q̄ ipsa vna in se exns p diuersas potētias agit
diuersa in eo cuius ipsa est pfectio. Itaq; illoz quodli
bet agit p se. Cetere aūt forme nāles essentialiter ⁊ p
se nō faciūt nisi vnū: sicut calor calefacit ⁊ frigus frige
facit. De illo āt vniēte ea q̄ supra ꝓmemorata sūt q̄re
m⁹ iterū vtrū sit mltaz ptū ñ vnitaz aut simplr suba
vna ⁊ siquidē est diuersaz ptiuz oportebit ⁊ ipm hēre
vniēs aliqō: ⁊ de illo iterū querem⁹ vt pri⁹ ⁊ ꝓcedet h
in infinitū nisi stet in aliq̄ vno qō nō ē diuersaz ptiū. Si
āt stat in aliquo vno tali tūc necesse ē dicē q̄ mox sine
altero aliquo vniēte vna ē suba q̄ ē aia q̄ vnit in se di/
uersas potētias q̄ sūt supra ꝓmemorate: q: meli⁹ ē mox
fieri p vnū q̄ p aliud: pterea suba magis vnit ꝓprieta
tes q̄ aliq̄d aliud posterius suba sūptū. Adhuc aūt q:
tales potētie q̄ sūt q̄si ꝓprietates aie q̄b⁹ ꝓparat ad agē
dū ⁊ patiēdū fiūt imediate de ipsis essentialib⁹: ⁊ iō
istis tribus de causis opz dicere q̄ mox ipsa suba vnū
tur: ⁊ nō aliquo alio. Illud aūt vniēt cū nō possit ee mul
tipartiū vt hitū ē oz ee vnū fm subaz: vna igit ē suba
in qua vnūtur oia h̄ sicut ꝓprietates nāles q̄ potentie
nāles vocāt. Et fm h facile rñdet his q̄ p se iduxerūt
pithagorici. Qñ aia tripl̄r pōt ꝓsiderari: vno q̄dē mō
vt gen⁹: alio vt aia: ⁊ tertio vt nālis potētia aie. Si. n.
aia accipiat vt gen⁹ p dicabilis est de aiab⁹ pticularib⁹
q̄ sūt vegetatiua plātaz sensitiua bzutoz ⁊ rōnalis aia
hominū. Si aūt accipiat vt aia tūc pfectō erit aiati coz
poris ⁊ tūc fm differētiā in spē vl̄ in genere vel idiui/
duo ipsoz aiatoz differt ab aia spē vl̄ genere vl̄ idiui
duo: ⁊ iō tota hois aia spē differt ab aia bzuti: ⁊ nulla
potētia ē vni⁹ q̄ nō spē differat a potētia alteri⁹: visus
eni hois ⁊ visus asini spē differūt: nō q̄dē spē ipsi⁹ visi
bilis: q: h idē ee pōt: sz spē pupille ⁊ virtutis visiue pti
cētis visū: ⁊ sic ē de aliis: vi ib⁹. Et h ꝓbat necessario
ex h̄: q: sic ē in tota aia ad totū corp⁹ ita ē in ptib⁹ aie
cōparate ad ptes corpis: tota āt aia ē spēs ⁊ forma di
uersū ee spē ⁊ rōne oās hōi ab aia bruti: sic igit erit in
oib⁹ ptib⁹ ei⁹. Ampli⁹ a differētib⁹ spē sbalib⁹ ipossi/
bile ē potētias nāles eiusdē spēi causari. Sūt āt differē
tia spē sbalia in hoīe ⁊ bruto ꝓprietates igit fluētes ab
ipsis spē erūt diuerse: ⁊ h̄ q̄dē ē necessariū. Sed multi
circa h̄ errāt ⁊ eoz occasio q̄ videt obiecta ee eadē: ⁊
hz̄ iferre passiōes potētiaz diuersoz aialiū spē. Que āt
nata sūt iferre passiones cū sint eadē: sūt sua passiua ea/
dē spē: sz sua passiua sūt oculi: vl̄ aures aialiū spē diffe
rētiū: vident g̃ potētie diuersoz aialiū spē ee eadē spē.
Isti āt tales nō sufficiēter pluasi sūt signo. Qñ nos vi
dem⁹ q̄ idē nūero calidū ignis infert passiōes diuersis
gñe ⁊ spē sic lapidi ligno ⁊ aiali: ⁊ tñ nō pp h̄ illa sunt
eadē genere ⁊ spē. Tales. n. passiōes iferūt nō fz pue
niētiā vl̄ differētiā in spē ⁊ genere q̄ differētie sunt fm
formā sz pot⁹ fm cōicationē in mā q̄ ea q̄ cōicationē
hūt in mā trāsmutabili adiuicē agūt ⁊ patiunt adiuicē:

Tex. ⁊ cō. 91.

⁊ ab eisdem

ꝛ ab eisdē actiuis: ħ ät cōicatio nihil oīno facit ad ꝓue
nietiā vel differētiā in genere vel spē vl̄ numero vl̄ fm
formā ſz ponꝰ fm mäz: ꝛ iō qꝛ bos idē visibile ſuſcipit
qō ſuſcipit hō: ħ iō eſt: qꝛ oculus bouis ꝓponit ex aq̄
lucida pura tenēte formas ſicut oculus hois: ꝛ nō opz
pp̄ ħ q̄ idē ſit mediū cōmixtōis oculi vel eiusdē ſpēi
virtus viſiua. Sic g̃ ꝓſiderat aīa vt aīa. Dui⁹ ät adhuc
ſūt due rōnes efficaciter ħ ꝓbates quaꝝ vna ē q̄ ſci/
mus organicū corpꝰ eē pfectū ab aīa vt in ſequētibus
patebit: ꝛ nos videmꝰ diuerſitatē figuraꝝ in oib⁹ orga
nis diuerſoꝝ aīatoꝝ in ſpē ꝛ genere: ergo ēt ipe vires
erūt diuerſe in ſpē: qꝛ eadē virtus in ſpē ꝛ genere que/
rit organū eiusdē figure quo ſuā exerceat operationeꝫ
in ſpē ꝛ genere: ꝛ inducēdo ħ ꝓbat tā in artib⁹ q̄ ſunt
virtutes mechanice q̄ ēt in nālib⁹: alteri⁹ ät figure ſūt
organa architecti q̄ pannificis: ꝛ alteri⁹ figure ſūt au/
res aſini q̄ hois: ꝛ alteri⁹ organa plāte q̄ aīalis: ꝛ tōo
dicētes eē vires diuerſaꝝ ſpēꝝ eiusdē ſpēi ſunt icidē/
tes in errorē pithagoricoꝝ dicētiū oēs aīas poſſe igre
di corpꝰ quodlibet ſic ſi tectonica inſtrumēta tibicines
ſibi coaptarēt ad fiſtulādū. Secūda rō eſt ab effectu
ſūpta: qm̄ nutritiua in ligno nutrimētū alterat ad nām
ligni: ꝛ nutritiua in bruto ad carnem bruti ꝛ in hoie ad
ſpēm carnis hois. Cū iſta igit̄ differāt ſpē ꝛ genere q̄
ſic pficiūt opz ꝛ ipſas virtutes ſpē ꝛ genere differre.
Hec igit̄ dicta ſint ad cōfutationē errorꝭ quorūdā no
ſtroꝝ ſocioꝝ qui ſe dicūt naturas ſcire ꝛ abſq; dubio
neſciūt opiniōes ꝛ pōnes perypateticoꝝ ſz detinētur
errorib⁹ pithagore ꝛ platonis. Tertia vō aīe ꝓſidera
tio ē ꝑt ꝓpatur ad ſuas ptātes nāles quas ipa in eo
q̄ fm ptātē ꝓpletā ꝛ actū aīe hz vitā ab ipa: ꝛ fm ħ
vna ē in hoie aīa in ſuba ꝛ diuerſa virtutib⁹ cognitiuis
ꝛ appetitiuis ꝛ motiuis fm locū ꝛ vegetātib⁹ corpus
ꝛ iō falſū ē q̄ illud qō ē potētia vegetatiua in vno per
locū ꝛ ſubaꝫ ſepatur ab ipſo. Sz id qō ē aīa vegetati/
ua q̄ vt aīa nō eſt niſi in plātis: ſepatur fm eē ꝛ locū ab
eo qō eſt aīa ſenſitiua q̄ eſt in brutis: ꝛ iō q̄rit diuerſuꝫ
genere corpꝰ in quo ſit: qm̄ diuerſe in genere ꝛ ſpē for/
me diuerſoꝝ ſūt in genere ꝛ ſpē corpoꝝ formatoꝝ: nū
q̄ n. aīa vegetabilis ē ꝑs aīe ſenſibilis: ſz potētia vege
tabilis pōt eē ꝑs aīe ſenſibilis: ſic ꝛ ſenſibilis ꝑs ē itel
lectualis aīe. Que ät vna numero ꝛ ſuba ē aīa diuer/
ſas hz ptātes ſicut ſupius dixim⁹: qm̄ in ħ differt aīa a
forma q̄ tm̄ ē forma nālis corꝑea q̄ aīa ptātib⁹ pluri/
bus plura agit p ſe ita q̄ nullū eoꝝ p accns ꝛ nō agit
fm ptātē nature corꝑee: ſz vltra terminū nature eleua
tur in agēdo eo q̄ aīa agit in nām: ꝛ itelligētia in aiam
ſic ſupra dixim⁹: ꝛ ullaꝝ ptātū q̄ dā ſūt magis eleuate ſup nāz ſi
cut ptātes ſenſibilis: q̄ dā ät oīno ſūt ſic reſultatio lu/
minis itellligētie ſic ptātes rōnalis: ꝛ iō fm diuerſitatē
tpis manifeſtat in corꝑe qm̄ formaſ: qm̄ pri⁹ manifeſtā
tur q̄ dā opa vegetabilis ꝛ poſtea q̄ dā opa ſenſibilis:
ꝛ ad manifeſtationē itellectꝰ q̄ fm ꝓuidētiā dicit exigi
tur exꝑimētū ꝛ tp̄us. Aīa m̄ vna ē fm ſubaꝫ in oibus
iſtis ptātib⁹: ſz nō fm qualibet ptātē ſimul tpe ſit actus
primꝰ vl̄ ſecūdus: qꝛ actꝰ primꝰ ē q̄ pōt agē: nec pōt ipe
diri qm̄ voluerit: ſic hit⁹ ſcie ꝓſiderat qm̄ voluerit. Et
iō dicit ꝓbo q̄ nō ē vnū ꝛ aīal ſimul itelligēs ſz q̄ eſt
actꝰ ꝓpletꝰ organi: tūc. n. aīa ineſt vt artifex: ꝛ nō ſic actꝰ
Aliaꝫ. n. ineſt ſic artifex ē ineſt aliaꝫ fm q̄d ꝛ nō ſimplr:
ħ ē ſz vtutē ꝛ rectitudinē formatiue vtutis q̄ formaꝫ
organa: ſic ſi itelligam⁹ ſpēꝫ domꝰ q̄ ē in mēte archite/
cti egredi de ipo ꝛ itrare ligna ꝛ lapides ꝛ ſic formare
domū ſine manib⁹ architecti. Sic. n. adhuc figura do/
mus ēducta fm eē differt a ſpē formāte lapides in do/
mū eo q̄ ſpēs formās ſimplex ē ꝛ nulli⁹ figure: figura
aūt ēducta nō ē ſimplex cū dicem⁹ ſpēꝫ domꝰ eē in la/
pidib⁹ ꝛ lignis q̄ ī domꝰ figurā cōuertunt. Et ſic phi/
loſophꝰ vult q̄ ſpēs aīe ſit in ſemie formās ꝛ figuras
organa q̄ vtus formatiua vocat: ꝛ ħ ē aīaꝫ ineē fm q̄d
ħ ē fz ſpēz ꝛ vtutē aīe q̄ formatiua vocat: ſz nō ineē fz
q̄ eſt actus ꝛ ſuba q̄ dā aīati corꝑis niſi in corꝑe organi
co cōpleto. Iſte ē igit̄ itellectꝰ ariſto. ꝛ nos determina/
bim⁹ ħ in libro de aīalib⁹: qꝛ p hūc modū ibi ariſto. ex
planat ſciēz ꝛ ſui ꝓmentatores ſic dictū eſt exponunt
eū: ꝓ ħ igit̄ pz q̄liter aīe vires aduenīūt fz tēporis di/
uerſitatē. Si ät dicam⁹ ptē vegetabilē fm ſubaꝫ alte/
ram eē a ſenſibili ꝓpter ħ q̄ diuerſo tēpore ēducit vt ē
actus organi: tūc etiā opz nos dicere motiuā fm locū
eſſe diuerſaꝫ in ſuba a ſenſibili quia motiua fm locum
diuerſo tēpore pficit vt actus ꝓim⁹ vel ſecūdus. Ad/
huc aūt ꝛ gen eratiuā dicem⁹ alterā a nutritiua ꝛ aug/
mētatiua eo q̄ lōgo tpe poſt pficit ad actū. Quod aūt
obiciūt de diuerſa ꝓplexiōe organoꝝ platonis doctri/
na eſt ſz erroneū: qm̄ lz oīa mēbra ſint diuerſaꝝ ꝓple/
xionū: tm̄ oīa diriguntꝰ ꝛ cōuertūtur ad vnū qō eſt cor
vel id qō eſt corꝺis loco: ꝛ iō tota corꝑis diuerſitas
refert ad vnū vniēs oīa alia: ꝛ ſicut ſe hz ad ſuas ptes
corꝑis: ita ſe hz pfectio corꝑis ad ſuas ꝓticulares ptā
tes: ꝛ iō ſuba vna eſt aīe cuius actꝰ eſt vita corꝺis: ꝛ p
ticulares ptātes exercet in alijs mēbris. Sic igit̄ dice/
mus totā partium anime diuerſitatem in vno corꝑore
eſſe vnitā aliquo quod eſt anima.

Tex ꝛ cō. 92.

La. xvij. de dubitatōe q̄ mouet de eo qō vnit potētias
aīe vtrū rō cōis vl̄ ſuba realis cuiꝰ vires aīe ſūt ptes.

e Et adhuc dubitabit aliq̄s quā poteſtatē hz q̄
libet partiū aīe in corꝑe: ꝛ ħ ē q̄rere vtrū ha/
beat ptātē ptis ptātiue q̄ ē q̄ſi ꝑs itegralis aīe
ptātiue ita q̄ vniēs ptātes ꝓticulares ſit vna ſuba aīe
fm eſſe: aut ita ſit q̄ q̄libet para aīe ptātem hēat totius
aīe ꝛ vniēs eas nō ſit niſi quedā rō cōis ꝛ fm rē queli
bet ꝑs ſit quedā aīa totū illud habēs qō hēt aīa. Et ſi/
q̄dē dicat q̄ ptiū vnaquęq; nō hz niſi ꝓticularē ptātez
tūc oz q̄ ſic aīa ꝓtinet totū corꝑ: q̄ ſic q̄libet ꝑs ptā/
tis eius aliquā ꝓtineat ptē corꝑis ꝛ exerceat in illa ſuā
operationē: ꝛ hoc iō ꝓueniēs eſt: qꝛ aīa tota dicit for/
ma ꝓtinēs corꝑ: ꝛ tūc ipa nō colligit niſi ex ptātibus
ꝓticularib⁹ ptes corꝑis cōtinentib⁹: ꝛ ſi ħ ꝓcedat vide
tur ſeq̄ aliud ipoſſibile: qꝛ q̄lē ptē aut quomō itellectꝰ
cōtineat graue ē fingere volēti aſſignare eo q̄ nos ſci/
mus oēm potētiā affixā organo corꝑali nō eē niſi cir/
ca ea q̄ ſūt de ꝓplexiōe organi illius ſic oculi circa co/
lores: ꝛ auris circa ſonos. Intellectꝰ aūt vl̄ eſt circa
oīa: neq; accipit ea corꝑaliter ſz ſimplr denudata ab oī
mā ſenſibili ꝛ corꝑali: ꝛ iō nullius ptis ipſe pōt eē actꝰ
nō igit̄ vniuerſū totiꝰ ptātis aīe cōtinētis corꝑ colli/
git ex talib⁹ ꝓticularib⁹ ptātib⁹ q̄rū q̄libet ꝓtineat p/
tes corꝑis: ꝛ per ꝓns nō ē talis ꝓpatio ptiū aīe ad ptes
corꝑis q̄lis ē ꝓpatio ipſius aīe ad totū corꝑ: cū ipa cō
tineat totū corꝑ nō q̄libet ptiū eius ptē corꝑis ꝓtine/
at. Quod aūt oīs aīa ad totū corꝑus ſic cōtinēs ip̄m
cōpareſ: ꝓbat ex hoc qō ſupra⁹ ī duxim⁹: q̄ neq; omni
aīa egrediēte de corꝑore corꝑ expurat ꝛ marceſcit.

Tex. ꝛ cō. 93.

Si aūt ꝓpter hoc dicat aliq̄s q̄ vniēs iſta ꝓticulares
ptātes eſt vna rō cōis eaꝝ quā hūt vt ſunt aīe ꝛ q̄ q̄/
libet iſtaꝝ eſt aīa habēs in facultate oīa opera aīe faci
endi lz quedā operet in vno organo ꝛ quedā in alio.
Ille pro ſe hz q̄ plāte videnꝫ vuere ꝛ vbiq; hēre oēz
facultatē aīe vegetatiue: ꝛ lz in radice ſola trahat cibū

tñ virtutē ⁊ facultatē trahētē cibū hz in ramis: ⁊ hoc patet quādo diuiditur ⁊ figitur terre: tūc enīz in ramo trahit sicut in radice: siliter est in his aialibus que anulosa vel rugosa dicūtur que si diuidant vtraq; pars retinet aiam sensibilē ⁊ motiuā fm locū: ⁊ sunt iste anime eedē specie lz sint numero diuerse. ⁊ videtur q; vtraq; pars etiā hēat virtutem gustatiuā ⁊ cibi rece/ptiuā. Si autez nō perficiūt tactuz cibi nullū est in/ Tex.⁊ cō.94. conueniēs: qm̄ hoc cōtingit per accidēs. Non est hoc ex defectu virtutis aie quam non hz vtraq; pars: sz qz deficit ei organum corpozale quod in plāta vbiq; apta tur ꝓpter omogeneitatē plantaꝝ: sed non sic vbiq; pōt aptari in aiali ꝓpter suaꝝ partiuz etherogeneitatē: vñ licet nō hēant instrumēta q̄bus saluent in natura: tamē aia perfecta fm omnes vires videt vtriq; parti inesse ⁊ siles spē sunt anime partiū adinuicē: ⁊ etiā toti sunt anime diuise siles: qz nō habuit plus tota simul q̄ ps alterius diuidēs ipam: tota ergo anteq; esset separata: ⁊ anime partiū sunt siles adinuicē ⁊ hoc ē ac si tota quā do corpus simul non diuisum esset diuisibile p spēs. Quod aūt est diuisibile per spēs est rō cōis vna ergo diuisio anime in partes est diuisio in spēs: sicut si diui/deret aial in hominē ⁊ asinū: ⁊ nō est sicut diuisio sub iecti in potētias ⁊ ꝓprietates nāles: sicut diuidit ignis in calidū ⁊ rarū ⁊ lucidū vel pomū in odorē ⁊ colorē ⁊ saporē. Si aūt quis diceret q; in plātis in quib⁹ ma/xime sit hmōi diuisio nō est anima pala est falsū ē qm̄ in plātis videt ad sensū inesse quoddā principiū for/male quod nō est forma corpea agens tantū vnuz: sed virtus incorpea tantū in corpe agēs diuersa: ⁊ hec aia vegetabilis qua sola cōicant simul aialia ⁊ plāte: ⁊ ipa quidē vegetabilis separatur fm ē aliquādo a sensibili primo mō qm̄ est in plātis sine sensu: sz sensibile nō se/paratur ab ipsa qz nihil est quod hēat sensum quin etiā hēat vegetabilez: hac igit via incedendū est ad inqui/rēdum de aie partibus. Questiōes aūt in hoc vltio ca pitulo mote lz nō essent soluēde hic sz post⁹ in libris ō vegetabilib⁹ ⁊ aialibus in q̄bus aget de corpoꝝ aiato rū diuersitate: tñ ꝓpter doctrine bonitatē ⁊ facilitatez dicim⁹ cē pro verissimo tenēdū q; vna fm subaz est aia in corpore vno ⁊ q; illa ptātibus aliquib⁹ affigit corpi ⁊ nō est necesse q; fm oēs corpi affigat: qm̄ aia illa que similioz ē itelligētie agēti: ⁊ magis eleuata ē supra nāz quasdā hz ꝓprietates affixas corpi: ⁊ quasdā cōiun/ctas corpori hz: ⁊ hec est aia rōnalis. Siliter aūt cor/poza aiata sunt aliquādo valde silia: ⁊ hñt organa nō ex diuersis: nō in forma ꝓposita sz q̄si omogenea sicut plāte: ⁊ hec diuisa ꝓualescūt: qz quelibet pars pōt esse os ⁊ organū saluās naturā in talibus. Que aūt sunt si milia quidē sed nō oīno sicut quoꝝ corpus ꝓponit to/tū quasi ex quibusdā circulis siue anulis sicut serpētes ⁊ lūbrici lacerte ⁊ anguille ⁊ hmōi: hec oīa virtutes suas motiuas habēt maxime in anulis sicut in libro de motibus animaliū est determinatū: ⁊ ideo diuisa p trās uersū in vtraq; parte retinent ⁊ sensum ⁊ motū. Si āt per totā lōgitudinē corpoꝝ suoꝝ in duo diuidātur: di/uidetur quilibet circuloꝝ i duos semicirculos: ⁊ qz cir culis illis vtebant pro mēbris officialib⁹ in sensu ⁊ mo tu: iō tali diuisione in eis facta statiz moriunt ⁊ iacent imobilia eo q; nullum habēt organū in quo fiat opera tio sensus vel motus. Que dā autez sunt valde diuerse cōpositionis in organis corporis: ⁊ illoꝝ ptātes ani/males sunt valde diuerse: ⁊ ideo diuisis illorum cor/poribus statiz moriunt: qz anima expirat ⁊ nō pōt sal/uari cum inueniat in vna parte totam diuersitatem or/ganorum quam requirit ꝓpter suaꝝ potestatum diffe/rētiaz. Sed hominū genus specialez habet in hoc pro prietatē eo q; sicut dixim⁹ supra anima eius que sibi est ꝓpria separata est ⁊ non cōicat corpori per seipsaz: sed per aliaz potētiaz corpori cōicantē ꝓpter quod etiam nō diuiditur anima hois diuiso corpore: sed abstrahit cum nō habet in quo operetur. Sic autē diuisis vt di/ctum est plātis ⁊ anulosis corporibus que per se diui/sibilia sunt aia que vna numero fuit in toto efficit due numero per diuisionē eo q; est diuisibilis per accidēs diuiso corpore: qz tamē anima nō est forma corporea que ostendatur quantitate corporis sicut albedo vel alia forma situalis in corpore: iō putabat plato q; ani/ma nō posset etiā diuidi per accidēs sicut diuiditur al/bedo: ⁊ iō dixit in toto integro fuisse multas animas vnitas in rōne quaꝝ multitudo manifestat per diuisio nem. Sed hoc est incōueniēs: qz nō esset ratio quare vnius corporis perfectibilis essent plures anime vel p fectiones cū vna sufficiat: natura.n. nō abundat super/fluis. Et iō dicendū q; ad diuisionē corporis sequit di uisio anime: ⁊ ideo quod diuidit per accidens est du/plex. s. quod hz quantitatez per accidēs fm quam diui ditur: ⁊ est minus in minori: ⁊ mai⁹ in maiori: sicut for me corporee diuiduntur per accidens que sunt vt calidū frigidum ⁊ humidū ⁊ siccū ⁊ huiusmodi: ⁊ est diuisi/bile per accidens quod lz n se sit diuisibile nō habens q̄titatem: tamē fm suaz totam facultatē ineſt diuersis partibus corporis: ⁊ iō diuisis corporis particulis fm totam facultatez suaz remanet in illis diuisis: ⁊ sic ani ma est diuisibilis per accidens: ⁊ simile est sicut si figua uero punctum in linea media. Nō enīz indiuisibile est ⁊ tamē si diuisero lineaz in puncto illo remanet punctū integrum in vtraq; linea: ⁊ erunt duo puncta. Hoc aūt plato ignorauit. Quidam autem etiā hoc ignorantes conuertunt se ad magis ipossibile dicentes q; in vtra/q; parte diuisa remanet vna anima numero sed illi ne/sciunt q; idē numero est in quo nō inuenit in numeran/do diuersitas. In partibus autē diuisis diuersitas in nu merando inuenit. Adhuc autem quod diuidit ab ali/quo loco ⁊ subiecto necesse est numero differre ab ip/so: partes autez diuise ⁊ loco ⁊ subo sunt diuise: nō igi tur est in eis vna anima numero.

Explicit liber de aia primus. Incipit secūdus qui est de anima fm substantiā ⁊ partes eius que sunt ve/getabilis sensibilis ⁊ rōnalis. Tractatus primus de sb stantia aie fm se. Capl'z primū que sit liber ite tio: ⁊ q̄lr diffinitionē anime venari cōtingit.

Tex.⁊ cō.1.

Ec igit q̄ dicta sūt tradita sūt a prio
b ribus phis de aia in quibus quia nihil ē ꝓueniēs sbe aie vl' ei⁹ ptib⁹ opz nos oia ea vt ostēdim⁹ abūcere. Redeamus āt iteꝝ tanq̄ ex princi pio qō supra nobis prefixim⁹ ad ē quirēdū prio: desuba ⁊ postea de ptib⁹ ⁊ opib⁹ ⁊ ac/cidētib⁹ eius: ⁊ queram⁹ determiare qd ē aia rōne cōi ⁊ figurali siue superficiali: ⁊ ēt q̄ vtiq; sit ipsius eēntialis et ꝓpria diffinitio q̄ nō dicē tantū qd ē aia sz ēt dicit cāz pp qd vnūquoq; opeꝝ ⁊ accidēriū ineſt: qz sicut dixi mus supi⁹ in ꝓhemijs si p diffinitionē nō ꝓiecturat fa cile de accidentibus dialetica erit ⁊ vana venantes au tem diffinitionē prio q̄ tm̄ qd ē aia dicē⁹ q; nos ñ disputam⁹ vtꝝ aia sit in gñib⁹ accñtiū: qm̄ scitū ē ab oib⁹ accñs ptē sbe ñ cē nz ꝓpriē sbaz. Aia āt ꝓpositi ex

aia ⁊

aīa ⁊ corpe ps eēntialis ⁊ dignior ē: ⁊ pficit aīata corpora. ⁊ iō supponim⁹ aīam in generalitate subē cōtineri. Tex.⁊ cō.2. Dicamus igit vnū eē genus entis qō est suba: huius aūt generis aliud quidē est sicut materia q̄ fm se accepta nō est hoc aliq̄d qō est cōpositū indiuiduū subeo q̄ nō dat ei nomē neq; eē: sed substare ab ipsa pīo est. Alterū aūt in eodē genere sube acceptū est forma ⁊ spēs fm quā dicitur iā formata res nature hoc aliq̄d eo q̄ formādo ip̄m ⁊ specificādo dat ei eē ⁊ rōnē differentiuā. Et tertiū i genere eodē est ex istis cōpositū duobus qō est res in nā producta: quā ipsa nā intendit. hec aūt materia quedā est potētia q̄ subīcitur generationi ⁊ forme. Spēs aūt est endilichia: hoc aūt latine sonat actus vel perfectio q̄ dat esse specificū subale fz q̄ hō vel asinus dicit aliquid: ⁊ hoc est duplex quoz vnū sequitur altez: vnū est. n. actus primus q̄ est esse: ⁊ aliud est actus secūdus q̄ est actio essentialis fm illud eē: sicē si dicerē q̄ lux lucentis est esse ⁊ actus primus: ⁊ lucere est actus essentialis eī⁹ secundus: eo q̄ hec est actio eius q̄ sue forme diffusio quedā est essentialis. ois enīz essentia ꝓpriā ⁊ essentialē hz operationē qua nunq̄ ō stituitur qñ est essentialis: sicut lux nō destituit a lucere qō est eius actio. huius aūt exēplum in accidētalibus ē scia in sciente q̄ dat ei esse scientis fz q̄ sciens est: ⁊ huius actio essentialis fm sciam est cōsiderare scita q̄ scit p sciam. Ita. n. est in omni forma naturali q̄ ipsa in habitu habita est actus primus dans esse materie in qua est ⁊ composito: qz aūt ipsa est principium essentialiuz ⁊ naturaliū sibi actionū: tō etiā non per aliq̄d aliud sibi acquisitū est actus secūdus. sicut. n. sciens nihil vlterius acquirit quo cōsideret: sed ipsa forma q̄ est scientia in eo est principiū cōsideration⁹ per seipsam: ita ēt est de omni forma naturali ⁊ substātiali q̄ est principiū ipsa suarū operationū essentialiū p seipsam: ⁊ nō p aliud sibi additū. Mouet aūt fortassis aliquē q̄ dicimus subaz esse genus cōtinēs materiā ⁊ formā cū sint principia substātie: ⁊ principia generis nō sint in genere: sed ātē ipsum. Adhuc aūt forte mirabit aliquis quo mō diuidimus subam per tria q̄ nō equaliter respiciūt rōnē ⁊ nomē sube: ⁊ iter q̄ nō ē oppositio: cū duo pria sint ptes tertij qō dicit suba ꝓposita. Sz de his determinari hz i pria philosophia: lz q̄ tū ad hoc negociū attinet sciēdū ē q̄ cōe qō vocam⁹ subaz hic tria cōtinētē ē cōe fz an alogiā, put distinguit i. viij. phie prie: ⁊ iō primo ꝓuenit vni: ⁊ aliq̄ ꝓuenit p illō. Adhuc ātē suba dupliciter accipit: vno. n. mō accipit fm q̄ substat accidētib⁹: ⁊ est ipsoz accidentiū vniuersale subm in quo ipsa accidentia hñt eē. ⁊ sic nō accipimus eā hic: qz hoc mō caditin coordinatione predicabiliū. Alio aūt mō accipitur ipsa nā sbe fm q̄ opponit accidētali nature: ⁊ sic ē in ꝓposito ⁊ dicit sba res p se exīs: ⁊ accidēs res non p se exīs ⁊ qñ sic dicitur mic cōtinet sub se materiaz ⁊ formā ⁊ cōpositū. ⁊ principaliter quidē hoc mō suba est forma q̄ existit q̄d p se existit. ⁊ secūdo mō dicit cōpositū: tertio aūt materia q̄ nō hz p se existere in natura nisi p formā. ⁊ isti modi sunt tres penes quos diuiditur sba i tria. neq; oz q̄ talis diuisio sit opposita cū ñ sit diuisio analogi nisi explicatio modoz quibus analogū sub se cōtinet quedā. Tex.⁊ cō.3. Jā igit patet qualiter diuidimus hic sbam. inter ea aūt que sunt sbe p se existentes nulla ita videtur esse sbe sicut corpora. lz. n. sbe separate verius sint sbe: tñ nō ita videnē ad sensuz. Oēs. n. cognoscimus ad sensū q̄ corpora sunt res p se exītes. Inter corpora aūt adhuc magis videtur esse sbe phīsica corpora q̄ artificialia: qz nos videm⁹ q̄ phīsica corpora sunt principia artificialiū corpoz. Figura. n. quā inducit ars accidēs est qō nō esset nisi phīsicū corp⁹ sustineret ipsaz: sicut pz in ligno i quo ē forma lecti q̄ nō esset nisi lignū eēt: ⁊ sic ad p se existēdū principiat artificiale a phīsico: Est igitur phīsicū corpus qō phīsica forma ad aliquā spēm phīsici corpozis est determinatiū magis substātiale q̄ artificiale. Inter phīsica aūt corpora quedā hñt vitā ⁊ quedā nō hñt vitā: sed alia forma determinātur ad spēm phīsicā sicut elemēta vel ēt cōmixta tñ vt lapides ⁊ metalla fm sua genera. vitā. n. dicimus fm principiū alendi ⁊ augēdi ⁊ diminuēdi: qz ista sunt fm que pīo manifestat vita sic̄ inferi⁹ ꝓbabimus. Erit igit oē corpus phīsicū pticipās vitā ēenti aliter sba i illo mō sube quo diximus sbaz cē cōpositū.

Quia vō tale corpus phīsicū hz vitā: ⁊ hñs vitam corpus: nec ē ipsa vita. nec cā vite nō pōt cē q̄ corpus phīsicū sit aīa: eo q̄ corpus cū sit hñs aiam ⁊ vitā per aiam nō ē i alio a se: sicut in sbo eo mō quo dicim⁹ sba lē formā eē in subiecto nō quidē sicut accidēs qō cū sit in aliquo nō est in eo velut quedā pars: qz aīa ē potissima pars ipsi⁹ qō est esse cōpositi. Magis āt corp⁹ phīsicū est sbm in illo mō quo diximus māz ⁊ yle eē genērationis sbm primū in libro primo perigeneseos. Constat aūt q̄ etiā aīa nō est cōpositū ex aīa ⁊ corpore: oz igit q̄ aīa sit sba sicut spēs ⁊ formā diximus esse sbaz corpis phīsici vitā pticipātis potētia habituali: hoc ē forma q̄ forma pōt agere opatiōes vite secūdas. Luz. n. potētia sit duplex: vna quidē mālis q̄ est q̄ pōt aliq̄d fieri: ⁊ est ipfecta nō est aīa pfectio corporis phīsici vitā p talē modū potētis hēre a corpore: qz tale corp⁹ vitā nō hz neq; participat vitā: lz vitā hēre ⁊ participare possit p sui trāsmutationē: sicut quelibet mā transmutat ad suā formā p generationē: sed aīa est perfectō eius qō hz vitā sic q̄ actiōes vite exercere pōt: ⁊ iō fz aliū modū potētie hz vitā qui est modus potētie formalis: sicut dicimus sciētē esse potētez cōsiderare cū voluerit: ⁊ ignorantē considerādi hēre ipotētiā: sic igitur hēmus ea q̄ exigūtur ad illā aie diffinitionē q̄ simpliciter ⁊ vniuersaliter dicit q̄d ē aīa. Est. n. aīa substantia que est forma corpis nō artificialis fz physici: ⁊ nō cuiuslibz phīsici: lz potētia habituali vitā habentis.

Capitulum secundū de vniuersali anime diffinitiōe que dicit quid est anima vniuersaliter.

Ex his aūt que dicta sunt possumus intellige re q̄ aīa est suba que est actus: nō tñ quilibz actus nālis: sed est hmōi actus quo aīatū pōt agere vite actiōes: hic āt actus dicit duplr sic ⁊ in ante habitis dictū est. Alius quidē. n. est forma dās eē simplr p modū habitus quiescētis in suo subiecto: ⁊ ille ē sicut scīa quiescens in sciēte. Alius aūt est sicut opatio essentialis ꝓcedens ab hmōi actu sicut actio vite ꝓcedit ab aīa: ⁊ ille est sic̄ cōsiderare qō ē actio scientis in actu cōsiderātis: ⁊ manifestū ē q̄ aīa est act⁹ primus sicut scīa ē actus sciētis: hec. n. ambo q̄ vocam⁹ actū primū ⁊ actū scōm aie cōueniūt. qz in eo q̄ aīa est act⁹ ē i q̄busdā similis sōno: ⁊ i q̄busdā similis vigilātie. Sōnus. n. ē q̄es aie ab exteriori ope sēsuū ⁊ q̄ ad sēsū: q̄ ñ pōt dici q̄ ipsa sp exerceat opatiōes suas. Vigilātia āt ē expāsio q̄dā aie i exteriora opa sensuū: ⁊ iō si dicere m⁹ aīaz vlr eē scōz actū: ⁊ q̄ hoc eēt ēentia ei⁹ ꝓtigeret aīalia dormiētia ñ hēre aīaz: ⁊ vlr q̄d nō ageret actiōnes aie nō hēret aīaz: ⁊ hoc ē falsuz. In sensibili igitur aīa nos videmus aliquādo qō est simile sōno: ⁊ aliquādo quod ē simile vigilie: vigilia. n. similis est cōsiderationi que est exercitiuz ⁊ actus anime vel scientie: sed Tex.⁊ cō.4. Tex.⁊ cō.5.

somnus est simile aliquid scientiam habenti ⁊ non vtẽ
ti ea in opere. In anima autem vegetatiua videmus ip/
sam esse magis similem vigilie continue: qz ipsa quan/
tum ad nutritiue opera semper agit operationes vite ⁊
nunq̃ quiescit ab eis q̃diu aia inẽ corpori: semper enĩ
vel trahit nutrimẽtũ de mẽbro ad mẽbrum vel dissol/
uit ipz ⁊ alterat ⁊ vnit mẽbro: ⁊ ideo quãtuz ad hunc
motũ vite semp agit vite actiones quãuis.n. quedam
animalia quiescãt aliquãdo ab inquisitione alimẽti ex
teri⁹ sicut vrsi ⁊ trũdines ⁊ ciconie ⁊ glires quidã ⁊
forte mulieres alique ⁊ q̃dam alia que calorẽ habent
digestiuũ debilẽ: ⁊ est ipsoz viscosa humiditas ⁊ spis/
sa valde pellis ⁊ nõ porosũ corpus tamẽ idez calor in
eodẽ tẽpore quãdo cibuz extra nõ querũt dissoluit nu
trimẽtum ⁊ humidũ quod est circa locũ digestionis ⁊
alterat ipsum ⁊ cõuertit ⁊ attrahit ad mẽbra: talia enĩz
aialia voracia sunt in estate quãdo confortat calor ali/
quantulũ: qz multi cibi appetitus causat a frigiditate
⁊ ideo qz calor eoz parũ ⁊ quasi nihil cõsumit: ſz tan/
tũ cõuertit modica alteratione cibuz ⁊ remanet in eis
multa ⁊ indigesta humiditas: ⁊ pinguedo magna ope
riẽs interiora omnia viscez eoz ⁊ sunt in talibus ve/
ne ⁊ cetera vasa stricta multũ ꝓpter debilitatẽ calozis
penetrãtis ⁊ persozãtis. Et iõ quãdo venit frigus ex/
trinsecũ hyemis obturant pauci pozi qui sũt in corpo/
ribus eoz: ⁊ tũc modicus calor nõ habẽs quo euapo
ret cũ fumo humido redũdat ad interiora ad locũ dige
stionis ⁊ generat in eis flegma abundãs ⁊ obstruẽs vi
as nutrimẽti: ⁊ sic cessat in eis appetitus ⁊ quiescũt ab
exteriori inquisitione nutrimẽti: ⁊ humiditas grossa
euapozãs ad cerebra eoz facit ea quasi ebria ⁊ somno
lẽtia: ⁊ ideo iacent imobilia ⁊ sagacitate nature ꝓui/
dẽt sibi de cauernis ⁊ hui⁹ signũ est: qz egredientia de ca
uernis inueniũtur macilẽta eo q̃ ꝓsumpta est in eis hu
miditas ipinguãs ea. Sed de his tractabit in libro de
aialibus hic aũt hec dixisse sufficiat: q̃ cũ vlem anime
queram⁹ diffinitionẽ opz ipaz dicere in quibusdã actũ
primũ ⁊ in quibusdaz actũ secũduz ꝓpter cãm que di
cta est. Sed ſm viã generationis sciẽtia est ante cõ/
siderationẽ: ⁊ prior ea: qz prius est habere habitum q̃
vti ipso in actione ⁊ exercitio: ⁊ q̃uis forte aliq̃ forma
ab actiõe sua nũquã destituat: sic̃ lux a lucẽdo: tñ pri⁹
est ſm viã generatiõis actus primus q̃ actus secũdus.
Sic etiã prius in via generatiõis ẽ hẽre aiaz ſm ptãtẽ
vite q̃ agere actionẽ vite: vita.n. que ẽ ipm viuere est
actio aie in corpus ⁊ est sibi essentialis ⁊ nunq̃ ab ea
destituitur sicut inferius dicem⁹: tamen ſm generatio/
nis modũ prius habetur anima q̃ vita: ⁊ ideo anima
essentialiter est actus primus ⁊ nõ secũdus: diffinitio
igitur dicẽs quid est anima est q̃ est actus primus corpo
ris phici potentia vitã habentis.

Tex ⁊ cõ. 6.

Capm tertium de date diffinitiõis explanatione ⁊
est digressio quedam.

Via aũt anim̃a diximus esse actum nõ cuius/
q libet phici corporis sed potius eius tantum
quod in ptãte pfecta hz vnde exerceat actio
nes vite oz nos ad explanationẽ dicte diffinitionis de
terminare quale sit illud corpus quod dicimus in tali
ptãte habere vitã. In superioribus aũt primi libri istius
scientie diximus formas naturales vlr esse duplices:
vna enĩ est que magis sequit naturas corporis natura
lis in quo est forma nõ eleuata supra ipm ⁊ potentias
eius sicut est illa que est armonia mixtoz vel armoniã
ꝓpriã ⁊ talis forma natura ꝓprie vocatur ⁊ non agit ni
si vnum sicut determinatũ est in secundi phicoz no//
strorum principio: de omnibus mixtis talez formã ha
bentibus iam tractauimus in scientia de lapidibus ⁊
mineralibus. Est autẽ alia magis vicina cause vlti agẽ
ti prime que agit omnes formas ⁊ hec est essentia in/
corporea mouens ⁊ perficiens corpus que hz imprimere in naturam totam eo q̃ ordine nature supra nãm est ois forme corporee ⁊ hec vocatur aia ⁊ qz ptãtem non trahit agendi a corpore sed ex prima ca cuius na
turam sequitur: iõ nõ agit tantũ vnũ sed multa ⁊ quod libet illoz opm ẽ ei ꝓpriũ ⁊ eẽntiale ⁊ talis forma vo
catur aia. Actiones aũt suas essentiales agit in corpore ⁊ circa corpus q̃ actiones nõ sunt sine instrumẽtis cor
poralibus. ⁊ iõ omne corpus qõ in ptãte habituali hz vnde operet actiones vite opz esse organicũ hoc ẽ ex organis figura ⁊ situ ordinatibus cõpositũ. organa.n. vo/
co mẽbra officialia q̃bus actiones vite ab aia exercent sicut p corpozũ fluxus spũs vitalis: p stomachũ aũt ci/
bi coctio: p epar aũt digestio ⁊ sic de aliis hmõi. hoc ãt rationabiliter fit. forma.n. q̃ nã simplex est: cũ vnã tãtũ hẽat essentialẽ operationẽ sortit corpus simplex nõ or
ganicum vnius rõnis exãs in toto ⁊ partibus oib⁹ ei⁹ sicut ⁊ forma ignis: aut lapidis ⁊ metalli. forma aũt q̃
sua incorporeitate altior ẽ q̃ forma naturalis ⁊ magis supra mãz eleuata. plura opatur eẽntialiter. ⁊ ideo opz
suũ corpus in quo exercet opa illa eẽ etherogeneũ ex diuersis in figura ⁊ mixtura cõpositũ. huius aũt exem
plum est in oibus potestatibus incorporeis. Ars.n. ar/
chitectonica cũ sit vna: nõ vna simplici operatiõe facit domũ: sed potius secando: dolando pforando: ꝓplanan
do: ⁊ leuando: ⁊ cõpaginando pp q̃ diuersa in figura q̃
rit instrumẽta sicut securim ad secandũ: dolabrũ ad do
landũ: ⁊ terebrũ ad pforandũ: rũcinã aũt ad planãdũ:
⁊ in aliis actionibus suis aptat alia hmõi: vnit ãt ea ad vnũ manus artificis q̃ mouet oia hec. Sic ⁊ aia habẽs in se ptãtes operãdi opa vite multas querit corpus sic
hñs diuersa organa in figura ⁊ mixtura ⁊ compõe in q̃bus diuersis agit vite actiõesvniens oia hec ad vnũ, s. ad cor a quo influit vite actiones oibus eis. organa' ãt plantarum partes sunt: ⁊ hoc quidẽ satis manifestũ est in corporibus aialiũ ⁊ maxime hoim cũ etiã in corpo/
ribus plantarũ verũ est qz plantaz partes sunt organa specialia officia hñtia vite: lz sint partes simplices h̃ genere simplicitatis quo dicit simplex q̃ ptes hz omoge
neas: foliũ.n. in planta ẽ ad cooperiendũ corticẽ fructu
um: ne ledatur caumate vel frigore. fructus aũt hz cor
ticem in quo operit semẽ vt efficiatur pepanuz in vase debito maturatũ. Radices vo hz ori in aialibus simi/
les quo ad offiñ: qz ⁊ oris ⁊ radicis officiũ est trahere nutrimentũ. Medullã aũt hz q̃si loco cordis: lz quelz
istaz partiũ in se sit cõposita ex similibus: tñ iste partes diuersa hñt vite officia. Patet igit ex dictis q̃ si opz
aliquã cõem diffinitionẽ dare aie: tũc vtiq̃ erit actus primus corporis phisici organici qz hoc cõuenit tã aie plante q̃ brutoz ⁊ cõuenit etiã aie humane quã in or/
ganis operari videmus. ⁊ qz actus in oibus essentialr distinguitur ab eo cuius ẽ actus: ⁊ precipue in animatis in quibus ostẽsum est aiam corporeã formã nõ esse: iõ
nõ opz querere si vnũ sit aia ⁊ corpus. Forma.n. cũ mã
nunq̃ coicidit in eãdem rem sicut in artificialibus ap//
paret: vbi tñ forma vicinior est materie q̃ in aliis. Nõ enim querimus si figura est idem cũ cera in sigillo. neq̃
vniuersaliter vnq̃ dubitamus si idẽ sit actus: ⁊ id cui⁹
est actus sicut materie. Cũ enim hoc ipsum vnũ ⁊ ens
multipliciter per analogiam dicuntur de substantia
⁊ accidente erit substantia principaliter ⁊ per se

Tex ⁊ cõ. 7.

ens ⁊

ens:ꝛ accidens est ens:qz est aliqua dispositio eius qō vere est. Cū substantia diuidat in tria sicut supius dixi mus mām. ſ. formā ꝛ cōpositū qō inter ista tria ꝓprie ꝛ ꝓmo est ens est forma:qz mā nō hz actu esse nisi a for ma:ꝛ cōpositū similiter. ꝛ iō mā nō est ꝓpter esse dan/ dū:sed potius tm̄ ad hoc ꝙ substet:ꝛ ꝑticulizet ꝛ indi uiduet eē quoz nullū est eē ꝓpter qō ipossibile ē vnꝫ formā esse mām. ꝛ sic eadē ipossibilitate ipossibile est
Tex.ꝛ cō.8. aiam esse corpus. Uniuersali igit diffinitione dictuz est qd sit aia:qz est substantia ſm ꝙ rō rei substantia ꝛ forma est:ꝛ hec substātia est qd erat esse hoc est quid/ ditas essentialis hmōi corpis ql̄e determinatū est. ꝛ iō corpus amittit nomē ꝛ rōnē suā quādo expirat ab eo aia:sicut si dicerem⁹ aliqō instrumētoz artificialiū esse alias a nā ꝑfectū. sicut si dolabra esset aial ꝛ corp⁹ phi ſicū. tūc. n. id qō est substātia ipſi⁹ formalis est esse suū qz esse nihil aliud est nisi diffusio forme in subiecta ſi/ bi mā:ꝛ tale est phīſici corpori esse aia in cōi rōne acce pta. ꝛ si positione ꝑtiozi retenta ꝙ si dolabra sit corp⁹ phīſicū corpus dolabrale qō est ferrū sepctur a forma dolabre. iā nō habebit nec rōnē nec nomē dolabre nisi forte equiuoce:neq; ferrū habebit rōnē ferri:sed ꝙ fer rū adhuc est ferrū sepata ab ipso figura dolabre apud vsum loquēdi:iō est qz dolabra est organū artis. ꝛ nō phīſicū:ꝛ corpoz artificialiū supius dixim⁹ esse ꝑin/ cipia corpa phīſica q̄ formas phīſicas retinent in eis.
Tex.ꝛ cō.9. Hoz. n. accīs est forma artis. ꝛ iō talis corpis nō ē eē ꝛ rō aia. ſz pot⁹ phīſici talis qō habet in seipso ꝑinci/ piū quo mouet motu vite ꝛ ſm locū:ꝛ qō in se habet posse quiescēdi qñ voluerit. Et iō sepata aia ab hmōi corpe corp⁹ iā nō erit habens esse ꝛ nomē. ꝛ iō mortu⁹ hō nō est hō:neq; caro ei⁹ est vera caro:sed pot⁹ corpu ꝑtū a carne hois. Cōsiderare aūt oz in partib⁹ aiati corpis qō nunc dictū est qñ si nos ponam⁹ oculū ꝑ im possibile esse sepatū ꝛ esse aial. tunc absq; dubio visus ꝛ potētia visiua erit aia eius qz hec potentia agit in eo vite actionē ſm nām oculi ꝛ cōplexionē. visus igit erit substātia formalis oculi dans ei rōnē oculi ꝛ nomē:ip se aūt ocul⁹ qui pupilla vel corp⁹ oculi vocat est mā vi sus. ꝛ ideo deficiente visu in oculo iā nō est oculus sed equiuoce:neq; pupilla vocat neq; est:nisi equiuoce sic lapideus vel depictus. Qō aūt accidit i ꝑte vna orga/ nica aialis oz accipe accidere in toto corpe viuēte:qz oīno sīle est. sicut. n. vna potestas ꝑticularis aie sensibi lis se habet ad vnā organicā ꝑtē corpis in eo ꝙ dat ei esse ꝛ rōnē:ita totus sensus siue substātialis aia se ha/ bet ad totū viuens corpus qō dat ei esse ꝛ rōnē talez q̄
Tex.ꝛ cō.10. est sensitiui corpis. ꝑz igit ex dictis qualiter aia sit act⁹ aiati corpis potestatē hītis agēdi vite actiones. Et ideo tale corp⁹ nō pōt esse abȝciens aiam qō ita est in potētia:ꝛ in ea est ei viuere:sed pot⁹ est aiam habens: ꝓpter qō dixim⁹ superius ꝙ cū dicit in diffinitione assi gnata potētia vitā habētis ꝙ de potestate habituali ꝛ ꝑfecta intelligit que potens est agere vite actiones:hoc autē haud est sepatū ab aia vt abȝciens eā sed potius in rōne sua cōcipiens eā ꝛ hīs eā:qz neq; nomē corporis organici habet neq; rōnē sine ipsa. Semē autez animaliū ꝛ fruct⁹ plantaz nō sunt hmōi corpa organi ca nisi in potētia incōpleta. ꝛ ideo talū nō est aia ende lichia:neq; aia est in eis nisi sicut artifex in artificiato qō est in fieri ꝛ nō in eē:ꝛ hoc nō est inesse aiam nisi ſz qd sicut supra dixim⁹. vñ ꝑz ex dictis ꝙ vigilantia est actio aie q̄ est exercitiū actionis vite sicut in artificiali bus incisio:ꝛ in phīſicis visus siue videre ſm actū ꝛ ō visus ſm actionē q̄ est vti visu:ꝛ sīr potētia bitua/ lis organi advidēdū qō ē visum hēre:ꝛ nō vti ē aia:qz sicut dixim⁹ ipsa est act⁹ ꝑim⁹ ꝛ act⁹ secundus:neq; trī iō est duo:qz act⁹ secundus supponit ꝑimū:ꝛ fluit ex ipso essentialiē. Corp⁹ aūt ꝛ mā oculi est qō est potētia vtens ꝛ habēs visum:ꝛ nō potētia icōpleta:ſz ptāte ꝑ fecta sicut dixim⁹:ꝛ sicut oculus est pupilla ꝛ visus cō positus:ita aia ꝛ corpus est aial totū cōpositū cui⁹ to/ ta ratio ꝛ substantia est anima.

Capitulū quartū in quo ex predictis demonstratur que aia separabilis est:ꝛ que nō.

Ex dictis aūt in ꝑdicta diffinitione aie facile determinat q̄stio q̄ q̄rit. si aia sit sepabilis a corpe vel nō. Nō. n. manifestū ē ꝙ aia nō vl̄r sepabilis ē a corpe. ꝛ sīr ꝙ pars q̄dā ipsius nō sepat a corpe. Quecūq; n. forma essentialiter ē ꝑs corpis aut act⁹ nullā vite actionē agēs nisi i ꝑte corpis aliq̄ nō pōt separi ſm esse a corpe:qz si separet sequeret ꝙ sepata nullā hēret vite actionē. ꝛ hoc eē nō pōt. tales aūt sūt aia vegetabilis i plātis:ꝛ aia sensibilis i brutis:h. n. du plex aia est act⁹ ꝛ pfectio quarūdā corpis ptiū sine qb⁹ nullā oio hz vite actionē. Nō. n. itelligi pōt nutritiua ꝛ augmētatiua ꝛ generatiua agē sine cibo ꝛ semine cor palt:ꝛ iō a corpe i istis actionib⁹ nō sepat. Sīr aūt vi/ dere ꝛ audire ꝛ vl̄r sentire nō agit sine istrumētis cor poralib⁹ ꝛ corpalib⁹ formis:ꝛ imaginari nō fit sine q̄ti tate corpis ꝓpter qō nihil istoz sepat:neq; ipsa aia se/ parari pōt q̄ sic ē i toto corpe. sicut iste ptātes sunt i ꝑti bus corpis. At vo quādā aiam ꝛ ſm quasdā ptes ni/ hil ꝓhibet separi ꝓpter hoc ꝙ ille nullius corpis sunt act⁹ in quo vite exerceāt actiones sic in organo:sic ma nifestū erit in sequētib⁹ de itellectu tā agēte q̄ possibi/ li:ꝛ in ꝑte i ꝑmissis habitū est. Ampli⁹ aūt manifestū ē nō solū de ipsa ꝑte intellectiua ꝙ sepat:sed de ipsa aia tota itellectiua ꝙ separet est manifestū:cui⁹ cā necessa/ ria ē:qz cū ptes aie sint nāles ptātes ei⁹ ab ipsa fluētes ipossibile ē ꝙ ab essentia ꝓiuncta cū corpe fluat ptās se parata. Sed ecōuerso possibile ē ꝙ ab eo qō essentiali ter ē sepatū fluant potētie opātes in corpe:qz oīs ptās supioz pōt dcd pōt virtus iferioz:ꝛ no ꝓuertit. cuius ꝓbatio ē ꝙ nos videm⁹ ꝙ a ꝑio motore simplici qui maxie substātia sepata est iter essentias oēs. fluit vir⁹ motiua ꝑimi mobilis q̄ nullo mō explet opationē suā sine corpe eo ꝙ nihil est localiter mobile nisi corpus. Sīr aūt ars q̄libet sepata est, put est i aia artificis:ꝛ tm̄ potētias suas nō explet sine corpis instrumētis. ꝑz igit ꝙ ab eo cui⁹ essentia sepata est. fluūt potētie opātes in corpe. Sed ab eo qō essentialiē subdit corpi:ꝛ est vir/ tus in corpe exñs nulla fluit potētia q̄ sit sepata:qz po tentia nālis ꝛ opatio sequit essentiā:ꝛ iō ipsa potentia mixta corpi magis erit mixta q̄ ipsa essentia a q̄ fluit. Adhuc aūt nālis potētia est ꝓprietas essentie. Est aūt subiectū ꝑncipiū passionis:ꝛ cadit i diffinitione eius. Qualr igit posset esse ꝙ essentia cōiuncta corpi cāret potētiā nālē sepatā. Ex his igit ꝑz ꝙ si itellect⁹ē potē/ tia sepata tūc oz ꝙ nā ꝛ essentia intellectiue aie sit sepa ta:ꝛ cū hoc habebit plurimas potētias corpi ꝓiūctas. Amplius autē manifestat hoc si dicat aia intellectiua siue rationalis mouere corp⁹ ꝛ esse actus eius:sic nau/ ta est actus ꝛ motor nauis. Nauta. n. mouet nauim per speciē intellectiuā que est scientia gubernādi:ꝛ cū nul/ lam operationē habet nauta in naui que nō expleatur motu ꝛ instrumēto corporeo:sicut a themone vel cla/ uo vel velo:aut gubernaculo vel remo:ꝛ separatur tamen totus gubernator a naui. Et similiter si ani/ ma sic mouet corpus totum intellectu gubernante

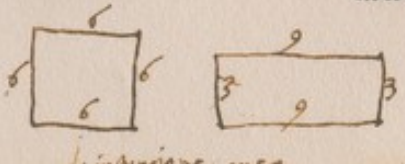
Tex.ꝛ cō.11.

aut impante ipsa seꝑat tota essentialiter a cꝛpe lꝫ hēat multas vires ⁊ opationes sensus ⁊ vegetationis q̄ nō explentur sine instrumētis cꝛporeis. Hec autē omnia cōstabunt postq̄ determinatū fuerit de nā aie intellectiue in tertio huius scie libꝛo. figuraliter quidē igit hoc est superficialiter ⁊ vniuersaliter sic determinat ⁊ describit aia diffinitiōe vl̄i solū q̄d est aia dicente.

Capitulū quintū i quo ꝓbat q̄ oportet querere aliā adhuc diffinitionē q̄ dic causam supius habitam.

Uoniā autē in ꝓhemijs diximꝰ q̄ diffinitiōes q vles ex quibꝰ nō ꝓtingit causas accētiū subiecti cognoscere neq; cōiecturari de ipsis facile sunt dialetice ⁊ vane oēs: ⁊ nos iā diffinitionē q̄ solū dicit q̄d est aia assignauimꝰ nō sumus ꝓtenti in ea: q; oportet nos cognoscere nō solū quid est aia in se: sꝫ et partes aie cognoscere ⁊ causas accidētiū p se ipsis ꝓtibus demonstrare. Accidentia p se ⁊ opera aie maxime fm partes ei attribuunt ⁊ iō oportet nos aliā inuestigare q̄ in ꝓtibꝰ aie ꝓpriā nām ⁊ esse demonstret: q̄m nos in ꝓhemijs iam inauimꝰ q̄ fm vnāquāq; partē aie altera ⁊ altera est rō anime: ⁊ nō est diffinibilis aia vna rōne vl̄i que applicet omnibꝰ partibꝰ eius hoc autez in dicta supius diffinitione cōtingit in qua etiā si differentia animā vniuoce sumerent nō sufficerent ad naturā anime in ꝓprio partiū esse cognoscendā. Nunc aūt nō vniuoce sunt sumpta: q̄m nō vna ⁊ eadē rōne actus est intellectiua anima cū sensitiua cū vna sit separata ⁊ altera sit virtus in cꝛpore. Neq; i vna ⁊ eadē ratione actus cꝛporis phīsici est sensitiua cū vegetatiua: cū videamus sensitiuā esse cognitiuā ⁊ acceptiuā spūaliū specieꝝ a sensibus: ⁊ vegetatiua nihil spūaliter accipit vel opatur. Hac igit necessitate oportet iteratā facere inuestigationē de aie diffinitione: q̄m in tali via quā do agitur de ptibꝰ fit aliquādo certū id q̄ est fm naturā ⁊ rōnē notius ex his que incerta sunt fm rōnē ⁊ naturā certis tamē quo ad nos: tentādū est nobis iteruz sic per viā istā aggredi de aia: q; aia talis est substātia q̄ multū elongata est a sensibꝰ nostris: ⁊ nō subiacet sensibꝰ nisi quo ad opa ⁊ opa sunt ptiū ei⁹: ⁊ ideo quo ad nos sunt notiozes ptes q̄ ipsa fm se aia. Sic.n. diximꝰ diffinitiuā rōnē nō solū ostendere q̄ d̄ est: sꝫ oz etiā q̄ oñdat cām q̄re insunt ei p se accidentia. q̄ ꝑcipue aie fm partes insunt. Rōnes aūt terminoꝝ diffinientiū q̄s nūc in p̄cedentibꝰ adduximꝰ: sunt sicut ꝯclusio demonstrata p aliud principiū. Quedā.n. rō nō dicens nisi q̄d est per aliud scita: sic ꝯclusio q̄ ad hoc vt sciat alio indiget principio q̄ est medius termin⁹. Rō aūt dicens simul ꝓpter q̄d ⁊ q̄d illa est. sicut demonstratio p se scita ⁊ p quā scit ꝯclusio. Est aūt de hoc in secundo posterioꝝ dictū. Si.n. querat q̄d est tetragonismus siue quadratū cui accidit p se equale eē quadrangulo altera parte longiori. dupliciter diffiniri pōt. ⁊ vna diffinitio non dicet nisi q̄d est q̄ substat passioni. Altera autez dicet cām: quare inest ei talis passio. Si.n. diffiniat sic: tetragonismus est ortogonū eqlaterale. quattuoꝛ lineis cōtentū equale q̄drāgulo altera parte longiori. non dicet nisi q̄d est absolute q̄ substat passioni. Si aūt diffiniat sic. tetragonismus est inuentio media rei hoc est inuentio ꝓportionis q̄titatū ex quibus fit tetragonismus: ⁊ altera parte longius quadrangulū dicet cām q̄re inest ei talis passio q̄ est. s. equalis tetragonism⁹ altera parte longiori q̄drato. Ad hoc autē intelligendū ꝓpter doctrine bonitatē oz de geometrie q̄nto libꝛo aliq̄d interponere. Sciēdū igit q̄ ex oibꝰ tribꝰ q̄titatibꝰ q̄ sunt cōtinue ꝓportiones fit necessario tetragonism⁹ ⁊ quadrangulus altera ꝑte longius. neq; possunt he due figure fieri ex pluribꝰ quātitatibꝰ: neq; ex pauciozibus. Sicut.n. accipit ex secundo euclidis. q̄dratū equilateꝝ ⁊ equiangulū sub vna linea dicit cōtineri: q̄m fit ex vna ⁊ eadē linea in se ꝓducta: ⁊ equale in quātitatibus causat ab vnitate q̄titatis. Manifestū autē est q̄ dicit in numeris. si enim quēcunq; numeꝝ in seipsum duxeꝛo quadratū pficio sicut bis duo vel quater quattuoꝛ: ⁊ sic deinceps. Quadratū igit ex vnita prouenit quātitate. Quadrangulū autē altera ꝑte longius sub duabus necessarijs lineis ⁊ nō pluribꝰ continetur. habet.n. hec figura duo opposita latera equalia: ⁊ duo quelibet que sibi inuicē in angulo applicantur habet inequalia. Sunt ergo ibi due equalitates diuerse ⁊ due inequalitates. Sicut igitur vna per totū equalitas ab vna surgit quātitate: ita necesse est q̄ due inequalitates duabꝰ intercepte inequalitatibꝰ a duabꝰ surgant quātitatibus: ⁊ sic necesse est ipsum sub duabꝰ lineis ꝓtineri. hoc aūt est manifestū in linearibꝰ numeris. binarius enim ⁊ ternarius due sunt inequales quātitates: ⁊ si duxero vnū in alū perficimus quadrangulū altera parte longius: vt si dicā bis tria vel ter duo longius enim est q̄ sit latū bis tria: ⁊ latius q̄ sit longū ter duo. igit ꝓbatū ē quadratū ⁊ altera parte longius quadrangulū ex tribus quātitatibꝰ fieri: ⁊ neq; ex pluribus neq; ex pauciozibus. Quotiēscunq; autē vniuntur tres quātitates cōtinue ꝓportionis: tunc ex illis fiunt quadrata ⁊ altera parte longius equales omnino. Cōtinuā autem voco ꝓportionē quādo in vna ⁊ eadē ꝓportione. in qua se prima habet ad mediā. habet se media ad tertiā: ⁊ hoc in numeris est manifestuz. accipiat enim. xij. .vi. iij. In his.n. primus est duplus ad mediū: ⁊ medi⁹ duplus ad tertiū. ducam⁹ autē mediū in seipsum faciendo tetragonismuum: dicendo sexties sex fiunt triginta sex. ⁊ ducam⁹ primū in tertiū faciendo altera parte longius quadrāgulū dicendo duodecies tria. vel ter duodecim ⁊ fiunt similiter. xxxvi. Equale igit est quadratū medie ꝓport onis ad altera parte longius ad q̄drāgulū extremaꝝ ꝓportionū. Idez oīno euenit si accepero in alia ꝓportione cōtinua tres quātitates: sicut si velꝫ accipere sexquialteras: sicut. ix. vi. iiij. primus.n. cōtinet secundū totū ⁊ alterā eius partē. ⁊ similiter medius cōtinet tertiū ⁊ alterā partē eiusdē. igit ꝓtinue sexquialtera est in eisdē ꝓportio. Constituam⁹ igitur quadratū ducēdo mediū in seipsum: dicēdo sexties sex: ⁊ fiunt. xxxvi. vt prius. ⁊ si ducam⁹ extremos in se inuicem ita q̄ vnū in altū. dicēdo nonies quattuoꝛ vel quater nouē perficiem⁹ tantū dē hoc est. xxxvi. Idē est oio in sexquitertijs sicut si accipiam⁹. xvi. xij. ix. oēs.n. isti in cōtinua sunt sexquitertia ꝓportione: ⁊ p oia fiat vt prius. Sūma.n. ꝓueniens ex duodecies. xij. est. cxliij. ⁊ tantū dē valet sūma ꝓueniens ex nonies. xvi. vel ecōuerso ex sexdecies. ix. ꝓz igit q̄ diffinies quadratū q̄ est tetragonism⁹: ⁊ dicens q̄ ē ortogonū eqlatez quadrilatez. eqle altera parte longiozi quadrāgulo. non dicet nisi q̄d est. dicens autē q̄ est in continue ꝓportionis tribus quātitatibus medie ꝓportionis inuentio. dicit propter q̄d tetragonismus est equale altera parte longiozi quadrato ⁊ prima quidē diffinitio cū nō dicat nisi quia inest passio subiecto. est conclusio demonstrationis: q; ad hoc inducit demonstratio vt passio ꝓbet inesse subiecto. Scōa aūt est mediū q̄ est principiū demonstrationis: q; ꝓ ipsum ꝓbat passio inesse subiecto: sicut oīs figura ꝓducta a media ꝓportione ꝓtinua in se ducta. q̄ tm vincit tertiā. quātū vincit a prima equalis est ei que

Tex. ⁊ cō. 12.

est ei q̄ sit ex ductu prime ꝓportionis in tertiā. tetragonismus aūt est figura cōsurgens a media cōtinua ꝓportione ducta in seipsam. que tantū vincit tertiā. q̄ tū vincitur a prima: ergo est equalis quadrangulo altera parte longiori. qō fit ex ductu prime in tertiā. ⁊ sic patet q̄ medie cōtinue ꝓportionis inuentio dicit causam equalis quadrati ab altera parte longius quadrāgulū. Sic igitur est in diffinitionib⁹ aliaꝝ rez: oportet enim q̄ id qō cōiter rei attribuitur. sicut anime attribuit q̄ sit actus corporis phisici per causam ꝓpriā inesse ꝓbetur: ⁊ hoc nō pōt fieri nisi tali diffinitione aie inuenta q̄ dicat cām quare aia sit actus corporis: hoc autē erit si acceperim⁹ fm qualibet partē anime q̄ ipsa est principiū ⁊ cā huius vite que exercetur in corpore phisico: tunc enim habebitur propositū. Cū enim habuerim⁹ q̄ dc̄d essentialiter est ē principiū ⁊ causa huius vite que exercetur in corpore phisico organico. est actus phisici corporis organici: ⁊ coniunxerimus istā q̄ anima essentialiter ē principiū ⁊ cā huius vite que exercetur in corpore phisico organico: cōcludemus demonstratiue q̄ anima est actus primus phisici organici corporis: ⁊ sic cōcludemus superius inductā diffinitionē per eā que dicit causam eius sicut diximus in exēplo geometrico iam inducto.

Capitulū. vi. de diffinitione anime dicente pp quid.

Tex.⁊ cō. 13.

d Icamus igitur principiū accipientes hui⁹ intentionis ad inuestigandā diffinitionē dicentem propter quid vt determinemus ⁊ distinguamus animatū ab inanimato in viuendo: q̄ viuere est essentialis actus anime omnē animā cōsequens: viuere enim dicitur multipliciter: eo q̄ multa sunt principia viuendi quoꝝ si vnū solū insit viuere dicim⁹. Dicitur. n. viuere intellectus ⁊ sensus ⁊ motus ⁊ stat⁹ fm locū. Adhuc autē motus alimenti ⁊ fm augmentū ⁊ decrementū. Quodcunq; n. hoꝝ inesse dicatur vitaꝫ inesse dicimus.

Tex.⁊ cō. 14.

Propter qō ⁊ vegetabilia oīno viuere dicunt eo q̄ in seipsis habent talē potentiā habitualē ⁊ perfectā qu principiū este vite fm actū per qō principiū vite augmentū ⁊ decrementū suscipiunt non mouente aliqua forma elementali. Illa enim esset aut corporis leuis: aut corporis grauis. ⁊ si esset leuis tūc moueretur tm̄ sursum. si autē esset grauis tunc moueretur tantū deorsum: ⁊ hoc faceret siue esset corpis simplicis siue cōpositi. Corpus. n. simplex habet motum simplicē: ⁊ corpus compositū insequit motū simplicis in ipso oīantis sicut dictū est in celo, ⁊ mundo. Nunc autē alimentū ⁊ augmentū vel decrementū mouetur fm cōtrarios locos. ſ. sursum ⁊ deorsuꝫ: ⁊ ante ⁊ retro ⁊ dextrorsum ⁊ sinistrorsum qō baud posset esse nisi mouens esset forma q̄ est altior q̄ illa que attingit naturā corpis: hoc autē est anima. Motus ergo illi sunt ab anima. Nō. n. sursum augent tantū corpora deorsuꝫ autē nō. sed equaliter in vtroq; loco: ⁊ vniuersaliter viuere dicunt quecūq; aluntur. Illa. n. tā diu viuūt q̄ diu possunt accipere alimentū. Huius aūt principium vite

Tex.⁊ cō. 15.

vegetabilis est aia. Et hoc quidē ab aliq; possibile ē separari loco ⁊ subiecto: sed alia principia vite q̄ sunt fm locū motiuū ⁊ sensitiuū ⁊ intellectiuū impossibile est separari ab isto in genere mortaliū. In immortalib⁹ enim sicut in corporib⁹ celestibus fm peripateticoruꝫ opinionē est vita intellectiua separata a sensu ⁊ nutritiua ⁊ vegetatiua. Hoc autē manifestū est in his q̄ vegetantur que vegetabilia vocamus. sicut plantas quia illis nec vnā aliā anime potentiā videmus inesse nisi tres q̄ sunt principia vegetabilis q̄ sunt nutritiua augmētatiua ⁊ generatiua. Igitur viuere in his q̄ viuunt solum inest, ꝓpter hoc principiū qō vocamus aiam vegetabilē. Aial autē habet vitā p primū sensum q̄ animal facit animal. Primus aūt sensus est posito quo inesse quocunq; alio. ipse inesse necessario ponit. Huius autē ratio est qz etiā illa que nō mouentur de loco ad locū sed manent vni loco adherentia si sensum habeāt. dicimus ipsa esse aialia: ⁊ nō solūmodo viuentia. Multa enim aialia sunt immobilia fm locū sicut spongea marina ⁊ q̄dā ostrea cōchilia q̄ habent sensuꝫ: ⁊ tm̄ fm locū nō mouentur. Tex.⁊ cō. 16.

Tex.⁊ cō. 17.

Sensus autē primus ꝓpter quem aial est aial. est sensus tactus. Hoc enim posito nō necesse est aliquē alioꝝ inesse: sed aliis sensib⁹ existētib⁹ in aliquo necesse est ⁊ hunc inesse sicut se habet vegetatiuū ad sensitiuū. Vegetatiuū. n. dicim⁹ esse huiusmodi principiū vite ⁊ aiam qua vegetabilia participant. Sed aialia oia adminus habent sensum tactus: ꝓpter qō tactus nō tantū est vnus de numero quinq; sensuū particulariū: sed etiā differentia ⁊ forma cōstituens ⁊ faciens aial. Propter quā autē causam vtrūq; istorū accidit q̄ scilicet vegetatiuū separatur a sensitiuo ⁊ tactus a reliquis sensibus: posterius in hoc eodē libro dicemus. Nunc autē hoc dixisse sufficiat q̄ aia omniū modoꝝ vite sit principiuꝫ: ⁊ diuisa est ⁊ determinata his. ſ. vegetatiuo sensitiuo ⁊ intellectiuo ⁊ motiuo fm locū. Ista autē ꝓ tanto vident determinare aiam qz sunt principia viuendi que aliquādo separata ab inuicē in diuersis inueniunt. Quedā enim sunt vegetatiua tantū. ⁊ quedā vegetatiua ⁊ sensitiua. ⁊ quedā cuz his mouentur fm locū. Et quedā cū his habent intellectū. Est autē hic sciendū q̄ viuere est actus essentialis anime. qui supponit vt fundamētū in omni ope suo ⁊ hoc patet quia omnis anima actū hunc effluit in corpus qō animat: ⁊ a principaliori mēbro corporis hoc est a corde vel ab eo qō est loco cordis influit ipsum: ⁊ ideo viuere viuentibus est esse: qz aūt aia vt forma dat esse ei cuius est aia nō dat nisi per vitā. ⁊ hoc ouplicit̄ pōt cōsiderari. ſ. prout est ab anima. ⁊ prout est in corpore. ⁊ put est ab aia sic est essentialis actus eiusdē prout aūt est in corpore: sic est formaliter adherēs corpori: ab eo dicitur caro viua ⁊ corpus viuū: sic de qualibet parte qz omnis pars alimentū accipiens viuit: ſz nō omnis pars formaliter sentit: qz ossa nō sentiunt ⁊ tamē viuunt. Anima autē etiā in se dicit viuere causaliter: qz est cā vite ⁊ viua in seipsa. sicut lux dicit luminosa ⁊ cā luminis: ⁊ pp hoc ēt superiora dicunt viuere nobiliori vita: qz nihil ē i ea ex pte motoris vel mobilis qō sit vite ꝓriū: vel differenter ꝑticipans vitā: sicut est in mortalib⁹ in qbus multa vite sunt ꝓria differenter ꝑticipantia vitā: sicut sunt ossa nerui caro pili. q̄ vitaꝫ diuersis actib⁹ aie ꝑticipant. Est. n. actus aie vite cōtinuus. ⁊ eē dans corpi viuo: sic. n. esse gnāliter est actus essentie in eo q̄ vere ⁊ fm actū ē. ita viuere est act⁹ aie in eo qō aiatū ē pp qō pctm̄ est in diffinitione vite dicentis

Capitulū septimum vtrum quelibet virtū anime sit anima ⁊ vtrū sit tota in toto.

Tex.⁊ cō.19. V Trū autē vnūquodq; dictoꝝ principioꝝ sit anima per se diuisa per essentiā ab alia aut est pars anime: nō per essentiā diuisa ab ipsa: ⁊ si est pars vtrū separabilis a suo toto qō est anima soluz ratione differens aut sit separabilis p essentiā ⁊ locuz ab ipsa: sicut dixit plato. ⁊ mentionē huius fecimus in libro precedenti in fine. de q̄busdā quidē hayꝝ facile ē videre: sed q̄dā sunt in q̄bus hz dubitationē. Satis

Tex ⁊ cō.20. enim planū est determinare de his que sunt actus corpoꝝ: sic q̄ nō operant nisi in ipsis: ⁊ diuisis eis diuidū tur ⁊ vnitis eis vniunt quoniā nō sunt nisi actus corporis pb̄ici organici potentia vitā habētis: ⁊ ideo planuz est de illis q̄ sunt anime: sed nō est adeo planū vtrū qō libet sit anima in talib⁹: aut sit partes eiusdē vt in plantis: q̄ cōualescunt diuise: ⁊ in q̄busdā annulosis diuisis in q̄b⁹ quelibet pars videt omnes anime opationes habere: ⁊ sic etiā ante diuisionē videbat anima fm quālibet suā operationē ⁊ potestatē esse in qualibet pte sicut in fine secundi libri phīsicoꝝ diximus: vtraq; pars hz sensum ⁊ motū: ⁊ si hz sensum: tunc oportet q̄ habeat voluptatē ⁊ tristiciā. quoniā sensus cōueniens ingerit voluptatē ⁊ sensus incōueniens ingerit tristitiaz. ⁊ sic vtriq; parti inest appetitus Hec aūt sine fantasia eē nō possunt: quoniā motus a sensu factus: ē fantasia: ⁊ nullo modo appetunt nisi p motū a sensu factū. Cū ergo ista insint partib⁹ diuisis videt q̄ etiā ante inerāt pti bus cōiunctis: ⁊ sic aīa fm oēm suā potestatē fuit in oibus partib⁹. Sed vna ⁊ eadē aīa fm qualibet potestatē suaꝝ operationū nō pōt esse in qualibet parte. oportuit igit q̄ essent plures ⁊ sic ea q̄ operant in diuersis partib⁹ vnius corporis: nō sunt partes vnius sed sunt aīe plures. ⁊ ista est ratio cui multū innitebat plato. ⁊ redit ad h vt queram⁹ vtrū aīa vegetabilis ⁊ sensibilis sint in toto corpore tote vel nō. videt q̄ in toto tota sit aīa: q̄ ibi est vbi operat sed operat in talib⁹ in toto. ergo est in toto. ita q̄ i omnib⁹ partib⁹. Cū igit anima sit indiuisibilis oportet q̄ tota sit in toto. Ampli⁹ cōstat q̄ quelibet vis sua essentie anime est īmediata. q̄ tota aīa cū sit indiuisibilis adest cuilibet virtuti: ꝫ virtutes diffuse sunt p totū corpus. q̄ ipsa est in toto corpore tota. Sed contrariū huic videt esse: q̄ ex hoc sequit q̄ sit i oculo tota: ⁊ si extrahat oculus videbit tunc extrahi tota aīa. qō nō est verꝝ. ⁊ hec oīa mouerunt platonem ad dicendū q̄ in vno corpore sunt multe anime. Sed dicendū q̄ in vno corpore nō est nisi aīa vna: ⁊ vires eius. sunt partes eius. sicut potentia naturalis est pars potestatis eius qō operat per eā. Id aūt qō inducitur de animaliū ⁊ plantaꝝ diuisione. solutū est in prehabitis. ⁊ cū queritur vtrū anima que est in animato corpore ⁊ precipue in tali corpore qō est simile in partibus: sicut sunt corpora plantaꝝ ⁊ animaliū anulosoꝝ. sit in toto tota: dicim⁹ q̄ sicut aīa est vna ⁊ hz partes organicas que oēs continuationē hñt ad vnā que ē cor ⁊ tūc dicendū q̄ aīa est in corde ⁊ inde ifluit potestates suas in totū corpus: ⁊ sic nō est in toto tota. ita q̄ i qualibet parte sit tota: sed in qualibet parte est fm aliquā suaruz potentiaꝝ: ⁊ que ptes sunt similes in cōplexione ⁊ cōpositione in illis est p similes potētias ⁊ opationes: ⁊ hz essentia eius adsit cuilibet virtuti eius: nō tñ virtute separata separat necessaria essentia eius. q̄ virtus illa affixa est illi organo ⁊ nō essentia anime: sed potiꝰ illa est in corde qō est organū essentie anime deputatum. ⁊ ideo nō separatur a corde essentia nisi fm hanc operationē quā hz in mēbro separato ⁊ nō simpliciter. Diximus enim superius q̄ diuiso corpore necesse est animā quoddāmō p accidēs diuidi hz nō diuidat sicut forma situaliter in corpore distensa ⁊ hec est pypateticoꝝ sententia. fuerunt tamē ⁊ sunt quidā adhuc qui dixerunt q̄ aīa est tota in toto corpore. qō nō tamen fuit opinio alicuius phī. ⁊ dixerunt q̄ nō extrahitur tota in oculo q̄ dicunt q̄ manet in alia parte principaliori fm vite opationē. ⁊ ideo corpus animatū remanet adhuc animatū ⁊ viuū. Nō enim tota dicebat in oculo: nisi fm q̄ tota substat virtuti visiue: hoc autē est fm qō p ipaz operatur visus ⁊ hoc modo cōcedunt eā separari totā quia de ea postea visuz opatur. Ego autē multas dictarū opinionū nō intelligens dicendū puto esse cū perypateticis q̄ anima totalitatē nō hz nisi suaꝝ virtū: sicut ⁊ corpus totalitatē nō hz nisi suoꝝ organoꝝ. ⁊ ideo i vno corpe nō est nisi fm vnā partē. ⁊ illo separato nō separatur nisi fm partē. ⁊ remanet i alijs potestatibus suis. adhuc operans in corpore. veniens autez oēs has potestates est substantia que est in corde. ⁊ potestates oēs anime diriguntur ad cor. ⁊ sic substantie anime adiacent tāq̄ ad eā directe. sicut organa corporis omnia cōnectuntur cordi: ⁊ hec opinio magis intelligibilis ē. ⁊ veritati magis assimilatur iter dictas opiniones. Sic ergo patet solutio vnius q̄stionis vtrū scilicet oēs iste potestates sint anime per se: vel sint partes anime vniꝰ quādo sunt in vno ⁊ eodē corpore. Utrū autē sint anime: vel partes anime vel nō: adhuc habet dubitationem ⁊ ideo querendū h̄ est.

Capitulum. viij. qualiter intellectus est alteꝝ genus anime ⁊ separabilis. ⁊ qualiter est vmbra intelligentie ⁊ sensibilis est vmbra intellectus etiaz vegetabilis est vmbra sensibilis.

Tex ⁊ cō.21. D Intellectu autē ⁊ potentia perspectiua que est perspectiuus intellectus aut speculatiuus non est manifestū vtrum sit anima aliqua: aut pars anime eo q̄ sicut diximus nō est alicuius ptis corporis ⁊ ideo videtur alteꝝ genꝰ esse aīe. Hoc. n. solum ꝓtingit separi a corpe sicut perpetuū a corporali. Q̄m iam certificatū est q̄ incorruptionis cā est esse p naturā ante corporeitatē ⁊ contrarietatē ⁊ q̄ intellectꝰ est substantia ante vtrūq; p nām existens: ⁊ ideo hz esse perpetuū ⁊ incorruptibile ⁊ aliā vitā necesse est substātiā istam habere post mortē: ⁊ ideo falsum est qō dixerunt epicurei intellectū extingui corpore extincto eo q̄ incipit esse cū corpore q̄m etiā si cōcedatur incipere esse cū corpore: tamē nō accipit esse a corpore: aut ab aliqua eius cōmixtione: sicut habitū est in phīcis ⁊ qō nō dependet ad corpus fm suū esse nō oportet q̄ corrumpatur ꝓpter hoc corrupto corpe ꝓpter qō etiā vt diximus alterū genus vite est aut anime q̄m hz q̄sdaz potestates vite in corpore ⁊ quasdā sine corpore anima intellectualis: ⁊ est in orizonte eternitatis ⁊ temporis supra nām existens ⁊ infra intelligentiā ꝓpter qō eleganter dixit isaac animā rationalē esse creatā in vmbra intelligentie volens dicere q̄ anima ipsa intellectualis intelligentia est obumbrata p hoc q̄ est anima corporis mortalis quia ex hoc lux intelligentie obumbratur eius anime. ⁊ qō intelligentia habet in simplici reꝝ quidditate anima habet per inclinationē ad continuū imaginabile ⁊ corpus qō est materie mobilis ⁊ trāsmutabilis. Et ideo intellectus humanus cū ꝓtinuo ⁊ tpe intelligit qō itelligit de ꝓceptionib⁹ reꝝ. Sicut aūt aīa bois est resultatio intelligentie obūbrata sic etiā sensibilis est obūbraculū quoddā aie rōnalis. ⁊ ideo obscuratur

ratur amplius ⁊ amittat cognitionē intellectualem ⁊ inquisitionē de rez veritatib⁹ ⁊ discretionē amittit turpis ⁊ honesti ⁊ verecūdi ⁊ inuerecūdi: ⁊ ideo est hoc q̄ nullam habet potentiā que nō sit infixa in carne: ⁊ ideo ꝓceptiones deputate ad veritatis intuitū nō p̄nt ea que solū hñt sensibilē animē. Magis aūt corpi immergit vegetabilis que nullā aie formā sepat a mā: ⁊ sup materiā rerū per q̄litates corporeas operat sicut digerendo cibū per calorē ⁊ similiter alias p̄ficit operationes. Corpus aūt ꝓximū huic sube est corpus celi: ⁊ hoc ideo dicit esse vmbra vegetabilis ab ysaac: ⁊ sic patet q̄liter aīa rōnalis est creata in vmbra intelligentie ⁊ est imago quedā eternitatis ⁊ supra tp̄s exñs: ⁊ aīa sensibilis est vmbra aie rōnalis ꝓpter quod potest sup ipsius aīa rōnalis ⁊ operat in ipsam aliquas suaz operationū aut ꝓceptionū sicut intelligētia imprimit in animā rōnalem. Vegetabilis aūt est in vmbra sensibilis ⁊ operat in eā: ⁊ ideo vegetabilis cū sensibili cōiuncta facit ad organū sensus ꝓueniens ⁊ nō ad organum vite tm̄ q̄m vegetabilis est vt instrumentū sensibilis aie sicut ⁊ sensibilis vt instrumētū aie rōnalis in attrahēdo formas ⁊ descendūt iste aie in diuersa corpora ⁊ ignobilitant fm q̄ magis ⁊ minus immergunt corpori: sicut si imaginemur formā sigilli vnius recipi in diuersis materijs nobiliorib⁹ ⁊ ignobiliorib⁹. Nulla enim istaz habet formā fm q̄ est in sigillo ⁊ tamen q̄libet illaz resultatio est quedā ipsius sigilli magis ⁊ minus obscura fm materie diuersitatē ⁊ hec fuit causa q̄re q̄dā dicebāt vnā numero esse aīam in oi corpe sed tm̄ mole materie esse impeditā ne in q̄busdaz agat opationes vite sicut in lapidib⁹ ⁊ in quibusdaz plures ageret opationes vite q̄ in alijs eo q̄ tēperātia ipsoz magis est reducta ad equalitatē ⁊ magis sepata ab excellentijs ꝓrioz. ⁊ vbi sit recessio a ꝓrioz excellentijs q̄ equalitas incipit ꝓformari celestib⁹ sicut in hoib⁹ in illis habet oēs opationes suas ⁊ dant exēplū de igne qui inflāmatus in lignis cremabilib⁹ agit opationes lucis ⁊ in male cremabilib⁹ facit flāmā rubeā obscurā in alijs aūt fumat tm̄: ⁊ in alijs nō facit nisi calorē ⁊ videbat ista ātiqssima stoicoz de scola socratis opinio eē sicut apparet ex dictis que scribunt in eoz libris.

Laplm. ix. q̄ formaliter ⁊ nō māliter vnit aīa: ⁊ q̄ ipsa est primus actus huius corporis ⁊ nō cuiuslibet.

Tex. ⁊ cō. 22. Relique aūt ptes aie p̄ter intellectū ⁊ que cōiuncte sunt intellectui sicut ratio ⁊ voluntas ⁊ deliberatiua ⁊ electiua vel eligētia: manifestum est q̄ nō sunt sepabiles a corpe: tū ab inuicē differunt rōne ⁊ diffinitione ⁊ similiter differūt a corpore. Necessariū aūt q̄ sensitiua ⁊ opinatiua differāt rōne cū actus istaz virtū essentiales differētes sint sicut sentire ⁊ opinari. Sīliter aūt est de qualibet aliaz potentiarū que dicte sunt. Tex. ⁊ cō. 23. Quod aūt in q̄busdā aīalū insint oēs potentie dicte: quedā enim nō habēt nisi quasdam: ⁊ quedā vnā solam scilicet vegetatiuā: ⁊ in hoc est differentia animatoz ab inuicē: per hoc enim dicimus ea que animata sunt ab inuicē differre: ⁊ ꝓpter quā causam hoc ꝓtingat posterius dicemus vbi determinabimus de ꝓfectis ⁊ imꝑfectis aīalib⁹. Similiter aūt manifestū est q̄ aīaliuz quedā habent oēs sensus: Tex. ⁊ cō. 24. quedā vo vnū solum habent. s. tactū. Sed hoc quidem hic dicendū est q̄ in omnib⁹ potentijs quib⁹ exercentur opationes vite semp quo viuimus dicitur dupliciter: sicut etiam dupliciter quo scimus ⁊ quo sanamur. Dicimus enim interrogati quo scimus q̄m anima scimus: ⁊ aliquando dicimus q̄m scientia scimus vtroq; enim istoz dicimus nos scire. Similiter autez interrogati quo sanamur: dicimus q̄m sanamur sanitate: ⁊ q̄ sanamur oculo vel pectore: sed quādo dicim⁹ q̄ scimus scientia vel sanamur sanitate: significam⁹ formā ⁊ actū primū: ⁊ id quod est ratio scientie vel sanitatis in eo q̄ suscipit scientiā vel sanitatem. Actuarū enim formaz actus est in patiente. hoc est suscipiente ⁊ dispositio ipsius: ⁊ ideo omne qō est actus forme cuiuslibet est in eo qō disponit ⁊ formal per formā illaz cuius actus ꝓprius est esse qō est ab ipsa forma. Cum aūt dicimus q̄ sanamur pectore vel scimus aīa. significamus id quod disponit scientia vel sanitate in quo est actus illaz formaz: sed tm̄ oportet q̄ tale sit suscipiens q̄ sit agēs operationē cuius principiū est forma sicut instrumentū agit. Et siliter cū dicimus q̄ aīa vimus: anima est actus ⁊ forma ⁊ ratio vite ⁊ viuētis corporis fm oia principia supius enumerata. Similiter ipsa est quo sentimus ⁊ intelligimus: erit igitur aīa species ⁊ ratio ⁊ forma corporis ⁊ nō corpus aliqō: cū forma nunq̄ possit esse mā sicut in secūdo phicoz. Tex. ⁊ cō. 25. ꝓbatū est. Luz enim tripliciter dicat suba sicut in prehabitis distinctū: ⁊ h̄ quidez est species ⁊ actus ⁊ corpus ⁊ mā ⁊ animatuz qō est ex his: ⁊ ideo corpus nō pōt esse actus anime vel animati: sed potius aīa est actus corporis. Et ꝓpter hoc bene opinant phi illi Tex. ⁊ cō. 26. q̄busdā videt q̄ anima nō sit sine corpore neq; tamen sit corpus: qz in veritate ipsa nō est corpus: sed est aliq̄d corporis: qz est actus eius: ⁊ ideo est in corpore determinato sibi per ꝓuenientiā: ⁊ nō est sicut priores pitagorici aptabāt eam nihil determinātes in quo ⁊ quali phico corpore esset q̄libet anima. Nos enim videm⁹ q̄ nō q̄libet anima accipit quodlibet corpus quodcūq; ꝓtingenter ⁊ differenter: sed sibi aptat ꝓpriū: eo enim q̄ est alicuius actus: debet ei nō q̄cunq; materia ⁊ susceptiuū quodlibet: sed ꝓpriū ⁊ determinatum: hoc enim est rōnale: eo q̄ actus actiuoz sunt in susceptiuis ꝓprijs in q̄bus natiui sunt fieri ex cōicatione actus susceptiui. Manifestū est igit q̄ aīa est actus q̄dam ⁊ ratio corpis cuiusdā qō potentia vitam hbeat.

Laplm. x. de enumeratione potentiaz principaliuz que sunt potentie anime.

Tex. ⁊ cō. 27. Dentes aūt nunc de potētijs particularibus v determinare quas supius diximus esse quatuor que sūt principia vite: oportet primo reiterare quod diximus q̄. s. quibusdā animatis ille oēs insunt: alijs vo nō insunt: nisi quedā illaz: ⁊ quibusdā nō inest nisi vna sola: potentias enim vocam⁹ aie ptes magis principales que sunt vegetatiuū sensitiuū motiuū fm locū: ⁊ intellectiuū: plantis aūt de his potentijs vite nō inest nisi vegetatiuū. Alteris aūt sicut aīalibus inest hoc ⁊ sensitiuū ⁊ appetitiuū: q̄m aliquis appetitus inest his que habēt sensuz. Appetitus enim est desideriū quodda ex quo ꝓsequit sicut ex causa voluptas ⁊ ira. Aialia enim ad minus habent vnū sensum qui est tactus: ⁊ sicut diximus q̄buscunq; inest sensus tactus: illa tactu sentiūt ꝓueniens ⁊ incōueniens: ex q̄bus causat leticia que est sensus cōuenientis: q̄buscūq; aūt inest letitia aut tristitia in illis est cupiditas siue desideriū. Cupiditas enim nihil aliud est nisi appetitus eius qō est dulce fm naturā: dulce enim iudicat qō est delectabile fm naturā. Adhuc aūt ante oia indigētia restaurare depditū in nā corpis oportet accipe alimēti sensum qui est tact⁹. Oportet enim q̄ eisdē oia nutriantur ex quibus sunt: sicut diximus in libro perygenescos. Tex. ⁊ cō. 28.

Sunt aũt ex calido ⁊ frigido humido ⁊ sicco: igitur sensus alimenti est sensus per quẽ sentiuntur dicte alimenti qualitates ⁊ differẽtie: sensus aũt tactus est sentiens istas differẽtias. Oportet igitur ꝙ sensum tactus habeãt omnia animalia: quia in illis propter mollicie partiũ de facili fit multa deperditio que nõ fit in plantis propter partiũ duricia ⁊ caloris naturalis debilitatem: qui quasi nihil cõsumit in eis: sed diuidit tantũ ⁊ penetrat vt ingressus accipiat nutrimentũ: propter qõ deficiente alimento famescũt ⁊ sitiũt animalia naturaliter omnia: quoniã alimentũ nõ fit nisi calido penetrãte: ⁊ iuuante digestiua ⁊ alteratiua cibi ⁊ sicco quod deperditur additur loco deperditi: ⁊ ideo fames est desiderii calidi ⁊ sicci cibi: quia aũt siccũ non per se fluit ad mẽbra: neq; per se impressibilis est forme membri: ideo oportet habere humidũ quod sit quasi cibi vehiculũ: ⁊ deferat ipsum: ⁊ faciat ipsum figurabile specie membri quod alitur. Si aũt hoc humidũ esset cũ calido: tũc calidũ consũmaret partem humidi: ⁊ diminueretur adiumentũ vehendi cibus: ⁊ ideo sitis appetit naturaliter frigidũ ⁊ humidũ in potu: fames ergo ⁊ sitis due sunt partes naturalis appetitus: siccis enim ⁊ humidis: ⁊ cũ omnia famescãt animalia ⁊ sitiant oia animalia habẽt appetitũ naturalem eoꝝ que alũtur: que sunt calidã ⁊ humidũ ⁊ frigidũ ⁊ siccum: ⁊ constat ꝙ hoꝝ non est aliquis sensus preter tactus: omnia igitur animalia habent tactũ ⁊ talem appetitũ naturalez: sensus aũt alius non est alimenti nisi per accidens: fm ꝙ sonus vel color iudicat alimentũ esse prope vel lõge: ⁊ ideo nullũ alterius sensus obiectũ alit nisi obiectus tactus: odor enim est spirituale ⁊ nõ incorporatur sicut dicemus in libro de sensu ⁊ sensato. Sed humor qui latine sapor dicit: greci enim humores saporez vocãt: ille est aliquid tactus: quia sapor proxima sequela est cõplexionati ex qualitatibus primis: nõ tamen sapor vt sapor alit: sed potius humidũ: ⁊ siccum: ⁊ caliduz ⁊ frigidũ sicut diximus: ⁊ huius causa est: quia nihil alit: nisi quod põt assimilari ei quod alitur. Nihil autẽ assimilat ei: nisi quod similiter cõpositũ est ex elementis ⁊ ex calido frigido humido ⁊ sicco: eo ꝙ oĩs complexio vt peritiores medicoꝝ dicũt ꝙ diu est in bona habitudine fm naturam: appetit sibi simile. Corrupta aũt aliquãdo appetit cõtrariũ: sicut febre estuãs appetit aquã vt extinguat sitiz: patet igit ꝙ animalia habẽt tactũ necessario: ⁊ appetitũ naturalez eoꝝ que mixta sunt ex qualitatibꝰ tactꝰ: ⁊ hoc ostendit per famẽ ⁊ sitim. De omnibꝰ aũt his sigillatim certificandũ est posteriꝰ. Nũc aũt intantũ dictũ sit sufficienter ꝙ omnibus animalibꝰ sensum tactꝰ habentibꝰ: etiam appetitꝰ inest necessario. De fantasia aũt ⁊ arte practici intellectus: ⁊ imaginatione nũc quidẽ nõ est manifeste aliqd dictuz: sed de his omnibꝰ in sequentibꝰ prosequemur. Quibusdã autẽ cũ sensu inest principiũ vite: quod est motiuũ fm locũ: ⁊ hec sunt illa quoꝝ cibus a terra nõ sufficienter preparat: ⁊ habẽt os fm figurã. Alia enim immobilia existẽtia figurã oris non habẽt: eo ꝙ radices quibꝰ terre infigunt oris habẽt similes sicut plante: ⁊ ideo cibꝰ eoꝝ sufficienter in terra preparat propter talia etiã ventres nõ habẽt: neq; loca per que emittat egestio impuri cibi. Quibusdã aũt cũ dictis potentijs inest etiã intellectiuũ sicut hominibꝰ: ⁊ si forte appareat aliquod genus huiusmodi animaliũ alterum aut honorabilius ꝙ homo in mortaliũ natura. Et hoc dictum est propter quosdã dicentes quedã intellectua lia animalia esse demones regionẽ lucis in aere habitantes sicut dixerũt platonici: qui tamẽ veritatem non habent: sed hic de his nõ intendimus: ⁊ ideo sub dubio dicimꝰ si quid appareat homine honorabiliꝰ. Sz quod hic nos habemus determinare hoc est de partibus anime: ⁊ quam habent adinuicẽ ⁊ ad animã comparationem.

Tex. ⁊ cõ. 29.

Caplm. xj. ex quibꝰ partibꝰ componitur anima: ⁊ eadem est ratio anime ⁊ figure.

Oportet aũt scire ꝙ ptes eius quod est spirituale ⁊ eius qõ est corporale differũt quoniã ptes corporee rei cõponũt aut suã essentiaz aut suã ꝙtitatẽ: ⁊ si componũt suã essentiã tunc sunt sicut materia ⁊ forma: aut sicut mixta in eo qõ mixtum vocamus. Si aũt cõponũt suã ꝙtitatem: tũc sunt tertie vel medie vel quarte: ⁊ sic de alijs ꝙtitatiuis partibus. Et has vocare cõsueuimꝰ integrales: primas aũt essentiales. In spiritualibꝰ aũt dicimus: quoniã spiritualia potentie quedã sunt ⁊ habẽt suas partes nãles potestates: ex qbus constituit quoddã vniuersum sue potestatis: sicut apparet in vrbanitatibꝰ. Cũ enim dico regnũ: potestatẽ quandã dico: quã cõponũt multe potestates pticulares: que tamen oẽs fluũt ex regno. Si enim diffiniẽs regnũ dicã ꝙ regnũ est monarchia cuius potestates leges ⁊ ordines viuendi omnibꝰ distribuunt: erit quedã eius particularis potestas potentia presidis qui terre principat. Alia aũt procõsulis: cõsilio cuius ⁊ nutu determinant iudicia ⁊ sententie dant. Alia aũt tribuni ⁊ alia ducis exercitus: ⁊ alia cẽturionis cohortis vnius: ⁊ adhuc alia decani: ⁊ alia pfecti qui preficit ad paucos in lege iustície pstituẽdos: ⁊ sic diuerse potestates iũcte simul efficiũt vniuersuz quod dam quod vocat regnũ: ⁊ sic est in oibꝰ spũalibꝰ potẽtijs. In oibus aũt potestatibꝰ sp dcdd potest potentia inferior: põt ⁊ superior: sed nõ cõuertit: ⁊ ideo inferior est sp in superiori fm oẽs suas operationes: sed nobilitantur opationes inferioris qñ sunt in superiori. Similiter aũt est in potestatibꝰ causaꝝ naturaliũ. Quedam enim ũllaꝝ sunt semper: ⁊ quedã frequenter ⁊ quedaz raro sicut diximꝰ in scõo phisicoꝝ: ⁊ quicquid est potestatis in eo qõ est raro exercet ab eo qõ est frequẽter: ⁊ ab eo quod est semp sed nõ cõuertitur. Habet tamẽ semp aliquid impotẽtie: ⁊ defectus: inferior potestas: quod nõ põt referri ad superiorẽ potestatẽ: ⁊ ideo diximus ꝙ nobilius exercent opationes inferioris potestatis a superiori: ꝙ ab iferiori potestate. Est aũt adhuc notandũ in istis potestatibꝰ ꝙ si superior potestas non vniret in se potestatẽ inferiorẽ: nõ dicerent omnia hec vnũ regnũ: nisi sicut aceruus lapidũ: ⁊ iccirco quanto potestas superior est simplicior: erit ⁊ vniuersalior ad multa exercẽda: que sub illa potestate cõtinent. Oino aũt eodem modo est in anima que est in potentia vite in qua omnis potẽtia exercendi opera vite cõtinetur: ⁊ ideo particulares potestates sicut vegetatiuũ ⁊ sensitiuũ: sunt quidem potentie naturales ab ipsa fluẽtes que dicunt proprietates: sed tamẽ inferioris potestatis opus ⁊ potentia in superiori nobilius est ꝙ in seipsa: vnde sensitiua nobilius terminat opera vegetatiue ꝙ ipsa vegetatiua sola. Nutritiua enim que facit carnem nobilius operat ꝙ illa que facit lignũ. Similiter autẽ est in generatiua: similiter aũt est in sensitiua ⁊ intellectiua anima ꝙ oẽs suas operationes nobilius participat: ⁊ patet ex hoc iam ꝙ in homine neq; tres anime sunt: neq; tres substãtie: sed vna substantia simplicior ⁊ nobiliorꝰ aljs: ⁊ ideo plures ⁊ nobiliores ab ea ꝙ ab aljs fluũt potestates: ⁊ eedem potestates que sunt

inferioꝝ

inferiox:nobilius sunt in ipsa q̄ in eis:neq; sunt iste potentie nō vnite.quia sic esset verū quod dixit plato q̄ scilicet quedā collectio diuersa operaret:vniuntur enim semper inferiores in superiori per modū iaz assignatū:z ideo particulares potestates non sunt partes essentialiter cōponentes animā:sed potius que determinant totam suā potestatē ad opera vite distributam per potentias:sicut z regnuz distribuit̄ per potestates particulares ad distribuendā vitā:vel cōtinendam z exercendā:que vocat̄ ciuilis:z ideo dixerunt antiqui sapientes q̄ anima est in corpore:sicut rex in regno:z oculus est in ipsa sicut aliquis prefectus in potestate sibi iuncta. Tex.z cō.30. Ex his iam patet quoniā eodem modo iam erit vna ratio diffinitiua anime z figure. In figuris enim sic est q̄ nulla rectilinea inuenit̄ preter triangulum:z eas que ipsum sequunt̄ in specie figurarū:z similiter est in animabus q̄ nulla est anima preter vegetatiuā:z q̄ sunt post ipsam in ordine animarū:quia sicut figure habent ordinē q̄ vna est ante z alia post: ita etiam anima vel anime. Simplicior enī linea est recta:eo q̄ est vnius forme tm̄:sicut sepe diximus:z simplicior figura est triangulus fm formā figurationis:quia z in lineis est vnite forme z in superficie:q; fm formā non diuiditur in figuram aliam:quia triangulus nō diuiditur in aliam figuram q̄ in triangulos. Circulus aūt duaz formaz est in cōuexa z in concauа:sicut sepe dixim⁹ in antehabitis libris nostris. Alie aūt figure rectilinee vt tetragonus pentagonus sic de inceps diuidunt̄ in diuersas figuras. In figuris igit̄ est ratio quedaz cōmunis que omnibus conuenit ex qua tamen nō scit̄ quelibet figura in specie:z qualiter vna se habet ad aliam:z hoc est ita q̄ figura est q̄ titas linea vel lineis terminata:vel q̄ figura est terminatio q̄ ti:si cōsenserimus q̄ figura est qualitas z non q̄ titas: hoc enim omni figure cōuenit:ex hac tamen nō scitur qualiter triangulus est in tetragono fm potestatē z in alijs figuris:z ideo ex illa nō perfecte scitur trianguli natura:sed oportet querere trianguli propriā rationē: neq; propria dicit perfecte figuratiōis rationē:z ideo necessaria est cōmunis. Si enim diffiniens triangulus dicā triangulus est figura prima elementalis ad oēm figurā rectilineā:in qua diuiditur omnis figura rectilinea:ex illa diffinitione nō cognoscā esse figurationis in triangulo:licet cognoscā posse trianguli ad alias figuras:z ideo in scientia figuraruz duas diffinitiones oportet inquirere:vnā cōmunem z alteram propriaz z neutra sine altera sufficit:z similiter est in anime ratione q̄ cōmunis ratio est que omnibus conuenit animab⁹ que est endelechia corporis phisici potentia vitam habentis:tamē quia vite potentia non est vna in omnib⁹ animab⁹:sed alia z alia:ideo oportet querere fm q̄libet vite potentiam aliam z aliam rationem: z ideo excludendus est qui dicit sufficere cōmunē rationem in his z in alijs similib⁹ que nullius erit ꝓpria ratio:z iterū non debemus esse in propria ratione neglecta ratione cōmuni. Tex.z cō.31. Est aūt z adhuc alia similitudo inter figuras z animas:sicut enim trigonū est in tetragono z in omnib⁹ alijs figuris que sunt cōmuniter post triangulum fm potentiam:ita est vegetatiuū in sensitiuo:sensitiuū in intellectiuo:trigonū autem est in tetragono potentia nō fm se:sed si distribuat̄ tetragonum in ea que potest:potest tunc in operationē trigoni z plus. Quoniaz si diuidat̄ lineis diagonalibus duabus:faciet quattuor triangulos:z similiter quecūq; figura est rectilinea in tot triangulos diuidit̄ quot habet angulos lineis a quolibet angulorum ad centrū figure deductis. Similiter aūt quoniā sensitiuū distribuitur in potestates suas:tūc poterit in opera vegetatiui z amplius z eodem modo intellectiuū poterit in opera vegetatiui z sensitiui:tamen quia sicut trigonū non est in tetragono fm actū trigoni sed tetragoni:ita neq; vegetatiuū est in sensitiuo fm actū vegetatiuuz: sed sensitiuuz:quod est superior potestas ad ipsum:z ideo ex se potens in potestatē inferioris potētie ad ipsum vt diximus superius:propter quod etiā soluitur dubiū quoruūdam vtrū scilicet sensitiuū sit compositū ex vegetatiuo z quodā alio:ꝓstat enim q̄ nō:sed sensitiuū est vnū simplex ampliozis potestatis:z ideo ex sua simplici forma exercere potest nobilius opera vegetatiui q̄ ipsum vegetatiuū per se solū. Si enim ex illo z alio cōponeretur:qualiter esset forma simplex perficiens animal. Similiter autez est de intellectiuo. Neq; enim in figuris figura tetragoni est composita: sed simplex:que tamē distributa in ea que pōt:potest in tetragonū z amplius. Similiter aūt est in oib⁹ formis ꝓsequenter ordinatis sicut causa primaria z secūdaria:sicut dicit̄ in libro de causis de esse:viuere:sentire z intelligere. Quelibet enim illarū est simplex vna essentia:z tamē semp cōsequens habet potentiā ꝓcedentis vel precedentiū omniū:z nō influit secūda nisi cū causalitate antecedentiū:q; vita nulli dat vitā sine esse:neq; sensus alicui dat sensum sine vita z esse. Sic z intellect⁹ nulli dat intelligere sine esse viuere z sentire in genere mortaliū. In celestib⁹ enim intelligere forte est sine sentire:erit tamē de h determinandū in prima philosophia. Si aūt hoc queritur vnde hēat ꝓsequens forma q̄ potest omniū precedentiū formarum potestates operari:dicendū videtur q̄ habet a tribus quoz vnum est ipsa consequentia ordinis: non enim est consequēs nisi quia exiuit a precedente:z ideo potestas precedentis potest in ea. Alia causa est:quia licet sit consequens intellectum: tamen est vicinior fm fm esse prime cause. Intellect⁹ eniz vicinior est prime cause q̄ sit sensus:z sic habet in se plures bonitates z nobilitates q̄bus accedit ad cōformitatē prime cause z per illas bonitates plura pōt q̄ aliqua alia essentia vel forma. Tertia causa est q; est imaterialior z simplicior z separatior semp cōsequens q̄ ꝓcedens:z ideo in plura pōt q̄ antecedens ipsam:dico autē simplicior fm esse z non fm rationē:quoniā fm rationē forte est ecōuerso:q; precedentes forme cadūt in eius diffinitione:ideo fm rationē sunt ante eā z simpliciores ea: z hec tria simul iūcta dicūt verā causam:q; vnica existens sequēs in plura pōt q̄ antecedēs. Et si forte aliquis obijciat q̄ diffiniens z rōne prius est diffinito:z simplicius fm esse z naturā:dicendū q̄ hoc est verum fm cōmunē naturā que inuenit̄ in plurib⁹:sed nos hic vocamus fm esse simplicius z prius:quod inesse simplicius est z prius:z nō dubitamus q̄n intellectus fm eē simpliciorem sit q̄ sensus licet cōmuniorem natura sit sensus q̄ intellectus:hec igit̄ est causa q̄ nulla istaz formarū cōposita est:z tamen in plura potest vna q̄ alia. Si aūt dicatur q̄ habet potentias naturales in seipsa sic componit̄ ex seipsis:dicimus q̄ hanc solam habet cōpositionem:sed illa nō repugnat simplicitati forme. Rectū enim formā dicit in mathematicis:z recto cuz multa accidūt vt proprie passiones ipsius z potentie naturales eius:z tamē simplicitati sue nō preiudicāt: quia sunt post suā essentiam:z fluunt ab ipsa ita z ista post esse anime sunt z fluūt ab ipsa:z ideo nō tollunt

eius simplicitatē. Ex dictis igit̄ patet q̄ nō sufficit assi
gnasse cōmunē anime diffinitionē nisi propriā fm quā
libet eius potestatē assignemus: per quā sciant ea que
accidunt ei fm potestates illas. Oportet igit̄ scire que
sit vnuscuiusq; anima vt que hoīs: que bestie: ⁊ que
plante: quia sicut diximus sensitiuū nō est sine vege
tatiuo: licet econuerso vegetatiuū a sensitiuo sepetur vt
in plantis apparet. Itē aūt sine tactu non habetur ali
quis alioz sensuū: tactus aūt ab aliis sepatur: q̄ mul
ta de numero animaliū neq; visum neq; auditum neq;
odoratū sensum habēt: sed tactū solum: ⁊ gustū: fm q̄
Tex.⁊ cō.32. est quidā tactus: ⁊ cū sensitiuo principio vite. Que
dam etiam habent fm locū motū ⁊ quedā nō habent
ipsum vltimū aūt q̄ō est finis ⁊ paucoz animaliū ha
bent quedā intellectū: ⁊ multa nō habent. Homo enim
solus habet in genere mortaliū: nisi fm platonicos in
ueniatur aliquod intellectiuū mortale hoīe dignius: ⁊
q̄buscūq; ineſt intellectus insunt ⁊ añcedentia oia: sed
nō cōuertitur. Quibusdā enim ineſt solus sensus ⁊ q̄
dam cū ymaginatiōne ⁊ quedā cum his me
moriā: ⁊ quedā cū his experimentū ⁊ artez sicut ho
mines: de speculatiuo aūt intellectu altera ratio est: q̄
sepatus est ⁊ magis proprie sepatoz q̄ mortaliū. Sz
tamē in tertio huius scie libro de ipso erit tractandum
⁊ videndū quid ⁊ quoz sit. Sed ex dictis manifestū
est q̄ propriissima erit ratio anime qua cognoscit quid
est horum vnūquodq;.

Tractatus secundus secundi libri de anima in quo
agitur de potentijs anime vegetabilis sigillatim ⁊ pri
mum de ordine procedendi ⁊ quot sint ⁊ que potētie
anime vegetabilis.

Tex.⁊ cō.33. Ecessariū aūt est ei qui debet determi
nationē facere de istis vt accipiat primū
n quid est vnūquodq; eoz que dicta sūt.
Sed anteq̄ hoc fiat oportet vt adhuc
queramus vtrū sensitiuū intellectiuū ⁊
vegetatiuū sint vna substātia in hoīe vel plures. Vi
detur enim q̄ plures q̄ corruptibilis ⁊ incorruptibi
lis nō est substantia vna. Intellectiuū aūt est incorru
ptibile: ⁊ sensitiuū ⁊ vegetatiuū sunt corruptibilia: ꝯ
ipsoz non est substātia vna. Adhuc aūt separabilis ⁊
inseparabilis nō est substātia vna: ergo cū intellectus sit
sepabilis ⁊ sensus ⁊ vegetatiuū nō sint sepabilia ipso
rū nō est vna ⁊ eadē substatia. Adhuc aūt quoz ac
tus essentiales differētes sunt: ipsoz sunt essentie dif
ferentes: sz sic differūt actus isti vegetare sentire ⁊ in
telligere: ꝯ vegetabilis sensibilis ⁊ intellectualis non
sunt vnius ⁊ eiusdē substātie. Hāc aūt questionē pluri
bus iam vicib⁹ tetigimus ⁊ determinauimus: ⁊ ideo
adhuc dicimus q̄ hec tria in hoīe sunt vnius substā
tie: que q̄ eleuatioz est q̄ alie: ꝓpter hoc plura opat:
⁊ plura habet principia vite ad exercenda opa vite: ⁊
ideo iste tres potētie sunt vnius substantie in homine:
⁊ q̄ dicit q̄ corruptibile ⁊ incorruptibile nō sunt vni⁹
substātie: h̄ est ver si corruptibile ⁊ incorruptibile est
aliq̄d fm substantiā. Si aūt corruptibile ⁊ incorrupti
bile dicunt fm operationē: tūc nihil prohibet ab eadē
substātia fluere potētias duas quaꝝ vna est corrupti
bilis: ⁊ altera incorruptibilis: eo q̄ vna ē cōiuncta cor
pori: ⁊ altera nō: sicut ab vna substātia separata dixim⁹
supius fluere potentiā cōiunctā cū corpore ⁊ nō ꝯiun
ctam. Supior enim essentia eo q̄ est superior potest in
omnē operationē inferioris: ⁊ per hoc patet determi
natio obiectoz. Dicam⁹ igit̄ sicut superius incepimus
dicere: q̄ ei qui debet facere determinationē certaz de
premissis q̄ necessariū est ei accipere quid vnūquod
q; istoz est per rationē diffinitiuā: ⁊ postea per ratio
nem illam oportet eū determinare de habitis qui ꝑse
quunt sicut accidentia per se: sicut est sepabile esse: vel
nō esse sepabile a corpore: ⁊ huiusmodi que accidunt
potētijs anime: ⁊ de alijs quecūq; sunt determinānda:
ex ipsis aūt cōgruit dicere quid vnūquodq; istoz est
per diffinitiuā rationē: anteq̄ sciam⁹ de toto eo q̄ par
tes priores sunt quo ad nos: tūc eadē rōne prius opor
tet determinare de actib⁹ istaz potentiaz: eo q̄ actus
prenij sunt potētijs quo ad nos fm rationē: lz simpliciter ⁊ fm esse potētie sint priores actib⁹: per eandē aūt
rationē adhuc de obiectis prius est determinandū: q̄
obiecta magis accedūt ad nostrā noticiā q̄ actus vel
potentie: obiecta enim sunt que inferūt potētijs passio
nes ⁊ potētie informant per species obiectoz: ⁊ ideo
obiecta sunt speciem prebentia actib⁹: ⁊ per actus dāt
speciē potentijs: ⁊ propter hoc prior speculatio est de
obiectis quo ad nos: secūda de actib⁹ ⁊ tertia de potē
tijs quo ad nos: prius igit̄ dicendū de sensibili ⁊ intel
ligibili ⁊ postea de intellectu ⁊ sensu. Inter autem Tex.⁊
oēs potentias prius de alimento ⁊ generatione dicen cō.34.
dum est: vegetatiuū enim cōmunius ineſt animatis q̄
sensitiuū ⁊ intellectiuuz: ⁊ cōmune etiam quo ad nos
prius est quēadmodū diximus in principio phīcoz:
vegetatiuū enim est potētia fm quā omnib⁹ ineſt vive
re: ⁊ illius opa sunt alimēto vti ⁊ generare. Tria enim
habet in se potētia vegetatiua hoc est nutritiuā ⁊ aug
mentatiuā ⁊ generatiuaz. Cuius h̄ est ratio: q̄m omne
quod generat propter paucitatē materie ex qua gene
ratur: prius est imperfectū fm q̄titatē: ⁊ virtus ded
cens ipsum ad perfectū est augmentatiua cui cōtraria
est diminutiua que surgit ab impfectiōe ⁊ potētia ei⁹.
Debet aūt omne quod est ex cōtrarijs saluari in esse:
⁊ hoc fit per virtutē nutritiuā. Et indiget diuino esse
participare in simili fm speciē: ⁊ hoc fit per generati
uam: ⁊ ideo tres virtutes necessario habet potētia ve
getabilis: dicunt tamē duo istoz opera generare ⁊ ali
mento vti: q̄ ista duo sunt ad substantiā saluandā. Ali
mentū quidē fm materiā ⁊ indiuiduū: generare autez
fm speciē ⁊ formā. Generatiua enim oib⁹ ineſt viuenti
bus quecūq; sunt de numero naturaliū ⁊ nō eternarū
substantiaz: ⁊ que sunt pfecta ⁊ nō impfecta: quia im
perfectū in q̄titate ꝓpter hoc q̄ multū necesse habet
ponere in substātia: nihil pōt ponere in semine: ⁊ ideo
generare infantes ⁊ pueri nō possunt: ⁊ hāc generatio
nem habere per se ⁊ variā est facere tale alteꝝ in indi
uiduo: ⁊ idē in specie quale est ipsuz generans: ⁊ facit
h̄ q̄ō est perfectū vt diximus ⁊ nō occasionatum sicut
mostra sunt: ⁊ quecūq; nō casu generantur: vt peccata
nature que sūt mōstra sicut dixim⁹ in secūdo pīcoz.
Habēt aūt generationē variā precipue ea quoz vsti
mū posse generatio est sicut vegetatiua: q̄ generāt ex
se radices ⁊ virgas ⁊ ramos ⁊ folia. In hac autē va
ria generatione: sp generans facit tale alteꝝ quale est
ipsuz: vt virga quidē virgā: animal aūt animal. Causa
aūt est quatenus diuino esse participent q̄ tū possunt:
q̄ō est semp ternū esse: omnia enim illud perpetuū esse
optāt: ⁊ illius causa agūt: quicquid agunt fm naturaz.
Sicut enim dixim⁹ in celo ⁊ mūdo similitudinē diuini
esse quedā participant sine motu: ⁊ quedā cū motu: ⁊
eoz que mouent: quedam reiterant eodem numero:
quedam eadē specie: ⁊ sic dixim⁹ in fine de generatio
ne ⁊ corruptione. Quedā aūt reiterant eadem specie
nō numero: sicut generabilia ⁊ corruptibilia.

Id aūt

Tex.ꝛ cō.35. Id aūt quod est causa finalis cuius causa fit id qō fit: dupliciter dicitur: ḃ quidem cuius causa fit quicqd fit ad illud. Aliud autē est quo res est id quod est: ꝛ ḃ est causa formalis: vnde esse perpetuū causa finalis est generationis: sicut eius causa fit tota successio generationis: ꝛ quā nō consequit natura vna generatione: sꝫ per totaꝫ ꝛ infinitam generationis successionē: ꝛ ideo hoc est tantū cuius causa fit quicquid fit ꝑm naturam: forma aūt dans esse generato est finis quē cōsequitur natura per vnicam generationē: ꝛ hoc est finis in quo quiescit actus vnꝰ particularis generātis: sicut in quo est esse eius qō generat: quia forma dat esse generato. Et qꝛ generabilia cōmunicare nō possunt esse diuinū: qō est perpetuitas esse in seipsis: eo qꝺ nihil corruptibilium continue potest manere: cōmunicant tamen qꝺtū possunt vt saltē remaneāt eadem specie: ꝛ tunc remanent quidem non vnū sed vt vnū. Numero enim non vnū permanent sed specie vnuꝫ: ꝛ ideo sicut prędixi/mus esse diuinū quedā participant plus ꝛ quedā minus vnūquodqꝫ sicut potest.

Tex.ꝛ cō.36. Laplm secundū qualiter anima est viuentis corpo/ris causa ꝛ principiū.

e Ost aūt anima viuētis corporis causa ꝛ principium. Causa aūt ꝛ principiū tripliciter dicuntur: anima autē est viuentis corpis causa ꝛ principiū ꝑm tres modos determinatos in secundo phisicoꝝ. Est enim anima causa efficiēs vnde est motus corporis: ꝛ ipsa est etiā causa finalis propter quā est corpus: ꝛ est causa formalis sicut substātia dās esse animato corpori.

Tex.ꝛ cō.37 Quod enim sit causa formalis sicut substātia animati corporis manifestum est: viuere enim viuentibus est esse: qꝛ viuere est actus aīe in corpus cōtinuus sicut supra dixim⁹. Causa aūt formalis ꝛ principiū viuentiū in eo qꝺ viuūt est anima: cū animatū ab inanimato determinet in viuēdo sicut superius patuit. Amplius aūt eiꝰ qꝺ potentia est viuēs hoc est qō potestatē habet exercendi opera vite actus est ratio. Actꝰ enim qui est cōplementū est rationē ꝛ esse dās ei quod potest operari opera vite: sicut supra probatū est in prima diffinitione anime. Cōstat aūt qꝺ actus potentia vitā habentis est anima: ergo ratio eiꝰ est ꝛ forma: ex istis igit duabꝰ rationibꝰ probat esse principium ꝛ causa corporis sicut forma ꝛ substātia eius. Manifestū est aūt qꝺ ipsa est etiā causa finalis que est causa propter quā est quicquid est: ꝛ propter quaꝫ fit qcqd fit. Sicut enim intellectus practicus in mechanicis est propter finē determinatū propter quem mouet materiā vt inducat formā artis quod est bonuꝫ artis illius: eo qꝺ omnis ars alicuiꝰ boni est operatrix: sicut faber facit qō facit propter cultellū: ꝛ operatuꝫ opus illud est finis eiꝰ. Eodē modo etiam natura operatur propter finem determinatū quē intendit sicut probatum est in secūdo phisicoꝝ: ꝛ hic est finis nature propter quē operat. Huius etiam finis in animalibꝰ est aīa ꝑm naturā enim oia phisica corpora aīata ꝛ organizata ꝓpter animā ꝛ diuersitas coꝝ est ꝓpter aīe diuersitatē: ꝛ hoc est tā in animalibꝰ qꝺ in plātis: sicut ꝛ oia instrumēta artis sunt ꝓpter artis finē. Sicut aūt supra dixim⁹ qꝺ cuiꝰ causa fit dupliciter dicit. s. qꝺ est cuiꝰ causa fit totū qō fit: ꝛ qō est quo res est id qō est: ꝛ horꝝ exēpla subiecim⁹ superi⁹. Esse enim diuinū est vnū cuiꝰ cā fit qcqd fit: sed nō quo res est id qō est: forma autē est cuiꝰ causa fit ꝛ quo res est id qō est: ꝛ talis finis est aīa aīati corporis. Sic ergo probatū est qꝺ aīa est causa finalis. Aꝛ vo ipsa est etiā efficiēs causa vnde est motꝰ corporis aīati. Nihil enim mouet ex se ꝑm locum nisi ab aīa. Si aūt alicꝫ dicat qꝺ non omnibꝰ viuentibꝰ cōuenit iste motꝰ: dicemꝰ qꝺ etiam alteratio ꝛ augmentū sunt motꝰ ab aīa in corpore vno existētes: sensus enim quedā alteratio esse videt: ꝛ nihil sentit nisi qō habet animā. Similiter aūt omni viuo ꝟuenit augeri ꝛ minui. Nihil aūt augeꝫ proprie nisi qō alit ꝓprie: ꝛ nihil alit ꝓprie qō nō participat animā: ꝝ ad minꝰ vnde est motus augmēti in omni corpore viuo est aīa: qō qꝺē corpus participat animaꝫ. Erit igit aīa tripliciter cā aīati corporis: eo qꝺ tres dicte cauſe in vnā rē cōcidūt sicut in secūdo phisicoꝝ probatū est. Materialis autē esse nō potest: quia materia nunqꝺ concidit in eandem rem cum alīs causis.

Laplm tertiū de improbatiōe erroꝛis empedoclis circa motū ꝛ causam nutrimenti.

Tex.ꝛ cō.38. e Mpedocles aūt loquēs de motu nutrimēti ad ptes ꝛ mēbra eius qō alit non bene dixit: addēs dictis suis augmētū accidere plantis: deorsuꝫ qꝺē propter id qō terra sic ferē naturaliter deorsuꝫ: sursuꝫ aūt ꝓpter ignē qui mouet sursum. Et fuerūt rōnes inducētes Empedoclē precipue tres quarū vna est: qꝛ videbat motū nutrimēti eē naturalez: ꝛ nālem habere finē determinatū in nā: tractū autez esse motū violentū sicut manifestū est ex. vḡ. phicoꝝ. Et ideo ne diceret nutrimentū trahi ad mēbra ꝑ virtutez mēbroꝝ: dixit qꝺ nāliter mouet ad illa per nālē motuꝫ elemētoꝝ que cōmixta sunt in alimēto. Alia vo ratio est: qꝛ videm⁹ elemēta per aliquem suū actū remanere immixta: ꝛ ideo dicebat qꝺ etiā suos motꝰ nāles retinēbāt. Tertia ratio fuit: qꝛ in omni aīato: videbat membra inferiora habere nutrimētū grossuꝫ ꝛ terrestre: superiora aūt habere alimētū subtile ꝛ calidū. Similiter aūt in senib⁹ in qbꝰ deficit calor videbat inferiora mēbra plus nutriri qꝺ superiora: ꝛ in iuuenibꝰ in qbꝰ est multū calidū mēbra superiora plus nutriri qꝺ inferiora: qꝛ in eis calor ignis multā ad se trahit māz: ꝛ illa multiplicata multū eleuat sursuꝫ ꝛ paꝫ deorsum. Eadem aūt cā est qꝺ in mulieribꝰ mēbra inferiora multum augent sicut crura: ꝛ nates: ꝛ mēbra superiora habēt gracilia sicut brachia ꝛ humeros: qꝛ frigiditas vincens in eis ingrossat nutrimētū qō pōderositate sua trahit inferi⁹: videbat nihilomin⁹ in oi nutrimēto dñari aquaꝫ ꝛ terrā: ꝛ ideo putabat hec nō moueri sursuꝫ: nisi prieēnt ꝟuersa in ignē vel ignita. Dec igit fūt que induxerūt empe. Errabat aūt empe. duplr: vno qꝺē mō qꝺ nō bene accepit intētionē eiꝰ qō est supi⁹: ꝛ intentionē eiꝰ qō est inferi⁹: qꝛ nō idē est sursuꝫ ꝛ deorsuꝫ aīati corporis ꝛ mūdi: qꝛ in mūdo sursuꝫ ꝛ deorsuꝫ differūt ꝛ opponunt situ tm̄: sꝫ in corporibꝰ aīatis differūt figura mēbroꝝ ꝛ officio. In oi enim aīato dicim⁹ qꝺ caput est supi⁹ corporis ei⁹: ꝛ tū videm⁹ qꝺ bestiaꝝ caput est pronū in terrā ꝛ nō rectū nisi soli⁹ hois: sicut ouidi⁹ dixit de deo qꝺ os homini sublime dedit celū qꝛ videre iussit ꝛ erectos ad sydera tollere vult⁹. Si ꝫ sic figura ꝛ officijs in corpib⁹ aīatis distinguunt sursuꝫ ꝛ deorsuꝫ: tūc cū plāta radices hēat ori aialiū ꝑ officiū simules: radix erit in plātis sursum: ꝛ rami deorsum: qꝛ nō idē erit sursuꝫ ꝛ deorsuꝫ qō in mūdo est sursum ꝛ deorsuꝫ: qꝛ sicut dixim⁹ positiōes iste in corpib⁹ aīatorū dicunt eedē vel s. les diuerse ꝑm opa ꝛ nō ꝑm situꝫ mundi. Adhuc etiā si ꝓcesserim⁹ empe. qꝺ idem sit mūdo superi⁹ ꝛ corpib⁹ aīatis: nos videm⁹ qꝺ quelibet pars nutrimēti ferē in ꝫria loca: qꝛ ferē sursuꝫ ꝛ deorsum vbicūqꝫ sunt mēbra: talis enim motꝰ nō pōt esse a

Tex.ꝛ cō.39.

virtute elemẽtali. Si enim illa sint simplicia habebũt motꝰ simplices. Si aũt cõposita ꝓualebit motꝰ oñantis in mixto:oz igit q motꝰ iste sit ab alia virtute q̃ nõ est elemẽtalis neq; ꝓ̃s cõmixtionẽ elementi:hãc aũt virtutẽ vocamꝰ aiam ergo erit ab aĩa. Aliter enĩz euellerent a se inuicẽ que in ꝓ̃ria loca ferunt ⁊ ꝓeualeret oñans elementũ:vniuersalr aũt nunq̃ euellunt quando diu viuit plãta vel aiatũ:continens igitur ea nõ est elemẽtalis virtus ⁊ hãc vt dixim⁹ vocamꝰ aiam. Rationes aũt mouẽtes empe.nõ sunt difficiles ad soluendũ. Ostẽdimus enĩz in.vij.phisicoꝝ duplicẽ eẽ tractũ vnũ q̃dẽ in quo trahens per virtutẽ que oino exterius/eca est:trahit id qõ trahit ⁊ tractus iste est violentꝰ. Alius aũt est quãdo trahens aliq̃d sue virtutis generat in tracto que virtꝰ innata in tracto facit ipsum moueri ad trahẽs sicut trahit ferrũ a magnete ⁊ h tractꝰ est nãlis sic trahit cibus ad mẽbra eo q virtus mẽbri generat in cibo:que agente in se mẽbro ꝓtinue reducit ad actũ:⁊ per illã alimentũ mouet ad mẽbrũ sicut ad locũ sue forme ⁊ speciei in qua complementũ accipit illius virtutis que generata est in ipso per actionẽ aie que est actꝰ mẽbroꝝ. Cũ aũt hec virtus nõ sit elemẽtalis:sed aie que est actus mẽbroꝝ:cõstat q naturaliter mouet vel potius si ita liceat loqui aialiter mouet ad mẽbra ⁊ nõ per virtutẽ aliquã elementalẽ. Et q dicit elementa aliqualiter remanere in mixto cibo:nõ iuuat ad sue opinionis assertionẽ:q; elemẽta materialia efficiunt:⁊ virtus anime alimentũ assimilãs efficitur formalis ⁊ mouẽs. Quod aũt dicit grossius ⁊ terestrius esse nutrimentũ inferiorꝝ mẽbroꝝ non generaliter est verũ. Mẽbroꝝ enim terrestriũ sicut sunt ossa nutrimentũ est terrestre:⁊ mẽbroꝝ aquaticoꝝ sicut est cerebrũ:nutrimentũ est aquaticũ:⁊ ossa sunt superius ⁊ inferius corpore:cerebrũ tm̃ superius. Sed verũ est q in senibꝰ ⁊ in mulieribꝰ frigidis:plus nutriunt inferiora mẽbra q̃ superiora:propter caloris defectuz:q; calor est instrumentũ anime:⁊ deficiẽte instrumento: aut nulle fiũt operationes artis aut nõ bene fiunt:sed ex hoc nõ probat q fiat nutrimentũ virtute elemẽtali sed potius virtute anime cũ aliquo defectu instrumẽti quia ſm empe.nihil deberet de nutrimento in talibus ferri sursum sed totũ deorsum. Sic igit patet q nõ vere dixit empedocles.

Caplm.iiij.de improbatione errorꝝ eoꝝ qui dicũt augmentũ ⁊ alimentũ fieri per virtutẽ ignis.

Tex.⁊ cõ.40.

8 Unt aũt quidam qui non omniũ elementoꝝ virtute fieri dicebant alimentum:sed virtute ignis tantũ:⁊ similiter augmentũ cuius assignabant rationẽ:quia ignis solus inter omnia corpora ⁊ alitur virtute propria ⁊ augmentat. Alitur enim inquantũ educit subtile humidũ de calefactis ⁊ cõualescit ⁊ sustentat in ipso:auget aũt inquãtũ incrementum accipit sue q̃titatis per appositionẽ cremabiliuz: ⁊ propter hoc dicũt q ignis etiã hec duo in omnibus operat animatis. Et hi q̃dem adhuc alĩs duabus rationibꝰ sunt inducti quaꝝ vnã esse dicebant:q; videbant ignẽ non nutritũ perire per continuã sue materie perditionẽ. Euolant enĩz ascendendo semp materiales partes ignis:⁊ contendũt superius. Cũ igit sic cõtinue deperdat:indiget deperditi restauratione. Non aũt deperditum restaurat nisi per nutrimentũ:oportet igit q ignis nutriat. Si q̃s aũt eis dixit q ignis naturaliter mouet sursum:⁊ ideo partes sue mãles cuolã t ex ipso nãliter:dicẽbãt hoc esse non posse ꝓpter hoc q nihil corrũpit seipsuz:nec nãliter intendit suiipsius corruptionẽ:ignis autẽ corrũpitur per hoc ⁊ destruit q paulatim euolãt ex ipso partes mãles sue:ergo nõ nãliter emittit eas:sed per aliq̃d corrũpens:erit igitur etiam nãle nutrimentũ ipsum saluans ⁊ deperditũ restituens. Alia aũt ratio istoꝝ fuit:q; dicebant augmẽtum fieri per hoc q addit aliud corpus intrãs in poros eius qõ auget ⁊ nihil esse ita porosum sicut ignez ꝓpterea q siccissimꝰ est ⁊ perspicuꝰ:ex siccitate etiam cõtinet poros:pspicuitas aũt multitudinẽ ostendit poroꝝ. Hec aũt nõ sunt vera in toto:veꝝ q̃dẽ enim est nõ fieri alimẽtũ sine calore ignis:ſz calor ille instrumẽtalis est ⁊ nõ primũ efficiens:⁊ ideo est cõcausa ⁊ nõ cã principalis. Opat enĩz in alimẽtũ nõ spẽs ignis sed spẽs viui corpis ⁊ virtutis aie:sicut supꝰ dixim⁹: ⁊ ideo nõ alterat ad spẽz ignis:sed carnis vel ossis:q̃ sunt spẽs organoꝝ aie. Cuiꝰ signũ est:quia augmentũ ignis in q̃titate interminatũ est:tm̃ enĩz auget:q̃tũ est cremabile appositũ igni. Sz oiuz aiatoꝝ q̃ ꝓstat in figura ⁊ q̃titate certa est q̃titas in qua saluatur forma illiꝰ speciei:⁊ est ratio magnitudinis in maximo ⁊ in minimo in qua stat:⁊ extra quã nõ saluat spẽs:⁊ augmentũ hz terminũ qõ est q̃titas organoꝝ:que sufficit opationibꝰ virtutũ ⁊ potentiaꝝ:g̃ aliud est ꝓncipiuz augmẽti in aiatis q̃ sit virtꝰ ignis:hãc aũt vocamꝰ animã que talẽ ponit augmẽto suo terminũ:h enĩz magis sunt rõnis hoc est forme q̃ dat esse ⁊ rationẽ:q̃ materie hoc est q̃ alicuꝰ virtutis mãlis vel corporee sicut est calor ignis. Alia autẽ ratio qua auicẽna improbat ſniam istaz est:q ignis quãdo nutrit ⁊ auget:nõ nutrit ⁊ auget nisi seipsum:aĩa autẽ vegetabilis:neq; nutrit: neq; auget seipsaz:ſz potiꝰ corpꝰ. Rõnes aũt quas inducũt nõ difficile est soluere:dicim⁹ enĩz q ignis nõ ꝓ ꝓprie nutrit neq; auget. Id enĩz qõ ꝓuertit in ignẽ:non ingredit in ignẽ:neq; ingredit in ipsum vt cuilibet ꝑti addat ⁊ vnat ſz diffundit ignis ꝑ generationẽ forme ignis in mã aliena. Et qõ dicũt q attrahit subtile humidũ ex cremabilibꝰ ⁊ q illo cibat:dicendũ q nõ ad hoc attrahit vt illo 'cibet:ſz potiꝰ vt in illo generetur tanq̃ in ꝓpria mã. Nõ enĩz attrahit nisi q calefacit ⁊ subtiliz at:⁊ tũc calor facit ipsuz ebullire ad superficiẽ corpis:cuiꝰ illud fuerat humidũ:⁊ ibi fumat ⁊ fit flãma:deberet aũt attrahi in oẽs ptes ignis anteq̃ inflãmaret si eẽt nutrimentũ ignis:ꝓz igit q illud est ꝓprie generatio ignis ⁊ nõ nutrimẽtũ. Qõ aũt dicũt in igne fieri deperditionẽ,ſm mãz:dicẽdũ q accidit igni inquãtũ est in loco alieno:ꝑ hoc enĩz materie ptes plus igni siles euolãt intendẽtes ire ad locũ ꝓpriũ:sed extinguunt ab aere circũstante:⁊ sic fit ꝓtinua ignis deperditio:neq; intendit per hoc suã corruptionẽ:ſz potius meliꝰ saluari ⁊ cõualescere in loco ꝓprio:⁊ sic fieret si nõ impediret:⁊ ideo nõ intendit ignis ſm naturam restaurare illud deperditũ:sed potius per inflãmationem multiplicare suã speciẽ in materia aliena sicut oĩximus. Quod aũt obꝟciũt de poris ⁊ vacuo ostendimus nihil esse in ꝓmo de generatione ⁊ corruptiõe. Exclusis aũt sic falsis opinionibꝰ ⁊ erroribꝰ antiquorũ:loquemur de qualibet potẽtia vegetabilis anime: ostendentes que sit quelibet ipsarum:⁊ quã habẽt ad inuicem:⁊ ad animã vegetabilẽ cõparationem.

Caplm quintũ de alimento quod est obiectũ nutritiue ⁊ vegetatiue.

Tex.⁊ cõ.41.

Uoniam aũt hec potentia anime quã vocamus nutritiuã est vegetatiua indiuidui generatiua per multiplicationẽ indiuiduoꝝ in specie:oportet nos ſm predictã doctrinã ꝓius loqui de nutri-

Tex.⁊ cõ.42.

de nutrimẽto. Op̃e enim qđ est alimẽti opus determinatio fit circa alias potẽtias aie vegetabilis: eo q̃ augmẽtatiua ⁊ generatiua opatiõe quãdã alimenti recipiũt. Est igit alimentũ ãsi obiectũ vnũ trib⁹ potẽtijs aie vegetabilis p̃uiũ. Primũ ãt qđ de alimẽto q̃rẽdũ occurrit est: vtrũ alat ẽtiũ ẽtio: vel sile sili. Videt enim ꝺbusdã q̃ ẽtiũ alat ẽtio: ⁊ nõ oẽ ẽtiũ alit a quocũq; ẽtio: ⁊ solũ illo ẽtio alit aliqđ ẽtiũ: qñ ẽtia non solũ generari possibile est ex alterutris: ⁊ etiã augmẽtari vnũ ex alio. Multa enim generant ẽtioꝝ ex alterutris: nõ tñ oia ẽtia fiũt ex oib⁹ sicut dixim⁹ in. j. libro phicoꝝ: ⁊ eoꝝ q̃ generant ex inuicẽ nõ oia augent se inuicẽ: sicut qñ sanũ generat ex laborãte: nõ auget neq; alit vnũ ex alio: ⁊ vt vniuersaliꝰ dicat, cũ ẽtia sint q̃ sũt potẽtia ⁊ act⁹ ad inuicẽ in generib⁹ oib⁹: ea q̃ sunt vni⁹ generis ẽtia generant ad inuicẽ: ⁊ nõ auget neq; alit vnũ ex alio nisi sint ẽtia in genere substãtie tm̃ accepta. In illis enim vnũ subalt̃ põt puerti in subaz alterius: ⁊ ideo vnũ põt alere ⁊ augere altez. Sz adhuc obseruãdũ est: q̃ neq; illa eodẽ mõ se habẽt ad inuicẽ q̃ scz vtrũq; alat reliquũ ⁊ econuerso: ⁊ hoc scim⁹ ex dictis antiquoꝝ: q̃ dixerũt de simplicib⁹ corpib⁹ q̃ aq̃ alit ignẽ: ⁊ nõ ecõuerso ignis alit aquã: ⁊ ꝛ falsa sit eorũ suppõ tñ vilissima rõne fuerũt inducti. Viderũt enim q̃ nihil aliud alit: nisi qđ recipit spẽm ⁊ formã ei⁹: qđ alit ab ipso. Humidũ ãt inter oia prima solũ videbãt facile recipe formas ⁊ spẽs alioꝝ corpoꝝ q̃ ei imprimunt: ⁊ ideo dixerũt hoc solũ cẽ alimẽtũ. Et hec rõ cogit q̃ oẽ alimẽtũ oz humidũ cẽ fm actũ: ꝛ forte potẽtia sit alteri⁹ q̃litatis. Viderũt ẽt q̃ oẽ qđ alit: spẽz ⁊ formã suã ip̃rimit ei qđ alit ip̃m. Nihil ãt adeo põt cẽ sigillatiuũ forme sue: sicẽ calidũ ⁊ siccũ: q̃ calidũ penetrat: ⁊ siccũ retinet acumẽ qđ dat ei calidũ: ⁊ ió soluz ignẽ nutriri dixerũt: pz igit q̃ ꝛ nõ vez dixerint in ꝺ q̃ aq̃ alat ignẽ: tñ cã ꝓpter quã illud dixerũt est vilissima: ⁊ ex vitate q̃ est in dicto coꝝ isto: accipit q̃ nõ eq̃liter se hñt ẽtia ad inuicez: q̃ꝝ vnũ alit: ⁊ alterꝝ alit: q̃ vtrũq;. ſ. ab altero ⁊ ali possit ⁊ alẽ reliquũ. Alẽs. n. i eo q̃ ẽ alẽs oz q̃ sit i actũ humidũ susceptibile forme ⁊ spẽi ei⁹ qđ alit. Jd ãt qđ alit ẽ hñs vtutẽ q̃ formã corporis qđ alit ⁊ mẽbroꝝ ei⁹ sigillat i ipso: ⁊ ió idiget i strumẽto qđ ẽ calor nãlis: ⁊ alijs vtutib⁹ sibi subseruiẽtib⁹: de qb⁹ ifra dicem⁹. Distinctio ãt q̃ est iter alẽs ⁊ id qđ alit iter corpa aiata: in solis simplicib⁹ deprehẽdit: sicut dixim⁹ q̃ ignis alit ⁊ aq̃ alit: ⁊ nõ ita videt in cõpositis: ꝓpter qđ cõposita ab excellẽtijs primaꝝ q̃litatũ sũt remota: ⁊ ita nõ vident esse in actu humida: neq; in actu adeo sicca q̃ possint ita euidẽter hẽre ꝓprietates alẽtis ⁊ aliti: quemadmodũ simplicia.

Tex. ⁊ cõ. 43.

Tex. ⁊ cõ. 44.

Hec ãt que dixim⁹ hñt dubitationẽ eo q̃ ꝺdã vidẽtes alimentũ vniri ei qđ alit: nihil aũt vniri alij: nisi qđ silitudinẽ hz in forma ad ipsuz: dicũt nõ augeri vl̃ ali ẽtiũ cõtrario: sed potꝰ sile simili. Alijs ãt de qb⁹ p̃ dixim⁹ videbat alt ẽtiũ ẽtio: tãq̃ ipossibile sit ali sile simili. Et p se i ducũt rõnẽ: q̃ oẽ alimẽtũ mutat ⁊ decoquit ꝺecoctiõe calidi. ⁊ humidi: sic alimẽtũ oẽ mutat. Mutatio ãt ois: aut est de ẽtio in ẽtiũ: aut de ẽtio in mediũ: qđ cõparatũ ẽtio est ẽtiũ: q̃ nõ alit nisi ẽtiũ ẽtio. Adhuc ãt oẽ alimẽtũ patit ab eo qđ alit: ⁊ nõ ecõuerso: ẽtia ãt sũt q̃ patiunt ab inuicẽ: patit enim ꝺecoctionẽ ⁊ assimilationẽ: cũ ois decoctio sit cõplexio a nãli ⁊ ꝓprio calore ex ẽtiacẽtib⁹ q̃litatib⁹ aut passionibus sicut habitũ est in quarto metheauroꝝ. Nõ tñ patitur id qđ alit ab alimẽto: sicut neq; ĩstrumẽtoꝝ domus aliqđ patit a mã ex q̃ fit dom⁹: ꝛ potꝰ mã patit ⁊ trãsmutat ab ipso in domus formã. Jta ⁊ alimentũ trãsmutat in formã eius quod alitur ⁊ non ecõuerso. Instructor ãũt domus nõ habet mutationẽ nisi illam que est ex ocio ad agere sive actus primi ad secundũ: sicut scientẽ dicim⁹ mutari qñ actu fit considerans: ita etiã aie vir⁹ q̃ nutritiua vocat mutat qñ de nutriente fm potentiã efficit nutriens in effectu: ⁊ forte ꝺ nũq; est: quia in talib⁹ virtutib⁹ superi⁹ dixim⁹ aiam magis forte actũ secũdũ q̃ primũ: ⁊ pot⁹ assimilari vigilie q̃ somno: forte enim semp nutrit: ⁊ si nõ semp nutrimentũ ab extrinseco q̃rat: q̃ semp aliquid egit circa nutrimẽtũ: aut dissoluendo: aut alterãdo: aut attrahendo: aut vniendo mẽbris. In determinãdo ãũt istã questionez magnã habet differẽtiã: vtrũ nutrimentuz sit qđ vltimo est qñ vnit mẽbris aut qđ primo querit vt nutriat anteq̃ alteret ⁊ assimilet: aut vtrũq;: qñ si cõsideremus nutrimentũ fm actũ: ꝺ est q̃ põt perficere nutrimenti operatiõnẽ p hoc q̃ mouet ad mẽbra ⁊ vnitur mẽbris: sine dubio tunc id qđ assilatũ est membris est nutrimentũ. Si ãt nutrimentũ accipiat fm potentiaz: q̃ scz põt per suã subam fieri nutrimẽtũ tũc nutrit cõtrariũ cõtrario: ⁊ ideo nõ coctũ adhuc est cõtrarium: coctũ ãũt simile: ⁊ ita vtrũq; predictoꝝ cõtingit dicere: ⁊ q̃ cõtrariũ cõtrario: ⁊ q̃ simile simili alitur: ⁊ ió manifestũ ẽ q̃ vtriq; quodãmõ recte ⁊ nõ recte dictũ est.

Tex. ⁊ cõ. 46.

Quoniã ãt sicut supra oñdimus: nihil alitur ꝓprie qđ non habet aiam: oportet aiatũ esse corp⁹ quod alitur: ⁊ aie potẽtia in alimentũ agere: ⁊ non virtute elementali simplici. Alimentũ igit aiati corporis p se est ⁊ nõ fm accidens virtutibus aũt elemẽtalibus nõ attribuit nisi p accñs: ꝺ est inquãtũ sunt instrumẽta aie: ⁊ sic qualitates elementales sunt cõcause ⁊ non cause alimenti: sicut supra ostendimus.

Cap. vj. de officijs nutritiue ⁊ augmentatiue.

Jo ãt habitis de alimẽto: ⁊ de ipsis potẽtijs
b est determinandũ. Est ãt potẽtia nutritiua q̃ de nutrimento restaurat deperditũ in corpore aiato vt saluet in esse diuino. Augmẽtatiua ãũt est illa que de nutrimẽto addit q̃titati mẽbroꝝ vt ad debitam longitudinem ⁊ quantitatem deducantur.

Tex. ⁊ cõ. 47.

Et ex hoc accipitur q̃ licz idẽ subm sit alimento ⁊ augmẽtatiuo: hoc est ei qđ auget: tñ esse eoꝝ fm rõez diffinitiuã est alterꝝ ⁊ alterꝝ. Aiatũ enim fm q̃ quãtũ ẽ alimentũ augmentatiuũ q̃rit: sed nõ nutrit nisi fm qđ est ꝺ aliquid: ⁊ suba potens recipere formã mẽbroꝝ ⁊ substantiã. Nutrimentũ enim non saluat nisi substãtiã ⁊ ideo q̃ diu põt nutriri: tãdiu saluat i individuo. Sz augmentatiua nõ agit p totã vitã: ⁊ ideo ipsa non est saluatiua subẽ: sed potius pfectiua quãtitatis. Et sunt quatuor differẽtie inter nutritiuã ⁊ augmentatiuã: quarũ vna est ⁊ principalis: q̃ nutritiua nõ accipit alimentũ nisi inquãtũ est potentia suba membroꝝ: ⁊ non curat de quãtitate. Augmentatiua ãũt accipit ipsum inquãtũ potentia addit quãtitati mẽbroꝝ: inquãtũ mẽbroꝝ quãtitas extendit ipso addito mẽbris. Secũda ãũt est: quia nutritiua addit subam cibi subẽ mẽbroꝝ equalẽ fm tres corporis diametros: longitudinis ⁊ latitudinis ⁊ pfunditatis: in oib⁹ his equaliter perditũ restaurãs: augmentatiua ãũt precipue addit lõgitudini: ⁊ ideo indiget q̃ calor suus sit fortior ⁊ mẽbra in qaib⁹ est sint mollia que extendi possint: ꝺ ãũt sic pro bat: longitudo enim nõ fit maior nisi ossib⁹ extensis: ⁊ hec dura sunt ⁊ nõ nisi forti calore faciente discurrere nutrimentũ p ipsa fieri põt. Silr ãũt non fit extensio sicci indurati: sed potius ei⁹ qđ est humidũ flexibile:

ꝛ ideo non sit augmentū nisi in iuuentute anteq̄ aduē niat siccitas nimia que prohibet extensionem: ꝛ h̄ est causarū vna quare non semper augentur corpora: sed semper nutriūtur. Nutritiua enī licet fm omnē dimensionē vt diximus nutriat: tamē fm latitudinē maxime nutrit: quia ad illius incremētū nō exigitur nisi assimilatio nutrimenti ꝛ additio: ꝛ nō extensio in ampliorē quantitatē nisi quātū extenditur in addito: ꝛ hoc frequēter sit in solis mēbris mollibus que sunt caro ꝛ huiusmodi: preter h̄ q̄ ossa extendantur: ꝛ hoc fit calore debili magis q̄ forti. Tertia differentia est: q̄ nutritiua ebetiori vt dictū est instrumento operat: augmentatiua aūt acutiori. Cū enī calor naturalis vtriusq; sit instrumentū: ebes calor est qui solū cōuertit nutrimentū ꝛ assimilat. Acutus autē qui facit ipsum discurrere per mēbra dura que mollificat infundēdo ea acuto humore nutrimentali: ꝛ tunc extendit ea: ꝛ causa huius est quia cuz quelibet virt⁹ plus possit in materia propria q̄ aliena ebetat calor: quāto plus de aliena materia ingeritur. Quod vt melius intelligatur oportet scire q̄ duplici humido indiget omne quod nutritur: vnū qui dē est seminale: quod est aliquid substantie seminis: ꝛ illud est proprium subiectū caloris naturalis. Aliud aūt est nutrimentale quod accipitur de nutrimento qō semper retinet aliquid de natura cibi: ꝛ ideo semper aliquid habet de extraneo: propter quod non adeo efficax est in eo calor naturalis: sicut in primo humido ꝛ quāto plus ingeritur de nutrimentali humido qō additur radicali siue seminali: ex quo formantur mēbra radicalia ꝛ quod est infusum eis: tanto plus inspissantur ꝛ indurātur: ꝛ calor plus in eo debilitatur: ꝛ ideo calor qui primo fecit duas operationes alimenti. s. ꝛ extensionis: tandē propter sui debilitatē ꝛ membrorū duritiā nō potest perficere nisi vnam que est nutrire: ꝛ ideo tunc stat augmentū. Est aūt circa hoc adhuc notandū q̄ tempus incrementi etiā fm Halienū ꝛ Auicēnā est tempus etatis puerilis qui sunt calidi ꝛ humidi propter vicinitatē quā habent ad suā originē q̄ est ex calido ꝛ humido. Humidū aūt ꝛ caliduz simul cōiuncta faciunt diffusionē ꝛ extensionē: procedente aūt tēpore exsiccat paulatim humidū in tempore iuuentutis ꝛ indurantur mēbra: ꝛ licz acutius in iuuenibus sit calidū: tamen nō est maius in iuuenibus q̄ in pueris. Et de hoc dat exemplū conueniens Halienus: quia si aliqua caliditas determinate virtutis penetrat in aquā ꝛ cadē in essentia caliditas penetrat in materiā siccaz: acutior erit caliditas in sicco q̄ in humido: sed nō maior. Et sic est de calore puerorū ꝛ iuuenū qui equalis est licz acutior sit in iuuenibus q̄ in pueris: ꝛ ideo in pueris plus de cremēto operat ꝓpter mollicie membrorū: ꝛ in iuuenib⁹ minus ꝓpter eorūdē duricie: licz calor sit equalis: ꝛ huius signū ē q̄ pueri circa septimuz annū vt in plurib⁹ plus q̄ dimidiū perficiūt sue quantitatis. Hec igit̄ est tertia differētia. Quarta aūt est penes finē vtriusq; accepta: q; aia sicut ꝛ natura nō ē infinite ꝛ indeterminate intentionis: ꝛ ideo habita debita quātitate in qua exercere pōt suas operationes: nō auget vltra augmētatiua aia: etiā si posset bñ vltra augere: q; nō abū dat superfluis nā: sicut etiam nō deficit in necessarijs: finis aūt nutritiue est saluare indiuiduū p̄ deperditi restaurationē: ꝛ h̄ necessariū est in toto tpe: ꝛ iō per totā periodū continue operat. Reliqua autē que de augmento ꝛ nutrimento dicenda sunt in primo de generatione ꝛ corruptiōe requirantur.

Cap. vij. de officijs virtutis generatiue.

Dem autē nutrimentū per virtutē generatiuā est factiuū generationis: non tamen generat id quod alitur: sed potiꝰ generat id quod est: vt id quod alitur in specie: cuius probatio est: quia nihil generat seipsuz: oporteret enī q̄ idem esset ꝛ nō esset simul. Omne enīz generans actu est: id aūt quod generatur actu non est ens: esset igitur idem ꝛ nō esset fm substātiā: ꝛ ideo sicut alimento ꝛ augmento aliud ꝛ aliud est esse fm idē subm: ita alimēto ꝛ generatiuo necessariū est aliud esse fm diffinitiuam rationē. Propter quod notandū est nutritiuā saluare indiuiduuz p̄ distributionē nutrimenti ad membra: ꝛ quod superfluit membris: hoc sequestrat ad membra genitalia q̄ trahunt ipsum sicut ventosa trahit sanguinem. Membra aūt seminaria sunt organū virtutis generatiue: sicut cerebrū est organū virtutis animalis: ꝛ cor virtutis vitalis: ꝛ virtus generatiua sita in mēbris genitalibꝰ imprimit in alimento superfluo virtutez formatiuā: que in seminis viscositate retenta: quando fuerit in debito loco format semē in organicū corpus: sicut enim nutritiua cibo influit spēm mēbrorū p̄ quā tendit ad mēbra ita genitalia influūt ei virtutē formativaz qua formatur semen in mēbra corporis organici: ꝛ hoc quidē semen a toto corpore decidit ꝛ maxime a cerebro: ꝛ p̄ spongiositatē membrorū attractiua virtute testiculorū trahit ad vasa seminaria: ꝛ ibi informat predicta virtute Et ideo virt⁹ generatiua in veritate est duplex. Una quidē in generāte q̄ descindit semē attrahendo: ꝛ hec operat trib⁹: calore scz q̄ spumosuz facit semē vt spumosuz sit spū deferente formatiuā virtutē: ꝛ h̄ spiritꝰ extendit mēbra genitalia: ꝛ eodē calore cōsumit superfluū humidi seminis vt efficiat globosuz ꝛ q̄si glādulosuz q̄ magis retinere possit virtutes sibi impressas: ꝛ melius retineat figuras mēbrorū in se effigiatas. Operat aūt seipsa virt⁹ generatiua influendo virtutē formatiuā que est in semine: sicut ars est in artificiati mā: ꝛ operat humido cibali: sicut materia etiā operat: ꝛ operat ventositate sicut instrumēto extendente mēbra genitalia ad actū coitus: ꝛ ejiciendo semē a masculo in feminā: ventositas enī ꝓpellit semen ad locū debitū. Alia aūt virt⁹ generatiua est in semine: que est virt⁹ formativa: duo habens instrumenta: ꝛ duas materias: ꝛ duo opera: vnū quidē suoꝝ instrumētoꝝ est calor seminis q̄ triplici virtute est informat⁹: quaꝝ vnā habet a substātia inq̄tū est calor: ꝛ ille est virt⁹ solutiua aut dissolutiua ꝛ subtiliatiua ꝛ alteratiua seminis. Secūda aūt est virt⁹ celestis: que virtute operat ad vitā ex potētia motionis celi: sicut diximꝰ in alijs locis. Tertia ē virtus aīe: cuius ipse calor est instrumētū virtute q̄ inducit formas organoꝝ physici corporis potētia exercentis opa vite. Habet etiā spīm infra spumā seminis contentū p̄ instrumēto p̄ quē vehit in oēs partes seminis suas virtutes. Duo aūt humida sunt materie in quibus h̄ operat: vnū quidē est qō est in suba seminū: ꝛ h̄ ē principale. Aliud aūt est attractū vt addat illi: h̄ est humidū sanguinis mēstrui loco cuius infans querit cibū cū a matrice separat: ꝛ h̄ humidū est supplementū qō additur humido seminali vt sufficiat formationi mēbrorū. Duo aūt opera sunt: vnū quidē mēbrorū formatio: altez aūt est qō attribuit mēbris: sicut nutritꝰ mēbrorū ordo: ꝛ sui⁹ ꝛ asperitas ꝛ lenitas: ꝛ cetera hmōi q̄ mēbris attribuūt. Hec igit̄ sūt opa generatiue ꝛ h̄ q̄dē fit ex nutrimēto. Fuerūt aūt q̄dā cōtēdētes: nō ex nutrimēto: sz ex aliq̄ qō actu est ps aiati: fieri gnātōez dicētes eā fieri ex carne: nō ex supfluo nutrimēti. Sz error

cor

eoꝝ cõuincitur quattuor rationib⁹. Quaꝝ prima est: q caro vel aliud qõ est pars corporis animati: non est potẽtia corpus animatũ: nisi prius a sua forma corrũpatur: semẽ autẽ est potentia totũ corpus. Scõa ratio est: q illud qõ est actu pars nõ decidit ab aiato: nisi cũ magno dolore: semẽ aũt separat cũ delectatione. Tertia ratio est: qz actu pars nõ decidit a toto corpe: semẽ aũt decidit a toto corpore. Quarta ratio est: qz videmus oculis nostris semina plantaꝝ: neq; lignum esse: neq; folia: neq; radicez: ſz semina maturata: t videm⁹ semina animaliũ nõ esse carnẽ: neq; os: sed humorem albũ: falsum igitur est qõ dicũt: t rationib⁹ inductis t multis alijs manifestat error eoꝝ. Querũt ãt isti qualiter tũc fit generatio vniuoca: vt ex plãta plãta: t ex hoie homo. Sed ad hoc nos dicim⁹ q generatio dicitur equiuoca vel vniuoca q̃tũ ad generãs primũ effectiue qõ decidit a se semẽ: h enim dat virtutẽ formatiuam seminĩ: t sic fit ex plãta planta: t ex hoie homo: t sic de alijs. Ex oib⁹ aũt premissis ꝓstat q huiusmodi ꝓncipiũ quod vocam⁹ animã nutritiuã est eius qõ põt saluare seipsuz: t suscipere tale ꝓncipium fm qõ est in tali dispositiõe. Ad h enim habet eã vt saluet in alijs⁹ suis dispositionib⁹: licet in omnib⁹ saluari nõ possit: qz in q̃busdam ꝓtinue mutat. Alia aũt sunt que nõ indigẽt tali ꝓncipio: eo q in oĩb⁹ suis dispositionibus sp vno modo ꝓseruantur: sicut corpora celestia: t ideo illa hñt alias virtutes q̃ mortalia. Nõ enim indigent nutritiua t augmẽtatiua t generatiua: quẽadmodum diximus in alijs.

Tex. t cõ. 48.

Cap. viij. t est digressio declarans quattuor virtutes materiales dictis trib⁹ virtutib⁹ deseruientes.

Portet aũt scire q cũ vnũ t idẽ sit subiectũ circa qõ dicte virtutes tres opanẽ. Habẽt tñ in hoc ipsovirtutes multas subseruiẽtes sibi quaꝝ tñ multitudo ad q̃ttuor est reducta: q̃ sunt attractiua: digestiua: expulsiua: t ante has tres appetitiua. Appetitiua enim appetit cibuz appetitu nãli: prout est aie vegetabilis virt⁹. Appetit aũt ex vacuitate repletionis nutrimenti t ex defectu qui ꝓuenit ex dissolutione deperditi a suba vegetabilis: h tñ appetit⁹ cũ sensu est in his q̃ habẽt animã sensibilẽ t vegetabilẽ: t vocat fames t sitis: t ꝓuenit ex sensu euacuatiõis. Attractiua aũt in plãtis q̃dẽ est ex calido qõ est in radice t ceteris ptib⁹ plãte: cuius virtute est succio humidi nutrientis qõ tãgit radices plãtaꝝ. In animalib⁹ autez est per motũ villoꝝ: qui sunt fm longitudinẽ in stomacho t intestinis aialiũ. Sed digestio est ex ꝓprio t naturali calore digerẽte: t separante purũ ab impuro: t terminãte ipsuz ad speciẽ eius quod nutrit inquantũ est instrumentũ anime. Scias tñ trib⁹ precipue iuuari attractionem. s. silitudine: vacuitate t calore: silitudine quidez sicut magnes attrahit ferrũ: t hoc fit in aia vegetabili q̃n cib⁹ accipit mẽbri similitudinẽ: t per illã mouet ad ipsuz: sicut supius diximus. Vacuitate aũt q̃n membra vacua sunt t pori mẽbroꝝ ꝓpter multã factã in eis deperditionẽ t ꝓsumptionẽ. Calore aũt trahente: qz calor nãlis fugit cibũ: sicut ignis fugit oleũ in lampade: t hi tres modi perficiũt attractionẽ in omni habente nutritiuã virtutẽ aut potentiã. In animalibus aũt insuper sunt villi per longitudinẽ stomachi: t quorundam intestinoꝝ ordinati: qui motu suo ingerunt t attrahũt cibũ in locũ digestionis vt ibi digerat. Retentiua autẽ operatur adhuc: vt cib⁹ ita diu stet in loco vno donec debitã accipiat alteratiõez. Et hoc q̃dẽ generalr iuuat tribus: t quartũ specialiter hz in animalib⁹ perfectis.

Primuz autem trium est dissimilitudo quam habet ad membra: t partes diuersas eius quod nutritur: per illam enim impeditur nutritio ad partes nutriti. Secundũ aũt iuuans est siccitas retinentis: cui⁹ actus in tenendo consortatur ipsa siccitate. Et tertiũ est frigiditas: licz frigiditas ad illud operetur per accidens t non per se: per accidens autẽ dico frigiditatem operari: quia frigiditas tenet id quod est nutriens in essentia sua t figura: ne calore dissoluatur t euanescat virtus eius eo modo quo etiã conseruat aliquando a putredine: per se aũt nõ opat frigiditas ad aliq̃ opavite: sed potiꝰ impedit eo q est qualitas mortificatiua. Id autẽ quod specialiter habet in animalibus perfectiorib⁹ sunt villi ex trãsuerso in intestinis t stomacho positi: qui comprimendo retinent cibum ne de loco moueatur. Digestiua autẽ vt diximus in omnibus iuuat calido t humido: eo q calidũ alterat t terminat. Humidũ autem facile influit membrũ: t recipit eoꝝ formas t figuras. Habet tamen tres operatiõnes: hoc est alterationem cibi ex qualitatibus contrariantibus vt diximus in quarto methauroꝝ: t maturationem que est per eductionem humidi superflui: t hec quidem a quibusdã vocatur digestio: que fit per assimilationem nutrimenti ad membra: propter quod etiam quattuor digestiones esse dicuntur. Quarũ vna fit statim in ore. Superficies enim oris continua est stomacho: t operatur in cibũ alterationem: t hoc patet quia triticum masticatũ a masticatione accipit virtutem maturatiuam nũ apostematũ: quã non habet contusum. Et alia ẽ in stomacho vbi grossum a subtili separatur: t h a quibusdam vocatur prima tunica: cũ illa quã dixim⁹ fieri in ore: t hec est vera sententia: quoniã prima digestio in ore incipit: t in stomacho perficitur. Secunda aũt est in epate vbi massa que vocatur ytissanaria hoc est succus de cibo eliquatus trahitur per venas que mesaraoite dicuntur ad epar: t ibi rubeũ sanguinis accipit colorem: t dirigit ad venas: t in extremitatibus illarũ tertiã accipit digestionem: t in albedinẽ mutatur: t separatur ab eo nimia aquositas que est in ipso per colatoria vrine quibusdã in animalibus que vrinam habent. In alijs autẽ que non habent: remanet cum fece stercoꝝ imixta. Et quarta digestio fit in singulis mẽbris ad propriã similitudinẽ membroꝝ. In plantis ãt quia terrestres sunt non est stomachus: sed est eis terra pro stomacho: quia in terra sub radicibus eliquat humidũ permixtũ: t subtile quidem sugunt radices: t grossum dimittunt: t ideo ventre non indigent. Expulsiua aũt expellit quod superfluũ est: siue sit purum siue impurũ. Et iuuatur in hoc opere multis: sed precipue quatuor sunt que eam iuuant. Iuuat enim caliditas vias per quas fit expulsio: aperiendo t acuendo id quod expellendũ est. Iuuat etiã humiditas aliquãdo vias per q̃s fit expulsio lubricando t mobilitatez ei quod expellendũ est conferendo. Iuuat etiam frigiditas per accidens ventositatẽ que est in ejcienda superfluitate: continendo ne euaporet t etiã ingrossando que cũ fortis est cum magno impetu ejcit superfluũ. Iuuant etiaz frigiditas t siccitas per quas ei debet cõtrahendo: t tunc quasi exprimendo expellitur superfluũ. Similiter autẽ caliditas incidit viscositatẽ t separat: t tunc facilẽ educit. In omnib⁹ aũt his virtutibus est manifestũ quoniã frigiditas nõ iuuat nisi per accidens: t hoc ideo fit: qz virtutes iste ꝑcipue motu

perficiunt: & quedã sunt opera vite: frigiditas & ĩmobilitat & mortificat. De ãt q̃tuor virtutes nãles vocãt eo q̃ vt natura per instrumenta corporalia operantur Scias autẽ q̃ in his omnibus semper virtutis instrumentũ & vehiculum est spiritus: & frigiditas spiritum a motu suo impellit vel impedit: & ideo ad operavirtutũ per se officit: sed proficit p accidens.

Cap̃. ix. de comparatõne triũ virtutũ anime vegetabilis adinuicẽ & ad seipsam animam vegetabilem

Tex. & cõ. 49.

Uoniam autem tria sunt necessaria: scilicet
q quod alitur: & quo alitur: & alens effectiue.

Alens quidem primum & cui essentialis est actus alendi ẽ anima vegetabilis p nutritiuã. Quod vo alitur est corpus quod habet animaz & non aliud: sicut ostendimus superius: quo vo materialiter alitur est alimentũ. Et in his est aduertere q̃ virtus nutritiua est deseruiẽs augmẽtatiue & generatiue: qñ vtriq; per dictas quattuor virtutes preparat materiã. Nutritiua enĩ separat quod est superfluũ nutrimento: & expellit ipsuz ad membra generatiõis: vt in virtute formatiua figilletur. Augmẽtatiua autez deseruit generatiue generãs in quantitate & figura pficiendo vt generare possit: & ideo constat finez in his virtutibus esse generatiuã. A fine autez qui est quo res ẽ id quod est: hoc est a forma: omne quod nomẽ accipit debet denominari: finis autez est generare alterũ vt ipsũ vtiq; tũc erit principale in anima vegetatiua generare alterũ vt ipsuz: ideo in vegetabilibus id quod ẽ substãtialis forma absq; dubio est generatiua. Et ideo corpus fm omnẽ partem informat vbi anima vegetabilis ẽ tota perfectio corpis animati sicut in plantis & in eis ẽ varia generatio q: vbiq; plãta generat ramos & virgas & folia & fructus & semina & vbicũq; abscidat conualescit vtraq; pars ipsi⁹. Sicut enĩ tactus in anima sensibili est sensus pticularis & forma substãtialis eius qõ habet sensus & ideo ipsuz bzutũ vbiq; determinat: ita de generatiua est in plãtis: ppter quod etiã non nullis videbatur nutritiuã: & augmentatiuaz eandez virtutẽ esse: sed primo cum fortis calor & mollia membra habere operationes duas: cũ autez calor debilior ẽ & dura & sicciora mẽbra tũc retinere tantũ operatione vnã licet non veram cãz dicant. Quoniam etiaz si ponatur nõ debetari calor: & non indurari corpus nihilominus stabit tamẽ augmentatiua in termino fm naturã vt supra diximus. Qualitercũq; autẽ dicatur constat q̃ in his generatiua est finis: & ideo inter has tres vires que super nutrimentũ operãtur: prima naturaliter est nutritiua & secunda augmentatiua sicut substãtia est ante quantitatẽ: & illa que finis est generatiua q̃ non seruat esse fm materiã & individuũ: sed esse diuinũ in specie attingit propter quod agitur quicquid agitur fm naturã. Oportet autẽ scire q̃ anima vegetabilis est que vnit in se istas vires que quidem specie differunt fm q̃ & vegetabilia differunt. Est enĩ vna palmifica & altera oliuifica & sic de alijs: & actus illi⁹ anime est vita sicut diximus superius. Est autẽ adhuc scindũ q̃ si comparatio fiat anime vegetabilis ad sensibilem & rationalem: tunc vires anime vegetabilis dicuntur naturales: eo q̃ nõ nisi per instrumenta primorũ corpoz naturaliũ operantur & ad naturã in individuo vel in specie conseruandã sicut patet ex dictis: tamẽ est perfectio organici corporis sicut & alie: & ideo licz nutritiua sit diffusa in toto corpore ppter hoc q̃ vbiq; saluat individuũ & similiter augmentatiua: eo q̃ omnibus diametris & precipue longitudini principaliter addit & generatiua in plantis tamen in animalibus perfectissimis he virtutes sedes habent determinatas a quibus influũt suas operationes in corpus & sedes quidẽ nutritiue precipue est epar cũ calore suo alterans & ad membra dirigens cibũ. Sedes autẽ generatiue est in testiculis masculoz & feminarũ. Sicut autẽ diximus q̃ nihil nutritur proprie nisi quod ẽ animatũ: ita etiam nihil generat proprie ad speciei salutẽ nisi quod est animatũ. Generare autem ad saluandum se in specie est generare ex eo quod discindit a seipso & cui a seipso influitur virtus conuertens id in simile fm speciem: & sic non generãt inanimata: sed potius p actiones suas generãt formas suas in materia aliena: cui⁹ causa est quia talia inanimata non habent aliquid quod potentia sit totum sed quicquid corporis ipsoz est hoc est actu pars & nõ potentia totũ: ex eo autẽ q̃ ẽ actu pars & non potentia totum fieri generatio nullatenus potest sicut diximus superius.

Tex. & cõ. 50.

Caplm. x. de duplici motore nutrimenti.

St autẽ quo alitur dupliciter: sicut & quo gu
e bernatur est mouens ĩmobile & hec est manus vel virtus que est in manu. themon autẽ siue gubernaculũ est quo gubernat sicut mouẽte & moto eo q̃ est instrumentũ gubernandi: & ideo est quia omne alimẽtũ est necessariũ vt possit decoqui: & ideo oportet esse calorem decoquentẽ & tunc calor effectiue alit vt mouens motũ & potẽtia anime est vt mouẽs tñ. Si autẽ quispiã obijciat q̃ mouẽs corporeũ quod est mouẽs motũ non oportet ante se habere aliud mouens ĩmobile motu locali tñ: sicut ostẽsum est in. viij. phicoz: in alteratione autẽ non est necesse q̃ corpus alterans habeat ante se aliud mouens ipsuz: & sic dicat hic non oportere esse mouentez animã ante calorem: dicendũ q̃ necessariũ est in motibus vite: sed in motibus alijs naturalibus non est necessariũ: necessitas autẽ explanata est superius vbi ostendimus q̃ virtus elementalis sufficienter ad nutrimẽtũ mouere nõ potest. Sic igitur figuraliter siue superficialiter quid sit alimentũ dictũ est: certificandũ autem erit de ipso in proprijs rationibus de nutrimento: nutrimenti enĩ ratio plene non determinatur ex vnius libri principijs quoniã de motu ipso nutrimenti & augmenti & generationis que sunt de nutrimento iaz determinauimus in libris de generatione & corruptione & de modo de coctionis in quarto methauroz: hoc iam autẽ de motoribꝰ vniuersalibꝰ: de proprijs autẽ motoribꝰ quo ad singula animalia quo ad singula mẽbra in sciẽtia de plãtis & de animalibus erit manifestum: de ipso autem nutrimento dicendũ erit in libello quem faciemus de nutrimento deo volente.

Tractatus. iij. secundi libri de anima de sensibus.

Capitulũ primũ in quo genere potentie sit potentia sensitiua.

Tex. & cõ. 51.

Determinatis his autẽ virtutibus anime ve
d getabilis que sunt actiones fm quas anima operatur in genere dicamus verba cõmunia de omni sensu: q: fm sentire quod est potentia passiua operatur anima sensitiua: eo q̃ fm tales potentias nõ semper agit: cõmune enim est quo ad nos prius sicut dictũ est in primo phisicoz: primũ autẽ q̃ de sensu in cõmuni est cõsiderandũ hoc est cuz in genere

in genere sit potentie vtrū sit in genere potentie passiue: aut in genere potentie actiue: ⁊ dicendū q̄ est in genere potentie passiue: eo q̄ sensus ꝑm actuz accidit in ipso moueri organū ⁊ pati a sensibili obiecto qō forma suā agit in organo sensus: omne enim recipiens est patiens ⁊ cū sensus nō sentiat nisi recipiens formā sensibilis: oportet q̄ potentiua sensitiua sit in genere potentie passiue: alteratio enim quedā videt esse quādo sensus recipit formā eius quod sentitur ꝑm actū: licet proprie loquēdo nō sit alteratio sicut inferius ostendemus: ponūt aūt quidam philosophoꝝ antiquoꝝ non fieri passionē nisi similis a simili ⁊ alīq̄ dicunt non fieri passionē nisi quando cōtrariū patitur a contrario: quo modo autē ambo ista dicta sunt possibilia ⁊ impossibilia dictum est in primo de generatione ⁊ corruptione vbi proposuimus rationes naturales de ipso agere ⁊ pati: in predicamentis vō logicas quasdā ⁊ cōmunes posuimus rationes: ⁊ ideo ibi nō inquisiuimus qualiter simile simili: vel contrarium a contrario patiatur.

Tex.⁊ cō.52. Quod aūt sensus sit virtus passiua sciemus si questionē moueamus querentē quare sensuū non sunt sensus: ita q̄ sensus sentiret seipsuz: ⁊ quare sensus nō sentit seipso sine sensibili extra mouente sensuz cū vnitus sit sibi ignis ⁊ terra ⁊ alia elemēta que sentiunt: attribuitur enim cuilibet sensui aliquod elementū ꝑm platonem quod dominatur in sua cōpositōne sicut in visu ignis vt dicit plato: quia eniz dicit q̄ sensus est vis activa ⁊ fit sensus extramittendo non potest dissoluere questionē: vis enim activa ex se perfecta est ad agendum ⁊ nō indiget aliquo extrinseco: ⁊ sic deberet sensus sentire sine indigentia alicuius extra: ⁊ si forte dicant auctores illius secte que dicit q̄ sentimus extramittentes actiones sensuū ⁊ nō intus suscipientes spēs sensibiliū q̄ non fit actio agētis nisi sensibili ⁊ passiuo presente: sicut ignis non calefacit nisi sit presens aliqō calefactibile non soluūt: quia sensus est sibi presens ⁊ elementa cōposita organa sensus non desunt sensibus ⁊ tunc deberet ad minus sentire seipsum ⁊ ignē ⁊ terram ⁊ cetera que sunt presentia sensui: ⁊ tamen nō sentiuntur ista: ⁊ ideo non cōuenit: aut contingit vnq̄ solvere hanc questionē ei qui dicit q̄ sensus est vis activa: nulla autez est solutio istius questionis vera nisi ea sola q̄ sensus cuz sit potentia passiua non est actu sine presentia sensibilis extra: ideoq̄ sicut cōbustibile nun q̄ actu comburitur nisi per speciē combustiui generatam in ipso: ⁊ ideo ipsuz combustibile ꝑm se sine combustiuo acceptū nō comburetur: si enim sine illo comburereť in actu oporteret q̄ cōbureret seipsum: ⁊ hoc esset ac si ligna composita facerent per se ignem sine aliquo igne incēdente ea in actu ⁊ hoc est impossibile ⁊ silr sensus non pōt pficī: ꝑm sentire in actu sine ꝑsentia sensibilis qō agit in ipso formā suā vt illam sentiat in actu.

Tex.⁊ cō.53. Sicut aūt oē potens potentia passiua dicitur duplr: ita ⁊ sentire dicitur dupliciter. si eni ꝑm potētiā ante actū attribuatur ei agere hoc erit potentia ⁊ non actu: ⁊ hoc modo dicimus sentire eum qui forte dormit qui licz sensuz habeat in habitu: habet tamen ligatū eo q̄ somnus est vinculū sensuū ⁊ ideo remotiorez ab actu habet potētiam videndi dormiens q̄ ille qui est in obscuro: ⁊ ideo sicut dupliciter dicitur videns ⁊ audiēs: ita dupliciter dicitur vniuersaliter sentiēs hoc est visuz habens ⁊ nō vtens vel auditū habens ⁊ nō vtens: aut iā operās visu ⁊ auditu quando habet speciem visibilis ⁊ audibilis: ⁊ sic vniuersaliter dicit sentiēs sensuz habens in habitu cōpleto: nō tamē habēs spēm sensibilis ꝑm actū: ⁊ dicit sentiēs habens spēm sensibilis ⁊ hoc est vtens sensu ⁊ operans ꝑm ipsuz.

Tex.⁊ cō.54. Dicamus igitur in discernendo sensuz an sit de genere virtutum activarum vel passiuarū ⁊ si sit idē numero moueri ⁊ pati ⁊ agere ⁊ mouere: constat eni q̄ ꝫ magnaz habent differentiā: constat eni q̄ motus est in eo quod mouetur ⁊ patiē: sicut diximus in.iij.phi/coꝝ: ⁊ est in eo actus quidem sed imperfectus: eo q̄ est imperfecti actus in potentia ꝑm q̄ est in potentia: omnia autez quecūq̄ patiuntur ⁊ mouētur: ab activo patiuntur ⁊ mouentur cuz ipsuz actiuū actu sit: ⁊ ideo mouere ⁊ agere suū est perfectio seu perfecti actio: ⁊ hec est magna differentia: vnde etiā ipsuz passiuū aliquando est simile: ⁊ aliquando dissimile agenti: quoniā in principio passionis est cōtrariū: sed cū abiicitur forma eius ⁊ inducitur forma agētis in fine passionis tunc fit simile: ⁊ ꝫ est quando iam passum ⁊ motū est sicut diximus alibi: ⁊ hec differētia ostendit vtrū sensus sit potentia passiua vel activa: quia nos invenimus ipsuz pati ⁊ moueri: ⁊ aliquādo simile: ⁊ aliquādo dissimilē activo: q̄ nō accidūt nisi virtuti passiue: hec autem doctrina tenēda est pro principio magno ad destruendam totam sentētiā eoꝝ qui dicunt sensitiuas ⁊ intellectiuas virtutes esse actiuas ⁊ non passiuas: habent aūt quasdam rationes quas pro se inducunt que in cōmuni de sensu quatuor sunt potiores: quaruz prima est quia dicunt q̄ quando duo sic se habent ad invicem q̄ vnū est inferius ⁊ alterū est superius in ordine nature: si inferius ꝑm omnes suas potētias est activuū: oportet etiam q̄ superius sit activū: quia superius est agere potius q̄ inferioris: cum igitur in ordine nature anima sensibilis superior sit q̄ anima vegetabilis: ⁊ vegetabilis non habeat nisi potentias activas: non potest habere sensibilis nisi potentias activas: ⁊ hec ratio logica est ⁊ parū potest. Secundo autez cui maxime nituntur est q̄ inferioris quod est materiale est non agere in superius quod est formale magis: est aūt sensibiliū forma materialis: ⁊ inferior anima sensibili. Sensibilis autē est in corpore ⁊ formalior q̄ sint forme corporuz: non ergo vt dicunt forme corporuz possunt agere in potentias anime sensibilis: ⁊ sic oportet q̄ potentie anime sensibilis sint actiue ⁊ non passiue. Tertiū aūt est quia vident sensum iudicare de sensibili ⁊ non decipi in ipso iudicare aūt certa actio quedā est perfectissima: ⁊ cū illa sit sensus dicunt sensum potentiā esse activam. Adhuc aūt inducunt quarto loco experimenta: quia vident oculos menstruatarū inficere aerem ⁊ specula ⁊ aliquādo oculos etiam intuētiū eas: ⁊ oculos basiliscī spargere venenū eo q̄ vt dicūt visu interficit serpens qui basiliscus vocatur. hoc aūt vt dicunt non fit nisi agendo in aerem ⁊ in obiectū: ⁊ ita dicunt sensum esse potentiā activaz: sed hec omnia ⁊ similia friuola sunt: quoniā demonstratiue probatū est in prehabitis sensum esse potentiam passiuā ⁊ non activā. His autez que isti inducunt facile est respondere: quod enim prius inducunt de comparatione sensibilis ad vegetabilem dici debet in veritate digniorez formā esse sensibilem q̄ vegetabilem: sed non ordinātur penes agere ⁊ pati: quia pati sensibilis non est ita q̄ patiatur a vegetabili anima: sed potius econuerso: vnde cū alteri⁹ rōnis sit istud pati ⁊ illud agere penes hoc nō ordinant ꝑm nāe grad⁹ vegetabilis ⁊ sensibilis: sed poti⁹ penes hoc q̄ vbicūq̄ ē vegetatiuū in sen

sitiuo q vegetatiuū est sicut instrumentū ⁊ sensitiuū sicut principalis motor ⁊ formator: ⁊ h̄ p3 q nutritiua in aīalib⁹ cōuertit cibū in carnē q̄ medium est in tactu q̄ est aīe sensibilis ⁊ generatiua formant organa ad sens⁹ apta pot⁹ q̄ vegetabili deputata. Q̄ō āt dicūt inferr⁹ ⁊ māle nō debere agere in superi⁹ ⁊ formale fruolū ē q ꝛ sensibilia nō agūt in aīa3: sed pot⁹ in organa corporū: ⁊ in illa pñt agere: organa āt sunt aīata ⁊ ita pueniunt mot⁹ sensibiliū vsq3 ad aīa3. Q̄ō āt dicūt ō iudicio sensuū dicendū q nulla est adeo passiua quin p formā sui actiui existentē in ipsa possit agere: ⁊ sic est de sensu q̄ efficit in actu p formā sensibilis in ipso existentē: ⁊ iō tunc agere pōt sicut scīēs pōt cōsiderare. Q̄ō āt inducunt vltimo est oīno stultū: q ꝛ talis actio non est oculi inq̄ tū est sensus in ipso: sed pot⁹ put est pars corporis evaporātis: vapor enī resolut⁹ ab oculo est ille qui inficit ⁊ nō visus q̄ est in oculo: sed tñ vapor ille eo q̄ subtilis est ⁊ acut⁹ magis penetrat in corpa clara sicut in specula ⁊ oculos qui sunt quasi specula animata q̄ penetrat in alia corpora: ⁊ h̄ est cā etiā ꝙre oculi citius q̄ alia mēbra ledūt in talīū aspectu.

Cap. secūdū de distinctionib⁹ potētie passiue in apprehendendo.

b Ps igit ⁊ sic habitus q̄ sentire est fm potentiā passiuā diuidendus est de potentia ⁊ actu qm̄ vtriq3 dicit dupl'r: nūc enī simpl'r ⁊ vniuersaliter volum⁹ aliq̄d dicere de ipsis q ꝛ certificatiue de eis dicere est primi phi: dicim⁹ igit q̄ potentia dicit duob⁹ modis hoc est dispositā ⁊ indispositā pfectōne prima: dicim⁹ enī aligñ hoiem scientē in potentia: q ꝛ cū est indispos⁹ ⁊ nihil h3 nisi nām ad sciam ordinatā: sicut ideo q ꝛ bō est aīal disciplinabile: dicim⁹ hoiem potentia scientē: ⁊ h̄ potentia q̄ est añ pfectōnē primā siue añ habitū h3 grad⁹ duos: pōt enī esse remota ⁊ ꝓpinqua: remota q̄dē sicut dicim⁹ puer potentia scientē ꝓpinqua sicut dicim⁹ potentia scientē cū q̄ tā nouit instrumenta ⁊ principia quib⁹ accipit sciētia q̄ discens a doctore nō accipit sicut q̄ de quolibet ꝓtingit affirmari vel negari ⁊ de nullo sil': ⁊ q̄ oē totū mai⁹ sua pte ē ⁊ q̄ vni ⁊ eidē eq̄lia inter se sunt equalia ⁊ hmōi: q̄b⁹ scitis nō ꝓpter hoc scit aro: sed eis ignorātis non pōt aro sciri: ⁊ in practicis q̄dē est idē: sicut dicim⁹ infantē potentia esse scriptorē: ⁊ dicim⁹ potentia esse scriptorē cū q̄ nouit penna ⁊ calamariū ⁊ tēperaturā incaustri ⁊ hmōi alia scripture instrumēta: alio mō dicimus potētia scientē cū q̄ tā h3 habitū scie: q̄ habit⁹ scie vel potentie silis est ⁊ somno in eo q̄ nō agit sicut dicim⁹ scientē ⁊ nō cōsiderantē esse potētia scientē: ⁊ h̄ est qui potest ā h3 cōpletā p actū primū q̄ somno silis est: sed nō est idē mod⁹ quo vtriq3 istor⁹ est possibilis siue in potētia exñs: ille enī invtroq3 gradu potētie dicit potētia sciens grāmaticā vel aliā sciaz fm potētiā malez adhuc iperfectā: q̄ tñ fm gen⁹ est primū subm scie vel alteri⁹ habit⁹ ad quē ordinata est potētia: ille āt q̄ habet potētiā potētie pfectionē ad modū somni: dicitur sic potēs q ꝛ pōt agere fm habitū qñ voluerit: habitus enī est quo q̄s agit aliq̄d qñ voluerit si nihil eū exteri⁹ ⁊ p accns ꝓhibeat. Silr āt ⁊ act⁹ dupl'r dicit fm actū primū ⁊ fm actū secūdū vt dixim⁹ superius: ⁊ iō h̄ns habitū dicit actu sciens. Jā aūt cōsiderās cū actu sit q̄ est p modū vigilie ꝓpie fm actū sciens vocatur Di aūt vtriq3 q̄ primo mō sciētes sunt ambo fm potentiā sciētes vocant: sed differēter qm̄ nō h̄ns habitū f3 potētiā sciendi mālē ⁊ iperfectā nō dicit sciens nisi qñ per doctrinā est alterat⁹ ⁊ multotiēs est mutat⁹ ex ꝛrio in habitū scie: oz enī multotiēs discētē mutari mō ex ignorātia in dispositionē: modo ex dispositōe in dispositionē añq̄ sit in habitu cōpleto: dixim⁹ enī q̄ potentia mālis h3 grad⁹: q̄ licz in genere sint duo tñ in nūero multi sunt. Q̄ō āt dicim⁹ q̄ talis ex cōtrario venit in habitū: iō dicim⁹ q̄ licz dispositio fm id qō est non sit ꝛria habitui: tñ p modū est ꝛria: q ꝛ facile est mobilis cū habu⁹ sit q̄litas stans ⁊ cōpleta ⁊ imobilis: ignorātia etiā largo mō est ꝛria habitui: ali⁹ āt q̄ tā h3 habitū ⁊ sic nō dicit potētia sciens: s3 pot⁹ eo q̄ similis dormiēti ⁊ nō agenti: h̄ enī h3 habitū faciēdi vel sciēdi grāmaticā vel aliud: sed nō operat in agēdo fm illū modū actionis q̄ dicit ex habitu. Et iō etiā talis mutatio ex habitu in opationē nō est aliq̄d pati vl recipere: sed mutatio illa q̄ est ex ꝛrio est fm passionē ⁊ corruptionē ꝛrij habit⁹ siue dispositionis fm q̄ i vnaquaq3 alteratōe multe sunt corruptōes ꝛrij illi⁹ quod abīcit: q ꝛ sicut dixim⁹ in. vij. phicor.: mot⁹ alterationis est generatio forme post formā q̄ tū ad formam ꝛrij q̄ abīcit p motū. S3 h̄ns iā habitū nō corrūpit fm aliquid q̄ in ipso sit qñ venit ad opationē: sed pot⁹ venit ad id qō est saluās habitū: q ꝛ habit⁹ p opatōes saluat opatio enī est silis tali potētie habituali eo mō q̄ se h3 talis hitualis potētia ad actū: h̄ns enī sciaz ⁊ fm sciaz illā sic speculās ⁊ operās: aut in veritate nō ē alterari aut si alteratio dicit dicet alter⁹ gen⁹ esse alterationis in eo q̄ nihil i eo abīcit vel generat: s3 pot⁹ bit⁹ q̄ iaz ineſt cōfirmat ⁊ saluat: eo q̄ speculatio nihil aliud est nisi habit⁹ q̄ inducit in seipsuz: h̄ est in ea quor⁹ spēs iā insunt: ⁊ ex his venit in actū q̄ est opatio: sicut est videre in exēplo architecti: q̄ h3 habitū edificādi ⁊ conducit habitū in seipsuz: h̄ est cōuertēdo se ad ea q̄ sunt in habitu: vt fundamentū ⁊ lapides ⁊ ligna: ⁊ ordinat ea ⁊ ipetū facit ad op⁹: tūc nihil noui acq̄rit: sed idem habit⁹ cōfirmat: cum igit alteratio sit alicui⁹ noue forme inductio iste non est alterat⁹ vel aliud gen⁹ fit alterationis q̄ alterari dicit quocūq3 mō nūc alr se hñs q̄ prī. Unde nō bñ se h3 dicere sapientē cū fm operationē sapiat alterari: sicut nec edificatorē bñ dicim⁹ alterari: qm̄ fm actū edificat in actū enī se ducēs q̄ operationē facit ex habitu elicitā nō est iustū q̄ h̄ dicatur doctrina siue doctrinatio h̄ ē doctrine acceptio: s3 oz q̄ habeat aliā denoiationē: sed pot⁹ qñ fit mutatio ex eo qō est potētia mālī scīēs ⁊ est sciam accipiēs a oidascalo siue doctore q̄ actu h3 eā h̄ est pati ⁊ alterari: oz igit q̄ isti duo aut nō dicunt alterari ambo simpl'r: aut si ambo alterari dicunt: tūc oz q̄ nō sit vn⁹ mod⁹ alterationis invtroq3: sedvn⁹ alterat in priuatiuas dispositiones ⁊ in habitū ex ignorātia sicut dixim⁹ ⁊ alteratur q ꝛ nō vno mō se h3 cōsiderās ⁊ nō cōsiderās fm habitū quē h3 absq3 eo q̄ aliq̄d noui generet in ipso: vl aliq̄d eor⁹ q̄ insunt abīciat. Scias tñ q̄ oīa ista q̄ dicta sunt de alteratōe h̄ dicta sunt large accipiēdo alterationē: qm̄ in. vij. phicor. pbauim⁹ fm habitū ⁊ dispositionē nō esse alterationē aliquā: nec aīam fm intellectū moueri posse: sed ea q̄ h̄ dicta sunt exēpli grā dicta sunt: ⁊ adhuc sufficit quidā mod⁹ alterationis: licz nō vere sit alteratio: nō enī fit alteratio phica: nisi fm illā spēm q̄litatis q̄ dicit passio vel passibilis q̄litas: ⁊ ideo quecūq3 in. vij. phicor. subtiliter disputata sunt his que dicta sunt non cōtrariantur.

Tex.⁊ cō.55.

Tex.⁊ cō.56

Tex.⁊ cō.57.

Tex.⁊ cō.58.

Cap⁹ im. iij. de aptatōne dicte distinctionis potentie ad potentiam sensitiuam.

Uolentes

Tex.ꝛ cō.59. Volentes ãt adaptare ea q̃ dicta sunt ad potẽ tiã sensitiuã dicendũ ꝙ mutatio potẽtie sensi tiue ad primã pfectionẽ ipsius est a generãte potẽtiaꝫ eni apprehẽsiuaꝫ q̃dã cõplent prima pfecti one a mã vel nã:ꝛ q̃dã p expimentũ ꝛ studiũ: a nã q̃/ dẽ sicut potẽtia sensitiua ad sentire:p expimentũ ãt ꝛ temp⁹ sicut intellectiua:ab ipsa eni gnãtione gnãte ꝛ dãte formã sensitiuã dat etiã act⁹ prim⁹ sensus q̃ sen/ sus sentire põt:qñ voluerit qñ nihil est extra phibẽs: dico ãt extra phibẽs nihil qz medij aliq̃ dispõ ipedi/ re põt sensuz ꝛ absentia sensibilis:sicut ꝛ scie habens habitũ:cõsiderare poterit qñ voluerit qñ nihil est ex/ tra phibens:cũ igit generatũ est cõplete sentiens: tũc tã habet habitũ pficientẽ sensuz prima pfectiõe:q̃ est sicut scia q̃ est prim⁹ act⁹ in intellectu:sentire ãt fit actũ q̃ est secũda pfectio qõ est qñ recipit spẽs sensibilis in sensu est sicut cõsiderare se hz ad sciaz:sed in h̃ est dif ferẽtia:qz actiua ꝛ motiua ad opationẽ sensus sunt ex tra:sic visibile ꝛ audibile: eo ꝙ spẽs sensibiliũ nõ mo uẽt sine pñtia mãe:ꝛ qz mãe pñtiã necesse ẽ esse extra iõ sensibilia mouẽtia sensuz ad sentire fit actũ necesse Tex.ꝛ est eẽ extra in oib⁹ sensibilib⁹. cō60 But⁹ ãt cã est:qz si/ cut iam tetigim⁹ singulariũ fm actũ est sensus: h̃ ẽ sen sus fm actũ fm quẽ est sentire est singulariũ:q̃ singula ria sunt p mãm indiuiduata:sine cui⁹ pñtia forma sensi bilis nullo mõ apprehẽdit. Scia ãt est eoꝝ que actu vl'ia sunt ꝛ hec sunt abstracta nõ solũ a mãe pñtia:sed ab omnib⁹ q̃ accidũt forme fm ꝙ est in mã indiuidua ta sicut est figura ꝛ vbi ꝛ qñ ꝛ cetera hmõi: hec autẽ vl'ia sic separata quodãmodo sunt in ipsa aia: qz ima/ gines sunt in aia:ꝛ ab ipsis abstrahit vl'e qõ mouet in tellectũ possibilẽ:ꝛ iõ nõ simplr sed quodãmõ sunt in aia:in fantasmate ãt vl'ia nõ sunt fm actũ vl'ia sed po/ tentia q̃ p abstractionẽ intellect⁹ fiũt vl'ia simplicia: ꝛ qz vl'e in fantasmate est int⁹ in aia ꝛ nõ extra: nec exi/ git mãe pñtiã:ideo est in potestate aie intelligere cum velit. Sentire ãt nõ est in potestate ei⁹ cũ velit:qz mo/ uens sensuz exigit mãe pñtiã que nõ est pñs in aia:ad sentire eni necessariũ est sensibile mouens sensum fm mãe pñtiã:sicut ãt dixim⁹ de sensu qõ exigit mãe pre/ sentiã:ita se hz de scia sensibiliũ fm ꝙ sensibilia fiũt:cã eni ipsa sciendi ꝛ sentiendi est spẽs mouẽs sensum fm materie presentiã:sicut causa intelligendi est vniuersa le in fantasmatib⁹ mouens intellectũ:causa ãt ꝙ opoz tet esse sensibile extra est quia sensibilia sunt singula/ rium q̃ sunt in mã:ꝛ hec sunt exteriora. Sz qz de his Tex.ꝛ q̃ ad intellectũ ptinent h̃ certificare nõ possum⁹ tẽpus cō.61. fiet in quo accipiem⁹ principiũ loquendi de ipsis in se/ quẽtib⁹ but⁹ libri Nunc ãt tñ sit determinatũ ꝙ nõ simplr siue vno modo dicit id qõ in potentia dicit ali q̃d sed aliud q̃dẽ dicit potẽtia mãli ꝛ iperfectũ: sicut dicim⁹ puerꝫ posse militare:aliud ãt sicut dicim⁹ posse militare eũ q̃ hz etatẽ ꝛ hz habitũ militie: non militat ãt in opere:ꝛ sic simlr dicit duplr sensitiuũ sicut dixi mus:sicut si dicam⁹ iperfectũ fm organa sensus posse Tex.ꝛ sentire:ꝛ sic dicim⁹ posse sentire pfectũ fm organa sen cō.62. sus. Et qz hoꝝ sic in potẽtia exĩtiũ differẽtia vsua/ liter nõ est notata:ideo oportuit nos determinare: qz sic differũt ꝛ quõ differũt ne potẽtia activa semp pse/ cta esse credat:ꝛ qz noĩa ꝓpria nõ habem⁹:vti nos oz nomie alterationis ꝛ passionis in istis tãꝫ ꝓpriis no/ minib⁹ cũ tñ nõ nisi extenso noie eis cõueniat: sicut su pra dixim⁹ sensitiuũ potẽtia est aial sensibile vt sensibi le in actu sit:ꝛ nõ tñ ipsuz sensibile:qz forma sensibilis extra put est in ipso sensibili nõ recipit in sensu:sed in/ tẽtio ei⁹:ꝛ si reciperet in sensu fm esse qõ hz in re: tũc haberet duo eẽ:ꝛ oporteret dicere ꝙ ocul⁹ aliqñ esset alb⁹ aliquãdo niger aliqñ alteri⁹ coloris qõ nõ est ve/ rũ. Est igit id qõ est in sensu nec sensibile qz est intẽtio sensibilis:ꝛ nõ est ipsuz sensibile:qz nõ cõfert illud eẽ sensui qõ cõfert rei q̃ extra sentit. Sed forte obĩciet aliq⁹ ꝙ cũ sensatoꝝ spẽs nõ moueãt sensuz fm eẽ ma teriale qõ hñt in sensibili re extra:sed potiꝰ fm ꝙ ẽ in/ tẽtio spũalis in sensu accepta: oz ꝙ habeant motoremꝫ vnũ q̃ in oib⁹ cã est esse illi⁹ spũalis sicut etiã intellecti ua hñt motorẽ vnũ:q̃ in omnib⁹ causat formã simpli/ cis intelligibilis:nec cõueniẽter dici põt:ꝙ esse spũale habeat intẽtões sensibilis ex hoc ꝙ recipiunt in subie cto spũali:quia magis est rõnabile causaz diuersitatis esse spũritualis ꝛ materialis ipsoꝝ sensibilium esse ex diuersitate motoris ꝙ ex diuersitate subiecti: quia subm nõ diuersificat mouẽtia:sed potiꝰ eccõuerso: intẽ tiones ãt spũales sensibiliũ sunt mouẽtes:hec ãt dubi tatio magna indiget cõsideratõe:ꝛ in sequẽti capitulo fm facultatẽ nostrã determinabit.

Cap.iiij.ꝛ est digressio declarãs gradꝰ ꝛ abstractio nis ꝛ modum.

Nteq̃ nos loq̃mur ꝺ sensibilib⁹ singulariter: a oz nos loqui de sensibili generaliter: qz sicut dixim⁹ obiecta priora sunt actib⁹:ꝛ act⁹ po/ tentiꝫ fm rõnẽ:qz de cõmunib⁹ etiã quo ad nos prior est speculatio in phisicis:eo ꝙ in illis cõia cõfusa sunt in singularib⁹:ꝛ priora quo ad nos debem⁹ pri⁹ loqui de sensibili in coi. Sed ad faciliorẽ intellectuz eoꝝ q̃ dicturi sum⁹ faciem⁹ capl'm breue de mõ apprehensio nis potẽtiaꝫ apprehẽsiuaꝫ oiuz:hoc enim putile erit ad omniũ sequẽtiũ noticiã faciliorẽ. Dicim⁹ igit ꝙ oẽ apprehẽdere est accipe formã apprehẽsi:nõ fm eẽ qõ hz in eo qõ apprehẽdit:sed fm ꝙ est intẽtio ipsius ꝛ spẽs sub q̃ aliqua sensibilis vel intelligibilis noticia ap phẽli habet:hec ãt apprehẽlio vt vl'r loquẽdo q̃tuoꝝ hz gradꝰ:q̃ꝫ prim⁹ ꝛ infim⁹ ẽ ꝙ abstrahit ꝛ separat for ma a mã:sed nõ ab ei⁹ pñtia nec ab ei⁹ appẽditijs:ꝛ h̃ facit vis apprehẽsiua de foris q̃ est sensus. Secũd⁹ ãt grad⁹ est ꝙ sepet a mã ꝛ a pñtia mãe:sed nõ ab appen ditijs mãe siue cõditionib⁹ mãe:ꝛ hãc apprehẽsionez facit imaginatiua potẽtia q̃ etiã singularib⁹ nõ presenti bus retinet formas sensibiliũ:sz nõ denudat eas a ma terie appẽditijs:dico appẽdicias mãe conditões ꝛ p/ prietates quas hz subm forme qõ est in tali vl' tali mã verbigrã talis mẽbroꝝ sit⁹:vel talis color faciei: vel talis etas:vel talis figura capitis:vel talis loc⁹ gene/ rationis:hec eni sunt quedã indiuiduãtia formã q̃ sic sunt in vno indiuiduoni⁹ spẽi ꝙ nõ sunt in alio:ꝛ hac apprehẽsione sepe nõ pñtẽ imaginamur crispũ:ꝛ al/ bũ ꝛ senẽ vel iuuenẽ:ꝛ cũ longis digitis vel breuibus quoꝝ nullũ accidit ei inq̃tũ est hõ:hec igit est secũda apprehẽsio. Tertiꝰ ãt gradꝰ apprehẽsionis est quo ac cipim⁹ nõ tm̃ sensibilia sed quasdã intẽtões q̃ nõ ipzi/ munt sensib⁹:sed tñ sine sensib⁹ nũq̃ nobis inotescũt: sic est eẽ socialẽ ꝛ amicũ ꝛ delectabilẽ in cõuictu:ꝛ af fabilẽ ꝛ his cõtraria que q̃dẽ cũ sensib⁹ accepimus:ꝛ tñ eoꝝ nullũ sensib⁹ imprimit:ꝛ tale est ꝙ accepimus hunc esse filiũ leonis:ꝛ esse agnũ vel hoiem:alium ãt esse lupũ vel leonẽ fm ꝙ substãtiales forme median/ tib⁹ sensibus:ꝛ nõ sepate ab ipsis apprehẽdunt:ꝛ iste gradus ꝓpinquus est cognitioni:ꝛ nũq̃ est sine eẽdima tione ꝛ collatõe. Quartus ãt ꝛ vltim⁹ gradus est qui apprehẽdit rex quidditates denudatas ab oib⁹ appẽ dicijs materie:nec accipit ipsas cũ sensibiliũ intentio/

nibus sed potius simplices ⁊ separatas ab eis: ⁊ ista apprehēsio solī⁹ est intellectus: sicut est intellect⁹ bois per hoc q̄ cōuenit omni homini: vel intellectiue substātie: vt vniuersaliter dicat intellect⁹ quidditatis vniuersalis ois rei ſm q̄ est quidditas ipsī⁹: ⁊ non p hoc q̄ cōuenit istī ⁊ nō alij ꝓpriū est ⁊ singulare: ⁊ est aliquid de mālibus ⁊ indiuiduantib⁹. Quecūq; aūt sunt coīa ⁊ ita vni sicut alij: ⁊ eodē modo cōueniētia absq; dubio sunt ip̄a vīa que sol⁹ accipit intellect⁹: ſm autē hos grad⁹ abstractōis siue separationis distinguentur inferi⁹ vires apprehēsiue. Adhuc āt notādū est q̄ differūt forma rei ⁊ intētio rei: forma eni est ꝓprie q̄ informādo dat eē actu mē ⁊ cōposito ex mā ⁊ forma. Intētio aūt vocat id p q̄ significat res indiuidualiter siue vīr ſm diuersos grad⁹ abstractionis: ⁊ hec nō dat esse alicui: nec sensui q̄n est in ip̄o: nec etiā intellectui q̄n est in ipso: sed signū facit de re ⁊ noticiā: ⁊ iō intētio nō est pars rei sicut forma: sed potī⁹ est spēs totius noticie rei: ⁊ ideo intētio q̄ abstrahit de tota re: significatio totī⁹ de re p̄dicat: intētio eni colorati q̄ est in oculo totā rē significat vel notificat: sicut ⁊ intētio que est in imagine particulari nō pñe. ⁊ hoc est quod dicit egregie Aristo. in secūdo libro suo de aīa q̄ sensus sunt particulariū: ⁊ nō dicit q̄ forme alicuius tm̄ sed totius particularis: sicut ⁊ intellect⁹ est vniuersaliū q̄ nō est noticia ⁊ spēs partis sed totī⁹: ⁊ ideo noticiā facit de toto. Nō eni p visuz accipit noticia coloris tm̄ sed colorati: ⁊ spēs ei⁹ in visu spēs est colorati: ſz q̄ coloratū ē: ⁊ iudiciū fit de colorato ſm q̄ coloratū est: ⁊ sic de alijs intētiōib⁹ in quocūq; gradu abstractōnis accipiat. Silr aūt est quādo dicit q̄ abstractio fit a mā: intelligit q̄ est quodā particulare quod particularitatē hz a mā: hoc eniz est primū subiectū forme ⁊ per ipsuz substat particulare ⁊ nature coī q̄ abstrahit vniuersaliter ab intellectu ⁊ indiuiduantibus formis: quaꝝ intētiōes ab alijs gradib⁹ abstrahunt apprehensionis. Sicut aūt in principio phīcoꝝ dictū est cōmunia nā aliq̄n accipit vt cōfusa in ꝑticularib⁹ ⁊ non separata ab eis: ⁊ tūc scia talis est singulariū: ⁊ exigit singulare sicut ⁊ sensus: sic in p̄habito capīo dixim⁹.

Cap. v. de sensatis in coī que sunt per se ⁊ ꝓprie ⁊ ſm se: ⁊ cōe ⁊ per accidens.

Tex. ⁊ cō. 63.

b Is igit̄ p̄libatis dicēdū est de obiectis vnius cuiusq; sensus primo in cōmuni q̄ de cōmunib⁹ ꝓprie est speculatio: dicit aūt in coī sensibile tripliciter: duo quidē dicim⁹ p se sentiri: vnū aūt ſm accidens: q̄n aūt dicim⁹ p se sentiri aliq̄d sensibile: volum⁹ intelligere p se quādo subiectū est causa predicati: hoc est q̄ per ꝓpriā nām ⁊ essentiā cā est immutatōis sensus eo q̄ ipsuz est q̄d hz inferre passionē sensui: dixim⁹ eni q̄ sensus generaliter est potētia passiua: ⁊ sentire generaliter pati: dixim⁹ eni sepe in libris nālibus prehabitis: q̄ nō quodcūq; agens infert passionē cuilibet patiēti: sed oz esse cōmunicationē nature inter ꝓpriū agens ⁊ ꝓpriū patiens: ⁊ tunc dicem⁹ q̄ illud est essentiale sensibile q̄d suā ꝓpriā essentiā vel intentionē essentie deprehēdet in sensus organo: hec āt sunt duo: cū eni oēs forme sensibiles sint etiā forme sensuales ⁊ que hñt quātitatē p accidens: statim ipendit q̄ color in oculo nō recipit sine quātitate ⁊ his q̄ sunt quātitati ānexa cēntialiter: ⁊ ideo sensatū p se diuidit̄ in duo: quoꝝ vnū quidē ꝓpriū est q̄d sic conuenit vni sensui q̄d nō q̄uenit alij: sicut coloratū inquātū coloratū in nullū agit sensū nisi invisuz: sonꝰ āt in audituū ⁊ nō in aliū sensum: aliud aūt est sensatū q̄d ideo p se sentiri dicit: q̄ sua intentio in sensu imprimit ꝓiūcta sensibili ꝓprio: ⁊ hoc est ꝓpriū ⁊ ꝓximū subm sensate speciei q̄d est magnitudo in qua vt in subo ꝓprio est ois q̄litas sensibilis. Et ꝓpriū q̄dē subm sensibile duo hz in se que facit ipsuz ꝓpriū: vnū q̄dē dictū est q. s. nō cōuenit ipsum altero sensu sentiri: nisi illo cuius est ꝓpriū actiuū inferens ei passionē: ⁊ cū nō agat in sensum nisi intentionē ꝓprie forme: sequit q̄ sensum non cōuenit errare circa ꝓpriū sensatū: dicit aūt sensatum ꝓpriū duob⁹ modis: vno q̄dē mō ſm q̄ est in re sensata in qua est ſm eē māle: alio aūt modo ſm q̄ est receptū in organo sensus: scōm eniz q̄ est in re nō sp iudicatur de ipsa: q̄ etiā p hoc esse nō hz agere in sensum: sicut nos inferi⁹ ostēdemus: ſz ponam⁹ per eē q̄d hz in abstractiōe ſm q̄d esse primū est in medio: ⁊ postea in sensus organo: ⁊ multe variationes p̄ñt fieri circa esse suū q̄d hz in abstractione tam in medio q̄ in organo: q̄n si ꝓtingat aerē qui est medium in visu eē humiduz multū forte videbit albū eē pfusuz rubore vel crocei tate: ⁊ si forte pupilla sit infirma ex humore in oculuz defluēte alterabit eē colōris q̄d hz in abstractione: sicut dixim⁹ in tertio methaurorū in tractatu de iride: ⁊ hec nō sūt errores sensus in sensibili ꝓprio: q̄n sensibile ꝓpriū reuera tale eē hz in abstractiōe: ſz nō hēat tale eē in subo in quo est ſm eē māle q̄d habet in mā: patet igit̄ sensum circa sensibilia ꝓpria nō errare: sic enim est visus colōris ⁊ audit⁹ soni: ⁊ gust⁹ saporis q̄ humor a grecis vocat eo q̄n humido sp sentit: tact⁹ aūt plures hz differētias q̄ nō ad vnū ꝓprie rōnis genꝰ reducunt: tm̄ in vnaquaq; iudicat de illis ⁊ non decipit. In cōpositiōe tm̄ sensibiliū magna frequēter est deceptio: sicut q̄dē est q̄d est coloratū vt crocū sit mel: aut colera citrina: aut vbi est coloratū: aut q̄d est q̄d sonat aut vbi sonat: ⁊ sic de alijs ⁊ huius cā vt infra dicem⁹ est: q⁹ sensus ꝓprius nō habet cōponere: ſz aliq̄ superiori potentia: ⁊ illius est error: hec igitur sūt sensata ꝓpria.

Cōmunia aūt sicut dixim⁹ quoꝝ essentie vel esse ſm intētiones suas vere sensib⁹ imprimunt: ⁊ ille sunt sicut magnitudo in qua sūt sensibilia ⁊ cū magnitudo sit termin⁹ nālis corpis ⁊ terminata q̄ titas sit figura: oz etiā figurā eē sensatū cōmune: trigonū eniz vel q̄dratū est q̄d imprimit in oculo in videndo ⁊ tactuꝫ in tāgendo: q⁹ aūt numeꝝ cognoscim⁹ diuisiōe ꝓtinui: ⁊ cōtinui est cēntialr diuidi: iō oz numeꝝ etiā eē sensatum cōe: magnitudo aūt nō diuidit solū p essentiā: ſz etiaz per motū eo q̄ mot⁹ nō hz aī ⁊ post nisi p ante ⁊ post in ꝑtib⁹ magnitudinis: ⁊ iō oz etiā motū eē sensatū cōmune. Et q⁹ opposita sūt eiusdē potētie: iō etiā est sensatū cōmune: ⁊ sic igit̄ sūt q̄nq; cōmunia mot⁹ q̄es numer⁹ figura ⁊ magnitudo: nec dicunt ista cōmunia eo q̄ quodlibet eoꝝ equalr ab omni sensu p̄cipiat: ſz q⁹ quodlibet istoꝝ ꝑbat p̄cipi plurib⁹ sensib⁹ ⁊ non vno solo sensu: q̄n in vitate mot⁹ ⁊ q̄es ⁊ numer⁹ oib⁹ sensib⁹ p̄cipiunt: ſz q̄ titas ⁊ figura tactu ⁊ visu. Ista aūt sensata cōmunia dicunt p se sensata ſm q̄ p se opponitur ad id q̄d est p accidēs: ⁊ nō sic ſm q̄ p se opponit ei q̄d est nō primo. Impossibile enim est q̄ idē passiuū numero hēat actiua diuersa ſm genus. Cōstat aūt q̄ color ⁊ magnitudo diuersa sunt genere: ⁊ iō sensatuz ꝓpriū est q̄d agit in ꝓprio sensu: ⁊ huiusmodi sensatū magnitudinē hz ⁊ figurā ⁊c. ideo recipiunt etiam illa nō per accidēs: sed ꝓprie eoꝝ intentiones imprimunt in organo sensus. Sed ſm accidēs sensibile est q̄d ꝓpriā essentiā in sensuz nō imprimit: nec primo: nec secundo: ſz cū sensibili ꝓprio ⁊ cōmuni accipit ⁊ nō sine

Tex. ⁊ cō. 64.

Tex. ⁊ cō. 65.

extimatiōe

extimatione vel cogitatione: sicut sunt intentiones de his bus in tertio gradu abstractionis dixim⁹: sicut q hoc albū est diarij filius: vel hoc nigruz est amicus vel hō vel aial: sicut videt ouis q hoc piloſuz est lup⁹: z hoc piloſuz est canis: z vnū extimat amicū z alterū inimicum: fm aūt hāc doctrinā cognoscit distinctio sensibilium que fm quozūdā malā doctrinā valde est z manifesta: sed errozes taliū trāsiuim⁹ breuitatis cā cui studem⁹: in hoc enim qō tale est q fm se nihil de intētione sue essentie ipzimit in sensum: fm se sentiri nihil potest: sed senturi per accidēs: qz albo accidit q sit ei cōiunctū: z ideo organū sensus a tali sensibili nihil patitur oīno: qz nā hois nō est sensibilis per ꝓpziā essentiam: sed intelligibilis: fm se aūt sentiuntē que intentiones ꝓprias impzimunt in sensum: z hec sunt ad que ipſa organa sunt vel habent apta nata ex primis suis componentibus.

Capitulum sextum z est digressio declarans vtruz sit aliquod mouens vnum in sensibilibus: z est de duplici eē sensibilis quod fit in materia z in abstractione.

Unc aūt redeundū est ad questionē quā superius reliquim⁹ vtrū exteriora sensibilia habeant vnū z eundē aliquē motozez qui agat in eis q efficiant intentiones sensibiles: sicut intellecta habent vnū z eundē motozē qui est intellect⁹ agēs qui agit in eis intentionē intellectualē: hoc enim ꝓpter ratione dignū est: z est q̄stio quā tangit auerrois: z omittit insolutā. Fuerūt aūt q̄dā modernoz magne auctozitatis qui hec ꝓcesserūt ꝓpter preinductā rationē asserentes q omne sensibile qō inuenit in oib⁹ sensib⁹ est vnū in eo q est intētionale z spirituale z nō māle: vnū aūt in multis participatū necesse est ab vno causari: hoc aūt casu illud mouet ad aliud vel illud: oportet igit aliquē esse motozē qui mouet ad hoc esse in oib⁹ sensib⁹. Adhuc aūt manifestū est formā sensibilez fm esse māle esse in re sensata extra animā: z rem: z ibi rē afficit sua q̄litate: fm aūt hoc esse: nō est in medio: nec etiā in anima: qz si color esset in aere sicut in colorato oporteret q̄ viderem⁹ aerē esse colozatū: z oculuz eē colozatū colore quē recipit: z huius cōtrariū videm⁹ ergo fm aliud est in abstractione q̄ in mā ꝓpzia: aliquid igit ꝓfert ei esse illud: z illud erit mouēs ipsum: qm̄ in re nō est abstractū sensibile nisi potētia: z id qō est in potētia nō educit seipsum ad actū: sicut ante dixi mus de visibili sicut est de aliis sensibilib⁹: oportet igitur ipsum habere vnū aliq̄d mouens. Adhuc aūt fantasmata sunt maioris simplicitatis q̄ spēs sensibilis in mā: z tñ oportet fantasmata habere mouēs ad hoc q efficiant in intellectu possibili: oportebit igit etiā ipsa sensibilia habere aliq̄d mouēs ad hoc q abstracta efficiant in sensu. Iste igit z similes rōnes sunt que induxerūt multos de nostris doctozib⁹ q dixerūt vnū esse mouēs in oib⁹ sensib⁹: sz cū debuerūt specificare quid est id diuerterūt duas in vias: q̄dam enim dixerūt hoc esse lucē: ꝓpter q̄nq rōnes potissimas quaꝝ est vna: qz cū mouēs in oib⁹ sensib⁹ debeat esse vnū z idem: z videt lumē eē motiuū in sensu visus: dicūt ipsuz oportere eē motiuū in omnib⁹ sensib⁹. Alia aūt ratio est: qz dicūt lumē a luminoso corpore piramidaliter z circulariter diffundi: circularē aūt multitudinē videt in oibus sensib⁹: qz intētiones sensibiles circa rem sensatam ad equalē distantiā circulariter vbiq generant: z talē motum in inferiozib⁹ nō dicūt eē nisi luminis. Tertia aūt est: qz videnr q nulla q̄litas inferioꝝ corpoꝝ agit vniuersaliter sed particulariter vnū z nō aliud: nisi forte per accidens: lumē aūt qō est forma celi qō est corpus vniuersaliter oia inferiora mouēs dicūt oportere eē cām vniuersalis actionis in intētionib⁹ sensibilib⁹. Quarta aūt est: qz videt lumē eē in mālib⁹ z spūalib⁹ vt formā z ideo dicūt suū eē ꝓpziū q̄ ꝓferat forme materiali q̄ fiat intētio spūalis. Quinta aūt est que z ꝓcipua est cui innituntur: qz videt sensibiliū eē māle: causari a q̄litatibus elemētoꝝ: z ideo nullā eē q̄litatē elemēti q̄ agat in ipso intētionē spūalē: nec pōt dici q sit a subo i quo generat illa intētio. s. q sit subm nō sit aptū natū ipsam recipe nisi in eē spūali: qz sicut supza dixim⁹ diuersitas subi poti⁹ est a diuersitate agētis z forme q̄ econuerso: oportet igit q sit ab aliq̄ forma agēte corpis superioris: z corpus celeste nō agit in inferiora nisi p lumē: igitur lumē est qō in oib⁹ sensibilib⁹ agit intētiones spūales. Alij aūt antiq̄oꝝ his dixerūt q virtus aie est agens eas intētiones spūales: z isti sunt q̄ dixerūt potissimā virtutē sensus eē actiuā z non passiuā: quoꝝ rōnes in pte supza posuim⁹: de hoc aūt qō h dicūt q̄ttuoꝝ assignāt rōnes aliq̄d ꝓbabilitatis hītes: fm q in corꝝ dictis pōt deprehēdi qua tāgit auicēna phs: z alpharabius z q̄dā alij: dixerūt enim isti nō eē intētionē nisi ei qō iudicat de intētionib⁹: h aūt eē aīam: z ideo necessariū eē aliq̄d aie eē qō ꝓferat formē sensibili eē intentionis: z ideo dixerūt aīaz habere ordinē ad oē id qō instrumētaliter obsequit ei: z cū mediū in sensu sit ꝓpter sensuz: dicūt aīaz hēre virtutē agendi in mediū: z taliter fm eos illud q virt⁹ sensibilis egredit spūaliter z supponit se sensibili z cōfert ei eē q̄si incorporeū z quasi spūale quo in aīa effici possit. Scōa vō ratio coꝝ est q in oib⁹ cōmunicātia hīt agēs z patiēs: incorporeuz aūt patiēs cū corporeo agēte nullā oīno hz cōmunicationē: z ideo cū aīa sit sensibile suscipiēs: dicūt ēt oportere q aliq̄ virtus aie sit ipsuz agēs. Tertiā inducunt rōnē dicētes aīaz eē magis actiuā q̄ aliquā formā corporeā: z cū forma corpis agat imprimēdo spēz suā in mā sibi ꝓiūcta: multo fortiꝰ erit vez virtutes aie sensibilis quasdā eē actiuas: qua aliq̄d de specie aie influūt obiectis aie: vt possint effici in sensib⁹: dātq̄s sile huius modi q virtutes vegetabilis aie nunq̄ adunūt de cibo corpi cui primo nō influxerunt aliq̄d de spē aie per quā vniri possit corpi: nec eē min⁹ actiuā dicūt sensibilem q̄ vegetabilē: sz multo magis. Quartā aūt ponūt rationē: qz dicūt sentire z iudicare de sensib⁹ eē operationē quādā vite: hec aūt opatio non pōt fieri ab aliq̄ forma corpali: sz ab aīa ipsa. Cū igit sensibilia fm esse intētionale sint specificātia illas opatiōes z formalia in ipsis z agētia: oz q illud eē egerit in ipsis aliq̄d aie que est principiū z cā vite. Nos aūt simpliciter nālib⁹ insistētes hec oia falsa reputam⁹: z tā illud falsum dicim⁹ in quo ambe secte conueniūt: q̄ illud in quo differūt: dicimus enim nullo mō forte necessariū vnā eē cāz multitudinis q̄ est in multis q̄ fm vnā rationē nō est in eis: sz fm rōnes equiuocas: eē aūt intētionale z spūale nō vna rōne est in sensib⁹: qz vnuz est multo spūalius alioqz vnū afficit z mediū z organū fm eē māle agens in ipsuz: sicut est in obiectis tactꝰ: z ca q̄ habēt idem medium sicut visibilia z audibilia z odorabilia nō habent illud mediū fm vnā z eandē nām medij: sz fm diuersas sicut inserꝰ ostēdem⁹: z nō vniꝰ rōnis est eē qō habēt in ipso medio: qz spūalius eē est coloris in medio q̄ sonꝰ: z iteꝝ spūalius eē est soni in medio q̄ odoris: z ideo vētus nō aufert vel affert colores sz ottundit auferēdo sonos in pte z nō in toto: odores aūt z affert z aufert in toto sicut dicit auicēna: z vītas pro expta

atteſtat: ꝓcedendū aūt eē videt ꝙ aliqñ ⁊ in q̄busdaz ſenſib⁹ qui. ſ. ſunt per mediū extrinſecum ſenſibile ſm aliud eē eſt in re ſenſata: ⁊ ſm aliud in medio ⁊ in oz/gano: ſz hoc eē in nullis plurib⁹ ſenſib⁹ eſt vnſ⁹ rōnis. Et ſi q̄rit q̄d ꝓferat ei hoc eē: videt mihi ſtulta q̄ſtio: q⁹ nos ſupi⁹ oſtēdim⁹ oēm virtutē actiuā eē per ſe ꝓpo/ctā ad agendū ſine aliquo motiuo extrinſeco: ⁊ iō di/co ꝙ forma ſenſati per ſeipſaz generat ſe in medio ſen/ſus ſm eē ſenſibile cuius neceſſaria demōſtratio eſt ꝙ ab oīb⁹ phīs ⁊ ab ipſa veritate ꝙuincit per ſe ſenſibile eē q̄ō in ſecūdo mō dicēdi per eſſentiā ſuā eſt cā ſui eē ſenſibilis: ⁊ ideo fruſtra q̄rit q̄d ꝓferat ei illud: ſicut ſi q̄rit q̄d cōferat luci lucere ſm actū: ⁊ q̄ō dicit ꝙ id q̄ō eſt in potētia nō educit in actū niſi ab eo q̄ō eſt in actu nō eſt dictū niſi de eo q̄ō eſt in potētia eſſe mālis: ⁊ nō de eo q̄ō eſt in potētia eē formalis ⁊ effectētis: eē enīz ſpūale generat a re generāte tm̄ ſm formā de qua ac/tione in huī⁹ capl̄i ſequēnb⁹ ꝓſequemur: ⁊ bene ꝓcedi/mus ꝙ nō eſt ꝓgruū ꝙ dicat eē a ſubo ſpūaliter: q⁹ eē intētionale q̄ō eſt in medio: eſt multo ſpūalius q̄ ipſe aer ſit vel q̄ ſit ipſuz celū. Hoc aūt q̄ō inducūt ꝓ ſil̄i de fantaſmatib⁹ mouētib⁹ intellectū oīno diſſimile eſt: q⁹ q̄ eſt in fantaſmate nō p̄t dare eſſe intellectuale eo ꝙ eſt multo ſimplicius q̄ ipſa: ⁊ ideo indiget motore ad hoc eē abſtrahēdū. Forma aūt corpalis per ſe agens nihil ſupra ſe ꝓfert q̄n ꝓfert eē intētionale ſicut inferi⁹ oſtēdem⁹. Opinio aūt q̄ dicit hoc eē lumē oīno ridicu/loſa eſt: q⁹ q̄ dicit lumen eē in tenebꝛis indiget ſenſu: ⁊ tm̄ ſcimus multa ſenſibilia equaliter diffundi in tene/brīs ⁊ in lumine. In oīb⁹ aūt ſuis rōnib⁹ hec opinio ſe/re ſillogizat ex puris affirmatiuis in ſcōa figura. Q̄ō aūt iſti dicūt ꝙ lumē moueat colorē: ⁊ ꝓferat ei eē ſpi/rituale oſtēdem⁹ falſum eē inferi⁹ vbi de viſu loq̄mur: ibi enīz oñdem⁹ q̄ color p ſe ē motiu⁹ viſus: ⁊ q̄ lumē nō exigit ꝓpter colorē: ſed ꝓpter mediū: ⁊ q̄ ſenſibile circulariter generat: dicendū q̄ accidit ei per accidens eo ꝙ mediū recipiēs ipſum circulariter circūſtat: q̄ō ſi nō circulariter circūſtaret nō diffunderet circulariter. Q̄ō aūt dicūt nullā formā inferiorē vl̄r agere: falſum eſt oīno: q⁹ oīs forma inferior vl̄r ⁊ nō particulariter agit ⁊ multiplicat ſeipſam: ſic forme ſenſibiliuz ſe vl̄r agūt: ⁊ nihil vnū ⁊ idē agit oēs. Ad hoc aūt q̄ō dicūt in mālib⁹ eē aliq̄d q̄ō ꝓfert forme eē intētionale: dicen/dum ꝙ forma que eſt in re aliqñ agit per q̄litates ma/terie in qua eſt: ⁊ tunc agit māliter. Aliqñ aūt agit per ſe ſolā: ⁊ tūc agit imāliter: q⁹ ⁊ ipſa eſt eſſentia imālis per ſeipſam: ⁊ nō indiget in iſta ſcōa actione niſi ſe ſo/la. In prima aūt indiget alia q̄ ſeipſa. Et ideo oīno op/poſitū eius eſt: q̄ō ſupponit ratio illa ab illis inducta: q̄ō aūt vlteri⁹ inducūt eē ſpūale nulla elemētoꝝ quali/tate cauſari veriſſimū eſt: ſed nos oſtēdim⁹ vñ cauſat. Opinio aūt ſcōa multo ꝑbabilior: ſz modernoꝝ pau/ci teneāt eā erat enim illa platonis ⁊ etiā auguſtini: ⁊ multoꝝ alioꝝ magnoꝝ viroꝝ: tm̄ ſine ꝓiudicio aut ego nō intelligo eos: aut ipſi falſuz dixerūt. Q̄ō enim dicūt virtutē ſenſibilē egredi ⁊ ſupponere ſe ſenſibus ꝓpter vniuerſalē ordīnē quē hz ad ipſaz: intelligi non p̄t niſi ſicut egredit virt⁹ a magnete ad ferrū: ⁊ in ve/ritate ita dixerūt: ⁊ ꝓ ſe induxit plato oculos faſci/nationis vbi virtus egredit ab vno faſcinādo ipſum: ſed hoc falſum eſt: q⁹ virtus illa nō egredit niſi in ſuo vehiculo q̄ō eſt ſpūs: multotiens aūt ſpūs nō poſſent extēdi vſq; ad ſenſibile q̄ō multū diſtat aliqñ ⁊ ꝓcci/pue in viſu ⁊ odoratu quoꝝdā animaliū: ꝑterea etiaz ſicut dixit auicēna ſpūs egreſſus a corpore diſſoluitur ſtatim ⁊ cōtinuat aeri: diſſoluit igit etiā virtus ⁊ perī/bit. Quod aūt dicūt ꝙ cōmunicantiā habēt ⁊ agēs ⁊ patiēs verꝝ q̄dē eſt: ſed nō oportet ꝙ habeāt cōmuni/cantiā: ita ꝙ ſint eiusdē nature ⁊ eſſentie: ſz ꝙ habeant ꝓportionē admitte sicut ꝓpria mā ad ꝓpriā formā: ⁊ ꝓpriū agēs ad ꝓpriū patiēs: ⁊ ſic cōmunicantiā ha/bent forma ſenſibilis agēs ⁊ ſenſus patiēs: in eo ꝙ ſi/cut ſenſus ſpūaliter patit: ita etiā forma ſenſibilis ſpi/ritualiter agit in ipſuz. Et ꝙ dicūt aīam ſenſibilez eſſe actiuā ſupra oſtēdim⁹ eſſe falſum: nec oz aliquo modo illud fore verꝝ ꝙ ſz agēs honorabilius patiēre ꝙ hoc agēs ꝓpter hoc ſit honorabilius hoc patiēre: ⁊ ꝙ di/cūt de aīa vegetabili ſupius eſt determinatuz. Quod aūt dicūt ſentire eē opus vite: ⁊ in illo eē formalē ſpe/ciem ſenſibilem: dicendū ꝙ ſentire eſt opus vite ſm ꝙ egredit ab aīa ⁊ nō ſm ꝙ ſpecificat a forma ſenſibili: nō enim ſpecificat ab ipſa forma ſenſibili in ſpeciē vi/te: ſz potius ad noticiā rei exterioris habendam. His habitis oz nos determinare q̄liter a ſenſibili fiat hu/iuſmodi actio: q⁹ aliter in incerto dimitterem⁹. Dici/mus igit ſequēdo directe peripateticoꝝ ſniam qui di/cunt cōmuniter ꝙ cū dicit ſenſibile eſſe per ſe ſicut co/lor ⁊ odor ⁊ ſonus huiuſmodi ꝙ h̄ eſt ſm ſecūdū mo/dū dicēdi per ſe in primo poſterioꝝ determinatum: ⁊ hoc eſt q̄n ſubm eſt cā p̄dicati: ſicut q̄n dicit hō riſibi/lis vel diſciplinabilis: oz igit ꝙ color ⁊ odor ⁊ ſonus ⁊ cetera ſenſibilia per ꝓprias opationes aut eſſentias cā ſunt ſenſibilitatis ⁊ ſenſus ſm actū facti: nō ergo ad huc hñt motiuū aliq̄ō extrinſecū: dicim⁹ aūt aliud eē agēs forma in mā: ⁊ aliud agēs formas tm̄: agēs enīz formā in mā in qua ipſa ligata cū mā hz eſſe māle eſt agēs q̄ō trālmutat māz ſicut calidū frigidū humidū ⁊ ſiccū: agēs aūt formā tm̄ nō eſt agēs māle: ſed ꝓtius ipſa forma: ⁊ ſic agit ſe per hoc ꝙ ipſa eſt eſſentia ſim/plex ſuiipſius multiplicatiua: ⁊ ſic oīs forma multipli/cat intentionē ſuā: ⁊ cū forma ſit eſſentia ſimplicioꝝ oī/ corpore nō p̄t inueniri aliq̄ forma corpalis q̄ poſſet ei eē intentionale ꝓferre: ⁊ q⁹ q̄dā ignorarūt ꝙ forma in eo ꝙ forma ſic multiplicat ſe: dixerunt ꝙ oporteret eā habere agēs ꝓter ipſam. Et q̄dā exiſtimabant ꝓ/pter hoc ꝙ forma ſimplex: ⁊ ſic agēdo ſe quaſi efficit vbiq; eſtimabant ꝙ nō multiplicat ſe ſz eſt vbiq; per eſſentiā: ⁊ de hac opinione q⁹ ſubtilis eſt multum non poſſum⁹ facere mētionē niſi in tertio libro: ⁊ hoc ꝙ h̄ determinam⁹ hoc eſt ꝙ forma ſenſibilis ſe multiplicat in eē ſenſibili aut ſpūali: ⁊ ſufficit ſibi ad hoc: ⁊ ſic oīs forma in ꝓpria ⁊ eſſentiali actiōe ſibi ſufficit: hec autē ſnia q̄ſi ꝓ fundamēto poni oz in hac ſcia: q⁹ ex ipſa infiniti circa opa ⁊ paſſiones aie elidunt errores. Jam aūt patet ꝙ duplex eē hz forma vnū ſimplex ⁊ ſpiri/tuale q̄ō hz in abſtractione q̄ō fit a ſimplici agente q̄ō eſt forma rei: alterū autē materiale in re in qua eſt per agens generans nō ſimplex quod agit eam educendo de materia per generationem.

Capl̄m. vij. de viſibili quod eſt color: q̄liter ſm ac/tum lucidi mouet viſum.

Js aūt habitis dicamus ſigillatim de oīb⁹
b ſenſib⁹ ⁊ primo de viſu eo ꝙ ipſe plurium eſt differentiaꝝ: cōprehēdit enim ⁊ corruptibi/lia ⁊ incorruptibilia ⁊ apprehēdit ſuū ſenſatum nō in vna medij diſpoſitione ſed in plurib⁹: colorata enim accipit in medio actu lucido ⁊ lucida accipit in tene/broſo ⁊ que ſit huius cā infra dicemus. Dicamus igit ꝙ obiectū cuius dicit eſſe viſus vt ꝓpria cā infe/rens ſibi paſſionē hoc cōmuni noīe dicit viſibile: viſi/bile aūt

Tex. ⁊ cō. 66.

bile aũt est quidẽ color ⁊ nõ solũ color ſ: etiã hoc qõ cõmuni rõne nois est dicere visibile sicut lucentia non sub colore sed sub lumine videntur in tenebris: ⁊ ideo vnũ cõmune nomẽ nõ habem⁹ qõ dicat cõmuniter oẽ visibile ꝓpꝛiũ qõ visui sua ex forma inferat passionem: visibile aũt per se manifestũ erit magis qñ ingredimur melius in distinctionẽ ⁊ tractũ per se visibiliũ: ꝓstat tamen q vnũ visibiliũ est color: ⁊ q color est de numero coꝝ que per seipsa sunt visibilia: nõ q̃dẽ illo modo fm se siue per se: quo predicatũ est in rõne subiecti: qui modus dicẽdi per se est primus: ſz illo modo quo subm est causa predicati: qui modus dicẽdi per se vel fm se est secũdus: ⁊ ideo oportet q color p nihil extrinsecũ sed per suã essentiã sit agens in visum: ⁊ sit visibilis. Et qꝛ hec est sua essentia: tũc diffiniat q color est motiuũ visus fm actũ. Incidi: hoc est trãsparens in actu luminis cõpleto: hoc enim conuenit omni ⁊ soli colori: qꝛ sicut diximus lucentia nõ videnꝫ in eo qõ est actu lucidũ sed potius in eo q est actu tenebroſum: color aũt sine luminis actu pficiente diafanũ non videt: sed potius ois color videt in lumine: ⁊ ideo oꝫ nos etiã ꝓius tractare de lumine. Sed nos ꝓius queremus cũ color non immutet nisi diafano illuminato: vtrũ lumen illuminans exigat ad visum ꝓpter colorẽ vel ꝓpter mediũ: h̃ est q̃rere vtrũ color nõ possit generare intentionẽ in medio nisi sit ipse color actu illuminatus vel ipse color sine lumine sufficiat generare intentionẽ suã: sed mediũ nõ sit aptũ natũ ipsam intentionem suscipere nisi sit actu illuminatũ. Videnꝫ autez precipui viri in philosophia auic. ⁊ auẽpace cõsentire in hoc q color mediũ visum immutare nõ possit: nisi recipiat actũ luminis prehabitũ: h̃ aũt tribus ꝓbant rõnibus. Una aũt suaꝝ rationũ est ex coloris diffinitione que ponitur in libꝛo de sensu ⁊ sensato: que est q color est extremitas pſpicui in coꝛpoꝛe terminato: fm illam enim pſpicuũ est aliquid coloris cũ perſpicuũ nõ sit in actu pſpicuũ nisi per actũ luminis vel habitũ fm actũ: ⁊ ideo dixerũt illi q colores in tenebris nõ sunt nisi in potentia ⁊ nõ in actu: ⁊ ideo tũc mouere mediũ ⁊ visum nõ pñt per suas intẽtiones. Scõa rõ est q cũ color sit extremitas pſpicui terminati: pſpicuũ etiã nõ terminatũ quando est illuminatũ habebit aliq̃d coloris: ⁊ ideo lumẽ est color diafani nõ terminati: qõ colorat ipsum in ſupficie ⁊ in pfundo: perſpicuũ ergo qõ est cõpletũ per lumẽ habet colorẽ: sed nihil est suſceptibile alicuius per modũ per quẽ habet illud: cum ℊ perſpicuũ actu illuminatũ habeat colorẽ: nõ est suſceptibile coloris fm q huiusmodi: sed potius fm q nõ habet eũ: ergo nõ inquãtũ est illuminatũ recipit colorem: sed inquãtũ caret lumine: lumẽ igit nõ exigit ꝓpter diafanũ quod est mediũ in visu: sed ꝓpter colorẽ.

Tex ⁊ cõ. 67.

Certia ratio coꝝ est que ⁊ magis q̃ alie mouet q oia obiecta vnius sensus necesse est reduci ad vnũ genus siue ad vnã cõmunẽ naturã: ꝓpter quod etiã tact⁹ non oino est vnus sensus: eo q tactibilia non reducunt ad vnã naturã cõmunẽ: nec ad genus vnũ: cũ igitur visus sit sensus vnus visibilia necesse est esse vnũ aliquod in cõmuni: sunt aũt visibilia ⁊ lumẽ ⁊ color: ergo necesse est q aut vnũ coꝝ reducat ad aliud: aut q ambo reducant ad vnã naturã cõmunẽ: in qua vniant: non aũt reducunt ambo ad aliq̃d tertiũ quod est añ ea vniens ea: oportet igit q vnũ ad aliud reducat: cũ aũt lumen nõ diffundat per colorẽ: sed color per lumẽ: oportet q lumẽ sit natura cõmunis que facit visibile esse visibile: ⁊ sic color nõ est visibilis nisi per habitũ luminis sibi influxũ. Experimentũ aũt est: qꝛ nos videmus q vidente existente in tenebris ⁊ aere tenebroſo iuxta videntem ⁊ tñ color illuminato fit visio. Si aũt econuerso fiat color in tenebris ⁊ videns in lumine stet ⁊ aer sit illuminatus nõ fiet visio. Similiter aũt speculo posito ꝓtra lumẽ ⁊ facie in tenebꝛa nõ resultabit imago in speculo. Si aũt ecõuerso fiat statim in speculo vi debit facies: ista igit sũt que mouerũt istos ⁊ q̃dẽ alia his siłia. Ecõuerso aũt alexãder ⁊ auerrois intentes vel intẽdẽtes dictis aristo. dicũt colorẽ eẽ p se visibile: ergo erit tota cã visionis p essentiã suã ꝓpriã: non igit per admixtionẽ lumnis. Siłiter enim dicũt eẽ in colore ⁊ in alijs sensibilib⁹ q̃ per se mouẽt sensus. Dicunt etiã hoc nõ eẽ qõ in scõa rõne p̃dicti viri inducũt: ibi enim supponit q lumẽ sit color: qꝛ si cẽt color: tunc aer nõ reciperet colorem q̃ diu hẽret in se lumẽ: ⁊ hoc nõ est verũ qꝛ videm⁹ parietes colorari colore plãtarum qñ nubes mouent ⁊ radij solis in nubib⁹ ⁊ postea per plãtas diriguntꝫ ad parietes. Siłiter aũt qñ radius trãsit p vitrũ colorati quocũqꝫ colore sit in aere ⁊ in pariete opposito: ⁊ tñ ꝓius habuit lumẽ ⁊ etiã tũc retinet lumẽ qõ nõ faceret si lumẽ eẽt color: nõ enim aliq̃d fm idẽ recipit duos colores simul. Nos aũt q̃ tũ intelligere possum⁹ vtroſqꝫ fm aliquã partẽ verũ dicere arbitramur: ⁊ vt hoc intelligat videt dicẽdũ q color hz duplex eẽ. ſ. mãle ⁊ formale: mãle autẽ dicim⁹ qõ fit p q̃litates trãsmutãtes mãz q̃ sunt calidũ frigidũ humidũ ⁊ siccũ: h̃ enim diuersimode variãtia supficiẽ corporis terminati diuersos inducũt ⁊ causant colores: licet verũ sit aliq̃d de essentia coloris: ⁊ fm hoc eẽ coloris actu sũt in tenebris ſz nõ mouẽt diafanũ: qꝛ sicut supꝛ⁹ dixim⁹ sensibile nõ agit ni ī fm simplicẽ formã qñ multiplicat se ad mediũ ⁊ ad sensuz: hz aũt aliud esse formale ⁊ hoc est a lumine: qꝛ sicut optime dicit phs: lumen est colorꝫ ipostasis ⁊ hoc causat ab hoc q lumen influit extremitati pſpicui: terminatiõe enim coꝛpus est pſpicuũ: ſz duplex est pſpicuũ: quoddã enim est perſpicuũ totũ qõ nõ terminat: ſz p se trãsducit visum sicut aer ⁊ ignis ⁊ aq̃ ⁊ vitrũ ⁊ cristall⁹ ⁊ q̃dã alia similia: quoddã aũt est pſpicuũ terminatũ ⁊ hoc nõ in toto ſz in sua ſupficie est pſpicuũ: ⁊ iõ terminat ⁊ nõ transducit visuz: ⁊ fm q coꝛpus est pſpicuũ: ita recipit lumis habitũ: qõ enim in toto est pſpicuũ: recipit lumẽ in ſupficie ⁊ in pfundo: qõ aũt nõ in toto ſz in ſupficie iñ est pſpicuũ: nõ recipit lumẽ nisi in ſupficie: ⁊ ibi lumẽ per mixtũ opacitati coꝛpis causat colorem. Et hec fuit cã q̃re pitagorici colorẽ vocabãt epifanũ: qꝛ videbãt eũ eẽ diffusionẽ lumis in ſupficie coꝛpis terminati: epifanũ enim est ſupficieten⁹ opans: vñ ꝓ lumẽ eẽ de subalo coloris ⁊ nõ calidũ ⁊ frigidũ ⁊ ceteras q̃litates q̃ causant ipsuz mãliter in subo: ⁊ nõ igrediunt eẽntiã ipsi⁹ ⁊ ideo qñ dicit color est motiu⁹ visus fm actũ lucidi: ⁊ hoc eẽ subam ei⁹: erit hoc intellectũ de eo qõ est vera suba coloris fm eẽ formale: ⁊ fm hoc eẽ nõ est actu color nisi in lumine: ⁊ ideo non videt nisi in lumine sicut dictũ est. Qõ aũt dicit de eo qõ videt color medio tenebroſo existẽte videt: dicẽdũ q si mediũ est oino tenebroſuz: tũc nõ videbit color: ſz oꝫ q sit illuminatũ iuxta colorẽ ad min⁹ ad hoc q generet intẽtionẽ suã in medio: ⁊ huius q̃dẽ cã est qꝛ color lumen est ligatũ materie: ⁊ ideo mouere nõ pot mediũ nisi sit actu illuminatũ: qꝛ per hoc magis ad coloris siłitudinez recipiẽdã disponit: ⁊ ideo ꝓpꝛiũ mediuz coloris est diafanũ illuminatũ: ⁊ ideo act⁹ lucidi in visu exigitur ꝓpter mediũ: ⁊ color per suã essentiã mouet p subaz

dico que est in eo formalis & essentialis: fm illaz enim nō est in tenebris nisi in potētia tm̄. Lucētia aūt q̄ habent lumē calcatū & nō obligatū materie: mouent diafanū tenebrosum: & ideo videnť in tenebra sicut ignis & stelle & huiusmodi de die aūt iuuat lumē eoꝝ fortiť lumine solis: & tunc manifestatur color eoꝝ de his tm̄ inferius prolixius loquemur.

Capitulū octauū de natura diafani & qualiter lumē est actus eius.

Tex. & cō. 68.

E quo aūt dicendū est de lumine sicut superius dixim⁹ oportet primo manifestare proprium eius subm dicim⁹ igit q̄ id qō est lucidū est aliquid: corpus enim est & corpus transparens siue purū qō greci diafanū vocāt: & ḥ diafanū est visibile: quādo est actu lucidū. Videm⁹ enim lumē nō fm se ſz in aliquo subiecto & hoc est diafanū: diafanū enim fm se nō est visibile: eo q̄ nullū hz colorē: & qz nullus habet: ideo oīs pōt recipe: & sic medium pōt esse in visu: videť ergo ꝓpter extraneū colorē semp: hoc est extraneū colorē qui in ipso sit in esse spūali & intētionali: sicut supius dixim⁹: tale aūt diafanū q̄ sic recipit oēm colorē extraneū: est aer & aqua & ignis & celum: nō tm̄ est diafanū aer fm q̄ aer hoc est per naturā per quam est aer: qz si sic esset diafanū: tūc aqua nō esset diafana nec aliqō aliud corpus: ſz potius per vnā naturā cōez in qua inferiora simplicia vel cōposita pspicua cōicant cū superiori celesti: & ꝑpetuo corpe: licet enim pspicuitas que recipit lumē sit in superioribus & in inferioribus tm̄ ꝑ prius: & sicut in cā: est in superiori corpe: & ꝑ posteri⁹ in inferioribus: & mediante hac nā cōi efficiuńt corpora puia ꝓpria suba luminis. Corpora enim superiora oia sunt pspicua ꝓter stellas sicut dixim⁹ in libro ce. & mū. & que sunt actu luminosa sunt spissa tegētia ea que sūt post ipsa. Sed tm̄ scias q̄ raritas sola nō facit pspicuitatem: qz tūc terra rara eēt pspicua & ḥ nō est verū: sed oportet cū raritate eē subtilitatē & formalitatē siue spiritualitatē quādā partiū: & tūc talia rara sūt puia: & q̄ tomagis bñt de huiusmodi nā formali & spūali: tanto magis erūt puia: & si aliqs obȳciat dicēs corpa supiora nō esse ostēdim⁹ talium solutiones in libro ce. & mū. ista igit talia sunt luminis subiecta. Differūt luminare lux lumē & splēdor: luminare enim est corpus qō in se vt formā hz lucē: sicut sol & luna & stelle. Lux autē dicitur forma luminis in luminari siue in eo qō est fons luminis prim⁹ vel sicut in eo qō est forma luminis primi. Lumē aūt est qō receptū est in alio corpe illuminato.

Tex. & cō. 69.

Et ideo lumen est recept⁹ habit⁹ in nā diafani: & lumē est act⁹ eius & pfectio eius fm q̄ est diafanū: potētia aūt lucidū est id subm qō est susceptibile luminis & tenebraꝝ & sicut lumē est color lucidi terminati: ita se hz lumē ad lucidū puū: qz sicut color est diffusio luminis in corpore terminato: ita lumen est diffusio que fit in superficie & in pfūdo diafani nō terminati: & ideo lumen est act⁹ lucidi puū quādo actu luminosuz est sicut color est actus colorati: qñ actu colorat̄ est: but⁹ autē nā pficiēs diafanū est ab his que actu lucēt sicut ignis aut corpus celeste: qō corpus celeste etiā vnū & idem ē in diafaneitate cū diafanis inferioribus sicut dixim⁹ & etiā est vnū & idē: qz nō variāt de lumine in tenebra in lumē sicut variant inferiora: ſz sp fm actū est lucidum eo q̄ sibi ꝓiūcta sunt ea que sp ipsuz illuminānt: & ipsuz est de nā lucis etiā qñ no lucet. Lucēs enim corpus nō est ex alio lucens: nisi qz ꝓueniūt in eo multe ptes nobiles formales diafani: & in illis lumen generatum tenetur non amissum. Sic igitur patet q̄ lumen est perfectio lucidi quando fm actum lucidum.

Capitulū nonū de improbatione opinionis democriti qui dixit lumen esse defluxū corporis.

Oportet aūt subtiles intrare ad inquirendū de lumine & accipe snias quecūq; dicte sunt de ipso vt verius sciat nā eius: snie aūt de lumine valde differētes & multe sunt: & reducuńt ad duas quaꝝ vna antiq democriti fuit qui de omnib⁹ curā habuit qui dixit lumē esse corpus puiū qō defluit ꝓtinue a corpe luminoso. Alia aūt snia est que dicit lumē esse formā subalē que substātificat dcdd substātificatur in generabilib⁹ & corruptibilib⁹. Tertia aūt dixit lumen esse subam spūalem nō corporalē: que q̄si medium est inter subam corpoream & incorpoream. Quarta autē dixit lumē omnino nihil esse fm se: sed potius aliqd cōitās colorātū: dixit enim lumē nō esse nisi coloris euidentiam in eo q̄ est colorat̄um. Has aūt oēs opiniones oz nos tractare: anteq̄ veritatē de lumine fm nostraz intentionē determinare valeam⁹. Illi aūt qui lumē corpus esse dixerūt duas in sectas se diuiserūt. Democriti enim schola tenuit q̄ lumē eēt corpora minutissima que cōtinue defluūt a corpore luminoso in corpa trāsparētia & cōiuncta vbiq; eoꝝ partib⁹ illuminant ea & cadētia sup corpora terminata faciūt colores eoꝝ diuersos. Dixerūt alij colorē oino nihil esse: sed potius athomi cadētes sup talia corpora ex diuerso situ ordine & figura apparēt colores diuersi: sicut in columbe collo: qō ex vna aspiciēti apparet album & ex alia ptē apparet quasi forte saphirini coloris & ex tertia colorīs aurei. Nostro aūt tempore surrexit secta tenens q̄ lux & lumen est corpus vnuz qō & situaliter expandit aliquādo: & aliquādo in seipsum colligit ita q̄ efficit indiuisibile. Snia autez democriti rōnes habuit quas Auic. philosophus ponit: vz q: videbat lumen moueri de loco ad locū & radiū descendere a luminoso corpore & intrare per fenestras & exire: hec aūt oia nō nisi corpoꝝ sunt: & ideo lumē & lucē corpus eē dicebat: econtra aūt dixit Aristo. in scdo de aia: q̄ nec ignis est nec oino corpus nec defluxus aliqs corporis: eo q̄ defluens a corpore est corpus: & si eēt corpus: aut ignis: aut aliqd de corpore superioris: cui⁹ pītia in perspicuo faceret ipsuz actu eē perspicuū: & si sic eēt tūc corpora illa defluētia penetrarēt perspicuū perspicuo vbiq; nō cedente: cū igit vtrūq; taz perspicuū q̄ lumē impleāt totū spaciū emisperij oportet q̄ duo corpora essent in eodē loco & hoc incōueniēs esse est ostēsum in phisicis. Si aūt diceret q̄ perspicuū cedit ei: tūc oporteret q̄ in toto emisperio nihil remaneret de aere quādo sol oritur qō nimis est incredibile: cū nos sentiamus aerē in flatu venti & multis alijs experimentis. Amplius aūt obȳcit ꝓtra hoc Auic. supponēs q̄ verū est q̄ oē corpus de se luminosum est densum nō trāsparens sed tegens omne qō est post ipsum sicut apparet in sole luna & stellis: & in flāma ignis que tegit ea que sunt post flāmam in tantū q̄ si vna candela ante aliam ponatur iuxta parietē flāma illius que vicinior est parieti facit vmbram in pariete: qz tegit parietez a lumine candele anteriozis: ḥ autē sic supposito obȳcit Auicē. quia illa corpora minuta defluētia aut sunt luminosa aut trāsparentia si luminosa ergo sunt tegētia se inuicē: ergo q̄tomagis densant in aere tantomagis impediūt lumen quod aperte falsū ē: qz si lumē est aliqd quod ꝺensart posset q̄tomagis densaret tantomagis illuminaret: si aūt dicitur q̄ illa corpora sunt transparentia: tūc actu nō illuminarēt: ſz potius ab aliquo alio illuminarent: & si diceret

ꝛ si diceret ꝙ illuminarent ab aliquo descendente in ipsa: tūc esset eadē q̄stio de illis ꝛ abiret ꝫ in infinitū. Si aūt fingēs aliqs qō in rex natura nunq̄ fuit dicat ꝙ sunt siliter lucētia ꝛ puia: adhuc sequit ꝙ quātomagis densant tanto obscuriora esse vident vel efficiunt sicut videmus ptes cristalli cōminuti esse puias ꝛ aliquātulū lucētes: ꝛ quādo ex eis multe ꝓiungunt pl⁹ obscurant. Et q̄ dicūt isti de motu ꝛ descēsu ꝛ introitu ꝛ exitu radij nihil oīno est: q2 ista verba sunt transumpta ꝛ nō ꝓprie dicta nō enim habet motū lumē nisi q2 illuminatio est finis mot⁹ localis ei⁹ qō est luminosum corpus qō luminare vocat sicut alibi dictū est. Adhuc aūt si ꝓpter motū localē lumen esse corpus dicūt debēt ꝛ vmbrā corpus esse dicere: que etiā localr moueri videt: huiusmodi enīz si habent motum localem cū omnis motus sit in tēpore erit motus istoꝝ in tēpore: ꝛ ꝫ est falsum q2 luminis apparitio ad magnā distantiā ꝛ ad paruā est in eodē indiuisibili nunc: quia si esset in tēpore oporteret q̄ longius esset tēpus quo mouetur ad longā distantiaz q̄ quo mouetur ad parvam ꝛ oporteret tēpus illud perceptibile esse: q2 licet sit imperceptibile tēpus quo mouet ad tres cubitos: tamen cū multiplicant tricubita spacia ab oriēte in occidēs necessario erit tēpus ꝓceptibile. Adhuc corpora sic defluētia nō sunt velocioza q̄ corpora a quibus defluūt: quia illoꝝ motus velocissimus esse ꝓbatus est in phīcis: motus aūt corpoꝝ celestium in quolibet spacio vnius gradus est in tēpore ꝓceptibili: ergo multomagis motus illoꝝ corpoꝝ erit in tpe perceptibili. Adhuc aūt q̄ratur ab illis: quo ꝺeueniūt huiusmodi corpora tēpore obnubilationis oriz̄tis: aut enim corrumpunt: aut alteranť amittēdo lucē: aut retrahunt ꝑa nubes obnubilantes ꝛ quodlibet istoꝝ est impossibile: cōstat aūt q̄ aer non destruit ea: nubes autē non contangūt ea cū illa sint subtus ꝛ nubes superi⁹: ꝛ eisdem rationib⁹ ꝓbat ꝙ non alterant. Quod aūt retrahantur ad superioza minus est credibile: si enim emittuntur a corpore luminoso per necessitatē nature corporis luminosi: ꝛ tūc nō possunt retrahi: q2 retrahens vnū habēt. Amplius ista corpora mouent ad omnem partē: nullus aūt motus naturalis est ad omnē partez corporis: ergo ista corpora nō nāliter mouent: aut ergo violenter: aut volūtarie: si violenter tūc non durat diu: nec frequenter est motus eoꝝ: sicut in libro celi ꝛ mun. ostensum est: si autem mouentur voluntarie tunc sunt animalia: ꝛ tūc oporteret q̄ natura dederit eis instrumenta pedum vel alarum quib⁹ perficiant motuz illuz: quod omnino abusiuū est: ꝓpter quod omnes peripatetici abhorruerunt opinionē istam dicentes lucem ꝛ lumen non moueri: sed potius cū ad generationem in puncto non exigatur nisi presentia luminosi: non ad omnem diametrū per circuitū subito generat: sicut enim in phīcis ꝓbauim⁹ generatio omnis forme est in materia que tota ꝛ equaliter est ꝑparata ad formē susceptionem: ꝛ sic preparatū est punctū in superficie ꝛ in profundo: terminatum autem in superficie tantum: ꝛ ideo statim orto presentiatur luminari generatur lumen in omni distantia equaliter longe ꝛ prope: ad quā diametri luminosi corporis possunt ꝺeduci: ꝛ cum videtur moueri de loco ad locum: hoc non est nisi renouatio subita huiusmodi generationis eius.

Cap. x. ꝛ est digressio declarans errorē eoꝝ qui dicunt lumē esse corpus indiuisibile.

Ad scita coꝝ q̄ se nostro tēpore erexerūt in sententia de lumine plura continet figmenta ꝛ plures errores: isti enim dicunt lumen esse corpus cui⁹ esse est cōtinue generari ꝛ fieri ꝛ dicūt esse corp⁹ formale ꝛ spirituale: cuius dicūt esse cōuenientiā tam cū corpore q̄ cuz incorporeo spiritu: cū corpore quidē cōuenit vt dicūt: q2 situaliter implet mūdū cum incorporeo aūt q2 est idiuisibile vt melius intelligat etiā subijciūt exēplū dicētes mām primā essentiales hēre ptes que sūt substātie: quas nō ꝓfert ei quātitas sz hz eas ante quātitatē sed quātitas addita materie discindit ptes inuētas in mā: ꝛ dat eis situ ita q̄ vna est iuxta aliā in situ ꝛ vna ante aliā ꝛ vna subtus ꝛ alia supra quoꝝ nihil habuerūt ptes materie añ quātitatez sed tūc habuit vnā partē quasi sub alia ꝛ nō iuxta aliā ita dicūt quātitatez pspicui siue pspucui corpis se hēre ad substātiā q̄ est lux vel lumē q̄ quidē suba corporea est vt dicūt: sed situ ꝛ quātitatē non accipit nisi ex eo in qō descēdit: in se aūt substātia idiuisibilis est. Si aūt obȝcitur istis q̄ corp⁹ est qō hz tres dimēsiones sicut dicit Euclides dicūt q̄ hoc ē corp⁹ in genere quātitatis sed añ illud est corp⁹ in genere substātie de quo etiā dixim⁹ in libro phīcoꝝ qō est ſubiectū in phīcis qō non habet dimēsiones terminatas: sed pōt habere quascūq; ꝛ in genere corpis nālis primū fm esse: licz fm rōnē nō sit primū est lux ꝛ lumē vt dicūt isti: ꝛ q2 sic simplex corp⁹ est dicūt q̄ cū quolibet alio corpore pōt esse: ꝛ est in eodē loco per suā formalitatem. Et si querať ab his que sit necessitas hui⁹ corporis in naturis dicūt q̄ necessariū est esse in naturis vnū primū qō mouet tm quod est materia prima que nō mouet aliquid sed mouet ab omnib⁹ que mouēt in natura: sicut in necessariū est esse vnū corp⁹ mouens ꝛ ꝫ est celeste corpus: cū aūt fm se non tangat materiā: oportet ab ipso fieri corp⁹ progrediens ex ipso continue qō agat in materiā tangendo eā ꝛ cū mouēs ꝛ mobile sint diuerse essentie: oz q̄ istud corpus diuerse sit essentie ab oi materia generabiliū ꝛ corruptibiliū: ꝛ hac ratione dicunt lucē primū esse in genere substantie ꝛ esse corpus simplicissimū quēadmodū forma cū quolibet corpore est in eodē loco. Addūt aūt adhuc dicentes corpus nō effici nisi a corpore ꝛ cū supposituū sit lucē esse mouentē ad generationē corpoꝝ dicūt oportere ipsā esse corporeā subam: quia aliter corpus causareť a nō corpore qō est incōueniēs in phīcis. Adhuc āt dicūt nihil fm esse figurari nisi corpus: videm⁹ aūt figurari lucē in figura spere. Ampli⁹ radij egredientes a corpore luminoso distincti vident: nihil āt distinctū cernitur in natura nisi corp⁹. Adhuc aūt quod ꝓcedit a corpe aut est corp⁹ aut nō est corp⁹: si est corp⁹ habeo ꝓpositū: si vo nō est corp⁹ tunc oportet q̄ sit forma corporis aut ergo forma accidentalis: aut substātialis: ꝛ si diceret forma subalis esse: tūc sequeret formā sustantialē egredi extra suā ꝓpriā materiā: qō est absurditas. Si āt accidentalis forma: aut est accns p se vel accns per accns ꝛ si est accns p se tūc est inſepabile a suo subiecto: ꝛ ꝫ nō videm⁹ qm̄ nos inuenim⁹ in plurib⁹ subiectis. Si vo sit accidens p accidens tunc oportet ad ꝫ q̄ reducatur ad aliquod qō est p se subiectū: quia accidens p accidens reducit ad accidens p se: ꝛ tunc sequit id quod ꝓius. Preterea accidēs fm hoc mouebit ad esse omniū que generant: quod est valde absurdū: ergo relinquit q̄ sit corp⁹. Hec ꝛ huiusmodi inducere consueuerūt quidam lucem esse corpus dicentes Adhuc autē dicunt lucem multiplicatam diuaricare ꝛ disgregare aerem ꝛ calefacere ꝛ ignire sicut in speculis apparet que omnia non nisi corpus efficere pōt.

Nos aũt istã opinionẽ plenã cẽ errorib⁹ reputamus: nec fuit inuenta ꝓpter veritatẽ rei ſz ꝓtiꝰ ꝓpter amorẽ defendendi quoſdã antiquos q̃ radios corpa cẽ dixerũt. Jn cõtrariũ aũt hui⁹ opinionis eſt qõ dicũt lucẽ eſſe corpꝰ ſimplex: ⁊ tũc oz q̃ ſit aliqõ ſimpliciũ: ⁊ quodcũq; eſt illi⁹ motũ habebit: ⁊ hoc nõ eſt verũ cũ videam⁹ ipſum nec circulariter moueri: ſz recte ad oia metrũ diffundi: ⁊ cũ mouet recte mouet in oẽm partẽ ad quã recta línea trahi põt a luminari primo quod nõ facit aliqõ ſimpliciũ q̃ hñt motũ rectum: niſi forte velit fingere q̃ ſex ſunt corpora ſimplicia. Adhuc aũt fabuloſuz eſt qõ dicũt ẽ corpꝰ eſſe indiuiſibile: aut enĩ eſt indiuiſibile habẽs ſitũ: aut nõ habẽs ſitũ: ⁊ ſi habz ſuũ nulla eſt differentia ſui ad punctũ: indiuiſibile enĩ mobile neceſſario hz ſitũ: ⁊ ẽ neceſſario eſt pũctũ ſicut ſupra ⁊ in phĩcis ꝓpoſitũ eſt: ſi aũt nõ hz ſitũ: tunc nec corpꝰ eſt nec corporis aliq̃d: q⁹ omne illud qõ eſt corpꝰ vel aliquid corporis ſitũ hz: adhuc aũt vnde venit ei quãtitas q̃ diffundit per totũ emiſperiũ: ſi dicat q⁹ ab aere tũc nõ hz quantitatẽ niſi alienã: ſicut hz forma ſitualis quãtitatẽ ſui ſubiecti: ⁊ tũc ꝓ hoc nõ ꝓbat q⁹ ſit corpꝰ: ſicut nec albedo corpꝰ eſt habẽs longitudinẽ ⁊ latitudinẽ ꝑ accidens in ſubiecto. Si aũt habet quãtitatẽ potẽtia reducit in actũ q̃n implet emiſperiũ tũc q̃rat quid educat eã de potẽtia ad actũ: illud enim aliud erit ab ipſo: ⁊ ſi fingẽdi detur licẽtia nõ erit fingere q̃d ſit educens. Adhuc aũt cũ lumẽ habẽs quãtitatẽ implentẽ emiſperiũ itez indiuiſibile colligit: querat ⁊ quo agẽte ſit iſtud: nõ enĩ emittit quãtitatẽ quaz habuit niſi aliquo redigẽte ipſuz ad indiuiſibilitatem: iſti etiã dicũt lumẽ eſſe corpꝰ qõ partẽ habet ſub parte ⁊ ꝑẽ in parte: ⁊ nõ partẽ iuxta partẽ ⁊ ẽ figmentũ nõ eſt intelligibile: q⁹ cũ dicit q⁹ hz partẽ ſub parte ꝓpoſitio notat ſitũ vni⁹ partis ſub alia: ⁊ ſi habet ſitũ nõ eſt indiuiſibile: ⁊ ẽ ꝓtra ꝓpoteſim: dicere aũt q⁹ hz partẽ in parte nihil oio eſt: q⁹ pars nõ põt intelligi eſſe ẽ ꝑte niſi ꝑ tẽritatẽ cẽntie vni⁹ cũ alia: ſic idẽ erit in ſeipſo qõ i nulla re itelligi põt vel cẽ põt: ſic ꝓbatũ ẽ i. iiij. phi cor. Adhuc tota lux ẽ indiuiſibilis: ⁊ pars ẽ mior toto: ergo aliq̃d eſt min⁹ indiuiſibili: ⁊ ſic indiuiſibile erit diuiſibile neceſſario: viſus aũt teſtat errorẽ iſti⁹ nõ opinionis: ſed fatuitatis: eo q⁹ nos videm⁹ lumẽ imperlere totũ emiſperiũ: ⁊ hoc eſt oino cõcedendũ: iſta autẽ ſtulticia multa reputat nõ eſſe incõueniẽtia: q̃ in tota phĩa ipoſſibilia ſunt: ſicut q⁹ duo corpora ſint in eodẽ loco: ⁊ q⁹ aliqõ ſit indiuiſibile: ⁊ q⁹ totũ ſit cẽntiale parti: ⁊ multa alia irrationalia q̃ ab iſtis aſſerunt. Qõ aũt iſti dicunt de mã iam nos determinaſſe meminimus in primo phĩcor⁹ vbi dixim⁹ q⁹ mã ante quãtitatẽ nullaz hz partẽ niſi in potẽtia: neq; hz partẽ in ꝑte: nec partẽ iuxta partẽ: ⁊ qõ dicũt de primo mouẽte ridiculoſum eſt. Primũ enĩ mouẽs mãm generabilẽ ⁊ corruptibilẽ eſt celũ: cui⁹ lumen eſt qualitas inſtrumẽtalis: ⁊ ſicut ſuperi⁹ dixim⁹ de calore nãli: q⁹ ꝓput eſt inſtrumẽtũ aĩe vegetabilis: hz multas virtutes ex alia quas nõ hz ex ꝓpria natura: ita dicim⁹ q⁹ lumẽ multas hz virtutes inq̃ntũ eſt inſtrumẽtũ corporis celeſtis moti per intelligentiã: ⁊ tõ in talib⁹ virtutib⁹ exiſtẽs efficit corpa generabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ ſic corpꝰ nõ efficit a nõ corpore: ſed a corpe celeſti ꝑ inſtrumentũ qõ nõ eſt corpꝰ ſed hz in ſe virtutẽ corporis ⁊ intelligẽtie q̃ mouet corpus. Et q⁹ dicũt lucẽ figurari ſpice: dicẽdũ q⁹ ẽ verũ: q⁹ qõ generat a ſperico: neceſſe eſt in forma ſperica generari: ſicut etiã dixim⁹ in. iij. methauroꝝ: lumẽ autem egredit a corpe luminoſo ſperico ⁊ a quolibet pũcto eiꝰ: ⁊ ideo hz ſui generãtis formã: hz tñ eã in perſpicuo cui innitat ⁊ nõ in ꝓpria eſſentia. Et q⁹ dicũt radios eſſe diſtinctos ſm formã vel viſum dicendũ q⁹ radius mãliter eſt rectitudo illuminata q̃ eſt ꝑ ꝑicuã quedã vnde illud ꝑſpicuũ ſup qõ manat lumẽ dicitur radi⁹: ⁊ ſi radi⁹ vocat línea viſualis q̃ eſt aer cũ luce: tũc corpꝰ eſt: ſed nõ eſt corpꝰ qõ ſit habẽs mãm diſtinctã a materia ꝑſpicui: ẽ enĩ poſitio fere ſumit ſemp aliquid inconueniẽtis ad ꝓbandũ illud qõ probare intendit. Aliud aũt qõ dicũt q⁹ illud qõ ꝓcedit a corpe: aut eſt corpꝰ aut nõ corpꝰ: dicim⁹ q⁹ lumẽ nõ eſt corpus ſz eſt forma ⁊ qualitas corporis: ⁊ eſt compabile ẽ ad duo ſubiecta: quoꝝ vnũ eſt ſubiectũ eiꝰ ⁊ cã: ⁊ in illo ſemp eſt: ⁊ hoc eſt corpꝰ luminoſuz: aliud aũt eſt ſubiectum eiꝰ tm̃: ⁊ ẽ eſt puncti: ⁊ ideo illud aliqñ eſt ſine lumine: ſicut calidũ comparat ad ignẽ ſicut ad ſubiectum ⁊ ad cãm: ⁊ alia calida ſicut ad ſubiectũ tm̃. Et qõ dicũt ꝺ diuaricatõe ſiue diſgregatõe ridiculoſuz eſt: q⁹ etiã color diuaricat ⁊ diſgregat: ⁊ tñ nõ eſt corpꝰ: per quã aũt nãm lumẽ eliciat calorẽ dixim⁹ in li. de ce. ⁊ mun. Jſta igit ſufficiãt ad huiuſmodi fatuitatis cõfutationem.

Cap. xi. ⁊ eſt digreſſio dicens defectũ aliaꝝ quatuor opinionũ ſuperi⁹ enumeratarũ de luce ⁊ lumine.

Vi aũt dicũt lumẽ eſſe formã ſubalẽ ex qua ſubſtantificat oẽ qõ generat: habent debiles q ꝑ ſe rõnes: viſum enĩ eſt eis q⁹ lux ſit forma ſubſtãtialis primi corporis luminoſi: cũ hoc ſit mouens videt q⁹ per formã ſibi ꝓpriã mouẽs ſit: ⁊ ẽ eſt eſſentialis forma. Adhuc aũt ſi eſſet accidẽtalis: tũc haberet añ ſe aliã ſubſtãtialẽ: ⁊ non eſſet forma prima mouens. Adhuc aũt accidẽs nõ eſt forma ſubẽ: ſed potiuſ ecõuerſo: multe aũt ſubẽ fiũt per lucẽ. Silr autẽ ⁊ illa opinio q̃ dicit lucẽ eſſe ſubam ſpũalẽ in multis conſentit illi opinioni q̃ dicit ipſam eſſe corpꝰ ſpũale: qõ cum quolibet alio corpore eſt in eodẽ loco: ⁊ in multis rõnibus inductis ꝑ illa opinione innitit. Cã aũt ſpũalis ãre ſic iſti dicũt eſt: q⁹ vident viſuz eſſe cõtinuũ vt dicũt vſq; ad celũ: in quo ſpacio ſunt corpora diuerſa: oz igit q⁹ aliquid ſit cõtinuãs inter ea: ẽ aũt dicũt eſſe ſubam ſpũalem ſuperioris corporis q̃ nõ eſt alteri⁹ nature q⁹ ſit lux: iſti idẽ dicunt naturã diafani que eſt in aere ⁊ in aqua: ⁊ in celeſti corpore cẽ quoddã de nã ſuperioris corporis: ⁊ quo ad ẽ dicũt q⁹ celũ eſt corpus qõ penetrat oẽ in corpꝰ: ⁊ ꝓtinuat iter ea. Dicũt aũt ẽ forte Ariſ. ſniaz: q̃ dicit q⁹ nã diafani ẽ i igne ⁊ in aere ⁊ in aq̃ ex coicatioe cũ ꝓpetuo ſupiori corpore: eo q⁹ nõ poſſet habere coicationẽ cũ corpore celeſti aliqõ inferiorꝝ corporũ: niſi aliq̃d ſupioris cẽt in iferioribꝰ eo q⁹ ꝓbatũ ẽ celeſtis corpis: nec cẽ vnã mãz neq; vnã formã neq; vnũ motũ: cũ igit cõicẽt cũ eo iferiora: oz vt iquiũt ⁊ ſic coicare q⁹ aliq̃d ſuperioris corpis ſit in inferiori: de ẽ enĩ ſupiori dicit Ariſt. q⁹ vnũ ⁊ idẽ eſt in nã perſpicui cũ inferioribꝰ: cũ aũt iſti dicãt de lumie q⁹ ſit ſuba ſpũalis: dicũt tñ q⁹ eſt in genere corpis: ſed ꝑ ꝓpter ẽ dicũt q⁹ ẽ ſpũalis ſuba: q⁹ ꝓprietatẽ ⁊ nãz hz in corpore ſubẽ in ẽ q⁹ penetrat ꝑ corpora: ⁊ corpa nõ cedunt ei: hui⁹ aũt cãm eſſe dicũt: q⁹ deprehenſuz eſt niſi hũl eſſe lucẽ per eſſentiaz: niſi nobiliores ꝑtes diafani cõgregatas: diafanũ aũt eſt ſuba ſpũalis in genere corporis: ⁊ tõ etiã lucẽ talẽ ſubam fore oportet. Hec igitur opinio ⁊ ſi verbis differat ab illa que ſecũdo inducta eſt: in re tñ prorſus eſt eadẽ: in tñ aũt iam iſti exterderũt dicta ſua: q⁹ dicũt ſpũs ꝑcipue animales qui ſunt in animalib⁹ eſſe de ipſa natura corporis celeſtis: quẽadmodũ ⁊ lumẽ eo q⁹ mouent in omnẽ corpis ꝑtẽ: ſicut

lumina

lumina in mũdo: dicũt enĩz isti q̃ media sensuũ habẽt duas opatiõcs: opationẽ. s. nature: sicut qñ aer cõmo/tus scindit ligna: ⁊ opatõnẽ aie qñ spũalr recipit sensi bilium formas: ⁊ immutat organa sensuũ ad sentire: ⁊ hãc opationẽ spũalẽ in omni medio sensuũ attribuũt substãtie spũali: q̃ est lux orbis imixta elemẽtis: huius aũt rationẽ esse dicũt: qz sensibilia circulariter fiunt si/cut spera luminis: ⁊ qz cẽ nõ põt q̃ due differẽtes opa tiones elemẽti alicui⁹ ad vnũ pncipiũ reducanr: opa tiones aũt sensibiliũ spũales nõ põt alias reducere ad q̃litates pmas actiuas ⁊ passiuas: que sũt in elemen/tis: ⁊ ideo vt aiũt, oz eas reduci ad aliq̃d orbis q̃ est in eis inquãtũ sunt media sensuũ. Adhuc dicũt huius aliquã cẽ cãm ⁊ rationẽ: qz. s. nulla q̃litas elementalis agit nisi ad esse mãle forme: ⁊ agit vnũ per se tm̃: me/diũ aũt hz formas sensibiliũ ẽm esse spũale: ⁊ non hz vnã tm̃ sz oẽs: oz igit q̃ agẽs hoc sit suba corporis nã lis ⁊ spũalis: que multa agit ⁊ ẽm esse spũale vt dicũt. Quarta vo opinio que magnor fuit. s. auẽpace ⁊ suo rum sequaciũz: ⁊ que penitus bis ẽria est: q̃ lux nihil oino esset ẽm esse: sz eẽt q̃dã color formalior ⁊ nobi/lior inter colores: ⁊ ideo vocauit ipsaz cẽ coloris eui/dentiã: siue coloris manifestationẽ: cã aũt dicti fuit: q̃ vnius sensus q̃ vere vnus est: vnũ oz esse sensibile ẽm genus proprium vel pximũ: hoc aũt gen⁹ ẽ color in vi/su: oz igit lumẽ esse colorẽ vel aliq̃d colorẽ pcomitãs: ⁊ in tm̃ pcesserũt isti q̃ dixerũt solem esse coloratũ: ⁊ colorẽ suũ tãte esse euidẽtie ⁊ manifestationis q̃ vin/cit visum: ⁊ similiter lumẽ cẽ colorẽ diafani nõ termi/nati. Adhuc aũt in diafano nõ terminato lumẽ cẽ co/loris ostẽsionẽ nõ q̃dẽ in cõparatione ad visum tm̃: qz sic lumẽ nõ hẽret esse nisi cõparationis: sz etiã simplr. Ex his aũt que nos superius dixim⁹ satis improbant opiniones h recitate: ⁊ pcipue ex his que dixim⁹ in capl'is de sensibilib⁹ in cõmuni inductis. Ultima autẽ opinio que dicit lumẽ cẽ coloris manifestationẽ ⁊ esse aliq̃d coloris improbat per hoc q̃ si est aliq̃d coloris: aut erit coloris in specie: aut in genere: ⁊ si est aliq̃d co loris in specie: tũc hz pprariũ: qz oĩs color in specie hz pprariũ: ⁊ pcomitãs vnũ colorẽ in specie: essentialiter est pprariũ ei qõ pcomitat alium colorẽ in specie: sicut pcomitat albũ disgregare visum: qõ pcomitat nigrũ: si aũt est aliq̃d co/loris in genere cũ color in genere ẽm esse nõ differat a colore in specie: color enim genus in albedine est albe/do ⁊ in nigredine est nigredo: oz q̃ lux eẽt ẽm esse co lor in specie: ⁊ tũc sequeret id qõ prius. Adhuc autez alia est manifestatio albedinis: ⁊ alia nigredinis: ergo alia ⁊ alia lux vt videt. Hec igit ⁊ similia sunt que de luce ab antecessoribus nostris dicta sunt.

Capl'm. xij. ⁊ est digressio declarans verã sententiã de luce ⁊ de lumine ⁊ de natura.

Os aũt sequẽtes dicta peripateticor quor pncipes fuit aristoteles: dicimus lucez ⁊ lu men cẽ qualitatẽ luminosi corporis: ẽm q̃ est luminosuz que ab ipso pcedit generata formaz tam in diafanũ puiuz q̃ in diafanũ terminatũ: ⁊ receptum in diafano puio est actus eius perficies ipsum: non in eẽ essentiali: sed in esse accidẽtali quo ipsum est pspicuũ: procedens autẽ in id quod est terminatũ est actus co/lorum sicut superius dixim⁹: est igitur sic actus per/spicui ẽm q̃ est perspicuũ q̃ nequaq̃ est natura supe/rioris corporis immixta in inferioribus: quia sic natu ra corporis superioris esset corruptibilis: mutat enim aliquando perspicuũ in nõ perspicuũ: quando de igne vel aere fit terra: vel aliquod corpus opacũ: corpus ãt celeste ẽm subam in aliud mutari dicere demẽtis ẽ: ⁊ iõ pspicuũ ignis est de nã ignis: pspicuũ aque est de nã aque: ⁊ pspicuũ celi est de nã celi: habẽt tm̃ istã nãm inferiora ex h̃ q̃ cõueniũt in ppetuo corpore: sed ista cõueniẽtia nõ est nisi in actu pspicuitatis ⁊ nã pspicui q̃ p analogiã est in illis: sic dixim⁹ supra. Qõ dicit ovi sus cõtinuitate vel ꝓcauitate dictũ est ac si videam⁹ p li neas emissas de oculo: ⁊ h̃ nos nõ cõcedim⁹: ⁊ iproba bimus in li. de sensu ⁊ sensato: sed imutatio sensibiliũ fit cõtinue de pspicuo in pspicuũ: q̃ diu pspicua se cõ/tingũt: nullo corpe opaco terminato interposito inter primũ visibile ⁊ visuz. Lumẽ aũt sicut dictũ est gene/ratũ a luminoso corpe in pspicuo habet se ad lucez q̃ est forma corpis luminosi: sicut se hz intentio coloris generata in pspicuo ad formã coloris q̃ est in corpore colorato. Et ideo satis cõueniẽter dicũt q̃daz: q̃ lumẽ est itẽtio spũale eẽ hñs in pspicuo: quẽadmodũ color est habẽs esse intẽtionale in medio: sed in h̃ differunt: eo q̃ lux est forma nobilior ⁊ simplicior q̃ sit color: ⁊ ideo pficit pspicuũ: ⁊ facit ipsuz cẽ actu ⁊ hoc nõ põt facere color. Sil'iter ãt dat actu cẽ coloribus: ⁊ h̃ tez nõ põt facere color. Est ãt hec forma q̃ vocat lumẽ vi uificatiua viuoz: ⁊ calefactiua: ⁊ motiua ad esse gene rabiliũ inq̃tũ est instrumentũ intelligẽtie que p motũ luminariũ luie emisso mouet ad esse oẽ qõ in nã est: si cut etiã supra dixim⁹: ⁊ ideo etiã lumẽ ẽ ypostasis co lor ẽm esse formale qõ est esse simplr color: sicut su pra dixim⁹. Hãc igit veram putam⁹ esse sentẽtiã de luce ⁊ lumie. Scias aũt oia illa esse lucẽtia in quib⁹ spissa te ⁊ q̃si calcate cõtinuanr partes nobiliores diafani: ⁊ iõ lucz ignis qñ est spissus: sicut apparet in flãma que spissa est: ⁊ subtilior ⁊ nobilior partiũ: non aũt lucet carbo: qz est terrestris: si ãt ẽm aliqua cõposita ex igni tis terrestrib⁹ efficiunt etiã lucentia: sicut carbo ignit⁹ ⁊ talia sunt quedã aliqñ ex ipsa generatõe: ⁊ aliqñ ex putrefactõe ex ipsa generatõe qñ cõponunt ex parti/bus ignitis: qz ignis ex mixtura excellentiã amittit ca lidi adurẽtis: ⁊ ex subtilitate partiũ retinet lucẽ: sicut videm⁹ q̃dã capita ⁊ squamas pisciũ lucere: ⁊ videm⁹ quedã alia lucẽtia in vere: ⁊ viderũt q̃dã iã ouũ gal line lucẽs: ⁊ q̃dã gallos tales ⁊ cicadas: ⁊ huiusmodi alia: ⁊ oculi lupor ⁊ gattar sic lucẽt ex ista cã. s. qz in omnib⁹ talib⁹ nã perspicui que nulli⁹ elemẽti est pro pria: sicut dixim⁹ in cõmixtõe elementor amittit ex/cellẽtias q̃litatũ actiuar ⁊ passiuar: ⁊ retinet sibi lu/me cõnaturale: ⁊ cũ illo pmiscẽt talib⁹ corporib⁹ vin/cens in extremitatib⁹ corpor illor: ⁊ ideo cũ spissata sit ibi lucet: ⁊ hui⁹ argumentũ sunt lapides pciosi: qui qñ lucent pspicui sunt: hui⁹ etiã est argumentũ ⁊ signũ q̃ aqua licz sit min⁹ pspicua q̃ aer: tm̃ licz ppter spissi/tudinẽ pl⁹ habet lumis: ⁊ retinet ipsuz fortiꝰ: ⁊ iõ si ta luũ aliq̃d nitens sic argentuz ponat in vase in loco sub obscuro: ita q̃ in aere videri nõ possit: videbit aq̃ lim pida supfusa: ⁊ ideo verissimũ est pspicuũ cõdensatũ in ptib⁹: ⁊ lumẽ valẽs tenere fortiꝰ ⁊ aliq̃d lumis in se habẽt: ⁊ p illud micãt huiusmodi corpora: querc⁹ aũt putrefacta partes igneas habet in superficie partiũ sua rũ: eo q̃ calor iu putrefactis ad superficiez egreditur: ⁊ ibi partes incendit: ⁊ tũc perspicuũ ignis aliquid re tinens luminis eis adheret: ⁊ p illud micãt: hec q̃ est cã in oculis quorũdã aliũ ⁊ ossib⁹ quorũdã pisciũ: terrestria enĩ adusta cõmixtã sibi hñt pspicui naturã: ⁊ h̃ quia leuior est in superficie ẽ: ⁊ micant ppter illud. Sũt aũt q̃dã qui capita lauãtes cũ aqua calida ⁊ acu

ta siue lisciuio: ⁊ radētes pilos capitis: ⁊ cū extergunt capita sua pāno aspero euolāt de capite scintille q̄ pfecto sunt ptes terre in quib⁹ ignis nā est micans p modū dictū: hui⁹ aūt cā est quare est scintillās etiā aq̄ maris fortiter mota: q⁹ sc̄z ptes salis cōbuste multe sunt in ea in quaꝝ supficie est ignis micans. Dec igit dicta sunt de lumie ⁊ de luce: differētia enī luminis ⁊ lucis ⁊ radij scit ex p̄habitis pr⁹. Splendor aūt est diuersi catio lumis super corpus politū ⁊ tersuꝫ. Redeamus ergo nūc ad ꝓpositū: ⁊ que restant de visu ꝓseq̄mur.

Tex. ⁊ cō. 70.

Laꝑ. xiij. de medio visus ⁊ quot modis dicat visibile in quo etiā est de his qui aspiciūt lumen.

V Idet aūt forte alicui q̄ lumen sit cōtrariū tenebre: qđ tū nō est absolute vex: q⁹ ꝫria sūt due forme cōtrarie: tenebra aūt nō ē forma: sꝫ potiꝰ ꝓuatō lumis ex lucido: cū enī pspicuū nō hꝫ habitū lumis: tūc sūt tenebre: hui⁹ aūt habitus p̄tia in pspicuo est lumē. ⁊ ideo Empe. ⁊ quicūq⁹ ali⁹ dixit vt ipse nō recte dixit: q̄ sc̄z ferat lumē motu locali de celo in terrā: ⁊ tūc p motū localē ⁊ reflexiones extendat in emisperio toto: qđ est inter terrā ⁊ cōtinēs celū ⁊ nos lateat mot⁹ ille ꝓpter velocitatē: h enī oino extra rōnē est: q⁹ si etiā cōcesserim⁹ q̄ ferat lumen: ⁊ sit corp⁹ quēadmodū dicebat Empe. nō admittat rō tradita in pbicis de velocissimis mobilib⁹ q̄ ferant in tēpore imperceptibili per tantū spaciū cū corp⁹ primū nō ferat p vnicū gradū nisi in tēpore satis pceptibili. Est aūt etiā h cōtra ea q̄ vident oculis: q⁹ bñ videmus q̄ aliq̄d est cui⁹ motus in paruo spacio est in tēpore pceptibili. Sed magna qđ est apud nos si aliq̄d possit moueri in tēpore imperceptibili ab oriente in occidētē: sicut superi⁹ ostendim⁹: ⁊ ideo ꝓ certo radi⁹ ⁊ lumen nō sunt nisi forme: ⁊ nō corpora q̄ nō nisi methaphori/ce ⁊ per accidens moueri dicunt sicut ⁊ tenebra ⁊ vmbra q̄ lumis sunt ꝓuatōnes: ⁊ de qb⁹ ꝓstat q⁹ nō sunt corpora.

Tex. ⁊ cō. 71.

Hoc aūt lucidū fm q⁹ est actu illuminatū est coloris susceptiuū: fm q⁹ superi⁹ dixim⁹ fꝫ q⁹ nullū hꝫ actu colorē: q⁹ sicut superi⁹ dixim⁹ lumē nō est color: sed potiꝰ actus pspicui fm q⁹ est susceptiuū colo/ris. ⁊ ideo nō color actu quare qđ ꝓuatū est colore ē susceptiuū coloris sicut soni susceptiuū est absonū ꝓuatū sꝫ sono: ideo diaphanū pōt recipere oēm colorē q⁹ nullū hꝫ actu: sed oēs potentia: ⁊ quia ꝓxima potentia est ad colores ⁊ ad lumē: ideo vtrūq⁹ suscipit subiecto sicut supra dixim⁹: nō color tū est qđ ꝓuatū colore duplr dicit lucidū enī siue pspicuū: aliq̄n dicit ꝓuatū colore eo q⁹ nullū actu sed potētia habet oēs. Dicit aūt etiā ꝓuatū colore siue nō color: eo q⁹ ē per se inuisibile: ⁊ h dicit muluplr. s. q⁹ nullo modo videt p se sicut tenebra: aut q⁹ vix videt sicut athomi discurrētes in radijs q̄ nō vident cū aliqđ oculos i radio ipso teneat: eo q⁹ tūc radius diuarīcat visuꝫ ⁊ superat ipsuꝫ q⁹ nō pōt adunare virtutē suā vt minima perspiciat. Aliq̄n aūt dicit inuisibile siue ꝓuatū colore qđ nō nisi cū corruptōne visus videt: sicut lux solis in spera solis est inuisibilis. Et hui⁹ cā est: q⁹ lux solis fortissima sup oculū sphericū ⁊ politū multas facit radioꝝ reflexiones ad mediū oculi: vbi est humor glacialis: in quo sigillant forme visibiliū: ⁊ reflexio illa calefacit ⁊ dissoluit humorē illū: ⁊ forte cōsumit: vel forte fluere facit humidū alienū dissolutū circa oculū infra miringas ⁊ tunicas oculi: ⁊ tūc generat maculā in oculo vel aliud impedimētum visus inducit: ⁊ h est cā q̄re lachrymant oculi q̄n excellēs lucidū viderit aliqđ: ⁊ ideo dicit hoc inuisibile. Herodi⁹ aūt de quo dicit q⁹ respicit lucē in rota solis: nō pōt h habere ex sui oculi purita/te: vt q̄dā estimāt: q⁹ ex hac sola causaret velox oculi corruptio: sicut p⁹ ex rōne inducta: sed hꝫ hoc ex visus coadunatōe. Coadunātia aūt visuꝫ nō sunt nisi duo vnū per se aliud p accn̄s: p se quidē nigrū qđ nō sinit ipsuꝫ disgregari. Et ideo terrestre nigrū circūposituꝫ humori glaciali adunat ipsuꝫ: frigiditas enī ipsius humoris nālis cōstringit ⁊ non sinit dissolui: ⁊ h duo in oculis auis illi⁹ maiora sunt: ⁊ ideo lucē in rota solis intuet. nō tū puto q⁹ diu hoc possit facere: signū autez hui⁹ est: q⁹ nā oculos in oībus ha[illegible] visuꝫ ꝓfundat q̄si clausos in vase: ⁊ circūponit nigredinē palpebraꝝ ⁊ supcilioꝝ: vt ex obscuro fronte ⁊ nigredine superciliorꝝ visus coadunet ⁊ fortificet. Adhuc aūt huius signū est: q⁹ si hō cristallū sup argentū viuū feruens ponat: ⁊ diu motū argēti viui sub cristallo vel vitro intueatur multū ledit visus ei⁹ ⁊ forte excecabit ꝓpter visus diuarīcationē: silr aūt si inspiciat aurꝝ politū: vl ali/quid aliud fulgens qđ est vel sit ignitū: ⁊ h totū fit q⁹ humor glacialis ⁊ niualis ex talib⁹ dissoluit ⁊ fluit ⁊ amittit ꝓprie cōplexionis habitudinē.

Laꝑ. xiiij. q̄liter color in lumine videt ⁊ nō sine lumine ⁊ de quātitate visorum.

I Icet aūt color visualis sit in lumie vt dixim⁹ tū nō oia in lumie sunt visibilia q̄ vident: sꝫ illud qđ videt in lumie hoc solū est vniuscuiusq⁹ ꝓpr⁹ color. Quedā enī in lumie nō vident: in tenebra aūt vident: ⁊ h nō est dictū ideo q⁹ tenebra aliq̄d faciat ad visibilitatē eoꝝ cū sit ꝓuatio pura: sicut iā añ dictū est: sed lucētia cū habeant lucē in ꝓpria luce vident: eo q⁹ q̄d videt: videt fm actū lucidi: sed q̄dā q̄ nō bñt lucē in sua ꝓpria cōpositōe: vident in luce aliena sibi cōiūcta: sicut colores: q̄ aūt in tenebra faciūt sensuꝫ sunt sicut illa q̄ sunt ignea ⁊ alia lucētia: ⁊ h cū sint multis modis ptcipātia lucē: non bñt vnuꝫ nomē cōe: sicut querc⁹ putrefacta: ⁊ q̄dā cornua ⁊ oſsa ⁊ capita quorūdā pisciū: ⁊ squame ⁊ oculi aialium quorūdā: ⁊ vermiculi q̄ vocant noctiluca. Sꝫ habēt magnā differentiā: qm̄ q̄dā eoꝝ faciūt lucidā totā pspicui māz sicut sol: ⁊ q̄dā nō ita sicut luna q̄ nō facit lumē sub tectis: ⁊ ignis min⁹ lucet q⁹ luna: ⁊ ea q̄ nocta sunt supueniēte lumie nō vident sub lucis actu: sed sub forma colorator: ⁊ h generale est q⁹ sp mai⁹ lumē supueniēs opprimit min⁹: ⁊ ideo noctiluca totū lumē amittit in die: ⁊ retinet colorē albū ꝓpter quā cām aūt hec in tenebris visibilia sunt: alia rō est q̄ superi⁹ ē expedita: ⁊ in libro de animalibus plixius tractanda.

Tex. ⁊ cō. 72.

Nūc aūt h manifestū est q⁹ in luie videt color: ⁊ q⁹ sine luie nō videt: dixim⁹ enī superi⁹ q⁹ h erat eē ⁊ diffinitio coloris q⁹ mouet visuꝫ fm actū lucidi: pfectio aūt lucidi siue pspicui lumē ē: ⁊ sine h color non videt. Hui⁹ aūt signū ē: q⁹ si qđ pōat id qđ coloratū ē sup oculū nūviōbit ipꝫ: ⁊ hui⁹ cā ē: q⁹ coloratū fꝫ tactū n agit in aliq̄d nisi actōe phica: q̄ ē p principia mālia ipsi⁹: color aūt nō sit in visu p actōnē phicā sꝫ p actionē formalē ⁊ spūalē: sicut dixim⁹ superi⁹: ⁊ ideo indiget corpe in q̄ pr⁹ efficiat spūalis añq⁹ in oculo generet: ⁊ h est necessitas q̄re oz mediū eē in sensu visus: oz igit q⁹ color fm actū moueat pr⁹ lucidū qđ actu lucidū est: ⁊ h q̄n ꝓtinuū est vsq⁹ ad videtē interposito terminato corpe mouet ocul⁹ quo sentit coloratū. Sꝫ tūc est dubiū: q⁹ fm h nō debet aliqđ visuꝫ maius quātitate actei oculi videri: q⁹ illud qđ iprimit oculo ō colore nō pōt esse maiꝰ suo subo: nūq⁹ igit ppendet motuū magnitudo. Adhuc aūt videt q⁹ oīs res inuersa videri oz: q⁹ anteriꝰ

Tex. ⁊ cō. 73.

forme

forme visibilis venit ad oculū: ⁊ id qō est interi⁹ in colorato est exteri⁹ in oculo. Adhuc āt oīs res dupla videri oz: qz vna forma visibilis in vno sigillat oculo: ⁊ alia in alio: ⁊ due forme in oculis duob⁹ duo debēt apparere visibilia. Adhuc āt dextra oz videri sinistra ⁊ ecōuerso: qz dextra rei vise est ꝺ sinistrā partē oculi ⁊ ecōuerso: ꝯ dextrū sigillat in sinistra oculi pte ecōuerso. Sed ad oīa ḃ rñdētes supponun⁹ visuz eē intus suscipiēdo ⁊ nō extra mittēdo: tñ hoc ꝓbabē in scia li. de sensu ⁊ sensato: licet āt dicam⁹ ꝙ videm⁹ intus suscipientes ⁊ nihil extramittētes: tñ dicim⁹ ꝙ lux abstrahit colores: ⁊ facit eos fieri in lucido fm rectas lineas: ita ꝙ ꝓcessus colo⁹ ad visuz est: sicut ꝓcedens abstrahit eos lux: ideo nisi color directe in oculos procedat nō videt. Iz eniz color sperice in circuitu generetur in lucido: tñ color qui est post nos non videt eo ꝙ lux que est post nos ⁊ abstrahit eū: nō ꝓcedit in oculos: ⁊ per ꝫ̄s ipse color nō procedit ad oculos: Iz ab oculis: vnde licet color directe sit ante nos in aere: tñ nō fit in oculis ex dicta causa. Cuius tñ ⁊ altera est cā qz si licet color nō mouet visum sine ꝓsentia materie: ⁊ mā per directā lineā nō est ꝓsens oculis: qñ āt directe ꝓcedit in oculos: tūc fit ꝓcessus eius sub duob⁹ radijs luminis quor⁹ vnus vnū finez colorati attingit: ⁊ alter alterū: ita ꝙ figurat triangulus vel piramis: cuius basis est res visa: ⁊ angulus ꝓcludit visus oculuz: sicut vides ḃ depictū. Sit enim res visa. a. b. ⁊ ducā vnā lineam ab. a. in. in. c. ⁊ aliā. a. b. in. c. ⁊ ponā. c. oculū esse: ⁊ oculū propinquiorē rei vise ponā esse. d. ⁊ ducaz lineas radiales luminis. a. d. ⁊. b. d. ⁊ adhuc ꝓpinquius ponā esse oculū. g. ducāqz lineas. a. g. ⁊. b. g. ⁊ dico tūc ꝙ imutatio oculi fit in pūcto in quo ꝓcludunt linee radiales: ⁊ generatio coloris est sperice per triāgulos tales vel piramides in circuitu rei visibilis: ⁊ ideo nō est aliq̄ ꝙstio de ꝙtitate forme colorati in oculo: qz illud quod sigillat in pūcto est indiuisibile fm ꝙ huiusmodi: nec ḃ est incōueniēs: cū in oculo ⁊ in medio sit pri⁹ rei intentio ꝙ res: sicut dixim⁹ supra: tudcitiū āt ꝙtitatis rei vise fit per ꝙtitatē anguli eius qui cōcludit in oculo: ⁊ iste ꝙto est ꝓpinquor rei vise est maior: ⁊ ꝙto remotior est minor: ⁊ ideo eadē res ꝓpe visa videt maioris ꝙtitatis: ⁊ lōge visa videt ꝙtutatis minoris: ⁊ qz linee radiales ꝙto plus ꝓcedūt a re visa: tāto magis coeūt si ꝓtingat ꝙ ꝓcludantur anteꝙ ꝓueniant ad oculū res oīno nō videbit: ⁊ hec est cā ꝙ tm̄ potest oī stare res ꝙ oīno non videbit. Nihil āt est qō obꝫcit de inuersione rei: qz iam ostēdim⁹ ꝙ intentio non generatur nisi a forma rei fm ꝙ forma: ⁊ illa nō habet anterius ⁊ interius ꝫ suā intentionē generabit in oculo. Similiter āt ꝺ dextro ⁊ sinistro dicendū est: ꝙ intētio nō mouet visum sine rei pñtia: ⁊ ideo licet dextruz visus sit ꝓtra sinistrū intuētis: nō tñ puersum fit iudicium: eo ꝙ ad rem terminat: sine cuius pñtia nullo mꝑ mouere visum: cū eniz oculus sit sicut speculū animatū ꝓuexū oīno necessariū est ꝙ dextrum rei in se sit in sinistra parte oculi: ⁊ ecōuerso: ⁊ ḃ apparet qñ duo boies inspicūt oculos suos ad inuicē: tūc enim videt suas imagines stare in oculis: ⁊ dextrā esse sinistraz ⁊ ecōuerso: ⁊ non impedit sensum vez ꝓpter materie ꝑsentiā sicut dixim⁹. Quod āt videt ꝓbari ꝙ vna res debeat videri due soluit bene Auic. dicēs virtutē visiuā esse in neruo qui vocat opticus: ḃ est visiu⁹ infra quē discurrit spūs visiu⁹ accipiēs formas in oculis depictas: est āt iste neru⁹ cācellat⁹ in anteriori pte cerebri: ⁊ facit quasi triangulū: ⁊ in pūcto illo vniuntur forme oculor⁹: ⁊ ibi fit iudiciū de re visa: ⁊ qz ibi ꝓueniunt: ideo vnū videt qō est vnū: ⁊ duo que sūt duo. Signū āt huius est: qz si aliqs exprimat parūper per oculū digituz supponēs oculo neru⁹ collimitat⁹ oculo recedit a neruo qui alteri oculo collimitat: ⁊ tūc vnū duo videbit ab habēte duos oculos: ⁊ nō a monoculo: forme tñ duplices in oculis aliquātulū impediunt rectitudinē visus ad rē: ⁊ ideo illi ꝙ recte dirigunt sagittas: alterꝫ oculor⁹ claudūt. Siliter faciūt qui rectitudinē alicui⁹ rei volūt deprehēdere: hec āt oīa liquide ꝓstabūt qñ modus videndi demōstrabit in libro de sensu ⁊ sensato. Scias āt oculū componi ꝑcipue ex humoribus aqueis diuersis: ad hoc ꝙ bene recipiat species visibiliū: ⁊ etiā retineat: ⁊ ideo humores illi sunt puri ⁊ spissi: ⁊ ideo qñ aliqñ humor est mult⁹ in oculis vident in eis forme moueri qñ mouet humor: ⁊ ꝓlongari sicut etiā de stellis videt ⁊ formis in aqua qñ aqua fuerit mota: ⁊ ḃ ꝑcipue ꝓtingit homini euigilanti post somnū: digestione nō adhuc cōpleta post ebrietatem vel crapulā: tūc humidū fluens ab anteriori parte cerebri ad ḃ fluit ad oculos qō mouet calidū digestiuū: ⁊ ideo moueri videt ei ꝺcꝺ videt: ⁊ habere formas longas motas nō stantes. Similiter autē ⁊ ille ꝙ diu vectus est in naui vel in alio vehiculo in humido oculi retinet spēs motus quod nō fuit vnū de sensatis per se sed cōmune: ⁊ vident ei ea que videt moueri. Sūt āt ꝺdam nō videntes eminus sed ꝺ ꝓpe iuxta oculū clare videt: ⁊ ideo situs oculi humorꝫ peccat ⁊ nō oculi cōpositio: habēt enim illi glaciale oculi multū in interiori pte versus neruū obticū ⁊ ꝓpter mirinigas ꝙ sunt spisse ante oculi speculū nō penetrat visibile ad speculū nisi sint ꝓpe: ⁊ a longe nō vident nisi indistincta ⁊ cōfusa visione: ⁊ hoc fit ꝓpter cām quā dixim⁹: qz in exteriori polito oculi debiliter sigillat forma que vsqz ad interiora nō puenit nisi ꝓfusa. Ecōtra āt ꝺdā nō videt nisi eminus: ⁊ si ꝓpe sit visibile iuxta oculū nō videt: ⁊ isti debilē habēt visum ⁊ sunt ꝑcipue senes. Cōtingit āt hoc ideo: qz diximus supra ꝙ lux incorpea fm actū est color: ⁊ ḃ qñ prope est vincit oculū debilē ⁊ intus dispgit ipsuz: ⁊ io tūc oculꝰ nō videt nisi ꝓfuse: qñ āt emin⁹ est res visa: tūc ꝓportionat virtuti oculi: ⁊ nō dispgit ipsuz: ⁊ tunc videt distincte. Oino eadē est cā quare ꝺdā in clara die nō videt ⁊ in crepusculo vl in lumie lune clari⁹ ⁊ distinct⁹ videt: diximꝰ eniz supra ꝙ lumē fortiꝰ ꝓfūdit ⁊ supat min⁹ fortē: hi āt ꝺ lippiētes hñt oculos nō videt aliꝺ nisi sub ruboze ob humorē influētē in pupillā cui cū admiscet lumē facit ruborē: ⁊ hoc in tertio methaurorꝫ habitū est. De oīb⁹ āt istis diuersitatib⁹ oculorꝫ magis i libro de animalib⁹ erit dict dū. Scias āt ꝙ oino eadē cā est ꝙre ꝙdā animalia venanēin nocte cibū sequētia visuz ⁊ ꝙdā de die: dico sequēta visuz: qz forte sequunt aliqñ odoratū. Est āt ⁊ aliud mirabile de visu ꝙ. s. qñ aliquis in nocte iuxta terrā est deponēs oculos suos longius videt ꝙ stans erectus. Cuius cā est: qz diafanū termināt̄ Iz minus capiat de lumie ꝙ nō terminatū: tñ fortius tenet ⁊ ad modicā distātiā aliquātulū illuminat lumine debili: ⁊ cū talia sint iuxta terrā iuuāt visuz aliquātulū in nocte. Duꝰ āt ⁊ alia cā est: qz lumē modicū qō tūc est in aere ex stellis reflectit reflexiōe debili a corpore solido iuxta terrā ⁊ multiplicat: ⁊ io aliqd iuuat visuz. Et tertia cā est: qz vapores eleuati obscurātes aerē natāt nō iuxta terrā Iz in aere: ⁊ io in are ipediūt plꝰ visuz ꝙ iuxta terrā. Ex his oīb⁹ ꝓstat ꝙ oz ꝑ mediū visum cē: ⁊ sine medio nihil videri omnino.

Text. 2 cō. 74.

Caplm. xv. q per vacuū non potest videri 2 de visu in speculo.

Ex his aūt q̄ dicta sūt pz q̄ nō bene dixit democrit⁹ 2 q̄cūq; secuti sūt eū. Opinat⁹ est enī q̄ si vacuū cēt spaciū iter celū 2 terrā: etiā si formica in celo moueret: certissime aspiceret: 2 hoc iō dixit: q2 putabat mediū ipedire visuz nec fieri p diafanū visuz: nisi p multos pozos vacuos q̄ sunt in ipso: dixitq; visum fieri extramittēdo tāq; si esset vis actiua: nos aūt ostēdim⁹ q̄ nō sit visus nisi aliq̄d patiēte 2 suscipiēte visu: ostēdim⁹ etiā q̄ a re māli visa: nō potest imediate pati visus: q̄ relinquit q̄ mediū patit a re visa 2 visus a medio spūalr hñte spēs visibiliū. 2 iō nō solum certe: sz etiā null⁹ oīno fieret visus in vacuo: q2 non cēt mediū agēs in oculū: ob quā igit cām 2 ēliter necesse est colorē in lumine q̄ō est act⁹ lucidi vidē: sufficienter q̄ tū ad hāc intentionē dictū est. Scias aūt q̄ sicut spēs visibilis fit in oculo: ita fit in speculo: quod est tersuz politū recipiēs formā 2 representās iterato sicut est res: 2 hoc facit p duas nās q̄ sūt in ipso: quaruz vna est pspicui politi: altera est opaci terminātis ipsuz in altera superficie: tūc enīz politū pspicuum recipit formā: 2 opacū adunat eā: 2 ita faceret aer si sic cēt cōpositā: 2 recolēda sunt que in tertio methauroz in Fmone de iride dicta sūt: q̄ aliq̄ in aere spisso 2 humido alī q̄n videt facies suas añ se: 2 p illā eā dē nāz representat speculū formā: 2 reflectit lumē q̄ō portabat forma in speculū: 2 facit reflexio pcedē ipsuz in oculū a speculo: 2 iō forma etiā pcedit a speculo ad vīsum: 2 q̄n cōuexū est speculū: tūc fit sicut oculus: 2 in pūcto tangit a lumine 2 forma: sicut oē sphericū tāgit in pūcto a recto tāgēte ipsuz: dixim⁹ enīz supza q̄ radij sunt sicut linea visualis: 2 ppter politionē 2 tersionē ipsi⁹ diuaricat lumē sup speculum q̄n recte obūcit ei: 2 tūc forma in speculo: aut nō videt: aut pfuse videt: sz q̄n res visa est in lumine 2 superficies speculi in obscuro: tūc bene videt: q2 de lumine tūc nō plus pcedit in speculū nisi q̄ actu facit visibilē colorē: q̄n aūt speculū est planum: tūc ad totā superficiē eāliter fit pcessus luminis: 2 iō in illa forma totā q̄titatē representat: 2 videt forma tanta cē q̄ta est res: 2 q2 lumē pcedit ad totā illā superficiē ab inferiori 2 lateribus eāliter: iō res apparet in illo speculo in oī situ ad quē duci pōt recta linea a speculo q̄ō nō fit in eo q̄ō est quexū: ibi enīz oz pseruari locuz determinatū: eo q̄ linee multe pcingunt sphericū: 2 ille trāscūt 2 nō reflectunt ab ipso: sicut linea pcingēs circulū non secat eū: in pcauis aūt speculis forma sigillata vno latere sigillat 2 in altero: 2 q2 supi⁹ rei pl⁹ hñs luminis pri⁹ nā pcedit in speculū: iō statiz illud a supiori pte pducit in inferiore: 2 sic pcinue fit de forma rei visē: 2 iō oīa q̄ in talib⁹ speculis apparēt vident inuersa: 2 q̄n aspicit ibi hō videt mētū supi⁹ 2 frōs inferi⁹. Si aūt in vna planicie pcinue cēt pcauū 2 quexū: 2 hō aspiceret in ptes vbi pūgunt superficies: apparēt ibi imagines due: 2 cēnt pūcte p mētū: 2 hoc iō fit: q2 vna irradiat sup aliā formā quā recipit: 2 supi⁹ forme vni⁹ pūcit sup inferius superficiei alterius ad quā fit irradiatio: 2 tot modis prīt multiplicari q̄ multe facies apparēt. De his aūt oībus tractādū est in pspectiuis: q2 2 cā eorū in geometricis sciri nō pōt: 2 iō q̄ h dicta sunt: propter exēplarē explanationē dicta sunt: 2 nō ideo: quia hic sunt intenta: sed ex eis omnibus constat visum medio indigere quod sit in actu lucidum: per quod tales possunt fieri irradiationes 2 q̄ colores non nisi in tali modo videntur.

Caplm. xvj. de visu lucentium.

Hnis aūt 2 alia lucētia in vtrisq; vident in lucido. s. 2 in tenebra. Jn tenebra q̄dē non iō q̄ aliq̄d pferat tenebra ad visuz: sz pot⁹ q2 per spicuū sub tali lumine q̄n forte est: efficit luminosum: sicut supi⁹ dixim⁹: sz q̄n est debile tūc tegit a lumie fortiori: 2 iō stelle in die nō vident sz in nocte. Cū aūt lumē solis sit sup stellas irradiās eas in nocte sicut etiaz in die: nō ipedit lumē visum stellaz: nisi ex h q̄ diuaricat visuz: 2 mult⁹ aer multū luminis affert oculis: propter q̄ō stelle formas suas aeri nō impzimūt: 2 iō nō p ueniūt ad visuz. Si aūt aer ad magnū spaciū sit obscurus: circa videntē coadunat visus: 2 tūc videt stellas. Et scias sicut dixim⁹ supi⁹ lumē si non pcedat in oculos q̄uis sit p̄sens in aere nō videt: sicut pz q̄n sol occidit ad q̄ titatē vni⁹ signi ab orizōte: tūc enim adhuc est lumē: q2 ptes he orizōtis necessario sūt illuminate: q̄ō lumē nos nō videm⁹: q2 nō pcedit ad nos sed sup nos: nisi forte fuerit mōs altus in quo lumē reflectat: sic redeat ad nos: sicut de q̄busdā mōtib⁹ dixim⁹ in libro methauroz. Lucētia aūt q̄n debilia sunt 2 pmixta opacitati lumine fortiori oīno regunt: 2 iō tūc non vident nisi sub spē colozis sicut supi⁹ dixim⁹: 2 q̄n nō fuerint adeo debilia: tūc tñ pallent in lumine fortiori: 2 amittūt virtutē irradiationis: 2 iō luna nō splendet in die: sz videt pallida. Et quia dixim⁹ lumē colorē forte ypostasim 2 pcipue lumē clarū 2 purū cē lumē solis: iō q̄n accidit eclipsis: tūc pallescūt ea q̄ alba sūt: 2 q̄n luna splēdet sup ea: tūc etiā pallescūt: ad lumē aūt cādelarū 2 ignis pallescunt 2 aliquantulū obūbrant 2 alī colozes pportionabilr amittūt suas euidētias 2 manifestatiōes. Text. 2 cō. 75.

Sicut aūt dixim⁹ de visu q̄ vult habere mediū in quo sit visibile sm cē intentionale 2 spūale: eadē ratio oīno est de sono 2 odore: q2 sūt p medium extrinsecū: sz in illo medio son⁹ aliquātulū mclu⁹ sit q̄ color: cui⁹ signū est q̄ vēt frequēter affert sonos: nūq; aūt affert colozes: vñ in trib⁹ his sensib⁹ a sensibili primo media mouent: 2 ab intētionib⁹ sensibiliū q̄ sūt in medio mouent sensus: 2 cū aliq̄s ponat sup ipsum organū odozās primū: aut sonās primū: nō sit aliq̄s sensus sm opationē sentiēdi: ob quā aūt cāz supza dixim⁹ de tactu aūt 2 gustu silr se hz quo ad h q̄ sūt p mediuz: sz tñ h nō videt oīno: q2 mediū ipsoz intrinsecū est: 2 ppter quā cām h sit: posteri⁹ dicet. Est aūt psiderandū q̄ten⁹ nō lateat q̄ sicut dictū est pspicuuz recipit colozis intētionē put est nō colozatū: 2 ideo q̄n hz colorē: tūc nō videt aliq̄d in ipso: nisi q̄si tectū illo colore: sicut pz q̄n radi⁹ trāsit p vitrū colozatū: tūc enī ppter h q̄ vitrū est pspicuū: totū pspicuū lucidū q̄si tingit illo colore: 2 corpa sup que radi⁹ cadit nō impzimūt colores ppzios in aere: sz vident hēre colorē vitri q̄ est in aere. Silr aūt est q̄n in trāsitu nubiū colozes plātarum pūciunt sup parietes: 2 idē est q̄n sub iride videntur corpa hēre colozes iridis. Diuz aūt hoz est ratio vna. Quare aūt lapis q̄ vocat iris in radio facit colozes iridis alibi dictū est. De figuris aūt radioz sub q̄bus fit visus piramidalib⁹ 2 triāgularib⁹: 2 de causis figurarū ptm in libro de sensu 2 sensato: ptim in pspectiuis dicet. Dic aūt dicēdū est q̄ sz tres sensus sint p mediū extrinsecū: tñ son⁹ nō pōt fieri nisi in aere: odoz aūt in aere 2 aq̄: sz nā p quā hec duo elemēta sunt mediū odozis est innoiata: tñ q̄dā nā est in his elementis ad odorē habēs: sicut lucidū ad colorē: sz lucidū perspicuū differēter in q̄ttuoz simplicib⁹ corpib⁹ inuenit. s. celo 2 igne 2 aere 2 aq̄: odoz aūt in duob⁹ tñ q̄ sunt aqua 2 aer. Text. 2 cō. 76.

ꝛ aer. Alia aũt aquatica videtur expresse hẽre odoris sensus: sic̃ iserit oĩdem: ſz ea q̃ odorãt differẽter odorãt: q̃cũq; n. ambulãtia sũt pedib⁹ ꝛ ñ reputt sic̃ serpẽtes ꝛ vermes: illa nõ odorãt nõ respirãtia: ꝛ huius cãm inferius dicemus qñ de odoratu agetur.

Capitulũ. xvij. de auditu: ꝛ prio ō bñ sonãtib⁹ ꝛ male.

Tex. ꝛ cõ. 77.

Unc ãt de sono primũ: ꝛ postea ō olfatu dicem⁹. Primũ ãt sciẽdũ q̃ son⁹ dupl'r dicit potẽtia. ſ. ꝛ actu potẽtia q̃dẽ ſm q̃ dicim⁹ q̃dã nõ hẽre sonũ eo q̃ ipossibilia sunt sonare: vel eo q̃ nõ sacitũt sonũ nisi valde debilẽ sicut ſpõgia ꝛ pili ꝛ lane ꝛ hmõi. Quedaz aũt dicim⁹ hẽre sonũ nõ q̃ actu sonẽt sed qm̃ sunt potẽtia sonũ facere sicut es aurũ ꝛ argentum ꝛ quecũq; sunt plana ꝛ lenia ꝛ solida nõ q̃ sonent ſm actũ: ſz q; possunt sonos facere q̃ sunt in medio aere, ꝛ auditu. Causa aũt generalis q̃re quedã nõ sonãt ẽ: q; sunt mollia aerẽ apud se retinẽtia potiꝰ q̃ expellẽtia: sicut ſpõgia q̃ quasi ibibendo aerẽ retinet ipm ꝛ nõ expellit: siliter faciũt pili ꝛ lana: q; rara sunt ꝛ discõtinua: ꝛ iõ infra se recipiẽtia aerẽ nõ sinũt ipm expelli, pter quod talia ĩsonabilia sũt. Mollia aũt cõtinua male sonãt eo q̃ nõ expellũt fortiter: ꝛ hoc ẽ iõ q; ictui cedũt citius q̃ expellãt aerẽ: ꝛ iõ hec ñ multũ sonãt nisi aliq̃s vehemẽter pcutiat. Solida aũt plana multũ aerem habẽtia: fortiter sonãt: q; ex hoc q̃ sũt solida non cedũt ꝛ fortiter pcutiũtur: ex hoc aũt q̃ sunt plana ꝛ lenia eq̃lium supficiez vndiq; simul aerẽ a se expellũt ꝛ ex hoc q̃ multũ habẽt aerez magnã ministrãt sono mãm in q̃ generet: ꝛ ide est q̃ eramẽta pcussibus corpibus sonora sunt ꝛ ꝑcipue auz ꝛ argentũ ꝛ cuprũ: hec enĩ ꝓmixta sunt meliꝰ ceteris metallis ex subtili aqueo ꝛ subtili terreo: ꝛ terreũ eoz est sulfur cui ablata ẽ vẽ tositas: subtilitas aũt miscibiliũ, fieri nõ potuit sine mꝛto admixto aereo: qm̃ sicut in sine tertij methaurorum dictũ est hec ex vaporib⁹ miscent: vapor aũt ois multũ habet aeris: ꝛ ista sonora sũt vehemẽter: ꝛ diu retinẽt sonũ eo q̃ aere plena sunt q̃ tremẽtia ex ictu forti cõtinue a se expellũt ꝛ nõ ita sonãt stagnũ ꝛ plũbum: eo q̃ magis aque hẽant: ꝛ iõ q̃si suffocatũ ꝛ extinctum hñt sonũ, pter q̃ cãpanas ꝛ organa faciẽtes acumẽ soni qõ ex cupro est tẽpant ꝛ grauãt admiscẽtes stagnum ꝓportionatũ. Ferrũ aũt quasi mediuz est: quia ex eo q̃ multum hz de terrestri scabroso ꝛ ipuro obũbratũ hz sonũ ex hoc aũt q̃ siccius ẽ stagno ꝛ plũbo acuti⁹ his sonat: lapidũ etiã quicũq; meliꝰ cõmixti ꝛ solidiores sunt meliꝰ sonãt: siliter aũt ꝛ ligna quecũq; magis aerea sunt ꝛ siccioza ꝛ solidioza magis sonãt: ꝛ quecũq; his cõtraria sunt tãto etiã minus sonãt cuiꝰ signũ ẽ li/gnum fagmeũ qõ aereũ est: ꝛ iõ multũ cremabile' ꝛ soli dum est: ꝛ sonat fortiter ꝛ magis q̃ buxꝰ eo q̃ buxus magis terrestris ẽ: a bies ãt lz sit aeree nãe multũ: tñ q; solida nõ est nõ ita sonat sicut fagus: ꝛ quãdo fagmeuz lignũ est latũ ꝛ longũ: ꝛ fiunt in eo foramina multa ex trãsuerso: ꝛ supficies eiꝰ bñ plana desup percutit sonat ad maximã distãtiã sicut cãpana: his. n. greci ꝑ cãpanis vtunt. Fit aũt sonus ſm actũ qñ ẽ alicui⁹ vberationis ad aliq̃d percussũ: ꝛ in aliquo in quo sonus generetur: nihil enĩ facit sonũ nisi pcussio: ꝛ iõ ipossibile est vno solo exñte fieri sonũ: alterũ. n. verberãs actiue facies sonũ: ꝛ alterũ est qõ verberat. ꝛ hec duo ad minꝰ exigũtur in oi sono: frequẽter aũt opz adesse tertiuz in quo fit pcussio: in sono. n. oi opz q̃ aliq̃d tangat: ꝛ cum ictu vehemẽti aliq̃d tetigerit sonus ſm actũ fit: ꝛ ideo sonus nunq̃ fit sine locali motu: causa eiꝰ est: q; sonuz est esse in cõtinuo fieri: ꝛ cũ generãs ipm sit motꝰ vio/

Tex. ꝛ cõ. 78.

lentus qui est ictus ꝑcutientis solidũ planuz: opz q̃ aliquid generantis ipm semp in ipso remaneat q; alr non fieret cõtinue sonus: q̃lr autẽ mouẽs violẽter fit cũ motu violẽto dixim⁹ ꝛ in fine octaui ꝓbicoz: ꝛ in libro de ce. ꝛ mũ. Sicut aũt dixim⁹: nõ quozũlibet cõtingẽtiũ ictus facit sonũ: q; ploz ꝛ acutoz aut nõ est son⁹ aut debilis: ſz potiꝰ quecũq; sũt solida plana sonãt sicut iã dictũ est: cõcaua aũt aerẽ expulsuz cõtinẽt: ꝛ exire nõ ꝑmittũt: ꝛ iõ tumultuãs aer intus in eis retẽtus horri/biliter sonat eo q̃ ipotẽs sit exire husꝰ aũt ꝛ alia ẽ causa: cõcauũ. n. percussũ plures facit ictus: percussuz enĩz in vno latere ꝓpter cõtinuitatẽ tremit in alio latere: ꝛ ibi etiam percutit: ꝛ ille tremitus diu tenet sonũ: ꝛ huiꝰ signũ est q; si percutiat cõcauuz aliquid latũ quod multas simul partes tãgit circuli cõcaui siue in cõuexo siue in cõcauo illud aufert motũ partiuz: eo q̃ simul pcutit ꝛ tenet ne tremat: ꝛ hoc minoꝛ facit sonuz q̃ tangẽs ipm in vna parte tñ ꝛ ideo baculi cãpanaruz ꝑcipium tur bene rotundi fieri inferius ꝛ vbi tangũt cãpanas: huius etiã signũ est: q; si aliq̃s manu teneat campanã quãdo percutitur quasi extinguit sonus eo q̃ impediũtur partes circũferẽtie a motu tremitus ꝛ forte frãgitur cãpana quãdo sic tenetur eo q̃ partes nõ possunt habere liberã cessionẽ ꝛ motũ per tremitũ quẽ impedit tenẽs cãpanã: iste igit sũt cõditiones sonãtiuz ꝛ nõ sonãtium.

Capitulum decimũ octauũ qualiter sonus generatur in aere ꝛ aqua.

Tex ꝛ cõ. 79.

Mplius autez auditus fit in aere ꝛ in aqua licet minus fit in aq̃ q̃ in aere: sed nõ est sonꝰ istoz elementoz ꝓprie ita q̃ nihil exigatur amplius ad eius generationem: oz. n. solidoz planoz eẽ pcussionẽ adiuicez ad h̃ q̃ fiat audiũ: hec. n. solida plana pcutiẽtia adiuicẽ pcutiũt etiã aerẽ: ꝓpter quod etiã aer ꝑ se vel aqua nõ est ꝓpriũ subiectũ soni: ſz potius aer pcussus ꝛ expulsus a supficie pcussi solidi plani primũ est subm soni: ꝛ ideo diuersitates spez in acuto ꝛ graui recipit ex diuersitate percussoz. videmus. n. q̃ aliter sonat metallũ ꝛ aliter lignũ quas differẽtias sonus nõ hẽret si esset aer solus subiectũ eius ob qõ opz imaginari duas percussiones in quolibet sono fore necessarias a quarum secũda fiunt adhuc alie due pcussiones vna est percussio primi pcutientis: secũda autẽ est repercussio percussi solidi plani: ꝛ ex illa percutitur aer: aer autez percussus ꝛ expulsus alium percutit: ꝛ dum percutit est necessariuz vt aliqua ps aeris itra pcutiẽs ꝛ pcussũ cõstrigatur: ꝛ ille faciũt sonũ: fit ãt sonus ĩ aere sic pcusso qñ manet pcussus aer ꝓtinuꝰ ꝛ vnꝰ idiuisus ꝛ nõ soluit: est. n. aer valde diuisibilis: ꝛ si paulatim ipellatur diuidit ꝛ soluit: ꝛ nõ manet vnus ꝛ cõtinuꝰ: ꝛ iõ tũc nõ sonat: cũ autẽ velociter pcutiẽ resistit ꝛ repellit pcutiẽs ꝛ cõstringit aliq̃d eius itra pcutiẽs ꝛ aerẽ resistẽtez: ꝛ tũc sonat: hoc aũt in aqua magis appareret eo q̃ aqua cozpalioz est aere: siquis. n. baculũ paulatim ducat ꝑ aquã nõ resistit ei aq̃ ſz diuidit: fortiter aũt ꝛ velociter ducẽs eãdẽ aquã videbit fortiter resistere ꝛ moueri: ꝛ idẽ est in aere leuiter ꝛ fortiter pcussoz: vnde si velociter ꝛ fortiter pcuciat sonat: oz. n. motũ recipiẽtis ꝛ pcutiẽtis ꝓpinge aerẽ cõtinuũ ꝛ vnũ: ꝛ nõ solũ anteq̃ diuidatur si dẽt fieri sonus: hoc aũt pz: q; si etiã male sonãtia aliq̃s fortiter pcutiat sonabũt. sic̃ qñ pcutitur cumulus arene in quo sunt multi lapilli q̃ i se quidẽ densi sũt tñ velociter pcussi ptingũt anteq̃ separent ꝛ tũc faciũt sonũ: siliter aũt fit qñ aliq̃s pcusserit solũ aerẽ velociter: tũc. n. constringit ps eius inter pcutiẽs ꝛ pcussum aerez resistẽtez: ꝛ sonat fortis sic̃ au

ditur qñ aurige pcutiũt fortiter aerẽ flagellis vl flagris ⁊ taureis: ptingit aũt hoc qñ aer ipulsus pcurit aerẽ sic̃ est sonus in vẽris. Fuerũt aũt quidã antiquoꝝ q̃ oino sonũ eẽ negabãt, put est i medio dicẽtes sonũ nõ eẽ nisi ipaz aeris generationẽ ⁊ nihil aliud q̃ leui rõne puicũ tur: qñ oñdimus supza illud foze sensatũ ꝓpriũ quod vno tantũ sensu sentit: cõmotio ãt multis sentitur sen/ sibus: ⁊ iõ cõmotio ꝓpriũ sensatũ sensus eẽ nõ põt: ⁊ ad hoc dixerũt q̃ sonus nihil est in medio sz tm̃ in au/ re: sonus enĩ nihil aliud ẽ nisi pceptũ per auditũ ex ae/ re cõmoto: ⁊ qñ nõ est in auditu tũc dicũt sonũ nõ esse nisi ipsaz aeris cõmotionẽ q̃ potẽtialiter pcipit sonus qñ pertũdit vel percutit auris tũpanũ: sz hoc citꝰ re/ fellit si ad memoriã reuoceꝫ q̃ audiẽs sonũ percipit ex q̃ parte soni ad ipm deueniãt: pcipimꝰ enĩ vtrũ sonet añ vel retro vel a dextris vel a sinistris: ⁊ hoc nõ fie/ ret si sonus tm̃ in aure generaret: si aũt dicũt hoc fieri nõ ꝓpter sonũ sz ꝓpter cõmotionẽ ab illa vel illa pte ad aurẽ venientẽ: hoc iõ falsũ est: qz vt frequẽtꝰ senti/ mus sonũ nihil oino pcipiẽtes de cõmotione: lz n. sonꝰ nõ sit sine cõmotiõe eo q̃ etꝰ eẽ est in fieri: ⁊ opz aliq̃d generãtis secũ hẽre ad hoc q̃ sit: tm̃ sonꝰ est primũ sen sibile auris: ⁊ iõ ipsuz sic afficit timpanũ auris q̃ affi/ cit sine sensu cõmotionis: afficit enĩ fm̃ eẽ spirituale p formã simplicẽ soni sine eẽ mãli qõ hz: pz igit̃ falsitas istius sentẽtie. Scias ãt q̃ cũ sonus sit in aere ⁊ in aq̃ est tm̃ magis in aere q̃ in aq̃: qm̃ in aq̃ nõ ẽ nisi sic̃ i me dio per qõ venit ad auditũ fm̃ eẽ spirituale qõ agit̃ a simplici forma sonãtis fm̃ q̃ est sonãs: ⁊ iõ audit̃ ꝺ aq̃ sz in aere est sicut in mã ⁊ sicut in medio in mã q̃dẽ sic̃ in aere cõmoto ⁊ percusso: in medio ãt qñ ipe sonus intẽtionẽ suã solã facit in aere sicut ⁊ colozatũ lz nõ oĩ no sit ita spirituale sensibile itẽtio soni sicut itẽtio colo ris vt supza dixim⁹. Qñ autẽ sonus sit in aq̃ ita q̃ ge/ neratur in ipsa opz q̃ aer sit tangẽs aut pcutiẽs aut per cussum aut vtrũqz: audim⁹ enĩ sonũ de sub aq̃ vt siqs imisso aliquo ferrato ligno fortiter tetigerit fũdũ aque durũ ꝓpter hoc q̃ pcutiẽs tãgit aerẽ ⁊ secũ hz aliq̃d aeris qõ significãt ampulle eleuate in supficie aq̃ sil'iter aũt sonãt naues qñ fũdo tãgũt arenas vel lapillos sub aqua: eo q̃ tũc fũdus aq̃ pcutit fũdũ nauis qui tãgit ae rem: ⁊ iõ aq̃ nõ est ꝓpria mã soni sz potiꝰ mediũ tantũ in quo sonus est sicut in via ⁊ nõ sicut in subiecto i quo hz generari cuius signũ est q̃ pisces sub aq̃ aquã natã do pcutiẽtes ⁊ pmulis mouẽtes nullũ oino faciũt so/ nũ: statiz autẽ quãdo percutiũt in supficie aq̃ sonant: sicut igit̃ vnũquodq̃ sensibilũ hz materiã vnã in qua generat: sicut hz sonus aerẽ pcussum fm̃ q̃ supzadicto mõ percussus est: ⁊ sicut vnũquodq̃ sensibile pter ma teriã hz mediũ qõ est via eius ad sensũ: ⁊ sic hz sonus ⁊ aerem ⁊ aquam per quandam naturam communem vtriq̃ de qua infza dicemus.

Tex. ⁊ cõ. 80.

Capitulũ decimũnonũ de echon q̃ ẽ sonꝰ reflexus.

Echon autẽ fit cũ aere vno ⁊ cõtinuo fracto e per vas vel sile vasi determinãs ⁊ phibẽs p cessum etꝰ fm̃ durationẽ vel dilationẽ iterum idẽ aer repellit sicut pila repcutitur ad parietẽ ꝓiecta. Ad hoc autẽ intelligendũ sciendũ est q̃ sicut oẽ sensi bile ita pcipue sonus generatur circulariter ⁊ est simile de sono ⁊ de lapide ꝓiecto in aquã q̃ vbi cadit q̃si cen trũ est ⁊ cõmouet aqua in circuitu circulariter ⁊ dilatã tur circuli plus ⁊ plus distãtes q̃ diu durat ipetus lapi dis qui prio pcussit aquã ⁊ si aliq̃d phiberet genera/ tionẽ ⁊ pcessuz circuloꝝ rediret circulatio versus cen trũ vbi cecidit lapis: ⁊ similiter generat sonus in aere ⁊ est primũ sonãs sicut locus centri ⁊ inũde at sonus su per circulos aeris: ⁊ si sit paries solidus ⁊ cõcauus ali q̃tum ⁊ altus obuiãs circulationibꝰ illis reflectet ad primũ sonãs ⁊ sonus in eis: ⁊ hoc vocat echon. s. refle xus sonus tinnitus a ũt ab auic. vocat echon: sz fm̃ idi oma latinũ differunt tremitus vel tinnitus; ⁊ echon: qm̃ tinnitus est ꝓprie metalloꝝ reflexus sonus sic̃ est in cimbalis ⁊ cãpanis: quãdo ibi in vase cõtinetur ⁊ p hibetur exire: ⁊ de pariete in parietẽ reflectitur: ⁊ ob hoc talia tinniũt: ⁊ ꝓpter hoc qõ supza dixim⁹ q̃ scili cet aere plena sũt: ⁊ iõ percussa ⁊ tremẽtia diu sonum emittũt. Si igit̃ sicut dictũ est echon est talis reflexio soni videtur semp fieri echon lz nõ manifestus: nõ enĩz est manifestus: nisi qñ reflectitur idez aer primo per// cussus ab aliquo obuiãte solido ⁊ aliquãtuluz cõcauo diximus aũt supza q̃ etiã aer resistit aeri quãdo forti/ ter ⁊ velociter percutit ab vno aere: q̃ tũc etiã necesse est fieri reflexionẽ: hoc autẽ oino in sono fit: opz igitur echon omnino in sono fieri lz nõ manifeste percipiat. Quod autez idẽ numero aer reflectatur: ex hoc pz q̃ quãdo vox litterata ⁊ articulata clamatur p easdẽ lit// terationes ⁊ articulatiões reflectitur: ⁊ in tales figu// ras aer nõ põt reflecti a reflectẽte: opz igitur q̃ primus aer percussus idẽ numero reflectatur: lz igit̃ nõ perci/ piatur vt diximus: tamẽ semp fit aliq̃ soni reflexio eo q̃ accidit in sono sic̃ in lumine hic in domũ si lumẽ ñ re flecteretur nõ viderem⁹ nec illuminaret aer sub parie te vbi nõ incidit radius: si nõ illuc reflecteret lumẽ: sz tamẽ reflexio que est ab aere nõ est manifesta: q̃ autez est a solido plano manifesta est: ⁊ ideo quãdo aliq̃s la titudinẽ manus ponit in radiũ multo plus reflectit lu mẽ q̃ prius. Si autẽ in ipz ponat politũ ⁊ tersũ tũc re flectit p irradiationẽ splẽdoris: ⁊ hoc pz: qz ab aq̃ lz sit peruia multo magis repercutit lumẽ q̃ ab aere: nec tã tum ab aere sicut ab aliquo alio corpe leni ⁊ plano in superficie qõ obiectũ lumini tenebrã põt facere: hoc ẽ quod supza vocauimus corpus terminatũ quod q̃dã philosophi diafanũ terminatũ vocarũt: sic enĩ lumẽ re flexũ est actus perspicui fm̃ q̃ diffiniuim⁹ ipm̃ superi⁹ cũ de visu loqueremur. Cũ autẽ talis soni inundatiõ ⁊ reflexio fiat in aere inuisibili ⁊ intãgibili quidã re/ ete dixerũt vacuũ esse ꝓpriũ audiendi: vacuũ enĩz vo caueruũt aerẽ subtilẽ ad hoc q̃ verberaret bene aptũ: talis enĩ aer est facies audire fm̃ actum quãdo supza dicto mõ mouet cõtinuus ⁊ vnus existẽs ⁊ saluatus: sed tamẽ ꝓpter id q̃ frãgibilis est ⁊ diuisibilis multuz nõ sonat nisi lene ⁊ solidũ sit qõ percutiẽ: tũc enĩ fit si mul a supficie percussi expulsio aeris ꝓpter supficiei planiciem: vniformis enĩ est planicies eius qõ est lene ⁊ solidũ corpus: ⁊ ideo si fuerit aspera supficies tunc percussa vna pte nõ percutit altera: qz ptes nõ sunt in superficie vna sz in multis ⁊ iter asperitates ipsiꝰ con tinet nõ expulsus aer: lene autẽ percussuz sonat vehe mẽter si habuerit ꝓditiões supza determinatas: ⁊ pre/ cipue si fuerint multa nõ cõtinua ipm aerẽ pcussuz qua si repcutiẽtia: ⁊ iõ silue ⁊ mõtes lapidei mirabiliter so nora sunt loca ⁊ cauerne bene celate: ⁊ si sonãs sit sup cõcauum tũc ad sonãs continue redit sonus eius: ⁊ ge nerabitur armonia: ⁊ iõ musica instrumẽta fere oĩa so/ nant super cõcauuz: ⁊ qz aer subtilis magis sonat: ⁊ iõ pluuie ⁊ frigus inspissantia aerẽ obscurant sonos audi tus enĩ vt dixim⁹ fit in aere qui q̃si vacuum nõ ipedi/ ens sonoꝝ generationẽ ⁊ iundationẽ. Sonatiuũ. n. motiuum ẽ vnius aeris ptinui vsqz ad auditũ ⁊ si sit aliquid intercipiẽs sonũ in aere nõ audit̃ sonus: ⁊ ideo

Tex. ⁊ cõ. 81.

Tex. ⁊ cõ. 82.

sonans

sonans longe non audit qz aerem vsq; ad auditu3 mo
uere nō pōt: ⁊ diximus supra q; cessante motu cessa//
bit sonus. Sed dubitabit aliquis de duobus sonis
sibi obuiātibus in aere: sicut si dicamus spaciū ab infra
q; vnu3 sonās sit in. a. ⁊ aliud in. b. ⁊. c. sit mediū vbi so
ni sibi obuiāt aut enim equales sunt soni: ⁊ tūc vterq; ō
bet sistere reliquū: aut alter est fortior ⁊ tūc ille preua/
lebit ⁊ alter nō audiet: ⁊ hoc falsu3 est qz vterq; audit
clare ⁊ distincte qz aliter nō audirētur duo loquentes
ita q; vnus stet cōtra alteꝝ. Adhuc enī est incōueniens
solutio quozūdaz dicentiū sonu3 fieri fm circulū: circu
lationē autē vna3 nō esse cōtrariaz alteri circulatiōi. ⁊
ideo vnū non constringere alteꝝ: hoc enī ideo falsum
est: qz circuli aque ex opposito venientes se collidunt ⁊
cōstringūt sicut experta docēt lz enī circulus cōtrarij
nō sit circulo: tamē impetus vnius cōtrariat alterius im/
petui ⁊ vna numero aqua non est figurabilis simul ⁊
semel in duos circulos ex oppositos venientes: ⁊ siliter
videtur hoc eē in aere: ⁊ iō dicenduz nobis videt: q;
circuli lati ex opposito venientes se tāgunt in parte q̄
est quasi pūctus ⁊ ibidez vnus cōstringit aliuz sed ar/
cus in alijs ptibus se nec tāgunt nec cōstringūt: ⁊ in il/
lis est soni figuratio: ⁊ ab illis itez sic ī aere vicinos vbi
obuiante opposito circulo cōfractus fuit fit aer nō per
iterationem sonās: sed p reflexionē vt supra diximus
est enī facilis generatio soni eo q; in aere aliquo nō est
nisi per itērationē sicut supra dixim⁹: duo autē soni pos/
sent in adeo paruo aere figurari qō seinuicē cozrūpe/
rent ⁊ generaret cōfusus sonus ⁊ ideo duo soni in au/
re venientes propter paucitatem aeris in aure consu//
se audiuntur.

Capitulum vigesimum qualiter sonus venit ad au/
ditum auris ⁊ qualiter auris cōnaturalitatem habe//
at ad audiendum.

Uditus autē sonoꝝ fit in aere per eandē cāz
a] que dicta est aer enim quidā cōnaturaliter te
netur in aure ⁊ connaturalis est auris timpa/
no: timpanū autez auris voco neruū audientē qui ex/
pāditur in iteriori auris: qui quādo pulsat ab aere: qui
est in aure fit auditus: aer enī qui est in aure cōtinu⁹ est
aeri qui est extra: ⁊ ideo ab exteriori moto aere moue
tur interior auris ⁊ ille mouet neruū auditiuuz: ⁊ facit
natura latera auris dura vt bñ percutiāt percussa ⁊ ex
teriora auris facit lata vt vbiq; hauriāt sonū ⁊ facit fo
ramina tortuosa vt ꝓhibeat aer exire: ⁊ purgationē, ca
pitis que est colere purgatio facit descēdere per aures
vt ex calido sicco auris timpanū ⁊ latera sicca ⁊ dura
ꝓseruentur sicut pelliſ timpani sicca bene sonat ⁊ emol
lita sonū perdit: siliter aūt faciunt chorde musicoꝝ: qz
hec cōnaturalitas ad soni subm nō est penitus in toto
corpore animalis, ꝓpter hoc nō fm totuz corpus audit
alias fm omnia mēbra: qz etiaz nō penitus fm oia mē
bra trāsit aer ad interiora nerui auditiui: pars. n. mouē
da ad auditū nō pene in oībus membris cōnaturalem
in se hz aerē nec ipsuz animatū in omnibus mēbris hz
cōnaturalitatē ad percipiēdos sonos in aere generatos

Tex. ⁊ cō. 83. Aer igitur fm se est nullū omnino habēs sonū: vt
omnes suscipere possit: cū autez ꝓhibetur diuidi ve/
hemētia verberātis remanet cōtinuus ⁊ vnus resistēs
per modū supra dictū: tūc motus talis est vera cā so/
ni: aer aūt qui est in auribus animaliuz edificatur a natura
circūponente: latera tortuosa auris vt sit ī mobilis qua
tenus certe ⁊ nō confuse sentire possit oēs soni differē
tias quod esse nō posset si motus esset aer qui est in au
re: qz tunc motus exteriores nō reciperet: nisi confuse:
⁊ hec est causa q; quando aliquis caput mergit sub aq̄
adhuc audit sonos qui fiunt super aquam: q; diu manet
ei auris plena aere: qz tūc soni intētio per aquam vt p
mediū delata venit ad aerem qui est in aure ⁊ tūc per/
cutit tympanū auris ⁊ fit audit⁹: ⁊ hoc sum⁹ experti. Sz
tamen aqua percutiēs aerē qui est in aure multū cōfū/
dit sonū auditu3 sub aqua. Si vo contingit euolare to
tum aerē de aure ⁊ subintrare aquā in eius locum: tunc
nō fit auditus aliquo mō q; diu hoc durat: ⁊ ex hoc ap
paret nō aquam sed aerē esse ꝓprium soni subiectum
sicut diximus supra. sicut etiā destruitur visus quando
pellis alba: vel aliqua alia occasio texerit oculi pupil/
lam. Signū autē quod fiat sic auditus sicut dictū est Tex. ⁊ cō. 84.
⁊ nō fiat audit⁹ si hoc destruatur ē q; actu semp sonat:
sicut q; do aliquis cornu applicat ad aurē audit trepidā
tem aerem in aure ⁊ hoc facit aer eo q; calor auris mo
uet eum: ⁊ tunc ꝓcutiuntur latera auris: iste tamē tremi
tus aeris in aure nō tantus est q; impediat alios mo//
tus exterioris aeris aer enī ꝓprio quodaz motu sem/
per mouetur in auribus: sed tamē sonus nō est ex mo/
tu ꝓprio aeris sed potiꝰ ex motu alieno: ⁊ quo ad hoc
bene dixerūt antiqui q; auditus sit in vacuo exteriori
⁊ in sonāti interius: qz nos audimus in aere determina
to in aure semp tremēte ⁊ trepidāte ⁊ in aere exteriori
vacuo ⁊ libero p motū quo supra dicto mō ꝓmouet.

Capitulum vigesimum primuz de differētijs sonoꝝ
que nō fiūt nisi in sono fm actū facto. Tex. ⁊ cō. 85.

Uerendū autē est vtrū sonat id quod verbe/
q ratur: aut id qō verberat aut vtrūq;: ⁊ dice/
mus q; vtrūq; illoꝝ sonat: hoc est facit sonuz
altero ⁊ altero mō: verberās enī facit euz sicut percu/
tiens primū: verberatuz aūt facit eū sicut verberatū ⁊
expellens aerē a se mō quo supra dictuz est. Sonus. n.
est ex motu eius qō tali modo mouet ⁊ possibile ē mo
ueri quo a leuibus superficieb⁹ mouet aer cū aliqs ip
sas percusserit sicut dictū est superius: igit sicut dictū
est: nō omne sonat qō verberatur sicut si pūctus acus
pūcto alicuius alterius acus obiciat sed opz superficiez
pcussi corpis regulariter planā esse ⁊ solidā. Sed for/
te ex hoc crederet aliquis sonū nō esse naturale sensibile
in natura cū a violēta excitet percussione: sz nō ē igno
randū qō determinatū est ante finē. viij. phicorum ⁊ in
tertio ⁊ quarto de ce. ⁊ mū. dictū ē. n. ibi q; motus vio
lentus fm aliquid naturalis est aeri ⁊ aque lz fm mo/
uens sit violētus: ⁊ sic est hic q; sonus generationē hz
a violētia: ⁊ in aere est nāliter: ⁊ tamē nō diu durat sic
nālta eo qō secū aliquid vult habere de ipetu violētie
⁊ siliter est de igne excusso ex lapide cuius oia gene/
rantia violēta sunt: ⁊ tamē generatū illi materie nāle ē
in qua generat. Licet aūt sicut superius dixim⁹ dif/ Tex. ⁊
ferētie sonoꝝ sequant sonātia percussa maxime: he ta/ cō. 86.
mē differentie sunt in sono fm actū soni ⁊ fm mot⁹ ei⁹
sicut enī nō vident colores sine lumine ⁊ sic nec acutū
nec graue ⁊ huiusmodi differētie percipiunt sine sono
fm actum facto: acutum enī ⁊ graue fm methaforam
de differētijs soni dicūtur ⁊ transsumptio ab acuto ⁊
graui fit in angulis tangibilibus: in angulis enī dicitur
acutum quod mouet sensuz in multū penetrādo in pau
co tempore: graue autez quod mouet sensuz fm paruz
penetrando in multo tēpore: ⁊ tamē nō ꝓprie dicit ve
lox acutū: ⁊ graue siue hebes tardū: qz sicut dixim⁹ he
sunt ꝓprietates motus ⁊ acutū ⁊ graue siue hebes nō
sunt motus sed attribuitur acuto velox ꝓpter veloci
tatē hmōi motus qui est in penetrādo hoc qō tāgit: ⁊
alij graui siue hebeti attribuitur tardū: sicut hebeti ꝓp

tarditatem huius motus qui ē in penetrādo in tactu ⁊ quo ad hoc ⁊ graue ⁊ acutū videt habere similitudi/nem cū acuto: ⁊ graui siue hebeti in angulis tangibili bus: acutum.n. sonū vocamus vbi q̄si pungat multum velociter penetrādo in auditū: grauis aūt sonus ē vbi quasi pellit sicut si lassatus sit acutum ergo penetrat in pauco ad auditus graue autē in fonis pungit vix ē mul to: ⁊ ideo accidit acuto esse velox: graui autem accidit tardum: ⁊ acutū in veritate est sonās ⁊ quasi cōstricto aere fortiter: ⁊ ideo etiaz acutū penetrando ledit auditū graue autē est multo aere quasi lēte pulso: ⁊ ideo nō le dit auditum: huius autē ꝓpatio est in fistulis in quibus stationes acute maxime aut grauissime sonāt: de sono igit quantū ad hanc spectat intentionez sic determina/tum sit: de differentijs enim sonorum in libro de sen//su ⁊ sensato dicemus.

Laplm vigesimūsecundū de voce q̄liter fiat.

Tex.⁊ cō.87. Vox autem est sonus nō quilibet sed animati v anima sensibili: sonus eni ianimatoꝝ nullā hz vocem nisi equiuoce fm similitudinē sicut ti bia ⁊ lira ⁊ alia musica multa vocare dicūtur. Simili tudo eni est in eo q̄ ꝓportio sonoꝝ in eis ad imitatio/nem in eis musicoꝝ ab aliquo animato pficitur q̄ ne/cesse est per imaginē illaz perficere ⁊ taliter vocat que cunqz extensa fm ꝓportiones musicas nō habēt simul ⁊ melodiaz ⁊ locutionē: organa.n. illa melos quidem habēt: sed locutionē in qua sit melos nō habēt. vox .n. in substantia hec duo habere videt necessario: ⁊ ideo vbicūqz hec duo nō sunt vox nō erit: melos eni quod est in voce ꝓportionatū est in breui lōgo ⁊ acuto ⁊ gra ui accentu significatū que est in loquēdo: ⁊ ideo in om ni locutione melos ē accentus tēporis in ꝓnunciando ⁊ ideo multa animaliū nō habēt vocez: vt que sunt si/ne sanguine ⁊ pisces hi.n. non tm carēt voce sed sono etiā qui in eis formet: ⁊ hoc est rationabile siquidē fm predicta aeris quidā motus est causa soni ⁊ qz aer ta/liter sonās nō est nisi in spirātibus: sanguinē autē nō ha bētia vt pisces nō respirant iō rationale est ea nō sona/re: ⁊ quādo sonāt nō sonāt in aere respirato: sed potiꝰ in aere exteriori offendēti ad alas eoꝝ ⁊ ad reliquas ptes corporis: ⁊ ad diafragma: sicut in libro de aialibꝰ expresse dicitur: inueniunt etiā hmōi serpētia: ⁊ causan tia sicut grilli ⁊ cicade ⁊ locuste: sed quādo hoc faci/unt tūc fit magnus motus circa diafragma eoꝝ ⁊ ideo sonus ille fit vt credit effundēte exteriori aere ad dia/fragma: si.n. esset per respirationez tūc emitteretur per caput vox: nos autē experimēto ꝓbauimꝰ q̄ grilli cā/tant per magnū tēpus adhuc capitibꝰ amputatis ⁊ nō cāt̄ant in parte vbi est caput sed in pte vbi est diafrag ma qō a quibusdā vocatur succitoriū: lz.n. multa sint ñ respirātia: tamē nulla sunt viua sine spiritu: ⁊ iō tali spi ritu pulsante in eis sonāt ⁊ faciūt quandā cantus melo diam: pisces aūt nihil hoꝝ habēt: ⁊ iō non sonāt ⁊ q̄ dicitur q̄ pisces qui sunt in fluuio qui vocat acheolus sonāt fit hoc nō spiritu sed bracchijs i superficie flumi nis pcutientibus aerē: vel forte naso eo q̄ spiritu in ce rebro generato exsufflatur ab eis superfluitas q̄ est in ce rebro sicut ab hoie fit in sternutatione: nō ergo hoc fa ciunt spiritu sed vel naso vel bracchijs vel aliquo alio hmōi mēbro. Tex.⁊ cō.88. Vox. autē est sonus aialis ⁊ nō in qua libet pte: sed in pte que verberat aerē ⁊ ad aliq̄d ⁊ in aliquo sicut superius diximus de sono: ⁊ iō opz habe/re pulmonez qui aerē exsufflet sicut follis ⁊ cānaz du/raz que vocatur arteria vocatiua: ad quā verberet aer ⁊ linguam que figuret ⁊ verberet aerē: ⁊ qz in aere ne cesse est fieri hmōi verberationes: ideo rationale est q̄ illa sola vocēt que aerez attingūt per hmōi membra re spirando: respiranti.n. congruit nā per quaz respirāt in duo opa sicut lingua cōgruit in duo quoꝝ alterum ne/cessarium est ad ee ⁊ saluari quod est gustus: alterū au tem est ad bene esse qō est locutio que fit per linguā: gu stus eni est ad esse sine quo non saluatur natura anima lis: ⁊ ideo gustus pluribus animalibus inest etiā nō re spirātibus: interpretatio autē est ꝓpter bene esse: ⁊ sic est de natura respirandi: spiritus.n. respirans in omni bus ambulātibus ⁊ sanguinē habentibus est ad esse si/ne quo nō saluatur respirās ⁊ est ad calorē cordis ⁊ in terioꝝ mitigandū ⁊ refrigerandū in vocātibus autez est ad bene esse vt fiat interpretatio que autē sit causa respirādi vel spiritus respirati in alijs locis dicetur q̄n agetur de respiratione in libro quē de respiratione faue te deo īmortali facimus: sed hic dixisse sufficit q̄ id quod de spiritu attrahit ad vocez nō est ad eē sed ad bene esse sicut diximus. Organum autez respiratio/nis est arteria vocalis que cāna vocatur ⁊ duris annu lis cōponitur ⁊ pulmoni sicut cōtinue continenti ae/rem ⁊ quasi folli continuat: ⁊ in ipso radicat: causa au/tem quare per hāc fit respiratio est qz hec pars superio ra attingit ⁊ in cōpositione ē gutturis ⁊ ad illa preci//pue pertingit calor cordis: ⁊ ideo indiget vt per illa at trahatur calor refrigerās: locus.n. primus qui indiget respiratione est circa cor: ⁊ ideo necesse est q̄ interius respiratus aer igrediatur. Tex.⁊ cō.89. Cōcluditur igit vocis dif finitio q̄ vox est percussio respirati aeris ad arteriaz vocatiuā ab anima per imaginationē aliquaz eaz for/mātem que est in partibus illis que ad respirationē cō gruunt non igitur omnis animalis sonus vox est sicut diximus: cōtingit.n. aliquando linguā sonare sono quē non formar imaginario: sicut sonāt tussientes: opz.n. in voce ⁊ animatuz esse verberās ⁊ q̄ cuz imagine signi ficandi aliquid per vocē verberet ⁊ figuret: vox enim est sonus aliquid significās ⁊ vox nō est sonus simplr respirati aeris sicut est tussis: ⁊ cuz duo sint in anima af fectus. s. dolozis vel gaudij: ⁊ conceptus cordis de re/bus nō est vox significās affectū: sed potius cōceptū: conceptus.n. cordis interpretatiuꝰ sonus vox est: ⁊ iō vox nō est nisi habētis intellectū cōcipientez intētio/nes rez: ⁊ iō ad exprimēdum conceptuz formar voces cetera aūt animalia affectus habētia sonos suos affe/ctus indicātes emittūt: ⁊ ideo nō vocant: ⁊ quecunqz illorum pluriū sunt affectus neqz sunt etiā pluriū sono rum ⁊ que leuiozis sunt cōplexionis: ⁊ ideo aues plu/rium sunt garritiuz q̄ gressibilia: ⁊ ille q̄ iter aues sūt latiozis lingue ⁊ meliozis memozie: magis imitantur locutiōes ⁊ ceteros sonos quos audiunt: lz. n. bruta habeāt imaginē sicut superius ostendimus tamē non mouētur ab ipsis imaginatis fm rationē imaginatoꝝ sed a nā: ⁊ ideo omnia silitez operātur: vna eni birun/do facit nidū sicut ⁊ alia: ⁊ hec imitatio est nature po/tiusq̄ artis: ideo imaginatiua in eis ñ regit naturā: nec agit eā ad opera fm diuersa imaginata sicut facit hō: sz potius regitur a natura ⁊ agitur ad opera ab ipsa: ⁊ iō fit q̄ lz apud se habeāt imaginata tamē ad exprimē//dum illa nō formāt voces: affectus autē leticiaꝝ ⁊ tri stitiaꝝ magis ꝓfundantur in natura q̄ in anima: ⁊ iōo illos exprimūt sonis ⁊ garritibus. Forte autē du/bitabit aliquis cū duo sint in voce. s. significatio dictio nis ⁊ significatū quid faciat in ipsa significatū. Et ad h aliquādo aliqui dixerūt: q̄ cōceptus qui est ex parte intellectus descēdit in imaginationē ⁊ organū illius ē

in anteriozi pte capitis ad quā peruenit respiratus aer in quo vox figuratur ⁊ ibi generat vis imaginatiua intentionē rei in voce. Sed hoc absurdū esse videtur qz ⁊ sic vox esset ex duobus cōposita ⁊ h nō est vox adhuc aūt talis generatio vocis posset esse in qualibet sonante voce: ⁊ sic loquēs intelligeret quacūqz voce loqueret: quod falsū est: qz sicut generaret in voce intentio rei: ita per eādē rationē generaret illā intentionez in audiēte: ⁊ ideo dicendū esse videt q̄ vox est sonus formatiu⁹ in signū quod ad placitū significat ⁊ iō de re facit noticiā sicut signū ⁊ iō non pcipit illā vocez qui nescit institutionē signi ꝓpter quod de diuersis ydiomatibus loquētes nō se intelligūt: opz igit q̄ anima imaginās ⁊ intēdens significare cōceptuz verberet aerem in arteria exītez ad arteriā ipsaz: ⁊ in necessitate pulso aere ad arteriā fit sonus qui est materia vocis: sz figura ipsius soni in dictiones est per linguā ⁊ dētes ⁊ palatuz ⁊ cetera interpretationis organa: signū aūt veritatis eozuz que dicta sunt est q̄ ille qui respirat vl̄ inspirat respirādo non pōt formare voces sed potⁱ opz tenere spiritū sonātez in quo formet voces: ⁊ iō diu loquētes dum respirāt opz interrūpere voces qz mouent per organa vocis locutionē duz retinēt spiritū ⁊ qz numero taliū motuū formant syllabe ⁊ dictiones ꝓpter h mēsurantur diu: vel breui tēpore ⁊ incidūt in genⁱ quātitatis: ⁊ qz singule formationes elemētoꝝ ⁊ syllabaꝝ distincte sunt nec aliquo mō cōtinuāt: ideo sunt de numero discretoꝝ ⁊ nō cōtinuoꝝ: ⁊ qz tamē cōtinuo tēpore mēsurātur: iō non sunt numerus: ⁊ qz sunt in motu lz motus non sint sicut superⁱ oīdimⁱ: ⁊ motus permanentiaz in ptibus nō habēt iō permanētiā in suis ptibⁱ nullā habēt. Et qz nō sit vox nisi in aere respirato retento manifestū est q̄ h est etiā vna causa quare pisces sunt sine voce nō. n. habēt guttur de cuius cōpositiōe ē cāna radicata in pulmone: partē aūt hāc nō habēt: quia nō indigent recipere aerez per respirationē: ꝓpter quā autē cām sit hoc alia ratio est q̄ ad sciaz de nā aīaliū ꝑtinet ⁊ ibi explicabitur.

Tex. ⁊ cō. 91.

Capitulum. xxiij. q̄ homo non bene odorat: sed bene tangit ⁊ ideo prudens.

Tex. ⁊ cō. 92.

De odore aūt ⁊ de olfatu minus bñ determinabile est q̄ de supradictis sensibus lz. n. hō habeat ingeniū per qō possit excitare odores ⁊ cōferre de differētijs eoꝝ pluſq̄ aliud aīalium: tamen in organo odoratus nō bene sentit odores: ⁊ iō non est manifestū homini p sensuz q̄le quid sit odor sicut manifestū est quale quid sit sonus: ⁊ quale q̄d color: causa aūt huius ad sciam libri de aīalibus ptinet: sed tamen ꝓpter doctrine bonitatē etiam h aliquid dicet. Est eni causa huius q̄ hō inter cetera aīalia maius bz cerebrum ⁊ maius caput ꝓportione sui corꝑis: cerebrum aūt humidū ⁊ frigidū est: id aūt q̄ cōnaturale est odori siccū ⁊ calidū esse opz: q̄ aūt cerebrū hois sit frigidum ⁊ humidū respectu alioꝝ aīaliuz indicat lōgitudo dormitionis hois diutius. n. ⁊ sepius dormit hō ceteris aīalibus ita q̄ quasi medietas vite hois somno ō putat: ⁊ iō nō per accidēs ꝓpter defluctia reumata vt quidā dicūt hō male odorat sed nāliter ex ipsa cerebri q̄titate ⁊ cōplexione ꝓpter qō animalia sicca habētia cerebra sicut canes qui breues habēt nasos: ⁊ vultures ⁊ tigrides bene odorāt: causa igit q̄ odor nō bene determinabilis est quale quid sit est: qz sensuz odoratus bz homo incertiorē aīalibus aliꝭ ⁊ aliꝭ sensibⁱ ⁊ bz eum aliꝭ aīalibus multis deteriorē: ꝓnaue eni sive obliter hō odorat cuius signū est: qz differentias quas ad sapores nō refert nō discernit in odore subtiliter: sz excellentias tm̄ percipit quaꝝ vna est cū letitia que ē redolēs siue bene odorāns: alia autē cū tristitia que est fetēs siue male odorans. medias aūt nō ꝑsiderat differētias sicut nō exīte sibi certo eo quo sicut agēte sentimus in h sensu. Rationale aūt est ⁊ sic ē hominē odorantez: sicut sunt quedā aīalia vidētia: aīalia. n. aq̄tica ouros oculos habētia nō sentiunt bene colores ⁊ differētie colorⁿ mediorⁿ nō sunt his manifeste valde: sed excellētias sentiunt: que cū terrore sunt ⁊ nō terrore q̄m excellentia visibilis cū terrore imutat oculū p/cipue multū humidū humiditate aliena: q̄m h humiditas mouet: ⁊ discurrit in oculo ⁊ fozamina lucis vel albedinis intense receptiua diffūdit ⁊ diuaricat ⁊ sic facit magne ⁊ mōstruose quātitatez: ⁊ ideo cū terrore videt quod videt: hanc aūt humiditatē habēt in oculis aūtica magnos ⁊ our os oculos: hūtia idicat āt id h qō accidit in homine: si. n. hō indigesta humiditate in oculis discurrēte post sonū subito cādele lumē videat videbit lumē esse magne chozuscationis vel incēdij ⁊ terretur ad visuz alia autē his opposita videt talia animalia sine terrore ꝓpter malicia sui visus. Sic autez ⁊ hominū genus sentit odores quo ad hoc q̄ nō valde manifeste sunt sibi odoꝝ medie differētie: sed tamē differentias quas in natura odoꝝ nō permanifeste sentit ingenio adiutus potius q̄ olfatu ſm analogiā ad sapores gustus distinguit ⁊ accipit per silitudinez spēs sapoꝝ: cuz speciebus illis q̄ sunt odoꝝ. Hoc eni mō iuuatur optime in odoꝝ differētijs cognoscēdis: quia gustus est quidā tactus vt infra dicemus: tactū autē hz homo certissimū inter oēs sensus ⁊ inter oīa animalia in aliꝭ. n. sensibus multuz deficit ab aliis animalibⁱ ꝑz tactū aūt multuz differt in bonitate sensus ab aliꝭ animalibus: ꝓpter quod ⁊ hō prudentissimū est alioꝝ animalium: ca autez huius est qz tangibiles qualitates mixtione sua cōplexionez faciunt: que cōplexio cū magis ab excellentijs recedit tūc medietati ⁊ equalitati est vicinior: ⁊ ideo celo simlioz in quo nulla est vīno cōtrarietas: ⁊ qz ſm merita materie dātur forme sicut dixit plato ⁊ vnicuiq̄ cōplexioni ꝓpria respōdet forma: iō equaliozi cōplexioni debetur anima nobilissima q̄ est intellectiua ſm prudentiā dicto intellecto: inter hoies aūt quicūqz equaliorē habēt ꝓplexionez habēt eaz in hoc q̄ magis recedunt ab excellentijs: ⁊ ideo illi optimum habent intellectum alias tactuz ⁊ aptiozes sunt ſm industriaz intellectus ita forte: q̄ tantū ad equalitatem reducetur cōplexio q̄ videbuntur esse quidam dij terrestres: oīa quasi per seipsos intelligentes: ⁊ hi omnes sunt mollis ⁊ nō laxe carnis q̄m mollities ꝓuenit ex sicco bene cōmixto cuz humido: ⁊ hoc est spumosum subtiles generās spiritⁿ laxitas autez carnis ꝓuenit ex multo humido frigido: sed caro debet esse terminata tēperamēto calido quod ꝓportiōabiliter moueat spiritus ⁊ non cōmisceat operationes suas sicut facit superfluum caliduz: signū autem huius complexionis est tenuitas vnguiuz ⁊ subtilitas capillorⁿ: hec eni indicant lucidos ⁊ subtiles esse spiritus cozdis qui ad cerebrū venientes optime deseruiunt virtutibus aīalibus ⁊ inde ꝓueniunt sapientie ⁊ industrie: ⁊ quibⁿ ꝓudēs ⁊ ingenioſus efficit hō q̄tū ē de natura ⁊ ad actū prudētie venit nisi ꝓ incrtiā nature destruat aptitudinē hec igit ē vera cā prudētie: ⁊ nunq̄ errātes dicūt cē bonitatē imaginatōis bonitas. n. imaginādi ex frigida ⁊ sicca ꝓuenit ꝓplexiōe ⁊ h idicat vl̄ facit idustria ⁊ ingenium: hec aūt oīa dicta sunt vt sciat q̄ certificatione

Tex. ⁊ cō. 93.

Tex. ⁊ cō. 94.

sunt ambe differētie odoꝝ congnite per sapoꝝ differētias eo ꝙ sapores melius scimꝰ cuꝝ gustus sit tactus quidā ex dictis aūt opꝛ accipere falsuꝝ esse vel dictuꝝ antiquoꝝ quoꝝdaꝝ dicentiū ꝙ aranea cuncta animalia excellit tactu: hoc.n. dicētes nō sufficiēter credidērunt signo: videbāt.n. araneaꝝ sentire vermiculos tangentes fila sui rethis ad magnā distantiā ⁊ hoc ob hoc nitatē sensus tactuſ forte credebāt qō pro certo minime verꝝ est: nihil.n. spisse pellis ⁊ frigide cōplexionis ⁊ viscosam habēs humiditatē pcellit in tactu: sed hꝫ tactum quasi stupidū: cuius signū est qꝛ aranea etiā cum tangitur cū igne lēte ⁊ nō cito sentit: ⁊ iō pceptio vermiculoꝝ tangentiuꝫ rethe est ꝓpter motū rethis. quia ꝓtinuū est: mota.n. vna parte ꝓtinui mouet totū ꝓtinuū

Text. ⁊ cō. 95.

Lapim. xxiiij. qualiter odoꝝ differētie per analogiā ad differētias sapoꝝ accipiunt.

Eterminātes igit̄ species odoꝝ ⁊ p̄ analogiā ad sapores rationabiliter determinabimꝰ eas ꝙ odor sequela est saporis vt frequēter exce pto hoc solo ꝙ odor sicci est ⁊ sapor humidi terminā/ti ⁊ cōplexionalis Unde sicut sapor alius est dulcis ⁊ alius amarus: ita odor alius est dulcis alꝰ amarus: ⁊ plerunqꝫ est dulcis odor resolutus a dulci sapore: ⁊ ab amaro sapore plerūqꝫ resoluit amarus odor: quedam ꝓportionabiliter habēt odorē ⁊ saporē: verbigratia dulcē habēs saporē dulcē hꝫ odoremꝫ: alia autē non ita: sed cōtrarie habēt sapores ⁊ odores ⁊ hoc cōuenit p accidēs: est.n. aliq̄d dulcꝫ habēs saporē, quod cū exsiccatur a calido adurēte faciēte ipsuꝫ euaporare odoremꝫ accipit amaꝝ odoremꝫ ⁊ fit hoc multis modis: aliquando.n. ipm calidū cōplexione terminādo ⁊ digerendo humidū facit dulcꝫ saporē: ⁊ ꝙ non pōt terminare humidū nisi aliquid de terrestri cōburat: iō est in eo ꝙd dā respersuꝫ amaꝝ quod ꝙ siccius ⁊ calidius est vincit odorē spargēdo aliud: ⁊ ideo dulcē habēs saporemꝫ amarū hēbit odorē: aliquādo aūt sit ecōuerso: ꝙ dulcē habēs odorē acrē hꝫ saporē: hoc aūt cōtingit ex caliditate ineq̄liter terminante humidū cōplexionale: tūc enī in exterioribus vbi calidū a sole: ⁊ caloꝛe loci sufficiēter terminat ⁊ interioꝛib⁹ adhuc est in eo cruditas ꝓpter frigidū ⁊ ꝙ exterius calidus est magis respgit odorē ⁊ est dulcis odor qū tamē gustat ꝓpter multitudinē acredinis ꝛioris videt totū acre. Sic ergo ex causis ⁊ multis alis nō ꝓportionales sūt odores saporibus Sicut aūt diximus de amaro ⁊ dulci saporibus ⁊ odoꝛib⁹ ita est ēt acer sapoꝛ ⁊ odoꝛ ⁊ acutus sapoꝛ ⁊ odoꝛ: ⁊ austerus ⁊ pinguis. Acer āt causat a frigido ex pellēte calidū tūc.n. remanēt ptes quedā itēse q̄ acredinē faciūt: vnde acredo est ex cruditate austerus āt est q̄ puenit ex maioꝛi caliditate quā acer. Acutꝰ āt est ex caliditate oꝛo vincēte. Pinguis aūt ex caliditate terminā te ⁊ digerēte sꝫ magis ꝓuertēte q̄ cōsumēte: in illa enī vincit humiditas acrea spumosa q̄ facit piguedinē. Hec aūt hic superficialiter dicta sūt: sꝫ in de sensu ⁊ sensato sb tiliter dicēt. Acceperūt aūt odores nōia a saporibus eo ꝙ nō multū in ꝓpꝛio genere permanifesti sūt odores sicut pmanifesti sūt sapores sm rex saporosaꝝ similitudinē: dulcis.n. sapoꝛ est in melle ⁊ in croco: ⁊ ab his est ēt dulcis odoꝛ. Alter aūt sapoꝛ est in herba q̄ dicitur thim⁹ ⁊ in ea q̄ dicit opthius ⁊ ab his est etiā alter odoꝛ qui fere simulis ē saporī ⁊ odoꝛi serpilli in alīs aūt plerūqꝫ simlis est. Forte aūt alicui videbit saporem ⁊ odoꝛ inducaꝝ herbarū magis ēe acutus: sed ea q̄ hꝫ dicūt exēpli gratia dicūtur. Similiter aūt acutus saporem in alio: ⁊ in illo silr est acutus odoꝛ cuiꝰ cā tam dicta ē qz sicut saporꝛ sequela est ꝓplexionis sicce vel humide cōbuste vel frigide vel sm alios modos: quibꝰ caliduꝫ cōplexiōe vincere vl vinci pōt sic gnāt pepana vl ob setica vl optettes vl oppositis idigestionib⁹ idigesta: ⁊ ex hꝫ cōstituunt sapores. Sed odores sunt ex allatiōe taliter vel alio mō digesti vel crud t: ⁊ iō sicut sapores sequntur complexiones: ita odores sequūtur saporeꝫ. Ex hꝫ autez pz ꝙ in simplicibus coꝛpoꝛib⁹ q̄ vere simplicia sunt: nec saporꝛ nec odoꝛ esse pōt: qꝛ in eis sunt q̄litates ꝓxime nō cōtrarie: ⁊ ideo per suas excellētias sunt in ipsis. In plātis aūt ꝑcipue sunt eo ꝙ in plantis ꝑcipua sunt agētia q̄litates ꝓxime: cū nō habeāt nisi ptem ptis aīe. In aīalibus aūt nō ita qꝛ ibi magis agitur ad opationes aīe ⁊ iō nō ita manifestant in eis ꝓximarū qualitatū actiones elemētales. Hec autē plenius scientur in libꝛo de vegetabilibus.

Lapim. vigesimūquintū qualiter odoꝛ se hꝫ ad olfactū ⁊ ad mediū ⁊ vtrūqꝫ sit euaporatio sumalis.

Text. ⁊ cō. 96.

f Icut aūt esse diximꝰ auditus ꝓparatū ad suū sensibile sic est quilibet sensus se habēs ad sui sensibilis ꝓximas differētias: auditus enī ē audibilis ⁊ nō audibilis: visus visibilis ⁊ nō visibilis. ⁊ similiter ēt olfactus est odorabilis ⁊ nō odorabilis: nō odorabile aūt siue inodorabile dicit triplr. ſ. quod impossibile est hēre odorē ꝙ sentiat odoris ꝓximatiōe sicut simplicia: ⁊ dicitur nō odorabile: quod ꝑuum hēt odorē vīr cōꝛpehēsibilē per bonū olfactū: ⁊ dicit inodorabile qō hꝫ odorē parū: aut qꝛ fetidū ē: aut quia coꝛrūpēs est: sicut sūt odores quoꝝdā venenoꝝ ⁊ cadaueꝝ coꝛrupcntiū his aūt modis ⁊ ingustabile dicit.

Text. ⁊ cō. 97.

Silr aūt olfatus est per mediū distās qō est aer vel aq̄: sicut ⁊ duo sensus: de q̄bus iā supra determinatū ē: aq̄tica enī aīalia ꝓpter eādē cām videtur hēre odoris sensū sicut ⁊ aīalia sanguinē habētia: in oībus enī his vnū signū est ꝙ olfactū hēant: eo ꝙ a lōge currūt ad aliqd mētū cū nō moueant nisi ab odore: ꝓpter etiā falsum est qō dicit plato ꝙ. ſ. odoꝛ sit sumalis euaporatio rei odorabilis: ⁊ hāc platonis opinionē ponit ⁊ iprobat arist. in libꝛo de sensu ⁊ sensato: ⁊ ibi ēt nos eādē iprobabimꝰ vl iprobabimꝰ. Sꝫ hꝫ mirādū est qō q̄dā ancellsorū nostroꝝ dicūt arist. sentire ꝙ odoꝛ sit sumalis euaporatio: cū oīno arist. illud iprobet: vñ nō est dubiū illos aristotelē non intellexisse. Signū aūt ꝙ odoꝛ non sit euaporatio sumalis est ꝙ fumus est q̄dā pꝑs sbalis: subtilis sumātis coꝛpis resoluta ex ipso: ꝓp qō sumās leuis efficit q̄ mltū sumauerit: māe.n. generabiliū maioꝛ extensio ⁊ raritas quā pōt hēre est in forma ignis: dicamus igitur ꝙ ex vno pugillo terre fiāt ꝑ rarefactionem mille pugilli ignis: eo ꝙ coꝛpus rarius maioꝛē hꝫ quātitatē: pars aūt que sumat ⁊ in sumū resoluit ex alīquo odoꝛifero nō est quantitas pugilli: nec sumꝰ est ita attenuatꝰ sicut suba ignis: dixim⁹ aūt ꝙ sensata sperice in circuitu generant: diffūdit aūt odoꝛ alicuius in circuitu ꝑ quingētas leucas ad minꝰ: cum aūt a cētro rei odoꝛifere ostet odoꝛ diffusus ꝑ quingētas leucas: tūc diametri sperice odoris sūt mille leucaꝝ in circuitu: ⁊ replet odoꝛ sperice diffusus totū spatiū illud si igit eēt sumalis euaporatio: oporteꝛet ꝙ fumosa ꝑs rarefieret spatio mille leucaꝝ nō linealiter sed sperice in longuz latū ⁊ ꝓfundū: tanta autē materia non hꝫ tantam extensionē: nec etiā sub forma ignis: ergo fumosa pars in cōparabiliter rarioꝛ esset igne quod est impossibile: falsū est igit ꝙ odoꝛ sit sumalis euaporatio. Quod āt ad spatium aliqñ extendat experimēto ꝓstat cede.n. grādi facta in terra grecoꝝ aduenerūt ad cadauera vultures ⁊ tigrides ab

tigrides ab odore tracti: q̄ nunq̄ aīa in terra illa visi fuerant: t locus ꝓpinquior vbi aīa fuerant visi a loco ce dio: distabat spacio quingentar leucarum. aliud autez experimentū est q̄ in aqua missa parua parte canfore: inficit aqua multo longius q̄ canfora p fumū posset extendi: sicut igit diximus q̄ oēs species sensibilis p esse spūale t intētionale se multiplicāt i medio: ita t odor. t iō sine omni materia rei odorabilis diffundit in medio sola q̄litas odoris. Si. n. in fumo diffunderet tunc materia veniret ad sensum t non esset necessariū medium ad sensum: sed esset pp bene esse: t hoc nos supra improbauimus sensus enim fm hoc non esset susceptiuus speciei tantū: fm q̄ est species: sed potiꝰ fz hoc eē qō habet in materia: t h nos inferius oīno ostendemꝰ fore falsum. Adhuc autem non esset sensibile p se motiuū sensus: sed per aliō sue materie quod omnino falsum est: sicut supra est probatū: t hec mouerunt aristotilem ad hoc qō dixit odorē non esse fumalem euaporationem. Auicē. aūt sequens platonem dicit odorem non sine euaporatione diffundi: t concedit mediū sensus non esse necessarium ad hoc q̄ sit sensus fm actuz: sed ad bene esse ipsius: t iō dicit q̄ si aliquod sensibile cōiungi posset sensui fm esse spirituale sine medio: tunc non exigeret mediū: t tale dicit esse euaporationem: q̄ illa est spiritualis: t odor in ipsa est fm esse spirituale. ad experimenta aūt dicit: q̄ per geometriaz in scia visus scitur q̄ visus extenditur ad loca lōgiora q̄ do exaltatur oculus videns. aues aūt vultures t tigrides aues que sunt adle varie altissime sup eminentias montiū volant t ideo longissime videt. Adhuc autez poterat esse q̄ venti validi illuc detulerūt odores: cū euaporatione fumali. signū aūt ponit etꝰ qō dicit q̄ pomū qō diu odoraf per exsuccionem odoris leuis efficitur: t citius corrūpitur: similiter aūt q̄ odores veneno si necant boues t aialia qō minus facerent: si sole t simplices essent qualitatum intentiones. Quidam aūt vtriusq̄ volentes satisfacere opinionibus dicūt: q̄ duplex est euaporatio: quedaz spiritualis t quedā materialis: t q̄ odor est euaporatio spiritualis t non materialis: t isti ignorant dicta sua: quia si vocāt spirituale euaporationē corpus rarum t tenue sicut est aer: tūc ois euaporatio spiritualis est. Si aūt vocant euaporationem spiritualem alterationem medij q̄ fit sola t simplici q̄litate odoris: tunc nō saluāt platonē q̄ ipse negat hoc: t insup improprie loquuntur q: spūs in ꝑbica corpus est subtile t aereū. Et ideo nobis videtur aristotili t auerroi fore consentiendū non pp experimenta sed pp rationes inductas. t q̄ plato t Auicē. in hac parte nō bene dixerunt. Quod aūt odores corrūpunt aliquando hoc sine dubio ē iō: q: ingrediuntur p poros occultos t apertos ad interiora aialium cū euaporatiōe corporis venenosi, t euaporatio illa consortat odorē: sed non ipsa tantū agit eum sed potius medij alteratio que est a qualitate odoris simplicis: qm̄ aūt euaporatio est spūalis sicut t medium: ideo aliquando est in loco medij: t defertur ad instrumentum odorandi in odoratu: materia enim odoris non est fumalis euaporatio nisi i medio t non in odorifero: cū aūt venit ad olfactuz nō agit in ipsum per esse materiale sed per ēe intentionale quod habet in eo in quantum est medium: t non subiectum eius fm esse materiale.

Capitulum vicesimū sextū: qualiter olfactus est i respirantibus: t non respirantibus.

Tex. t cō. 98. E predictis autem oritur dubiū: vtrū oīa olfactiua similiter odorant omnes differentias q̄ sub odore sunt: hō. n. nō odorat nisi spirās siue attrahēs spm: t si qō nō ispirat: sz aut expirat emittēdo spm aut retinet spm ñ odorat: siue odorabile sit ꝓpe: siue lōge si. n. odorabile infra nasum supra organū odoratus ponatur: tunc hō non odorat: medio. n. indiget sensus: nō pp bene esse sensus: sed oīno pp eē sensuz fm actū: sicut sepiꝰ diximus: hoc. n. oībus sensibus cōe est: odorabile aūt vocamus primū odorās: sicut corpus mixtū a quo resolvitur odor. nō euaporationem ab ipso resolutam que iā hz formā t naturā medij in esse spūali: t ideo ipse ūmutat sensum tāgens organū intus sz si non respirant non sentiunt: naz sentire proprium est hominū hoc aūt manifestū, est temptantibus in se ipsis p experimenta. dico aūt proprium qō q̄dē ꝓuenit hoi omni. sed nō soli sed aliis etiā aialibus spirātibus pluribus: cā aūt huius est q: organa sensus sunt due papule admodum papularū que sunt in mamillis in anteriori parte cerebri constitute: porrecte directe contra ossa triangularia nasi: t sunt cooperte pelle tenui ne occasiones ꝓtingāt eis ex aere attracto: nec habent motū ex seipsis pelles ille: sed vento inspirate exsufflante: elevant. t odores tunc simul cū aere venientes ūmutant eas. huius autē signum est quando strictissimū habentes nasum pp clausuram foraminū que per ossa triangularia ascēdūt: aut non odorant oīno aut valde paz odorant. hoc aūt in anotomia libri animaliū scictur plenius. Ea aūt aialia que sanguinē non hūt non respirāt: eo q̄ frigida habent corda: t nō indigent cuentatione refrigerāte. t iō quidam talia dixerūt habere aliū sensum preter eos q̄ dicti sunt quo participant odorē. hoc tū impossibile ē: q: olfactus est ille qui patit ab odore: t iō siue fiat inspirando siue non: semper vnius rōnis est sensus fm q̄ ē potentia passiua a tali actione qō est odor. olfactus. n. est sensus odorabilis t differentiarū odorabilis q̄ sunt ea que sunt bone odoramenti: t talia sentiunt t spirantia t non respirantia. Amp. autem non respirantia corrumpuntur aliquando a malis odoribus. vt sulfure t huiusmodi ex quibus etiam corrumpitur homo. Sulfur enim in lacunis protectum odore interficit pisces: oportet igitur talia olfactum habere: sed non per modū illum quo habet ipsum hō t animalia respirantia. talibus enim occurrunt odores in medio sine attractione aeris. Et hoc est ideo quia instrumenta odoratus discooperta sunt eis: ad que liberum habent ingressum p medium per quod est odoratus. Tex. t cō. 99. Videtur autez hic sensus prout est in hominibus t aliis respirantibus ad eundem: prout est in non respirātibus differre: sicut differt visus aialiū habētiū duros oculos ad visum eorū q̄ molles hūt oculos. Molles. n. oculos hūtia: hūt velamina q̄ sunt lachrymalia t palpebras sup oculos: q̄s aliqs nō mouēs: nec cōcutiēs nō videt. Aialia aūt duros hūtia oculos t nō velatos hūt oculos: t mox vident sine ipedimēto q̄ apparent in ꝑspicuo fm actū lucido. Et simil organū olfactus q̄busdā est nō cooptū q̄ scz nō respirāt: t ideo occurrūt eis mox odores que sunt in aere. Aliis aūt q̄ attrahūt spūm inest h instrumētū cooptū qō tū discoopitur qñ respirāt attrahētia spiritū: eo q̄ tūc ꝑlatur vene odoratus ex spū: t pori q̄ sunt foramina nasi t elevātur in spūs velamina organorū olfactꝰ. Et pp h quecūq: inspirādo odorāt: nō odorāt i aq̄ lz aq̄ mediū sit odoris sic t aer: t h iō est q: talia olfactū fm actū nō hūt nisi qñ ispirāt: ispiratio aūt i aq̄ eē nō pōt. t iō talia i aq̄ odorare ē ipossibile. Cōparatōez aūt quā fecimꝰ iter odoratū t visū: nō fecimꝰ nisi i q̄ ad simūlitudinē illā q̄ ē habere velamina: t nō pp ne

cessitatem vtriusq; sensus: sed pp bñ esse vtriusq;. Nō velatos enim hñtia oculos petius vident: ⁊ nō velatū habentia olfactū melius odorāt: ⁊ huius cā est supra dicta. Sed hō praue odorat: ⁊ nō discernit odores rez nec odorabilia discernit p odores: sicut faciūt multa aialia alia. que res eius dē speciei idiuiduales p odores discernūt: sicut canes qui discernūt vestigia vnius cerui a vestigijs alterius cerui ⁊ inueniūt ceruū p modū odoris qō adherent vestigio. Et discernūt vestigium vni⁹ hois a vestigijs alteri⁹ hois sicut pz in canibus q̄ inueniūt fures. Hoc aūt multo meli⁹ facerēt nō respirantia si essent ita disciplinabilia sicut canes. Pauca. n. aut nulla aialia sanguinē nō habentia disciplinabilia sunt. ⁊ hoz oium cām in libris aialiū determinabimus. Est aūt sicut a principio diximus odor sicci alicuius sicut sapor est humidi cōplexionalis. Organū olfactus potentia est oīs odor ⁊ actu nullus: qz aliter non oēs reciperet odores sicut dictū est superi⁹: hec igit de olfactu supficialiter sint dicta. Adhuc. n. de odore subtiliter tractabimus in de sensu ⁊ sensato.

Capitulū vigesimūseptimū de gustu fm q̄ est i medio fm esse materiale ipsius.

g Ustum aūt eo q̄ est potentia passiua sicut alios sensus p suū obiectū determinabim⁹. Dicamus igit q̄ gustabile quodd̄ est de numero tāgibiliū. Et hac de cā non fit gustus gustabilis per mediū corpus extrinsecū: sed intrinsecū qō tñ est a gustante distinctū: ita q̄ nō est actu pars eius: sed ducit eo tanquā instrumento mediali in quo percipiat sapores. Est aūt huius corpus humor salivalis in ore ⁊ lingua. Cū. n. gustabile sit tāgibile sicut tactus nō pōt esse medium p extrinsecū ita nec gustus. Gustabile est aūt corpus in quo est actu humiditas: eo q̄ gustabile est i humido: sicut in ꝓpria materia ⁊ in medio humidū autez de numero tangibiliū. Propter qō etiā gustus formaliter differt a tactu. qz humidum in gustu materiale tantū ē: ⁊ sapor in eo est forma agens in gustū: ⁊ iō gustus non est pars tactus: sed spēs quedam sensus sicut ⁊ tactus. Si. n. gustus formaliter acceptus pars esset tactus: tūc nō essent quinq; sensus: sed quattuor quoz vnus' haberet plures partes. Et iō cū dicitur gustus esse quidā tactus: intelligitur quidā tactus qui nō simpliciter ē tactus: sed quodam mō. qz scilicet id qō est materiale in gustu est tangibile. Et qz humidū est ꝓpria materia saporis in qua diffunditur ⁊ est fm esse materiale ipsi⁹: ⁊ ideo si in aqua eē possemus: ⁊ permisceret dulce alicui quid cū aqua: non gustaremus dulcedinē ab aqua separatam: sicut accipimus spēm colozis. sed potius gustaremus dulce aque permixtū simul in humido aque extraneū lingua tangente. Et ideo tūc sensus dulcis non esset nobis tūc per aquā sicut per mediū tantum: qz in eo qō est mediū tantū non est sensibile. nisi fm esse spirituale ⁊ intentionale: dulce aūt istud esset in humido aque sicut in materia cui corporaliter permisceat: sic̄ gustamus etiam sapores in potu: qz in humido vini sunt ⁊ cū humido gustū imutāt: ⁊ nō ab humido sic̄ a medio fm esse intentionale accipiūtur. Color autem non sic videtur q̄ misceatur medio fm esse materiale nec videtur sic q̄ aliquid de partibus materialibus colorati defluat ad visum sed sic q̄ in medio videtur fm esse intentionale tantū. ⁊ h̄ est potius a medio accipere sensibile q̄ in medio. Et vt hoc melius intelligatur: opz scire q̄ gustus nō accipit speciē saporis denudatā a corpore saporoso: sicut faciūt tres sensus de quibus dictū est sed accipit cā in defluxu partium corporis saporosi ad ipsum: ⁊ iō hoc qō gustatur non qualitas vel intentio est: sed corpus qō venit ad linguā pp qō veriſſime gustus quidā tactus est: ⁊ indiget medio inintrinseco qō est pars aialis. Est aūt hoc medium nō humor salivalis eo q̄ ille humor nō est pars aialis: sed potius ligue vel fauciū extremitas in qua diffusi sunt nerui gustatiui. Humor aūt salivalis est mediū ad bene esse gust⁹. ⁊ non ad esse. qz partes corporis saporosi permixte humido salivali subtiliātur ⁊ fluide efficiunt vt possint penetrare per seipsas ad gustū: ⁊ ex hoc patet q̄ odor nō est fumalis euaporatio: qz cum omnis fumus corp⁹ sit: ſz si odor nō nisi in fumo pertingeret ad olfactum: olfactus esset quidam tactus: sicut ⁊ gustus. Si autem aliquis quesierit qualr gustus diuiditur a tactu. dicendum sicut prius. quoniam sapor in humido fm actum tangit tantum humidum inquantū humidū gustuz inquantum gustus est: non imutat: sed potius sapidū: inquantum est sapidū: pp qō gustus in eo q̄ gustus iudicium saporis est: ⁊ sic a tactu discernitur ⁊ nō est pars quedam tactus. Et in hac sentēcia auctores tres cōcordāt scōm arist. ⁊ auic. ⁊ auerois. Et sic dicendo pz q̄ gustus nullū mediū est extrinsecū: sed tñ sicut color est visibilis ⁊ proprie agit in sensuz visum sic sapor est gustabilis ⁊ p se agit in gustū: sed nō agit ⁊ pficit sensum saporis in gustu sine humiditate actuali sicut dixi mus: sicut experiri pōt cū salsum agit in gustū. illud. n. non agit sine humiditate qz salsum est bene liq̄dum ⁊ tactu humido dissoluit ⁊ liquafacit linguā ⁊ ꝑmixtuz incorporatur illi humido ⁊ agit in gustū ⁊ non aliter.

Tex. ⁊ cō. 102.

Tex ⁊ cō. 101.

Capitulū vicesimūoctauū qualiter saporis differentie se habent ad gustum ⁊ econuerso.

f Icut autem visus est visibilis ⁊ inuisibilis: tenebra. n. est inuisibilis: ⁊ visus iudicat tenebrā lucidū ⁊ coloratū. Adhuc aūt visus est inuisibilis qō est valde splendidū: qō non est ex se: sed ex i potentia visus dicit inuisibile. ⁊ iō alio mō dicitur inuisibile q̄ tenebra. Similiter aūt sicut auditus est soni ⁊ silentij qō dicitur inaudibile ⁊ est magni ⁊ excellentis soni qui etiā dicitur inaudibile: sed aliter q̄ silentiū: dicitur. n. inaudibile sicut valde splendidū dicit inuisibile sicut. n. paruus sonus ⁊ debilis dicit inaudibilis quodāmodo: eo q̄ nō mouet auditū: ita ⁊ magnus ⁊ violentus sonus est inaudibilis eo q̄ corrūpit auditū. Inuisibile. n. ⁊ inaudibile dicitur multipliciter: aliud. n. dicitur oīno inuisibile a quo priuatur vniuersaliter per se visus: aliud aūt dicit inuisibile: qō ⁊ si de se aptum natum sit videri: cum non habet visum: aut prauum habet ⁊ corruptum vel debilem: sicut ⁊ ingressibile dicitur illud quidez quod omnino priuatur gressu: aut qō non habet prout debet habere: sed habet debilem ⁊ prauum. Similiter quilibet sensus se habet ad sui sensibilis differentias. Unde etiam sic gustus est gustabilis ⁊ non gustabilis ⁊ non gustabile multipliciter dicitur scilicet quod habet priuationem omnimodam ad gustum: sicut insipidum aut quod habet paruum aut prauum ⁊ corrumpentem gustum. In omnibus autem his principium materiale saporum esse videtur potabile: ⁊ non potabile: dico autem potabile quod est humidum non simplex ſz aliquid passum a sicco: h̄ enim subiectum est saporum quos influere facit in gustum: sicut in potu est: ⁊ imporabile dicitur multipliciter sicut ⁊ non gustabile: vnde cum gustus sit potabilis ⁊ non potabilis: tamen gustus est potabilis: ⁊ ita potabile facit aut non gustum aut debilem: aut prauum gustum: potabile autem est gustus secundum naturam.

Potabile

Potabile tamen ⁊ non potabile sunt cōia tactus ⁊ gustus sed simplex est tactus. ⁊ sic ꝓprie vocat humidū: nō simplex aūt sed aliq̄d passum assicco est gustus: ⁊ sic vocat ꝓprie potabile. Et qm̄ humidū sic potabile est gustabile: a quo passiuo accipit gustus: oz ꝙ orgaⁿ nū quo sentimus sit tale ꝙ nō sit humidū tali potabili actu: ⁊ ꝙ nō sit ipz impossibile fieri a tali potabili humidū. Sic. n. actu nullū saporē habebit: ⁊ potentia hēbit oēs. Gust⁹. n. cū sit passiua potētia sicut ⁊ ceteri sensus patiē aliq̄d ⁊ imutatur a gustabili fm ꝙ gustabile ⁊ ñ tāgibile est. In tali aūt passione necesse est ꝙ orgaⁿū fiat humidū humido potabili: q̄ sicut dictū est supra: saporosi partes nō pertingūt ad orgaⁿū gustus nisi fluētes ꝓmixte humido potabili. Si aūt in tali passiōe fiat humidū: ⁊ tūc opz ꝙ fuerit tale ꝙ possibile fuerit fieri humidū: ⁊ tm̄ in se saluatum sit ab humido potabili: q̄ aliter non oē tal ter agens potabile recipet. Gustatiuū enīz orgaⁿū quo sentimus nō est actu essentialiter humidū: sed pot⁹ saluatū ab ipso. Huius aūt signū est ꝙ duo impediunt sensuz saporz in lingua: si. n. sit multū sicca ⁊ q̄si adusta sicut ē in febricitātibus in acuta nō sentit lingua sapores. Adhuc aūt si sit multū humida lauātur ab ipsa sapores: sicut fit in his q̄ aqueū fleuma multum hñt descendēs in linguā. eo ꝙ multū talē humorē in stomacho hñt nō bene sentiūt sapores: q̄ oia videntur eis insipida. sicē aq̄ vel sicut albumē ouī. In ligua. n. sicut dixim⁹ tactus sit primi humidi qō subiēctē saporibus: hec aūt duo impedimēta ponim⁹: q̄ sicut q̄n aliq̄s gustat fortē saporē alicuius viscosi humidi sicut mellis ⁊ postea gustet altez: videbitur secūdus impedit⁹ ꝓ primū: ⁊ sic est qui multū humidū ⁊ superfluū hñt in lingua: semper impediti sunt a discretione certa saporū.

Secundū aūt impedimentū est sicut in infirmis laborātibus ex colera adurente oia amara esse videtur: eo ꝙ talis sapor est in lingua eoz sicca ⁊ adusta: ad h igit ꝙ bene gustet lingua: opz ipsam ē saluatam a supflua humiditate: ⁊ non impossibilē ad humoris receptionez. Ex oibus aūt his patet perypateticorum sniam esse ꝙ medium in gustu extremitas est lingue: tangens saporosa q̄ sunt actu pars gustantis. Humidū aūt saliuale saluat in esse mediū ad cōuenienter tangendū id qō ē medium in gustu. orgaⁿū aūt est neruus gustatiuus q̄ diffunditur ex maxima parte super lingue latitudinem ⁊ in aliqua parte in superficie ꝓcaua fauciū.

Capitulum vigesimumnonū de differentijs saporum fm speciem ⁊ qualiter se hñt ad gustum.

Tex. ⁊ cō. 105.

Iacet aūt in libro de sensu ⁊ sensato propriuz est dicere de generatione saporum tm̄ pp doctrine bonitatē aliquid hic dicemus: dicimus aūt ꝙ spēs saporz sicut ⁊ in coloribus ⁊ in aljs sensib⁹ prime quidē ⁊ extreme sunt simplices ⁊ cōtrarie ⁊ he dulce ⁊ amarz. consequentes aūt ⁊ ꝓxime medijs que propinquiores sunt extremis: sunt pinguis q̄ proxim⁹ est dulci: ⁊ salsus qui proxim⁹ est amaro. q̄ aūt magis distant ab extremis versus medium per eque distantiā sumptū. sunt sicut acer ⁊ austerus: ⁊ ponticus ⁊ acetosus ⁊ acutus. Iste enim fere vident saporū oēs differē tie: ⁊ est in eis magna diuersitas inter auctores: qm̄ in reiveritate galienus ⁊ auice. volūt ꝙ cā saporū sit calidū ⁊ frigidū diuersimode vincētia humidū a ficco passum: ⁊ si calidū ⁊ frigidū essent cā contrariorū ⁊ mediorū saporz: tūc opz ꝙ maxima contrarietas in saporibus oriret a calido ⁊ frigido: ⁊ nos videmus ꝙ hoc non est verū: q̄ calidū ⁊ frigidū causant in diuersis saporem eūdem. amarū enim causat aliquando a calido terrestri combusto: ⁊ tūc cā eius est calidū. aliquando aūt causat a frigido: sicut in saporibus plantarū que cū pepane sunt dulcescūt. illarū enim omnium fructus vt multū in principio est amarus: ⁊ similiter licet dulce frequenter causet a calido in humido subtili bene admixto cū sicco subtili: tamen potest etiam causari aliquando a frigido: sicut in plantarū fructibus que cū pepane sunt fiūt amari. illi enim a principio sunt dulces vel insipidi. constat igit ꝙ calidū ⁊ frigidū: nec essentialiter nec generaliter causant contrarios ⁊ extraneos saporres. Et adhuc etiam hoc constat alia ratione. quoniaz multa sunt calida complexioni hominis: que inter omnes est equalior: que tamen non necessario sunt in se ⁊ simpliciter calida: vel etiam alij complexioni calida: sicut aliquid calidum homini frigidū est leoni: qui calidior homine est: Et ideo si forte Galienus ⁊ auicē. experimentis probant amarū vniuersaliter operari calorem in homine: non est propter hoc probatū ꝙ amarz in se ⁊ simpliciter sit calidū: vel cuilibet sit calidū. ⁊ si omnia hec non curemus: tamen constat ꝙ agens de generatione sensibilis: causas dare debet que sunt essentiales: vt forme quedam in illo sensibili de quo agit: ⁊ ideo fm proprietatem istius sententie dicimus nos ꝙ extremi simplices sunt sapores: dulcis ⁊ amarus: ⁊ q̄ duplex est mediū. s. per eque distantiam: ⁊ per vicinitatem ad vnum contrariorū sumptū: dicimus ꝙ dulcis propinquiorem iuxta se habet salsum. alij aūt quinq̄ sunt magis remoti: ⁊ videt ꝙ omnes illi sint versus amarum qui sunt acer: ⁊ acutus ⁊ acetosus: ⁊ alij qui sunt austerus qui idem vocatur stipticus ⁊ pōticus videntur esse magis versus dulcem. isti aūtez medij sunt causati ex diuersis vijs quibus mouetur dulce in amarum vel econuerso. licet enim plura media habeant alia contraria: tamen non semper per illa omnia mouētur quando fit motus de contrario in contrariū. quando enim mouetur album in nigrum vel econuerso non semper prius venit in colorem extremum: sed aliquando in illū: aliquando in raropō: ⁊ aliquando in viridē: aliquando autem in croceum: fm diuersitatem eius qō alteratur. ita est etiā in saporibus: ꝙ alteratio que ē de dulci in amarum: aliquando est per pingue ⁊ ponticū: aliq̄n per acre ⁊ acutū fm diuersitatem nature eius: ⁊ sic qō alteratur: ⁊ cū i omni motu sint multa facta sicut in phisicis est determinatum: vbicūq̄z timetur mot⁹ an tez sit in extremo simplici. ibi constituet mediū compositum ex vtroq̄ extremoz. ⁊ hec generatio mediorum est propria ⁊ formalis: cum nos iam in tertio phisicorum ostendimus ꝙ motus alterationis nō est nisi forma pest formam fm continuum fluxum potentie ad actum. De numero autem saporum ⁊ certa fm speciem generatione dicemus in libro de sensu ⁊ sensato. organum autem gustatiuum est potentia quelibet differentia saporis: ⁊ sapor qui est gustabilis est illud qō facit gustū actu huiusmodi esse qualis est sapor.

Capitulum trigesimum de tactu: vtrum sit vnus an plures.

Tex. ⁊ cō. 106.

Eo autem quod potest tangi ⁊ de tactu eadem ratio est que dicta est de aljs sensibus: quo ad hoc ꝙ tactus virtus passiua est que ad actum ducitur per species tangibilium qualitatum: ⁊ cum communicatio sit inter agens ⁊ patiens si agentia in actu sunt plura genere: quorum nullum agit per aliud: oz ꝙ tact⁹ sint plures vnius diuersas hītes cōiactiōes ad diuersitatē generis agētū. Unde si tact⁹ nō est vnus: tunc necessarium est ꝙ ea que tanguntur sint

genere plura: ⁊ ecouerso: si ea que tanguntur sint genere plura: necessarium est tactum plures virtutes esse.

Tex ⁊ cō. 107.

Adhuc aūt hz dubitationē magnā: vtruz tactus sit plures virtutes aut nō. Adhuc aūt hz dubitationez ḋd est quo vt ıstrumēto ⁊ vt medio sentimus ī tactu: ⁊ si aliquo vt medio sentimus ī ipso. hoc. n. multi negauerūt. Dubitat. n. mox sensibili occurrēs. caro sit q̄ sic̄ instrumēto sentimus: ⁊ in his q̄ nō hñt carnē sit mēbrū similis carni: quo sentiūt aliā carnē ⁊ sanguinē nō habentia: an nō sit hoc orgaūm quo sentim⁹: sed poti⁹ carovl̄ simile carni sit mediū p qō reddit sensus: ⁊ orgaūm sit aliud aliq̄d intrinsecus: qō est pr̄imū ⁊ pr̄incipale q̄ sentimus ī tactu. h. n. ambo hñt dubitationē. Qō. n. nō sit vnus sensus sed plures videt̄ ꝓbari ex hoc q̄ sic̄ sepe diximus: oīs sensus vnus: vnius cōtrarietatis eē vide sicut visus albi ⁊ nigri: auditus grauis ⁊ acuti in sonis. gustus aūt amari ⁊ dulcis. in eo āt qō pōt tāgi qō spēz suā generat in tactu multe insunt cōtrarietates: quarū nulla sentitur p alterā: sic̄ calidū ⁊ frigidū: ⁊ humiduz ⁊ siccū: quaꝝ neutra p alterā sentitur. Est aūt talis grave ⁊ leue: q̄ tactu sentimus: ⁊ p aliā aliquaz ꝓtrarietatē: ⁊ ḋdā ponūt duꝝ ⁊ molle: aspeꝝ ⁊ lene: sed hec nō sunt adeo pr̄ia sensibilia: sic̄ ea q̄ dicta sunt: qz durum qō resistit tangenti est aliquo mō siccū: ⁊ molle est qō cedit tāgēti ⁊ ē aliquo mō humidū. Similiter aūt aspe rū qō in pluribus partib⁹ sue sup̄ficiei tāgēti resistit est aliq̄d sicc̄: sicut ⁊ lene cuius partes in vnā sup̄ficiē cōfluentes: ē aliq̄d humidi. Sed primo enumeratꝝ contrarietatū nulla oīno sentit p aliā. Est aūt etiaz tactus quozundā alioꝝ quecūqz sūt huiusmōi q̄ tāgētia imutant ad spēm suā per tactū: ⁊ nō p aliquā aliā pr̄iorē naturā sentiūtur: ⁊ talia sunt sicut dissolutō cōtinuitatis ī corpore: q̄ est ex verbere vel vulnere: vel aliquo alio. Et sicut oppositū eius qō est cōsolidatio cōtinuitatis. Dissolutō. n. ñ sentit: nec ex calido: nec ex frigido: nec ex humido vel sicco: nec ex grauē vel leui. Similr aūt est de ꝓsolidatione. Corruptio ḋdē ꝓplexiōis sentit ex aliqua pr̄imaꝝ q̄litatū corūpente ꝓplexionē: sed dissolutio nō est contraria ꝓplexioni: sed poti⁹ ꝓpositiōi: ⁊ inter ꝓplexionē ⁊ ꝓpositionē superius distinxim⁹. Tale aūt sensibile tactus est: etiā delectatio q̄ est in venereis: sed nō ea q̄ est in potu ⁊ cibo: qz illa ē calidi ⁊ sicci ꝑut respōdet fami: sed illa ē frigidi ⁊ humidi ꝑut respōdet siti. Hec āt oīa tāgibilia plurium generū sunt nō subalternatiz positoꝝ: ⁊ iō videt̄ passiuū his actiuis respōdens plures eē sensus: ⁊ non vnus spē vel numero vel genere. nō. n. sufficit q̄ hec oīa ī vno sint genere generalissimo: qz sic oīa sēsibilia eēnt vn⁹ sensus. Hz āt solutionē sophisticā ad hāc inductā dubitationē: eo q̄ aliquis forte instabit ⁊ dicet: q̄ ꝓbatio quā induxim⁹ q̄ oīs sensus vnus: vnius sit cōtrarietatis sit falsa: qm etiā in alijs sensibus plures videnē inesse ꝓtrarietates sic̄ in voce nō solū est vna cōtrarietas q̄ ē acutio ⁊ grauitas: sed ēt magnitudo ⁊ paruitas vocis: ⁊ lenitas ⁊ asperitas eius: ⁊ his similia ꝓtraria q̄ circa vocē inueniri possunt. Sūt aūt ⁊ circa colores huiusmodi plures differētie cōtrarie: sed cāliter soluēti inductā dubitationē etiā si cōcedamus plures ꝓtrarietates quas dicit tñ oēs has esse videmus circa subiectū vnū cōe: qō est pr̄imū genus eaꝝ. pr̄im⁹. n. oēs sunt in voce: ⁊ secunde oēs in colore. Jn tāgibilibus aūt non inuenimus aliqō sbm pr̄imū qō sit genus cotrarietatum superius inductarum. Et iō adhuc remanet dubium: vtruz tactus sit sensus vnus vel plures: inducte etiā differentie non dicunt cōtraria vltima: qz vltima cōtraria in quolibet genere sunt simplicia sed magnitudo ⁊ ꝓuitas: ⁊ lenitas ⁊ asperitas non sunt vltima in voce: sed oīe sunt vocuz mediaꝝ: sicut in li. de sensu ⁊ sensato ostendemus. Similiter aūt est de his que sunt in colore. Quod aūt in sensibus tactus non sit genus vnum patet: qz si ꝓsideramus ea sm esse pr̄out phīcus ista considerat: tunc calidum frigidum ⁊ humidum ⁊ siccum sunt in qualitate: ⁊ leue ⁊ graue: que causantur a raro ⁊ denso sunt ī substantia eo q̄ super substātiam non addunt nisi situ quēdam qui est in partibus materie. ostensum est igitur de mōstratiue q̄ sensus tactus est plures virtutes tactiue: ⁊ sic determinata ē vna supius inductarū dubitationū.

Capitulum trigesimum pr̄imum: q̄ caro nō est orgaūm tactus.

Tex. ⁊ cō. 109.

r Emanet aūt querenda hec questio: vtrum orgaūm quo sentimus intus sit. an nō. Qō autem orgaūm tactiuū exteriuſ sit. ⁊ sit caro que mox occurrit tāgibilibus sicut quidam dixerunt: illud est signū qō inducunt ad hoc probandum. q̄ statim fit sensus sm actum quādo tāgunt carnē tāgibilia. hec fuit causa q̄ dixerunt carnē esse orgaūm tactus. viderunt enim q̄ alijs sensibus q̄ non fit sensus sm actū: nisi quando spēs sensibilis est in actu vel in sensu: ⁊ arguebāt ex hoc q̄ cum sensus sit sm actū: q̄ tunc habet speciez sensibilem in orgaūo: sed tactus carnis ad tāgibilia mox est sensus tactus sm actū. mox igitur species tangibilis recepta est in orgaūo tactus. caro igitur orgaūm est. ⁊ non medium. Amplius autem pr̄ius tempore sensibile est in medio q̄ in orgaūo: quoniā orgaūm accipit qō redditur a medio: ⁊ mediuz accipit ab obiecto sicut cōstat ex predictis. si igitur medium esset caro pr̄ius esset qualitas tangibilis in carne q̄ in orgaūo: sed nō est sm actum sensus: nisi quādo immutatum est orgaūm: ergo qualitate sensibili exīte in carne: non esset adhuc sm actum sensus: ⁊ h nos experimur fore flm̄: ⁊ propter istas rationes magni viri de perypateticoruz secta dixerunt carnē neruosam esse orgaūm tangendi alexander. s. ⁊ themistius ⁊ posterior eis auicē. Sed qz aristotelis opinio his non concordat: dicimus nos nullum esse signum quod induxerunt ad probandū q̄ caro mox sensibilibus occurrens sit orgaūm sensus. cuius probatio est q̄ si aliquis nunc circa carnē suam extenderit aliq̄d tenue sicut pellē vel membranam ⁊ faciat sensum per tactum tangibilium similiter sicut pr̄ius mox vt tetigerit tangibile significabit se sensui. ⁊ non est qualitas tāgibilis pr̄ius tempore in membrana vel pelle q̄ sentiatur in corpore: ⁊ tamen cōstat q̄ mēbrana nō est orgaūm sensus. Si autem aliquis dicat q̄ nō est simile: qz mēbrana supinducta carni est extranea: ⁊ caro est cōnaturalis ⁊ mēbrum aīati corporis: dicem⁹ q̄ ē simile q̄ tuz ad hoc q̄ nō intercidit aliqō tps inter sentire ⁊ sē qualitatē sensibilē in pelle: sed in hoc ē dissimile: qz caro eo q̄ naturalis est: certificat ⁊ demōstrat certius sensibile q̄ pellis: eo q̄ sicut diximus ipsa est pars sentiētis: signū igitur qō induxerūt fallax est. Caro aūt ad tāgibilia videt̄ sic se hēre: sicut si circulariter nobis aptatus eēt aer sicut ps actualis aialis sentiētis exīs tūc enim p vnam ptez nostrā videremur sentire: ⁊ sonū: ⁊ odorē: ⁊ colorē: ⁊ ab vnitate illi⁹ ptis qua sentiremus videret esse vnus quidā sensus auditus ⁊ visus ⁊ olfactus. nunc autē quoniā determinatum ⁊ distinctū est a nobis mediū per quod sentimus tria sensata inducta qz determinata sunt organa ipsoꝝ sensuū: iō manifestū est q̄ predicti sensus plures sunt ⁊ nō vnus. Medium autem forma cōiunctum nobis vel determinatum non facit sensuz.

Tex. ⁊ cō. 110.

facit sensuz vnū vel plures: sed potiꝰ vna ꝓportio passiui ⁊ actiui facit vnā: ⁊ plures ꝓportiones faciūt plures. Tex.⁊ cō.iii.

In tactu aūt est hoc imanifestū ⁊ latēs: eo ꝙ medium in ipso nō pōt esse a nobis distinctū. cuius cā est ꝙ animata corpora sentientia omnia componuntur ex tāgibilibus p essentiā corporis: ⁊ ideo oportuit ꝙ nō p species suas tantū: sed etiā p suas essentias corporib⁹ aiatis ꝓiūgerent i sensu: ⁊ iō oportuit ꝙ actu ps eēt aiati medium p qō talia sentit. Nec pōt eē simplex corpꝰ ex q̄ ꝓponit corpꝰ aiatū tribꝰ de causis. Quaꝝ vna ē ſm hāc intētionē principalis: qz sic diximꝰ supra: medium nullā actu oz hēre q̄litatē illiꝰ sensibilis cuiꝰ ē medium. Et hoc nō pōt nisi altero duoꝝ modoꝝ. Quoꝝ vnus est: ꝙ sit oino priuatū: sic absonū ⁊ nō coloratū ad sonū ⁊ colorē se hz. Alter aūt ē ꝙ sit tēperamētū ad eāli tatē: ⁊ recesserit ab excellētiꝭ q̄litatū sensibiliū: ⁊ hoc opz in tactu eē medii eo ꝙ sentiēs nō pōt oino ōstitui q̄litatibus primis: cū ex illis ꝓponat. Cū igit iste q̄litates ſm excellētiā sint in simplicib⁹: simplex corpꝰ ñ potuit eē medium ad eas: nec ex ipso pōt fieri corpꝰ aiatū. Scōa rō ē: qz si eēt ex his nō ē susceptibile diuersitatis organoꝝ. hoc aūt reqrit ois aia terrena: vt supra diximus. Tertia vo rō ē: qz oz aliqō firmū eē aiatū corpꝰ ꝓmixtū ex aq̄ maxie ⁊ terra vt possint i eo fieri ōpationes vite ⁊ spūs. Si.n. foret simplex aereū vel aqueū: tūc oi corpori ꝓtinuaret qō tāgeret ipz. si āt eēt ex terra: tunc nō hēret aptitudinē ad vitā pp frigus ⁊ siccitatem q̄ sunt due q̄litates mortificatiue. relinquit igit aiatū corpꝰ eē mixtū ex aq̄ ⁊ terra: ⁊ ex aliis: ⁊ oz vt medium sibi habeat coaptatū: vt vndiq⁹ tāgat nocētia ⁊ cōuenientia: ⁊ recedat a nocētib⁹ ⁊ ꝙuenientib⁹ p suā essentiā ꝓiūgat. necessariū ḡ ē ꝙ i eo qō pōt tāgere: ⁊ hz potētiā tactiuā sit aliqō corpꝰ medium sic mixtū p qō fiunt oēs sensus tangēdi: cū sic habitū est sint plures: h aūt ē caro q̄ mox occurrit tāgētib⁹. Et ēt iō. qz nulla ps hois vel alterius sentiētis ita ad eq̄litatē medꝝ sit mixta sic caro. neruus. n. ⁊ vene ⁊ alia: nō ita ad medium sunt temperata sic caro: ⁊ iō nō iconueniēter sunt media. Et si forte aliqs inferat ex h ꝙ tactꝰ ē vnus sensus ab vnitate medꝝ: nō valet illatio. qm̄ sic diximꝰ ab vnitate medꝝ nō ꝓbat vnus esse sensus: sz potius ab vnitate organi passiui ſm rōnē ⁊ ꝓportionē ad suū agēs. Hoc autē qō demōstrat ꝙ tactus ē plures ⁊ nō vnus ē ꝑcipue tactus q̄ ē i lingua. ille. n. tactꝰ tāgit oia q̄ tāgi possunt: ⁊ insup tāgit saporosa sic diximꝰ ſm eādē ptē lingue i q̄ est tactus. ⁊ si q̄dē ita eēt in toto corpe sensibili ꝙ etiā alia ps q̄libet sentiret saporē cū tāgibilibus: tūc vlr videret eēvnus nūero ⁊ spē sensus gustus ⁊ tactꝰ: ⁊ hoc idē videret si lingua eēt aīal. Nūc aūt discernūtur tactꝰ ⁊ gustus eo ꝙ nō ſm q̄libet ptē ꝙuertūtur. q̄quid. n. gustat saporem ſm idē discernit tāgibilia: sed nō ꝙuertūtur ꝙ q̄q̄d sētit tāgibilia ꝙ ſz id iudicet saporē. Que aūt subiecto sepata sunt essentialr sunt diuersa: ⁊ iō gustus ⁊ tactꝰ eēntialiter sūt diuersi sensus. lz āt ipsi tactꝰ subiecto nō diuersificētur: tñ formalr pp cāz prius inductam necesse est tactiuas virtutes diuersas esse

Capitulū trigesimum secundum: vtrum actus indigeat aliquo medio extrinseco.

Tex.⁊ cō.iii2.

Tex.⁊ cō.iii3.

Is aūt sic ꝙuenienter demōstratis q̄ramus an b medium qō ē i tactu actualis ps tāgētis imutetur semp p tactū corpis cuiꝰ accipit q̄litates: an ēt idiget medio exteriori. hoc. n videt. scimus. n. tactiuā vtutē hītia: nō habitare nisi i aere vel i aq̄. scimꝰ etiā ꝙ nihil tāgit in aq̄ nisi ſm superficiē humidā vel humefactiuā eē. humidā aūt vel humefactiuā hīs superficiē hz aliqd corpis humidi sibi i superficie adherentis. Sz oē corpꝰ hz ꝓfunditatē: cū ꝓfunditas sit tertia magnitudo siue dimēsio corpis. ḡ iter q̄libet se tāgētia in aq̄ intercidit medium ꝓfundū hīs in q̄ q̄litas tāgētis prius est ꝙ in sensu tactus ⁊ sic cū oium habitātiū in aqa vltima repleta ⁊ ifusa sint aq̄ oia tāgētia i aq̄ medio extrinseco vtūtur in aq̄ p qō fit tactus ipsoꝝ. eadē aūt necessitate sequit hoc i aere q: aer ēt humidus ē: ⁊ replet ⁊ infundit vltimas superficies se tāgētiū. fit igit tactꝰ nō tñ p medium intrinsecū sed ēt p medium extrinsecū. h aūt est ꝓ rōnē tactus: qz illa se ptingūt quoꝝ vltima sunt simul: nō intercidēte aliquo alio corpore. sic igit verus tactus nō pōt eē habitātiū in aq̄ vel in aere: lz in aere magis lateat ꝙ in aq̄: eo ꝙ nihil ē aer: sic etiā aīalia habitatia in aq̄ vt pisces: magis nos latēt ꝙ in aere habitātia: eo ꝙ aer est magis puius: ⁊ minus tegit ea q̄ sunt in ipso. Ex his igit dubiū oritur: vtrū oium sensibiliū ſm vnā similitudinē sit sensus p medium extrinsecū an quo rundā sensuū sit aliter ꝙ in alijs: sic gustus ⁊ tactꝰ videtur accipe sua sensata in eo ꝙ tāgūt sua sensibilia corpali tactu ſm sua vltima. Si. n. ois sensus est p medium extrinsecū lz q̄dā cū hoc tāgūt sua sensata: ⁊ q̄daz nō: sed sunt lōge distātia ab ipsis: ⁊ reddūtur eis a medijs: q̄ primo a sensibus imutata sūt: tūc oia sensata sentimus p altera a nobis ⁊ extrinseca media: ⁊ tūc p medium extrinsecū sentimus duꝝ ⁊ molle ⁊ alia tāgibilia: sicut ⁊ sonabile: ⁊ visibile: ⁊ odorabile: ⁊ nō erit differentia in hīdo medium extrinsecū istoꝝ quiqꝫ sensuuz: sed potiꝰ in sentiēdo p medium extrinsecū lōge vel ppe. ⁊ ꝓpinqtas sentiēdi p medium extrinsecū erit cā ḡre laret ꝙ q̄dā hīt medium extrinsecū cū tñ hēant: sed qō laret nō erit cā nō essendi media. Qm̄ aūt superius dixi mus: si ponamus nos sentire p pellē mēbranē nobis supinductā: q̄ sit adeo tenuis ꝙ lateat nos oino: qz phibet sensum: eo ꝙ pcipi nō pōt si prius sit q̄litas sensata in pelle: ⁊ p pellē in carne: lz sic lateat: tñ proculdubio pelkis est media p quā sentimus: ⁊ est medium extrinsecū: sicut diximus de aq̄ ⁊ de aere. Videmus. n. nūc tangere oia q̄ tāgi possunt: ⁊ nihil in sensu tactus videt eē p medium: cū tñ inter vltima tāgētiū intercidat humidū aeris ⁊ aque: quo repleta sunt vltima tāgentiū: sicut dixim⁹ supra. videtur igit medium extrinsecū hēre sensus tactus. Sed ad hec oia dicimus soluentes: ꝙ in veritate ita est ꝙ in humido aq̄ vel aeris se tāgentia hīt inter suas superficies intercidēs aliqō humidū corpꝰ: ſz tñ hoc nō est medium necessariū ad sensuz: ſz accidit. Et in veritate est adeo tenue ⁊ ita adherēs se tāgentibus ꝙ vno tactu numero tāgit illud medium ⁊ imutat sensū: ⁊ iō tāgit p illud: nō sicut p medium: sed sicut p aliqd accidētaliter sibi circūpositū. Et iō differt hoc medium a medio qō est in speculatiuis ſm visuz ⁊ in sonatiuis ſz auditū: qm̄ in visu: in auditu: ⁊ olfactu sit sensus: ita ꝙ nos in eis facimus nobis medium aliquid qō agat i organū: ⁊ ab obiecto agat in ipz. Et iō in illis sensibilib⁹ medium aliquomō ſm ittētionē sensibilis agit in nos sensibile qō in ipz egit forma sensibilis. Non q̄dē tēporis priozitate: qz in momento ꝑcipue in visu imutat ⁊ medium a visibili: ⁊ visus a medio: sed tñ est ibi priozitas cause: qm̄ sensus nō imutatur: nisi causalr imutatū sit medium: ⁊ hoc medium necessariū est ad sensuz. Sz q̄ sentiūtur vel sentiri possunt in gustu ⁊ tactu: nō reqrūt medium extrinsecū pp esse sensus: sed p accidēs vel ad bene esse sensus. ad bene esse quidē gustus sic diximꝰ p accidēs aūt tactus pp infusionem vltimorum ab humido aque vel aeris. Et ideo tangibilia nō sentiuntur

Tex.⁊ cō.iii4.

Tex.⁊ cō.iii5.

a medio:sicut fit in sensibus visus ⁊ auditus ⁊ odora/
tus:sed potius sentiūtur simul cū medio qō infundit vl
tima. Et hoc,simile est clypeato q̄ percutitur:nō. n. sic
pcutitur clypeus q̄ clypeus percussus vlterius percu
tiat hominem: ⁊ reddat sibi pcussionē:ꝫ potius simul
vno ictu percutit clypeus ⁊ clypeatus:⁊ ita ē in his q̄
se tangūt in humido aque vel aeris. Dec igit q̄ hic di/
cta sunt:sn̄ia est aristotelis ꝑm vez ⁊ subtiliorē intelle
ctum eoꝝ que dicit in secūdo de aīa de tactu.

Capitulū trigesimūtertiū:⁊ est digressio dicens intē
tiones alexādri:themistij:auerrois:⁊ auicenne.

Ed alexāder ⁊ themistius hic diuerterunt a
ſ veritate ⁊ errauerūt. Opinati sunt.n. aris. di/
xisse nō esse tactum habitātiū in aere ⁊ aqua
nisi ꝑ mediū aerē vel aquā:tanq̄ tactus idigeat medio
extrinseco:⁊ tūc negāt h̄ de rōne dicti aris:opponētes
q̄ tactus aīatoꝝ in aere ⁊ aqua sentit q̄litates aeris ⁊
aque sine medio:⁊ ita nō fore mediū necessariū semp
in his q̄ se tangūt in aere vel in aqua:⁊ intellectū hūc
etiā multi modernoꝝ vel latinoꝝ habuerūt ante hec
tēpora sequētes alexādri ⁊ themistij errorē. Sed con
tra istos est sn̄ia auerrois dicētis:q̄ locus ⁊ locatū sil'ia
sunt ꝑm nām ⁊ ió habitātia in aqua:nō sentire dicē q̄li/
tates aque ꝑm q̄ est locus cōnaturalis talibus aīalib⁹.
⁊ idē dicit de q̄litatibus aeris ⁊ in aere habitātib⁹.cuz
aūt intēdūtur q̄litates istoꝝ elemētoꝝ:⁊ efficiūtur dis
similes aīaliū q̄litatibus q̄ habitāt in eis hoc nō fit nisi
vt dicit ꝑ admixtionē corpoꝝ calidoꝝ vel frigidoruz
cū ipsis. Et in tm̄ ꝓducit suū sermonē q̄ dicit aquā nō
calefieri nisi ꝑ admixtionē corpoꝝ calidoꝝ:⁊ ē rō sua:
qz frigiditas est naturalis ꝓprietas ꝓaque sic̄ caliditas
ignis:⁊ ió manēs aqua pura nō deserit frigiditatē vt di
cit. Nos aūt nullatenus hoc credimus.fore vez:qz
nos videmus oculis aquā calefactā ꝑ seipsaz redire ad
frigiditatē:⁊ hoc nō faceret nisi in nā sua frigida eēt:⁊
cū nihil videamus separari ab ea nō oz redire ad frigi
ditatē q̄ diu est ꝓmixta corporib⁹ illis calidis. Adhuc
aūt ꝑm cū nunq̄ alteratio fit in simplicibus elemētis:q̄
mutatio est ꝑm solā qualitatē:que oīa absurda sunt ꝓp
qō dictū suū nō credimus esse vez. Bene.n. dixerunt
alexan.themi.⁊ auic.opinātes q̄litates aeris ⁊ aq̄ sen/
tiri sine medio extrinseco:sed nō subtilr aris.dicta itel
lexerunt:qm̄ opinati sunt aris.intellexisse tactū medio
extrinseco.indigere. Quid aūt sit mediū in tactu:poste
rius dicet. Quod aūt dicit auerrois q̄ similia ꝑ tactuz
nō sentiātur:⁊ q̄ locus ⁊ locatū similes hūt q̄litates i
parte est vez:⁊ in parte falsum.cū aūt ois passio ꝓ
sit dissimiliū :postea facta mutatione sit similium:⁊ sen
sus est passio quedā:oz q̄ ois sensus ꝓmo dissimilis
sit:⁊ tūc suā sentit per obiectū imutationē.facta aūt i/
mutatiōe:tūc sensus est similis rei sensate in spē sensibi
li:⁊ tunc nō sentit se imutari:sed iā perfectius iudicat
de sensibili:cuius apud se spēm hz:⁊ ita est de tactu.q̄
diu ei q̄litates tactiue q̄litatibus aīalis tangentis dissi/
miles sunt:tunc sentit hoc qō tangit.si aūt ꝑpenetraue/
rint ⁊ infozmauerint carnē ⁊ cetera mēbra tāgētia: tūc
nō sentiūtur āplius. Et huius signū est q̄ febricitantes
sentiūt calorē innālē:eo q̄ excedit calorem cplexiōis:
sed etiā cibus q̄ maiorē q̄ febricitās hz calorem nō sen/
tit eū:qz infozmat mēbra ⁊ factus est quasi naturalis:⁊
sic est in omni passione ⁊ in omni sensu. Qō āt dicit lo
cū ⁊ locatum similes habere q̄litates:nō oino vez ē:
qz loci q̄litates sunt q̄litates simplices:⁊ locati q̄litates
sunt cplite. Probatū aūt est in li.perigeneseos:q̄ q̄li
tates mixtoꝝ sunt reducte ad mediū:⁊ qualitates sim
pliciū sun in excellētia. Et si dicatur q̄ simplicia in lo
cis generatoꝝ cōpositoꝝ nō sunt simplicia sed pmixta
videt hoc esse nō oino vez:qz ꝛz permixta sint: nō tm̄
habēt talē permixtionē q̄ miscibilia ducat ad mediuz:
sed potius in q̄ vnū elemētum suis inꝙualitatibus sal/
uatum est:sed nō est oino depuratum ab altero qō eua
porabiliter eleuatur in ipso.

Capitulum trigesimūquartum:de medio tactus q̄d
sit:⁊ quot modis dicatur. Tex.⁊ cō.116.

Mnino aūt videtur caro ⁊ extremitas in lin
o gua in gustu:⁊ sicp oīa ꝙse hēre in mediō do:si
cut se hūt aer ⁊ aqua in visu ⁊ auditu ⁊ olfa
ctu.in oībus.n.sensibus generaliter videt cōuenire:q̄
illius nullus'sit sensus:quo sicut instrumēto sentimus:
qm̄ sine medio tangit a sensibili primo:vt si quis ponat
corpus albuz in oculi vltimū quo videmus sicut istru
mento qui est humoz cristallinus siue glacialis. manife
stum est igit ex hoc qō possibile tangi qō est instrumen
tum tactus est intus sub carne:⁊ tm̄ nō est caro ipsa: qz
sic necesse est accidere in tactu:sicut in alīs sensib⁹ sen
sibilia.n.apposita sine medio sunt id quo sentiūt aīalia
sicut instrumēto nō sentiūt:sed tāgibilia posita sup car/
nez sentiūt.ergo caro erit mediū in tactu ⁊ non instru/
mentū.cā aūt quare non sentiunt instrumēta nisi a me/
dio h̄ est:qz in instrumēto est vis sensitiua ⁊ hec nō ac
cipit nisi spēm in omni sensu:⁊ ió opz q̄ in ozgano non
sit nisi spēs:⁊ ió nō ꝑt fieri tactus corporis ꝑm natu/
ram sensus:sed oz q̄ spēs sit in medio ⁊ a medio fiat in
instrumēto sed h̄ videt fore mirabile:cū omni tēptan
ti ꝑ experimentū ꝓstet neruos fore magis sensibiles q̄
do tāguntur a sensibus q̄ ipsam carnē qō est ꝛ predicta.
Adhuc aūt per anothomiā ꝓbatū est qm̄ caro nō ha/
bet sensum nisi sibi ministratū a neruo.⁊ ió videt sn̄ia
inducta eē falsa nec solū in carne sit sensus:sed in ossi/
bus quibusdam sicut in dentibus sicut experimēto pro
batur.⁊ ió Auicē.⁊ multi alī hāc sn̄iam aristotelis imi
tari contēpserūt ⁊ dixerūt carnē neruosam esse ozga/
nū tactus ⁊ nō esse in tactu sicut in ceteris sensibus:qm̄
tactus non tantū est vis quedā ⁊ potētia sensitiua aie:
sed est forma que facit alias esse:qm̄ nullū animal ē si/
ne tactu.⁊ oē quod hz tactū est aīal:⁊ ió tactus nō est
in vno mēbro sed est in multis sicut ois forma substan
tialis actuz quē hz essentialē operat in tota materia ⁊
nō in vna eius parte tantū.⁊ ió dicūt tactū nō hēre me
dium aliqō eō adhuc inducūt rōnē:qz.ſ.animal sentiēs
ex tangibilibus cōponitur ⁊ ex illis saluat ⁊ corrūpit:
⁊ ideo oz q̄ sine medio eisdē coniūgatur:nos aūt veri
tatem saluare cupiētes ⁊ reuerētia exhibere aristo.ꝓ
cipi phoꝝ dicamus carnē esse mediū tactus:sed carnē
generaliter vocamus id qō vere caro est:vel id qō est
simile carni.simile.aūt carni dicimus tripliciter accipi.
vno quidē mō mēbrū qō loco carnis est in aīalib⁹ san
guinē non habētibus.alio aūt mō dicitur caro vel sile
carni id qō vicinatur medietati ⁊ equalitati cōplexio/
nis q̄ est in carne:sicut dētes.⁊ ió dentes crescūt in his
in quibus alia ossa non crescunt ⁊ experimentū huius
est q̄ ei qui dentes superiores vel inferiores habēt ex
tractos ille videbit dentes illis oppositos super alios
prolongari:⁊ hoc non esset nisi crescerent per nutrimē
tum.videmus.n.in senibus quibusdā dētes extractos
crescere:qō nō fieret nisi essent vicini carnis cōplexiōi
qm̄ caro sola ē q̄ influit ⁊ effluit ꝑ nutrimētuz restaura
ta ꝑ totā vitā aīalis.⁊ ideo dixit Galienus ⁊ Auicē.q̄
dentes hūt mediū in tactu sicut ⁊ caro ꝓp qō etiā mē/
bra mollia quoꝝ ꝓplexio ad eq̄litatē carnis nō accedit
non sentiunt.

nō sentiūt sicut epar ⁊ cerebrū ⁊ hmōi: ⁊ si aliquando in eis sentit dolor ꝺ est in pānniculis q̄ sunt circa subas coꝝ. Tertio āt mō dicit sīle carni qō carni ē cōmixtū sicut nerui: nō enīz pōt esse q̄ nerui multū imixti carni nō multū sūt sīles carni cū ex corde vel codē trahant nutrimētū: cui⁹ signū est: qz nerui in vtroq; sine ꝓiuncti ossib⁹ sicut nerui q̄ vocant funes siue ligamētū ossium ꝓpter sīlitudinē quā hñt ad ossa nō sentiūt: dicim⁹ igit neruos sensitiuos in loco vbi sensum habuerūt nō sentire si sine medio tāgunt a sensibili: ⁊ ꝺ est in loco vbi a cerebri anteriori pte oriunt: illi enim cōplexionē carnis nō hñt: ſz pos⁹ cerebri vñ orit sensus: alibi āt vbi carni immixti sunt ⁊ medietati carnis vicini sensuz habent: quia illi sunt plus habentes rationem medij in tactu q̄ organi rationem.

Cap. xxxv. qualiter se habet tactus ad tangibilia.

Tex ⁊ cō. 117. Unt āt ea q̄ tāgi pñt q̄ tāgibilia vocam⁹ diſferētie corpis phici fm q̄ est corp⁹ phicū: dico āt illas eē differētias tales q̄les eas q̄litates q̄ elemēta ad inuicē distinguūt ⁊ determināt. s. calidū ⁊ frigidū ⁊ humidū ⁊ siccū de q̄b⁹ pri⁹ in scō peri geneſeos dixim⁹ vbi tractatū est de elemētis: id āt quo sentim⁹ sicut organo in quo sit⁹ est sensus qui vocat tactus: primo est potēt a hmōi pars: post alterationez āt a sensibili factā est actu hmōi. Sentire est enī qōdā pati: ⁊ iō faciēs ⁊ agēs sensuz ad sīlitudinē sue spēi est actu ⁊ patiēs est potentia habens formā agentis: ⁊ cū oporteat oēs ptes aīati corpis eē mixtas ex tangibilibus differētijs: neceſſe est q̄ organū ⁊ medīū in tactu: aliquo mō habeāt istas q̄litates ⁊ fm q̄ hz eas nō suscepit eas: qz nihil suscipit id qō iam hz: cū igit hz eas ad equalitatē medij reductas: ꝺ mō non suscipit eas: ⁊ iō null⁹ oīno tact⁹ sentit q̄litates sibi p oīa sīles: sed tactus priuat⁹ est excellētia ullaꝝ q̄litatū: ideoq; in potētia est ad illas excellentias ⁊ illis imutat a tāgibilib⁹: ⁊ iō tact⁹ sīle sibi calidū ⁊ frigidū ⁊ durum ⁊ molle ⁊ reliq̄ nō sentit: sed excellētias tanq̄ ipse sensus existat in medietate q̄dā cōplexiōis inter sensibiles q̄rietates ⁊ iō nō discernit sensibilia tact⁹: qz medīū neutruz est extremoꝝ ⁊ cū priuatū sit vtroq; mō potētia est vtrū qz: ⁊ iō discretiuū est ipsoꝝ: ad vtrūq; enim ipsoꝝ cōparatū est sicut alterꝝ: qz medīū cōparatū extremo est extremū etiā: cū extremo sit priuatio q̄ pōt immutari ad suū oppositū ꝺ mō ꝓsideratū id quo tāgim⁹ pōt immutari ad sensum ab extremoꝝ vtroq;. Et oz eē in tactu sicut est in visu. Id enīz quo sentim⁹ in visu albuz ⁊ nigrū: nec albū nec nigrū est in actu: sed vtrūq; potentia: ⁊ sīle est in oīb⁹ alīs sensib⁹: ⁊ ita est in tactu q̄ id quo sentim⁹ nec frigidū nec calidū est excellēter: sed medīū quod est in potentia vtrūq; ⁊ actu neutrū.

Tex ⁊ cō. 118. Tex ⁊ cō. 119.

Tex ⁊ cō. 120. Amplius āt sicut visibilis ⁊ inuisibilis erat visus mō quodā diuerso: sic facit in oīb⁹ sensib⁹ sicut determinatū est: ita etiā tāgibilis ⁊ nō tāgibilis est tact⁹: nō tāgibile āt dicit multipliciter qō. s. hz puā differētiā ⁊ minorem q̄ sensum mouere possit sicut passus est aer: qz nō sentit tactu: dicit etiā nō tāgibile excellēs qō corrūpit tactum: sicut ignis: non tangibile autem q̄ nullam hz tact⁹ differētiā nullū oīno est corp⁹: qz sicut dixim⁹ tact⁹ differētie corpa phica determināt: qz ex solis q̄litatib⁹ tact⁹ corp⁹ aīatū ꝓstituit: iō sola illa p se corpori aīato ꝓueniunt: vel ꝓriant: ⁊ iō sensibilis delectatio ⁊ sensibilis tristicia nō est nisi in tactu: in alīs āt sūt inq̄ntū vicini⁹ vel distāt⁹ tact⁹ iudicāt delectatiōes: ꝺ āt i libro de sensu ⁊ sensato certificabit: sic igit dictū sit figuraliter ꝺ est supficieten⁹ de vnoquoq; ꝓpioꝝ sensuū.

Tractat⁹. iiij. scōi libri q̄ est de cōib⁹ sensuū. Cap. i. q̄ ois sensus susceptiu⁹ est speciez sensibiliū.

Tex ⁊ cō. 121. Ommuniter āt cōueniētia sensib⁹ ⁊ ō sensu cōi dicēdū est p⁹ ꝺ: primū āt qō cōit c conuenit oi sensui fm q̄ est sensus est: q̄ ois est in gradu illo apprehēsiōis qō accipit spēz sensibilē sine mā: mā tn pñte sicut cera accipit figurā sigilli solā: absq; eo q̄ aliq̄d de mā sigilli ꝓfluat in cerā accipit figurā anulli siue sigilli aurei vel ferrei: sine auro vel ferro: ⁊ tn accipit aureā siue ferreā figurā: ꝺ est eā q̄ fm eē materie fuerit ⁊ est auri vel ferri ⁊ nō alteri⁹ nihil accipit tn de auro ⁊ ferro: ⁊ sīle sensus accipit vniuscuiusq; sensibilis spēz: colozē. s. ⁊ sapozē ⁊ sonū: patet q̄ ab hmōi sensibilib⁹ species⁹: nō inq̄tum vnaqueq; sensibiliū est vnūquodq; sensibiliū fm esse materiale: ſz inq̄tū vnūqōq; illoꝝ est in eē intētionali ⁊ fm rōnē sicut pri⁹ in antecedentib⁹ dixim⁹: videtur āt fortassis ꝺ de tactu ⁊ gustu nō fore vez fm pri⁹ determinata: qz dixim⁹ sensibilia coꝝ fm eē male fieri in sentiētib⁹. Sz ad hoc intelligēdū est q̄ nos vocam⁹ ꝺ sensuz vtutē sensibilē in primo organo sensitiuo sitā: illi enīz a medio nō reddit nisi spēs sola sensibilis fm q̄ vnaqueq; vtutū sensibiliū iudex q̄dā est differētiaꝝ sensibiliū q̄ sibi obiciunt: ⁊ ꝺ modo oi sensui cōuenit ipm eē susceptiuū sensibiliū speciez: sine oi mā ⁊ eē māli: mā tn pñte. Id āt qō primū est quo sentim⁹ est id in quo sensibilium spēs sole sine mā potētia sūt primo: ⁊ post in actu: qn iā hz eas: ⁊ sequit ex isto q̄ primū sentiēs cū est in actu: est tale q̄le q̄dam ipm sensibile: ſz alterꝝ est esse eī⁹ hinc: ⁊ inde fm q̄ est in eē intētionali act⁹ sensus: ⁊ fm q̄ est in eē māli magnitudo q̄dā: siue corp⁹ subm sensib⁹: magnitudo enīz mālis subiecta sensib⁹: nō est id qō sentit fm q̄ sensatū act⁹ est sensus: ſz qz eē sensitiuū qō est eē intētionale. Sīlr āt nec ipse sensus fm actū factus est magnitudo: ſz est rō q̄daz intētionalis ipsi⁹ sensibilis ⁊ sensus habēs talem intētionē in potētia sensibilis q̄ iudex est ipsi⁹: ois enīz potētia alicui⁹ ⁊ rō hz ꝓportionē ad ipz recipiēdū: q̄ ꝓportio si soluat nō erit ꝳpti⁹ potentia: oz enīz potētias ꝓximas p aliq̄d eē ꝓximas: ⁊ ꝑcipue potētias bituales q̄ sū: sicut eē primū armonia habētes ad act⁹ secūdos q̄ eliciunt ex ipsis: dixim⁹ āt supius q̄ sensitiui primi pfectio est a generāte ⁊ spēs sensibiliuz sūt in ipsis: sicut act⁹ scōi armonice q̄ potētia sensitiua ꝓportionat sensibili qō accipit. Et iō ex illo manifestū est, ꝓpter q̄d excellētie sensibiliū corrūpit sensū: qm excellētie excedūt armoniā: ⁊ soluit tunc ꝓportio quo ad sensibile cōpositū fuit organū sentiēdi: sicut in simphonia qn armonice extēse sūt chordē: si q̄s fortiꝰ q̄ armonia pmittat pcussērit chordas: corrūpit armoniā. Ulteri⁹ āt ex dictis manifestū est: qz plante nō hñt sensum: ſz enīz patiant a tāgibil⁹ q̄ agūt actione materie ⁊ nō tn actiōe spēi: ⁊ ſz hēant quādā ptē aie: tn qz organa plātaꝝ nō sūt armonice ꝓportionata ad solas sensibiliū spēs recipiēdas: nō pñt sentire plante: carēt āt hmōi armonia in organis ꝓpterea quod terrestres sunt: ⁊ ideo actiones eaꝝ ab actionibus materialibus eleuari nō possunt: sed patiuntur passione materiali non formali sicut dixim⁹: ideo dicentes plantas habere duos sensus gustuz ſc3 ⁊ tactum absq; dubio errant: quia licet trahant nutrimentū ⁊ alterentur tangibilibus: tamen non iudicant sapozes nec alterantur alteratione speciei tantum: sed alteratione materie: hoc est igitur quod conuenit sensui omni inquantum est sensus.

Tex ⁊ cō. 122. Tex ⁊ cō. 123. Tex ⁊ cō. 124.

Capitulū secundū virū aliquid non habens sensuz patiatur a sensibus.

Tex.ꝛ cō.125. d Ubitabit aūt fortasse aliqs si aliqd patiatur ab odore: hoc est ab odoris simplici spē: qō i possibile est hēre olfactū: aut a colore siue a coloris simplicis spē qō videre nō pōt: silr aūt eadē rō dubitatiōis est in alīs: si enim qō est olfactꝰ actiuū ad actū est odor ꝛ relatiue dicunt ad inuicē ꝓpriū actiuū ꝛ ꝓpriū passiuū: tūc posito vno ponit alterꝫ: ꝛ destructo vno necesse est alterꝫ destrui: igit in quo est odor sicut in ꝓprio passiuo necesse est hēre olfactuz sicut sed videt q nihil habēs olfactū mō p dicto patiat ab odore: eadē aūt est rō in alīs sensib⁹: qz sicut sepe diximus nō q̄libet passiua vel passibilia recipiūt actus actiuoꝝ quorūlibet: sz actꝰ sensibiliū recipiunt q̄dā passiua fm q armonice sūt sensitiua eoꝝ. Tex.ꝛ cō.126. Silr aūt h idē manifestū est etiā: sicut lumē eni tenebra odor son⁹ ꝛ alie simplices spēs sensibiles fm q hmōi: nihil oīno agūt in corpa nō hntia sensus actiōe spēi tm̄: sz si agūt i ipa h est actiōe nō speciei sz materie: sicut q̄n dicit q toni truus scindit lignū nō agit ad scissurā ligni vz soni species simplex: sz potiꝰ aer p motū quo mouet qui est cā sonādi ꝛ p cām eadē multū sonantia scindūt turres ꝛ muros: qz aer ꝓtinuꝰ vsq ad auditū mouet: q̄n defert sonū ꝛ cū est in muris cōmouet muros ꝛ iō ēt acuti soni dētes ledūt cōmouēdo eosdē: sz aūt ita sit de spēbꝰ sensuū q̄ sūt p mediū distās tm̄ tāgibilia ꝛ sapores vident agere alterādo in ea q̄ nullū hnt sensuz ꝛ q̄ sunt inaiata. Si enī illa dicerent nō agere q̄ sūt inaiata: tūc nō pōt aliqua inueniri a qbꝰ inaiata ꝛ aiata alterentur.

Tex.ꝛ cō.127. Si aūt ꝓceditur q a sensibꝰ tactꝰ ꝛ gustꝰ patiuntur inaiata q̄ramꝰ virū ne etiā a sensibꝰ aliorꝫ sensuū triuz patiant inaiata. Sed dicēdū vtiq q nō oē passiuū est ab odore suo ꝛ colore: fm q sūt intētiones sensibiles: qz etiā si media eoꝝ patiant ab intētionibꝰ sensibilibꝰ tm̄ media sūt indeterminata: ꝛ nō manēt in eis tāq forme pmanētes iste intētiones: ꝛ iō nō vere ꝛ pbice patiunt ab eis: sz trāseūt p ea ad sensus ꝛ ferunt p ea sicut aliqd patiētia fm q̄d ꝛ nō simplr. Sed tūc q̄rit qz si odorare est etiā pati aliquid a spē tūc vna rōne patit mediū qō est corpus inaiatū ꝛ sensus a spē sensibili: ꝛ tūc fm eadē patiunt ꝛ alterant aiata ꝛ inaiata. Cuius ꝓriū in li. de ce. ꝛ mū. nos determinauimꝰ: ꝛ ad hoc dicunꝰ q odorare nō est absolute pati aliqd a sensibili p cepto: sz potiꝰ odorare est sentire ꝛ iudicare odorē qō est scōa sensus pfectio: ꝛ non est tm̄ pati sz opari aliqd ꝛ hoc mō sensibile ad operatiōē sensus nō agit in id qō est inaiatuz: est igit totiꝰ huiꝰ qōnis solutio siue determinatio q sensibile duplr accipit formaliter. ſ. ꝛ māliter h est sensibile in eo q est sensibile: ꝛ hoc est qō agit ad opationē sensus ꝛ fm h nō agit nisi corpꝰ aiatū aia sensibili: sic sensus ꝛ sensatū sūt correlativa: que posita se ponūt ꝛ pempta se pimūt: si aūt accipiat id qō est sensibile in quocūq sensu: tūc illud agit alterādo etiā corpora nō animata: ꝛ hoc modo sensus ꝛ sensatū corrumpūt ad inuicem nō habent ꝛ hoc modo quecūq alterant animata: alterant etiam inanimata.

Capitulū tertiū in quo est ꝓbatio q nō est sensus ꝓter quinq per naturam mediorum.

Tex.ꝛ cō.128. q Uoniā aūt nullus est sensus ꝓpriꝰ ꝓter q̄nq qui sunt visus auditꝰ gustꝰ tactꝰ ꝛ olfactus ex his q̄ nūc dicemꝰ accipe pōt aliqs fidē: si enim nos oīa sensibilia p mediū nobis ꝓximū ꝛ oīa sensibilia p mediū distās sentimꝰ istis q̄nq sensibꝰ quos habemus: tunc nullus nobis oz deesse sensus: q̄n sensus nō habeē nisi p sensibiliū cognitionē q̄ p mediū ꝓximū vel p mediū distās sentiunt. Qō aūt his q̄nq oīa talia sufficiēter sentiant inducēdo mōstrat sic: in phisicis enim ostensum est q oīs aialis cuiꝰ est aliqs sensus ille est tactꝰ: sz nō econuerſo: hūc aūt sensum q tactꝰ dicit ꝛ est p mediū ꝓximū nobis: sufficiēter habemꝰ cū sint plures. Qō aūt sufficiēter tactū hēamꝰ: pz qz oēs differētias possibiles tāgi p hos tactꝰ quos hēmꝰ sufficiēter sentimꝰ: si enim deesset nobis aliqs illoꝝ sensuū de esset nobis etiā organū ꝛ mediū illiꝰ sensus. Tex.ꝛ cō.129. Que cūq aūt tāgentes sentimꝰ illa sūt sensibilia obiecta tactu: ꝛ illa habētes in sensu tactu ꝓtingimꝰ: silr autē est de gustabilibꝰ que sufficiēter sentimꝰ p extremū lingue tāgētes: igit nō sūt plures sensus ad sentienda ea q̄ tactu sentiri debēt: siue vlr: siue pticulariter fm q gustꝰ est q̄dā: nō g nobis deest aliqs illoꝝ sensuū q̄ sunt per mediū intrinsecū: simlr aūt pbaumꝰ q nō deest nobis aliqs illoꝝ q sūt p mediū extrinsecū: q̄cūq enim sentimus p media ꝛ nō ipsi tāgētes iam sentimꝰ p sensuz intentionalr p distātias simpliciū corpoꝝ q̄ sūt aer ꝛ aq que sūt media truū sensuū: illa enim sic se hnt q sūt mediantia distāter ad sensus: ꝛ iō si plura sensibilia possent sentiri p organum vnū: tūc hns illud organū p qō sentiret sufficiēter illa plura sensibilia: sufficiēter hēret plures sensus: q̄n nō deesset ei sensibiliū cognitio: sicut si dicerem q organū sensitiuū eēt ex aere ꝛ q aer est mediū soni ꝛ coloris: ille q̄ hēret huiꝰ organū sufficiēter sentiret p organū vnū duo sensata differētia genere. Silr aūt si plura organa ꝛ media sūt eiusdē sensati sicut aer ꝛ aq que sūt media coloris inqtū lucida sūt: tūc habēs illa plura organa item sufficiēter sentiret illud sensatū ꝛ non deesset et aliqd in sensibiliū cognitiōe. Ex oibꝰ aūt hmōi arguo q habēs organa sufficiēter oīa sensibilia sentiētia p mediū ꝓximū ꝛ p mediū remotū nō hz defectū alicuiꝰ sensus: aīal ār habēs q̄nq sensus: hz organa sufficiēter oīa sensibilia tā per mediū ꝓximū q̄ p mediū remotū accipiētia: g nō deest aliqs sensus hns q̄nq sensus p dictos: ꝛ hec rō est penes media sensuū accepta: mediū enim ad oēm sensuz essentialr exigit: sz mediū aut est cōiunctū aut distās: ꝛ si ꝓximctū est aut est p h mediū qō est eqlitas inter sua sensibilia: aut ꝓximatū eis oīno: medium aūt qō est eqlitas est in tactu: q̄n oīno nō potuit priuari tāgibilibꝰ eo q ex talibꝰ ꝓsistit compositio essentialis aiati corpis: si aūt est mediū p priuationē sensibiliū ꝓximctū: tūc est gustꝰ: ille enim est p ꝓximctū mediū eo q ipse est q̄dā tactꝰ ꝛ suū mediū priuatū ē sensibili: eo q ex illo nō cōponit sentiēs: sz potiꝰ suū sensibile est indicans h qō est maxime ꝓnies cōpositioni essentiali: ꝛ h ē sapor q iō q eqla est cōplexiōis idicat nutrimētū quo saluat cōpositū aiatū. Si aūt est mediū distās nō pōt eē terminatū corpꝰ: qz p illud nō posset eē trāsitꝰ sensibiliū: oz igit q sit ptium: h aūt est fm duplicē nāz: aut enim est fm eā q̄ est a supiori corpe: ꝛ sic est mediū visus: ꝛ h est in q̄tuor corpibꝰ punctis: aut fm nām alicuiꝰ elemēti in seipso: ꝛ h est duplr: aut enim est cū motu generāte sensibile ipm: aut fm generationē a solo sensibili factā: ꝛ primo q̄dē mō est mediū soni: ꝛ h est aer q aer q̄ aq nobilior est: magis est in aere q̄ in aq. Scdo aūt mō mediū est odoris qō est etiā plus in aere q̄ in aq: qz lz humidior sit q̄ aq: tm̄ ꝓpter spūalitatē sui humidi calido sicco mixtꝰ ꝓtrahit q̄ aq q̄ icorporatū hz humidū: ꝛ iō plus diffundunt odores in aere q̄ in aqua. Est aūt sciēdū sensibiliū p media sua nō eē motū localem: sz potiꝰ sicut diximꝰ supra sensibile formaliter generat

nerat intentionē suā in oī ptē medij p circulū ⁊ sperā in circuitu: nec est vna numero intētio sensibilis q̄libet in pte medij sz diuerse: sicut etiā supius diximus de soni generatiōe: ⁊ h magis est alteratio q̄ mot⁹ localis: nō tñ vere est alteratio: ió q̄ nō res sz potⁱ intētio rei est generata in medio: que intētio nō est res sepata vel rata in esse: sz potⁱ rate rei sitⁱtudo spūalis. Si aūt aliq̄s obiiciat q̄ si mot⁹ localis nō est intētionū sensibiliū in medio q̄ tūc distātia nō oz ipedire sensum ⁊ debemus eq̄liter cito sentire remotū ⁊ ppinquū. Adhuc āt si est alteratio ⁊ oīs alteratio est cū trāsmutatiōe subi: ⁊ ita videt media ībē trāsmutari: dicim⁹ ad h q̄m oīs virt⁹ agēs efficatioz est in ppinquū agere q̄ in remotū sicut dicit phs alpetrās: ⁊ ió sensibilia in ppinquo p/portionatas suas generāt formas: ⁊ nō in remotis q̄ distātia extra possit eē generātis: ⁊ lz pcedatur media ſm aliq̄d posse trāsmutari nō tñ simplr trāsmutant eo q̄ ista nō res sūt velut dixim⁹: sz rez intētiones q̄dā ⁊ pcipue in visu: in auditu āt son⁹ eē māle hz in aere ⁊ p reflexionē hz eē spūale: odoz āt hz intētionale esse in remoto ⁊ in ppinquo aliq̄d hz de esse māl: gustabilia āt ⁊ tāgibilia p māz ꝓiungunt medijs: sz tñ mediū nō agit in organū nisi eē intētionale: ⁊ ió videt q̄ sicut in alijs sensib⁹ sensibilia ad mediū se hñt: ita in gustu ⁊ tactu se habent media ad sensum: hec igit est ratio p media sensuum probans nullum in aliquo animali pfecto deesse sensum.

Capitulū quartū in quo probatur non esse nisi q̄nq; sensus per naturā organoꝝ.

Tex.⁊ cō.130. Nducem⁹ āt h aliā rōnē ex pte organoꝝ sensus acceptā dicētes q̄ organa q̄b⁹ sentiūt alia nō pñt eē cōmixta: nisi sic q̄ sint ex duob⁹ elemētis medijs q̄ sūt aer ⁊ aq̄ dñantib⁹ in eis sicut pupilla cui⁹ pfectio est visus est ex aqua: ⁊ aer cōnālis est auri p quā est audit⁹ ⁊ olfact⁹ etiaz ex altero illoꝝ est: qm̄ in spirātib⁹ fit p aerē: in aḡticis āt fit p aquā addu/centē odorē: silr in alijs nō hñtib⁹ sanguinē ⁊ nō spirantib⁹ q̄ in aere habitāt sicut sūt apes: fit enim in aere in quo eisdē odores occurrūt vel ꝓcurrūt: sicut supius est determinatū: ignis āt p seipsum q̄dē nullⁱ est: eo q̄ est ꝓsumēs ⁊ interminās oē aiatū: sz p proprietatē sui caloris incōplexionat⁹ tūc est in oīb⁹ sensib⁹ opatio et⁹ q̄z calor facit vigilia ⁊ expādit spūs aialiū ad organa sensuū: ⁊ sic organa oīa soluit ad opationē: sicut frigiditas ad interioza ppellēs spūs imobilitat ⁊ stupefacit oīa organa sensuū sicut in somno ⁊ vigilia terminabitur. Terra āt cū sit frigida ⁊ sicca ⁊ ex vtraq; q̄lita/te sit terminatū corpus ⁊ nō receptibile sensibiliū: nec reddibile cozūdē sz potⁱ h q̄ tarde recipit soztiter in seipsa tenet: nō pōt esse dñans in organo alicui⁹ sensus nec adiumētū pbē ad act⁹ ⁊ opatiōes sensibiles: q̄z vō organicū corp⁹ terminatū ⁊ figuratū est: ⁊ nō tenet ni/si terra: ió pmixta alijs magis dñat in tactu: q̄z in oīb⁹ aiatis magis terra dñat ppter soliditatē ⁊ firmitatē q̄ oz eē ſm nāz in corpib⁹ aiatis: eo q̄ aliter distinctionē ⁊ figuras mēbroꝝ corp⁹ aiatū non retineret: vñ ex dictis relinquit nullū organū eē i q̄ dñet aliq̄ simpliciū nisi aer ⁊ aq̄: ⁊ hui⁹ signū est q̄ si ocul⁹ pūgat nō egredit ex ipso nisi aq̄: lz āt pspicuū q̄ sit mediuz visus sit pl⁹ in aere ⁊ igne ⁊ celo q̄ in aq̄: tñ illa nō pl⁹ dñant in visu: lux enī celi vl ignis si in oculo dñaret: sic dicē pl⁹ ⁊ calcidi⁹ nō adunarent in oculo formē: sz potⁱ diuari carent sicē exīsse decrehēdit in speculo luci opposito in q̄ aut nulle apparēt forme: aut apparēt valde obscure ⁊ ꝓfuse: ⁊ ió sagax sollicitaq; nā sapiēter edūxauit oculuz fouea ⁊ lachryma ⁊ supcilijs ⁊ humore nigro circa aerē ocli posito vt forma adunata certi⁹ oñdat visibile ⁊ luce vndiq; circūfusa nō diuaricetur visibile. Adhuc āt si ignis abūdaret in oculo rar⁹ eēt nimis ad tenēdas formas nec repzesentaret sz traduceret: organū āt tenē ⁊ repzesentare oz formas: oportuit igit q̄ si eret ex aq̄ frigida glaciali q̄ puritate sua ⁊ puietate ⁊ humiditate recipet: ⁊ frigiditate ⁊ spissitudine teneret ⁊ repzesentaret: in auribus āt nō ē eadē cā q̄z son⁹ est cū motu: sicē supza demōstratū ē: ⁊ mot⁹ nō pōt eē permanēs in spisso: sz in tenui q̄ h ē fm aliq̄d leue ⁊ graue: sicut in de ce. ⁊ mū. determinauim⁹: h q̄ cā est q̄re in organis h duo elemēta dñant ⁊ nō alia. Q̄ō āt diximus odoratū fieri vtroq; illoꝝ nō oz itelligi q̄ organū ip/sum bēat dñiū vtriusq; illoꝝ elemētoꝝ: q̄z organū ol fact⁹ in anteriori pte cerebri collocat: ⁊ ió oz eē frigi/dū ⁊ humidū nō tñ fluidū sz cōmixtū cū terrā: sz act⁹ odorat⁹ fit p tactū aeris in q̄busdā ⁊ p tactū aq̄ in quibusdā sicut dixim⁹. Cū igit organa sentiēdi aliter cōponi nō possint: nisi ex his q̄ dixim⁹ ⁊ aialia pfecta oēs hēant istas organoꝝ pfectiones: aialia pfecta oēs hñt sensus: oēs enīz sensus habent a pfectis aialib⁹ ⁊ nō ab impfectis sicut in tertio huⁱ scē libro oñdem⁹: nā enī sollers ⁊ sollicita nāh nil negat necessarioꝝ ⁊ nō dat superfluū aliq̄d ⁊ h ppēdere possumus in h q̄ talpe dedit oculos ⁊ coopuit eos pelle q̄z illud aial cibum sub terra venat: ⁊ ibi oculis nō idiget: raro āt ē extra terrā ⁊ ppter ꝓsuetā opacitatē terre ⁊ tenebzā sustinere lumē nō posset nisi oculos tectos pelle haberet ob quod in loco oculoꝝ exterius pilos non habet pellis eius vt magis sit ꝓtēcta. Tex.⁊ cō.131.

Capitulū quintū in quo probat q̄ nullus deest sensus ipsis sensibilibus.

Tex.⁊ cō.132. Dhuc āt ⁊ tertiā ēducem⁹ rōnē sūptā a sensibus p quā nullū deesse sensuz aialib⁹ pfectis oñdem⁹: h enī efficatioz est ad ꝓbādū q̄ numerus ppzioꝝ passiuoꝝ ex numero ppzioꝝ activoꝝ ꝓueniētissime ꝓbat. Nō enī altez aliq̄ corp⁹ sensibile est ⁊ alia passio siue q̄litas sensibilis que nulli sensui est ppria: q̄ ille q̄ dicte sūt: q̄ null⁹ deest aialib⁹ pfectis sensus: nullū āt aliud sensibile est ab his q̄ dcā sunt sicē ꝓbabim⁹. Si enīz eēt aliud aliq̄ sensibile sensus illi⁹ ab aliq̄ aiali bēret: sz aial pfectissimū est hō: q̄ sensus illi⁹ bēret ab hoīe: nos āt videm⁹ hoīez nō hēre plurū sensibiliū sensus: q̄ dicti sunt: qm̄ sensibilia iudicāt ꝓueniētia ⁊ incōueniētia aialib⁹ q̄z sūt sensus: iudicū āt ꝓueniētis ⁊ incōuenientis pōt accipi p illud q̄ subalr ꝓuenit aut nocet aut p signū illi⁹: ⁊ siq̄dē est de eo q̄ subalr ꝓuenit: tūc oz q̄ sensibile ī note'cat per se ipm: ⁊ aliq̄d q̄ ē ps aialis: q̄z ad h q̄ aliq̄d subalr cōueniat oz ista duo ꝓcurrē. s. q̄ suba sensibilis p seipsam ꝓueniat: q̄z spēs gñata ab ipso nō ꝓstituit subaz corporeā: ⁊ oz vt substātie ꝓueniat sentientis: ⁊ sic sensibile necesse ē ꝓiūgi p subaz sentiēti: ⁊ ex h ꝓuincit eē tact⁹: ⁊ sufficiens habet q̄m oīa ꝓtāgibilia nobis subalr p tactū sentim⁹. Si āt p signū ī notescit: aut illud signū est ppinquū aut remotū: aut medio mō se hñs: ⁊ siq̄dē ē ppinquū: tūc erit seq̄la cōmixtiōis: ⁊ sic erit sapor per subam ꝓiunct⁹ gustui: ⁊ si est medio mō se hñs: tūc est odor q̄ causat a sapore. Si āt est remotū: tūc significat per iplaz rei formā: aut p illud q̄ ē ei⁹ signū ⁊ nō res ipse: ⁊ sic est son⁹. Est āt numeroꝝ hūc aliter accipe: q̄m sensus est ad notitiā ordinat⁹ ⁊ ad cibū ꝓueniēte ⁊ ad subaz: his enī trib⁹ pficit aial pfectū: suba enī dat esse: cib⁹ āt cōseruatione in eē: disciplina āt est de pfectione

aie ⁊ ꝓcipue humane. Si g̃ sensibile sit magis discipli
nabile tūc erit aut ex ipsa rei forma deseruiēs inuētio
ni: ⁊ tunc est sensus visus: ⁊ iō delectatio visus maxie
signū est q̄ hō nālr scire desiderat: aut est p signū intē/
tionis rei: ⁊ sic est auditus deseruiēs doctrine: q̄z ār oē
qō q̄ſq̄ scit: aut addiscēs ab alio: aut inueniēs p seip̄m
nouit: iō isti duo modi sufficiūt ad disciplinā. Si autē
sensus sit magis ad cibū ꝓsequendū: cū cib⁹ nō sit nisi
aliq̄d cōmixtū: o3 q̄ spēs sensibilis sit alicui⁹ cōmixti
spēs: spēs igit̄ ista ꝓsequit ꝓxime mixturā: ita q̄ est ꝓ/
xim⁹ effect⁹ ei⁹: ⁊ sic est sapo3: aut est effect⁹ ei⁹ nō ꝓxi/
mus: ⁊ sic est odor q̄ sapori sequit. Si ār est de his q̄
ordinār ad subz tūc ē spēs tāgibilīū. Et ex his pz q̄
re hoies viuz ⁊ auditū hñtes optime disciplinabiles
sūt: ⁊ si carēt odoratu visu ⁊ auditu nūq̄ disciplinant
pfecte. Sūt tn̄ oēs sensus aliq̄ mō ⁊ f̄m q̄d disciplina
biles: ⁊ iō dicit q̄ destructo q̄libet sensu perit scia sen/
sibilis ei⁹: ⁊ sūt aliq̄ mō iudicātes cibū: ſz tūc aut iudi
cant p intētionē pure spūalē: aut medio mō se hñtē: ⁊
ꝓximo q̄dē mō iudicat visus a remotissimo: scōo autē
mō: aut est subalr cibās: aut ꝓxime iudicās ꝓueniēs ⁊
incōueniēs in ipso: ⁊ ꝓximo q̄dē mō est tact⁹: scōo aūt
mō est gust⁹. Si ār hz se medio mō aut pl⁹ est māle q̄
spūale: aut ecōuerso: ⁊ ꝓximo q̄dē mō est odor q̄ mix/
ti corpis est: ⁊ scōo mō est son⁹: q̄ ē spūale hz in me/
dio: nō tn̄ sicut visus: hc ār sunt rōnes ab aristotele in
.ij. de aīa ꝓfuse ⁊ breuiter posite ꝓpter q̄ auicēna ꝓfes
sus est se aristotelē illo in loco nō intellexisse.

Cap. vj. q̄ sensator omnium nō potest esse aliquis sensus a predicatis.

Tex. ⁊ cō. 133.

Orte ār aliq̄s dicet q̄ organū aliq̄ō ꝓpriuz q̄
sentim⁹ est eoz sensibiliū q̄ supra vocam⁹ sen
sata cōia: ⁊ sic ille sensus q̄ est ill⁹ organi erit
sext⁹ sensus ꝓxim⁹ ita q̄ sensata cōia sūt sibi ꝓpria. Sz
si hoc eēt vez tūc sensata cōia sentirem⁹ vnoq̄z sensu
f̄m accidēs ⁊nō cēntialr: id q̄ō sentim⁹ p accidēs dicit
duplr q̄z vnū est q̄ō accidit huic sensui inq̄ tū est h: ſz
nō accidat sensui inq̄ tū est sensus: sicut nos visu senti/
mus dulce: h̄ eni accidit visui inq̄ tū ꝓiūctū est suū sen
sibile cū sensibili gust⁹ tn̄ dulce nō accidit sensui inq̄ tū
est sensus: q̄z tūc a nullo sensu ꝓciperet siue sentiretur:
aliud ār ē q̄ō accidit huic sensui inq̄ tū ē h sensus: ⁊ ēt
sensui inquātū est sensus: sicut dicim⁹ q̄ videm⁹ filium
dionis: ⁊ de illo dixim⁹ supra q̄ō est sensatū p accidēs:
primo g̃ mō p accidēs sentit ab aliq̄ sensu h q̄ō ab alio
sensu sentit p se: si g̃ sensata cōia sentirent ab aliq̄ ꝓprio
sensu p se tūc absq̄ dubio nō sentirent ab alīs nisi per
accidēs: ita q̄ forma eoz nullo mō depingeret in sen/
su alio: sicut nec forma dulcis describit in visu: cōia ār
sūt q̄nq̄ q̄ supra dixim⁹: q̄ sūt mot⁹ stat⁹ figura magni
tudo numer⁹: ⁊ vnū tn̄ q̄ō ad numez reducit: ⁊ si aliq̄
alia inueniant q̄ a plurib⁹ sensib⁹ essentialr sentiunt: ad
ista reducunt sicut situs q̄ est dimēsio: ⁊ magnitudo q̄/
dā: ⁊ sicut ꝓpinquitas ⁊ remotio q̄ sūt etiā reducta ad
magnitudinē: ⁊ sicut aspitas ⁊ lenitas ⁊ rectū ⁊ curuū
que vident ⁊ tanguntq̄ sub figura vident collocari: ⁊
q̄cūq̄z alia talia pñt inueniri: ⁊ iō auicē. in suo sexto nā
lium: silr ār ⁊ auicebron ⁊ hebuchā plura q̄ dq̄z po/
nūt sensata. Q̄ō ār oīa ista a q̄cūq̄z p dictoz dq̄z sen/
suū cēntialr ⁊ nō accidēntalr sentiant ꝓbat p h: q̄ oīa h
que sentim⁹ motu q̄dā q̄ est a sensibili i sensuz sentim⁹.
In illo ār motu fozma sensibilis vt passio q̄dā efficit i
sensu: tali eni motu sentim⁹ magnitudinē: ⁊ iō magnitu
do sensibilis in sensu efficit: ⁊ q̄z magnitudinē sentim⁹
motu o3 q̄ ēt figurā sentiam⁹ tali motu: q̄z figura ma/
gnitudo est q̄dā sic vel aliter terminata: ⁊ q̄z opposito
rū est idē sensus cēntialis: iō q̄escēs sentim⁹ in eo q̄ nō
mouet siue ꝓtinuatū est motu: numez ār sentim⁹ nega/
tione ꝓtinui: ⁊ p numez ꝓprietates: iaz ār ꝓbatū est q̄
ꝓtinuū q̄ō est magnitudo q̄dā essentialr sentit: ⁊ iō o3
q̄ ei⁹ ꝓuatio q̄ est numer⁹ cēntialr sentiat ⁊ vlr dicat
q̄cq̄d sentit motu q̄ sit a ,sensibili in sensuz: ⁊ passio est
sensus: ⁊ sic ꝓfecta ab agēte sensibili a plurib⁹ sensib⁹:
illud sentit essentialr cū talis mot⁹ sit fact⁹ p se sensibili
forma: mot⁹ eniz ille est forma post formā: q̄z q̄ō a sen
sibili patit p mediū: h patit a medio organū sensus: cō
munia ār oīa tali motu sentiunt a plurib⁹ sensib⁹: nihil
igit̄ eoz sentit p accidēs ſz vnūquodq̄z eoz sentit cēn
tialr: ⁊ h nō posset eē sicut dixim⁹ si sensata cōia ꝓpria
cēnt alicui⁹ sensus ꝓticularis: q̄z vnusq̄sq̄z ꝓprioz vnū
sentit tm̄ primo f̄m nāz: sicut visus q̄ primo nō accipit
nisi colorē: ⁊ sub ipso coloz differētias: est enim visus
primo colozis: ⁊ postea differētiaz colozis f̄m q̄ ꝓba
uim⁹ in principio phicoz: q̄ vlr ꝓpr⁹ est ꝓticulari i sensu:
silr aūt est in q̄libet alio sensu. Cū igit̄ ista cōia sint plura sub vna vlr nā nō ꝓtēta: nō erit ipsa alicuius sen/
sus sensata ꝓpria: si ār diceret ab aliq̄ q̄ eēt ꝓpria alicu
ius sensus tūc sequeret q̄ ab alīs sensib⁹ p̄z ꝓpr⁹ ista
nō cōprehēderent: nisi p accidēs: ⁊ sic mot⁹ sentiret p
visuz p accidēs: q̄z ille mot⁹ sentiret a visu sicut nec sen
timus dulce p visuz: h enim ita ꝓtingit: q̄z nos hēmus
vtriusq̄z. s. tā albi q̄ dulcis ꝓpriū sensuz f̄m q̄ cēntialr
⁊ subalr vtrūq̄z cognoscim⁹: ſz albū visu ⁊ dulce gu/
stu: ⁊ iō accidit nobis videē albū q̄n iudiciuz gust⁹ pr⁹
fuit de dulci in h albo: ⁊ iō non videm⁹ dulce in eo q̄ō
dulce: ſz videm⁹ h q̄ō est dulce f̄m māz: ⁊ si diceret q̄
nō h mō videm⁹ dulce p accidēs q̄. s. accidit huic sen/
sui inq̄ tū est sensus h: tūc oporteret q̄ viderem⁹ ip̄z p
accidēs oīno ita q̄ accideret sensui inq̄ tū est sensus si
cut videm⁹ filiū dionis nō inq̄ tū est dionis filius acce
ptus p aliquē aliū sensuz: sed inq̄ tū est alb⁹ cui accidit
dionis filiū eē cui⁹ forma neq̄q̄ in visu describit: ſz ab
alia altiozis sensus cōprehēsioe cū visibili accipit: nos
ār iā añ ꝓbauim⁹ q̄ nos hēm⁹ sensuz cōz a plurib⁹ sen
sib⁹ eoz q̄ sunt sensata cōia nō f̄m accidēs: ſz p se: non
igit̄ est de ipsis aliq̄s ꝓpr⁹ neq̄q̄ sentirem⁹ ipsa cēntia/
liter a plurib⁹ cōit ſz tm̄ f̄m accidēs sicut sentit filiū dio
nis: ꝓpria eni sensibilia sentūt ꝓpriū sensus adinuicez:
ita q̄ vn⁹ sentit sensibile alteri⁹: nō q̄dez f̄m q̄ ipsi sunt
cēntialr distincti: ad h sensibile vl ad aliud: ſz potī⁹ f̄m
q̄ sensus pluriū sensibiliū est vn⁹ in subo nō inq̄ tū sen
sus: ſz potī⁹ f̄m q̄ sensibilia pluriū vnū sūt in subo si/
cut citrinū ⁊ amaz in colera: tūc eni dicim⁹ nos videē
amaz qñ videm⁹ citrinū ⁊ nō pōt dici q̄ h sit alterius
ꝓpriū cuiuscūq̄z duoz: visus. s. vel gust⁹ q̄ō dicat q̄ h
duo vnū sūt: q̄m h dicē est alicui⁹ vtutis q̄ cōpat ſz di
uisionē ⁊ cōponē sensata pluriuz sensuū: ⁊ h nō pōt eē
ꝓpriū alicui⁹ eoz: q̄z q̄cūq̄z vt⁹ cōpat iter sensata plu/
riū ſoz q̄ accipiat sensata pluriū: ⁊ h nō pōt facē aliq̄s
sensus ꝓpr⁹: ⁊ q̄z h nō est ꝓpriū alicui⁹ sensus ꝓticula/
ris: iō frequēs fit deceptio circa h cū supra oniderim⁹
ꝓpriū sensum in sensibili ꝓpio nullaten⁹ decipi: dece/
ptio eni est ei⁹ vtutis q̄ cōponit ⁊ diuidit inter sensata:
q̄z sepe cū accidit citrinū h ipm putat esse amaz: ⁊ ita
mel aliq̄n opinat fore fel: cui⁹ ār potētie sit iter sensata
cōponē ⁊ diuidē posteri⁹ dicet. Indret ār aliq̄s cui⁹ cā nā dat nob sensus ples: ita q̄ plura sēsata sentim⁹ ⁊ nō dat nobis nā vnū solū sensuz p quē oīa sensata sen/
tirem⁹. Ad h dicendū est q̄ h facit nā q̄ten⁹ nos nō la/
teāt cōia sensata q̄ ꝓuenient sentim⁹ post sensata ꝓpria illa eni

Tex. ⁊ cō. 134

Tex. ⁊ co. 135.

illa enim nescirem⁹ eē cōia si oia ꝓpria sentirem⁹ p vnū
& eūdē sensum: q̄ sūt mot⁹ & magnitudo: & alia q̄ supra
dicta sūt. Si enim sol⁹ visus p quē sentirem⁹ p oē sensa-
tū & visus eēt albi & alioꝝ ꝓpriorum: tūc laterent magis
cōia eē cōia q̄ mō factāt: vident enī oia cōia eadem eē
cū ꝓpriis eo q̄ nō ꝙsequerent nisi ad sensibilia eiusdem
sensus: & videret color eē magnitudo: nūc āt q̄ eadem
cōia etiam in altero sensu sentiunt: facit manifestū eē q̄
cōia altera sūt a ꝓpriis: dc̄d enim aliq̄n sequit ad vnū
aliq̄n ad alterum diversum est ab vtroq; & cū cōia vniant
in se ꝓpria si cōia nō bn eēnt distincta a ꝓpriis oz q̄ to
tū iudiciū sensibiliū eēt errore iplicitū: & nihil eēt cer-
tū in iudicio sensibiliū: h igit̄ occā sūt ad h q̄ nō sit sex
tus aliq̄s sensus ꝓprius ꝓter quinq; determinatos.

Capitulū septimū & est digressio declarans .v. vires
anime sensibilis interiores.

Oportet āt nūc inquirere de virtutib⁹ aie sensibi
v lis interioꝝ ꝓpter facilioꝝ intellectū primo
enumerabim⁹ eas: & postea sigillatim exeque
mur de ipsis: dicam⁹ igit̄ q̄ in oi nā q̄ plurib⁹ cōis ē oz
eē vnū sōtē ex q̄ illa cōitas oriat: sensibilis āt cognitio
est cōicata dnq; sensib⁹: & io oz eē vnū sōtem ex q̄ ois
sensus oriat: & ad quē ois mot⁹ sensibiliū referat sicut
ad vltimū finē: & h fons vocat sensus cōis q̄ q̄dā hz i
q̄tū sensus est: & q̄dā hz inq̄tū sensus cōis est: inq̄tū
enim sensus est hz q̄ recipit rem spēs sine mā: & tm̄ ꝑsen
te mā qō ꝓpriū est ois sensus: inq̄tū āt cōis est hz duo
sine dub⁹ sensibilis cognitio nō ꝑficit q̄m vnū ē iudiciū
sensibilis opatiōis sicut nos apphēdim⁹ videm⁹ q̄n vide
mus: & audire q̄n audim⁹: & sic de alijs. Si enim h iu-
dicium nō eēt in aialib⁹ nō eēt satis vtile videre & audire:
& fm alios sensus apphēdē. Scōm āt est cōpare sen-
sata diversoꝝ sensuū p h q̄ invenit ea in vno cōi sensa
to ptinctavl distincta: h enim nō pōt facē aliq̄s sensus p
prioꝝ: q̄ cōpatio inter plura est: & oz cōparē plura si
mul hēre apud se: & io sensus cōis cōpat sensata dicen
do citrinū eē dulce & vnū dulci⁹ alio p h q̄ ad ipm re
ferunt oiuꝝ ꝓpriorum sensuū sensata: h igit̄ cogunt ponē
sensum cōez: nos āt ꝓcipim⁹ in nobis eē cognitionē sen
sibilium formaꝝ ēt q̄n res nō est pñs: & h cognitio est al
tioris abstractiōis q̄ cognitio sensibilis sicut supi⁹ de-
terminauim⁹: scim⁹ enim q̄ altera est virt⁹ q̄ bn tenet:
& altera est virt⁹ q̄ bn recipit: q̄n bn tenēs ꝑficit sicco
frigido: & bene recipiēs ꝑficit humido: & cū sensibilis
bn recipiat & nō teneat re abnīte: scim⁹ sensibilē virtutē
vlr nā eē illam q̄ tenet imagines rerum apud nos q̄n res
ipse nō sūt pñtes: nos āt in nobis circa sensibiles for-
mas triplicē expimur in genē cognitionē q̄ru vna est q̄
est circa formas acceptas p sensum h mō q̄ sensate sūt:
alia āt q̄ est circa intētiōes q̄ nūq̄ in sensu fuerūt: sz tm̄
a sensibiliū ꝓditionib⁹ nō sūt separate: sicut eē ꝓueniens
vl inconueniēs & amicū vl inimicū & eē filiū & nō filiū
matrē & nō matrē sicut ouis nosc̄it filiū: & illi & nō alij
porrigit vbera lactādo: & fugit lupū vt inimicū & canē
sequit vt custodē: & vtraq; istaꝝ cognitionū est de his
que sūt apud nos re nō pñte. Est aūt & q̄dā tertia que
agit tā in formis sensatis q̄ in intētionib⁹ cōponēdo &
dividēdo q̄ est q̄si cōis virt⁹ ad quā referunt tā formę
sensate q̄ intētiones elicite sicut sensata ꝑticularia ad
sensum cōez. Resumam⁹ igit̄ duo ꝓncipia p q̄ distin-
guunt vires ille dicētes q̄ actiuū q̄dē est formale nō p-
ticit eodē q̄ ꝑficit passiuū q̄dē est recipiēs & tenēs: cum
igit̄ q̄dā virt⁹ sit q̄ tenet & recipit formas pri⁹ sensatas:
illa erit passiua ꝑfecta frigido sicco in cōplexiōe orga-
nica cui⁹ ipsa est act⁹. Cū āt in nobis expiamur eē cogni-
tionē intētionū elicitaꝝ ex sensibilib⁹ formis oz eē ali
q̄d q̄ eliciat & agat illas intētiones: & illi⁹ erit q̄si po-
tētia activa agēs intētiones illas ex sensib⁹ cuius ꝑfec-
tio in cōplexione sui organi est calidū spūale & for-
male valde reseruatoriū: g̃ formaꝝ sensataꝝ vocaue-
rūt pipatetici imaginē alias imaginationē: & q̄busdam
placuit q̄ vocitet virt⁹ formalis eo q̄ fuat apud nos
formas: actiuū āt & elicitiuū intētionū vocarūt extima
tionē: q̄ vo etiā expimur apud nos itē teneri intētio
nes elicitas sicut tenent formę sensate: & nō est eis ea-
dē potētia tenē & agere sicut dictū est: nec idē tenēs est
q̄ tenet formas sensatas & intētiōes elicitas ex eis eo
q̄ altioris grad⁹ abstractiōis est intētio q̄ forma sicut su
pradixim⁹: nō coacti sūt inuenire virtutē aie q̄ tenet in
tentiones elicitas ab estimatiua virtute: & hāc vocarūt
memoriā. Adhuc āt nos expimur nos vti cōponēdo
& dividēdo tā formis q̄ intētionib⁹: facim⁹ enim hoiez
cū ouib⁹ capitib⁹: & aliq̄d cōpositū ex multiplici for-
ma sensata & cōponim⁹ h cū intētionib⁹ q̄s elicitas ha
bem⁹ apud nos: & oz q̄ faciēs illud sit aliq̄d cōe ad q̄d
tā formę q̄ intētiones referunt sicut ad q̄ddā cōe: & h
vocarūt fātasiā q̄ existēs inter memoriā in q̄ sūt inten
tiones: & imaginatiuā in q̄ sūt formę accepte p sensum
vtiq; vtriusq; cōponēdo & dividēdo: & h opat i somnis:
sicut & in vigilia: fātasia āt ab apparitiōe dicta est: q̄m
illa est maioꝝ cognitio quā hēat alia sensibilia: & ē vlti
mū virtutis ei⁹: & h a vulgo in hoib⁹ vocat cogitati-
ua: cū tm̄ ꝓprie cogitare rōnis sit ꝓpriū: h āt fātasia plu
rimū ꝙfert ei⁹ recordationi q̄d oblitū est p h q̄ mouet
intētiones ad formas: & formas ad intētionē: p h enim
venit in sīle aliq̄d ei⁹ q̄d pri⁹ scitū fuit: & p illud venit
in oblitū sicut nos in libro de memoria & reminiscen-
tia ondem⁹: h etiā est illa q̄ intellectualia assimilat cor
poralib⁹. Intellectuales enim diuisiones vni⁹ in multa
assimilat diuisioni arboris multos in ramos sic id q̄d
facim⁹ in arbore porphirij de diuisiōe ꝑ dicabilia & re-
sultatiōe quā facit ipse intellect⁹ posteriorib⁹ in primis
assimilat schalis sicut est id q̄d tradidit pitagoras de
schala aurea: fm ꝓgruētiā āt opeꝝ pipatetici tradide-
runt istis viribus situs: oēs enim organicas esse tradiderūt
eo q̄ sūt circa ꝑticularia tm̄: ois enim forma ꝑticularis
in mā aliq̄ est: q̄n forma sine oi mā accepta est vlis cir
ca quā opat intellect⁹: sensum igit̄ cōem in anteriori pte
cerebri posuerūt in loco vbi ꝙcurrūt nervi sensitiui q̄n
q; sensuū sic in q̄dā cētro q̄ locus medullosus est & hu
mid⁹ post quē locū ē duricies maioꝝ ex frigiditate ce-
rebri ꝓueniēs: & illū dixerūt thesaurū formaꝝ in q̄ re
tinent formę & imobilitant q̄ thesaur⁹ imaginatiua vl
formal⁹ vocat. In pria āt pte medie celle cerebri vl cel
lule q̄ calida ē ex motu multi spūs ad ipsam posuerūt
extimatiuā q̄ elicitiua & activa ē intētionū: thesaurū āt
ei⁹ refuātē intentiones q̄ mēoria vocat i posteriori pte ce
rebri posuerūt q̄ loc⁹ ē sic⁹ pp neruos motiuos q̄ oriū
tur ab ipso: cui⁹ signū ē: qz leta illa pte pdit vl leditur
mēoria i oib⁹ aialib⁹. Fātasiā āt q̄ puerit se tā sup intē
tiones q̄ sup formas posuerūt i medio medie celle tan
q̄ cētrū iter imaginatiuā & mēoriā: hui⁹ signū ē: qz lesa
media cella nō habet ab aliq̄ aiali ordinatū regimē vi
te eo q̄ non pōt vti sensatis formis & intentionib⁹ fm
q̄ oportet: & tūc efficiūtur animalia furiosa & rabida:
hec igitur sunt que prelibare volumus de istis virtuti
bus & modo prolixius determinabimus de vnoquo-
q; istoꝝ & primo de sensu cōmuni.

Cap̄lm. viij. de eo quod sensu cōmuni nos sentim⁹
videre & audire & fm alios operari.

Tex.t cō.136. d Jeam⁹ igit̄ q̄ q; nos sentim⁹:q; videm⁹ q̄nvidem⁹ t sentim⁹:o3 q̄ vtus q̄ ħ sentim⁹ sit aliq̄ vt⁹ aie sensibil'. Queram⁹ igit̄ vtruz visus sit illa vt⁹ q̄ videm⁹ nos vidē aut altera a visu. Silr āt q̄ rit̄ de vtute q̄ sentim⁹ nos audire t olfacē:t sic ō alīs vtrū fiat ħ p sensū ꝓpriū cui⁹ ē opatio illa aut p aliquā aliā vtutē. Si āt det q̄ sensus q̄ sentim⁹ nos vidē q̄nvidem⁹ sit alter a visu:tūc o3 q̄ ille sensus sit visus eo q̄ illo videm⁹ nos vidē:t o3 q̄ ille ēt sit coloris q̄ subīcit visui:q; nō videm⁹ nos vidē:nisi p hoc q̄ videm⁹ nos in visu spēz coloris hēre:t q̄ videt spēm coloris in visu videt colorē:t ex ħ seq̄t q̄ duo sensus cuiusdez sint subi siue obiecti.s. visus:t ille q̄ videm⁹ nos vidē q̄ ē ipossibile:q; nō multiplicat ꝓpriū patiēs ex ciusdē spēi agēte. Si āt daret q̄ ē idē vi⁹ q̄ videm⁹ colorē: t q̄ videm⁹ nos vidē colorē:tē vi⁹ erit sui ipsi⁹ sic obiecti:t cū obiectū sit agēs:sensus patiēs:sequeret eūdē sensuz ee agēs t patiēs q̄ ītez ē ipossibile. Si āt pp ħ itez diceret q̄ ēt sensus alr:tūc q̄ram⁹ de illo altero vtrū videat se videre an nō:t si nō tūc cognitio sui sensibilis ē icerta ꝓphēlio:q̄n q̄ videt nō ꝓphēdit se vidē:tūc eadē rōne alio sensu videt se vidē sic t i pricipio:t tūc itez de illo q̄reī:t ꝓceder ħ in ifinitū:aut oz dicē q̄ ille alⁱ⁹ sit sui ipsi⁹ iudex:cū āt eodē sensu videat se vidē:t videat visibile:t ħ in prio dicēdū fieri eo q̄ nā nūq̄ abūdat supfluis:sz explet opa sua p necessaria:g relinq̄t q̄ eodē sensu videam⁹ visibilia:t vi
Tex.t cō.137. deam⁹ nos vidē. Hoc tñ adhuc dubitationē hz:cōstat eni ex p̄missis q̄ nihil ē vidē fm actū nisi visu sentire colorē fm actū q̄n nos supza ꝓbauim⁹ q̄ spēs obiecti q̄n ē in sensu pficit ipsuz scōa pfectiōe q̄ ē agē:oz igit̄ vt videt ex ħ seq̄ q̄ videʒ se vidē:nihil aliō sit nisi videʒ colorē:aut visum hēre colorē:t ita pximū videʒ q̄ videm⁹ nos vidē hēbit colorē sic t pupilla:pximū āt videʒ dicim⁹ q̄ ifluit oculo visū:illo eni videmus nos vidē sic dixim⁹ supza. Si āt ħ det tūc sequit q̄ q̄n videm⁹ nos vidē q̄ videre sit color vl colorati
Tex.t cō.138. q̄ ē valde inopinabile. Dicam⁹ igit̄ solu:tes hāc q̄nē q̄ manifestū ē q̄ nō oino ē vnū t vno mō dictuz sentire p visuz:t hui⁹ signū q̄dē ē:q; ēt q̄n videm⁹ res exteriores nō videm⁹ vno mō:nec vno mō iudicam⁹ per visū discernēdo tenebras t lumē:t silr possum⁹ discere q̄ visus sit diuersoꝝ sic coloratī ē aut obiecti t ē opatiōis alr q̄ obiecti:t tunc nō seq̄t q̄ videʒ sit aliq̄d coloratū vl color. Ampli⁹ āt soluētes inductā dubitationē aliq̄lr possum⁹ aliq̄ mō ꝓcedē ꝓclonē q̄.s. videndi fm actū sit tāq̄ coloratū:sz nō sic simplr sit coloratū. Jd eni q̄ sentim⁹ ē susceptiuū sensibil' forme:t informat ea sz suscipit eā sine mā vt supradixim⁹:cui⁹ signū ē:q; ēt abeūtib⁹ sensibilib⁹ reb⁹ a pntia sentiētium adhuc insūt sensus.i.forme sensibiles t fātasie q̄b⁹ sensibilr opant aīalia q̄n imaginant t rememorant sic supradixim⁹:act⁹ eni siue pfectio rei q̄ sentit t sensus fz actū fact⁹ ē vn⁹:q; vna forma pfectio ē vtriusq; sz alter ē eē ei⁹ in sensibili:t alter in sensu:q; eē spūale t itētionale hz in sensu:māle āt t nāle hz in re sensata:ħ āt dico de sensu t sensibili fm actū acceptis:vt q̄n accipit son⁹ fm actū t audit⁹ fm actū:tūc eni in vni⁹ forme actu sūt sonāns t audit⁹:que forma ē son⁹ alterū eē hñs in sonāte t alter in auditu. Cōtingit eni aliq̄n q̄ id q̄ hz auditū nō audit fm actū:t ptigit q̄ id q̄ hz sonū in potētia nō sonat fm actū:t tūc non sūt in vni⁹ forme actu audiēs t sonās:cū āt id q̄ possibile ē audire opet t actu alr audiat:t cū id q̄ pōt sonare actu alr sonat:tūc fm actū audiēs:t fm actū sonās sunt simul in vna forma fm actū:sz put ē in audiēte vocat auditio:t put ē in sonāte vocat sonatio pp diuersū eē q̄ hz in auditu t sonante sic dixim⁹:t silr ē de visu t ceteris sensib⁹:sicut igit̄ auditio ē soni q̄dā pfectio fm auditū:ita visio ē coloris aliq̄ mō:pp q̄ videʒ sequidē iudex ē ei⁹ q̄ ē circa coloris actū in visu. Est igit̄ determinatio q̄nis hui⁹ totⁱ q̄ videm⁹ nos vidē t sentim⁹ nos audire t fm quēlibet sensū opari sensu cōi q̄ aliq̄ mō ē idē cū pticulari t aliq̄ mō diuersus. Sūt oēs sensus vnū in forma vtutis sensitiue:q̄ fōs ē vtutū sensuū pticulariū:t ipsi pticulares sensus sūt sic riui ex cōi fōte deriuati:t ħ sensu cōi ē iudiciū circa pticulares actiōes q̄ sūt sensuū pticulariū:t ħ mō reflectit vt⁹ sensitiua sup se q̄n iudicat de seipsa:sensus eni cōis q̄ formalis ē reflectit sup pticularē iudicādo sensibilr de actiōe t opatōe ei⁹ t ħ mō nihil ꝓhibet q̄n idē sit actiuū t passiuū:agē eni q̄ddā ē iudicare t cōpare ꝓponēdo t diuidēdo:t ħ ē cōis sens⁹ q̄ ē formal:recipe āt t habere formas sensibiles ē pati:t ħ ē sensuū pticulariū: nos tñ ad hāc q̄nē inferi⁹ in sequēti caplo redibimus subtilius de eadem disceptantes.

Capitulū.ix.q̄liter sensitiuū sensibileq; idez in actu sunt t diuersa in esse t qualiter correlatiua.

Tex.t cō.139. Jc āt tā dcm̄ ē q̄ sens⁹ fm actū t sensibile fm actū sūt sil' t idē i actu t diuersa i eē. Hoc āt sic ꝓbat:ois eni mot⁹ q̄ ē exit⁹ ō potētia ad actū:t silr ois actio fz q̄ ē actio ab agēte i patiēs:t silr passio q̄ abijcit aliq̄d ab eo i q̄ agit t q̄ mouet sūt i eo q̄ agit siue patit fz rē:sic oñdim⁹ i pricis:q; āt ois sens⁹ patit ab obiecto sic audit⁹ a sono:o3 ncēr̄io sonū fm actū in q̄ ē son⁹ pri⁹ fm potētiā i eē:act⁹.n. ois ē i eo q̄ de potētia exiuit i actū t ħ ē patiēs t motū:actus.n. t motus act⁹ fit i patiēte gnālr t ñ ecōuerso:t iō nō gnālr ē vez q̄ oē mouēs mouet:nō:n:ē vez nisi i pricis q̄z mā ē vnica p ꝓpietatē mouēs t mota sic determinatū ē i pricis t i libro pigeneseos:i aliꝰ āt iue/nit aliq̄d agēs nō actū:t aliq̄d mouēs nō motū sic ē i spūalib⁹ i q̄b⁹ sensibile ē mouēs t nō motū:t mediuz mouēs motū t sens⁹ motū t nō mouēs:cū igit̄ sic ē tē o3 ncēr̄io q̄ sonātis act⁹ qui ē sonatio sit i potēte sonare:t ħ ē solidū planū cū aere sibi ꝓiūcto:silr āt potentia hñs sonū ē sens⁹ audit⁹:act⁹ g̃ soni fit ēt i auditu:igitur sonātis t audit⁹ ē idē act⁹ fm eē differēs fm oriam fm q̄ ē i diuersis potētia sonū hñtib⁹ sortit noia diuersa. Q̄ñ.n.ē i potētia sonāte tūc vocat sonatio t q̄n ē i potētia audiēte:tūc vocat auditio. Dicit.n. son⁹ dupl'r fm actū t potētiā sic t dupl'r dicit audit⁹ fm actuz t potētiā. Eadē āt oino rō ē t i aliꝰ sensib⁹ t sensibilib⁹:sic eni actio ē aliq̄ mō i agēte t aliq̄ mō i patiente:q; ē i agēte fm q̄ ꝓ ipsaz denoiat q̄n dicitur agēs:t fm q̄ ipse potēs ē agē:q̄n ē i ocio:t exit i actualr agē q̄n agit post ociū. Jn patiēte āt ē ipsa forma q̄ ifluit ab agēte. Silr ē de sensibili t sentiēte:q̄n eni sensibile nō agit in sensū:tūc ē q̄si in ocio:hñs tñ formā q̄ pfectū ē ad agē:q̄n āt actu agit in sensū:tūc ē act⁹ sensus in ipso a q̄ denoiat:t ē eadē forma pfluēs ab ipso:t ē in sensu qui potētia hūit eā:nō sic mutatio de actiōe in actū:sz potī⁹ sic in patiēte q̄ recipit formā agētis:t sic actiui t passiui est idē act⁹. Potētis eni agē t potētis actionē agētis recipe idē act⁹ est:diuersus fm esse potētialr agētis t potētialr patiētis. Sed in q̄busdā sensib⁹ fm diuersuz eē hz duo noia:in q̄busdā fm altez est inoiatū:sic dixim⁹ de potētia audiēte t potētia sonāte:q̄ actus vni⁹ est auditio:t act⁹ alteri⁹ sonatio. Jn visu āt actus potētie videntis dicit̄ visio:ille āt q̄ est eius q̄ de

ocio exit

ocio exit in actū: qñ vt actiuū pficit visum q̄ est actio coloris: nō ē notata nisi p circūlocutiōez exprimat: dicēdo q̄ ē actio coloris in visū fm actū factū. Silr aūt in potētia gustāte actio gust⁹ vel gustatio vocat: saporis āt actio inotata ē.

Tex.t cō.141. Qm̄ āt sic vn⁹ ē act⁹ sensibil' t sentitiuī: qñ vtrūq; fm actū ē: necesse ē tūc ea sic dicā silr corrūpi t saluari: qz sic correlatiua sūt que posita se ponūt: t pēpta se pimūt: t sic silr sūt t corrūpunt audi tio t son⁹ t gustatio t saporis actio: t sic de alīs. Qñ āt vtrūq; fm potentiā dicit: t nō fm actū: tūc nō sunt correlatiua: t tūc nō necessariū ē q̄ silr corrūpant t sal

Tex.t cō.142 uent. Sz ātiq̄ philiologi nō bñ dicebāt qñ opina/ti sūt sensibile t sensū q̄cūq; mō accepta esse correlati ua: dicētes nihil cē album vl nigrū nisi qñ est visus de ipso: t nihil cē sapore nisi ,put est in gustu: t sic de alīs sensibilib⁹ t sensib⁹: h enī vno mō recte dicebat: t alio mō nō recte: sensibili enī t sensu dictis duplr: bis q̄dē fm potētiā: illis vo fm actū: de fm actū dictis recte di xerūt ātiq̄: de dictis āt fm potētiā: nō recte dicebant. Peccāt igit in h q̄ simplr sine distinctiōe correlatiua dixerūt ea q̄ nō simplr t sine distinctiōe correlatiua di

Tex.t cō.143. cunt. Ex isto āt vlteri⁹ elicit: qz excellētie q̄dā corrūpūt sensū: Est enī vox t son⁹ ,put mouēt sensū: sym/phonia q̄dā t ꝓsonātia siue ꝓportio t cōtēpatio agē/tis ad patiēs: vox āt siue son⁹ sūt q̄dāmō vnū t idē: sic dixim⁹: tūc oz q̄ ēt audit⁹ sit simphonia q̄dā t ꝓpor/tio ad eūdē actū ad quē ꝓportionat sonās: t qz excel/lēs pl⁹ mouet q̄ mobil' sit sensus: iō excellenti acutū t graue corrūpūt anditū: t silr excellētie sapor corrū/pūt gustū: t in color⁹ siue visibilib⁹ excellenti fulgi/dū siue excellenti opacū corrūpūt visum: t h de fulgi/do ꝓstat. Opacū āt etiā corrūpit: lz nō ita cito sicut ful gidū: cui⁹ signū est q̄ in carcerib⁹ tenebrosis diu inclu/si: lumē nō pñt respicē, qñ egrediunt ad lumē: cā āt est: quia spirit⁹ visu⁹ qui in neruo obtico fluit ab oculis: auertitur t repellitur per tenebras: t quia spirit⁹ cali/dus est: cum auert: tur tunc frigiditas obdurat pozum oculi t excecatur oculus. Similiter autē excellentie odorū corrūpunt olfactū: eo q̄ sensus in cōpositione organi ratio quedā cōtemperantie t proportiōis est: t ideo ipsa sensibilia sunt dulcia sensui quando parua adducunt ad sensuz sine excellentīs: t quādo mixta sunt proportionabiliter sicut acutū proportionatuz: t dulce saluū: proportionabiliter enim ista ad sensuz du cta: delectabilia sunt: eo q̄ organū quasi mediū est sen sibiliū fm proportionē medī cōposituz: vniuersaliter aūt simphonia t cōsonantia siue proportio: magis est mixta q̄ acutū t graue excellentia: similiter aūt t ta/ctus est medium infrigidabile t calefactibile proport tionat: sensus enim semp est ꝓportio t cōtemperatio: ab excellentīs autem tristat t corrūpit.

Lapl'm. x. de probat. one sensus cōis per hoc q̄ cō/ponit t diuidit inter sensata diuersoz sensuū.

Tex.t cō.144 Ed nūc volentes redire ad inquirendū sub/tiliter de sensu cōmuni premittim⁹ ea que de/terminanda sunt: q̄ vnusquisq; sensus ꝓprius est sibi subiecti sensibilis qui sensus sicut in organo est in eo quo organice sentiūt alia alia fm q̄ sentiunt fm ac/tum: t ille sensus discernit sibi subiecti sensibilis diffe rentias sicut dicim⁹ albū q̄dē t nigrū esse visus dulce vo t amaz dicim⁹ cē gustus: silr autē se hoc habet

Tex.t cō.145. in alīs. Qm̄ aūt nō solū sic sentim⁹ sensibilia: sz ēt sentimus: qz differūt vel cōueniunt album t dulce: sic de vnoquoq; sensibiliuz: in omnibus enim ponimus

ꝓueniētias t differētias cōparando t cōponēdo t diui dēdo sensata diuersoz sensuū necesse ē vt vnoquoq; sensu h faciam⁹. Nō enī alia vtute supiori q̄ nō sit sen sus h facere possum⁹. Quia oē iudiciū qō ē circa sensi lia: re sēsibili pñte ē iudiciū sens⁹. Judiciū āt q̄ dicim⁹ albū cē dulce: vel nō cē albū dulce ē circa sensibilia t sensibilr: t tō virt⁹ cuī est h iudiciū: necessario est sen/sus. Hoc āt iudiciū nō possum⁹ facere aliq̄ sensibiliū ꝓ ꝓrioz. Si enī aliq̄ fieri posset: tūc videret h debē fie ri p tactū qz tact⁹ plures est: sicus superi⁹ dixim⁹.

Tex.t cō.146 Siue āt caro siue aliud dicat cē īstrumētū tact⁹: ma nifestū est q̄ illud īstrumētū tact⁹ nō est vltimū ad qō referūt sensibilia diuersoz sensuū: si enī sic cēt tūc oz q̄ qñ discernēs discernit albū cē vel nō cē dulce: tāge ret suba albū t dulce qz supza oñdim⁹ q̄ tact⁹ nō dis/cernit aliqō sensibile: nisi tactu subali tāgibilis: h āt vi dem⁹ foze falsuz qz albū cē vel nō cē dulce discernim⁹ nō tāgētes ip̄m. Nec pōt dici q̄ duob⁹ sensib⁹ fiat iudi ciū illud: qz in separatis p̄ organa t p formas vtutib⁹ nō ꝓringit discernere albū cē vel nō esse dulce: sz oz vna q̄dā vtute vtrāq; manifestā cē q̄ dicit albū cē vel nō esse dulce: t altez cē dulce ab albo. Si enī duo sens⁹ h dicerēt: h cēt sīle ei qō ego sentirē albū t tu dulce: p̄ h āt neuter nostz sciret dare cōueniētiā vl' differētiaz inter albū t dulce. Duo enī sensus ꝑticulares forma t subo differūt: qz suba eoz sunt duo organa: t forme sūt sic visus t audit⁹: sic duo hoies differūt suis foz/mis t suis subis: t nō est q̄ vniēdo vel diuidēdo cō/paret vnū alteri: qō trī necessariū est qñ dicit albū alte rū vel idē cē dulci. Oz igit q̄ alicui vni manifestū sit: qñ altera vl' eadē adinuicē sunt albū t dulce: oz igit q̄ vnū nūero sit qō ponit alteritatē vel idētitatē inter ea: t dicat qñ altera vel eadē sunt: t q̄dāmō altera vl' eadē: qñ eadē sunt aliqñ subo: t altera formis sensibi lib⁹. Jd q̄ qō dicē sic iudicādo ō albo t dulci ē idē: t sī cut dicit vnū solū iudiciū qō est alteritas vel idētitas duoz sensibiliū: ita oz q̄ sit in intellectu nō cōponēte vel diuidēte duo sensata: q̄ habeat aliq̄ modo vtrūq; Patet igit ex dictis q̄ nō est possibile iudicare separata sensibilia separatis sensib⁹ ꝑticularib⁹: sz oz q̄ vnico cō muni sensu fiat. Ex isto āt sequtur t qō adhibitū est ei q̄ nō sit iudiciū illud in separato tpe: sicut enī idē est qō dicit altez esse bonū vel malū vel album t dulce: ita etiā idē momentū est qñ dicit sic iudicādo. Quecūq; enī cōponūt vel diuidunt vl' cōparant: t h pz quia in eodē mometo sunt cōposita vel diuisa fm rē. Judiciū āt est fm q̄ res est. Oz igit q̄ iudiciū sit in eodē mo/mēto t nō ita q̄ pr⁹ sentiat vnū t iudicet de illo t po stea alterū t tūc de illo ponat iudiciū: est igit idem t in eodē momento iudicās qñ alterū t altez bonū t malū: vel albū t dulce: qñ ipa fm rē altera sunt. Nec volo dicere q̄ idē sit mometū fm accēs. s. q̄ est idem ꝓtinuū tps qō hz ptes priores t posteriores: h enim nō ē idē nisi p accēs. s. qz adicim⁹ vni motui ꝓtinuo: sz volo dicē q̄ in vno idiuisibili mometo ponit alteritas iter duo qñ altera sūt: vl' idētitas qñ eadē sūt. Est enī alteritas t idētitas relatio q̄ ē sil' i idiuisibili mometo duoz fm rē. Et iudiciū aie ad rē refert. Intendit q̄ in vno mometo facere iudiciū: dico igit altez cē bonū a malo: vel albū a dulci vt nūc: dico enī qñ vnū alterū ē ab alio: t nō dico q̄ altez sit nūc in quo est alteritas vni⁹ ad altez t altez in q̄ est alteritas relict ad istud. Sed pot⁹ aīa dicit sic altera t in eodem nūc dicit ea altera esse: igitur vtriusq; ad altez simul est. Oportet igit q̄ dicēs illud sit vnita t indiuisibilis virt⁹ t dicat

iudiciū in vno ⁊ indiuisibili tp̄e. Istud ät qđ dictū est verū est de intellectu ⁊ sātasia ⁊ sensu cōi ⁊ de oi potētia anime cōponēte ⁊ diuidēte ⁊ cōparāte diuersa.

Lap̄. xi. in quo declarat qualiter sensus cōmunis ē vnus ⁊ indiuisibilis ⁊ qualiter diuersus.

Tex. ⁊ cō. 147

Ivo obijciet forte aliqs q ea q̄ dicta sunt a eē vera nō p̄nt: qz idē nūero in vno indiuisibili tpe nō pōt simł moueri ꝑ̄ꝫ motib⁹: constat ät q iudicās de sensib⁹ oz moueri ab ipsis sensib⁹: iudicans igit de albo ⁊ dulci: vel de albo ⁊ nigro qm̄ eadē vel altera sūt: oz q sił moueat motu forme vtriusq: hoc ät ipossibile videt: si enī dulce sit hoc est ſm ꝓprietatē forme sue mouit sensuz ⁊ intelligentiā: amarū mouebit vtroqs mō vel motu ꝑrio ⁊ albū ⁊ iteruz mouet ſm aliā: formatōis ät diuersitas oritꝫ a formaꝝ cōtrarietate: ⁊ sic idē numero ⁊ indiuisibile mouet in tpe indiuisibili motib⁹ ꝑriaꝝ formaꝝ qđ est ipossibile. Et licz hoc vno verbo soluere possum⁹ dicētes q forme nō hñt ꝑrietatē nisi ꝓut sunt in mā p esse māle: ⁊ intētōes ꝑriox in aia accepte nō sunt ꝑrie: ⁊ ideo in eodē eē p̄nt: tñ qz intendim⁹ ad plenū declarare ēliter sensus cōis vn⁹ ⁊ nō vn⁹ sit: aliter soluim⁹ inductā dubitationē: ⁊ primo volum⁹ dare solutionē ad hominē postea ät solutionē verā q̄ demōstrat veritatē nāe sensus cōis. Dicim⁹ igit p̄mo q̄ sensus cōis est qđā īsensparatū ⁊ indiuisibile est iudiciū ei⁹ ⁊ in tpe indiuisibili ſm suū subm: eē ät suū est diuisuz ⁊ ſseparatū. Cōtingit igit dicere q qđāmō insepatū ⁊ indiuisibile sentit diuersa ⁊ sepata: ⁊ cōtingit dicere q diuisuz ⁊ sepatū qđāmō alio mō est illud qđ sentit diuisa ⁊ sepata: dicimus enī q nulli⁹ sensibilis iudiciū pficit in organo ꝓprīj sensus q recipit illud sensibile: sed oēs pticulares neruli q ad organa ꝓpriox sensuū dirigūt: ⁊ ꝓcauī sūt vt in eis discurrat spūs q est vehiculū vtutis sensitiue dirigunt ad anteriozē cerebri ptē q̄ medietas qđā est ⁊ simphoniace cōposita ad oia sensata ꝓpria: ⁊ nullus hz sensuz potētē oēs suscipere ⁊ ibi est organū sensus cōis: ⁊ ab illi⁹ vnitate sensibilis virt⁹ q̄ est sensus prōprīj eo q est finis sensuū est vna loco ⁊ subo: ſz pluralitate formaꝝ pticulariū sensuū ē ꝑles. Oēs enī ꝓprīj sens⁹ emanāt ex ipo.

Tex. ⁊ cō. 148.

Et dicem⁹ tūc soluētes inductā dubitationē q non est incōueniēs: q id qđ est vno mō vnū ⁊ alio mō plura sentiat diuersa ⁊ ꝑria. Ista ät solutio licz ꝑediat obiectionē q̄ ad hoiez nō tñ soluit inductā dubitationē q̄ ad māz sens⁹ cōis. Idē enī subo ⁊ indiuisibile est potētia hñs ꝓtraria: ⁊ si intelligat diuisuz p subm: adhuc potētia hz ꝓtraria: ⁊ iō ꝑria potētia insunt ei qđ indiuisuz subo ⁊ ei qđ est diuisum: ſz eē ei⁹ qđ actu hz ꝑria nō pōt esse indiuisuz subo: ſz oz q diuisū subo sit. Cōtraria enī actu nō p̄nt in subo eodē esse: ⁊ iō in eo q agit aliqđ p formas ꝑriox: oz q sit diuisuz: igit ipossibile est albū ⁊ nigrū eē sił in eodē subo: g̈ nō pōt aliqđ pati p receptionē speciei eoꝝ actu vnū ⁊ indiuisibile subo: ſz ſm p̄r⁹ habitā solutionē sic se hñt sensus cōis ⁊ intelligentia: qm̄ vel qñ hñt spēs ꝑrioꝝ ⁊ diuersoꝝ: dictū est enī q sūt vnū subo: ⁊ plures ſm formas deriuatas ab ipis: nō g̈ cōueniens fuit dicta solutio. Cōuertem⁹ g̈ ſmonē ⁊ dicemus qm̄ sensus cōis est sic̄ termin⁹ sensuū pticulariū ⁊ qz terminus est forma apphēsio enī diuersoꝝ sensatoꝝ est ad ħ finaliter vt discernat ꝙuenīētia ⁊ differētia q̄ ē inter ea: ⁊ qz termin⁹ talis ⁊ finis est forma: iō dicem⁹ sensū coēm ēntialiter ⁊ formaliter vnū ⁊ indiuisibilē eē: ⁊ per suba particularia ad q̄ dirigit virt⁹ ei⁹ cē plures.

Tex. ⁊ cō. 149

Eo mō q̄ matbematici qđā dicūt p̄ctū in circulo q dicit eē cēt̄z vnū in suba ⁊ forma: nō inq̄tū duo sūt qz sic in se indiuisibile est ⁊ nō ex diuersis cōpositū ⁊ ħ mō nō discernit nisi vnū q est mediū circuli: p ħ aūt q ipsuz subaliter est mediū circuli ē ip̄m p̄ncipiū eq̄litatis lineaꝝ ptractaꝝ ab ipo ad circūferētiā sic vnoꝝ vnū ⁊ multa discernūt. Oz enī vnū eē p subaz ⁊ formā p qđ iudicat in oib⁹ eq̄litas: ⁊ oz ipsuz eē plura p ħ q est pluriū qđ⁹ sua medietas dat eq̄litatē: ⁊ sic diuidit qđāmō p attributionē ⁊ influētiā: ⁊ nō p subam ⁊ formā qm̄ suba vna ē: ⁊ forma mediās q̄ est cā eq̄litatis vna est: ſm tñ q diuidit ñ vnū est: qz ⁊ sic bis vtit eodē signo: ħ enīz mō significat diuisionē diametri in p̄cto qđ est cēt̄rū ⁊ ē attribuēs vni semidiametro eq̄litatē p ħ qđ est ei⁹ p̄ncipiū ⁊ eq̄litatē attribuit alteri p ħ q est ei⁹ finis: ⁊ inq̄tū sic vno termino vt duob⁹ vtitur: iudicat enī duo qz iudex ē eq̄litatis duaꝝ semidiametroꝝ ⁊ sic sepata sūt: vt qđā sepato diiudicata. Inq̄tū vo est vnū in forma ⁊ suba mediatōis: sit iudiciū vni⁹ ⁊ mł̄toꝝ vnitoꝝ vno qđā ⁊ sił. Um⁹ enī totī⁹ circulatōis iudiciū est vnū cēt̄rū: ⁊ mł̄taꝝ lineaꝝ eq̄liuz ē iudiciū p vnicā cētri mediatōez: eo q illa cā vltis est oīs eq̄litatis q̄ est in lineis ab eodē cētro ad circūferētiā ptractis. Sic oī eodē mō dicim⁹ sensum cōez formaliter p̄ncipiū oiuz sensuū pticulariū: ⁊ eē forma a q̄ ē influētia in oib⁹ ꝓprījs sensibilib⁹: ⁊ eē vnū i suba ⁊ forma sensibilitatis: ſz distinctū p ħ q influit particularib⁹ organis pticulares sensus: ⁊ put dirigit sensū huic vel illi ꝓprīo organo: ⁊ sic iudiciū diuersoꝝ sensibiliū p ħ qđ dicit ea cē altera vel eadē adinuicē est p vnā informaꝝ suba: ⁊ p diuersa p ħ q illud vnū aliqđ attribuit diuersis ⁊ influētiā hz sup diuersa: ⁊ ħ nō dicitur diuersum nisi per hoc q est diuersoꝝ: ſimpliciter tamen vnū ⁊ indiuisuz est.

Lap̄. xij. ⁊ est digressio declarans qualiter sensus cōmunis est medietas omniū sensuū:

Orsitā ät obijciet aliqs ꝑ ea q̄ dicta sūt dicēſ f q oē mouēs formale est ad id qđ mouet ab ipo: mouet ät sensus ꝓp̄r⁹ cōez eo mō q̄ ipe mouet a sensibili: nō enī cēt iudiciū sēsatoꝝ ꝓpriox i sensu cōi dicēte ea altera eē vel eadē nisi ad ipsū trāsirēt a sēsu ꝓprio cui p̄r⁹ occurrūt: videt igit sens⁹ cōis eē mālioꝝ q̄ ꝓp̄r⁹. Oē enī recipiēs recipit ſm potētiā mālē: sic̄ in añbitis sepe determinatū ē: oz ät q sensus cōis recipiat eadē qđ⁹ discernit ⁊ iudicat: recipit ät sēcūda receptōe: videt igit mālioꝝ eē q̄ sensus ꝓp̄r⁹: q prima recipit receptōe. Adhuc ät si sens⁹ cōis oiuz ꝓpriox sēsuū recipit sēsata ⁊ nihil recipit nisi qđ hz aliquā coīcātiā cū recepto: sic̄ visus q nō recipit nisi colozē ꝓpter coīcātiā quā hz cū ipo: ⁊ nō recipit sonuz eo q nullā hz cōpationē coīcātie ⁊ ꝓpoztōis ad sonū tūc videt sensus cōis eē ꝓpositū qđ ex oib⁹ armoniis sensuū ꝓpriox: ē g̈ mālioꝝ qz ꝓpositioꝝ cū oi sensu pticulari: ⁊ sic videt, ätex nō eē vera p̄r⁹ inducta solutio Nō enī pōt dici q sēsus cōis sit cōis p modū p̄dicati coiter ō oi sensu ꝓprio: qz ⁊ sic eēt sensus cōis aliqđ ō rōe sens⁹ ꝓprīj: nec posset diffiniri sens⁹ ꝓp̄r⁹ nisi i diffinitiōe sua poneret sens⁹ cōis: sic̄ hoīs diffinitio in se hz aīal qđ est p̄dicatū cōe ō hoie: ħ ät nō ē vex sic̄ p se pz cuilibet: Propter ħ dicim⁹ ad ħ ⁊ his silia oia q sens⁹ cōis ē vna nūero forma q̄ est vltis nō vt p̄dicabile: ſz sic̄ cā formal⁹ p̄bēs ea q̄ oritꝫ ex ipa: sicut archi tectonica prebet formā domus. Sicut enim a principio dixim⁹ anima est super naturā totam corporis: ⁊ ideo imprimit ⁊ influit in totam naturaz corporis suas impressiones ⁊ suas vires absq; eo q imprimatur

sibi aliqđ

sibi aliq̃d a nã: ⁊ io nã nõ agit in nãz: nisi etiam agat ⁊ patiat ab ea. Oẽ enĩ mouẽs phice mouet eo q̃ in ordine vnũ phicũ nõ supponit alteri phico: sz aia cũ sit in/corporea agit in nãz ⁊ nõ patit ab ipsa nã: sicut etiã dixim⁹ supra: ⁊ io primũ augẽs qõ est virt⁹ aie: nõ auget nec alterat augmẽto: ⁊ silr est in oib⁹ sicut de primo dixerẽte. Silr ãt primũ sentiẽs nõ q̃dẽ in tpe sz nã: h est in q̃ pri⁹ saluat tota virt⁹ sensitiua: est sensus cõis q̃ est origo sensuũ ppriorũ: ita q̃ ab ipso deriuant sensus p/prij: ita q̃ nõ ecõuerso ꝓstituit ab eis: nec aliq̃d sut esse hz ab eis. Et q̃ dicit q̃ sensus ppriũ mouẽt ipz falsum est dicere: oz enĩ q̃ sensibile ppriũ spũali⁹ ⁊ simplici⁹ si/at in sensu cõi: q̃ in ppio: ⁊ hãc maiorẽ simplicitatem nõ dat ei sensus ppri⁹: sz poti⁹ cõis. In ipso enĩ ẽ spũs lucid⁹ q̃ est vehiculũ ⁊ instrumẽtũ ipsi⁹: ⁊ ille put est in strumẽtũ sensus cõis ꝓfert ei maiorẽ simplicitatẽ: sicut lux colorib⁹: ⁊ in tali actu ⁊ forma facta sensibilia pro pria pertingũt ad organũ sensus cõis: ⁊ tũc iudicat de eis. Nec põt dici q̃ aliq̃d corpeũ dicat ferat eis agẽ in organuz sensus cõis: eo q̃ forme corporales sunt ipsa sensata: nõ separate ab appẽdicijs materie: ⁊ io corporale agẽs: qõ itã est instrumentũ ei⁹ qõ est incorporeũ: hz q̃ dat eis agẽ in organũ sensus cõis: qõ formali⁹ est q̃ or gana sensuũ ppriorũ: ⁊ h est qõ intẽdit dicẽ Augu. qui dicit q̃ corporales forme nõ mouẽt aiam: sz poti⁹ talib⁹ formis factis in corpe: aĩa luce sua facit eas in seipsa. In tali ãt ordine mouẽtiũ ⁊ motorũ: id qõ vltimo mo uet formalissimũ est oiuz: ⁊ primũ mouens oiuz mãlis simũ: ⁊ h io est: qz in tali ordine scõm mouẽs nõ acci/pit virtutẽ motiuã a primo mouẽte: sz ab alio qõ est ali q̃d eius qõ mouet: sz in his in q̃b⁹ scõm mouẽs accipit virtutẽ motiuã a priori mouẽte: vez est q̃ vltimũ mo tũ est mãlissimũ oiuz: ⁊ min⁹ hñs dignitatis ⁊ simpli/citatis: cũ ãt aĩa rõnalis sit supra nãz ⁊ infra intelligẽ/tiam: erit aĩa sensibilis infra rõnẽ ⁊ supra nãz: sicut aĩa vegetabilis infra sensibilẽ ⁊ supra nãz: ⁊ io ipsa ẽ suba ⁊ forma q̃ dã: hñs vires multas: q̃z q̃dez ipsa sensibi/lis vis est potẽtia a generatiõe pfecta: hitu cõnãli sibi: qui hit⁹ est incohatio q̃ dã ⁊ armonia oiuz sensibilium formaz: sicut in genẽ est icohatio ⁊ armonia oiuz dif ferẽtiaz illi⁹ generis: ⁊ illa potẽtia sic hitu ꝓnãli pfe/cta oia sensibilia hz ptãte ⁊ actu nullũ añ̃ distinguat ab eis: ⁊ in h sensu dicit a pho q̃ sensus est spẽs sensibi liũ: ⁊ intelligẽs spẽs itelligibiliũ. Talis ãt forma vna simplex p̃habens ptãte ea q̃z ipsa est cã: ⁊ hz ea actu qñ distinguit ab aliq̃ illoz: ⁊ p h pz solutio oiuz indu ctaz dubitationũ. Et h est cã q̃re auicebron dixit spẽs sensibiles eẽ in aĩa: ⁊ nõ acceptas ab extra. Hac etiã de cã dixerũt q̃dã virtutẽ sensibilẽ p se eẽ actiuã: ⁊ nulli⁹ spẽi eẽ receptiuã: qz nõ recte recipit eas: sz vna spẽs q̃ est hit⁹ potẽtie sensitiue: distinguit ad sensibilia q̃ sunt in organis: sicut distinguit virt⁹ vlis ad pticulare in qõ agit: ⁊ circa qõ opat. De principio igit ⁊ virtute fm quã dicim⁹ aial hẽre sensuz ⁊ posse sentire: sit hoc mõ determinatum: de alijs ãt virtutib⁹ quas supra detegi/mus sub alterius libri principio inquiremus.

Explicit liber secũdus.

Incipit tertius de anima qui est de apprehẽsiuis vi ribus de intus. Tractatus primus de viribus aie sen/sibilis. Lapim primõ ⁊ est digressio declarans libri intentionem ⁊ de imaginatione.

In hoc ãt tertio libro de aĩa intẽdimus certificare de alijs potẽtijs aie q̃ restãt: q̃z prima diuisio ẽ in apphẽsiuas ⁊ mo i tiuas q̃ differũt p rõnẽ potẽtie actiue ⁊ passiue: q̃z potẽtiaz nos supi⁹ assigna/uim⁹ differẽtiã: qñ potẽtia actiua sp sibi silis est: eo q̃ ipa est act⁹: ⁊ sp cõpleta ad agẽdũ: ⁊ si aliq̃n nõ agit: h est ppter defectũ eius in qõ agit: ⁊ nõ ppter h q̃ ipa indigeat acq̃rere aliq̃d p qõ ad agẽdũ pticiat. Passiua ãt dissilis est sibi: qz aliq̃n hz formã: ⁊ aliq̃n nõ hz eã: sz cũ acq̃rit eã p alterationẽ: tũc põt agere actionẽ: cui⁹ pricipiũ est forma q̃ est acq̃sita p al terationẽ in ipa. Hec tn forma aliq̃n dat ei a gnãtõe si cut superi⁹ dixim⁹ õ potẽtia sensitiua: aliq̃n ãt req̃rit p alterationẽ: sic est de scia q̃ est pfectio intellect⁹. Potẽ tie igit apphẽsiue gnãliter potẽtie sũt passiue nec hñt pncipia agẽdi nisi p formã quã p apphẽsionẽ acq̃rũt ppter qõ etiã apphẽsiue dicũt. Tales ãt nõ gnãliter sũt ois aie: sz sensitiue ⁊ intellectiue tm̃. Et eaz q̃daz sũt apphẽsiue de foris exñtib⁹ suis agẽtib⁹: q̃dã ãt sũt apphẽsiue ita q̃ sua agẽtia ꝓxima sũt ⁊ iu⁹ ⁊ ille que hñt sua agẽtia de foris sũt sensus de q̃b⁹ iã fm q̃ sunt vires aie expeditũ est: de his ãt q̃ sũt apphẽsiue dein tus nũc determinabim⁹. Oẽs enĩ has siue sint ptes aie sensibilis siue sint rõnalis ꝓsũgem⁹: eo q̃ antiq̃z q̃dã oẽs illas q̃ndã ptẽ itellect⁹ fore dicebãt: sic i sequẽtib⁹ oñdet. Ad faciliorẽ ãt intellectũ antiq̃z sñie de h vo lum⁹ loq̃ de trib⁹ vtutib⁹ q̃s supra enumerauim⁹. s. de imaginatiua: ⁊ estimatiua ⁊ fãtastica. Dicim⁹ igit ima ginatiuã eẽ in q̃ imagines sensibiliũ reb⁹ sensibilib⁹ ab sentib⁹ reseruãt. Hec ãt imaginatiua pl⁹ abstrahit q̃ sẽ sus: qñ sensus nõ accipit formã nisi re pñte: ista ãt re/seruat eã etiã re absente ppter qõ ẽt fm Auicẽ. ⁊ Al gazelẽ: alia potẽtia ẽ a sensu cõi. Bonitas ãt hui⁹ orga nice vtutis alia est a bonitate sensus: qz bonitas sensus est in recipiẽdo: ⁊ bonitas hui⁹ in retinẽdo ẽ: ⁊ pure re p̃sentãdo: ppter qõ ⁊ plures videm⁹ eẽ subtiles i dis/cretõe sensibiliũ ⁊ nõ bñ imaginãtes. Bñ ãt imaginã/tes ad duo disponũt: q̃z vnũ est i mathematicis: qz ta les bñ distribuũt figuras: cui⁹ ẽ cã q̃ lz in organo ima ginatiõis oĩa distribuãt tñ sensibilia distribuũt in ipo put sũt vnita suis subiectis: ⁊ io nõ ẽ imaginabil⁹ son⁹ put ẽ act⁹ sonãtis: ⁊ color put est q̃litas colorati: ⁊ sic de alijs: ⁊ io qõ pncipal⁹ in eo distribuit ẽ quãtitas ⁊ figura ppter qõ hñtes hmõi organum puz ⁊ bñ cõ/positũ optime efficiũt imaginatiui: ⁊ qñ cũ h subtilis sũt itellect⁹ cũ bonitate imaginatõis pficiũt multuz in mathematicis discipliis. Si ãt hmõi homines abstrahãt a motib⁹ sensuũ ⁊ sunt sp solitarij ⁊ abstrahant a cura carnis ⁊ delitijs corpis efficiũt ꝓphete. Mot⁹ enim mult⁹ sensibiliũ suo tumultu ipedit manifestari in eis effect⁹ celestiũ. Silr ãt cura carnis ⁊ delicie ⁊ solicitu dines ⁊ act⁹ multi mũdani occupãt aiaz: ita q̃ nõ põt pcipe ipressiões celestiũ: qz aĩa ꝓter vnionẽ suaz po tẽtiaz i sua suba: talẽ hz colligationẽ viruũ suaz q̃ qñ intendit opatio ei⁹ fm vnãquãq; potentiã tũc abstra/hit ab intẽtõe circa alias. Cui⁹ signũ est q̃ intẽte cogi/tãs aliq̃d nõ aduertit ea q̃ habet p̃ oculis: ⁊ simlr fit q̃ anima occupata circa exteriora nõ aduertit motus ⁊ impssiões celestiũ que fiũt in suo corpore: abstracta ab his aũt sentit talia ⁊ parat eis imagines: quia cõ/naturale est sibi sub imaginib⁹ corporalib⁹ cognoscere q̃q̃d ipsa cognoscit: ⁊ in talib⁹ ipressionib⁹ celestiũ ra dicant illa sõnia q̃ aliq̃d signãt ꝺ futuris. Qualiter ãt

impressiones tā motuū celestiū q̄ intelligētiaꝝ q̄ sunt motores veniāt ad alias aialiū: in prima phia ostēdet. Sed q̄ h̄ sufficit ē q̄ organū imaginatōis nō oz oino idē esse cū organo sensus cois: sz fm ē differens: licz forte in suba sit idē: t h̄ magis inferi⁹ erit manifestū.

Ca.ij. t ē digressio ōclarās ea q̄ ꝓuenūt ex estimatōe

Æstimatiua potētia q̄ estimatiua dicit ab imagina/
e tōe differt i ipa specie q̄ ꝓprehēdit: qm̄ sicut
i plātis ē determinatū: ita elicit intētōes q̄ in
sensu nō sunt scripte: nec pōt dici q̄ h̄ sit sensus officiū
fm q̄ determinauim⁹ sensatū p accidēs in suptoribus
qm̄ nūq̄ ꝓtingit cognoscē q̄ iste est filius⁹ dionis nisi ha
beat noticia filiatōis fm qō ē in isto: nec vnq̄ lup⁹ mi/
seret nato suo nisi habeat cognitōnē t hui⁹ indiuidui:
t q̄ h̄ indiuiduū est nat⁹ ei⁹: oz ḡ aliquā esse vtutē aie
elicētē hmōi intētōes: t q̄ nō pōt esse imaginatio nec
penit⁹ separata ab ea. Qō enī non sit imaginatio pz: qm̄
ad imaginē rei solā nō sequit mot⁹ vl̄ effect⁹: vel mie
vel tristicie: vel fuga: vel insecutio: ad estimationē aūt
mox sedet istoꝝ qōdā: vel qōlibet: separata āt ab ipa pe
nit⁹ ē nō pōt: qm̄ hmōi intētōes nō accipit fm rōnes
cōes t vles: sz potī⁹ in hac imagine vel illa nihil cōti/
nēs de coi: oz igit q̄ sicut intellect⁹ practicus se hz ad
speculatiuū: ita se hz estimatiua ad imaginationē: t iō
h̄ virt⁹ nō penit⁹ apphēsiua est sed t motiua est p h̄ q̄
determinat ad q̄d mouē oz aial: t q̄ fugere: ꝓpter qō
q̄dā phoꝝ hāc opionē eē dicebāt: qō tm̄ nō ꝓgruit: q̄
opio rōnalis aie q̄dē habit⁹ ē estimatio āt oiuz ē q̄rū
est sensus: sic tā ondim⁹: supī⁹ enī dixim⁹ oia q̄ h̄nt sen
suz habere motū dilatatōis t cōtrictōis ad minus: t
cū ista aliq̄ mō mot⁹ moueant ad cibū: oz imaginatio/
nē cibi eē apud eā: sz imaginatio sola nō mouet vt di/
ctū ē: oz igit ista talia oia habē estimatōnē q̄ moueāt.
Tres ḡ istos inferiores sensus: sensuz cōem. s. t ima/
ginationē t estimatiuā hz oē aial: qō aliquē vel aliqs
hz de sensib⁹ exteriorib⁹: ꝓpter qō supra dixim⁹ q̄ oē
hns sensum hz desideriū cibi qō est fames: t oē hns
desideriū: hz imaginationē t estimatōnē q̄ nō suba sz
fm eē differt ab imaginatōe: sic tā dixim⁹: ē āt estima/
tiua magis actiua q̄ imaginatiua: qm̄ elicere intētōes
est aliq̄d agere: t magis p̄fectū est q̄ speculari imagi/
nes solas: sic si speculū aiatū imagines sibi ipressas di
cerem⁹ speculari: oēs tm̄ vires aie aliq̄ mō actiue sunt:
eo q̄ oēs agūt aliqō op⁹ vite: sic supī⁹ dixim⁹: cū ō dif
finitōe aie fm suā suba loq̄remur: sz āt pl⁹ actōis ha
beat estimatiua q̄ imaginatiua: tm̄ ꝓprietatem passiue
potētie hz in h̄ q̄ nō agit p se: sz p intētionē quā elicit
a forma acq̄sita. Est āt adhuc aduertendū q̄ ista virt⁹
aie in hoie sic t cetere aliqn̄ cōiūgit rōni: t tūc iuuat
a rōe: t suadet ad imitādū qō estimat vl̄ fugiendū: t
ob hāc silitudinē sui in hoie ad opionē phoꝝ q̄dā sic
plato eā opionē quādā asserebāt: t nō differre i hoie
t in brutis: nisi p magis eē obūbrata in brutis: t min⁹
in hoib⁹: sz falsuz ē qō dicūt: q̄ opio est de coi ꝓut est
in plurib⁹: estimatio āt fm q̄ hmōi nō recedit ab h̄ in/
diuiduo fm q̄ h̄ est: t iō in hoie adiuta rōne nō iuuat
nisi ꝓut ē circa h̄ vel illud: t tūc dicit ꝓprio hoie esti/
matio: si āt cōpositio alīs opio silis de plurib⁹ pticula/
rib⁹ fm vnā intētionē in eis iuētā accepta: tā h̄ non est
estimatōis: sz cognitōis exprimētalis q̄ rōnis ē: sed tm̄
ipa ministrat sibi sensus t estimatio: q̄ āt ista virt⁹ sic
cōiūcta est imaginatīōi: iō organū ei⁹ etiā aut idē ē cū
organo imaginatīōis: aut ꝓpinquū est vnū alteri sub/
stantialiter idem existens: t fm esse dispositiōis differ
ens sicut supra dixim⁹.

Cap. ij. t est digressio declarās nām fantasie.

Æ fantasia post h̄ determinātes dicim⁹ ipam
eē potētiā cōponētē imagines cū intētiōib⁹:
t itētōes cū imaginib⁹: t imagines t itētiōes
cū intētiōib⁹ ad duplicē finē q̄ est in pticularib⁹: vn⁹ āt
finis ē cognitio pticulariū maioꝝ q̄ in sensibili aīa ha/
beri pōt: t illius finis ē sentētia de h̄ q̄ sit id t de alio
q̄ sit aliud: t sic de omni eo de quo sententia ꝓfertur
per modū affirmatōnis vel negationis. Secūd⁹ autez
finis est op⁹ quod intēdit ex huiusmodi particularib⁹
sicut op⁹ in hntib⁹ rōnē ē finis artis: t q̄ talis cognitio
in plurib⁹ aialib⁹ exp̄sse appareat: eo q̄ videm⁹ ea q̄dā
eligere: t alia q̄dā q̄si refutare: ad electionē āt t refu/
tationē ꝓexigit sua t decretū: t iō milti dixerūt q̄ fā
tasia ē aliq̄d rōnis: nō āt est intētio nostra verā eē elec/
tionē aie sensibilis: sed aliq̄d silē electōi: qō expresse
videt dubitādā in brutis: t i vno pl⁹ t alio min⁹: nos āt
videm⁹ ea p modū artis facere casas: t puidere cibū
in lōgū tēp⁹: cuiusmōi opez oz eē p̄cipiū aie sensibi
lis potētiā aliquā: h̄ āt eē nō pōt: nisi illa virt⁹ q̄ cōpo
nit t diuidit imagines t itētōes mō supradicto: h̄ etiā
opa nō in oib⁹ videm⁹ in qb⁹ ē imaginatio t estimatio
sz in qbusdā q̄ p̄fectiora sūt. Oz igit fātasiā fm aliq̄d
eē differētē ab imaginatōe t estimatiua: lz enī oēs iste
potētie passiue aie sint t pātāt a formis indiuidui: q̄
sūt p̄cipia cognitōis sēsibilis: q̄ forme eedē eē videt
tm̄ mot⁹ passionis nō ē idē: sz est fm differētē gradum
abstractōis: ꝓpter qō t ipe potētie nō penit⁹ sūt eedē
sz sic supī⁹ dixim⁹ de sensu cōi: videt tota formalitas
sensibilis vtutis eē fantasia: t h̄ māliter differētiaz hz
fm q̄ inchoat ab organo vni⁹ mot⁹ ei⁹: vel ab organo
alteri⁹: t h̄ modo vident omnes iste vires anime sen
sibilis esse interiores in vna essentialitate cōmuni t
substantia: differētes autē fm eē materiale in diuersis
ptib⁹ cerebri: in q̄ organizāt iste potētie: q̄ oēs sūt or/
ganice: t h̄ est cā q̄re Aristo. plerisq̄ in locis vtit istis
vtutib⁹ tāq̄ eisdē: t eq̄uoce ponit nomen vni⁹ ꝓ alte/
ri⁹ noie: sz si tm̄ subtiliter distinguāt vt h̄ sūt distincte:
sic h̄nt distingui. Oz āt nō latere q̄ qm̄ he potētie ꝓ
cte sunt rōnī sicut sunt in hoie: accipiūt ordinē agendi
t opandi t regimē a rōe: t q̄ rō diuersificat fz diver
sitatē eoꝝdē de qb⁹ rōcinatio fit: iō opatōes etiā fan/
tasie multiplicāt valde: qm̄ āt sunt nō cū rōe tunc ipse
regūt ad instinctū nāe solū: t q̄ nā vno mō est in habē
tib⁹ spēz vnā: iō opa fantasie in oib⁹ hntib⁹ spēm vnā
in irrationabilib⁹ sūt vno mō: t ideo oīs hyrūdo vno
mō facit nidū: t oīs formica vno mō ꝓuidet cibū: t
sic de alīs fm visa fantasie ad instinctū nāe opantib⁹:
hō āt nō sic opat ꝓpter diuersa p̄ncipia opis ō qb⁹
indit p rōnē. t h̄ est qō dixerūt phi qdā in phia nāli
ad modū excellētes: q̄ iste vtutes in brutis potī⁹ agūt
a nā q̄ agāt: in hoie āt potī⁹ agūt q̄ agāt: q̄ i hoie nā
instrumētaliter tm̄ subseruit eis: in brutis āt fm aliq̄d
mouet eas potī⁹ q̄ moueāt ab eis: ita etiā vis ē q̄ mul
tū ipedit itellectū eo q̄ nimis occupat aiaz cōpositōe
t diuisiōe imaginationū t intētionū: quaꝝ magna co
pia est apud eā: t nō tm̄ pōt cōponere accepta a sensi
bus: sed etiā fingere his similia: t q̄ intellectus con/
ceptiones vt frequenter sunt similes imaginatiōib⁹ t
fictionib⁹ fantasie: ideo quādo miscet cōcepta imagi/
nib⁹ t intētionib⁹ plerūq̄ gnāt deceptionē t errorem
Maxime aūt qn̄ aliq̄d de celestibus t diuinis intelle
ctui ipzimit: t h̄ est cā q̄ somnia q̄ sūt ꝓphetie futuro
rū: plerūq̄ applicata ad imagines fiūt illusiōes: t dā
nationes. Sz qn̄ applicat ꝓceptib⁹ intellect⁹: imagina

tiones t

tiones ⁊ intẽtiões ꝓgruas: tũc adhuc indigẽt interpretationib⁹ ꝓpter cõpões imaginationũ ⁊ intẽtionũ: eo ꝙ nõ ꝓuenũt ꝓceptib⁹ diuinis ⁊ celestib⁹ imagines sensibiliũ ⁊ intentiones: nisi ſm methaphorã. De his aũt in scia de somno ⁊ vigilia dicem⁹. Multa vo sunt aialiũ bãc potẽtiã nõ habẽtiũ: cui⁹ cã est cerebri defectus in talib⁹ aialib⁹ vel diminutio. Totũ enim cerebrũ talium parũper differt a medulosa nã fluida: in qua est sensus ⁊ tenuis imaginatio: ⁊ ideo spiritus istoꝝ non depurantur: ⁊ cerebrũ eoꝝ nõ confortat ad huiusmodi operationes animales perfectas.

Lãp. iiij. ⁊ est digressio declarans ꝙ oẽs vires aie sunt organice, ⁊ agunt mediante corpore

o Mnes aũt dicte vires aie sensibilis organice sunt: ⁊ p instrumẽta corpalia suas opatiões pficiũt: ⁊ h ꝙdẽ de sensib⁹ ꝙ apprehendũt de foris: ostẽdere nõ est difficile: qm̃ iam hitũ est ꝙ illi nõ apprehẽdũt nisi p rei sensibilis pnãtiã: sensibilia autem corpa sũt: corpus aũt nõ est pns nisi corpi: ad virtutez enim incorporeã nõ exigitur pntia ſm situ ⁊ locũ: nec opat in ipsa aliqd ꝓpinqtas localis vel remotio: sicut apparet in intellectu ⁊ intelligibilib⁹: sic ꝙ ꝓstat ꝙ etiã virtutes sensibiles sũt in corpe: cui etiã res sensibilis p̃ sentialr in situ ⁊ loco opponit: de virtutib⁹ aũt interioribꝰ q̃ sunt imaginatio estimatio: ⁊ fantasia: idẽ cõstat: qm̃ in oib⁹ illis est apprehẽsio forme singularis ſm situ ptiũ ei⁹: ⁊ liniamẽta: ⁊ q̃titatẽ: cui⁹ descriptio ⁊ pictura nõ põt cẽ nisi instrumento corpeo: qõ sic probat. Imaginemur enim q̃dratũ. a. b. c. d. ⁊ adiũgam⁹ eidem. duo q̃drata p oĩa illi eq̃lia ⁊ oino sil'ia: quoꝝ vnus sit .e. f. g. h. adiũctũ ei in angulo: a. q̃ sit angulus dexter q̃drati pri⁹ imaginati: ⁊ alterꝝ sit. i. k. l. m. adiũctũ primo q̃drato in angulo. b. q̃ sit angul⁹ sinister: ⁊ statuam⁹ ista tria q̃drata in imaginatiõe nostra sicut h̃ vides ea forte depicta: q̃ro q̃lr apphẽdit vnũ horꝝ cẽ a dextris: ⁊ alterꝝ a sinistris: ⁊ tertiũ forte mediũ: cui duo adiũgũt: aut enim h̃ ẽ ex subo in q̃ distribuunt: aut ex ipsis q̃dratis: aut ex ꝓpatiõe q̃dratoꝝ ad aliqd extra. nõ aũt põt dici ꝙ sit ex ꝓpatione q̃dratoꝝ ad aliqd extra: qr sepe imaginamur h̃ qõ nõ ꝓpat ad aliqd extra: sic chimerã ⁊ fligãtẽ ⁊ trigelaphũ: ⁊ alia multa mõstra q̃ imaginantes fingim⁹. Si aũt dicat cẽ ex ipsis q̃dratis: aut erit h̃ ex cẽntia ⁊ figura q̃dratoꝝ: aut ex aliq̃ accidẽte: nõ aũt põt cẽ ex ipsis q̃dratis: qr illa sũt vni⁹ rõnis ⁊ eq̃lia p oĩa ⁊ sil'ia: ita ꝙ nulla iq̃tũ talia cadit iter ea diuersitas. Si aũt dicat cẽ ex aliq̃ accidente qõ accidit eis: aut h̃ erit accidẽs iſepabile: aut ſepabile: nõ aũt põt esse ex accidẽte iſepabili: qm̃ accidẽs iſepabile causat ex cẽntialib⁹ sui subi ⁊ q̃x cẽntialia cadẽ sũt: horꝝ accns inseparabile ẽ idẽ: cẽntialia aũt triũ q̃dratoꝝ p oĩa sunt eadẽ: ⁊ sic ꝓp accns iſepabile nõ põt cẽ dcã q̃dratoꝝ imaginata diuersitas. Si aũt dicat ꝙ h̃ ẽ accns ſepabile: tũc intelligat illud nõ ineẽ: ⁊ cũ illud sit cã diuersitatis i magnitudie: tũc iã nõ imaginabimur vnũ forte dextruꝫ: ⁊ alterꝝ sinistrũ: qõ oino ſlm̃ ẽ: qr adhuc stat imaginatio sic pri⁹: q̃ diu dcã q̃drata sic ponunt cẽ ꝓiũcta. Remanet igit ꝙ h̃ sit ꝓpterea ꝙ tali mõ distribuunt i organo imaginatiõis: qõ ẽ cerebrũ. In q̃cũq; aũt forma sub diuersitate situ⁹ depingit illud ẽ corpus: g̃ organũ imaginatiõis ẽ corp⁹: si aũt forte aliqs dicat: ꝙ ista situs diuersitas ꝙ dextrũ ⁊ sinistrũ: ⁊ medĩũ ex intellectu est attribuẽte eis rõnẽ dextri ⁊ sinistri ⁊ medĩ: h̃ ꝓstat esse falsum: quia intellectus dextri ⁊ sinistri vniuersalis est: ⁊ nõ attribuit huic vel illi: nisi per situ particularez: quo illud est dextrũ: ⁊ illud sin strũ: ⁊ tertiũ est medium: ⁊ tũc redibit eadẽ q̃stio: vnde causet hmõi sit⁹: oꝫ igit ꝙ illud causet ex imaginatõe: sicut ⁊ in ꝓtinuo in quo distribuũt tria q̃drata modo p̃dicto: qr in cõtinuo nõ efficit vnũ dextrꝫ ⁊ alterꝫ sinistrũ: ⁊ tertiũ mediũ: nisi p hoc ꝙ distribuit vnũ in dextra pte spacĩ: ⁊ alterꝫ in sinistra: ⁊ tertiũ in medio. Ita g̃ est in imaginatõe: ꝙ vnũ in vna pte organi est: ⁊ alterꝫ in altera: ⁊ tertiũ in tertia: virt⁹ aũt imaginatiõis cõsiderat ipsuꝫ sic distributũ: ⁊ p hoc ꝙ sic distribuit in organo g̃ ipa opat in organo: ⁊ est organica. Amplius aũt nos imaginamur figuram ⁊ imaginem hoĩs eiusdẽ maiorẽ ⁊ minorem: ⁊ h̃ causari nõ põt ex re: qr illa est vno modo: nec causat a forma: qr forma nõ causat sui diuersitatẽ ꝓpter maioritatẽ ⁊ minoritatẽ: g̃ fit hoc ex subo in q̃ distribuit: in quo oñdit pl⁹ ⁊ min⁹: nõ aũt describit pl⁹ ⁊ min⁹ nisi in corpore: g̃ organũ imaginatiue est corp⁹ ⁊ ipsa virtus organica: q̃ tali in corpe operat: idẽ aũt est de estimativa ⁊ fantasia: qm̃ ⁊ ille intẽtiões ab imaginib⁹ apprehẽsis nõ separãt: oẽs igit dicte vtutes organice sunt corpore indigẽtes ad suas opatiões: ⁊ p ista intelligimus differentiã intellectus ab huiusmodi virtutibus: quia ille oino incorporeus est.

Lãp. v. de imperatõe erroris antiquoꝝ qui dixerũt ꝙ intelligere ⁊ sentire sunt idem.

Tex. ⁊ cõ. 150. q Uoniã aũt sicut dixim⁹ superi⁹ duab⁹ differẽtijs q̃b⁹ aialiũ differt ab inaiato antiq̃ ꝓcipue diffiniũt aiam motiuo ſm locũ scz ⁊ in eo ꝙ ipsa discernit ⁊ intelligit ⁊ sentit: videt eis ꝙ intelligẽ ⁊ sape: qõ tñ simplicissimũ intelligere est sit corporalib⁹ instrumẽtis pfectũ: sicut qõdã sentire: dicebãt enim ꝙ intelligere est ſm fantasiã re nõ pñte opari: ⁊ sillogizabãt hoc ex duab⁹ affirmatiuis in secũda figura dicẽtes: ꝙ sensui interiori cõuenit iudicare ⁊ discernere aliqd entiũ: cui⁹ forma est apud ipsuꝫ: ⁊ intellectui cõuenit idẽ: g̃ intelligere est qõdaꝫ sentire: ⁊ in h̃ errore fuit Empe. q̃ dixit voluntatẽ ⁊ appetitũ augeri vl' minui ad pñs delectabile: tã in homib⁹ q̃ in aialib⁹ altꝫ: volũtas aũt ⁊ appetit⁹ nõ sunt nisi de aliquo apprehenso: cui⁹ habet iã noticia. Jd g̃ qõ auget pntialiter voluntatẽ ⁊ mutat eã: ẽ id qõ sp sapere altera ⁊ altera ꝓstat pns g̃ ꝓstat sape ⁊ intelligere: pntia aũt ẽ ſm formã corporalẽ: sic iã añ oñdim⁹: g̃ intelligere ⁊ sape est ſm p̃sentiã corpalẽ: sicut ⁊ sensus: idẽ aũt vult ⁊ illud dicituꝫ qõ Homer⁹ dixit: q̃ dixit ꝙ talis est intellect⁹ in terre/nis hoib⁹ q̃lẽ in die ducit iue ꝓducit pater deoꝝ ⁊ viroꝝ: pater eni deoꝝ celestiũ. i. planetaꝝ est sol: eo ꝙ attribuit eis lumẽ ⁊ motũ: sicut in ce. ⁊ mũ. oñdim⁹: ⁊ idẽ est pater viroꝝ: qr hõ gnãt hoiem ex mã: ⁊ sol in die aũt p lucẽ cõducit sol calorẽ ab interioribꝰ ad organa sensuũ exteriora: ⁊ pficit opationes sensibiles: ⁊ si talis est intellect⁹ tũc intellect⁹ ẽ virt⁹ corpea: sic ⁊ sens⁹

Tex. ⁊ cõ. 151. Uñ oẽs hi opinant ꝙ intelligere sit pfectiuũ organo corporeo sicut ⁊ sentire: ⁊ isti sũt q̃ dicũt ꝙ nõ contingit sentire nec intelligere: nisi sile sili: sicut declarauim⁹ in ꝓio li. vbi posuim⁹ ꝓncipia rõnũ disputatiõis istoꝝ de aie nã: ⁊ h̃ mix fuit de ãtiq̃s: qr licꝫ dicerẽt cãꝫ q̃re res sentit ⁊ scit: nõ dixerũt deceptõis cãꝫ ⁊ ignorãtie ⁊ h̃ nõ fecerũt: cũ tñ error ⁊ ignorãtia magis sit ꝓpria aialib⁹: cũ plurib⁹ aialib⁹ cõueniat ꝙ scia: ⁊ aia pl⁹ ipis pficit i errore ꝙ in scia: qr insãtia ⁊ pueritia ⁊ senũ in errore pficiunt: ⁊ a paucis q̃dã ps vite parua adhibet scie: q̃dã aũt videtes non causari scire nisi per hoc ꝙ dixerũt sile silꝫ sentiri ⁊ intelligi: ⁊ cõcedentes aiaꝫ ẽ cõpositã ex oib⁹ q̃ sunt: dixerũt errorẽ ⁊ ignorãtiã oino nihil cẽ: sed oĩa q̃ videt alicui esse vera. In

q̄ opione fuerūt plurimi pb̄oꝝ in tñ q̄ dixerūt ꝟia ⁊ ꝟdictoria simℓ esse vera qñ vnūq̄ diuersis : ⁊ h̄ oportuit eos dicē aut ꝓcedere q̄ deceptio ⁊ ignorātia causabant ex tactu corpali dissilis alicuⁱ ad aiaz: ⁊ tūc se quebat aiaz nō ex oibⁱ cōponi: sed ex q̄busdā: ⁊ qñ illa ex quoꝝ silibⁱ erat cōposita tāgebāt eā: tūc habuit discretionē sensus ⁊ intellectⁱ de rebⁱ illis: ⁊ qñ tetigit eā aliq̄d curⁱ nō erat silitudo apud eā: tunc generabat deceptio ⁊ ignorātia: qz h̄ ꝟiū est illi dicto coꝝ q̄ dicū: q̄ sile sili cognoscit: ꝟia āt causant a ꝓtrarijs ſm istos: ⁊ iō silitudo tāgentis ad tactū causat sciaz: ⁊ dissimilitudo eiusdē tactⁱ causauit ignorātiā ⁊ deceptionē: error āt dicti istⁱ inde dep̄hendit: qz expressum in oibⁱ videt q̄ tā scia q̄ deceptio sūt ꝓtrarioꝝ eadē: ⁊ sic falsuz dicūt: q̄ silis sit scia ⁊ dissimilis ignorātia ⁊ de
Tex.⁊ cō.152. ceptio. Qō aūt falsuz dicāt etiā in h̄ q̄ idē dicunt sentire ⁊ sape: manifestū est ex his q̄ nūc iducemⁱ: sentire eni est in oibⁱ aliq̄ modo aialibⁱ: intelligere aūt in paucis de nūero aialiū: sed nec etiā intelligere coiter acceptū: q̄ est q̄cūq̄ actⁱ rōnis in q̄ est intelligere recte ⁊ no recte: recte eni intelligere est ſm virtutes intellectuales: q̄ sunt sapia ⁊ prudētia ⁊ scia: ⁊ opinio vera : nō recte āt intelligere siue nō vere intelligere: est ſm habitⁱ cōtrarios istis habitibus: ⁊ h̄ intelligere coiter dictū nō est idē cū sentire: sensus eni ꝓpꝛioꝝ sensatoꝝ semp est verⁱ ⁊ inest oibⁱ aialibⁱ: intelligi āt sicut iā diximⁱ cōuenit ⁊ falso: ⁊ nulli inest aiali nisi cui inest rō.

Cap. vj. q̄ imaginatio vel fantasia: neq̄ sensus sunt neq̄ opinio cum sensu.

Tex.⁊ cō.153. Smiliter aūt imaginatio large accepta prout ambit imaginationē ⁊ fantasiā q̄ vtit imaginibⁱ: altera est a sensu ⁊ ab intellectu: h̄ enim imaginatio q̄dē nūq̄ fit sine sensu: h̄ est nō fit nisi in habēte sensuz ⁊ sine imaginatōe nō fit extimatio: nec ēt opio: qz licz opinio sit q̄dā acceptio rōnis ꝑ ꝓbabilia tn qz incerta est: oz q̄ imixta sit fantasijs. Simplices eni cōceptōes intellecⁱ nō sūt incerte sed ſpvere. Qō āt intellegētia ⁊ opio nō sint eedē imaginatōi de q̄ dixⁱ manifestū ē ex his q̄ dicent nūc: imaginari eni ē passio q̄dā q̄ est in ptāte nostra qñ voluerimⁱ: possumus eni fingere in nobis ydolū: sic si cozā oculis qñcūq̄ voluerimⁱ: sicut faciūt illi q̄ positi sūt in ope recordatōis. Illi eni ex h̄ qō repositū est apud aiaz: veniūt in his vel in id qō fuit ꝑ oculis ꝓius: ⁊ referunt idolā ad rem in ꝑteritu acceptā: ⁊ sile possumus nos fingere idolā: nō referēdo ad rē ⁊ tūc imaginari: sz nō est in nobis opinari vel intelligere: qz oz habere rōnē q̄ faciat credere: ⁊ hāc a re ⁊ a nā: ⁊ nō alibi oz accipere. Similiter aūt est de estimatione: quia in his tribus oportet aliquid falsuz vel veruz dicere ⁊ discernere: sicut ex sententia: ⁊ hoc non est in nobis: sed potius a re de qua sententia veri vel falsi ꝓfertur.

Amplⁱ āt cū opinamur vel estimamⁱ aliq̄d difficile vel terribile: stati sequit in effectu cōpassio timoris
Tex.⁊ cō.154. vℓ tristicie: ⁊ h̄ est tō qz opinio ⁊ estimatio sūt ſm intētiones rez vel sñe q̄dā de rebⁱ. Silr āt fit si opinamur vel extimationē habemⁱ de aliq̄ de q̄ est cōfidēdū: sic de cōuenīeti: stati eni sequit in affectu gauditū vℓ spes hmōi opionē vel extimationē: qñ āt ſm fantasiaz vel imaginationē fugimⁱ aliq̄ terribile: vel de q̄ esset cōfidēdū nō sequit aliq̄ cōpassio in affectu: sz habemⁱ nos ad talia ydola: sicut ad ea q̄ nō sunt in re necessario: sz sicut videmⁱ in piete res pictas q̄ nō sūt in re: ⁊ iō nemo timet leonē pictū: vel lupū pictū. Imaginatio aūt ⁊ fantasia adhuc minⁱ hz ꝺ rei veritate q̄ i pariete: sic sictā minⁱ hz de veritate rei q̄ depictū. Amplⁱ āt scia ⁊ opio ⁊ prudētia: ⁊ cetere virtutes intellectuales : sic ⁊ extimatio in sensibilibⁱ sunt ptes acceptōis: nō accipit āt qō nō acceptat ꝑ vero: imaginatio āt ⁊ fantasia fingēs ydola a nullo tāq̄ vera acceptat: igit nō est ps acceptōis: q̄ imaginatio ⁊ fantasia nō sunt opinio vel estimatio. De virtutibⁱ āt intellectualibⁱ q̄ ptes acceptionis sūt: ⁊ q̄bⁱ ꝓsentit vt veris differere altera ē rō: h̄ eni ad. vj. ethicoꝝ ptinet libꝝ : in q̄ de intellectualibⁱ virtutibⁱ determinari hz: ꝑ ista igit cōstat q̄ imaginatio ⁊ fantasia vt ē cū imaginibⁱ nō ē opio vℓ estimatio

Cap. vij. q̄ imaginatio vel fantasia: neq̄ sensus sūt neq̄ opinio cū sensu.

Ed nūc aliter oz ꝓcedere ob antiq̄tꝝ q̄rūdā dicta. Habitū est eni de eo qō est intelligere: q̄m altꝝ est ab eo qō est sentire. Dicebāt āt antiq̄ q̄ q̄dā ps eⁱ qō est intelligere est fantasia: q̄daz āt opinio ⁊ scia: ⁊ illi dixerūt q̄ fantasia ⁊ imaginatio sunt intelligē qōdā: sz nō oē intelligere sit imaginatio vℓ fantasia: hāc āt disputatōnē sic inchoamⁱ: qz eni iā q̄dā de fantasia determinauimⁱ in q̄bⁱ oñdimⁱ ipsā nō ee opionē vel estimationē: oz nos nūc loq̄ ꝺ altero qō isti dicūt: vtꝝ fantasia sit intelligē qōdā : ⁊ accipiemⁱ mō fantasiā gnāliter ꝑ imaginatōe ⁊ fātasia: vocātes totā illā aīe potētiā ſm quā nobis fit fantasma: vℓ idolū re nō pñte: sic eni accipit fantasia ꝓpter qñ non dicet ſm methaforā: methaforice eni aliqñ dicit fantasia intellectⁱ q̄ est cū fantasmate: ſm istos q̄ q̄ dicūt fantasiā esse intelligē qōdā: oz q̄ fantasia potētia sit habitual ſm quā ꝓtingit vez dicere de re ipsa: hoc āt potētie ⁊ simℓ sint: tñ ad pñs sufficiūt q̄tuoꝝ q̄ sunt sensus cois : opio: ⁊ scia: ⁊ intellectⁱ. Ars eni ⁊ prudētia q̄ sūt etiā virtutes itellectuales: silr āt ⁊ sapia ſm q̄s ꝓtingit vez dicere: nihil hñt silitudinis cū fantasia: qz sapia de altissimis ⁊ primis ⁊ diuinis ē: q̄ nō imagines hñt: ars āt est p̄cipiū factiuū cū rōne dirigēte factionē ⁊ factura: prudētia āt est p̄ncipiū actiuū cū rōe: ⁊ dirigit in opabilibⁱ ꝑ nos. Imaginatio āt nihil oīno dirigit: sed potⁱ impedit oēm directionē: sic supra oñdimⁱ. Silr āt ꝓbabimⁱ q̄ nō est aliq̄s habitⁱ istaꝝ virtutū q̄s enūerauimⁱ. Si eni est sensus vel aliq̄ ps eⁱ qō est intelligere: sicut illi dicūt: tūc oz q̄ sit habitⁱ vel potētia habitualis ſm quā discernimⁱ sniando: vel ſm quā verū vel falsuz dicimⁱ affirmādo vel negādo: ⁊ tūc erit aliq̄s habituū ꝓnotatoꝝ. Qō igit nō sit sensⁱ manifestū est ex his q̄ dicūt. Sēsus eni sic ex supradictis pz
Tex.⁊ cō.156. ꝺuplex est. s. dictⁱ ſm potētiā: sicut est sensus in habēte sensum etiā quando dormit: ⁊ sensibus non vtit: ⁊ dictus ſm actum: sicut est sensus in vtente sensu: ⁊ sicut est visus potentia sensus: ⁊ sicut est visio actu sensus : licz aūt imaginatio nūq̄ sit nisi in aliquo q̄ habet sensus: tñ ipsa nō ēntialiter ē sensus: qz si ipsa eēt ēntialiter sensus: nūq̄ eēt sine sensu in potētia vel actu acceptā: sz aliq̄ sensu nō actu exīte apparēt idola ſm fantasiā : sicut in excecato q̄ ꝺoniat vel imaginat colores q̄s aliq̄s vidit: postea adducimⁱ etiā h̄ q̄ sensus q̄dem ꝑ est eⁱ qō pñtialiter adest: nō āt fantasia vel imaginatio: sunt enim re nō pñte. Adhuc āt si actu ⁊ ēntialr idē eēt sensus ⁊ fantasia h̄ mō dicta : tūc q̄buscūq̄ inesset sensus: inesset ⁊ fantasia oi mō dicta: ⁊ ſm quālibet suā opationē: ⁊ h̄ mō nō ē vez: qz vines q̄ sunt lū brici terre ⁊ muscas ⁊ cunices ⁊ pediculos ⁊ hmōi in cōpleta aīalia nihil videmⁱ ad fantasiā oparī: eo mō q̄ supra determinauimⁱ opa fantasie: inest tñ talibⁱ imaginatio aliq̄ ⁊ estimatio: superⁱ enim hoc est ꝓbatum.

Uidetur

Uidetur tñ aris: Dicere formicas ⁊ apes nō hēre fantasiā: qō oīno flm ē: cū talia alia artificiose opent cassas: ⁊ puidēāt i futuꝝ sibi: ⁊ opent in cōe: puto āt hoc nō ex vicio eē pñi: sed ex vicio trāslationis: qz trāslatoz nō intellexit nullū alaliū q̄ dixit aris. fantasiā nō hē re: ⁊ loco eoꝝ trāstulit formicas ⁊ apes: ⁊ corrūpit veritatē mala ex trāslatione. Preterea sensus q̄dā qui sūt ꝓpriox sp sunt veri. fantasie aūt ⁊ imaginatiōes vt in plurib⁹ sūt false: nō q̄dē vere dicētes vel falsū: qm̄ hītū est q̄ ñ discernūt affirmādo vel negādo: sz ħ mō flm q̄ ens fictū dicit falsum: cū nō sit in rei veritate sic fingit. Amp. aūt qñ opamur sensibilr circa rē: nō dicim⁹ q̄ videtur nobis hō: aut aliq̄d aliud qō nō sit fm rē: sz potius dicimus q̄ hoc est hō in re: eo q̄ sensus iudicat rez pñtē. cū aūt aliq̄d non ex ope reali sentimus: sed fingimus ipm: re nō exñte: tūc dicimus q̄ esse videt ⁊ non q̄ ita sit in re: ⁊ tūc talis sensibilis cognitio aliqñ ē vera: ⁊ aliqñ falsa: qz qñ fingit vt ē i re: tūc ē va: ⁊ qñ aliꝝ tūc ē falsa. aliqñ. n. sic pri⁹ dixim⁹ visiōes appent doctrinēt⁹: ⁊ de his nō dicim⁹ q̄ sūt: sz q̄ vident ⁊ nō sūt.

Tex. ⁊ cō. 157. At vero nec ipa imaginatio siue fantasia nō ē aliqua virtus q̄ sit de eaꝝ numero q̄ semp vera dicūt: sic ītellectus ⁊ scia ⁊ sapia. fantasia eiz ⁊ imaginatio sunt frequēter falsē. itellectus āt ⁊ scia ⁊ sapia ⁊ vtutes sunt sp ve: sic in vi. ethicoꝝ hz ostēdi. Relinquit q̄ videre si sit opio eo q̄ opio est ītelligere quoddā: vt ātiq̄ dixerūt: ⁊ opio ē aliqñ vera ⁊ aliqñ falsa: sed opioni q̄ ē intelligere quoddā īheret fides ꝓclusiōis. nō. n. pōt eē q̄ opinās nō hēat fidē de his de q̄bus hz opinionē. cū eiz dubitatio īdeterminatus mot⁹ sit rōis ad vtrāqz ꝓdictiōis ptē. ābiguitas aūt ābit vtrāqz ptē rōnis p rōnes eq̄liter fortes: opinio stat i vna pte: ⁊ credit illi p rōnes q̄s hz ad illā: ⁊ nō ad aliā: sz tñ formidat adhuc alterā ꝫdictiōis ptē: pp hoc q̄ sue rōnes q̄s hz ad alterā nō sūt demōstratiue: sed ꝓbabiles. ⁊ ex hoc pz q̄ ois opinās opione q̄ ē intellect⁹ hz fidē ei⁹ de q̄ hz opionē nulli āt bestiaꝝ talis inheret fides: lz multe bestiaꝝ hēant fantasiā. lz. n. bestie acqescāt suis estimatiōib⁹. tñ nō hñt fidē ⁊ credulitatē: qz sic scia effect⁹ ē demōstratiōis: ita fides ⁊ credulitas effect⁹ ē silogismi ꝓbabil. Amp. si oēm opionē ꝓsequit fides q̄cūq; opinat hz fidē. sic āt fidē sequit psuasum cē. eo q̄ nullus ē psuasus: nisi q̄ hz fidē psuasum aūt eē ꝓsequit rō: eo q̄ nulli psuadet nisi p rōnē. bestiaꝝ aūt q̄busdā pōt fantasia ineē sic ō oñdimus: lz non oibus insit: sz rō nulli ineſt bestie: g̃ fantasia ñ ē rō: nec opio p ꝓñs. Ex iſtis āt vlteri⁹ māifestū

Tex. ⁊ cō. 158. ē q̄ imaginatio ēt nō ē opio siue estimatio coniūcta cū sensu: sic q̄dā dixerūt: nec ē opinio q̄ fit p sensuz sibi cōiunctū: nec ē ꝓplexio ⁊ ꝓpō opionis ⁊ sensus siue estimatōis ⁊ sensus: qz si eēt opio cū sensu fantasia: tūc nō eēt fantasia nisi ei⁹ cui⁹ ē sensus fm actū vel potētiā: ⁊ ħ oñdim⁹ supi⁹ eē flm. Idē āt seqret si fātasia eēt opio fcā p sensū. Si āt eēt ꝓplexio siue ꝓpō opionis ⁊ sensus tūc oz q̄ aliq̄ mō hēret ꝓprietates sensus ⁊ ꝓprietates opionis: qm̄ ꝓpōnētia fm aliquē modū dicunt de ꝓposito: ⁊ ꝓprietates eoꝝ aliquo mō ꝓueniunt ei. nihil aūt hoꝝ ꝓuenit fantasie. ē āt manifestū nō eē fantasiā siue imaginationē opionē cū sensu: pp id q̄ dicunt q̄ vere opio nō est aliud ab eo cui⁹ vere ē sensus. dico āt ac si dicat q̄ fantasia ē resultās ex albi opione: cui⁹ albi ēt ē vere sensus ⁊ p se: nō eiz vt dicūt fantasia est ex albi q̄dē opinione: ex sensu aūt boni: qm̄ tūc fantasia eēt opio: ⁊ sensus ciusdē solū p accidēs. apparet igit ex eoꝝ dictis q̄ fantasia ē aliq̄d opinari: q̄ ēt sentit nō fz accñs

Tex. ⁊ cō. 159. sed p se ⁊ essentialr. Sed ꝫ istos ē q̄ nos frequēter videm⁹ fm sensuz res falsas: de quib⁹ tñ cū sensu falso hēmus verā acceptionē opionis vel scie. sol. n. fm sensuz visus videt eē vn⁹ pedis in q̄titate dyametri: ⁊ tñ credim⁹ ipz eē maiorē hitatōe terre tota p opionē vel p sciaz si q̄ fantasia est opio ⁊ sensus vel ꝓpō vtriusq; aut hō abūcit opionē talē ⁊ retinet sensuz: aut retinet vtrūq;. s. sensū flm ⁊ opionē verā. Si aūt abūcit opionē pp sensū: tūc abūcit acceptio vā de re aliq̄ q̄ est salvata in eadē vītate: ⁊ talē acceptionē ꝓtingit abūcere eū q̄ nō est latēs: nec discredēs: ꝓtingit g̃ idē salvatū discredere ⁊ credere ⁊ nō credere simul. qz salus rei fac credere: ⁊ abiectio acceptōis facit ñ credere: ⁊ ħ ē ipossibile: qz sic dixim⁹ nō pōt dici q̄ lateat cū nihil mutationis factū sit in opinātevel i re de q̄ ē opio: aut si retinet opionē ⁊ nō abūcit eā ⁊ fātasia ē talꝝ ꝓplexio opinionis ⁊ sensus: tūc fātasia erit sil̃ vā ⁊ falsa. sz hoc sta re nō pōt: qz opio vel acceptio alia falsa fcā ē qñ mutata re: mutatio ipsa latet discredentē: hic āt nulla est fca mutatio oīno. nō g̃ pōt dici q̄ fantasia sit aliqō vnū supranumeratoꝝ: vel sit ex illis compositū quid.

Capitulum. viij. quid sit fantasia fm veritatem p:out cōiter agitur de imaginatione fantasie.

'Tex ⁊ cō. 160. ſ Jā aūt volumus scire fz veritatē q̄d ē fantasia put cōiter accipit p imaginatione i q̄ distribuuntur imagies ⁊ p fantasia q̄ vtit ipsis fm suum determinatū modū: sciēdū ē q̄ i oīb⁹ q̄ sic se hñt q̄ aliq̄d ē motū ad formā primi mouētis sic sēsus fz' actū fact⁹ motus est ad formā sensibilis: necessario ēt moueт ad ꝓsequēs ipz ⁊ ꝓportionat sibi fm cōionē mouētis ⁊ moti. oz igit q̄ sensus fz actū fact⁹ ⁊ hñs formā sensibil̃: mouet vtutes apphēsiuas iteriores sibi ꝓpriaſ ad spēm sensibilē quā hz. videm⁹ aūt fantasiā ēe motā sic ad formā igit fantasia erit mot⁹ q̄dā: ⁊ qñ fantasia nūq̄ est nisi i eo sbo i q̄ ē ⁊ sensus: ⁊ nō ē vnq̄ i aliq̄ nisi i q̄ est ēt sensus: ⁊ est tñ de his quoꝝ ē sensus: fit aūt mot⁹ mouētis non a sensu i potētia: sz pot⁹ ab actu sensus: qm̄ mouet fz formā sensibil̃ q̄ facit ipz actu. Mo 'Tex. ⁊ cō. 161. tus aūt talis quē facit sensus fm actū necesse ē eē sil̃ez i forma sensu, fz actū fcō: igit fantasia fm vītatē ē potētia i q̄ ē mot⁹ sensus fm actū sil̃: nō aūt ħ vocam⁹ motuz ipaz mot⁹ successionē: sed pot⁹ cū i motu sint duo: vnū qō est ipsa successio fz fieri. alteꝝ aūt qō ē forma facta post formā: vocam⁹ ħ motū formā factā post formā: qz forma q̄ ē i fantasia fit post illā q̄ ē i sensu cōi ⁊ ꝓprio. ⁊ qñ dicim⁹ q̄ est mot⁹ a sensu: itelligimus ħ q̄ sensus ē effectiu⁹ huiꝰ mot⁹: ⁊ nō terminus a q̄ fit motus: qz ille abūcit i motu. Si aūt fantasia dicat mot⁹ a sensu fact⁹. ⁊ ñ potētia i q̄ siue i quā fit hmōi mot⁹: erit descriptio potētie p suū ꝓpriū actū: sic hñt describi potētie pāssiue put supra determinatū est. Ex q̄ aūt fantasia est tal̃ mot⁹ ꝓstat: q̄ nō ē ꝓtingēs sine sensu q̄ aliqñ fuerit: lz forte cū ipsa sensuz ēē nō sit necessariū. ⁊ ió fātasia nūq̄ ꝓtingit i his q̄ nō sunt sensibilia sic plāte: sz illud qō hz eā multa ꝓtingit fm ipam facere ⁊ pati: ⁊ hmōi cāz supi⁹ assignauim⁹: vbi sigillatim de iteriori⁹ virtib⁹ aie sensibil̃ egim⁹. ⁊ ꝓuenit ipaz eē aliqñ verā: aliqñ fllaz. hmōi aūt cā⁹ oritꝰ ex diuersitate sensibiliū q̄ sunt triplr dcā: sic i supiori libro determinauimus. ⁊ sensus p se ⁊ ꝓprioꝝ sensatoꝝ: sp est verus: ⁊ si hz falsuz ħ est puissimū: qz nō ꝓuenit ei falsuz ex se: sed pot⁹ ex sētiēte vel ex medū diuersitate: vel ex sensibil̃ distātia: sic supius ostēdim⁹: ⁊ voco diuersitatē sentiētis qñ ꝓtingit p ifirmitatē male dispōnis organū sentiēs: diuersitatē aūt medū qñ ipz nō i sincera ⁊ pura nā medū mediat: sz hz aliq̄d sibi īmixtū. distātia āt sensibilis ipedi

vires sensibilis agētis i sensū: eo q̄ vis ois agētis i aliō ē ꝓportiōata ad determiatā distātiā. aliter āt n̄ posset errare sensus ꝓpr̄ circa sensibile ꝓpr̄iū qm̄ sic̄ supra p̄batū est sensibile ꝓpr̄iū ē p̄ se actuū i sensum: t p̄ se actuū nō ip̄rimit in passiū: nisi tātū formā ꝓpr̄ia: t cū illā recipit sensus: n̄ pōt eē error circa id qō sic recipit: t q̄ ad h̄ mot⁹ a sensu fact⁹ ē verus eadē vitate q̄ sensus ē verus nisi aliq̄d aliud impediat. ē aūt aliud sensibile vt h̄ idiuidua demōstrata accidāt sensui qō vocam⁹ sensibile p accns: t i illo icidit medium i sensu: qz illud ē p̄ ꝓpōnē t diuonē sensibil⁹ p se: ad aliud qō nō accipit se sus t aliqn̄ ꝓpōit ve. aliqn̄ sle: Uisus. n. albi n̄ mētit q̄ albū sit i q̄tū āt albū dic̄ eē h̄ vl illō p affirmationē vl negationē sepe mētit. Tertiū āt sēsibile est cōe sensibile: t h̄ ē p̄sequēs ꝓpr̄ia sensata: ꝓpr̄ia. n. sensata insunt cōib⁹. cōia. n. sunt i magnitudie t figura. t iō itez hoc ꝓponit t dixit: t iō circa illa maxīa fit deceptio h̄z sensum: t iō sensus iterior q̄ est fantasia factus ab actu sensus exteriozis qui ē ab his trib⁹ sensib⁹. t iō duas h̄z cās falsitatis q̄rū vna est distātia a re. qz accidit re non p̄ñte: t nō dirigit formā sensibilis. quā h̄z ad rē sic̄ facē sensus: t iō frequētes sunt illusiōes i ipsa fantasia t in sensibus ꝓpr̄iis. Alia aūt cā falsitatis est quā h̄z a sensibili p accns t a sēsibili cōi i q̄ū ꝓpōne t diuone freq̄ns est deceptio. vñ h̄z exterior sensus p̄ntis aliqn̄ sit ver⁹: tn̄ alteri iteriozes sensus q̄ sunt p̄sentis t abnītis erunt vtiq; frequēter falsi: t tūc maxie cū ꝑcul sit qō sentim⁹ fm rē. Si igit ea q̄ ocā sunt nulli alij ꝓueniūt q̄ fanta. sie i cōi accepte: t ꝓueniūt ipsi fantasie sic̄ iā ondimus tunc absq; dubio fantasia erit motus a sensu fm actum facto. sicut dixim⁹ supra.

Capitulū. ix de rōne nois fantasie t vtilitate eius.

Tex. t cō. 162.

Uoniā aūt visus iter oēs sensus maxie ē sensus eo q̄ magis h̄z sensibilis cognitionis: pp qō ēt disciplinabilis ē maxie: t maxie formalis i q̄ est opatio sensibilis aie: t q̄si nobil opatiōis nāe: quā etiā ab cāz iter sensus ꝓiusd ē: t iō lum ēt a luce accipit. qm̄ oculi luminaria dicunt t visus lumē lumina/riū illoz: t hoc ē iō qz sine lūie nō pōt videre: iō fantasia determinatū vel deriuatū nomē a visu h̄z qz fantasia dicit visio vel aptio latie: t hui⁹ cā est etiā: qm̄ sensibilis visus maxie pmanēt t fingūtur i fantasia: t alia minus: t minime sensibilia olfactus: t iō rarissime sōniat q̄s ō odorib⁹: t hui⁹ cā est: qz debilr hēm⁹ hūc sensum. tactū aūt maxime hēmus: tn̄ seruat q̄litates i corpe magis q̄ actiones q̄litatū in aia: t iō raro sōniat aliquis frigus vel calorē: nisi frigescat vel calescat interius corpus: sed colores t figuras frequētissime sōniat t sonos: eo q̄ magis sunt illa hūtia de ꝓpr̄ietate intentionū spūaliū: t iō ō facili trāseūt ad fantasiā: qz āt fantasmata sunt silia sensibus fit ecōuerso adeo sic̄ ad sensibilia: qm̄ nō est aduertēs rō vel estimativa cognitio: t iō multa p fantasmata opant aīalia sic̄ supius dixim⁹. alia quidē qz intellectū nō h̄nt: sicut bruta: alia vo ex h̄ q̄ h̄nt intellectū velatū ob aliquā amentiā melancolie vel ebrietatis vel egritudis cerebri: aut ꝓp sōnū qui h̄z p se sit ligamentū sensuū: tn̄ etiā ligat intellectū p accns: sic̄ quidā hoies sunt: t ibi opant p solā fantasiam. Sic igit sicut sunt. v. sensus exteriozes: visus auditus olfactus gustus t tactus: ita sunt quinq; spūs interiozes sensus cōis. imaginatio estimativa fantasia t memoria: fantasia ꝯmuniter accepta claudit in se imaginationē t fantasiā ꝓpr̄ie dictā. de fantasia quidē igitur t ceteris interiozib⁹ sensibus quid t ꝓpter quid sunt in tantum a nobis dictum sit.

Tractatus secundus tertij libri de aīa in quo agit⁹ de parte rōnali. Capitulū primum qui tractatus ē qualiter intellectus possibilis est.

Tex. t cō. 1.

Ē parte aie aūt rōnalis qua ipsa aīa cognoscit distinguēdo t formādo agibilia t factibilia: q̄ pars intellectus actiuus arte t prudentia p̄fectus vocat. t de parte aie qua aīa saput ꝓpria t vera: t ea q̄ p ꝓpria t vera accipiūt fidem q̄ pars sapia t intellectu principioz pficit t scia: t vocat intellectus cōtēplatiuus: q̄rere intēdim⁹ in hoc scō tractatu huius tertij libri de aīa. Queramus aūtem principalr ō ista parte tertia. s. vtrū sepata sit hec pars a sensitiuo t vegetatiuo fm magnitudinē h̄ est sbm organi t locū sicut dixit plato qui dedit ei locū t sbm organū qō est media pars cerebri: pp hoc q̄ est fm ip̄m sedes rōnis cellā sylogisticā appellauit vt altitudo situs organi sui altitudinē rōnis sup alias virtutes demonstraret. q̄remus igit vtrū ista pars sic ab alīs differat p sbz corporale: qō est magnitudo quedā loco a q̄titatiū⁹ organoz aliozz diuisa: aut nō differat sbo corporali sed rone tantū: q̄ rō sumitur in aie partib⁹ q̄ vnite sunt in sbo vno qō est ipsa aie substantia: t ad illā qōnem reducīt alia. Si. n. supponam⁹ q̄ pars ista q̄ vocat rōnalis vel intellectualis ptinet cū alīs viribus aie ad vnā aie sbaz: tūc oz certificare quā h̄z oriām ab eis. q̄ etiā ptes eiusdē aie sunt t dicūtur. Et q̄ramus tūc forte quomō ꝓtingat intelligere ip̄i aie hoc est q̄rere p q̄ principia q̄ sunt ptes aie vel nō: t q̄ litez intellectiua t speculatiua cū aīa vniātur t ꝓtinuētur t hoc oium ad sciendū grauissimū. Queramus etiā vtz intelligere sit oio simile ei qō est sentire ita q̄ sit p potentiā passiuā ab aliquo obiecto: sicut habitum est de sentire: aut ip̄m sit passionis genus aliqō ab itelligibili in aīa factū altez q̄ sentire: aut sit aliqō hmōi simile passioni sensus: altez tn̄ ab ipso. In his aūt determinandis qōnibus procedere nō possumus ordine eo dē quo enumerate sunt: qm̄ sicut supra dixim⁹ opationes sunt ꝓiozes: t ꝓpie potentijs fm nos: t iō ad vltima sumemus initiū. t qz res difficillimas t cognitione dignissimas: iō volo ꝓmo totā aris. sniam ꝓo nostris viribus explanare: t tunc aliozz peripateticoz inducere opiones. t post h̄ de p̄pōnis opionibus videre: t tūc demū nostrā ponere opionē: qm̄ in istaz qōnuz determinatione oino abhorremus doctoz latinoz verba: eo q̄ nobis videt: q̄ etiā in coz verbis non mō quiescat aīa: pp qō sniaz veritatis nec ostendūt nec verbis ꝓpr̄ijs attingūt. Rogo āt t repetens iterū iterūq; rogo socios nostros vt dubitationes q̄ hic inducūtur diligenter aīaduertant: t si inuenerint eaz solutionē perfectā: deo imortali gratias agant imortales. Si aūt minus inuenerint h̄ ad minus lucri reportabūt: q̄ sciēt dubitare de rebus mirabilibus t altis: t annotatione dignissimis: t ad sciam diuinā multū proficiētibus. Cuz enim scia de aīa sicut a principio diximus libri de aīa: sit de mirabilibus id qō h̄ q̄rendū est in ea admirabili⁹ q̄dem ceteris t altiue: t est id qō hō p seipsum scire desiderat: accipiamus q̄ aris. verba prout in tertio de aīa iacent. Dicit aūt aris. q̄ parte q̄ supra dicto mō cognoscit t sapit oz eē ipassibile quidda: qz oē passibile est corpus vel virtus in corpe: t oē tale trāsmutabile ē aut fm se: si corp⁹ ē passiōi sbm: aut p alterius trāsmutationē: si est vtus in corpe: sic̄ ē visus i oculo q̄ trāsmutat t patit passiōib⁹ oculi sic̄ supra ostēdim⁹: vbi dixim⁹ q̄ h̄ nō ē pp trāsmutationē vtutis visus: h̄z ꝓpr̄ trāsmutationē pupille: neutrū aūt hoz potētie ꝓuenit

Tex. t cō. 3.

intellectiue

intellectiue:sicut in sequentibus ostẽdemus.lz aũt isto mõ sit ipassibilis potẽtia intellectiua:oz tñ eã forte sus sceptiuã spẽz:qr alr de potẽtia agẽte nõ efficeret actu intelligẽs.r oz q ipsa sit potẽtia spẽs ille talr aũt potentia nõ ẽ h aliqd dmõstratũ r idiuiduatũ in nã:qr si eẽt aut hec mã aut hec forma aut hoc ꝓpositũ:tũc eẽt hoc aliqd demõstratũ.mã aũt.nõ est hec mã nisi ꝑ hãc for/mã:facientẽ eã esse mãz hui⁹:r iõ hec mã nõ est potentia qlibz forma q vltas ꝓportionis ei⁹ ad oẽm formã ipedit ꝑ hoc q ẽ mã huius. verbigratia:mã.n.carnis ñ potẽtia hz oẽs formas:sz tñ potẽtia mãe prie q nõ hz formã aliq̃.nihil.n.ẽ potẽtia,id q iã hz:hec aũt mã potẽtia hz formã.r iõ nõ ẽ potẽtia forma illa nec aliq̃ formaz q̃ est de itellectu sue forme hite.r illi⁹ exẽplũ ẽ. q mã soztis nec potẽtia est soz.nec potẽtia est alal. nec corp⁹ aiatũ.nec corp⁹:nec ẽba qr oia illa iã actu hz. Intellectus aũt potẽtia suscipit oẽs spẽs:ꝑ actu nullã hz ꝑ nõ est hoc aliqd sic ẽ mã. Et p istã eãdẽ rõnẽ ostẽdetur q nõ est h aliqd sic hoc ꝓpositũ:nec hoc aliqd sicut hec forma.hoc.n.pz p se.qr forma nõ ẽ potẽtia suscep/tiua alicui⁹.Fm q est forma:ꝑ pars aie q̃ ẽ itellect⁹ possibilis:nõ ẽ hoc aliqd p hoc q ẽ itellect⁹ possibil.lz aũt sit ẽoco mõ ipassibil r itransmutabilis:tñ ꝓtingit ei p hoc q ẽ possibil:q̃ similr se hz itellectiua ps q̃ vocat possibilis itellect⁹:ad itelligibilia sicut se hz sensus ad sensibilia.sensus.n.se hz ad sensibilia sic̃ medietas r proportio formalis armonice:media existẽs sensibiliũ:pp qõ oia suscipit quodãmõ.r sic ostẽdemus q̃ itellect⁹ qui vocat possibil:medietas est intelligibiliũ oium:r p hoc suscipit ea:lz alia rõ sit medietatis i sensu:r alia i intellectu.hz ꝑ solũ hoc genus potẽtie passiue: qõ fm aliquẽ modũ recipit spẽs intelligibiles:r simplr nõ est passibil:hec aũt in sequẽtibus apparebunt,euidentius.

Capitulũ.ij.qliter intellectus possibil sit natura quedam imixta receptibilis oium eoz̃ que sunt.

Tex.r cõ.4.

Iterius aũt de itellectu possibili loquẽs aris. v dicit q iõ:qm̃ oia intelligit apphẽdendo formas oium:necesse est q̃ sit imixtus.hoc ẽ nõ mixtus cũ corpe sicut forma corporis aut sicut forma q̃ est virt⁹ i corpe.Forma.n.corpis duplex est simplicis .s.r ꝓpositi:simpliciũ aũt forme.v.sunt q̃ multiplicant fm numez̃ ꝓpositoz̃ corpoz̃:ex elemẽtis q̃ sunt pria simplicia.forma aũt q̃ est vtus in corpe est virtus organica aie vegetabil vel sensibil.r iõ laudãdus ẽ anaxa. qui verã dedit cãz hui⁹ q̃ itellect⁹ possibil sit imixt⁹: qm̃ dixit q imixt⁹ est vt iperet tãq̃ supior oibus:r h ẽ vt cognoscat oẽ despectũ ab ipso.despectũ.n.vocat id cuius forma nõ iformat:has.n.formas oẽs dispicit itellectus tãq̃ idignas sibi:q̃si ꝓhibẽtes ipz̃ itelligere. Si eiz eẽt aliq̃ forma informatus:ad h q̃ eẽt h aliqd:tũc h ipm ꝓhiberet:nec apperet ei i cognoscẽdo alienũ r ẽ/riũ ab ipsa forma.r ipediret ois rei ꝓgnitionẽ q̃ abũcit ei:qr ẽriũ r diuersuz ab illa forma recipi i eo nõ possz eo q̃ nec ẽria nec dispata pñt eẽ i eodẽ.r id qõ ieẽt ei: nõ hẽret i potẽtia.r iõ si eẽt aliq̃ forma mixta ipediret ne potẽtia itelligeret oia materialia. Sic igit eo q̃ ẽ i/mixtus est imaterialis r ipassibilis eo q̃ põt itelligere aliq̃ vel oia ẽ aliq̃ mõ de genere vtutũ passiuaz̃. Jd.n. qõ ẽ receptiuũ alicui⁹ nõ hz illud qõ natũ ẽ recipere in spẽ:lz possit hẽre formã i genere cũ his q̃ recipit ꝓpe/nientẽ.Dixim⁹.n.supius de organo tact⁹ q̃ recipit ex/cellẽs se tãgibile:cũ tñ hẽat media in se tangibiliũ.medi ũ.n.ab extremo differt spẽ:r ꝓuenit genere:ita ẽt nõ est icõueniẽs intellectũ possibilẽ hẽre q̃dẽ aliq̃ formã q̃ efficit vnũ õ entib⁹ mũdi i genere nãe icorpee:lz nul lã hẽat formã eoz̃ q̃ intelligũtur ab ipso:eo q̃ illa forma q̃ determinat in ens i genere nãe incorpee:cũ intel/lectis ab ipsa ꝓuenit in genere:r differt spẽ ab eis oib⁹: sic̃ nos infra ostẽdem⁹ ista.n.ꝓpõ q̃ dicit q recipiẽs denudatũ ẽ a formis eoz̃ q̃ recipe ẽ natũ:necessaria ẽ in oibus recipiẽtib⁹:sic̃ ꝓbatur tã i mã q̃ in potẽtijs oiuz sensuũ:r ex isto necessario ꝓbat q̃ itellectus possibil ẽ in genere potẽtiaz̃ passiuaz̃ r imixt⁹ oino:eo q̃ nulla est formaz̃ q̃ recipiũtur i ipso:q̃ sunt aut forme corpoz̃:aut forme q̃ lz nõ sint corpoz̃:tñ sunt organice i corpe.r p h ꝓcludit vlterius q nõ est passibil nec trãsmutabil:qr nihil ẽ passibile r trãsmutabile nisi mixtũ. Quia aũt ẽ de genere virtutũ passiuaz̃ necesse ẽ q̃ ipe sit mot⁹ ab aliq̃ qõ est actu:sic̃ videm⁹ potẽtias sensuũ moueri:qm̃ iõ q̃ sensibilia sunt in actu:iõ mouẽt sẽsus q̃ sunt in potẽtia.forme ãt vlres ꝓut sunt in multis r nõ sunt diuise ab illis:nõ sunt nisi ipotẽtia vlres r itellecte sicut colores in potẽtia sunt in tenebris:tales ãt forme nõ mouere pñt intellectũ.r iõ cogemur inferius inue/stigare aliũ intellectũ agentẽ:q̃ formas faciat actu separatas r vlres vt mouere possint intellectũ possibilẽ:q̃ faciat in formis rez̃ particularib⁹ qõ lux facit i colori bus Ex oibus aũt his ꝓcludit aris.q̃ intellect⁹ pos/sibil nõ ẽ nã aliq̃ specificata p formã:qr id qõ ẽ potẽtia oia:nõ põt eẽ specificatũ.sic̃ nec pria mã specificata est p aliq̃ formã:sz ad h tñ ẽ natura ei⁹ posita potẽtial vt sit vocatus intellect⁹ possibil. Et in hec duo diuidit q̃ ruz vnũ est qõ est intellect⁹:r alterz̃ qõ ẽ possibilis . r p h q̃ ẽ intellectus determinat in ens quoddã icorpee nãe:p hoc aũt q̃ ẽ possibil respectu oium:oz q̃ priuet oium formis q̃ potẽtia sunt in ipso.vtrũ aũt intellectua litas sua specificãdo eũ in ens nãe icorpee:claudat r diminuat potẽtialitatẽ suã ad itelligibilia:iqrem⁹ posteri⁹ hũc ãt possibilẽ itellectũ vocam⁹ intellectũ generalr p quẽ alia distincte opinat res,pbabilr r intelligibilr distinguẽdo vnũ ab alio:r cogitat cũ rõne:r nihil ẽ actu eoz̃ q̃ sic diuersimode iudicat:anteq̃ actu intelligat r distinguat ea:sic̃ oẽs potẽtie passiue nihil eoz̃ sunt a q̃ bus mouent añ hãũ formaz̃ suoz̃ motoz̃.ad hoc.n. mouẽt q̃ dent eis suas formas.r post motũ illuz ea q̃ mouent hñt eas in actu:hoc tñ in itellectu possibili alr est q̃ in alijs potẽtijs passiuis:sic̃ in sequẽtib⁹ declarabitur. Ecce hec ẽ intẽtio aris de natura possibil itellectus quẽ posteriores eo pipatetici hãcvsq̃ in diẽ expo nũt:r nullus ad plenũ intellexit ob dubioz̃ difficultatem q̃ sunt in dictis istis.

Ca.iij.r est digressio declarans dubia,que consequũtur ex dictis de itellectu possibili.

Tex.r cõ.5.

Xpedire aũt nobis videt:dubia prius tãgere e r postea videre solutiões pipatetico⁹ posterioz̃ i solutiõe eoz̃:qr tũc ꝓgruẽt⁹ ondet qõ nobis vez̃ eẽ videt:dubia ãt q̃ oriunt ex dictis istis vl in dictis isurgũt ex q̃ttuor q̃ aris.dic̃ de itellect⁹ possibil nã:ex qb⁹ õmõstrat talẽ:qlis dca ẽ forte:nãz ei⁹. Et in his q̃ttuor necesse ẽ vt ois hõ ꝓcedet:q̃ nõ aduers⁹ vitatẽ vult ꝓterire.vnũ ãt de q̃ttuor ẽ q̃ itellect⁹ possibil imixt⁹ ẽ:h ẽ nõ mixt⁹ corpi alicui:scdz ãt ẽ q̃ ipe est sepat⁹:tertiũ ãt q̃ ẽ ipassibil:lz sit receptiu⁹ itelligibiliũ.q̃rtũ ãt q̃ nõ ẽ h aliqd.q̃re ãt sit imixt⁹ iã dictũ ẽ satis q̃tũ spectat ad hãc itẽtionẽ.Sepat⁹ ãt ẽ sb itelligibilib⁹:r i seipso:ab itelligibilib⁹ q̃dẽ vt sit susceptiuũ oium eoz̃:qõ nõ eẽt si eẽt alicui eoz̃ vel plib⁹ ꝓuct⁹ sic̃ pz ex dictis.r iõ ex his duob⁹ ꝓcludit q̃ ipe ẽ potẽtia oia itelligibilia tãq̃ oiuz susceptibil:qõ ãt suscepti/le ẽ oiuz nihil hñs eoz̃:h aliqd nõ ẽ specificatũ i nã in

aliqō ens mūdi:ꝛ sic ex his trib⁹ sequit̄ q nō ē h aliqd nec aliq̄ nā:nisi illa q̄ ē silis māe prie:q̄ vocat potētia oia q̄ sūt:ꝛ nihil eoꝝ ē actu añq̄ actualr illō itelligat. Accipiam⁹ igit dubia q̄ sequūt ex prio:si.n.ē imixt⁹ ꝛ ipassibil ꝛ itrāsmutabil:tūc videt nūq̄ fieri eoꝝ aliqd q̄ sūt fz eē h mō eternū q̄ intrāsmutabile ē eternū:g̃ nō fit aliqō intelligibile:ꝛ sic intellect⁹ speculatiu⁹ in eo nō est fact⁹. Amp̄:in q̄ oino nihil fit:illō nō ē potētia q̄ pce dat actū.ē āt talꝭ oino intrāsmutabil intellect⁹ possibil: igit oino nihil fit nec ē fcm aliqd in ipo:ꝛ sic intellect⁹ speculatiu⁹ oino nō ē fact⁹. adhuc āt agēs intellect⁹ magis ē intrāsmutabil q̄ possibil. ꝛ sic vterq; intellect⁹ tā agēs. s. q̄ possibil:sūt h mō eterni:sic sūt eterna ncēria ꝛ itrāsmutabilia. q̄cūq; āt agēs ē ncēriū ꝛ nō factū a/ gēs:fz sp agēs ꝛ passiuū ē ncēriū ꝛ intrāsmutabile:tūc etiā fcm ab agēte in eo qō patit est sp intrāsmutabile:g̃ speculatiu⁹ intellect⁹ q̄ fit ab agēte intellectu:i eo q̄ vo cat possibilis:sp ē ꝛ nūq̄ fact⁹:ꝛ videt talꝭ factōe q̄ sit t.rmin⁹ ei⁹:qō ē fieri:ꝛ quā ꝓcedat potētia fz gnātōez ꝛ tpus. ꝛ has dubitatiōes de h vbo elicūt theophra/ stus ꝛ themist⁹. sepat⁹ āt potētia ab oib⁹ pipatetic⁹ i tellect⁹ possibil:fz q̄ sepatū duo ipoꝛtat q̄ꝝ vnū ē. sic sepatū dicim⁹ denudatū ee a specificatib⁹ ꝛ indiuiduā tib⁹:sic prima vlia dicim⁹ fore sepata. scōz āt ē sic dici mus sepatū id qō ē potētia aliqd añq̄ hēat illō:plo āt tertiū modū sepati posuit:fz que sepata dicim⁹ q̄ sunt diuisa sbo ꝛ loco:ꝛ h mō intellectiuā aiaz sepabat a sē sitiua ꝛ motiua fz locū ꝛ vegetatiua:fz h mō imin⁹ cu rarūt loq̄ ō sepato pipatetici:q̄ certū fuit apō eos aiaz ee sbalr vnā ꝛ diuersificatā i ee fz vires. rō āt demrāti ua q̄ induxit aris. q̄ intellectū possibilē posuit sepatuz prio mō sepatiōis:sū dat sup duo ncēria:q̄ꝝ vnū est:q̄ ois cognitio aie fz ꝓgruētiā aliq̄ exiſtit ei.ꝛ iō ꝓgruē/ tiā armonicā oporuit ee sensus ad sēsibile:ꝛ imagina tiōis ad imaginabile:ꝛ sic g̃ cognitiovlis erit fz ꝓgruē tiā aliq̄ aie:specificatū āt ꝛ indiuiduatū ñ hz aliq̄ ꝓgruē tiā ad vle fz pot⁹ oppōnē i mō. cū g̃ ꝓgnitō vlis sit fm possibl ē itellectū:oz ipz fore sepatū h mō q̄ vle ē sepa tū. Scōa āt ppō ē q̄ certū ē vle fz q̄ vle ē nō ee i re: q̄ dqd ē i re fz eē i ipsa ē:ꝛ h ē diuisū ꝛ pticulare ꝛ ñ vle:nisi fz potētiā. nō g̃ ē vle nisi put ē i aia:p ee g̃ q̄ ē in aia:oz ipz ee vle:h āt ee hēre nō pōt in pñcto sbo: fz sepato tm:g̃ erit ei⁹ sbm sepatū. huic āt adhuc duas adiūxit rōes:vnā q̄ dē auerrois:ꝛ alterā auic. auerro. q̄ dē ē ista :qm̄ si itellcūs possibil nō eēt sepat⁹ a mā ꝛ appēdicijs māe:tūc eēt aut forma corpis:aut forma o/ pans organice i corpe:ꝛ q̄cūq; mō diceret:sequit̄ q̄ id qō foret i ipo:ididuaret p ipz:sic q̄libz forma ididuat p suū sbz idiuiduū:ꝛ sic vle nō eēt i ipso fz pticlare:pti culare āt nō nisi fm potētiā ē itelligibile:sequret g̃ q̄ ac tu itellectū ab ipo nō eēt:nisi fz potētiā itellectū qō ē i possibile:g̃ ipossible ē itellectū possibilē ñ ee ōnudatū a mā ꝛ appēdicijs māe:auicē. āt forti⁹ id conat ꝓbare dicēs q̄ id qō ē vle:oz q̄ sit alicui⁹ ꝛ i aliq̄:dico:āt ali cui⁹ qm̄ ē illi⁹ de q̄ ꝑdicat ꝛ ē i aliq̄:qm̄ ē i itellectu:aut igit qō ē vle hz ab ipsa re cui⁹ ē vle:aut hz ab eo i q̄ ē: si āt hz ab eo cui⁹ ē h ē are:g̃ vle ꝓput est ab ipsa re sūp tū:actu ē vle:fz actu cē aliqd ñ idtget agētevt agat vle sibi ꝓput ē rei vle ō q̄ ꝑdicat:ꝓ seipz pōt agere ꝛ moue re intellectū possibilē. ꝛ plicere ipz:g̃ ad h q̄ agat ñ in diget itellectu agēte qō ꝝ oēs pipatetic⁹ ē:q̄ oēs illi posuerūt itellectū agentē ꝓcorditer:lz eoꝝ qdā nega/ rūt itellectū possibilē. sic patebit i sequētib⁹. ñ g̃ vle q̄ vle sit ab ipa re hz ō q̄ ꝑdicat. Adhuc ātvle ꝓput ē i re nō est nisi potētia vle. si g̃ a re ipsa hz q̄ eēt actuvle:oz q̄ idē ꝓ se eēt i potētia ꝛ i actu:qō ipossibile est: qm̄ id qō ē i potētia:nō fit in actu nisi ꝓ id qō ē i actu. reliquit g̃ q̄ hēat eē vle i actu ꝓ itellectū i q̄ ē:ꝛ iō oz itellectū eē sepatū ꝛ vlez:q̄ alr idiuiduaret id qō ē in ipo. sepa tū igit dicit sic dixum⁹ pri⁹:sic potētia ab actu qñ nihil eoꝝ ē:q̄ aptus ē itelligere. ꝛ h sepatio silis ē sepatiōi q̄ dicim⁹ tabellā rasā ꝛ bñ planata ꝛ ꝑparatā eē sepatā ab his oib⁹ q̄ pigi i ipsa ꝛ scribi pñt:ꝛ iō habilē ad ois scripture ꝛ picture receptionē. Istos duos mōs sepatō nis oēs pipatetici ꝓcorditer itellectui possibili ꝛ aie rō nali attribuerūt. Stoicoꝝ āt phia via ac nō icessū:fz ō hac manus curam⁹:q̄ nō q̄rim⁹ h dicere nisi nñ ꝓpate ticoꝝ opionē. de alijs āt ꝺo gl'oso fauēte pria i phia dis ceptabim⁹. Istis g̃ rōnib⁹ ꝛ causis possibilis vocat⁹ in tellect⁹:ipassibil ꝛ imixt⁹ ꝛ sepat⁹ vocat⁹ ē. Ex his āt seq̄tur q̄rū q̄ ei attribuit q. s. nō sit h aliqd vnū:sic de terminatū ē:ꝛ vnū ens i nā:q̄ꝺ. n. ē h aliqd nllo mō pōt eē sepatū:cū ipz in sua ꝓpōne ia hēat māz ꝓ quā pticu larizat ꝛ ididuat forma ei⁹:ꝛ hz forma ꝛ ē h aliqd:ꝛ nō pōt eē ab illa forma sepatū. h igit. iiij. sūt q̄ itellectui possibili attribuūtur. ꝛ videt seq ex isto:q̄ itellect⁹ pos sibilis ē vn⁹ nūero i oib⁹ hoib⁹:q̄ sūt:q̄ fuerūt:ꝛ erūt. sepatū. n. ꝑdicto mō nō hz aliqd i se:ꝓ qō efficiat istius vel illi⁹:cū sepatū nō idiuiduat:ōnudat āt a mā ꝛ indi uiduātib⁹ sic sepatū ꝛ itellect⁹ possibil fz id qō ē:ꝛ sic g̃ sepatus:erit g̃ vnicus in oib⁹ q̄ꝝ dicit ee intellectus. Adhuc āt id qō in nā sua cōe ē:nō efficit ꝓpriū nisi ꝑ a liqd ꝓpriū sibi adiūctū:fz simplr sepato nihil est adiū ctū ō ꝓpriꝰ:g̃ simplr ōnudatū nūq̄ efficit ꝓpriū ē āt intellect⁹ possibilis fz id qō ē simplr ōnudatū qd. nūq̄ igit efficit ꝓpri⁹:erit g̃ vn⁹ cōis oib⁹:ꝛ nulli ō se ꝓpri⁹: h āt deliramēto videt ee sile:qm̄ qō ē vnū in oib⁹:vni cā hz pfectionē scia āt pfectio ē intellect⁹ possibil. in q̄ cūq; g̃ accipiat sciaz in oib⁹ hēbit cā:ꝛ sic sequit q̄ me acq̄rēte sciaz aliq̄:ois hō hēbit ꝛ acq̄ret eādē:qō expi mento falsū esse ꝓbat:q̄ phia hita a mltis nō ob h aliq̄ sciuerūt eādē. Est āt adhuc dubiū in his dictis:q̄ si sepat⁹ ee dicat itellect⁹ possibil:sic potētia ab actu sic ꝑ pata tabla a picturis:tē. n. videt hēre relatōez ꝛ ꝓpoꝛ tōez ad itelligibl'ia nisi sic mā ad formas q̄ꝝ. ātvna ē rō ꝛ ꝓportio potētie passiue ꝛ receptiue:ipa sūt eaō:ꝛ sic igit videt ñ eē dria aliq̄ inter pria māz ꝛ itellectū pos sibilē. ꝛ h ē obiectō theophrasti ꝛ arist. pónez. Redeūt igit oia ista dubia difficillia ad. iij. pblēata q̄ꝝ primū ē q̄lit hic sil' vificet ō itellectu possibili:q̄ sit ipassibil:ꝛ itrāsmutabil ꝛ tñ sit i potētia susceptiua pfectiōis:ꝛ su scipiat eā ab agēte moueēte ipz. Scōz āt ē q̄lr h stēt sil: q̄ ipse sit ab oi ididuitate oino ōnudat⁹:ꝛ tñ vn⁹ q̄sq; hō hēat suū itellectū ꝓpriū. ꝛ tertiū q̄lr h sil' vificēt q̄ ipe sit id qō est:ꝛ sic vocat possibil ad oia q̄ sūt:ꝛ tñ ñ sit mā prima. his āt dubijs primo volum⁹ aptare rñsio nē phoꝝ q̄dā ꝛ postea adiūgere qō nobvidet dicen dū ō his:ꝓueniūt āt oēs pipatetici in h q̄ aris. veꝝ di/ xit:q̄ oñt q̄ nā hūc hoiez posuit q̄si regulā vitatis in q̄ sūma intellect⁹ hūani pfectōez ōmōstrauit:fz exponūt eū diuersimode prout congruit vnicuiq; intentioni.

Capitulum quartum ꝛ est digressio declarans opi/ nionem alexandri ꝛ eius improbationem.

Lexāder āt q̄ inter discipl'os aristotelis aliq̄ sūmus hit⁹ est. dic intellectū possibilē formā corpis ꝛ vtutē cāta ab eis ē quā irradiat in/ telligētia agēs q̄ ñ ē ps aie hois:fz sepata. dic. n. q̄ for ma hita māe prime magnā in simplicib⁹ opat diuersita tē. fac. n. vnū ignē ꝛ altez aquā ꝛ tertiū aerē ꝛ q̄rtū ter rā. q̄n āt nō solū vnica forma opatur tūc fac mirabilio

res diuer

res diuersitates. in ꝓpositis aũt remanẽt ꝯz aliquẽ mõz
forme elemẽtales: ⁊ insup adꝺiciũtur eis forme ꝓpositoꝝ: ⁊
tõ qñ elia ꝑ mixturã ab excellẽtijs recedũt: tũc in nã mi
rabiliora opant: ⁊ ꝓxim⁹ qꝺã recessus facẽ mineralia ⁊
lapides q̃x sũt forme nãles scõus aũt recessus aĩata pfi
cit: q̃x ẽ potẽtior forma q̃ mineraliũ. ⁊ ita ꝑ grad⁹ ma
ioris ⁊ mĩoris tẽperãtie ⁊ eq̃litatis elia veniẽtia ad me
diũ fm mixturã: tãdẽ pficiũt formã q̃ vocat itellectus
possibilis: q̃ potẽtia est oĩa intelligibilia ⁊ actu nullũ. h
aũt intellectus ẽ in corpe hoĩs vt ꝺicit: sic ⁊ rasura ⁊ pla
natio in tabula: ⁊ nõ sic ipsa tabula: ꝯz pot⁹ corp⁹ ẽ sic
tabula ⁊ intellectus sic ꝓparatio table ad scripturã: nec
ꝺicit eẽ sepatus a corpe: ꝯz pot⁹ ab intelligibilibus: sic
ꝓuatio q̃ ꝺicit habilitatẽ ad recipiẽdũ: sepata ẽ ab his
q̃ recipit: sic ẽt rasuã ⁊ planatio sepata sũt a scriptura ⁊
sic q̃libet ꝓuatio mãe: nõ tñ ipe act⁹. ⁊ h ꝺicit aristotelẽ
sentire qñ ꝺicit itellectũ possibilẽ eẽ sepatũ. hz aũt adhuc
rões duas: vnã qꝺẽ quã sumit ex aristotel vbis vbi ꝺi
cit aiaz fm ſbaz vlr eẽ corpis organici endelichiã. Si
n. h ẽ vex: tũc vniuoce oẽs aie ptes sũt endelichie cor
pis: oz igit itellectũ eẽ corpis endelichiã sic formã cor
palez: ⁊ sic erit cãta forma ex el'oꝝ mixtura. Amp. aũt
potẽtia mãe corpal ⁊ phice nõ pficit nisi ꝑ formã q̃ ẽ i
ipsa potẽtialr: ⁊ educit ꝺe ipa ꝑ motũ ⁊ mutatõez. stat
aũt q̃ alia rõnalis q̃ ẽ intellectiua: ẽ pfectio corpis hoĩs
q̃ est mã corporea: oz igit q̃ potẽtialr sit in ipso semie
corpis ⁊ educat ꝺe ipso ꝑ motũ ⁊ mutatiõez: igit intel
lectus q̃ ẽ pfectio hoĩs: ẽ forma corporis opans i cor/
pore sic alie forme nãles: ꝯz illo q̃ magis irrationabi/
le ẽ i ꝺicto isto ẽ h q̃ iste põit q̃ ꝓpria pfectio q̃ ẽ ꝓpara
tio ad fam hoc ẽ ad intelligibilia suscipiẽda: sit tcã ex
ꝓplexiõe el'oꝝ: q̃ apud ꝓipateticos oẽs: ẽ ab antiq̃ vul
gatũ: q̃ intellectus ẽ ingrediẽs ab extrinseco: ⁊ ñ fact⁹
ex el'is: nec potẽtialr exñs in eis. nõ. n. aliq̃ mõ ꝓbabile
vel intelligibile ẽ: q̃lr vtus incorpea q̃ ꝺiscernit res oĩ/
no incorpeas ⁊ imãles: educat ex elemẽtis. Adhuc aũt
ex isto videt sequi q̃ mã fm se ꝑ oẽs varietate faciat
oẽs formas: ablq̃ eo q̃ ncẽrie sũt alie cãe: sic ꝺixerũt
hi q̃ casũ ⁊ fortunã mouẽtia eẽ ꝺixerũt: ⁊ negarũt cãs
ꝑ se agẽtes q̃ tñ alex: ꝺicere nõ intendit q̃ alibi ponã
cãs agẽtes. Jd aũt q̃ demõstratiue ꝺestruit ꝺictũ alex.
est q̃ oẽ q̃ recipit in eo q̃ ẽ i corpe sic forma corpis ẽ
pticulare ⁊ inꝺiꝺuũ: sic ꝓbat ꝑ oĩa q̃ sũt in vtutib⁹ aie
sensibilis: si g̃ intellectus possibilis eẽt hmõi forma: re
ceptũ in ipso eẽt pticulare. ⁊ sic nõ eẽt intellect⁹ accepti
uus vlis. Adhuc aũt in phica ꝺoctrina paꝝ faceret ari/
stoteles si ꝺoceret nos ꝓpatiõez tñ ad itelligibilia: ⁊ ñ
ꝺeterminaret nob ſbz illi⁹ ꝓpatiõis. nõ ẽ g̃ intẽtio aristo
telis vocare itellectũ possibilẽ solã ꝓpatiõez ad intelli
gibilia suscipiẽda: ꝯz pot⁹ id q̃ subꝺ̃cit tali ꝓparatiõi
vocat intellectũ posſibilẽ. Et he rões auerrois ꝺ alexã
drũ tenẽde: q̃ ablq̃ ꝺubio alex. ⁊ si in multis bñ ꝺixe
rit: tñ i mã hac pe⁹ oĩb⁹ ꝺeterminauit: ⁊ sequtur ex ꝺcõ
eius aiaz cũ corpe pire ⁊ aiam alterari altãto corpe: ⁊
mlta alia: q̃ absurdissima sũt: ⁊ claro ꝓbo min⁹ digna.
q̃ ob cãz abꝺiciẽda ẽ penit⁹ snia ista ⁊ extra gen⁹ hoĩz
exterminãda tãq̃ error pessim⁹ ex q̃ tot⁹ nobilitatis ⁊
ꝓpetuitatis aie intellectiue sequtur ꝺestructio. rões q̃s i
ducit sup flas ꝓpões sũ ꝺauit. Qꝺ aũt ꝺicit aristo. ꝺicere
q̃ aia ẽ pfectio corpis organici ⁊ q̃ pfectõ ꝯz vnã ⁊ eã
ꝺe rõne ꝺicit ꝺe vegetabili ⁊ sensibili ⁊ rõali: oino flm
est q̃nimo ꝺicẽ aristo. sic ex supioꝝ⁹ ꝯz q̃ intellect⁹ nullius
corpis ẽ act⁹: ⁊ h nõ ẽ repetere ncẽriũ cũ ꝺe his ex supi
oꝝ⁹ satis ꝓstet. Sllr aũt qꝺ ꝺicẽ q̃ intellectualis aĩa edu
cat ꝺe scie: falsissimum ẽ oino: ꝯz pot⁹ ipa ẽ ingrediẽs
ab extrinseco a ꝺatore formaꝝ ĩ mãz: ⁊ ẽ sĩlitudo ꝺato
ris formaꝝ q̃ ẽ itelligẽtia pria: ⁊ ñ mixta corpi sic ꝓmi
scet vt⁹ vel forma corpis. ⁊ tõ h ẽt ẽ fiñ vex ẽ tñ q̃ ipa
ẽ finis generatiõis: ꝯz iste finis nõ efficit in mãvtute q̃li
tatũ primaꝝ trãsmutatiũ mãz: ꝯz pot⁹ intelligẽtia ꝺat
qñ mã ẽ ꝺisposita ꝑ principia nãlia. ⁊ ꝺe h in libro ꝺ aĩa
libus vbi ꝺgeneratiõe tractabitur erit agendũ. in tantũ
igitur ꝺictũ sit ꝺe opinione alexandri.

Capi. v. ⁊ est digressio ꝺeclarans opinionem theo/
phrasti ⁊ themistij ⁊ improbationem eiusdem.

Deofrastus aũt ⁊ themistius viri in secta pipa
t tetico⁹ clarissimi: aliã secuti sũt viã ꝺicẽtes i
aĩa nõ eẽ nisi intll'es agẽtẽ: ⁊ nullũ iłł'es possi
bilẽ in rõe possibil': q̃ sit ps aie rõal. ꝺicebãt aũt h ꝑ vnã
ꝓcipue rõnẽ: q̃ ẽ ista q. ſ in eiꝺ⁹ in q̃ꝺ⁹ ẽ pria pfectõ ⁊
scꝺa: ita se hñt ad inuicẽ q̃ si pria ẽ itrãsmutabil' ⁊ eter
na: q̃ scꝺa ẽ itrãsmutabil' ⁊ eterna. pria aũt pfectio hoĩs
est itll'es. scꝺa ẽ intelligere ⁊ tõ si intll'es est imixt⁹ sepa
tus ⁊ ipassibil' ⁊ eternus: ⁊ itelligere erit sil'r intrãsmu
tabile ⁊ eternũ. ꝓstat aũt q̃ intll'es agẽs ẽ eternus h mõ
q̃ ꝺicimus eternũ eẽ intrãsmutabile. agẽte aũt vno mõ se
habente erit id in quo agit vno modo se habens q̃ ali
ter agens esset ociosum: ⁊ sic id qõ vocat intellectus
possibil' ẽ eternũ ⁊ actũ ẽ eternũ. Sic. n. ꝓbatũ ẽ i octa
uo phicoꝝ q̃ motore exñte eterno ⁊ moto: motus ne
cessario ẽ etern⁹. Sil'r aũt isti viri vidẽtur ꝺicere q̃ actũ
ab agente ẽ speculatiu⁹ intellectus. ⁊ itelligere nihil ali
ud ẽ q̃ ꝺnudare formas: ⁊ h ẽ opus intellect⁹ agẽtis. ꝯz
h oino stare nõ põt: qz factũ ꝯz suũ nomẽ ostẽdit q̃ ipꝯz
nõ est sp nec eternũ nec ncẽriũ: speculatiuus aũt fact⁹ ẽ
igit nõ põt eẽ eternus ⁊ ncẽrius. Jn alio aũt loco isti viri
ꝺicũt q̃ intellect⁹ mãlis ẽ ps aie: ꝯz nõ pficit nisi ab agẽ
te ⁊ nõ ab intelligibili. ⁊ iõ cũ tã agẽs q̃ possibilia sint
intrãsmutabiles: factũ ꝑ ꝓpõez ex vtroq̃ erit intrãsmu
tabile ⁊ eternũ ꝓp qõ negãt ẽt intellectũ possibilẽ esse
vt possibilẽ añ actũ: ꝯz ꝓcedãt cũ eẽ i aĩa ꝑut ẽ ſbz lũis
agẽtis. Si aũt q̃rat ab ipsis ꝺe ꝺictis aristotelis q̃lr intel
ligant q̃ ꝺicẽ de nã possibilis intellectus ꝺicũt q̃ intelli
gũtur de eo qõ ẽ ſbm agẽtis lũis: ⁊ illud lumẽ hitũ ab
ipso ẽ speculatiuus intellect⁹. Cũ aũt ꝺicit q̃ potẽtia est
oĩa intelligibilia ⁊ actu nullũ: ꝺicũt q̃ h sic ẽ qz lumen
ei⁹ aliqñ ẽ sup itelligibilia: ⁊ tũc ipsa denudatio ẽ actu
intelligere: qꝺ vocat speculatiu⁹ intellect⁹: q̃ ꝺicit ade
ptus. illi. n. ponũt q̃ꝺruplicẽ intellectũ in aĩa agẽtẽ. ſ. q̃ ꝺ
nudat formas. ⁊ possibilẽ q̃ recipit lumẽ agẽtis ⁊ tertiũ
ꝓpositũ ex vtroq̃: sic ꝺiaphanũ lucidũ quẽ vocat specu/
latiuũ: ⁊ q̃rtũ q̃ sit splẽꝺore lũis hiti sup intelligibilia:
quẽ vocat adeptũ: ⁊ h opio mltũ rõnabilioꝝ ẽ q̃ alex.
⁊ alioꝝ pipateticoꝝ q̃ꝺũdã. Si aũt q̃rat ab eisꝺẽ ꝺ h qꝺ
ꝺicẽ aristo. intellectũ sic se hẽre ad itelligibile sic sensus
ad sensibile se hz: ⁊ ita cũ sẽsus sit susceptiu⁹ spẽꝯ sen
sibiliũ: erit ⁊ itellect⁹ susceptiu⁹ spẽꝯ itelligibiliũ: ⁊ sic
intelligere nõ ẽ solũ denudare: ꝯz ẽt itelligibilia recipe.
Amp. ꝑ se agẽs sine possibili põt ꝺnudare. Si g̃ h suf
ficit ad itelligere: nõ oz ponere aliquẽ intellectũ possi/
bilẽ vel speculatiuũ: ꝯz tñ agẽtẽ ⁊ speculatiuũ adeptũ.
Sz ad h illi rñdẽt agẽtẽ ab⁹olutũ nullũ eẽ in aĩa: qñ i
telligẽtia absolute agẽs nõ põt eẽ ps aie ꝯz lumẽ agẽtis
in possibili agẽtẽ vocari vel vocat. ⁊ qñ ꝺistinguit itel
lectus in agẽtẽ ⁊ possibilẽ ⁊ speculatiuũ: ẽ tal' diuiso: sic
ſba diuidit in mãz ⁊ formã ⁊ ꝓpositũ: nõ fit h iõ q̃ for
ma diuisũ esse hẽat a ꝓposito: vel a mã: ꝯz vt oñdat cõ
ponẽtia eẽ diuersaꝝ nãꝝ: ⁊ a ꝓposito ꝺifferre ꝑ modũ
simplicitatis eoꝝ. h aũt opio ponit aiaz rõnalẽ ꝯz nullã
sui ptẽ eẽ ſbm itelligibiliũ: ⁊ nõ eẽ spẽs intelligibiles i

aīa: nisi sic ꝟagēte eas: sic̄ colozes actu exītes sūt i luce que est ypostasis eoꝝ. Et cēt sile: q si a visu ꝓcederet lumē dās cē formale colozib⁹: ⁊ h cēt videre: sic volūt dicere q lumē agētis i possibili intellectu ⁊ itellectuali tatis formā dās intelligibilib⁹ sit itelligere. ⁊ h sit cē in telligibilia in aīa. ⁊ si vellem⁹ recedere a dictis aristo. nō cēt ista via abꝟcieda. nūc āt qz exꝑsse dic̄ aristo. q sic̄ sēsituū se hz ad sensibile: sic itellec̄ se hz ad itelligibile: sic̄ dixim⁹: nō videt h opio cūvbis aristo. ꝓsonare. Mouit āt theophrastū ꝑcipue h: q si cēt possibil i aīa intellect⁹ sepat⁹: ⁊ nō h aliqd distinctū: q ille a mā pria nō differret: qm̄ vtrūq potēta ē oia ⁊ nihil actu: ⁊ ió mā pria deberet ꝓgnoscere silr formas sibi aduenientes: sic̄ intellect⁹ possibil⁹: qō oino ē absurdū: nō igit talr possibil vocat⁹ itellect⁹ ē sic̄ in aīa. Adhuc āt talr possibil intellect⁹ nō fit intelligibilia sine trāsmutatōe ⁊ tpe. g ille intellect⁹ possibil⁹ ē ⁊ trāsmutabil⁹ ⁊ mixt⁹ intellectūs in aīa sic̄ ex ōdictis est manifestū. g in aīa nō est talr possibil vocat⁹ intellectūs: ⁊ ió ista opio dubitauit in qōne illa q̄ qrit: q̄lr ꝓtingit possibilē cē intellectū ⁊ recipere intelligibilia: qm̄ supponit esse impassibilis ⁊ intransmutabilis ⁊ immixtus.

Capi. vi. ⁊ est digressio declarans opinionem auerroys ⁊ abubacher ⁊ improbationem eiusdem.

a Bubacher āt magnus apud arabes ⁊ auerroys alia uia elegerūt ꝓp superi⁹. n. inductus rōnes ⁊ ꝓp q̄sdā q̄ adhuc inducent ꝓsenserūt q in hoīb⁹ oīb⁹ ꝑtibus ꝑteritis ⁊ futuris vn⁹ ⁊ vnicus nūero ⁊ spē ē intellectūs. Et q̄rētes q̄lr ille ꝓtinuaret hoī cuilibet nō ꝓtinuationē illā viderūt vnionē cāri ex p te itellectūs possibil vel agētis cū ābo sint sepati ⁊ immixti ⁊ nulli hītes aliqd cōe: sicut dixit veritissime anaxa. viderūt aūt ab alia pte q id qō ē vnū spē ⁊ nūero apō oēs vnā numero ⁊ spē bēre pfectionē: ⁊ sic deberet sequi q vno hoīe accipiente sciam qlibet hō bēret sciaz eādem qō viderūt minime fore vez ⁊ ió dixerūt i aīa rōnali nō cē intellectū sepatū nisi agentē possibilē āt intellectū esse ꝓiūctū corꝑi: eo q h nihil aliud ē q̄ fantasia. fantasmata. n. sūt potētia intellectus ⁊ efficiūtur vt dicunt actu intellectus qñ seperant ab intellectu agēte. ⁊ qz fantasia nō est vna apud oēs ꝑ fantasiā ꝓtinuantur ⁊ vniunt intellectū ⁊ intellectus cū particulari q̄libet hoīe. Et vt cez melius intelligat opio dixerūt isti q nō est aliqs possibil⁹ intellectus in hoīe q̄ sit sbm intelligibiliū ꝛm q intelligibilia sunt qz dicūt formе speculationis de sui sbo in q̄ sit in luce agentis intellectus denudata ē itellectūs ⁊ h nō pōt bēre sbz in q̄ sit qm̄vlis est ⁊ ió est vbiq ⁊ sp: si āt bēret sbz indiduaret necrio qm̄ oīs forma p suū sbm indiduat ⁊ terminat: ⁊ ió dixerūt isti q vocat id possibil⁹ sive potētia intellect⁹ qō est potētia speculativ⁹ intellect⁹ ⁊ h ē fantasma in fantasia: ⁊ sic vident in ptē ꝛuenire cū theofrasto ⁊ themistio in pte vident illi ꝛdicere qm̄ in h ꝛueniūt q dicūt i telligere aīe nihil aliud cē q̄ formas denudatas in luce agentis ⁊ q nō ē aliq aīe rōnalis ps q̄ sit sbm intelligibiliū. dissentiūt āt ab illis in eo q theofrastus ⁊ themistius dicūt intellectū possibilē cē aīe rōalis ptē: iz nūq esse in potētia q semp hz in se lumē agētis vel ipz agētem ꝓut lumē est sic̄ diafanū illuminatū hz in se actuz lucis. Isti āt duo viri oīno nullū h mō possibilē intellectū esse in aīa dicūt h āt qō dicūt esse intentionē aristotelis in tertio de aīa: dicūt qm̄ sicut inferius ostendem⁹ dic̄ aristotelis q si forme denudate essent in reb⁹ extra aīam res essent intelligētes. dicūt igit q ipsa forma denudata est intellectus in actu ⁊ ꝓmixta particulari ē in tellectus in potētia ⁊ qz nō subīcit forme itellectūs agēs q̄ pars aīe est ió est imixtus ⁊ intrāsmutabilis ⁊ imālis: nec efficit hoc aliquid per seipz: qm̄ nō subīcit ei. ⁊ hoc mō soluūt dubia supra inducta. Sed oīno videtur mirabile de viris istis q̄ multa subtiliter intellexerūt q nō viderūt aristotelis esse sniam q fantasma mouet intellectū mouens āt nō est motū opz igitur q motum a fantasmate nō sit fantasia vel fantasma. ꝓstat aūt potentiā nunq̄ mouē actū q̄ educit de ipsa. g fantasma nō pōt dici mouēs ipsum speculativū intellectū: oz igitur oīno q aliquis intellectus qui sit pars aīe rōnal⁹ sit motus a fantasmate: ⁊ ista rō cogit aristo. ponere intellectū possibilē. Rō āt q̄ decep. abubachē ⁊ auēpace fuit ista q mouēs ⁊ motus debent bēre cōicationē sicut agēs ⁊ patiens cōicāt in sbo. si igit fantasma est mouēs oz q id qō mouet cōicatōez bēat cū ipo i sbo eodē sic cū fantasma sit particulare. oz q motū ab ipso sit particulare. Amp. mouēs spēm suā dat ei qō mouet ab ipo qñ fuerit mouēs vniuocū in aīa aūt nō est mouēs nisi vniuoce ꝛm formā igit motū a fantasmate oz bēre fantasiā formalē. formalis h āt fantasia est sensibil: ⁊ particularis forma talē āt nō hz ps aīe sepate nō est igitur aliq̄ ps aīe sepat⁹ q̄ moueat vt sbm a fantasmate. his aūt rñdere no graue est qm̄ nos ostendemus inferi⁹ q cōicantia q̄ est inter agēs ⁊ patiens ⁊ mouēs ⁊ motum pbīce nō est inter intellectū possibilē ⁊ id qō mouet ipsum ad formā intelligibil⁹ ⁊ h quidē dicit aristo. sed nō ꝓbabimus ⁊ mō supponamus hz āt fantasia sit particulare ⁊ sensibile nō tn mouet intellectū sepatū possibilem exīs in actu particularis sensibil⁹ sed potius in actu denudationis ⁊ abstractionis quā accipit a luīe intellect⁹ agentis: si ē etiā colores esse māle dīt in corꝑibus coloratis nō tn per h mouent ipm: sed esse formale qō accipiūt a luīe corruptibili: totū aūt qō fugiūt ⁊ isti ⁊ illi ó quibus ꝓius dictū est oēs ꝓeter alex. h est ne cogātur dicere intellectum possibilem aliqd esse ꝓme māe sicut supra patuit ex theofrasti dubitatione.

Capi. vij. ⁊ est digressio declarans opinionē auerroys ⁊ improbationem eiusdem.

p Ost oēs aūt istos venit auerroys qui gloziat q ipse solus satisfecerit oīb⁹ dubīs eo q ipe oia q̄ dicit aristo. de intellectu possibili visus est saluare ꝓcedit. n. q sicut sensus se hz ad sensibilia ⁊ sic intellectus se habet ad intelligibilia recipiendo ea: sed dicit q non est oīno simile licet in aliquo sit simile sicut ⁊ aristo. dicit non esse impassibilitatem sensus eādem cū ipassibilitate intellectus. dicit. n. vle qō intelligitur bēre duplex sbm vnū quidem quo est vez: ⁊ altez quo est vnū entiū mūdi ⁊ vocat subiectū quo est vnū particulare ꝛm rem eo q in eo q res est vel nō est noticia aīe vera est vel flā cū veritas intellectus sit adequatio rerum ⁊ intellectuum. ⁊ quo ad hoc sbm est vniuersale in potentia vniuersale quia confusum est in particulari ⁊ est in aliquo sensibilium potentiarum ⁊ h modo vniuersale non est vnum entium mundi qō vocamus vniuersale qz vniuersale ꝓout est vnū entium mundi qō vocamus vniuersale qō diuiditur contra particulare ꝛm cum ⁊ ꝛmveritatem est in solis nudis ⁊ puris intellectibus ⁊ nō in rebus extra aīam ⁊ de hoc tamen alibi tempus erit inquirendi. Sed que hic dicim⁹ tantum ad sue intentionis manifestationem inducuntur: dicitur igitur q cum vniuersale habeat duplex sbz q non habet transmutationem nisi ex subiecto quo est vnū qz ex illo educit potētia ad actū sic indiget fieri ⁊ tpe aliquo ⁊ ex illo etiā inducit lassitudo ꝑ frequēs in

intelligere

intelligere: ex subo aũt quo efficitur ens in mũdo non
hz trãsmutatione sz recipit in eo sine trãsmutatione ali
qua sicut determinãs t distinguẽs a determinato t di
stincto. Sic.n. supra dixim⁹ q sensus nõ est mã sensibi
liũ sed spẽs q̃ qz media ẽ sensibiliũ distinguit t deter/
minat ad ipa sic ẽt itellect⁹ t multo ampli⁹ ẽ spẽs itelli
gibiliũ q̃ est priuatio ad ipa sicut mediũ t nõ sicut mã
ex q̃ educãtur de potẽtia ad actũ sicut iserẽ oñdet t iõ
sic subicit̃ur cis sicut determinatum subicit̃ur deter/
minanti t ideo non efficitur vnum de intellectu possi
bili t itelligibili: sicut sũt vnũ materia t forma vel sic
subiectũ t accidẽs sz poti⁹ sicut pfectio determinãs est
in determinato t pfecto: ppter qõ ẽt formalis itellect⁹ q̃
est forma speculatiua no hz trãsmutatioũe ex itellectu
possibili sz ex fãtasmate in quo est sicut dixim⁹ t sic sa
tisfacit theofrasto q̃rẽti q̃liter cẽ possit q itellect⁹ possi
bilis sit sepat⁹ t intrãsmutabilis t tñ agẽs t tñ specu
latiu⁹ sit trãsmutabilis t tẽpalis sicut id qõ exit de po/
tẽtia ad actũ. Et in vitate in ista solutiõe bñ satisfacit t
verũ dicit auerroys. Iste aũt ppter supi⁹ iductas rõnes
sicut fere oẽs alĩ cõcedũt vnicũ possibilẽ eẽ itellectuz
in oib⁹ hominib⁹ t q ad h sequit vl'ia eẽ eadẽ apõ oẽs
ex q̃b⁹ ẽ scia oiz eop q̃ sciunt: t qõ q̃rit q̃liter tũc itel/
lect⁹ t ista scia vni vniant t nõ alĩ soluit sic alĩ dicũt
itellectũ nihil itelligẽ sin̄ fãtasmate t ñ ẽ idẽ apud oẽs
t iã nec sciaz elicita eẽ eãdẽ apud oẽs t h sensisse ari.
vbi dicit q itellect⁹ sepat⁹ a corpe nõ reminiscit q sine
fãtasmate nõ itelligit t h nõ retinet apud se qñ absolui
tur: t itep in h ẽ qõ dicit aris. q itellect⁹ corrũpit alio
quodã iteri⁹ corrupto h.n. de speculatio ẽ dictũ q̃ cor/
ruptionẽ nõ hz ex possibili in quo ẽ sic dixim⁹ sz poti⁹
ex fãtasmate qõ oz eẽ mouẽs. iste aũt pcedit oẽz eẽ vni/
cũ itellectũ possibilẽ sic alĩ t hũc fore imortalẽ: t iõ
spẽz hois cẽ vnicã t incorruptibilẽ dicit q̃ nõ corrũpit
ex differẽtia q̃ pstituit spẽm sz poti⁹ si corrũpit h hz ex
genere qz hãc spẽz cũ sua pfectiõe q̃ est scia phie semp
dicit manere vnicã aliquib⁹ hominb⁹ qñ dicit dicunt
astronomi t aristo. loca mũdi vicissitudinal'r efficiũtur
habitabilia t ihabitabilia t nõ destruit habitatio quar/
tarũ mũdi cito vel subito: sed cũ nõ ẽ habitata vna q̃r
ta: tunc habitat alia t phia qñ nõ ẽ in vna q̃rta tũc est
in alia t h totũ dicẽ vt sciat qñ itellect⁹ speculatiu⁹ ex
possibili itellectu nõ hz trãsmutationẽ. Adhuc aũt cũ d
tur nõ cẽ vn⁹ in oib⁹ cũ ex dictis necessario ꝓbatũ sit
eẽ incorruptibilẽ tũc manẽt post mortẽ t tũc fm nãz so
ret ociosus cũ sit motiu⁹ corpis t ñ moueret tũc ad cor
pus nisi dicerem⁹ q ipe trãsiret de vno corpe in aliud
corpus sicut dixit plato sz h ẽ absurdũ qz tũc nõ multi
plicarẽt hoies i diuerso nũero sz oportẽt q tñ tot eẽnt
hoies quot itellect⁹ seq̃ret sic q nunq̃ nasceret aliquis
hõ nisi aliquo hie mortuo qõ ẽ ad sensuz falsũ t absur
dũ ppter qõ auerroys dicit q̃liter ideficiẽter vn⁹ exñs
semp mouet aliq̃õ corp⁹ t nunq̃ ẽ sine corpe t sñ scia.
Probat aũt dictũ suũ p duo q̃ vident sibi eẽ necessaria
quoz vnũ est: qz oẽ qõ numerat diuidit ex vno aliquo
cũ diuisio sit numeri cã: nõ aũt diuidit fz nãz nisi mã coz
palis qõ igit ẽ oino sine mã idiuisibile ẽ t vnicũ possi
bilis aũt itellect⁹ sine mã ẽ oino igit vnicus t idiuisibi
lis in oibus. Inducit ẽt aristo. h sentiẽtẽ in libro de ce.
t mũ. vbi ꝓbat vnicũ eẽ mũdũ qñ si eẽnt plures mũdi
oporteret q plures eẽnt celi primi t hi mouerent a diuer
sis motorib⁹: t sic motores primi eẽnt diuersi t nume
ratiõe aũt numeratũ hz mãz erũt igit mãlr motores pri
mi ex quo vult hẽre q fm aristo. numeratũ numerat p
suã mãz diuisaz t differẽtia numero sũt differẽtia per
mãz nõ aũt differẽtia mãlis iuenit q̃ numeret itellect⁹
possibilis: manz igit vnic⁹ in oib⁹ hominb⁹: aliud autẽ
deducẽs ad ipossibile qz si det q itellect⁹ possibilis ẽ
vnũ aliq̃d tũc receptũ in ipo ẽ sic indiuiduatũ receptũ
t sic nõ erit vl'e in ipo. oẽs.n. pcorditer puenit̃ in h q
vl'e ẽ vl'e ab vl'itate itellect⁹ in quo ẽ t q nõ vnit huic
t illi nisi p fãtasma mouẽs in vno aliter q̃ in alio. Sz
h videt oino mihi deliramẽto sil'e t inducã ad h q̃tuor
rõnes fortissimas quaz vna ẽ q nos scim⁹ q oẽ cõpo
situ efficit h aliq̃d p vnã formã subalẽ q̃ ẽ sua pfectio
pria sicut plerisq; in locis dicit aristo. pstat aũt q q̃libet
idiuidu⁹ hõ ẽ h aliq̃d ergo sua forma est vnica q̃ ẽ pfici
ens ipm sicut pria pfectio h aũt ẽ alia rõlis quã illi vo/
cãt itellectũ possibilẽ ergo ipe ẽ vn⁹ in vno ali⁹ in alio
Scõa ẽ qm̃ aristo. dicit pria in phta ꝯ platonẽ loquẽs
q pncipia rez pticularũ sũt pticularia potissimũ autẽ
pncipioz ẽ forma: ergo ipa ẽ pticularis i h pticulari
t sic cũ alia rõnalis q̃ potissimũ ẽ itellect⁹ possibilis sit
pncipiũ hmõi pticularis ipa erit pticularis: tertia aũt ẽ
q nullus motor vn⁹ spẽ t numero in eodẽ tpe vtit duo
bus motis ab ipo: qm̃ nos videm⁹ q nullus motoruz
celestiũ hz dua corpa q̃ moueat cũ fm numez mobili
um aristo. ꝓbat eẽ numez motoz t sil'r in artib⁹ vide
mus q nullus nauta duab⁹ naub⁹ sil' vtit in vna naui
gatõe nec textor duob⁹ istrumẽtis in vno ope t sic est
in alijs: si ergo det vn⁹ numero eẽ possibilis itellectus
cũ pstet eũ eẽ idiuiduato corpi attribuiũ vtet ille mul/
tis motis ab ipo corpib⁹: qõ oino ẽ ꝯ rõnẽ t ꝯ ōmia/
ta in phia: q̃rta ẽ si cẽt vn⁹ numero itellect⁹ q ẽ subalis
forma hois pticularet q plures hoies vnã in numero hẽ/
rẽt formã t nõ vnã alitatẽ qm̃ hõ ẽ al' ex sensitiua t
h idiuiduat: t hõ ẽ ex itellectu q nõ idiuiduat t sic cõ
tigeret q nã generis i diuiduaret t differẽtia maneret
vl'is nõ idiuiduata t cũ spẽs fz eẽ cõponat ex vtraq;
nã pticularet q idẽ idiuiduatũ sic spẽs esset ꝓpositũ ex
idiuiduato fz eẽ: t ex ñ idiuiduato: t ex corruptibili q̃
oia sũt absurdissima icõueniẽs aũt q illi conant euadẽ
min⁹ euadũt. s. q̃lr vno itellectu exñte in oib⁹ non oẽs
accipiũt sciaz vno solo sciaz accipiẽte qm̃ lz fantasma
moueat itellectũ possibilẽ tñ itellect⁹ possibilis solus
hz sciaz speculatiuã t hz eã put ẽ cõis oiz t nõ pot di
ci q fm ptẽ hẽat t fm ptẽ nõ hẽat qm̃ idiuisibilis sba
ẽ itellect⁹ g necessario videt seq̃ q oẽs hẽant eã quoz
est itellectus t sic redit sup eos icõueniẽs ppter quod
euadẽdũ ꝓsinxerũt fere oia que dixerũt.

Ca. viij. t ẽ digressio ōclarãs opinionẽ eop q̃ dixe/
rũt nullã ptẽ aie eẽ itellectualẽ t errorẽ eorũ dẽ.

Uerũt aũt nõ nulli anax. sequẽtes quos i ali
q quo videt seq̃ algazel t in aliq⁹ dictis suis
auic. q pp dictas dubitatiões dixerũt nullã p
tẽ aie eẽ itellectũ: dixerũt aũt q oia nã itellectiua ẽ sepa
ta t nulli hz aliq̃d cõe t iõ ñ ẽ itellectualis nature hõ
sz itellectiue sz itelligẽtie tñ t has ponũt in. x. ordib⁹
cuilibz celo quos nouẽ eẽ dicũt attribuẽtes vnũ ordi/
nẽ: dicimũ aũt toti spe actiuoz t passiuoz q̃ mouet oia
illa ad formas t oib⁹ generalib⁹ t corruptibilib⁹ for/
mis attribuit fm modũ quo pñt illas recipe: dicũt aũt
isti p splẽdorẽ itelligẽtiaz dari formas t iõ qz alia hois
nobilioz ẽ alijs: ideo plus splẽdoris itelligẽtie resultat
in ea q̃ in alijs sicut plus splẽdoris lucis resultat in cla
ro colore q̃ in obscuro t hunc splendorez intellectuz
eẽ in nobis dicũt t q itellect⁹ i nobis sit idẽ q splẽdor
alicui⁹ itelligẽtie sepate in nobis: h aũt ꝓfirmãt p duas
rõnes q̃z vna ẽ qm̃ ea quoz operatio substantialis est
eadẽ sunt eadẽ in natura: operatio aũt intelligentie in no

bis ⁊ opatio intelligentiaꝝ sepataꝝ ē vna ⁊ eadē q̄ est dare formas speculatōis ⁊ diuidē eas: ergo qō ē in homie de nā itellectuali est aliqd itelligētie sepate. Alia autem est ea que iam septus inducta est qm̄ itelligentie non sunt nisi vt moueant subiecta sibi ⁊ nō vt moueant ab ipsis ⁊ ideo dicunt q̄ itellectus moueri non pōt a fātasmate sz ipemet hz formas ⁊ dat eas sic itelligētie sepate. Sic igit absoluūt oia q̄ sūt iducta. Facile āt ustud refellit qm̄ fm h hō diffiniri nō pōt itellectualis ⁊ rōnali cū nihil sit ō cētia sua sz h ēt vane ⁊ falso vocauit aristt. ptē aie q̄ cognoscit ⁊ sapit sz h ēt aiatū ab aiato nō differret trib⁹ vegetatiuo. s. sensitiuo ⁊ rōali ⁊ fm h in rōnali nō cēt sensitiuū sic trigonū in tetragono q̄ oia sūt absurda fm h itez nō cēt vnq̄ aliqs sz itellectū potētia scīēs sz sp actu scīēs ⁊ h nllo mō ē vez nec fm stoicos: nec fm pipateticos: stoici āt q̄z pater ⁊ princeps fuit plato: eo q̄ viderūt sz sup⁹ iductas rōes possibilē itellectū cē sepatū ⁊ ipassibilē dixerūt ipz ñ posse pfici aliquo corruptibili ⁊ iō dixerūt vlia cē icorruptibilia ⁊ sp cē apud eū. Peripatetici āt hominē in potētia scīētē cē dixerūt duplr potētia. s. remota ⁊ potētia ꝓpinq̄ potētia remota pp priuationē ꝓparatōis ad scīēdū q̄n. s. nō hz hitū aliq̄ mō: potētia ꝓpinq̄ q̄n hz hitū sz q: itellect⁹ ē in potētia in fātasmate sic dixim⁹ dixerūt potētia scīētē q̄ nō hz fantasma actualiter in luce agētis itellect⁹ mouēs sntia. n. eoꝝ ē itellectū nūq̄ cē in actu nec añ sciaz nec post nisi sit fantasma mouēs ⁊ in h scōo nō ꝓsentit auic̄. nec algazel q: dicūt q̄ sic via nō ē amplⁱ necessaria q̄n ē puerū ad domū in q̄ manēdū ē: ⁊ sic scale nō sūt necessarie ei q̄ tā exaltat⁹ ē in solio ita fātasma ñ ē necessariū ei q̄ tā hz hitū scīe ⁊ iō sepe itelligim⁹ nihil oīno de pticulari curātes vel remiscētes ista ⁊ q: icouenētia vndiq̄ vident sed: videt mihi forte parduū vitatē attigē ⁊ difficultatē in his cē explanat nob tā clarissimoꝝ viroꝝ tāta diuersitatis dissētio

Caplm nonum ⁊ est digressio declarās opinionem auicebrō ⁊ errorez eiusdem.

a Boēi⁹ superi⁹ iductis dissentit auicebron in libro quē fōtē vite appellauit: questionē enim theofrasti nō valēs dissoluere cū itellect⁹ possibilis sit quo ē oia fieri ⁊ mā pria sit q̄ ē oia fieri ꝓsentit q̄ mā pria ⁊ itellect⁹ possibilis sint eiusdē nāe. Dic̄. n. q̄ ⁊ vez ē q̄ mā ē potētia hūs formas oēs ⁊ rez corpea rū ⁊ icorpeaꝝ ⁊ p quālibz formā susceptā claudit cōitas potētie ei⁹ ⁊ coartat. Est āt pria forma quā suscipit itelligētie forma q̄ dicit itellectualitas: ⁊ iō potētia itellect⁹ possibilis nō ē in potētia ad itellectualitatē sz remanet in potētia ad oīa alia. Postea āt cū suscipit corpeitatē amplⁱ coartat potētia ei⁹ tm̄ illa ē in potētia ad oēs corpales formas sz spēs corpoꝝ differētes ⁊ cū suscipit corpeitatē cū ꝛrietate: tā nō ē in potētia nisi ad phicoꝝ corpoꝝ formas ⁊ sic restringit potētia ei⁹ p formaꝝ susceptōes vsq̄ ad idiuidua māz q̄ ē in hoc vl in illo cui⁹ potētia nō ē cōis. Sic igit itēdit dicē auicebrō: q̄ potētia itellect⁹ possibilis cōis ē sic ⁊ māe ⁊ iō sepata ē a determiatōe formaꝝ qs potētia ⁊ nō i actu hz. Et q̄n sic vlis ē potētia ei⁹ iō vle ē q̄ō h mō ē in ipa. Quod āt ita sit vt senserit iducit rōnē potissimo vnam: dicit. n. q̄ substare ⁊ in potentia susceptiua esse māe pri⁹ dē ꝓprietates existūt. In quocūq̄ igit ista inuenīunt: oz q̄ in illo causent a mā. Inueniunt. n. in nā possibile itellect⁹: oz igitur nāz māe h ꝓferre itellectui possibili. Nō. n. pōt cē q̄ idē pticipatū a multis nō causet ab vno q̄ est primū in genē illo: suscipē āt formas ⁊ cē in potētia ad illas ⁊ pfici p ipsas ē pticipatū a multis: q̄n ab itellectu possibili ⁊ a mā corpea ⁊ a mā phica: opz igit q̄ h causet ab eo qō ē primū in genere usorum: hoc aūt est mā pria ⁊ sic opz vt inquit auicebron q̄ per nām māe prime itellect⁹ possibilis susceptiu⁹ sit sperum intelligibiliū p nām ⁊ potētiā materie prie que est in ipo. Si aūt querit q̄liter h cōtingit q̄ possibilis itellectus discernit formas ⁊ nō mā pria: dicit h cē pp formā possibilis itellect⁹ q̄ ē itellectualitas: h. n. nā facit ipm cē imaginē lucis itelligētiaꝝ ⁊ iō forme q̄ sunt in ipo sūt illustrate ⁊ nō in mā pria vel in mā corpoꝝ: ⁊ iō ē q̄ discernit ea q̄ in ipo sūt ⁊ nō mā alia q̄ talē nō hz formā: ⁊ si dicit q̄ potētia itellect⁹ ab aristt. dicit cē absoluta simplr ⁊ nō determiata p aliquā formā eo q̄ ipse nō ē h aliqd determiatū in nā h dicit cē dictū ō formis cōicātib⁹ ambitū ⁊ cōitatē potētie itellect⁹ sz itellectualitas nō ē nisi illustrās ⁊ nō coartās. Hec igit est sentētia auicebrō: sic pōt itelligi ex ei⁹ vbis. Hec āt sntia nequaq̄ stare pōt: nō. n. pōt dici q̄ id qō absolute ē forma: q̄ h sit aliquomō mā: alia āt rōnalis in se ⁊ oēs potētie ei⁹ sūt absolute forme ⁊ oib⁹ nālib⁹ formis nobiliores: nō igit pōt dici q̄ sit mā aliquo mō: q̄ sic in. ñ. phicoꝝ, pbatū ē mā ⁊ forma nūq̄ icidūt vnā in rē. Amplⁱ forme ōterminātes māz sūt ordinate ita q̄ prima remanet in scōa: ⁊ scōa in tertia si igit itellectualitas est pria forma determinās māz illi oz addi tertia q̄ ē corporeitas ⁊ q̄rta q̄ ē ꝛrietas: ⁊ sic vlteri⁹: h āt videm⁹ ñ cē vez. Amplⁱ āt dictū illud nō sufcit rōne sufficiēti qm̄ idē ens in multis nō causat ab vno qō primū ē in illis nisi vniuoce sit vnū in multis substare āt ⁊ cē i potētia ad formas nō vniuoce ē in itellectu ⁊ in mā: sicut aristt. dicit ⁊ nos iferi⁹ ōmōstrabim⁹: ⁊ iō auicebrō nō p cedit. Adhuc āt nō ꝓcordat dictū suū cū sentētia aristt. qm̄ aristt. dicit q̄ si forme vles sz actū cēnt in reb⁹ extra aiaz res ipe q̄z sūt forme itelligūt eas. Intellectū igit nō facit itellectualitas sz ipa formaꝝ simplicitas denudatioq̄ fm aristt. cā āt dicti aristt. infra assignabit vbi⁹ dictū ei⁹ ꝓbat forte verissimū. Amplⁱ āt nō ꝓdest ad itellectā ⁊ discretōez rez ei⁹ dictū: ꝓstat. n. q̄ res in potētia ens itellecta ipfectā generat sciaz ō re: forme āt ñ sz actū sūt in mā. sz i potētia ꝓfusa ⁊ idetermiata: sic igitur cognoscunt, put ab itellectu ꝓfuse ⁊ idetermiate cognoscunt ⁊ ñ, put sūt distincte ⁊ determinate talis āt cognitio rez oīno est inutilis ad sciaz rei ⁊ sic dictū auicebron nullā facit itelligēdo vtilitatē. Amplⁱ āt si solū h sufficit ad intelligere q̄ ē cē formas sz potētiam in itellectu cō potētia sp sit in itellectu sp oīm formas itelligem⁹. Adhuc āt fm h nō fātasmate idigem⁹ motēte itellectū: nec sensu accipiēte formas sensibiliū: ex qb⁹ vle elicit. Adhuc āt sz h ex itellectu ⁊ itelligibili efficeret vnū sic ex mā ⁊ forma ē vnū igit p itelligibile specificaret itellect⁹ ⁊ ōtermiaret ad ens nāe ⁊ sic aliq̄ cēt lapis: aliq̄n lignū qō ē admodū absurdū. Et iō dcm̄ auicebrō dubia ō itellectu iducta soluē ñ pōt: nec hois mēs ei⁹ dictis acquiescere pōt.

Tex. ⁊ co. 6.

Caplm. x. ⁊ est digressio declarās opinionē platōis ⁊ gregoriū niceni ⁊ eius errorez.

g Regorius āt nicen⁹ ⁊ grecoꝝ sapiētū q̄ plures platōis phia ībuti videtes ex iductis rōnib⁹ necessario seq̄ aiaz rōnalē cē sepatā ⁊ nō cōiūctā corpi vt actū corpis dixerūt cē cāz aie eternitatē fm subaz: eo q̄ nō icipit cū corpe vt dicūt sz post⁹ in celo exītes a cōpatib⁹ sibi stellis ōscēdūt ⁊ incorpantur ⁊ iō corpi vniri nō pñt ita q̄ sint corpm act⁹ ⁊ q: sic sūt sepate cū tm̄ in se sint idiuidue ē ēt ps aie q̄ ē itellect⁹ sic separata. vniuersale autem quod ē obiectum itellectus

aliquādo

aliquando cē habet in aīa ⁊ aliquando esse extra aīaz Est.n. vl̄e vt dicit ic̄orruptibile aliq̄n in re exñs aliq̄n in aīa: aliq̄n in vtroq; ⁊ h non ē ic̄ōueniēs: qm̄ ē vbiq; ⁊ sp: ⁊ io cū aīa sit loc⁹ ei⁹ eo q ē in potētia ad ip̄z ē in ea ⁊ cū res extra sit loc⁹ ei⁹: ēt ē in re ſz ver⁹ ē in vbi fm formā ē tm̄ q̄. vbi ē fm cē māle q̄ accidit forme: ⁊ io vl̄ia ver⁹ dicit cē extra rē q̄ in reb⁹. Dicit.n. q oīs forma p h q̄ ē cā ē añ rē cui⁹ ē cā: nō solū fm rōnē sed ēt fm cē formale ⁊ fm h p̄habz oīa in se in qb⁹ multiplicat postea fm cē ⁊ h forma sic exñs ē obiectū ipsi⁹ itellect⁹ qñ itelligit. Hui⁹ āt cā ē qm̄ scia ē ex necessarijs. In reb⁹ āt mutabilib⁹ nihil ē pmanēs necessarium oz igit q̄ necessariū p̄ q̄ ē scia ip̄soz sit extra res ipsas. Adhuc āt itellect⁹ ē quoddā pmanēs ⁊ necessariū q̄ āt ē in ip̄o ē in eo fz ptātē ⁊ nām illi⁹ in quo ē q; h gnāliter ē vez. de oi eo q̄ ē in aliquo q. ſ. sp ē in eo in quo ē fm ptātē ei⁹ in quo ē ⁊ nō fm nāz ⁊ ptātē ei⁹ q̄ inē: oz igit q id q̄ ē in itellectu sit pmanēs ⁊ necessarium. Istis igit de causis ⁊ silib⁹ posuit plato itellectum sepatū ⁊ vl̄e sic sepatū ⁊ cū vl̄e fm ip̄z nunq̄ sit in potētia sz sp ē in actu sepatū ⁊ h sufficit ad itellectū: dixit ñ cē vl̄e collectū ex plurib⁹ memorijs ⁊ expimētis sz oi um scias ex intellectu sz nō p̄siderare aīaz ea q̄ sūt in ip̄a eo q occupatōe coꝛpis ⁊ delectatiōe abstrahit ne cōuertat oculū ad ea q̄ sp sūt in ea: p studiū āt nihil sieri de scia in hoīe: sz potⁱ reordinari aīaz ad ptuēdū ea q̄ sūt in ea vt reminiscat eoꝝ q̄ delectatiōe carnis ⁊ occupatōe sensibiliū obliuiōi tradiderat: ⁊ h tāgit boet⁹ in libro quē de p̄solatōe pbie edidit dicēs q̄ si platōis musa psonat vez q̄ dsq; discit imemor recordat: sz de his in scia de itelligibili erit q̄rēdū. Nūc āt dictū ē opinionē stoicoꝝ fuisse itellectū nō sic cē sepatū q̄ non sit ens h aliq̄d sz potⁱ sic q̄ nō sit forma coꝛpalis vl̄ act⁹ coꝛpis: ⁊ nō cē cū potētia susceptibilē itelligibiliū sz actu sp hēre vl̄ia secū: q̄ tm̄ ñ tm̄ sūt in ip̄o sz ēt extra aīaz ⁊ añ res ꝓticulares. Hui⁹ āt ē absurditas maxia ⁊ error pessim⁹: qm̄ fm h vna aīa diuersa recip̄e pōt coꝛpa q̄ q̄ rōne descēdit in vnū a stella ꝑge recedēs eadē rō/ne pōt itrare aliō post recessū ab eo in quo ē: ⁊ h plato cē vez asseruit h āt in p̄io hui⁹ scie libro sufficiēter ē probatū. Dictū āt platōis nō curat morbū illū quē in duxim⁹: qm̄ ponit itellect⁹ cē in se quoddā idiuiduū ⁊ iā supⁱ ꝓclusim⁹ q̄ q̄q̄ ē idiuiduū nō recipit in se aliq̄d nisi fm cē idiuiduet illud ⁊ sic id q̄ ē in itellectu ñ ē vl̄e: sz itētio ꝓticularis ⁊ h nō ē p̄cipiū artis ⁊ scie fm phoꝝ traditōes ⁊ fz ip̄az vītatē. Adhuc āt fz istā sniaz sensus ⁊ fātasie nō erūt nisi ipedimēta scie ⁊ tunc. est mirū q̄ aīa eligeret tale coꝛp⁹ q̄ eā a pfectōe ipediret. Amplⁱ si oī ic̄oꝛpōrāt aīas vt dixit plato: sequit maliuolos ⁊ inuidētes cē oēs celestes deos in tale coꝛpus detrudētes siles sibi itellectuales aīas in qb⁹ p maximos labores vix p̄nt vnq̄ attigere ꝓtuitū pulcritudinis quā h̄nt in seipsis. Rō āt ēt q̄re h dixit gregoⁱ⁹ platonē sequēs nulla ē oīno. Fugit.n. ic̄ōuenēs ne forte cogat ꝓcedē aīaz coꝛrūpi cū coꝛpe si ꝓcesserit q̄ incipit cū coꝛpe ⁊ illi⁹ nulla ē necessitas qm̄ nō sequit q̄ si aliq̄d incipit cū aliquo q̄ ꝓtinuo coꝛrūpat coꝛrupto illo qm̄ ñ incipit cū ip̄o vt sit aliq̄ ps ei⁹ vl̄ aliq̄ forma q̄ nō h̄eat cē nisi in ip̄o ⁊ h nos i sequētib⁹ oñdem⁹. Adhuc āt absurdū est q̄ aīa celestis fiat terrestris q; eq̄uoce h̄nt nomē aīe celestes ⁊ terrestres: aīa āt ꝓpis stelle: stelle ē ꝓpoꝛciōata ⁊ ē celestis: h igit ad iferioꝛa nō descēdit vt terrestris fiat. hoc.n. ñ mō cēt retoꝛicā tibitiēl i duī: sz tā terrā i duī vītute celesti ⁊ forma q̄ oīno absurdū ē. Et ꝛō h stoicoꝝ opinio aut methaforice dicta ē aut ē oīno falsa: qm̄ plato sic ⁊ alī antiq̄ oīa ꝑ methaphoꝛicas si militudines tradiderūt: q̄ de pbicis itellexerūt cui⁹ cā fuit q; ꝑ ꝓpria exp̄imere q̄ senserūt nescierūt.

Laplm. xj. ⁊ est disgressio declarās opinionem latinoꝝ ⁊ errorem eoꝝndez.

Atinoꝝ āt phoꝝ plurimi cū opinione platōis in multis p̄sentire vident dicūt. n. aīaz rōnalē cē idiuiduā duplici idiuiduitate: qm̄ dicūt eā in se cē h aliq̄d ꝑ māz ic̄oꝛporeā ⁊ spūalē q̄ ē sbz formē ei⁹ ⁊ ex forma hētur ēt idiuiduās extra māz ei⁹ q̄ est coꝛp⁹ cui⁹ ip̄a ē act⁹. Cōcedūt ēt p h q̄ ē in ip̄a fm cē ē idiuiduata forma. Dicūt. n. q̄ itētiōes q̄ sūt in itellectu possibili duplr̄ p̄siderant. ſ. put sūt abstracte ⁊ ꝑ put h̄nt cē in abstrahēdo ⁊ p̄rio q̄dē mō sūt forme vl̄es libertate a mā ⁊ appēdicijs māe: scōo āt mō h̄nt cē idiuiduatū in itellectu possibili ⁊ p̄rio q̄dē mō cē vl̄ia p̄incipia itelligēdi: scōo āt mō nō ꝓuertit ad ea itellect⁹: ⁊ io nō ſpedit sciaz talis idiuiduatio formaꝝ. Intellectū āt dicūt cē abstractū ⁊ imixtū ⁊ nō cē h tali rōne q; imixt⁹ ē q; nō act⁹ coꝛpis ⁊ q; nō ē aliq̄d itelligibiliū actu sz potētia tm̄ ⁊ nō ē h: q; ñ sensus ē: lz sit sic sensus. dicūt eni aris. nō dicē q̄ itellect⁹ simplr̄ nō ē h sz p̄mixt⁹ ō silitudie potētie sensus ⁊ potētie itellect⁹ ⁊ subiūxit q̄ ē vt sensus ⁊ nō ē idē q̄ sensus. Sz isti absq; dubio nūq̄ h̄n itētionē aris itellexerūt qm̄ ex duob⁹ his ꝓcessis q̄ nz ē imixt⁹ ⁊ sepat⁹ sequit necessario ip̄z nō cē h: ⁊ io nihil ē q̄ dicūt isti. Adhuc āt aīaz sic dicūt cē ꝓpositaz ⁊ idiuiduā nulla oīno ꝓbāt rōne nisi q̄ dicūt boetiū di cē q̄ in oi q̄ ē citra primū ē h ⁊ h ⁊ sic in aīa ꝓcedunt cē h ⁊ h nō ꝓtinuo iserri p̄t h ⁊ h cē māz ⁊ formā: qm̄ ēt oēs pipatetici dicūt in aīa rōnali cē itellectū agētez ⁊ possibilē: ⁊ tm̄ nō ob h ꝓcedūt in ea cē māz ⁊ formā. Et io q̄dā videtes hui⁹ rōis ōblitatē aliō iducūt, prōe dicētes nihil oīno cē sbz accidētiū: nisi q̄ ē ꝓpositū: cū forma accidētalis sit ꝓpōni ptigēs: māe. n. simplici sine forma nihil accidit oīno: forma āt fz se sbz cē nō p̄t: cū igit aīe accidāt scie itellectuales ⁊ multe vītutes itellectuales videbit ip̄a cē idiuiduata sba ⁊ ꝓposita. Nos āt in hac rōne nō cē necessitatē oñdim⁹ supⁱ: qm̄ scia q̄ ē in aīa ⁊ alie vītutes itellectuales nō h̄nt cē reale ⁊ ratū in nā: sz in aīa tm̄: ⁊ h cē debile: ⁊ potⁱ ē entis aliq̄d q̄ ens ⁊ talib⁹ entib⁹ rōnib⁹ bñ subīgit id q̄ in se n̄ ē idiuiduū sz forma. Adhuc aūt h opinio supponit q̄ vl̄e sit in aīa sic in sbo ⁊ forte h nō ē verū: h āt in libro de itelligibilib⁹ hz ōclarari. Est āt ⁊ h opio oīno ꝛria dictis pipateticoꝝ: qm̄ sic̄ sensitiua potētia primā pfectōez hz a gnātōe vt supⁱ oñdim⁹ ⁊ secūdā q̄ ē sentire hz a sensibili forma: ita ēt itellect⁹ p̄ria pfectio ē sibi cognata: ⁊ secūdā q̄ ē itelligere hz ab itelligibili: aliter. n. nunq̄ itelligeret aliq̄d nisi post hitū scie ⁊ h oīno ē falsū: ptuit⁹. n. itelligibiliū vn⁹ ⁊ idiuisibil ē añ sciaz sic ⁊ post Est igit itelligē itelligibilis spēz i itellectu hēre per cē ergo q̄ itelligibilia h̄nt in itellectu itelligūtur hoc āt est cē idiuiduū vt dicūt: ergo p itētionē idiui/duā res vl̄es itelligūt vl̄ vl̄: ⁊ h itelligi nō ꝑt. Adhuc āt obiicit auerrois: q; si forma in itellectu possibili hz cē idiuiduū ⁊ ꝓticulare: tm̄ oē idiuiduū in se potentia claudat vl̄e: erit illud potētia itelligibile ⁊ non actu ⁊ sic itelligibile vni⁹ erit aliud itelligibile ⁊ de cē illi⁹ iterū q̄reret ⁊ ibit h in ifinitū. Amplⁱ āt ex supⁱ ōmōstratis ꝓstat per rōnē auic. ⁊ aris. ⁊ auerois q̄ nulla necessitas q̄ itellect⁹ ponit sepat⁹ ⁊ imixt⁹: nisi q; vl̄e cui subīcit i tali ē sepatiōe: ergo oīno falsū ē q̄ p cē idiuiduatū vl̄e sit in ip̄o. Adhuc āt fm h nō erit mouēs itellectū meū idē cū eo q̄ ē in itellectu tuo: ⁊ sic cū dicit soꝛ

tes currere ꝫ dictū erit cōe ad id qō ē in ītellectu meo ⁊ in ītellectu alteri⁹: ⁊ sic oīa dicta q̄ sūt rex significata erūt cōia: ſm q̄ exprimit ītellect⁹ rex q̄ sūt in aīa qō est oīno absurdū cū ipa res sit singularis. Adhuc autē ſm ꝫ scia q̄ est in aīa doctoris nō eadē efficit in discipulo ſz generat aliā: sicut si ignis generaret ab igne qō est absurdū cū scie nō differāt nisi p subiecta ō qb⁹ sūt scia aūt doctoris: ⁊ scia discipuli sp sūt de subo eodem ⁊ iste due vltime obiectiones sunt auerrois in com// mēto libri de anima.

Caplm. xx̄. ⁊ est disgressio declarās: verā sniam de oībus inductis dubīs pipateticoꝝ.

Mnib⁹ āt his bitis videt eē dicēdū cū pipa
o teticis q̄ intellect⁹ possibilis est imixtus ⁊ separat⁹ ⁊ ipassibilis ⁊ nō ꝫ aliq̄d ſz q̄liter ꝫ sit vt melio⁹ ītelligat auic. dicta accipiam⁹ q̄ arist. plus ꝓcedāt qm̄ aīa rōnalis nō ē ītellect⁹ possibilis ſz ītellect⁹ possibilis vna eo⁹ ps ē: ⁊ ꝫ sensit aristo. qm̄ dixit: de pte autē aie q̄ cognoscit ⁊ sapit aīa ⁊ vocauit ītellectū ptē aie ⁊ nō totā aīaz rōnalē q̄les āt ptes hēat aīa supra expediū est in scō libro huⁱ⁹ scie: dicim⁹ igit aīaz illā q̄ pse/ctio hoīs ē ⁊ rōlis vocat eē totū quoddā ⁊ eē quādā eēntiā ꝫcorporeā in aie ptāte ꝓpletā: ⁊ ıō ꝫz in se ptātē vite sensitiuā ⁊ ptātē vite vegetatiuā ⁊ ptātē vite agē di opa ītellectiue ⁊ ipa est vna in ſba vniens in se oēs istas ptātes nāles sibi ⁊ ꝫ ſz supra ꝓbatū sit: tm̄ adhuc volum⁹ ꝫ ifert⁹ certi⁹ ⁊ fort⁹ oñdere eo q̄ sup multa de solutione dubioꝝ ītroductoꝝ nobis vident eē sū/data: hec igit ſba ꝫz q̄dā vtutes ex ipa fluētes q̄ sūt vtutes ꝫcorpee ⁊ ꝫ puenit ei ex ꝫ q̄ ipa ē iter oēs nā/les formas ꝓpinqor ⁊ similior ītelligētie: ⁊ ıō multas ꝫz vtutes ītelligētie sepate puenītel: ⁊ hmōi sile vide mus oīb⁹ in formis q̄ pp nobilitatē sue māe: q̄si posse totū sumūt agētis: ignis. n. si iuenit māz subtilē aridā ⁊ aeree humiditatis multū hītez opat in ea ꝓprietates ignis plurimas. ſ. lucē ⁊ calorē ⁊ alia. In materīs autē magis dissilib⁹ sibi: negligit lucis pure opationē: ⁊ opa tur flāmā fumosaz ⁊ calorē ⁊ in quibusdā nihil de flā ma ſzcalorē tm̄ ⁊ fumū. Silr ē ō aīa quā opat agēs pri mū aie i corpe hūano: q̄ maxie recedit ab excellētia ꝫ riorū: ⁊ appropinq̄t eq̄litati celi: agēs primū simlimā si bi formā opat q̄ ñ tota imixta p̄t eē māe ſz multas hē bit vtutes nō imixtas ⁊ in hoc ꝓsentim⁹ alexādro sed differim⁹ ab ipso in ꝫ q̄ ipe ponit aīaz generari ex ele/mētoꝝ mixtura: nos āt dari ⁊ ꝓduci ab agēte extrinse co: sic vulgatū ē apud pipateticos oēs: q̄ aīa rōnalis so la iter formas nāles ex mā nō educat: ſz oēs ab extrīs seco: ⁊ qz sil̄itudo separate substantie ē q̄ agit eā: ıō ex maxia sua ptāte separata ē: ⁊ nullo mō iūcta ⁊ vmbra/ta mā corpis: ſz āt sic dicam⁹ ītellectū eē separatū: tm̄ aīa est cōiūcta p alias virtutes suas: q̄ sūt nāles sibi inquā tū est corpis pfectio: ⁊ ıō ſz ītellect⁹ ſm se sit separ⁹: tm̄ ītellectus est potētia ꝓiūcti: qm̄ ē ptās aie q̄ ſm potēti/as q̄sdā cōiūgit corpi oē aūt tale qō ē ꝓiuncti: ⁊ nō est ei⁹ ſm q̄ ē cōiunctū ſz nō cōicz corpi tm̄ cōicat cōicāti corpi: ⁊ ꝫ est qō supra dixim⁹ q̄ ītellect⁹ cōicat nō cor pori: ſz ptāti q̄ cōicat corpi. ſ. fātasie ⁊ imaginatōi ⁊ sen sui ⁊ ıō ꝫz vītatē aīa ē vna numero: ⁊ efficit vna nume ro: qz p nāles ptātes cōicat corpi: qz tm̄ in eēntia sua ⁊ pfectiori ptāte nō cōicat corpi: ıō ꝫz ptātes absolutas a corpe ꝫ āt ē videē in oī eēntia nobili ⁊ in formis coꝛ/poralib⁹. Sol. n. vn⁹ ē numero p māz suā ⁊ tm̄ lux sua nō est determiata ad vnū numero eoꝝ aliq̄d q̄ agit: est eni solis virtus ideterminata ⁊ vlis in agēdo vitā in oī bus ⁊ generationē: ⁊ ōtermiat ꝓiūcta huic particulari agēti: vl̄ illi ⁊ sic est in oī ſba nobili: ⁊ ꝫ ē cā dicti pbi q̄ oīs aīa tres nobiles ꝫz opatōes dmiā ⁊ ītelligētie opationē ⁊ illa q̄ ē aie ꝓpria: hac āt via electa de oīb⁹ vijs ꝓbabiliorib⁹ dictis omnia dubia soluūtur: qz qm̄ dicit q̄ ītellectū possibilē oz eē absolutū duplici absolutione dicim⁹ nos q̄ nō p̄t eē absolut⁹ ab oī eo qō est qz ⁊ sic nihil esset oīno nisi potētia pura ⁊ illa ī rex nā nihil est: ītellectū ergo possibilē ſm ꝫ in rex nā nihil eē cōsiteremur qō ē oīno absurdū ⁊ ꝓsentio auicebrō in ꝫ q̄ sua potētia ꝓ formā ītellectualis nāe terminat ad ens vnū in mūdo ⁊ in nā ē ōtermiata ſz dissentio in ꝫ q̄ nō videt mihi sua potētia eē māe potētia: ⁊ sua nā eē māe nā: ſz equoca ad ipaz. Intellect⁹ āt illius ꝓpa/tiōis q̄ inducta ē q̄ id qō ē in potētia oīa fieri oz absolu tū eē ē qz oz eū absolutū eē a formis eoꝝ q̄ sūt: ſz. n. in telligat seipm: tm̄ ifert⁹ oñdem⁹ q̄ nō opz eū eē absolu tū a nā sua ꝓpria: q̄ ōterminat eū in ens vnū in numero entiū mūdi ſi igit ītellect⁹ est ⁊ vn⁹ eoꝝ q̄ sūt p ſubaz aie in q̄ ē q̄ idiuiduat ad corp⁹ p suas potētias cōicātes corpi ⁊ determiatur in ptāte ab alijs aie ptātib⁹ diuisa p ītellectualitatē p quā alia vite opa pagit q̄ alie potē/tētie ⁊ remanet vlis ⁊ imixt⁹ ⁊ nō determiat⁹ ad ꝫ al q̄d p ꝓpationē ītelligibiliū. Et ō ꝫ bonū sile ponit aue rois de medio in tactu q̄ priuatū ē excellētijs tāgibi/liū ⁊ separū ab eis eo q̄ potētia ē oīa illa: ⁊ tm̄ nō absolutū ē ita q̄ nullo mō sint in ipo forme tāgibiles: qz sū in ipo ꝓut ad mediū sūt reducte. In hac āt ſnia nobi/scū ꝓueniūt ⁊ auerois ⁊ auic. ⁊ plēs alī pipateticoꝝ sic igit ītellect⁹ possibilis dicit eē separ⁹ imixt⁹ āt eo q̄ nō ē mixt⁹ corpi sic̄ forma corpis: aut sicut vt⁹ orga nica opans in organo corpis: sicut. n. iā dixim⁹ ītellect⁹ est vt⁹ sube vltime exītis q̄ ē aīa rōnalis: q̄ ꝫ sit non ꝓmixta corpori p dictis duob⁹ modis: tm̄ ē hīs vtutes q̄sdā ꝓmixtas corpi ſz ītellect⁹ ē vt⁹ ei⁹ nō ꝫ q̄ ꝓmi/scet corpi ꝫ poti⁹ ſm q̄ ipa ē imago ītellect⁹ primi agē tis ⁊ actis aiaz rōnalē: ⁊ ıō ipossibile ē q̄ ītellectus sit corpi ꝓmixt⁹: ⁊ ıō ēt agē nō p̄t istrumēto corpeo. Iste āt duplices vtutes sūt nāles aie rōli: ſm q̄ ipa est me/dia eternitatis ⁊ tpis ī oriz̄onte ꝓstituta sicut dixim⁹ su/pra. Et ıō dicit Ila: phs q̄ est creata in vmbra ītelligē tie: est. n. ipa vmbra ⁊ vest giū qōdā ⁊ resultatio ītelli/gētie sepate: pp qō q̄dā phi dixerūt q̄ creata eēt ab in telligētijs: ſz de ꝫ inferi⁹ ōmiabim⁹ post q̄ ō ptib⁹ aie exeq̄mur. Iā igit pz ītellect⁹ horū triū que attribuūt in tellectui possibili q̄. ſ. est separat⁹ ⁊ imixtus ⁊ non hoc aliq̄d determiatū: quartū aūt est q̄ dicit esse ipassibi/lis ⁊ hoc dubitationē ꝫz ex eo q̄ dicim⁹ intellectū eē de numero virtutū passiuaꝝ ⁊ aliq̄n eē in actu. aliquā/do eē in potētia sed ad hoc nos dicim⁹ q̄ intellect⁹ spe culatiu⁹ qui est forma speculativa in intellectu possibi/li in duplici est potētia quaꝝ vna est ſm ꝓparationem eius q̄ intelligit ad pticulare in quo ipm nō est nisi in potētia qz pticulare nō nisi ſm potētiā ꝫz in se vle ⁊ ꝫz exitū illius potētie ad actū ꝫz vires ⁊ tēpus intellect⁹ ⁊ trāsmutationē ⁊ quo ad hoc passibilis: alio autē mō in potētia ē ſm cōparationē ad intellectū possibilem in quo est vle in actu intellectū: ⁊ in isto nō est nisi sub ac tu ⁊ forma intelligibiliratis: ⁊ hāc ꝫz a luce ꝓpetui in/tellectus qui est agēs: sicut colores eē formale quo mo uēt visu habēt a luce corpali: ⁊ quādo sub luce istius in tellectus vnitur vle itellectui possibili: nō vnit ei sicut organo sicut fit in formis sensibilib⁹ sed vnit ei sicut de terminās vnit determinato: qz hītus cōnalis itellectui possibili qui est ipsa itellectualitas: qua possibilis itelle ctus vocat ⁊ est nā intellectualis eiusdē nature est cau

sa intel

Tex. ⁊ co. 6.

sa intelligibilib⁹ inquātū sunt itelligibilia:ſz sua intelle ctualitas eſt ꝓfusa ⁊ ideterminata: determinat aūt ſic potētia per actū ⁊ ſicut pficit ideterminatū per deter/ miatū ⁊ iō intelligibile cū itellectu possibili nō ſit vnuz ſicut ſubm ⁊ accidēs ſunt vnū.quod accidēs nō eſt ple ctio subiecti.nec etiā eſt vnū ſicut mā ⁊ forma ſunt vnū q⁹ forma nō pficit mām nisi fm eē ⁊ distincta ⁊ diuisa vle aūt eſt idistinctū ⁊ idiuiſuz ⁊ nō pficit eſſe.ſz poti us eſt principiū cognitionis coꝝ q̄ ſunt:alioqui oporte ret nos dicere q⁹ intellect⁹ eſſet lapis quādo itelligit la pidē ⁊ asinus qñ itelligit asinū:⁊ in hac sentētia cōue/ nit nobiscū auerois in cōmēto de aia ⁊ sic vle cōparat intellectui iō speculatiu⁹ intellectus ex subiecto qō ē in tellect⁹ possibilis nō bz aliquā trāsmutationē nec passi onē verā:⁊ sic soluta eſt pria q̄stio de tribus inductis q̄ stionibus.ſ.quomō pōt eſſe q⁹ agēs eſt suba stās:⁊ silr possibilis:⁊ tn speculatiu⁹ ſit factus ⁊ mutabilis: ⁊ ex isto intelligit q⁹ vere dictū eſt q⁹ sicut se bz sensus ad sē sibilia ita itellect⁹ ad itelligibilia:nō quidē quo ad or/ ganū sensus:qz orgānū vnit forme sensibili sicut subm accidēti si tn vere accns dici bz ītētio sensibilis q̄ ē i or gano:qm fm veritatē nō ē ens:ſz eſt aliq̄d entis nō fm eē entis nāe ſz fm eē abstractiōis:sicut pz ex supra de/ terminatis ſz ē silitudo iter sensū ꝓpatū ad sensibilia ⁊ i tellectū ꝓpatū ad itelligibilia quo ad ipa.z vtutē sensus sine orgāno ꝓsideratā ⁊ ad sensibilia ꝓpatā.supl⁹.n.di xim⁹ q⁹ pria ⁊ pncipalis forma sensitiua q̄ ē sensus cō munis ꝓpat ad ista:sicut determiata ad ipa ⁊ sic ē ꝓpa tio itellectualitatis possibilis ad vlia sic ad q̄ determia tur ei⁹ formalis itellectualitas:⁊ iō dixim⁹ in vij.phi/ coꝝ in itellectualib⁹ nullā eē alterationē:ſz poti⁹ pfe/ ctionē ideterminatā māz fuictē:vle aūt sic ad duo subie cta ꝓpatū duplex bz eē:fm qnī q⁹ ꝓpat ad ſbm in quo ē potētia ⁊ a quo abstrahit facit itellectū verū:qz vitaſ eſt adeqtio rei ⁊ itellectuī fz aūt q⁹ ꝓpat ad itellectū possibilē in quo ē sic determinās in determiato ⁊ act⁹ in potētia sic bz eē vnū entiū in mūdo qz vle vt vle nō bz eē extra aiaz cū āt dicit a phil q⁹ vle ē act⁹ itellect⁹ ⁊ itellect⁹ possibilis ē in potētia.nō ꝑt ex ꝺ iferri q⁹ in tellect⁹ possibilis ſit mā ⁊ vle ſit forma:qm supra oñdi mus ex aris.ſnia q⁹ forma sensus cōis ideterminata:for/ malioz ē ōtermiantib⁹ ipaz ⁊ ē vna fm formā ⁊ plēs fm māz.⁊ silr ē itellect⁹ speculatiu⁹:oēs enī vnū sunt fm formā itellectualitatis:⁊ multi sunt fm oēminātia qz vle ñ ōtermiat nisi fz ꝓpationē ad id cuius ē vle ⁊ a quo abstrahit p intellectū:vniēs āt multa in actu ñ sp ē magis formale vnitis ⁊ ex ꝺ vlteri⁹ pz itellect⁹ vbi i quo ꝓueniūt ꝓbatiores pipatetici:q⁹.ſ.speculatiui sūt vnū fm q⁹ itellect⁹ sūt ⁊ nō multiplicātur nisi fm ꝓpa tionē ad ea q̄z sūt itellect⁹ tn igit ſit dictū in ōtermia tione dicti anaxa.q⁹ intellectus eſt separatus ⁊ imixt⁹ ⁊ nō ꝺ aliquid ⁊ impassibilis.

Caplm.xiij.⁊ eſt digressio declarās solutionē duaz questionū difficiliū relictaz ex p̄dictis.

Unc āt duas q̄stiōes q̄ remanēt q̄tū possum⁹ determiem⁹ vna āt illaz ē q̄ ptingit ex ꝺ q⁹ in tellectū ponim⁹ eē sepatū ⁊ silr vle sepatū ab idiuiduātib⁹ ⁊ q⁹ sepatū ē idē apud oēs:⁊ ita videt ad mīn⁹ de itellectu speculatiuo q⁹ idē ſit apud oēs ⁊ sic me accipiēte sciaz et ali⁹ accipit eā qō ē oio falsū. Alte ra aūt ꝓtingit ex ꝺ q⁹ itellect⁹ possibilis potētia ē oia :⁊ silr mā pria ⁊ ex ꝺ videt itellectū forē idē cū mā pria ⁊ nā pria deberet itelligē formas q̄ sūt in ipa sic ⁊ itel lectus. Sz istas q̄stiōes determiare fm iductā opinio nē nō ē difficile. Jā.n.ꝓcessim⁹ q⁹ itellect⁹ ē sepat⁹ fz se ⁊ ꝓiūct⁹ q⁹ p̄ ꝺ q⁹ in eadē ſba exñs cōicat ei qō coicat corpi p se:sic sūt sātasia ⁊ sensus:⁊ sic itellect⁹ ē ꝺ ali/ q̄d ſz nō ſit aliq̄d itelligibiliū nisi qñ itelligit seipz ⁊ ō boc iferi⁹ ex aris.dictis rōnē reddem⁹:⁊ iō ꝓcedēdū eſt q⁹ ſbm itelligibilū nō ē vnū numero in oib⁹ ⁊ in ꝺ dis corꝺam⁹ ab auerroi ⁊ ꝓcorꝺam⁹ cū auic.⁊ algazele ⁊ cū aris.vt videt vbi vocat itellectū quo cognoſcit aīa ⁊ sapit ptē aīe:q̄ q̄dē aīa ē pfectio corpis organici ⁊ nō ꝑt eē eadē numero in diuersis:ſz vlis eſt itellect⁹ fz se ⁊ iō qō eſt in ipo fm se ē ēt fm actū vle ⁊ ꝺ oz fz pipa teticos ꝓcedi eē cōe apud oēs ⁊ idē itellectū vle in aīa mea ⁊ in aīa tua:aliter ꝺporteret dicē q⁹ hoicz sedē ⁊ hmōi ē quoddā cōe ad id qō ē in aīa mea ⁊ in aīa tua. Licet.n.itellect⁹ me⁹ ſit idiuidu⁹ ⁊ sepat⁹ ab itellectu tuo:tn fm q⁹ ē idiuidu⁹ nō bz vle in ipo ⁊ iō nō idiui/ duat id qō ē i itellectu:sic nec colores idiuiduant a lu ce abstrahēte eos:ſz poti⁹a mā ⁊ appēditijs māe q̄ sūt situs ⁊ figura ⁊ hmōi. Sic igit vle vt vle ē vbiq⁹ ⁊ sp idē oino ⁊ idē i aīab⁹ oim ñ recipiēs idiuiduationē ab aīa:nō tn scia vni⁹ ē scia alteri⁹ vl speculatū ab vno ē speculatū ab altero:qm speculatio pficit ex motu sā/ talmans. Silr āt scia ex vlib⁹ ē q̄ fiūt ex multis memo rijs ⁊ expiētijs q̄ ñ sūt eedē oiz ⁊ ꝺ ē qō supra dixim⁹ q⁹ speculatiui itellect⁹ sūt vn⁹ in eo q⁹ speculatiui itelle ctus sūt ſz sūt multi fz q⁹ illoꝝ vl illoꝝ sūt ⁊ hac i.de termiatiōe ꝓuenit nobiscū auerrois:ſz in mō abstractio nis intellect⁹ parūꝑ differat a nobis. Questionē āt illā quā theofrast⁹ volēs euitare dixit itellectū possibilē nū q̄ eē in potētia ⁊ speculatiuū dixit ꝓpetuū facillimū fz determiata soluere eſt qm̄ forme nullo mō siles sūt in mā pria ⁊ in itellectu possibili ⁊ ē differētia q̄druplex Una q̄dē ⁊ pncipaliter qz forme itelligibiles sūt in in tellectu possibili:sic in magis formali p ipas ōtermia/ to:forme āt sūt in mā pria sic in māli in quo subsistere bñt:⁊ ꝺ differētia pz ex dcis. Secūda ē:q⁹ forme vles simplices sūt ꝓpate ad itellectū possibilē:forme āt di/ uise fm eē pticulare ⁊ ꝺ ⁊ nūc exñtes sūt ꝓpate ad ma teriā:⁊ iō nō itelligit eas mā sic itellect⁹ oē.n.ad qō cō parāt forme sicut vles ⁊ simplices ⁊ ōnudate bz discre tionē formaꝝ ꝓpataꝝ ad se:vt in sequētib⁹ oñdem⁹:⁊ oē id ad qō cōparāt vt idiuidue ⁊ diuise bz eē in actu ab illis:⁊ nulli⁹ eaꝝ discretionē ⁊ itellectū ⁊ hac diffe rētia ꝓuenit nobiscū auerrois. Tertia āt differētia eſt: qz potētia mae nō eſt determiata ad ens intellectualis nāe fm q⁹ ē prime mae:potētia āt itellect⁹ possibilis de termiata ē ad ens itellectualis nāe:⁊ iō nā mae nō illu ſtrat sua luce sup formas q̄ sūt in ipa:ſz remanet in te/ nebza priuatōis ois forme:nā aūt possibilis itellect⁹ su p formas q̄ sūt in ipa illustrat:⁊ iō oēs eas discernit:⁊ in hac differētia ꝓuenim⁹ cū auicebzō in li.fontis vite. Quarta differētia ē:qm̄ forme q̄ sūt i itellectu possibi li sunt in eo non indiuiduate eo q⁹ non omino vniun tur sibi sicut subiecto: nec sicut materie:⁊ ideo intellec ctus possibilis non obligat alicui eaꝝ.sic materia ⁊ in strumētū in quo ⁊ p qō forma suas exerceat opatōes: ſz remanet liber potēs opari circa eas: mā āt formas quas recipit sic ſbz recipit:⁊ iō diuidit in ptes p for/ mas:⁊ efficit p ptes obligata cuilibet forme:⁊ illa ex/ ercet opatōes suas in ea sicut istrumēto ⁊ ſbo:si āt ista subtili⁹ ꝓsiderant satis pz equoce dici potētiā passiuā de mā ⁊ itellectu possibili:⁊ tūc destructū ē fūdamētū sup qō auicebzō in li.sōtis vite:rotam suā stūdat ītētio nē:vtrū aūt aīa rōnalis ꝓpolita sit ex potētia ⁊ actu po steri⁹ indrem⁹. Dec igit dicta sint ad q̄stiōes soluēdas a pipateticis;de itellectu possibili iductas.

Capl'm. xiiij. ⁊ est diſgressio declarãs ꝓpter ꝙd itellectus est separatus ⁊ imixtus.

Quoniã aũt in oĩbus hĩs opinionib⁹ supponi
q tur intellectũ possibilẽ cẽ sepatum ⁊ imixtuz
lz h iã ꝓbauerim⁹ per demõstrationẽ: volum⁹ tamẽ in hoc capitulo breuiter inducere decẽ ex quibus h ꝓbauerũt pipatetici: ⁊ p̃cipue auiẽ. in. vj. natur aliuz suoꝝ: decẽ autẽ eoꝝ q̃ inducem⁹ sũt signa ⁊ nõ cause: tria autẽ erunt cause per q̃ demõstratur itellectũ nõ cẽ mixtum cozpi: lz esse sepatuz: quedã autẽ coꝝ colligũ tur ex tã hĩis quedã aũt ex habẽdis: sed hic breuiter volumus ea enarrare. Primũ aũt est ꝙ oĩs virtus organica debilitatur ⁊ destruit ꝓ se sine quodã alio de structo: vel debilitat qñ aliq̃ occasio ifirmitatis vel de structiõis accidit organo suo. sicut p̃z in sensib⁹ iterio/ ribus ⁊ exteriozib⁹: ⁊ aliꝭ virtutib⁹ organicis: intelle ctus aũt nec debilitat nec destruit per se sine alio ex de bilitate vl̃ alicuius organi ex destructiõe: ergo itellect⁹ nõ est virtus organica: si aũt destruit vel debilitat opa tio eius h est quodã alio corrupto interi⁹ sicut iaz añ de terminauim⁹. Secũduz aũt est: qm̃ nulla virtutũ oz ganicaꝝ apprehẽdit se vel instrumẽtũ suuz: qm̃ imagi/ natio nec se nec ĩstrumẽtuz suũ imaginat: ⁊ sic est de oĩ bus aliꝭ organicis, ⁊ hui⁹ cãm dixim⁹ esse superi⁹: qz forma ꝓut est cõiuncta materie sue p esse mãle: nõ mo/ uet aliquã virtutẽ aie ⁊ qz figure organozum ⁊ vires aie que sunt subales forme organoꝝ cõiungunt aie p esse mãle ⁊ nãle: ideo ea nullo mõ apprehẽdere ꝓñt: intellectus aũt apprehẽdit seipz ⁊ omne ĩstrumẽtũ coz pozeũ: sicut nos inferius oñdem⁹. Tertiũ est: ꝙ vir tus organica q̃litatẽ pfecte assimilatã q̃litatib⁹ sui orga ni: ⁊ etiã q̃litates sut organi nullo mõ discernit vl̃ ap/ prehẽdit: qõ p̃z in tactu qui nõ apprehẽdit sibi sile ca/ lidũ: nec ẽt calidũ ꝯplexionale: ⁊ si esset caloz ĩsibi assi/ milatus: sicut ꝯplexionalis: q̃ uis esset cõplexionẽ de/ struẽs nõ senturet eũ sicut ethicus suũ calozẽ nõ sentit: intellectus aũt oẽz q̃litatẽ ⁊ suã ⁊ aliꝭ discernit ⁊ ap prehẽdit: discernit eni suã intellectualitatẽ q̃ est sua di/ sp̃ositio nãlis ⁊ cõsiderat sciaz que in habitu est ꝙuer/ sa in ipso: igitur ipe non est organicus. Et hoc est signũ euidentissimum ⁊ conuertibile sicut causa que est me/ dium in demonstratione Quartum est: ꝙ nulla vir/ tutum organicarum apprehendit seipsam sine alio quodã agẽte instrumẽtaliter: sicut est spiritus vl̃ caloz intellectualẽ aũt nãm ꝓbauim⁹ iã seipsaz apprehẽdere qm̃ in ipsa est agẽs sepatuz ⁊ possibile sepatũ ⁊ factũ: qõ est ipeculatiu⁹ intellect⁹: est ẽt sepatuz: ⁊ ita nõ in/ diget spiritu vl̃ caloze vl̃ aliquo alio ĩstrumẽto cozpeo: Quitũ est ꝙ inseri⁹ ad demõstrationẽ reducem⁹: lz h eo signo vtamur: qz virtus cozpea post forte obiectũ ñ apprehẽdit debile: sz intellect⁹ ex forti itelligibile me/ lius apprehẽdit mn⁹ itelligibile q̃ añ illud. Sextũ signũ est ꝙ oĩs virt⁹ cozpea nobis cõis est cũ aliꝭ aia libus bzutis: bzuta aũt quedã hñt oẽs sensus ⁊ virtu/ tes que determinãtur in tribus cellulis capitis: aia ãt rõnalis cũ suis viribus solis hoibus ine: in quoꝝ capi tibus nõ determinãtur nisi tres celle: ergo aia rõnalis cũ suis virib⁹ nõ est virt⁹ cozpea. Septimũ ãt est: ꝙ actiones organicaꝝ virtutũ post lx. annos in pluribus debilitãtur: ⁊ in illa etate sapiẽtia ⁊ scia veniũt ad pfe ctionis statuz ⁊ cõfortãtur ſm intellectũ. Octauũ ãt est demõstratio certa ducẽs ad ipossibile: si. n. intellect⁹ esset virtus opans vl̃ mixta cozpi: tũc ñ itelligeret fo/ mã nisi receptã a cozpe: qõ aũt recipit in cozpe aut reci pitur in pũcto ex quo a quibusdã dicebat coponi coz/ pus aut recipit in ipa cozpis q̃titate diuisibili: si aũt re cipiet in pũcto: tũc oz ꝙ pũctũ actu sepatuz esset a coz pore: qz nõ põt esse subm forme nisi actu ens: ⁊ h ẽ fal/ sum. Si aũt diceret ꝙ recipet in puncto ꝓut est in cõ/ positiõe cozpis: h est ſm potentiã exñdi pũctuz: tũc cũ infinita sint pũcta: opz ꝙ esset ex infinitis: qõ absurdũ est. Si aũt recipit in ipso cozpe q̃to: tũc efficit diuisi/ bile: ⁊ sic forma intelligibilis diuisibilis esset ꝑ accñs sicut albedo q̃ diuidit diuisiõe cozpis: cõstat aut h esse falsũ: qm̃ sunt cõceptus quidã itellectus oino idiuisibi les: sicut cõcept⁹ entis ⁊ vni⁹ ⁊ aliꝭ primoꝝ. Si aũt quedã in rebus sunt diuisibilia: sicut denari⁹ ⁊ alĩ nu/ meri: nõ tamẽ rõ eoꝝ que est in itellectu est diuisibilis siliter aũt lz diffinitio diuisibilis sit: tamẽ diffinẽtia idi uisibilia sũt: ⁊ nõ põt dici ꝙ nõ sit in vna pte itellectus ⁊ altez in alia: qz tũc neutrũ pfecte intelligeret. Adh autẽ quecũq; pars in se hẽret altez diffinientiũ illa ite/ rum foret diuisibilis: ⁊ tũc opz non solũ diffinitionez esse diuisibilẽ: verũ etiã quodlibet diffinẽtiuz in ifinitũ Adh autẽ cum diffinitio diuidit nec sic diuidit sicut q̃ tum in media ⁊ medietatis media: sz diuidit penes ea que exigunt ad pfectuz esse alicuius qõ diffinit: itelle/ ctus ergo nullo mõ est cozpe vtẽs. Nonũ etiã est de mõstratio certa per cãm que facit intelligibile esse in/ telligibile: qm̃ denudãs ipm a mẽsura situ ⁊ figura ⁊ aliꝭ cõditionibus materie cozpalis facit ipm itelligi/ bile: h autẽ esse nõ põt cozpeũ vel cozpe opans: qm̃ oẽ cozpus h͞z mẽsurã ⁊ q̃titatẽ ⁊ figurã ⁊ situ: cũ igit in/ tellectus hmõi sit denudãs formas intelligibiles itel/ lectus nõ põt esse vtẽs cozpe. Decimũ est quo oẽs pipatetici cõcordãter ꝓbãt cum esse sepatuz ⁊ icozpo reum: qm̃ nihil vtẽs forma infinita ⁊ indeterminata est nisi icozporeũ: cũ omne cozporeũ vtaf forma finita ⁊ determinata; vl̃e aũt est infinitũ potentia multiuudinis ⁊ indeterminatã habẽs cõitatẽ ⁊ nõ finitã q̃titatẽ: cuz ergo itellectus intelligẽdo tali vtaf forma: ipse est in/ cozporeus sepatus ⁊ imixtus.

Capitulum. xv. quo probatur ꝙ intellectus non est mixtus cozpori per hoc ꝙ sua passibilitas non ẽ simi/ lis passibilitati sensus.

Tex. ⁊ cõ. 6.

Edẽtes ergo ad ꝓpositũ ſm aristo. itrodu/
r ctionẽ dicim⁹ ꝙ ex oĩbus que dicta sunt nõ ẽ rõnale intellectũ possibilẽ dicere cẽ mixtum cum cozpe: opz. n. ꝙ si esset mixtus cũ cozpe: ꝙ duoꝝ altez fieret. Si. n. esset virtus cũ cozpe h est cozpozea tũc esset cõplexionalis: ⁊ tunc esset qualitas cozpalis aut simplex q̃ est caloz vl̃ frigus: aut alia que sequit ex mixtione illaꝝ: aut esset virtus addita cõplexioni: si/ cut anima organica: ⁊ tũc opz ꝙ vteret cozpore: sicut faciũt virtutes anime sensibilis. Nũc autẽ ex p̃ dictis p̃z ꝙ neutrũ illoꝝ est: ⁊ iõ antiqui sapiẽtes quo ad hoc bene dixerũt ꝙ aia nõ est mã sed locus speciez: preter hoc solũ ꝙ nõ tota est locus: qz sensibilis q̃ est virtus cum cozpe trãsmutat: ⁊ hoc nõ est loci: siliter ipsa est subm forme: ⁊ hoc itez loco nõ ꝙuenit: sed ſm itelle/ ctũ est ipsa locus speciez: qz ſm itellectũ nõ essentiali/ ter sed per accidẽs ex spẽbus transmutat ex specieb⁹ sicut dixim⁹ supra: ⁊ hoc est ſm id qõ extra intellectũ est: ⁊ h est tãtalma a quo elicit vl̃e: ⁊ nõ ſm ipm intel/ lectũ possibilẽ: ⁊ tõ si esset aliquis intellect⁹ q̃ nihil ex tra se itelligeret: is oino esset itrãsmutabilis: sicut ẽ in/ tellectus subaꝝ sepataꝝ: ⁊ precipue intellect⁹ cause pri me: sed de his in pria phia erit determinãdũ: aliud ãt ĩ quo loco assimilat: qz spẽb⁹ ñ subijcit sic͞ sbz eaꝝ: sz potius formare se bz ad ipos: sic͞ p̃z ex prius habitis.

In his

In his ergo duobus similis est intellectus loco ꝛ spe/
Tex.ꝛ cies locato: tamen intellectus nō ē ipsa species in actu
cō. 7. sed in potētia sola qñ ē possibilis itellectus. Qm̄ āt
nō sit silis ipassibilitas sensui ꝛ itellectui manifestū est
ex organis ꝛ sensu fm actū: dixim⁹. n. supra ipassibilē
eē sensū a formis sensibilib⁹ eo q̄ est circa ipsas sic̄ for
ma vna termiata ad ea sicut ad quinq; mālia: ꝛ siliter
est itellectus circa itelligibilia: formale aūt nō est passi
bile a māli: ꝛ iō ipassibilis est sensus ꝛ ipassibilis est in
tellect⁹: verūtm nō silī ipassibilitate: ꝛ h̄ cōuenit eo q̄
sensus est vīus in organo: intellect⁹ aūt nō: ꝛ h̄ euidē/
ter oñditur signo q̄ supra dixim⁹: sensus. n. post valde
sensibile sicut post ītēsaz ꝛ lucidā albedinē mīn⁹ sensi/
bile siue mīn⁹ coloratū sicut virorē vel aliq̄d aliud nō
pōt videre. Et hui⁹ cā ē: qz forma fortis sensibilis red
dita organo tenet ab ip̄o aliq̄ diu: ꝛ tūc sub forma illi/
us primi sensati sentit secūdū: ꝛ iō videō aliq̄ diu iten/
sam ꝛ clarā albedinē: ꝛ mox ꝙuertēs se ad virorē vi//
det viride: sicut tectū pāno albo tenui: siliter aūt de eo
est ꝛ eadē de cā qui post magnū sonū audiuit debilio/
rē: ꝛ iō illis qui diu hitarunt in molēdino multaꝝ rota
rū: videt ēt postq̄ inde recedūt nō recedē sonū molē/
dinoꝝ in au rib⁹: ꝛ iō nō facile audiūt suauiter loquē/
tes: silr est de his q̄ hūt linguā infectā sapore fortī. sicut
amaritudie vl dulcedie mellis: postea alios sapores sē
tiūt q̄si mixtos illi: ꝛ iō vina nō sapiūt post gustū mel/
lis: ꝛ infirmis oia amara vident: h̄ āt nō est ita mirabile
in gustu sicut in alīo trib⁹ sensib⁹ q̄ sūt p mediū extrin
secū: qz gustabile p subaz ꝙiūgit gustui: ꝛ alia sensata
cōtīguūt p spēm suā tm̄. Idē aūt est in odorib⁹: sz in in
tellectu totū est ꝓriū: qz post valde intelligibile: sic̄ sūt
diuina ꝛ pricipia ōmōstrationū nō mīn⁹ itelligit mīn⁹
itelligibile: sicut sūt ꝓclones: sz etiā magis itelligit ex
illo qz valde itelligibile pricipiū ē ad mīn⁹ itelligibile:
ꝛ h̄ eē ñ posset nisi iō q̄ itellect⁹ est virtus nō organica
Tex.ꝛ ꝛ iō forme rex māliter nullo mō ꝙiūgunt ei: ꝓpter qō
cē. 8. receptio vni⁹ cū simplex sit ꝛ depurata ab eē māli: nō
ipedit receptionē alteri⁹: sensitiuū. n. nō ē sine corpe or
ganico: itellectiuū aūt est sepatū. Cū āt possibilis in
tellect⁹ fiat speculatiu⁹ ꝛ sciat vnūq̄q; itellectiuū fm
actū: tūc talis itellect⁹ fm actū sact⁹ dicit scīēs: fit enīz
itellect⁹ possibilis tp̄z itellectū: sic̄ fit potetia act⁹ qñ ad
actū mutat sz h̄ potissimū ē in itellectu: eo q̄ itellectus
ꝛ itellectū sūt idē formaliter sic̄ pz ex dictis: h̄ aūt tūc
accidit qñ pōt opari p se: ita q̄ nō idigeat aliquo mo/
tore. ꝛ h̄ ē qñ tā hz formā: ꝛ hūc itellectū q̄dā vocant
adeptū: ꝛ tūc silr ē in potētia quodā mō: sic̄ dicim⁹ in
potetia eē hītē hītū: ꝛ nō ꝓsiderātē q̄ nō idiget mutari
nisi de ocio ad agere: ꝛ nō idiget q̄ recipiat aliq̄d: ꝛ iō
dissimilis mod⁹ potētie ē iste ꝛ ille q̄ in potētia eē dice
bat an addiscere vl iuenire. Istis. n. duob⁹ modis adipi
scit scia q̄ oē q̄ da scit aut discēs aut iueniēs nouit: ꝛ
tūc ēt p se pōt itelligē: qz oīs potētia receptiua pōt opa
ri qñ reducta fuerit ad actū: ꝛ tūc etiā itelligit seip̄z: sic̄
eni sentum⁹ nos vidē ꝛ audire vna potētia q̄ ē sensus:
ita itelligim⁹ nos itelligere eadē potētia q̄ ē itellectus
in oīb⁹ cim itelligibilib⁹ fm actū itellect⁹ itelligit seip
sum: qz itelligit ea eē in seip̄o: h̄ eni est itelligere specu/
lari ea. s. in seipso: q̄d nō eē pōt si seip̄z nō speculet ꝓput
ē subm itelligibilū: ꝛ itellect⁹ illi q̄ nihil itelligūt extra
seipsos illis cēntiale ē magis itelligē q̄ hoīb⁹: ꝛ h̄ ma
xie ē in itellectu pīo. Quod āt h̄ dicim⁹ itellectū esse
subz itelligibilū: nō ita oz accipi q̄ sit vē sbm: qz sic cō
uersio ei⁹ in seip̄z nō eēt vē itelligere: sz ē subz forma/
le sic̄ cōe ꝛ idetermiatū subz ōterminātis ip̄z: ꝛ iō oi/
xim⁹ supl⁹ q̄ forma itellect⁹ nō ofat aliq̄d in itellectu
nisi determinatōez: sz poti⁹ ecōtrario itellectus opatur
circa formā itellectā discretionē ꝛ iudiciū ꝛ resolutio/
nē ꝛ alias multas opationes: ob qō etiam pz q̄ nō est
spēs itelligibilis in itellectu sicut forma in mā: ꝛ in h̄ er
rauit auicebrō ꝛ multi alī ꝑcipue latinoꝝ errāt ī illo.

Caplm. xvj. q̄ vnus intellectus est qui distinguit in
ter sensibile ꝛ intelligibile.

Sicut aūt dixim⁹ supius q̄ opz q̄ cōpans duo
ſ adinuicē distinguēdo vl ꝙponendo sit idē in
sensibilib⁹ q̄ est sensus cōis: ita etiā ē in itelli
gibilib⁹: cōpans. n. itelligibile ad sensibile: vl vnū itel/
ligibile ad altez: ꝛ dicēs qō est altez vl idē affirmādo
vl negādo: oz q̄ nō sit duo sz vnū p rōnē eādē quā in
Tex.ꝛ duxim⁹ supra ad ꝓbādū q̄ primū sensitiuū opans iter
cō. 9. sensata ē vnū ꝛ idē. Videm⁹. n. in itelligibilib⁹ hāc
opationē fieri: qm̄ scim⁹ q̄ aliō ē magnitudo ipa i vli:
ꝛ aliud eē magnitudinis fz māz ꝛ in ptīculari apō nāz
Silr aūt videm⁹ q̄ aliō est aq̄: ꝛ aliō aq̄ eē fz nāz ꝛ p/
ticulare: ꝛ sic est in multis alteris: qz in oīb⁹ his in qb⁹
est ꝙpō q̄ ex nā cōi forme: ꝛ ex nā māe ptīcularis ꝛ in
diuiduātis formā cōez. Sz h̄ nō ē in oīb⁹ q̄ ptīculare
fm q̄ ptīculare nō hz aliud ptīculare: nec cōe fz q̄ cōe
hz aliud cōe: aliter. n. ꝓcederet in ifinitū h̄: ꝛ iō i q̄bus
dā idē ē h̄ ꝛ eē ei⁹: qz cōe fz q̄ cōe idē ē h̄ ꝛ eē suū: qz
nō hz eē nisi cōis: ꝛ silr ptīculare in eo q̄ ptīculare idē
ē h̄ ꝛ eē suū: qz nō hz eē nisi ptīcularis: sicut ꝟbigratia
idē est h̄ carni ꝛ eē ei⁹: sz. n. ab hac carne possit extrahi
vle: qz aliter nō eēt scia de carne: tū caro h̄ ꝛ eē huius
carnis est idē: ꝛ exēplū ptīcularis ꝛ sensibilis ꝙueniēti
us ponit in carne q̄ in alio: qz caro noīat māz vltimā ꝛ
ꝓpriā q̄ nullo mō hz cōitatē: qō nō facit magnitudo q̄
vniuoce ē in oī nā: ꝛ iō cōe q̄dē ē magnitudo. Silr aūt
ꝛ aq̄ principiū ē oīz ꝙpositoꝝ ex eīs: ꝛ iō cōe ē: sz ca/
ro dicē vltio mixtū qō mime cōitatis hz: hāc āt distin/
ctionē hz ponere itellect⁹ ꝛ dicē: qm̄ ista altera sūt ad/
inuicē altez. s. magnitudo ꝛ magnitudinis eē: ꝛ altez
aq̄ ꝛ aq̄ eē: ꝛ alteruz caro in vli ꝛ altez in ptīculari: ꝛ
q̄ altez est magnitudo caro ꝛ aq̄ altez ab vtroq; isto
rum p rōnē cōitatis. Dicam⁹ igit q̄ vle ꝛ ptīculare aīa
aut alio ꝛ alio: aut eodē aliter se hñte discernit: ꝛ q̄dez
discernēdo sensibile p se ꝛ itelligibile p se absq; dubio
alio ꝛ alio discernit: qm̄ vnū discernit sensu: ꝛ altez in
tellectu: ponēdo aūt ꝙpationē per cōuenientiaz ꝛ diffe
rentiā iter ea absq; dubio eodē vtrūq; discernit: aliter
tm̄ se hñte: cū. n. discernit carnē: cū rō carnis concipiat
mām sensibilē: eo q̄ dicit formā q̄ nō ē nisi in hac mā: si
cut simū cōcipit nasū in sua diffinitōe ꝛ extra māz illā
Tex.ꝛ nō dicit caro nisi eq̄uoce: oz q̄ itellect⁹ iuuet sensitiuo.
cō. 10. Sensitiuo. n. discernit mixtū calidū ꝛ fri. hu. ꝛ siccū
ꝛ illoꝝ rō quedā est ꝓportio tēpameti mediās in ta//
ctu ē caro: caro igit in rōne sua q̄ ꝙcipit vl itelligit cō/
cipit māz sensibilē extra quā nō pōt itelligi: ꝛ sic carnis
itellectū oz eē reflexū ad sensibile qō ē aia: ꝛ qō ꝙcipit
rō carnis in se qñ diffinit caro: ꝛ dicit q̄ mediās in ta/
ctu ꝓportionabl⁹ cōmixtū ex cal. fri. hu. ꝛ sicco ē caro
itellect⁹ aūt in eo q̄ sepatū ē a tali mā ꝛ nō ꝙcipit eā in
diffinitiōe sua sic̄ ē itellect⁹ subē in eo q̄ sba alio mō in
telligit: rōnē eiz illi⁹ itellectiuā accipiēs nō idiget refle
cti ad sensibile aliq̄d: ꝛ iō cū extēsa ad sensibile carnis
eē p rōnē diffinitiuā discernit hz se sic̄ circūflexa ad se
ipsaz: qz prio egredit a se ad sensibilē māz in q̄ est esse
carnis ꝛ regirat in seipsaz trahēs vlez rōnē ex itellectu
cōi carnis: h̄ āt nō oportuit eā facē si sepatū iuenit p ꝓ
priā rōnē itellectū qō itellexit. Licet āt nō sit adeo

Tex.ꝛ cō.xi. magna reflexio in sepatis ꝙbusdā sic ē in cōceptis cum mā sensibili: itellect⁹ tñ i his reflexio ē q̄ mathematica ꝛ in abstractiōe sūt fz rōnē. Rectū eni sicut ois passio mathematicoꝝ diffinit q̄ eē suū sit i sbo q̄dā: sic̄ sumi tur h in h: fz in h ē differētia: qz simū est eo q̄ ē nasus qđ est phicū cū mā sensibili ꝛceptū: rectū āt ꝛcipit sbz imaginabile: qđ ē ꝓtinua lōgitudo rectū igit nō itelligi tur nisi in h: ꝛ sic oz eē reflexionē in suo itellectu: ꝛ iō q̄ñcūq; itellect⁹ alicui⁹ ē alteri⁹ qđ ē ei⁹ pricipiū: sicut caro pricipiat a calido ꝛ fri. ꝛ hu. ꝛ sicco: ꝛ rectū qđ pricipiatur a ꝓtinuo: sic̄ ois ꝓpria passio pricipiat a suo subo: tūc oz itellectū prio egredi ad pricipiū: siue illud sit sensibile: siue imaginabile: siue ēt itelligibile: ꝛ tūc reflectit ad itellectū ei⁹ qđ itelligit: sic̄ in itellectu recti prio venit in ꝓtinuū hñs pricipiū mediū ꝛ finē: ꝛ tūc venit in itellectu recti p h q̄ videt mediū nō exire ab extremis: sic āt nō idiget egredi in itellectu magni tudinis: q̄m lz aliud hēat eē: ꝛ aliud sit ipa: eē tñ suum qđ hz in mā est de itellectu ei⁹: ꝛ ideo in itellectu ipsi⁹ nō egredit itellect⁹ in aliud quoddā. Silr āt est de aq̄: qz illa simplex ꝛ primū ē: ꝛ nō hz sese pricipiās aliq̄d ad qđ egredi oporteat itellectū q̄ñ accipit nāz aq̄ itelli gēdo: q̄ñcūq; tgit diffinitio dicit q̄ qđ erat eē ē aliozuz quozūdā pricipiātiū id qđ itelligit: sic̄ recti eē ē quozū dā alioꝝ: ꝛ carnis eē ē quozūdā alioꝝ: tūc sit q̄dā dua litas itellectoꝝ ꝛ tūc oz q̄ aut altero: aut eodē aliter se hñte talia discernat: ꝛ si ea q̄ pricipiāt sensibilia sint vl imaginabilia: tūc p se altero discernunt: q̄m discernūt potētia aie sensibilis: q̄ñ aūt ꝓpant tūc discernūtur eo dē aliter se hñte: q̄ discernunt itellectu reflexo ad seip suz postq̄ fuerat rexflex⁹ ad sensibile vl imaginabile: ꝛ vlr loquēdo p modū quo res itellecte in suis diffini tionib⁹ sunt sepate vel cōcepte cū mā: ita ettā oz q̄ dif ferēter itellect⁹ sit de ipis: fz aliq̄ diuersitas h ē in so lis itelligibilib⁹: aliq̄ iter itellecta ꝛ imaginata: ꝛ ali q̄ iter itellecta ꝛ sensata: si. n. itelligi q̄rant passiōes di uine: sic̄ itelligētiaꝝ ꝛ entis vl sube: fz q̄ suba erit aliō eē: ꝛ aliud qđ ipa sūt: q̄ alioꝝ sūt in qb⁹ hñt eē: ꝛ tamē sbi itellect⁹ nō egredit extra se: fz in suis itelligibilib⁹ regirat ab vno in altez: fz sepata oino in quoꝝ itelle ctu nihil accipit sic̄ pria pricipia itelligit intellect⁹ stās in seipo: pria. n. cōissima pricipia hz apud seipz: ꝛ alia accipit ab imaginatōe ꝛ cū ipa ꝛ alia a sensu ꝛ cū ipo: sic̄ pz ex iductis exēplis: ꝛ inde ē q̄ cogitatiua idiget i tellect⁹ q̄ dicit sic: q̄ cogitat pticularia ad eliciēdū ea q̄ sūt in ipa: ꝛ illa nō ē sine rōne: fz rō in ea egredit ꝛ iu uat sensibilib⁹ potētiaꝝ: ꝛ iō lassitudo ꝓtigit excogitā do q̄ nunq̄ accideret itellectui si solus staret in seipo: ꝛ nō egrederet extra seipz: sic̄ pz ex iā iductis: oē igit qđ itelligit itellect⁹ possibilis: aut itelligit intelligētia simplici: sic̄ ea q̄ sūt aliō qđ ipa sūt: ꝛ aliud eē eoꝝ: ꝛ nl lius cā ē: q̄ illa itellectū suū nulli debēt: qz sūt pria: sive sint nālia: sive mathematica: sive diuia: aut itelligit itel ligētia circūflexa: sic̄ ea q̄ idē sūt ꝛ eē ipoꝝ: qz itellectū suū debēt alīs: ꝛ h triplr variat: qz q̄ñq; debēt itellectū suū sensib⁹: ꝛ q̄ñq; imaginationib⁹: ꝛ q̄ñq; itelligibili b⁹: ꝛ iō triplicē oz eē itellect⁹ egressū ꝛ i seipz reflexio nē: ꝛ egress⁹ qđē vocat extēsio: reflexio āt circūflexio vocat: qz terminat itellectu a quo icipit pria extēsio.

Caplm. xvij. qualiter itellectus est subm receptiōis ꝛ nō trāsmutatōis: ꝛ qliter i telligit se.

Tex.ꝛ cō.12. Ubitabit aūt fortassis aliq̄s de ōtermiatis a nobis in ꝓhabitis: si. n. itellect⁹ possibilis est simplex ꝛ ipassibilis: ꝛ nulli hz oino aliquid cōe: eo q̄ ipe nō ē h, sic̄ optie dixit anaxa. qūo pōt cū h dici q̄ itelligat aliq̄d cū itelligere sit recipe aliq̄d ꝛ pati aliq̄d: cū ꝓbatū sit q̄ ois agētis ꝛ patiētis ē cōe aliq̄d qđ ē subm ꝛ mā: p cui⁹ cōitatē illud agit ꝛ aliud patit: sic̄ in prio phicoꝝ ē ōterminatū: videbit ergo q̄ itelle ctus possibilis itelligē sit recipe ꝛ pati aliq̄d: cū ꝓbatū sit q̄ ois agētis ꝛ patiētis ē cōe aliq̄d qđ est sbm ꝛ mā p cuius cōitatē illud agit ꝛ aliud patit: sic̄ in prio phico rū ē ōterminatū: videbit ergo q̄ itellect⁹ possibilis cū itelligibilib⁹ q̄ agūt in ipz ꝙueniat in subo: ꝛ sic hz ali qđ cōe cū entib⁹ q̄ itelligit: ꝛ sic falsū ē qđ dicit anaxa.

Tex.ꝛ cō.13. Anteq̄ aūt illa soluam⁹ oubitationē aliā mouebim⁹ q̄ram⁹ igit si ipe possibilis itellect⁹ ē vnū de numero itelligibiliū: aut nō: ꝛ nō pōt dici q̄ nō sit vnū de itelli gibilib⁹: qz supza oñsū ē q̄ itelligit se: ꝛ iō ē potētia se pata. Si aūt itelligit se aut itelligit alia sic̄ seipz: aut in telligit se sic̄ alia itelligibilia: oz. n. dare istoꝝ altez: qz oē itelligibile in eo q̄ ē itelligibile ē spē itelligibilitatis vnū ꝛ idē: sic̄ oē visibile ē idē cū alia spē q̄ visibile est: si āt dicat q̄ itelligit alia sic̄ seipz: ꝓstat āt ex his eibus q̄ superi⁹ iducta sūt: q̄ ipe itelligit se sic̄ actu sepatū a mā ꝛ a māe appēdicib⁹: igit ꝛ alia sic sepata itelligit: er go forme sepate fm actū isunt reb⁹ forme āt sepate pri cipia sunt itellect⁹: ꝛ nō eē nāe. ergo pricipia itellectus isūt reb⁹ fz cū nā nō ōsiciat i necessarijs: cuipiā isūt pri cipia res itelligēdi. illi inē vr⁹ itelligēdi: ergo itellect⁹ inē oib⁹ reb⁹: h āt videm⁹ forte sallū ergo nō pōt dici q̄ itelligat alia sic̄ seipz. Si āt ecōuerso dicat q̄ itelli git se sic̄ alia: alia āt itelligit actu mixta cū mā: ꝛ separat a mā ꝛ idiuiduātib⁹: ergo ēt itelligit se mixtū cū mā: ꝛ sepabit se ab ipa ꝛ idiuiduātib⁹ ergo ipe ē mixt⁹ māe: ꝛ patit p cōmunicationē māe cū reb⁹ q̄ agūt in ipz: ꝛ sic falsū videt qđ dixit anaxa. ꝛ totū q̄ supius iductū est.

Tex.ꝛ cō.14. Dicem⁹ āt soluēdo primā q̄stionē: q̄ pati phicū qđ ē cū motu: sp ē fm cōe aliq̄d agēti ꝛ patiēti qđ ē subm vñ ꝛ prius dixim⁹ q̄ñ itellect⁹ nō ē simplr potētia pas siua itelligibiliū fz quodāmō ē potētia: ē. n. potētia re ceptiua tm̄: ꝛ nō ꝓprie passiua: ē eni potētia itelligibi lia: ꝛ añq̄ itelligat nihil ē oino itelligibiliū nisi priusq̄ itelligit actu ea: qđ q̄liter sit oz ad memoriā reuocare q̄ dicta sūt in fine primi phicoꝝ. Ex his q. n. itelligit q̄ duplex ē potētia passiua: q̄ dā. n. ex sua potētialitate nō ē misi subz ꝛ cā receptiōis simplicis: q̄ dā aūt ex sua po tētialitate ē cā ꝛ sbz: ꝛ receptōis ꝛ trāsmutatōis: potē tia. n. māe q̄ vna ē ꝓrioꝝ ē sbz ꝛ cā receptōis ꝛ trāsmu tatiōis: ꝓpter duo. n. ē subz trāsmutationis: ꝛ pp vnū tm̄ ē ipa subz receptōis: qz. n. ꝓriū inē sibi: oz h abūci p trāsmutationē: ꝛ qz ichoatio forme inē ei añ pfectio nē fm actū: opz illā ichoationē ꝓcedē ad actū p trās mutatōez q̄ ē forma post formā: ꝛ eo q̄ ꝓtinue fluit po tētia ei⁹ in actū. Dis. n. duab⁹ de causis opz ipsaz māz prius tpe subūci trāsmutationi q̄ receptōi. Receptioi eni subūcit p id q̄ receptio ē finis trāsmutationis: ꝛ iō receptio ē in idiuisibili tpis: ꝛ trāsmutatio in tpe: h āt oia manifeste ꝓbata sūt in phicis: Sz potētia cui nō in est ꝓriū: nec ichoatio receptibilis: illa nō pōt eē subm mot⁹ fz erit subz receptōis simplicis: ꝛ illa exēplar ē qđ tñ nō p oia sile ē tabula rasa ꝛ planata ꝛ polita: in q̄ scriptura nec fm actū ē: nec ꝓriū scripture: nec ichoatio scripture p dispōnē mediā iter actū ꝛ potētiā: q̄ p mo tū educat in actū: fz tñ ē sufficiēter ꝓparata ad recipiē dā scripturā: ꝛ iō recipit eā sine motu: ꝛ nihil abicit a tabula: nec aliq̄d illi ipfectū ꝓcedit in actū: fz quālibet litterā recipit vt actū sine motu adeptū ad quē nō est in potētia: nisi receptiua solū ꝛ sic oz accipē de itelle ctu possibili q̄ sit i potētia receptiua tm̄ cui itelligibilia

prima

prima actu nō ĩsunt:nec ꝓ dispōnē mediā ĩter actum ⁊ potētiā insūt est:ꝙ tūc oporteret eū eē mālē ⁊ trāsmuta bilē ad actū:ſz ūm hz recipe ea ⁊ meliori mō q̄ tabula qz supra dixim⁹ ꝙ ipe ē quodāmō formalis ad ea: qō nō tabula circa scripturā ē:⁊ ē opatiu⁹ circa itelligibi/lia:qō itez tabula mīn⁹ facit circa scripturā: tñ tabula exēplū couenētius ē qō in reb⁹ corpalib⁹ poterat iue niri ad icorpeaz rez potētiā demōstrādā. Opz āt hic cauere alex.errorē. Ille.n.dicit ꝙ itellect⁹ possibilis ñ hz silitudinē cū tabula:ſz cū ꝓparatōe ⁊ rasura ⁊ poli tōe tabule:⁊ cā ꝓpter quā h dicit ē.qz dixit itellectum possibilē eē formā corpis:sic̄ supr⁹ dixim⁹:nos āt dici mus itellectū eē vnā rē ꝓfectā in entib⁹ ⁊ incorpeā: ⁊ iō dicim⁹ itellectū eē sic̄ tabulā:⁊ potētialitatē ei⁹ sic̄ ra surā ⁊ ꝓparationē. Sic igit cū sit receptibilis itellect⁹ sine passione ⁊ motu suscipit ⁊ sine tpe quodlibet itel ligibile:⁊ iō idiget agēte duplici.ſ.qō ꝓferat formā mo uēri ⁊ mouēte:itellect⁹.n.agēs ꝓfert formā itellectuali tatis ⁊ itelligibili ⁊ possibili itellectui:sicut vnū lumē ⁊ pficit diafanū:⁊ facit actu eē colorē:ſz itelligibile mo uet ipz distinguēdo eū:sic̄ color visū:⁊ h sile ē:sic̄ si dice rem⁹ ꝙ littere scriberēt seipas in tabula:talis āt potētia receptiua soli ꝙuenit itellectui possibili:ita ꝙ nō sensui qm̄ q̄dā māles dispōnes ad sensibile recipiēdū ꝓcedūt in sensu:sic̄ calor vl frigus vl hmōi aliq̄d:in intellectu āt oino nihil ꝓcedit.ſz pure receptibilitati acq̄rit rece/ptū fm actū:⁊ in istū sensū ꝓcordāt nobis cū aueroys: themist⁹:⁊ theophrastus:⁊ nicola⁹ pipatetic⁹:Et per istud nūc ꝓfecte pz q̄liter distinguit itellect⁹ possibilis a mā pria:⁊ ꝙ passio ⁊ receptio ⁊ potētia: ⁊ oīa talia eq̄uocce dicunt de itelleetu possibili:⁊ alijs potētijs re
Tex.⁊ cō.15. ceptiuis. His aūt sic ōtermiatis soluem⁹ q̄stionē se/cūdā:dicētes ꝙ ipe itellect⁹ p itētionē suā ē itelligibi/lis:sic̄ ⁊ alia itellecta:ſz ē differētia:qz iō itellect⁹ ē itē/tio ꝓ quā itelligit nō āt ē itētio q̄ itelligit alia res qz ip se ē intellect⁹ ⁊ nō lapis vl alia res:nihil.n.oīno itelli/gi pōt nisi p suā vlez ⁊ formalē itētionē:nec oz ob h di cere ꝙ itellect⁹ nō sit itellect⁹ qz itelligit se ⁊ añq̄ in/telligat nihil ē itelligibiliū:ſz purā ⁊ simplicē hz ad ta lia potētiā receptiuā qz cū itelligit ipe ē sepat⁹:⁊ sua in tētio ꝓ quā itelligit se eē sepata itētio q̄ āt sic sepata in itellectu sūt ⁊ sine mā in talib⁹ idē ē itellect⁹ ⁊ qō itelli git:Scia nāq̄ speculatiua sui ⁊ qō speculatū ē idē ē oī no qz cū sit sepatus sibiipsi p sens ē ꝓ itētionē:⁊ iō ab/stractione nō idiget. Si āt in alijs silr oīno esset tūc sp cēt idē scia ⁊ res scita ⁊ h ē impossibile. Sed ad hāc
Tex.⁊ cō.16. questionē plene soluēdā oz q̄rere q̄re itellect⁹ nō sp in telligit fm actū alia itelligibilia:⁊ seipz ſi.n.oet ꝙ oē qō itelligit:itelligit ꝓ itētionē a se abstractā:tūc opz ꝙ itellect⁹ seipm itelligat ꝓ hmōi abstractionē:abstractū aūt nō recipit in eo a quo abstrahit:ſz in alio quodā:g̃ si se sic itelligit itellect⁹ possibilis ipse ad itelligēdū se indiget aliquo alio itellectu recipiēte suā itētionē:⁊ h abibit in infinitū:si itelligit se ⁊ alia nō ꝓ abstractiones: tūc alijs erit itellect⁹ speculatiu⁹:⁊ sic alia erit itelligē tia sicut pz ꝓ supra iductā rōnē:cū igit vtrūq; istoz sit ipossibile oz dici ꝙ itellect⁹ itelligit se:⁊ sic̄ alia ⁊ nō si cut alia:sic̄ alia q̄dē:qm̄ itelligit se ꝓ itētionē suā ⁊ sic itelligit alia:nō aūt sic̄ se alia itelligit qm̄ ipse se nō ab/strahēdo itelligit cū sit sepat⁹:alia āt itelligit sepando ⁊ abstrahēdo sic̄ in ꝓmissis dictū ē:⁊ qz ulla q̄ abstra//hit añ abstractionē sūt in potētia intelligibilia:iō nō sp ñtia sūt in aīa ⁊ iō intellect⁹ nō semper est de illis ꝙ itellect⁹ nō est taliū itellectoz nisi qm̄ sūt sine mā nō āt semp sunt sine mā:illi āt itellectui .ſ.possibili ꝙuenit sp intelligibile eē eo ꝙ semp denudatus ē ⁊ ꝑñs sibi:⁊ qz immālis est hz intelligere seipz:sic ergo ꝓfecte satisfa/ctum ē de quēstiōibus duabus.

Caplm decimūoctauū de nā intellectus agentis ⁊ qualiter anima est composita.

Tex.⁊ cō.17. Uoniā aūt in omni genere entiū fm nām in q̄ q bus est aliq̄d sicut mā opz eē aliq̄d aliud in quolibet genere qm̄ mā est potētia oīa illa q̄ sunt generis illi⁹ spēi:⁊ illud nō pōt ꝙ seipsuz fieri ac tus de potētia ⁊ iō alterz necesse ē eē in eodē genere qō sit principale ⁊ efficiēs ꝙ oīa facit q̄ sūt in eo vel si unt in eo qō est potētia oīa illa q̄ sunt in genere suo:⁊ h q̄dē in ꝓhabitis planū ē ex oīb⁹ q̄ in ꝓbica diximus in sensib⁹ etiā pz qm̄ potētia color nō fit actu color nisi ab aliquo agente h aūt in oībus est in semine.n. ordina uit nā agēs qō est formās ad spēm ⁊ id qō formal ad spēm posuit in mā seminis. Silr est in oībus: plura enī ad spēm vnā formata necesse est ꝙ hēant agēs vnicum qō formet ea ad spēm illā est aūt oīum itelligibiliū fm ꝙ itelligibilia sūt sicut ē etiā oīum visibiliū fm ꝙ visi/bilia sunt spēs vna q̄ visibilia sūt:opz igit ꝙ ipsoz sit agēs vnū ad spēm illā formādā in eis:hoc autez agēs duo facit in oībus in q̄b⁹ est quoz primū ē ꝙ de se fa/cit formas iductas ⁊ quo ad h est silr arti factuose que nō accipit formas artificiatoz aliunde ſz faciat eas de se ⁊ iducit eas in mām:ſz in aīa nō ē nisi facere formas itelligibiles fm ꝙ itelligibiles sūt:⁊ cōpositio eaz nō est in aīa ad res ſz poti⁹ ad intellectū possibilē: ⁊ quo ad hoc itellect⁹ agēs in aīa assimilat arti ⁊ itellect⁹ pos sibilis assimilat mātē:ſz qz forma itelligibilis ꝓput cōpa rat ad aliud cui⁹ ē forma in formādo mouet ⁊ distinguit intellectū possibilē ⁊ nō mouet nisi ꝓput in actu ē. Nō aūt de se in actu ē ſz in potētia iō etiā itellect⁹ agēs cō paratur lumini q̄ potētia colores facit actu colores q̄ fm actū lucidi mouēt visū ⁊ quo ad h itellect⁹ possibi lis alis agēs assimilat visui vl lumini:hec.n.duo ē ne// cesse ꝙ sint in oī eo qō est agēs vliter cōferēs vnde mo ueat actū ab ipo:agēs.n.facit formas ⁊ cū facit eas ꝓ suas itētiones:tūc est factū principiū formaz sicut ars ⁊ cū dat eis vñ moueāt tūc est faciēs:sicut lux facit co lores:⁊ p hūc modū in aīa rōnali necesse est eē has dif ferētias. Ita ꝙ vn⁹ itellect⁹ sit in ea in quo aīa facit Tex.⁊ cō.18. itellecta q̄ formal ⁊ distinguit ab itellectis: ⁊ ali⁹ sit q̄ oīa itellecta facit ⁊ ꝓfert eis formas vñ mouē possint itellectū possibilē ⁊ ille ē nō q̄dē hitus q̄ sit accidēs ꝙ nō est ps aīe:ſz hz silitudinē hitus in h ꝙ ꝓ ipz agit aīa qm̄ vult ⁊ nō idiget aliquo ad h extrinseco pficiēte vel opante ⁊ sicut hitus de se faciēs formas sepatas itelli gibiles:q̄ ꝓput sunt intelligibiles nō hūt de se forme eē ꝓput sunt in reb⁹ quaz sūt forme:⁊ ē sicut lumē:lumen enī fm quēdā modū eē formalis colorꝫ facit potentia colores eē actu colores sicut dixim⁹ supra:⁊ sic ille in/tellectus potētia itelligibilia facit actu itelligibilia per hoc ꝙ separet ea a mā:⁊ a ꝓditionib⁹ māe resplēdēdo super ea:sicut lumē respēdēdo sup colores facit eos re sultare in lucido. Hic aūt itellectus est etiaz sepatus Tex.⁊ cō.19. ⁊ imixtus ⁊ oīno ipassibilis ⁊ est suba que est actu:⁊ ideo in h ꝙ est sepatus ⁊ immixtus cōuenit cū intelle ctu possibili:in hoc aūt ꝙ est oīno impassibilis: possi/bilis aūt intellect⁹ patit quodāmō ⁊ differt fm aliq̄d ab ipso in h aūt ꝙ agēs actu ē:⁊ possibilis nō hz nām nisi qua vocat ⁊ ē possibilis intellect⁹ differt ab eo sim pliciter:⁊ h sic esse opz qz semp in omni nā in q̄ ē agēs ⁊ patiēs:opz ꝙ honorabilius sit agēs q̄ patiēs ⁊ illud qō est principiatū ꝓ suā formalē actionē honorabili⁹ ē

q̄ materia in qua ꝓncipiatur hoc quod ꝓncipiatur: differt autem hic intellectus a possibili qm̄ cum suum intelligere nihil aliud sit nisi q̄ suus intellectuale lumē imbuitur intellectis speciebus: ⁊ resplendet in eis non egreditur suus intelligere extra seipm: nō em̄ est differentia inter intelligens ⁊ intellectum in eo nisi sicut lumins in se: ⁊ luminis quo ibuti sunt colores ad actuz: ⁊ ideo fm actū sua sciētia est res scita ꝑut est scita: sed intellectus possibilis quādo intelligit ea que nō sunt ip semet intellectus: tūc sua scientia ⁊ suus scitū non sunt idem. Sic ergo in duobus differūt simplr intellectus agens ⁊ intellectus possibilis: ⁊ in tertio fm aliq̄d differunt ⁊ in duobus cōueniunt: ⁊ q̄ lumen intellectus agentis nō egreditur extra se hz ad aliud terminetur ⁊ hoc est ꝑpium intelligentiaꝫ separataꝫ: ⁊ maxime in telligentie prime ⁊ cause ꝓie ⁊ ideo quidā crediderūt eum nō esse partez anime sed esse spendorē resultantē in anima ab intelligētia separata ⁊ h̄ incōueniens est q̄ fm hoc in natura aīe nō essent ista duo ꝓncipia agēs. ⁊ patiēs ⁊ cum illa sint in omni natura ⁊ vlr ⁊ pticularr: virtutes.n. celestes sunt agentes: ⁊ elemētales sūt patientes ⁊ in semine ⁊ in oibus generatis est virtus formatiua faciēs ⁊ mā patiēs: ⁊ impossibile est ista ad eandem nām reduci ⁊ ideo manifeste errāt qui dicunt ista duo q̄ fm idez sint in anima sed differūt in hoc q̄ eadem forma fm q̄ est separata sit agēs ⁊ fm q̄ est icorporata sit patiēs qm̄ nos oñdimus supra q̄ anima non hz intellectū possibilē nisi inq̄tum est separata ⁊ h̄ cōcorditer dicunt phi omnes. Amplius autem in itelligētijs separatis sūt iste due differētie sicut dixit auerroys ⁊ omnes alij phi: q̄ nec aliter nec numerari possūt: nec itelligibilia habere ⁊ nō excipit ab his duabus differē tijs nisi sola prima causa q̄ nihil oino intelligit extra se ipsam: dicendū igitur q̄ ista sup duo radicant in anima quorum vnum est sicut forma ⁊ alterꝫ sicut mā: ⁊ placet nobis h̄ multum dictū auerroys in questionis theofrasti solutione q̄ quesiuit q̄liter differrent potētie materie: ⁊ potentia intellectus possibilis ⁊ dixit q̄ necesse ē alia esse ꝓncipia rerum corporeaꝫ ⁊ icorporearum. Corporee enim habent mām ⁊ formā: incorporee autem omnino sunt forme habent tamē in se id quod est vniuersaliter agens ⁊ id qō est possibile ⁊ h̄ cōuenit intelligentijs separatis oibus ⁊ ideo ꝙuenit eis reflectere lumen intellect⁹ sui supra se qō nō posset esse si esset tm̄ intellect⁹ agens in eis q̄ ille nō nisi spargit ad itelligibiles formas ⁊ reflectit in seipsū: ⁊ iō omne quod hz lumē intellect⁹ in se reflexuz est ꝙpositū ex his ꝓncipijs ⁊ sic anima rōnalis ⁊ est h̄ aliquid ⁊ nō est h̄ aliq̄d q̄ est h̄ aliq̄d eo qō est substātia perfecta formali ⁊ possibili patiente fm quid ⁊ non simpliciter. Non est autē h̄ aliquid q̄ non est h̄ perfectum ex mā ⁊ forma ⁊ est separata a formis intellectoꝝ: cum enim anima sit resultatio quedā lucis intelligētie sepate erunt in ipa duo necessaria: quorum vnū est forma lucis ⁊ alterꝫ est id i quo luꝫ recipitur ⁊ stat vt fiat ens aliquod nūdi: ⁊ ab h̄ esse anime fluunt due virtutes quaꝝ vna est intellectus agens qui causatur a luce recepta ⁊ alius est intellectus possibilis qui causatur ab eo in quo luꝫ recipit ⁊ in his duobus perfecta substātia existēs separata anima est substantia permanēs semp ⁊ nō corrupta p mortem corporis: sicut nos inferius oñdemus: cum autem sepatus ⁊ ūmixtus dicitur intellectus agēs ⁊ possibilis similiter h̄ erit eodē mō in vtroq̄ q̄ neuter eoꝝ est virtus in corpore: ⁊ ideo ūmixtus est vtercq̄ eoꝝ: similiter autem vtercq̄ separatus est a formis intelligibilium: ⁊ iō agēs vlr is est ad agēdū ⁊ possibilis vlr is est ad recipiendū qō nō posset eē aliquo mō si specificarent vt eēt ens aliqō: q̄ illud ageret forma sua tm̄: ⁊ ñ ad oia Ex his igit̄ pz que sit nā ⁊ q̄ agētis itellect⁹ ꝓprietates

Capitulum vigesimum de cōparatione intellectus possibilis ⁊ agentis ⁊ speculatiui.

Ex his autem facile aduerti potest q̄ duo sunt opera agentis quoꝝ vnum est abstrahere formas intelligibiles qō nihil aliud est nisi facere eas simplices ⁊ vles: secundum est illuminare possibilem intellectum sicut lumē se hz ad diafanuz q̄ opz q̄ species vlr is q̄ diu est vlr is semper sit in lumine agentis ⁊ ideo quādo recipitur in possibili intellectu opz q̄ in lumine agentis recipiat: ⁊ ideo oz possibilē illuminari lumine intellectus agētis: similiter aūt possibilis dupliciter hz cōparationē: cōparatur.n. ad agentē sicut ꝑplectus lumine suo ⁊ cōparatur ad formas ex fātasijs elicitas sicut motus ⁊ formatus ab eis q̄ forme sic speculate ab intellectu possibili vocātur intellectus speculatiuus: speculatiu⁹ autez etiā duo h̄ habet esse: vnuz quidem in lumine agentis quo efficit speculatiu⁹: alterum autem ex cōparatione reꝝ quaruz ipse est spēs: ⁊ quo ad hoc multiplicat ⁊ variatur fm potentiā ⁊ actū. Ex primo autem esse nō hz per mutationē sicut dixim⁹ supra. Et ideo quando cōparamus istos itellect⁹ ad se inuicē: tūc itellectus qui est fm potētiaz dictus tēpore prior est in idiuiduo quolibet: qm̄ prius intelligim⁹ in potētia ⁊ nō tm̄ operatur intellectus agēs adhuc in nobis aliquas intelligētias speculatiuas: postea autē crescentibus experimēto ⁊ tēpore incipit in nobis manifestari operatio intellect⁹ agētis per separationē intelligibilium: sed vlr iter fm subam cōparando possibilē intellectum ad agentē tunc nō ꝓcedit tēpore qm̄ si cōparentur isti itellectus nō ꝓut manifestantur in nobis: sz fm suas substantias tūc agens prior est acto ⁊ informās informato: sed fm hanc cōparationez non pōt dici q̄ possibilis aliquando intelligat ⁊ aliquādo non intelligat: sed potius semper intelligit q̄: fm hanc cōparationem nō cōiungitur nisi intellectui agentis cuius itelligere ē semp eo q̄ nō egreditur extra seipm sicut diximus superius: separatus.n. sic intellectus tā possibilis q̄ agēs q̄ etiam ꝓpositus ex vtroq̄ solūmodo est q̄ vere est ⁊ eternum est ⁊ nō q̄ aliquando est intellectus ⁊ aliquādo non est sicut est speculatio de rebus pticularibus: ⁊ iste sic separatus solus est ⁊ imortalis ⁊ perpetuus permanens apud aīam etiam quando fuerit exuta a corpore: qm̄ quod modo intelligit aliquando ⁊ aliquando non h̄ ideo est q̄ mouetur a fantasmatibus que sunt in potentia intelligibilia ⁊ ideo nō semp actu mouent: ⁊ ideo diximus supra q̄ non semp permanet taliuz intellectus: ⁊ ideo etiaz quando talis est in toto separat⁹ intellectus qui est cōuersio intellectus possibilis ad agētē qui totū intelligere suū hz intra seipm: tūc no reminiscimur q̄ reminiscētia fit per cōuersionē ad pticularia q̄ sunt in fātasmatibus ⁊ fit mediāte cogitatiua q̄ ē actus rōnis cōferētis de pticularib⁹ ⁊ h̄ nō hz itellectus possibilis p cōuersionē ad agētē: sz pot⁹ p ꝙuersionē ad fātasmata ⁊ ex illa pte ē vere passibil itellect⁹ sicut oñdim⁹ supius ⁊ fm h̄ corruptibilis ē hz in se sit ꝑpetua: sine h̄ tñ fātasmate ⁊ corruptibili itellectu cogitatio de pticularib⁹ nihil oino determinatū itelligit in pticularib⁹: ⁊ iō qñ ꝓtingit ipm separi ab actib⁹ viri um sensibilis aīe: tūc nec reminiscit nec imaginat: hz.n. suba ipsa rōnalis tota separet a corpe: tñ fm quasdam vires nō operat nisi in corpe: ⁊ iō cū nō est in corpore tunc nulla m

Tex. ⁊ cō. 20.

tunc nullã hꝫ opationẽ intellect⁹ fm ꝓuersiões ad illas fm ꝙam. Amplius aũt adhuc aliud est ꝓsideratiõe dignũ de istis intellectib⁹ qñ in veritate qñ intellect⁹ possibilis ꝓcedit de potẽtia ad actũ: tũc vtiꝫ reminiscẽtia ⁊ sensu ⁊ imaginatione ⁊ fantasia: qñ ex sensu accipit experiẽtiã: ⁊ experiẽtijs memoriã: ⁊ ex memorijs vle cũ aũt iã hꝫ sciam vocat intellect⁹ adept⁹ ⁊ tũc nõ idiget amplius virtutib⁹ sensibilis aie sicut ꝺ querit vbi culũ vt dicit auicẽ. ad vehẽdũ se ad patriã cũ puenerit ad patriã nõ idiget amplius vehiculo: possum⁹ igit dicere ꝙ sic sepatus intellect⁹ ꝺ hꝫ iã intelligibilia ⁊ nõ ꝓuertit nisi ad agẽtẽ ⁊ ad seipꝫ est tñ qõ est vere qz verissime est qõ ẽ denudatũ a mã ⁊ a mãe appẽdicijs: mãeni ꝓpt̃ priuationẽ ⁊ mutationẽ turbat vez esse ⁊ tũc ille adept⁹ intellect⁹ ꝺ in simplici ꝓsistit intellectu i⁹ motalis ⁊ ꝓpetuus est. ⁊ i illo nõ reminiscimur nec vtimur aliq̃ vtute sensibili qz intellect⁹ ꝺ vtiꝫ reminiscẽtia ⁊ cogitatiõe est passibilis ⁊ mutabilis: ⁊ qz passiuus ẽ corruptibilis ẽ eo ꝙ cõicat corruptibili: ⁊ corrũpit illo ite⁹ corrupto cũ sit in se ſba incorruptibilis. Sine hoc eni talis passiuus intellect⁹ nihil oino itelligit eo ꝙ ois nostra scia oriẽt ex sensib⁹ ⁊ iõ intelligere intellect⁹ possibilis post mortẽ est eq̃uocũ ad intelligẽ in vita qñ vtitur sensib⁹: ⁊ intelligẽ p⁹bitũ scie fm solã ꝙuersiõez ad agẽtẽ est eq̃uocũ ad intelligẽdũ accipiẽdo sciam p experimẽtũ ⁊ memoriã. Sic igit pz ꝙ intellect⁹ agẽs est forma possibilis: ⁊ sunt isti duo vnũ sicut cõpositũ: sed opatiõib⁹ sũt diuersi sicut patet ex oib⁹ prius habitis.

Tractatus tertius de anima de actionibus intellectus possibilis.

Cap. primũ de itellectu i diuisibiliũ diuersimode dcõz

Is aũt sic ptractatis de nã itellectuũ aie rõnalis videam⁹ de actib⁹ itellect⁹ possibilis qz sic meli⁹ adhuc declarabit de nã ei⁹: ⁊ qz prior est act⁹ intellect⁹ sup
b idiuisibilia q̃ sup cõposita ob hoc prio de actib⁹ intellect⁹ sup indiuisibilia est pscrutandũ. oẽ. n. qõ intelligit vt vnũ intelligit qz scire plura possum⁹ sil⁹ ⁊ semel hꝫ itelligẽ mime. oẽ ꝺ qõ itelligit itellr vnũ. est aũt vnũ qõ dicit indiuisũ qñ ꝓpõi opponit: ⁊ illud est incõplexũ. est ẽt vnũ qõ multitudini diuidentiũ oppositũ est ⁊ illud est ꝓtinuũ ⁊ est vnũ sicut rõe vnũ et hoc est vnũ forma ⁊ est vnũ qõ simplr est vnũ qõ ẽ impartibile fm rẽ ⁊ illud priuatõe ptiũ est vnũ: intellect⁹ ãt vnus act⁹ cũ sit vnũ de oib⁹ istis vn⁹ est. Indiuisibiliũ ꝺdẽ igit q̃ sũt incõplexa intelligẽtia siue intelligere qõ est act⁹ intelligẽdi in oib⁹ his est circa q̃ ñ est fm eo ꝙ sic inseri⁹ ostẽdem⁹ nũq̃ accidit error intelligibiliũ in intellectu: h ãt intellect⁹ vocat apud arabes ifor matio eo qõ intelligere talia est informari intellectum possibilez naturis formalib⁹ eor. intellect⁹ aũt cõplexorũ ꝺ est enuntiatõis vel cõpõis vocat fides p assensũ intellect⁹ ad talia: In qb⁹ igit intellectib⁹ iã falsũ est ⁊ verũ qz enũtiatiõe alicui⁹ de aliquo iã necessariũ est eẽ cõpõem alicui⁹ de aliquo qz vnũ incõplexũ cũ altero cõponit ⁊ aliud affirmat de ipso vel negat ab eo. talis. n. intellect⁹ sunt de eo qõ inest fm ꝙ inest ꝓdicatuz sbõ. vm. n. ⁊ falsũ nõ sũt nisi in respectu cõpõis alicui⁹ cũ alio vel diuisiõis alicui⁹ ab aliquo. Est ãt prior intellect⁹ incõplexoz q̃ cõpõis ⁊ quodãmõ cã ei⁹ ꝺ cõpõnis est quẽadmodũ ⁊ empe. dixit de nã indens ꝙ capita fm nãz germinauerũt ⁊ fꝫ germinoz nãz ⁊ sibi cõgruentiũ fuerũt prio sine cerutice: q̃ postea p amiciciam suis germanis ceruicib⁹ associata sũt: qñ amicicia ꝓmisit res germanas sibi in generatione rez. Sic. n. ⁊ hec

Tex. ⁊ cõ. 21.

separata ⁊ incõplexa intelligunt: ⁊ postea germana suis germãis cõponunt p intellectũ. ⁊ ab his q̃ nõ sũt germana diuidunt p negationẽ h⁹ ab h ẏbigratia incõplexũ qõ est assimetros ⁊ incõplexũ qõ est diametros cõiungit cũ dicit qõ diameter est assimeter. ⁊ hoz cõpositoz est ẽt intellect⁹ vn⁹ qñ nõ simplr accipiũt vt pla sic dicẽ enũtiãdo: hꝫ vt vnũ in altero vel vnũ ab altero. Et hec nõ sũt enũciata vt pla sic dicẽ enũciãdo ita itelligut. In his q̃ sũt incõplexa cũ intelligunt nullũ cõfingitur tps vel differẽtia tpis. Oim. n. taliũ intellect⁹ est p rei simplicẽ spẽm q̃ denudata est a ꝓditiõib⁹ mãe quarũ vna est mot⁹ ⁊ altera tps: ⁊ iõ taliũ intellect⁹ abstrahit ab oi ria tpis. Cũ autẽ p ꝓpoez vnũ de altero signet licet in re nõ sit cõpõ hꝫ vno vni⁹ cũ alio nisi fm modũ cuiusdã eẽ qõ hꝫ vnũ in alio ⁊ h eẽ significat ẏbũ notãs cõpoez: ⁊ qz signat in actõe eẽ iõ opz ꝙ figuret ria⁹ aliquã eẽ. n. tale mẽsurat tps. Et iõ intellect⁹ intelligẽs factoz fuit sine ꝑteritoz ⁊ futuroz hꝫ eẽt vt si nõ albũ albo cõponit vez ãt qñ cõponit cũ eo qõ hꝫ vitatẽ est albũ ⁊ h ꝓtingit hꝫ qualꝫ ria⁹ tpis. Nõ. n. solũ falsũ ⁊ verũ est fm pñs tps vt si dicat qñ cleon est alb⁹ vel nõ est alb⁹: hꝫ ẽt qz erat alb⁹ ⁊ qz erit alb⁹ vel nõ erat alb⁹. in oib⁹ ãt his ꝓpõnibus hꝫ verũ ⁊ falsũ a re causet: tñ ꝓpõ ꝙ certo in aia est cõponẽte. qz tria sũt in ꝓpõe. s. sbm ⁊ ꝑdicatũ ⁊ ꝓpõ media: ⁊ tñ due sunt in re res videlz cui aliqd inest ⁊ qõ iest ⁊ vnũ ineſt alteri sine medio. ⁊ iõ nihil in re rñdet cõpõi nisi ipsa vnitas duoz vnitoz hꝫ cõpõ est in aia vniente q̃ accipit prio diuisa ⁊ postea ꝓponit flim eẽ verũ cũ sint relati oẽs vniuscuiusq; relatiuoz. ⁊ iõ sũt in re sic i cã efficiẽte: in aia ãt sũt sic in sbo. in aia ãt dico eẽ qõ est in ꝓpõe quã facit aia in voce ãt sunt sicut in signo. Quicquid ãt de his sit sciẽdũ est hic ꝙ q̃cũq; cõtingit dicere in cõponẽdo ꝓtingit ẽt dicere in diuidẽdo: hꝫ cũ cõponit aia tũc cõponit diuisa ⁊ cũ diuidit tũc diuidit cõposita: ⁊ iõ añ oẽm aie ꝓpõez est diuisio ⁊ añ oẽm diuisionẽ est cõpõ. Est ãt in diuisiõe cõpositio q̃ diuisio non tat qñ vnũ negat ab altero ⁊ sic ⁊ diuisio ⁊ ꝓpõ aduenies cõposita ⁊ diui⁹a referunt: ⁊ in illo vt vnũ vel vnita intelligũt: ⁊ inde vnũ cõpositũ facẽ intellect⁹ cõponẽs in vnoquoq; diuersoz pri⁹ ⁊ postea cõpositoruz. Indiuisũ aũt vnũquodq; aliqñ vocat indiuisibile sic ꝓtinuũ est vnũ: eo ꝙ est indiuisũ. Indiuisũ. n. ꝺuplr dicit potẽtia videlz ⁊ actu indiuisũ. n. actu est ꝓtinuũ hꝫ potẽtia sit diuisũ ⁊ h tale itelligibile nihil ꝓhibet vna simplici actiõe intellect⁹ intelligi: sic ẽ diuisibile: ⁊ h qñ intelligit lõgitudinẽ ⁊ illi⁹ cã est qñ nõ intelligit lõgitudinẽ p ptes q̃ potẽtia sũt i ipsa accipiẽdo eã hꝫ potiꝰ p vnã simplicẽ spẽz lõgitudinis q̃ ẽ forma vni⁹ q̃ vnit oẽs ptes lõgitudinis faciẽdo eas vnũ in eẽ i actu. actu aliter. n. vna lõgitudo indiuisibilis est: ⁊ iõ in tpe vno vel in momẽto totã p spẽz lõgitudinis intelligit ꝙ sil⁹ est in itellectu ꝓtinuoz sic tpis ⁊ alioz: qz tps sil⁹ est i diuisibile actu ⁊ potẽtia diuisibile est: sic ꝓtinua lõgitudo. vñ hꝫ vtranq; ptẽ habeãt añ ⁊ post: tñ qz intellect⁹ nõ accipit ꝓtinuũ p ptes hꝫ p spẽz totiꝰ: q̃ nec ptiũ q̃ dã est nec ptes oẽs: hꝫ q̃ditas vni⁹ in actu diuisi existentis iõ vna ⁊ simplici actiõe intellect⁹ intelligit. Nõ. n. ꝓtingit dicere ꝙ p vtrũq; istoz intelligit p mediũ qz id qõ intelligit p mediũ sui sic p ptẽ h est diuisũ in actu. nõ. n. hꝫ mediũ actu nisi diuisũ in actu hꝫ illud ꝓtinuũ nõ est diuisũ: ita ꝙ ptes eiꝰ seq̃strate sint seoꝛsũ nisi potentia. res aũt p qõ ẽ in potẽtia nõ intelligit: hꝫ p id qõ est i actu. Si ãt intellect⁹ est vtrũq; intelligẽs seoꝛsũ h est per ptẽ extra ptẽ tũc ẽt tps intelligẽdi vnũ diuidit a tpe in

Tex. ⁊ cõ. 22.

Tex. ⁊ cõ. 23

telligẽ di alter. Qñ qñ itelligit partẽ vnã tũc in eodẽ mometo nõ intelligit alter. tũc. n. intelligere est in tpe qõ ẽ sicut intellect⁹ ẽ: in lõgitudine ãt diuisa diuisũ est intelligẽ: g̃ in tpe diuerso pficẽ ⁊ intelligẽ ẽ vn⁹ ⁊ alter/ius ptis. Si aũt intelligit lõgitudinẽ sicut vnũ in actu qõ ẽ ex vtrisq; ptib⁹ q̃ sũt in ea potẽtia solũ: tũc ẽt itel/ligere ẽ in vnico tpe qõ ꝓportionat intellectui lõgitudi nis ex vtriusq; ptib⁹ cõposito. ⁊ hoc ẽ vnicũ ⁊ indiui/sũ tps intelligẽdi. Quia vo nõ solũ ẽ aliq̃d indiuisũ q̃titate q; actu ẽ q̃titas vna: ſz aliq̃d dicit specie indiui sũ: qõ formal⁹ ẽ vnũ sic caro ⁊ lignũ: lz sit indiuisibile nõ potẽtia ⁊ p se sic q̃tũ: ſz p accns eo q; ẽ forma ei⁹ qõ idiuisibile ẽ p se: ⁊ illo diuiso accidit illud diuidi: sic di uiso ligno spes ⁊ forma diuidit p accns: tñ illud qõ p accns sic diuisibile ẽ spes ⁊ forma idiuisibile ẽ ꝯ q; ip sum indiuisibile sic vnica intellect⁹ actiõe itelligit ⁊ in spẽ idiuisibili vnica. Hãc ãt vnicã itellect⁹ actõez q̃dã vocãt idiuisibilẽ aiaz: eo q; in tali: vt ita dicã itellectõe aie p diuersos act⁹ nõ diuidũt talia: cũ sint diuisibilia p accns diuisiõe sui sbi ⁊ nõ iq̃tũ sũt h q; sũt p formas suas sic q̃ sũt q̃ditates sbiectoz taliũ: h igit qõ itelligit sbm ẽ diuisibile: ⁊ si diuidat: tũc ẽt tps itellectiue diui/dit: qz in plib⁹ tpib⁹ itelligit ptita ⁊ diuisa ꝯ actũ: ſz nõ itelligit ea sic: ſz poti⁹ inq̃tũ forma ⁊ spes: h tñ nõ ẽ se/parabile ab eis: qz tales spes pbice ꝯ roez nõ sepant ab eis cũ mãz in sua rõne ꝓcipiãt ⁊ h idiuisibile facit talia vnũ: ⁊ itellectũ eoz facit vnicũ ⁊ idiuisũ: ⁊ tale idiuisi bile qõ ẽ forma facit in lõgitudinẽ vnã lz sit diuisibilis potentia. tale. n. vniẽs qõ ẽ forma ⁊ spes ꝯ sili⁹itudinẽ vnã ẽ in oi ꝓtinuo siue illo positiõez bẽat i ptib⁹ vt lõ gitudo: siue nõ bẽat positiõez in ptib⁹ sic tps: lz aũt ta/lis forma ꝯ eẽ nõ sit sepabil⁹ a mã quã vnit: ⁊ sit idiui sibilis p accns diuisiõe subi tñ simpl⁹ ꝓcep⁹ ei⁹ ẽ vtis: nec ẽ diuisibil⁹ nec sepabil⁹ a mã. oẽ. n. qõ itelligit denu/datũ ẽ a mã ꝯ q; ipa ẽ idiuiduas: sic oẽ vle sepat a pti culari: põt tñ rõ diffinitiua eẽ i se ꝓcipiẽs mãz: ſz illa nõ erit idiuiduas: ſz erit q̃si dria ꝓstituẽs ipaz formã: qz nõ ẽ solũ mã ſz poti⁹ cã ei⁹ sicut qñ diffinies carnẽ dico q; ẽ mediũ in tactu ex ca. ⁊ fri. ⁊ hu. ⁊ sic: ⁊ sic ꝓportiona bilit notando cõmixtũ ca. ⁊ fri. ⁊ hu. ⁊ siccũ non dico simplicẽ mãz ſz ẽt cãz effectiuã cõmixtiõis carnis: mul titudinẽ g̃ itelligit cõponibiliũ. itellect⁹ vn⁹ vniuoce cõ põis ⁊ mlitudinẽ potẽtialẽ accipit intellect⁹ vnic⁹ vni uoce act⁹ ⁊ mlitudinẽ ptũ mãe ⁊ sibi accidit vnic⁹ itel lect⁹ vniuoce spẽi ⁊ forme. Jd ãt qõ simplr idiuisũ ẽ sic pũct⁹ ⁊ vnitas. ois. n. pũct⁹ diuisio ẽ: ⁊ nõ diuisibile: diuisio. n. sp fit i pũcto: ⁊ tñ nũq; diuidit: oẽ ãt hmõi i/diuisibile ꝯ q; ẽ idiuisibile: noie ꝓuatio mõstrat esse idiuisibile: sic dicim⁹ q; pũct⁹ ẽ cui⁹ps nõ ẽ: ⁊ sic ẽ i oi/b⁹ alijs simplr idiuisibilib⁹: sic vnitas ẽ: ⁊ sic ẽ nũc. Qñ eni illa sumũt vt ꝓuatio suaz q̃titatũ tũc nõ acciptũt in se: ſz in suis q̃titatib⁹ qs ptcipãt sic pũct⁹ ẽ termin⁹ linee: ⁊ vnitas in aggregatiõe nũeri: ⁊ nũc in ꝓtinuatio ne ꝑteriti ⁊ futuri: ⁊ tũc nõ nosceret noie rõne ꝓuata qñ aũt ꝯ se accipitũt ꝓuatiõis noie monstrant: ⁊ tũc ẽt vt ꝓuatiões p suos habit⁹ oppositos intelligunt: ⁊ hec sũt intelligibilia q̃si reflexa ⁊ vna ⁊ silis rõ ẽ in itel lectu oiuz illaz ꝓuationũ: nisi eni ita diceremus: quõ possemus dicẽ q; intellect⁹ cognoscat maluz: qõ ꝓtiua/tio est: ⁊ ignorãtia q̃ ẽ ꝓuatio sicut alibi mõstratũ est. Jn oib⁹ intelligibilib⁹ oz intellectũ potẽtia primũ esse cognoscẽtẽ: ⁊ cognoscibile postea esse in ipo ꝯ actuz ipo intellectu eodẽ remanẽte. Qñ sicut. s. oñ din⁹ itel lect⁹ possibil⁹ diuersificat p intelligibilia: sicut mã diuer sificat p formas. Et iõ accipiẽdo cognoscibile accipit

Tex. ⁊ cõ. 24.

Tex. ⁊ cõ. 25.

aliq̃d extra seipm. Si aũt alicuius itellect⁹ nullũ hz oi no ꝓtrariũ: ſz intelligibilia oz q; ille p aliqõ cognoscat qõ nõ hz ꝓtrariũ: ⁊ h intellect⁹ ille q̃ rõ ⁊ cã est intelli/gibiliũ: ⁊ ille cognoscit seipm ⁊ cognoscẽdo se cogno/scit alia ⁊ illud intelligere nullo mõ egredit extra se ⁊ cũ sit ratio oium sicut ars artificiatoz oz ipz esse sepa/ratũ ab oibus: ⁊ erit semp in actu ⁊ nũq; in potẽtia: eo q; intelligere suũ nũq; egredit extra se: sibi. n. semp est pñs: ⁊ h est intellectus intelligibiliũ subaz separatoz̃ ⁊ maxime intellectus cause prime.

Capitulũ secundũ ⁊ quis intellect⁹ est semp verus ⁊ qs aliq̃n verus aliq̃n falsus: ⁊ q; actus sensus ⁊ intel lectus sunt actus perfectus ⁊ motus simplices.

a Mplius aũt intelligibilia inuenimus diuersi/ficata: quoniã queda sunt composita: qz aliud dicit de aliquo quã compositionẽ in eis facit intellectus: lz faciat eã fm rei congruẽtiã: ⁊ quãdo ali quid dicit de aliquo sicut affirmatio vel diuidit vnum ab alio sicut negatio: oportet q; ois talis cõpositio sit vera aut falsa: sed nõ ois intellectus est verus aut fal/sus: qz sicut sensum inuenimus variari circa sensibilia: ita intellectũ circa intelligibilia: sensus enim qñ est sen/sibilis p se: q; de natura sua facit sensum: ⁊ est causa sen sibilitatis: aliter est q; qñ est sensibilis p accidens q; de natura sua nõ facit sensibilitatẽ: ita etiã de intellectu in/telligibiliũ: intellectus. n. speculatiuus q̃ de natura sua speculatiuus est aliter se hz q; ille q̃ est intellectus p ac cidẽs: vle autẽ simpliciter de natura sua est intellectus speculatiuus: quoniã hoc est motiuũ intellectus possi/bilis: sicut sensibile proprium est motiuũ sensus. Cõposi tio aũt intelligibiliũ accidit ex cõuenientia rerũ: ⁊ hoc nõ mouet intellectũ fm q; huius est: ⁊ ideo intellectus q̃ simplex ꝓceptus est: est ciusdẽ qõ est res ⁊ forma sub stãtialis qua aliq̃d erat esse: hoc ẽ quo erat esse semper ⁊ perpetuo esse aliquid: qz per formã substantialẽ om/ne qõ est aliq̃d: aliq̃d ⁊ substantialiter est. Et hic intelle ctus q̃ ꝓprie ⁊ per se intellectus est: semper est verus veritate rei: fm q; verũ dicimus id qõ vere est: ⁊ veram habet essentialitatẽ: ⁊ nõ decipit intellectus circa id: ⁊ hic intellectus nõ est aliquid de aliquo sed simplex rei conceptus per formã suã. Sicut enim videt q; proprium obiectũ visus semper est verũ ⁊ nõ decipit visus circa id: sed nõ semper verũ est quãdo visibile componit cũ aliquo: sicut fit in visibili per accidens vel cõi. nõ enim semper est verũ q; albũ quod videt sit homo: vel non sit homo: quãdo visus dicit albũ esse hominẽ: vel quã do dicit nõ esse hominẽ. Similiter est de intellectu qñ intellectus qui nihil habet nisi simplicẽ conceptũ men tis: semper verus est: componẽs aũt non semper est ve rus: quãdo accidit intellectui intelligibile per accidẽs: sicut sensui sensibile per accidẽs: ⁊ ideo in illo falsificatur intellectus ipsaz. Quecũq; aũt sine materia sũt: si cut sbe separate: intelligunt res per simplices rerũ q̃d/ditates: ⁊ ideo nõ falsificat intellectus ipsaz. Quecũ/q; aũt vnũ realiter in esse aliquãdo accipiunt: nõ opor tet q; hoc fiat p acceptionẽ rez ⁊ differẽtiaz ⁊ ꝓueniẽ tiã ipaz vl eoz particulariũ. Et hoc accidit itellectui p extẽsionẽ sui ad sensitiuas vtutes: ⁊ i tali cõpõe ⁊ di/uisiõe frequẽs icidit mẽdaciũ. Jn talib⁹ ãt sepatis q̃ nõ habẽt ꝓtrariũ in suis intelligibilib⁹ eo q; itelligibi/le nullũ extra se recipiũt idẽ ẽ hz actũ scia eoz cũ re sci ta: ⁊ h maxie in itellectu cause prime ẽ verz q; illa oino simplex est ⁊ suũ intelligere ⁊ suũ intelligibile cũ suo intellectu sunt idẽ oino: in aliꝭ autẽ intelligentijs que sunt inferioris ordinis etiam verum est: sed plus diffe/

Tex. ⁊ cõ. 26.

Tex. ⁊ cõ. 27.

rentie

rentie inter suū intelligere ⁊ suū intelligibile ad suū intellectū: hec aūt differētia in pte superi⁹ posita est: ꝫ ad plenū etiā subtiliter hꝫ dici in scia diuina: scia aūt nostri intellect⁹ est pr⁹ in potētia q̄ in actu: ⁊ sicut dixim⁹ superi⁹ q in īdiuiduo q̄libet prior est potētia q̄ actus vl̄r aūt loquēdo ⁊ simplr: tūc prior est scia in actu q̄ in potētia ⁊ tpe: sicut superi⁹ dixim⁹ q est in potētia nūq̄ fit in actu nisi ex eo qđ est i actu: ⁊ iō in intellectu mot⁹ taliū etiā prior est intellect⁹ agēs ⁊ habit⁹ primoꝝ principioꝝ q̄ scim⁹ per nāz inq̄tū terminos cognoscimus hec enī principia sūt q̄si instrumēta qb⁹ intellect⁹ agēs educit possibilē de potētia ad actū. Et h̄ instrumenta determinata ex determinatōe sensibiliū oriūt exprimētis ⁊ memoriis mouentib⁹ possibilē intellectū: ⁊ sic acq̄rit hāc sciam ⁊ illā: in tali aūt motu intellect⁹ q̄ est simplex receptio intelligibiliū: sine motu ⁊ trāsmutatōne ꝓsideratōe dignū ē q̄liter differt ab alīs motib⁹ phīcis

Tex.⁊ cō.28. In sensu enī expresse videt q sensibile est agēs in sensitiuū ex potētia existēte in h̄ q sit actu ens: ⁊ videmus q id quod est sic agens in actu ipsuꝫ sensibile nihil patit oīno etiā qñ recipit a sensu nō abiḡit aliq̄d a sensu nec progredit de forma in formā fluendo quēad modū forma generata i mā. In motu aūt phīco ⁊ agēs patit aliq̄d a patiēte: ⁊ qñ patiēs recipit eā qđ agēs cōtinue fluit de forma in formā quousq; venit ad pfectionē pfectio mot⁹: ⁊ iō dixim⁹ in phīcis q mot⁹ phīc⁹ ē iperfect⁹ act⁹ existētis in potētia ꝫm q ē in potētia: vñ qñ sensibile mouet sensuꝫ oꝫ q alia sit hec spēs mot⁹ a motu phīco: cū duo sint in diffinitōe mot⁹ phīci cū dicit act⁹ impfect⁹: alterū eoꝝ accidit motui ⁊ non est de ēntia sua q videlicꝫ est iperfecti: ex sui aūt nā cōuenit ei esse actū: ⁊ ideo qñ nō est iperfecti tūc est act⁹ perfect⁹. Sic aūt est qñ est act⁹ sentiui a receptōe sensibilis. Ille enī est act⁹ simplex ⁊ iō nō fluens de forma in formā: ⁊ iō est act⁹ pfect⁹: ⁊ nullo mō vlterius ad aliq̄d in potētia existēs: multo magis aūt hoc in intellectu: qñ supra oñdim⁹: qñ impassibilitas intellect⁹ in receptōe intelligibiliū maior est q̄ impassibilitas sensus in receptione sensibiliū. Et ideo sentire ⁊ intelligere simile ē actui q̄ est dicere solū siue aliq̄d enūciare verbis qz in actiōe q̄ est dicere statum est actio cōpleta absq; eo q p̄cedat ipsuꝫ actio diminuta: sicut fit in motu phīsico in q̄ diminut⁹ act⁹ continue precedit cōpletuꝫ quousq; compleat totus mot⁹: dicens aūt exprimit dictū simplici actione: ⁊ sic est sentire ⁊ intelligere plus q̄ sentire: ⁊ hoc precipue est verū de motu simplicis. Simplicē aūt sensum ⁊ intellectū voco sensum sensibilis p se: ⁊ intellectū per se: ⁊ nō ꝫm accidēs intelligibile.

Cap.iij.q est idē intellect⁹ cōponēs ⁊ diuidēs intelligibilia: sicut est idē sensus cōis.

Um aūt determinatū est aliq̄d esse cōferēs si/
c ue letū aut aliquid esse incōueniens siue tri/
ste tunc est sensus per accidēs aut intellectus per accidens: quia tūc aliq̄d firmat aut negat cōponēdo vnū cū altero vel diuidendo vnū ab altero: ⁊ tunc aut mutatur per appetitum ⁊ motum si determinant aliquid letū: aut fugit propter appetitū ⁊ motū: si determinant aliquid triste: ꝓferentia aūt facientia letitiā ⁊ inconueniētia facientia tristitiā sunt cōmunia: ⁊ sūt

Tex.⁊ cō.29. circa sensibilia tm̄. Et ideo oꝫ q due passiones aie ꝫm quas est letari ⁊ tristari sit quoddā agere appetit⁹ ⁊ motus quidā appetit⁹ aie qui motus fit sensibili mediante qō sit aut bonū aut malū: aut aliq̄d hmōi cōueniens vel incōueniēs ad letitiā vel ad tristitiā: que est ꝫm sensibilem animā: ⁊ ideo Plato dixit q oīs delectatio ⁊ tristitia sunt generationes facte in sensibilem animā: ⁊ verū est quod dicit de delectatione habente contrariū. Si aūt est aliqua delectatio in cōtēplatione cius quod diameter est assimeter coste: illa non habet contrariū: ⁊ non est anime sensibilis. Et de illis in ethicis erit querendū. Sed hoc qō hic est sciendū est q̄ letitia ⁊ tristitia in sensibilibus sequitur fuga ⁊ appetitus: ⁊ per appetitū motū: fuga aūt ⁊ appetit⁹ ideo sunt in prima radice sua ꝫm actū: qm̄ vna pars que est appetitiua siue motiua pars agitat: vna enim pars aie est que presens delectabile appetit ⁊ tristabile presens fugit: presens autez est appetitus vniuersalis fuga ꝫm actū: quia contraria sunt eiusdē potentie: ⁊ ideo idem est fugere ⁊ perseq̄: ⁊ nō alterū appetitiuū ⁊ fugitiuū: neq; ab inuicē oīa ista sunt altera nec a sensitiuo. Qō autē idem est esse appetitiuū ⁊ fugitiuū: dico in cōmuni: quia vtrūq; appetitiue anime ⁊ vtrūq; est pars anime sensibilis. Sed esse istarū viriū aliquādo differēs est: sicut differunt partes appetit⁹ que sunt irascibilis ⁊ cōcupiscibilis de quib⁹ nos inferius prosequemur: cuz de motiuis partibus anime tractabim⁹. Sed hoc Tex.⁊ cō.30. quidē notandū est q anime intellectiue sunt fantasmata mouentia intellectū: sicut sensibilia mouent sensum. Cū aūt se extendit cogitans intellect⁹: ⁊ determinat affirmādo vel negādo bonū vel malū: tunc sequit fuga vel persecutio: intellect⁹ aūt appetibile determinās se habet in rōne vtentib⁹ sicut extimatiua in nonvtentib⁹ rōne. Ex hoc apparet q in talib⁹ nequaq̄ anima intelligit rōnalis sine fantasmate ex quo vniuersale elicitur: ⁊ est vnus intellectus cōparans ⁊ diiudicās oē quod mouet cū fantasmatibus. Sicut enī dixim⁹ superi⁹: q aer imutatus a medio hui⁹ fecit pupillā agēdo in eā spēm sensibilem quā recipit a re ipsa: ⁊ pupilla alterū est ab aere a quo mouet. Et silr audit⁹ habet suū motiuū: ⁊ similiter oīs sensus: sed alterū sensitiuū quod vltimū dicit: qz vltimo venit ad ipsum: primuz aūt dicitur eo q ibi est fons ⁊ origo sensibilis virtutis est vnū formale ad quod terminat sensus particularis ⁊ q vnū sensitiuū est vna medietas omniū sensibiliū: sicut etiā ostendim⁹ superius: sed plura est ꝫm eē particulariū sensuū qui ad ipsum terminantur: primus enī dictū est q vno ⁊ eodē discernit: ⁊ quid est illud qō discernit: ⁊ quid differt dulce ⁊ calidū. Sed nūc dicēdū est quia est vnū aliquid quod est primū ⁊ vltimū sensitiuū quod est sic vnū: sicut terminus ad quem diuersa terminātur est vnū: sicut punctū centri est vnū ad qō linee terminantur a circūferentia venientes. Et similiter intellectus est vnus ad quē omnis mot⁹ fantasmatū terminatur: ⁊ est formalis respectu fantasie: sicut et fantasia formalis est respectu sensus cōmunis: ⁊ sensus cōmunis respectu sensuū particulariū: hec autem vera sunt de intellectu: siue fantasmata ipsa moueant: siue moueant intentiones boni vel mali ex fantasmatibus elicite.

Cap.iiij.q eadez est analogia fantasmatū ad intellectum que est sensibilium ad sensitiuū.

St aūt eadē prorsus analogia ⁊ idē nūer⁹ sen
e sibiliū pluriū cōpatoꝝ ad sensitiuū vnuz qō Tex.⁊
facit inter ea cōparationē ⁊ fantasmatū pluriū cō.32.
ad intellectū vnū qō facit inter ipsa p rōnes cōpatōnē nihil enī oīno differt opponere ab aliq̄ dicēte ⁊ q̄rēte q̄liter iudicat ea q̄ sunt silia gnē als dissimilia: sicut ea q̄ sunt vni⁹ generis ⁊ potētie quō idē iudicat album ⁊ nigrū: dicem⁹ q iudicat ea sicut vltima virt⁹: ad quaz

terminat mot⁹ albi ⁊ nigri. Et sil̄r si q̄rat aliq̄s quō idē ē iudicās id qō est ex fātasmate albi: ⁊ ex fātasmate nigri: dicem⁹ sil̄r sic vn⁹ ⁊ idē termin⁹ ad quē vltimi ꝓueniūt mot⁹ vtriusq; qm̄ sic se hn̄t res sensibiles ad sensitiuū vltimū: ita se hn̄t diuersa fātasmata ad intellectū vnū vltimū. Si enī. d. sit dulce ⁊. c. amarꝫ quo ad hoc ꝙ sit sil̄itudo ⁊ spēs dulcis ⁊ amari. c. in fantasia. a. oūt sit res sensibilis alba: ⁊. b. sit res possibilis nigra: ⁊. c. in fātasmate se hꝫ ad. d. ⁊. a. aut ad. b. tūc oꝫ ꝙ cum sit fantasma amari ⁊. d. ꝙ sic. a. c. ⁊. d. dulcis. a. ⁊. b. se hn̄t mouendo sensitiuū vltimū vnū: ita. c. ⁊. d. se habeāt ꝙ moueāt intellectū idē ⁊ ꝓmutabiliter: sic ē ⁊ q̄dām̄ q̄ ad h̄ ꝙ sicut se hn̄t spēs in fantasmate mouētes intellectū ita se hn̄t sensibilia mouētia sensū. Et adhuc sicut se hn̄t spēs quorūdā sensibiliū ad ipsa ⁊ ecōuerso: ⁊ h̄ cōtingit ꝓpter h̄ ꝙ fantasia est mot⁹ a sensibili fm actū fact⁹: ⁊ iō oꝫ ꝙ in fantasmatib⁹ sic sit sicut in sensibilibus ⁊ ecōuerso. Si enī sunt sensibilia eadē in genē vel diuersa: ita erūt etiā fantasmata mouētia intellectū: si g̃. c. ⁊. d. q̄ sunt fantasmata cōpos̄ita sūt eiusdē generis ⁊ eiusdē sensus: sic se hn̄t mouēdo intellectū sicut. a. ⁊. b. mouēdo eū idē sensuꝫ: ⁊ tūc oꝫ ꝙ sint vnū ⁊ idē quo ad h̄ ⁊ ab eadē virtute appr̄hendunt: licꝫ eē virtutis illi⁹ fm ꝙ refert ad h̄ fantasma ⁊ illud: nō sit idē etiā sic dixim⁹ ꝙ est ꝓximū sensitiui nō est idē qñ cōuertitur ad vnū sensibile ⁊ aliud: sicut dixim⁹ ꝙ esse cētri nō ē idē fm ꝙ refert ad vnā lineā ⁊ ad aliā: h̄ ät mō pꝫ sil̄itudinē esse vnā in oīb⁹ fantasmatib⁹ ⁊ in sensibilib⁹: ⁊ in nūero ⁊ in analogia. Eadē aūt rō est si accipiant sensibilia ⁊ fantasmata diuersoꝝ generꝫ: diuersoꝝ ät generū sunt sicut supra oñdim⁹ in secūdo q̄ sunt diuersoruꝫ sensuū: si. a. ꝺdē sit dulce. b. vō sit albū: g̃ ex his apparet ꝙ intellectꝰ intelligit ⁊ accipit spēs q̄ sunt in fātasmatib⁹. Hoc ät nō ꝝmō vꝝ est de fantasmatib⁹ q̄ a sensu sunt accepta: sꝫ etiā de intētionib⁹ ꝙuenientis ⁊ icōueniētis q̄ cū sensibilib⁹ accipiūt̄ q̄ nata sunt mouē appetitū: sicut enī in fantasmatib⁹ determinat de ꝙueniēti ⁊ incōueniēti ꝑ rōnē: sic decernitur inimicabile vel sensibile. Et iō hō extra sensuꝫ fm actū exiēs qñ videt licꝫ sensibile nō sit pñs cū sit in fātasmatū motib⁹: tūc mouet ꝑ terroꝛē vel gaudiū: nō ꝝm sōniādo sꝫ etiā vigilādo aliq̄n: ⁊ h̄ signū est ꝙ qñ aliq̄s ē sentiēs fꝫ rerū pñtiā qō est fugiēdū: verbigrā ꝙ videlꝫ q⁹ ignis ē incēdēs edificia in q⁹ hītat: h ei vt fugiēdū cogīcit cōiter oīs hō videns illud: q⁹ oīs videns illud fugit: ꝓpter hoc qō dicit in oratione: nā tua res agit parieꝫ ꝺū ꝓxim⁹ ardet: h enī inq̄tū videns mouet ad fugā. Sil̄r ät q̄cūq; videt hostes ⁊ sentit qm̄ plia sūt siue resistēdo siue fugiēdo mouet: etiā sicut se hꝫ in sensibilib⁹ ⁊ sensu: sic se hꝫ in fātasmatib⁹ ⁊ intellectu in hoīe vel in fātasia rōcinat tā̄ꝙ videt ea cozā oculis suis: ⁊ deliberādo determinat futura bona vel mala ad pñtia fātasmata: sic ꝑcipue faciūt melācolici ⁊ dormiētes in sōnis: sic enim in sōnis ad imagines mulieꝝ mouēt mēbra ad coitū: ⁊ pficit delectatio ac si eēt res pñs: ꝓpter quā spēs talēs ipz̄imant in cozpa: q̄cūq; enī in fātasia est cōueniens forma vel discōueniēs cozpi: statim virtutes q̄ sūt affixe mēbris mouēt cozp⁹ ad inducēdū illā. Et iō aliq̄ facti sūt leprosi ⁊ aliꝫ infirmitatib⁹ detēti ꝙ imaginatōib⁹ lepre frequēter detinēt vl̄ alteri⁹ infirmitatis cū in fātasmatib⁹ dicat determinādo aia aliq̄d esse tā̄ꝙ letū vel tanꝙ triste: ⁊ si nō sit fm esse: tñ fugit tūc a tristi aut imitat letū: ⁊ vl̄ sic est in oī actōe: ⁊ actionē voco qō actuale pōt agi ꝑ nos sic sunt oīa q̄ ad delectatiōes vel tristicias ptinēt: vel ad cōicationē vite aialiū inter se. Si ät vꝝ ⁊ falsuꝫ accipiat sicut actu: ita ꝙ nō sint accepta in reb⁹ actualib⁹ ꝑ nos: q̄ dicunt ꝓterita: tūc ad huc sunt in eodē genē: qm̄ sunt cognitiones in fātasmatib⁹ accepte: sicut ⁊ bonū ⁊ malū actibilia ⁊ ꝓterita: sꝫ in eo qō simpl̄r est vꝝ ⁊ falsuꝫ differt a bono ⁊ malo q̄ ad gen⁹ cogitationis: qm̄ simpl̄r vꝝ non est in his q̄ sp ⁊ vbiq; sunt vera q̄ sunt vl̄ia: ⁊ h̄ nō sunt in fantastica cogitatōe vel cognitōe sꝫ intellectuali potētia. Sil̄r ät de ꝓrio qō simpl̄r est falsuꝫ: q⁹ h̄ est qō vbiq; ⁊ sp ē falsuꝫ sine hic ⁊ nūc: differūt ät vꝝ ⁊ falsuꝫ a bono ⁊ malo q̄ in q̄dā sunt ꝙ sit agibile per nos: erit q̄dē verū ⁊ falsuꝫ in fantastica cognitōne sꝫ nō bonū ⁊ malū: pꝫ igit ꝙ in oīb⁹ quoꝝ spēs est in fantasmatib⁹: sic in physicis ⁊ ethicis analogia est inter sensibilia ⁊ sensum ⁊ fantasmata ad intellectū fātasticū cōparata.

Tex. ⁊ cō. 33.

Tex. ⁊ cō. 34

Cap. v. de intellectu mathematicoꝝ ⁊ diuinoꝝ.

Ed de his q̄ sunt abstractōe dicta sic̄ mathematica q̄ in diffinitōe sua nō ꝓcipiūt māz sensibilē: videt fortasse alicui ꝙ nō sit talis analogia. Sz sciendū ꝙ oīa talia intelligit ⁊ accipit intellectus per sensum. Sicut enim accipit intellectus in hac mā sensibili q̄ est caro nasi: eo ꝙ coniūcta est per eē ⁊ diffinitionē cū mā sensibili: ita accipit separata mathematica in fātasmate: eo ꝙ ꝑ eē ꝓiūcta sūt māe sensibili: licꝫ ꝑ abstractōnē vel diffinitionem sint abstracta. Cū enī intelligit simū qō in sua diffinitōe carnē nasi cōcipit: oꝫ ꝙ illud nō separatū accipiat ꝑ diffinitionē. Inq̄tū ät accipit gen⁹ suū qō est curuū in sua rōe nō accipit carnē nasi: eo ꝙ fm vnā rōnē saluat in q̄libet mā tūc intelligit h̄ sine intellectu carnis. Et q̄ ad h̄ intelligit mathematica q̄ fm esse nō sunt separata tā̄ꝙ sint separata q⁹ sunt suis diffinitōnib⁹ abstrahētia ab oī sensibili mā nō g̃ accipit ea separata extra māz existētia: q⁹ in reb⁹ sp sunt cōiūcta: ⁊ sic receptio ipsoꝝ est ex fātasmate. Sz cū accipit intellect⁹ aliq̄d eoꝝ qō, pfundat circa illud: ⁊ ꝑcipiēs nō eē de intellectu alicui⁹ eoꝝ māz sensibilē abstrahēdo a mā sensibili diffinit illud: talis g̃ est intellect⁹ mathematicoꝝ ꝙ accipit ex fantasijs sicut ⁊ alioꝝ intellect⁹ q̄ sunt nālia ⁊ actualia. In oīb⁹ his videt ꝙ oīs noster intellect⁹ ex fātasmatib⁹ oriat. Que ät sic ex fantasmatib⁹ accipit intellect⁹ intelligit cū ipe sit separat⁹: oꝫ ꝙ sint separata ea q̄ intelligit: ⁊ cū oīb⁹ his ē in potētia: postea ät in actu. Que ät fm actū sūt in intellectu triplr sunt in ipo: quoꝝ vnū est fm actū scire ⁊ agere sciaz: sicut ꝙ oīs hō est aial: qñ actualr ordinat ꝑ dicatū ad subm: secūd⁹ ät est scire in hitu ⁊ nō cōsiderare: tert⁹ ät est habē inchoationē scie: sicut qñ de aliq̄ interrogati incōtinēti rndere nō possum⁹ certissime tñ sciētes q̄dē in ꝓximo rndebim⁹: talē enī sciaz in potētia nō habem⁹ tm: q⁹ sic oꝫ dicere aꝫ discere antē rnsionē qō nō est vꝝ: sil̄r nec in actu: q⁹ nō actualiter ꝓsideram⁹: neq; etiā pfectiōe in hitu: q⁹ si hērem⁹ pfecte habitū, ppinquū possem⁹ rndere cū vellemus. Et ꝓxim⁹ q̄dē mot⁹ assimilat thesauro q̄ in vsu apprehēdit: secūd⁹ ät thesauro reposito in terra: tert⁹ ät thesauro recondito qui q̄dē habetur sed est reclusus ⁊ clauis in ꝓmptu nō habetur vel inuenitur.

Tex. ⁊ cō. 35.

Tex. ⁊ cō. 36.

Cap. vj. qualiter intelliguntur diuina q̄ sunt separata in quo est digressio declarans h̄ quod dixit Alexāder ⁊ improbatiōnē eiusdē erroꝛis.

Is aūt habitis sciendū ꝙ illud est res intelligēs ꝑ suā essentiā solū. qō est intellect⁹ oīno ⁊ vl̄iter est intellect⁹ in actu semꝑ exīs: ⁊ h̄ ē intellectus ⁊ intelligentia oīno separata. ⁊ iō nequaq̄ in potētia exīs: sed semꝑ in actu nō solū hīs: sed etiā sa

ciens de

ciens ō se oīa intelligibilia. ⁊ nihil eoꝝ querit extra se ipsum ꝑm qꝫ intellectus est. Sed ē qō de nostro intellectu q̄ ꝓiunctus est magnitudini sensibiliū sicut dictū ē: eo qꝫ non accipit nisi formas abstractas magnitudine: vtrū nūq̄ ꝓtingat ipsum intelligere aliqō sic separatorū a magnitudine vel nō. Si.n. ꝓtingit ipm intelligere sepata: tūc nō semp accipit a fantasmatibus ⁊ a magnitudine: sed ꝓiungit intelligēte sepate: dāti sibi formas intelligibiles. qō duobus modis eē pōt qꝫ videl3 ꝓiungatur ei sicut efficiēti tm̄ formas intelligibiles in nobis aut ꝓiungat ei sicut efficiēti ⁊ forme. ⁊ si isto scō mō esset ꝓiunctus mālis noster intellectus agēti intelligēti as sepate: tunc h̄ cēt maior felicitas ⁊ diuinitas quedā q̄ intellectus humanus ꝓsequi posset. h̄ qō est grauissima inter oēs qōnes q̄ sunt de aīa. Et aristoteles ꝓmittit se de ista qone ꝓsideratione hēre posteri⁹: ⁊ nos nō inuenim⁹ eū ꝓsiderasse de his in aliq̄ pte libri sui ō aīa nisi forte h̄ exciderit a libris suis q̄ ad nos nōdū puenerunt. Si āt obscure pōt hēri de libris eius tūc sic dicit alfarabius ad incoatū hētur ab eo solutū vbi vt videt hoc eē qō dicit ō felicitate ꝓtēplatiua. Nos aūt pp doctrine bonitatez q̄ tū deus his donare dignabitur: hic volumus ꝑscrutari vt oēs simul determinem⁹ opationes intellect⁹. sed volum⁹ ꝓio ostēdere dicta pipatetici⁹ in hac qōne: ⁊ postea sniam nostrā: ⁊ ostēdem⁹ in q̄ puenit: ⁊ in q̄ differt a dictis aliorꝝ pipateticorꝝ: ⁊ qz inter pipateticos q̄ ꝑsecuti sūt aris. ꝑcipuus vt multi dixerūt fuit alex. referamus igit ꝓio q̄lr ipse istā qōnē ō terminauit. dixit.n. itellectū possibilē eē generabilē cū corpe hois ⁊ corruptibilē eo qꝫ cēt forma ⁊ vtus i corpore sic supⁱ⁹ diximus q̄ intellectus ꝑz eū nō ē aliud q̄ ꝓparatio ad itelligibilia suscipiēda ⁊ aptāda: sic rasura tabule: ⁊ plana ē aptitudo ad recipiēdū pictura. ⁊ nō ē sba in se ens sic ē tabula sz ē tm̄ aptitudo ad itelligibilia ꝓñs ꝓclusionē el'oꝝ iter oēs ꝓplexiones magis eq̄lē: ⁊ ad eq̄litatē celestē magis ꝑ silitudinē vicinātē. In hac aūt aptitudie fac̄ formas ꝓio itellect⁹ agēs q̄ ꝑz istū ē intelligētia sepata ⁊ nō ps aīe exīs ⁊ q̄ diu tm̄ fac̄ eē i actu educēdo eā de potētia ad actū nō ꝓiūgit itellectui possibili nisi sic efficiēs: ⁊ fac̄ sic ineē itellectū speculatiuū quē ēt dicit generabilē ⁊ corruptibilē in nobis qñ ꝑficit ad plenū itellect⁹ possibil': ⁊ hz intellectū speculatiuū: tūc demū ꝓiūgit ⁊ itellect⁹ agēs sic forma: ⁊ hūc q̄dē nūq̄ itelligit intellect⁹ possibil': sz cū post oīa itellecta ꝓiūgit nobis vt forma: tūc nos ꝑ ipz itelligimus oīa alia sepata ⁊ hēm⁹ sciaz ipsoꝝ. Redit g̃ dictū istⁱ⁹ hois ad h̄ qꝫ ex fantasmatib⁹ accept⁹ ꝓtinuat ⁊ vnit nobis intellect⁹ speculatiu⁹ ⁊ m̄lto lūine speculatorꝝ qō lumē largit ei⁹ intellect⁹ agēs vt agēs. ⁊ disꝑsit ꝓtinue meli⁹ ⁊ meli⁹ intellect⁹ possibil'. Et sic ꝓtinue speculādo tādē vnit ei vt forma: ⁊ intellect⁹ agēs q̄ ēvt sba sepata dicta nobis vnita. ⁊ qz sba sepata intelligit alia sepata: iō tūc ꝑ agētē vnitū nobis intelligim⁹ alia sepata. Adhuc āt iduxit rōnē q̄ nō ē demōstratiua. dixit.n. qꝫ due sūt opatiōes intellect⁹: q̄rꝝ vna ē facere ⁊ q̄si creare formas actu itellectas ex potētia itelligibilibus ⁊ h̄ nihil aliud ē nisi denudare eas ⁊ facere simplices a mā ⁊ ceteris indiuidualib⁹ eā. alia aūt ē itelligere: ⁊ prima istarꝝ opationū ē ꝑ se scōaz. Et iō cū ꝑfecte sint iste due opatiōes i nobis: tūc ꝑfectus ē intellect⁹ noster. Est āt ꝑfecta opatio ꝓia qñ intelligibilia oīa fcā sūt ꝑz actū: opatio āt scōa ꝑfecta ē qñ pōt oīa itelligere ꝑ id qō hz in se hō q̄si formaret: h̄ aūt fit mō ꝑdictoꝝ ⁊ erit ꝓtinuatio ⁊ ꝓiūctio nobis cū intellect⁹ agētis: ⁊ ꝑ eū aliorꝝ sepatorꝝ: ⁊ huiꝰ dedit exēplū in potētia ābulādi: qñ dicit ꝑfecta in ābulātib⁹ qñ fuerit ꝓfortata ad q̄libz ambulationē ꝑficiēdā ꝑz actū: ⁊ h̄ fit successiue ꝑ organorū ꝓfortationē ⁊ ābulatiōis vsum. Silr āt dixit eē q̄ intellectus ꝓtinue ꝓfortat ⁊ disponit ad mai⁹ lumē recipiēdu ꝑ itelligibilia: ⁊ sic ꝓfortat⁹ ꝑficit sepatū agētez vt formā. ⁊ hūc modū vocauit intellectū adeptū q̄ est vltim⁹ grad⁹ itellectie potētie. ꝑ adeptū aūt itelligit sepata. Ecce h̄ ē qō alexādri ꝑz q̄ pōt itelligi exvbis ei⁹ in libro suo de aīa: ⁊ in libro suo de intellectu ⁊ itellecto: ⁊ h̄ ē opio erroribus plena: ⁊ ad ipsā plura sequūt icōueniētia. ⁊ hoꝝ q̄dā ponit auerrois ꝺ cū ⁊ q̄dā nos inducemus. auerrois vo supponit q̄ dā suppōnē eē verā: ⁊ h̄ ē q̄ intellect⁹ oībus modis efficit itellect⁹: ⁊ h̄ ꝑcipue in reb⁹ sepatis a mā: q̄ si nō sit ꝓius itellecta ⁊ vificata nō itelligerētur rōnes ei⁹. Est āt sic vificāda: qñ sicꝫ supⁱ⁹ diximus vel ostēdim⁹ itellect⁹ oīs ē forma q̄ medietas ē itellectoꝝ: sic medietas i tactu mediū ē tāgibilū. ⁊ iō sic qñ tāgibile ꝑz actū imutat tactū efficit q̄litas tāgibilis ⁊ tactiue vtutis vna ꝑpter h̄ diffinguit tact⁹ ⁊ determinat ꝑ q̄litatē rei tacte ita ē q̄ vna efficit itellectualitas rei itellecte. ⁊ iō dixim⁹ supius q̄ intellect⁹ tactus ⁊ itellectus rei sūt vnū: nō sic sbm ⁊ accidēs: nec sic mā ⁊ forma: sz sic ea q̄ aliq̄ mō sūt eiusdē forme sic determinās ⁊ determinatū: sic se hz oīs forma mātē: qñ vnit ad extrema: ⁊ accipit actū ei⁹. qz medium ē aliqd extremi: hac āt hita ꝓpone obiecit ꝺ illud: dicēs q̄ itellect⁹ agēs ponat eē nō ps ꝑz sba sepata ⁊ i corruptibilis: ⁊ specīata ponāt generabilia ⁊ corruptibīa: qz itelligūt a nobis ꝑ agētē itellectū qñ fuerit nob⁹ vt forma tūc oportebit q̄ cū itellecto agēte fiāt vnū ⁊ sic icorruptibile fiat corruptibile qō ē absurdū ⁊ ñ itelligibile. ē aūt icōueniēs oīno dicere icorruptibile ⁊ sepatū fieri formā corruptibil' ⁊ sepati corpei. pōt.n. iste intellect⁹ possibilē eē corpeū ⁊ ꝓiūctū ⁊ corruptibilē ⁊ agētē eē icorruptibilē ⁊ sepatū ⁊ icorpeā sbaz: ⁊ mō ꝑdicto igredi eā i nos: ⁊ h̄ ē qō dic̄ aristo. q̄ igredit ab extrinseco m̄lta sūt ipossibilia q̄ sequūt ad h̄ q̄ dic̄ intellect⁹ possibilē eē formā corpis vt supiorib⁹ induximus. ꝑz āt facile ex dictis q̄ iste nullā verā cāz assignare pōt qōis i ducte q̄ soluat eā: qz nullo mō videt vniri posse icorruptibile incorpeū ⁊ sepatū cū corpe sepato corruptibili ⁊ ꝓiūcto: qz oīno redit dictuz suū ad h̄ q̄ aut recipit de nouo aut nō recipit: si recipit tūc oz q̄ si at imutatio aut recipiētis aut recepti aut vtriusq̄z. ꝓstat aūt q̄ alexāder ñ pōt dicere q̄ sit i recepto: qz h̄ ꝑz eū est ipermutabile ⁊ necriū. ⁊ ex h̄ etiā ꝑz q̄ ñ sit trāsmutatio in vtroq̄z. si āt ē trāsmutatio in recipiēte: tūc oz q̄ recipiēs fiat sba q̄dā q̄ inerat ꝓi⁹ qñ vnit ei sic forma māe ⁊ tūc q̄rit ab eo q̄d ē eā huiꝰ trāsmutatiōis ⁊ receptiōis: ⁊ ñ poterit assignare. si āt dicat aliqs q̄ alexāder intelligit q̄ itellect⁹ agēs sp ē i nobis: tūc sequit in eōueniēs mai⁹ cū sp agat itellect⁹ vīr agēs stati i fātasmatib⁹ pñtib⁹ aget itellect⁹ specīatiu⁹. ⁊ sic hēbimus oēs scias specīatiuas sine studio ⁊ sine doctore: ⁊ erit vn⁹ mod⁹ itellect⁹ agētis i nob⁹ ⁊ añ specīationē: ⁊ h̄ ꝓcipuⁿ eē fīz: ista vo ꝓsecutio ipossibilis videtur esse neccria ꝑ h̄ q̄ ad ūltm̄ specīati uū nihil amꝺ. exigit nisi pñtia agētis ⁊ pñtia fātasmatis ⁊ sbz itellectus possibil'. hec sunt q̄ dixit alexander ⁊ que ꝺ eū inducunt.

Cap tulū. vij. ⁊ est digressio declarās opinionē themistij ⁊ theophrasti in solone questionis inducte.

Demistū aūt ⁊ theophrasti dictuz ad h̄ redit q̄ intellectus agēs ē forma: ⁊ intellectus possibilis vt supius diximus: ⁊ intelligere i nob⁹ non est ꝑ receptionē intelligibiliū: sed intelligere nihil

aliud est ꝙ denudare ꝑ intellectū ītelligibilia eo ꝙ lux agentis est circa ipsa ⁊ circa lucē agētia: tūc circa ipsa est intelligere ea. hi aūt q̄ dicūt intellectū possibilē eē se patū sicut agentē ⁊ incorruptibilē vtrūq; eē dicūt ꝙ nihil inconueniēs est ꝙ incorruptibil fiat forma incorrupti bilis: ⁊ tō reprehendēdo ale. dicūt ꝙ ipe dixit incōpossi bilia. dixit. n. speculatiuū ꝓtinue generari ⁊ corrūpi q̄ etiā vocatur intellect⁹ in habitu: ⁊ tñ istū informari ab intellectu agente incorruptibili sic informat sba ex sua forma. Sic. n. esset corruptibile mā incorruptibil qō ē inconueniēs. ⁊ si hoc mō intellectus vnirēt nobis indi geret intellectus agēs corruptibili ad suā actionē pficiendā q̄ est intelligere q̄ oia stare nō pñt: ⁊ tō dictū alexādri isti duo viri nullo mō seq̄ voluerūt. Dicunt etiā isti ꝓbationē alexandri nō valere qñ verū est ꝙ virtus pficitur ꝓfortatione ⁊ exercitio qñ est virtus generata in ꝓplemento. n. generari accipit etiā ꝓplementū virtu tum generatū: sed non pp hoc ꝓuenit ad virtutē q̄ nō est generari fz ꝙ ē generatū. Cū. n. alex. dicat intellcm potentialē esse generatū: ⁊ intellcm q̄ est in habitu silr esse generatū: ⁊ finis ꝓplementū generari est generatū tunc p hec duo nō venit ad ꝓtinuationē ⁊ vnionē intel lectus agentis q̄ est non generatus pp qō isti fuerūt ꝓxi mi qui ꝓtēpserunt dictū alexandri: ⁊ dixerūt ⁊ possibi lem esse nō generatū ⁊ agentē ⁊ speculatiuū qui fit ab vtroq; sicut superi⁹ diximus. dicūt aūt intellcm nostr ꝓpositū ex potētiali ⁊ agenti esse ꝓiunctū nobis p tel ligibilia ad fantasiā mouentē relata ⁊ sic ꝓpositū intel lectū nobis ꝓiunctū p se sufficientē esse ad intelligēdū sepata: ⁊ huius vnicā rōnez assignāt q̄ a minori est ou cta: ⁊ est rō topica ꝓbabilis vno mō ⁊ non necessaria. dicunt. n. ꝙ minus videt ꝙ intellectus ꝓpositus ex duo bus separatis sit de intelligibili ꝓcipiente mām q̄ ō in telligibili qō est sile sibi. ⁊ est tñ de intelligibili ꝓiūcto cū magnitudine: ḡ multo magis est de intelligibili sepa to: ⁊ hec rō quā inducūt nullo mō ꝓcluderet si dicerēt intellcm possibilē non esse separatū: sicut dixit alexan der: qm̄ in oibus virtutibus corporeis sic est aliq̄d qō in se valde actiuū est nec percipit quo ad nos eo ꝙ ex pellit armoniā virtutis: sicut sol qui ē valde visibilis ñ videtur a nobis. ⁊ silr posset esse ꝙ separata q̄ fz se sūt valde intelligibilia nō intelligūtur a nobis: sicut ēt ar. videt dicere ꝙ dispositio nostri intellectus ad manife statiōnē nāe est sicut dispō oculoꝝ vespertilionis ad lu men sol. Cū aūt ponūt intellcm esse virtutē sepatā: tūc rō eoꝝ est ꝓbabil. Sed ipsam cāz assignare nō possūt qz intellectus agens quādoq; agit in nobis ⁊ qñq; nō agit: cū fm eos ꝓtinuetur nobis. Adhuc autē fm istos non est in nobis aliq̄d recipiens intellcm: ⁊ sic intelle ctus ⁊ intelligere non fit vnū qō est cōtra positiōes sa pientum. Quedā aut alia contra banc opinionē indu cta sunt in precedentibus.

Capitulū. viij. ⁊ est digressio de solutione questiōis auēpace ⁊ alfarabij in quo errauerunt.

a Uempace aūt qui tota vita sua solit⁹ fuit sol uere istā questionē posuit intellectuz materia lem esse corruptibilē ⁊ generabilē: ⁊ nō esse alie rōnalis partē: qz dixit ⁊ hūc esse fantasiā fm ꝙ est in hoie que cōiuncta est cum cogitatione potētia sicē su perius diximus: ⁊ ante diximus. Soluebāt aūt istam questionē sicut ⁊ alfarabius ⁊ post euz albubachel ꝙ intellectus agens est nā hois ⁊ est separatus: ⁊ tō quā do per intelligibilia perficeret operationem suā que ē creare ⁊ facere intellectus speculatiōis: ⁊ tūc quasi li beratus intelligit p seipsum ea q̄ sunt separata. Auempa ce autem post hos veniens addidit ꝙ hō fm intellcm habet duas vires: vnā humanā quā habet inquantum colligat fantasmatibus: alterā aūt diuinā quā hz fm ꝙ est vestigiū intelligentie sepate p humanā intelligit cō ecpta cū mā per diuinā aūt separata. Oēs aūt isti tres vnā habent rōnem: sed dupliciter arguūt ex illa primo qō mō vno sic. supponūt. n. ꝙ oia speculatiua que sunt in anima facta sunt speculatiua post ꝙ potētia facta sūt speculatiua. deinde supponunt aliā propositionē q̄ ve rissima est: ꝙ videlicet omne factū speculatiuū habet quidditatē. ⁊ tertio itez supponūt aliā verā propositi tionē ꝙ videlicet intellectus est qui facit oēs quiddita tes potentia intellectas esse actu intellectas. ⁊ ex ill cō cludūt ꝙ intellectus innatus est extrahere formas in tellectiuoꝝ ⁊ quidditates eoꝝ: oportet igit ꝙ virtutē illam habeat per naturā separatā. Hanc aūt rationem etiam aliter inducūt sic. Supponūt enim primo ꝙ ois quidditas suppositi ⁊ singularis cū potentia est poten tia separabilis ab ipso. Secūdo aūt ꝙ quādo fit actu ꝙ tunc facta est quidditas pura ab intellectu agente: ⁊ querunt ꝙ sit speculatiuū aut cōpositum ex quidditā te ⁊ alio: aut est simpliciter q̄dditas: aut nō est hūs q̄d ditatem ita ꝙ sit priuatio pura. ⁊ si dicat ꝙ est cōpositū ex q̄dditate ⁊ quodā alio: tūc cum ab omni cōposito intellectus sit aptus separe quidditatē intellectui sepat ab intellecto illo quidditatē illam: ⁊ de illa quidditate erit eadem questio: ⁊ ibit h in infinitū: ⁊ quia infinituz fugit omnis intellectus standū est in primo intellecto: ⁊ dicenduz est ꝙ illa est quidditas pura. Si aūt dat ꝙ nō esset q̄dditas fz esset priuatio pura: nō est pura: tūc nihil esset ītellectū speculatiuū. nulla etiā esset scia spe culatiua oino: quod flm est. Remanet ergo ꝙ sit sepa rata ⁊ absoluta quidditas. Adhuc autem alfarabius rationē inducit ⁊ sic. supponit enim ꝙ intellectus equi inquantū est equus siue per simplicē quidditatē ipsius non est plures intellectus sed vnicus. ⁊ similiter est de intellectu hois: ⁊ vniuersaliter est de omni intellectu quidditatis. Si ergo efficitur plures intellectus opor tet ꝙ aliquid sit causa pluralitatis: hoc aūt non est nisi quod diuidit ⁊ differre facit quidditatē fm esse ⁊ nu merū: ⁊ hoc nō est nisi forma corporalis ⁊ indiuidua lis in fantasia vel in sensu. Quia igit intellectus specu latiuus q̄ditatis est alius apud me: alius apud te: hoc est ꝙ forma imaginata in spiritu corporeo cum quo cō ponitur quidditas intellecta est alia apud me ⁊ alia a pud te: ⁊ sic per imaginationē cōponitur ⁊ ꝓiungit no bis intellectus speculatiu⁹ q̄ de se vlis est: qz superi⁹ ē ostēsuz ꝙ intellectū fm ꝙ intellectū nō est indiuiduū. Cū igit intellectus sic sepatur lūie agētis pfectus eodē lūie: ⁊ p gradus ascendēs ꝓiungit intellectui sepato ⁊ fit intellectus speculatiuus qsi dispō media ꝓiunctōis istius: ⁊ h fere est idē ac si dicat ꝙ agēs hz prio lumen debile: qō nō valet nisi speculari ⁊ valet intelligere se pata: ⁊ postea acq̄rit lumē forte p qō intelligit sepata. ⁊ ꝙ idē est intelligēs q̄dditates qs a mā sepatas hz: ⁊ q̄dditates sepatoꝝ: fz vnicuiq; pōt ō facili patere ꝙ h rō nō valet nisi nos ꝓcedamus ꝙ vnicuiq; sunt q̄dditates sepatoꝝ p se ⁊ q̄dditates eoꝝ q̄ sepant ab intellectu a mā i q̄ sūt. Si. n. h cētvez tūc ei⁹ vtutis eēt ꝓphēde re vtroq;. Si āt cquoce tūc nihil valet rō iducta: ⁊ si dicat neq; cē equoce neq; penit⁹ vniuoce: tūc oz ētvtu tē ītellectiuā variari: supposito h ꝙ dic arist. i. viij. ethi. ꝙ ois cognitio ē i aia fz ꝓgruētia ꝓgnoscētis ⁊ cogniti nisi h eēt vez tūc q̄libet vtus accipet qōcūq; ⁊ sic ītel lectus acciperet sensibile ⁊ alicui⁹ sensus intelligibile

quod oino

qđ oino esse nō pōt. Si aūt darent quidditates vtraq; eēt vnitas: tūc adhuc mlte remanerēt dubitatiōes. Si aūt dicat intellect⁹ possibil' esse corruptibilis: tūc q̄re tur fm p̄ dicta qualr corruptibile vnit incorruptibili. ⁊ qđ ē tā in possibili q̄ i speculatiuo: q; vterq; ponit corruptibil' ab auēpace. Si āt possibil' dicat eē incorrupti bilis ⁊ sepat⁹ tūc relinq̄tur q̄ q̄liter intelligit aliq̄d de nouo: q; aliq̄d incorruptibile fm sbam non potest fieri nouum fm formā eo q̄ ex mā ⁊ forma fit vnū nouū. Adhuc aūt cū neq; sit separat⁹ quare mō intelligit ⁊ n̄ ante cū p se sit vno mō qđ est separatū. Adhuc relinq̄ tur qđ fm istos: q̄re de sepatis fm se nō sunt scie specu latiue: sic sunt de p̄iunctis. Si.n. vtrūq; est in ptāte no stri intellectus: tunc speculabimur de separatis per se/ parata sic speculamur de p̄iūctis: h āt nō est vex: qm̄ si quid pax aliq̄n speculamur de sepatis h facimus p cō iuncta cū mā: sic p motū accipimus motorē: ⁊ nescim⁹ speculari passiones sbe ipsi⁹: nisi q̄ relate sunt ad motū ⁊ ad corpora. Si.n. est aliq̄ huius cā ista: q; hēmus in tellectū p̄nālem nobis ad talia speculāda tūc oz q̄ oēs deficiamus in scia speculatiua sepatoꝝ: aut ꝓpterea q̄ p̄incipia illius scie nō sunt inuēta: sicut deficimus i al/ chimia: aut ꝓp hoc q̄ non sumus exercitati sufficiēter: ⁊ vtrūq; eoꝝ est p̄obabile: q; talis defectus eēt gene ralis apud oēs homines. Si aūt diceret aliq⁹ q̄ aliq̄ hñt ⁊ aliqui nō hñt potētiā huius speculatiui: tunc nos q; non hēmus hmōi potentiā equiuoce diceremur homines ad eos qui hñt hmōi potentiaz. Constat.n. sūmā homis potentiā esse pfectionem in ꝓtemplatione separatorū.

Captrulū. ix. ⁊ est digressio qualiter auicēna ⁊ aga/ zel soluunt inductam questionem: ⁊ questio dubitatio nis est in dictis eorum.

Hic etiā qōni satisfacere intēdit auicē. ⁊ inse
b cutor eius algazel dicētes q̄ in veritate intel lectus possibil' est in nobis p̄io sic tabula ra sa ⁊ planata quēadmodū supius ē dictū: q; cū addiscit hō acq̄rit formas intellectas p h q̄ agēs denudat eas ⁊ cōiungit eas intellectui possibili: ⁊ cū q̄libet illaruꝝ formaꝝ intellectualitatis accipit ab agēte oz q̄ possibi lis in q̄libet conuertat ad agentē: ⁊ cū pfecta fuerit cō uersio eius ad agentē tūc coniūgit intellectui agenti vt forme: ⁊ tūc p ipsum intelligit sepata. ⁊ iō addiscere ni hil aliud est nisi acq̄rere perfecta habitudinē q̄ mālis ad agentē ꝓuertatur: quā cū acq̄rit tūc oia scit actu ex h q̄ ꝓuertitur ad agentē largientē ei formas intellectas: q; ex ipsa emanāt in aīam oēs forme intellecte. dicūt. n. isti q̄ cū forme intellectus speculatiui sunt in aīa q̄s hō intelligit qñ vult: aut sunt in aīa sic in thesauro: aut sunt ita in aīa q̄ hz nō sint in ipsa sicut in sbo: hz tñ eas qñ vult. Si aūt essent in ea sicut in thesauro tūc oporteret q̄ aīa rōnalis hēret memoriā ⁊ reminiscentiā in omni actuali p̄sideratione qđ fiñ ē. q; ea q̄ sunt in aīa sunt abstracta a tpe. ⁊ oīs memorās memorat sub dria tēporis determinati. Adhuc aūt thesaurus pficitur in tenēdo: q̄ sit aūt nā aīe rōnalis q̄ teneat formas nō pōt etiā dici ab eo qui dicere velit. Nō g̃ sic res seruat in aīa. Si āt dicatur q̄ sunt in aīa sicut actus in potētia: h esse nō pōt: q; nihil aliud est intelligere ⁊ p̄sideratio hz actū nisi hēre intellecta in aīa fm actū. aliq̄n āt nō p̄si/ deramus quoꝝ tñ hēmus sciam. videt autem q̄ opor teat dici q̄ nihil hēat aīa plus q̄ ante discere hūit: aut oz q̄ sint forme speculate intellectu agēte. ꝓstat aūt q̄ posteriori mō dici nō pōt: q; tūc eodē mō ad intelligē/ dū esset dispositus ⁊ añ sciaz ⁊ post: ⁊ eēt sp ipossibil' ad sciendū. Relinquit g̃ q̄ forme intellecte sūt in intel lectu agēte: ⁊ q̄ p̄ addiscere acq̄rit aīa aptitudinē ꝓuer tendi se ad intelligibilia vel intelligētiaz q̄ larga ē i dā dis spēbus intelligibilib⁹. ⁊ quotiēscūq; ꝓuertit ad eā emanāt ex ea in aīam intellect⁹ multi. ⁊ hec est cōiun/ ctio nostra ad intelligētiā separatā: ⁊ p illā ad oēs alias separatas. ⁊ iō dicūt isti q̄ etiā vex est fm aliquē mo/ dū etiā post addiscere ⁊ scire intellect⁹ est in potentia ad cōsiderare: sed hec est potētia ꝑpinq̄. Est aūt potē/ tia ista in hoc q̄ possibilis nō hz in se intelligere q; sta tim vt ꝓuertit ad agētē hēbit illū. Cōtra aūt dcm̄ istud sunt p̄ecise q̄tuor rōnes, q̄ꝝ prima est: q; adhuc q̄si ē vt p̄ius. Qualr possibil' p intellecta nō remanētia in ipso acquirat aptitudinē se ꝓiungēdi agenti: de hoc. n. nullā assignant cām. Scōa aūt est: q; fm hoc imediate agēs ꝓtinuatur possibili post sciam ⁊ cū sit inco:porē⁹ ⁊ separatus videt q̄ eadē rōne ꝓtinuat ei etiā añ sciaz ⁊ sic semp ꝓtinuat ei vt videt. Tertia aūt est si solū a/ gens largit formas intellectas: cū ipse differāt genere ⁊ spē oz assignare auicē. que est cā dne. Quarta aūt ē: q; cū ꝓuertit possibilis ad agentē tūc fluūt forme intel lecte ad ipsuz possibilē. cū ergo agēs hz se vno mō. for me fluētes ab ipso recepte in māli erunt vno mō: ⁊ h est flm: q; mō fluūt forme quedā. ⁊ cras alie. sic etiā ō alijs: hec igitur sunt ad q̄ reducūtur dicta peripatetico rū. ⁊ sunt in eis plurime dubitationes. sicut cuilibet de bis cogitanti patet.

Capitulum. x. ⁊ est digressio declarans quorundam modernorum solutionem.

Orsitā aūt dicit aliq⁹ ꝓsequens dicta antiquo rū doctoꝝ q̄ pipatheticos nō imitant q̄ intelli gibilia sunt in nobis in habitu cū acquisita ē scia. ridiculū.n. videt q̄ intellecta nō sunt in aīa cū ha/ bitus sit q̄litas ⁊ qualitas sit fm quā quales nos eē di cimur. Separata aūt sunt in aīa p hoc q̄ abstrahūtur a fantasmate qđ est eoꝝ p accns. cū.n. acceperimus i sen su motū ꝓgnoscimus motorē p hoc q̄ circa motū p̄o fundatur aīa ⁊ rōcinatur de motore ⁊ sba ipsius. Est aūt duplex scia ex fantasmate: q̄ dā.n. est ex fantasma/ te ita q̄ ipsa forma intellecta est forma hñs esse in pti/ culari: quedā aūt sic q̄ forma intellecta nō est fm esse in particulari: sz in sensibili manifestant opa eius: ⁊ per opa sicut p effectū venit in cām p intellectū: ⁊ sic ꝓgno scimus sepata: hec ē via quā fere sequūtur oēs moder noꝝ latinoꝝ. sed isti in p̄incipijs nō cōueniunt cū peri patheticis. si.n. scia sit q̄litas in aīa: tūc scia nō est vle id qđ est intellectu qđ est vbiq; ⁊ semp. pipatetici ꝓcordi ter dixerūt q̄ vle fm actū nō est nisi in aīa: ⁊ q̄ vle ꝓti nuatur i intellectu sepato. Et hec est obiectio auicēne in quā oēs ꝓcordauerūt: Amp̄. sit q̄ quocūq; mō aīa ve niat in ꝓiunctione sbaꝝ sepataꝝ: semp hoc vex est q̄ in fine congnoscit illas sbas: oz q̄ g̃ per aliqđ hēat vtu tem ꝓgnoscendi eas: ꝓstat q̄ nō hz intellectū p ꝓiūctū cū ꝓtinuo ⁊ tpe virtutē tales sbas ꝓgnoscendi: g̃ hēbit hanc virtutē per aliquē aliū intellectū: ⁊ tunc remanet qđ vt p̄i⁹: ⁊ quid sit ille ⁊ q̄liter copuletur cū aīa. Ad huc si p addiscere dicta acquireret aīa facilē aptitudi/ nem ꝓuertendi se ad intellectū agentem quā aptitudi/ nez nō habuit ante addiscere: tūc scia in habitu erit sci re. cum hō voluerit ex aptitudine talis cōuersionis p studiū. acquisita: ⁊ hoc quidē dicit auicēna. Sunt tñ ⁊ alia ex quibus est scia in aīa: sed hec emanant ab intel/ lectu agente intellectum possibilem quotiēscunq; vo/ luerit ille qui habet habitum sciendi: ⁊ sic vniuersalia sunt quedam apud omnem intelligentē eadē: ⁊ tamen non sunt per seipsa sicut res exteriores. Adhuc autem

potẽtia bñ tenẽdi ⁊ potẽtia bñ suscipiẽdi ñ cãnt ab eis dẽ pncipijs sic supi⁹ ostẽsuꝫ ẽ Si ergo iste due potẽtie ponãt i itellectu possibili qñ ponit suscipe itelligibilia speculata ⁊ tenere ea:tũc videt itellectũ eẽ ꝓpositũ ex pncipijs causantib⁹ potẽtias illas:⁊ h ẽ absurdũ:⁊ ĩo antiqui dixerũt philosophi ꝓcorditer oẽs q̃ intellectus possibilis nõ est tenere spẽs intelligibiles:sed suscipere tm̃:intellectus quidẽ faciens eas de seipso ẽ intellectus agens:⁊ cũ facit eas tunc resultant in intellectu possibili sicut forma obiecta speculo resultat in speculo.⁊ ex oibus his pꝫ q̃ difficillima qõ est ea q̃ est superius inducta:⁊ latini quidẽ vsq; huc neglexerũt qõnem illã.⁊ huius cã est q; non ꝓuenerũt in positionib⁹ suis:⁊ in dictis pipateticoꝝ.sꝫ diuerterũt in vnã q̃dã alterã viã:⁊ iduxerũt alia pncipia ⁊ alias positiones.

Capitulũ.xi.⁊ est digressio declarãs verã cãz ⁊ modum coniunctionis intellectus agentis nobiscum.

Os aũt dissentimus in paucis ab auerroi q̃ inducit istã qõnẽ in cõmento sup librum de aia cum oibus.n.alijs fere phis conuenit auerroys in hoc qõ dicit intellectũ agentẽ esse seperatũ ⁊ non cõiunctũ aie ⁊ tũc supponit istã ꝓpositionẽ q̃ etiã necessaria est q; oẽ qõ est seperatũ ⁊ efficit piunctũ hz aliquã cãm sue coniunctionis:⁊ tũc q̃ritur q̃ sit illa cã coniunctionis per quã intelligentia agens formalr cõiungitur possibili vt sic aia efficiatur intelligens subas separatas. Nos aũt in dictis istis nihil mutamus nisi h qõ etiã aristoteles mutasse videtur:qm̃ dixit q; sicut in omni nã in q̃ est patiens est etiã agens:⁊ ita opz in aia esse has differentias.p hoc.n. videt nobis:nec de hoc dubitamus quin intellectus agens sit ps ⁊ potẽtia aie. Sed tũc dicentes eũ esse partẽ:erit quidẽ aie semp cõiunctus sicut pars:sed lumẽ eius quo operat intellecta hz h nõ semp actu conuĩctuz est intellectui possibili:qz etiã est seperatus vt dictũ est superius. Cõuenimus.n. cũ oibus peripateticis q; intellectus agẽs magis est seperatus q̃ possibilis. Itẽ cõuenimus cũ eis q; separatum nõ coniũgitur nisi cãm hẽat sue coniunctionis. Et his duobus suppositis accipimus alia duo ab alfarabio quoꝝ vnũ dicit in libro suo de aia:⁊ alterꝫ in.x.nicomachie sue q̃ est ethica nichomatica dicta apõ nos. idẽ aũt qõ dicit in libro de aia est q; cã intellectus duas hz operationes quarꝫ vna est facere intellecta denudãdo ea a mã ⁊ altera intellecta intelligere ⁊ discernere magis differri hz p primã istarꝫ operationũ q̃ per secundã:qm̃ prima hz per seipz solus:⁊ secũda hz cõez cũ ceteris potentijs passiuis. Jd aũt qõ dicit in.x.ethice est q; fiducia philosophãtis est non cõiungi agenti intellectum vt efficiẽti sed etiã sic forme:⁊ explanat hoc dicẽs q; intellectus agens cũ agit ⁊ creat intellectuz in nobis est efficiẽs piũctus nobis tm̃:eo q; tũc agit operatione sibi subali p quã diffinit:⁊ agit sine nobis coagẽtibus:lz agat in nobis intellecta q̃ facit sed intelligere nostrũ opus per intellectũ nobis cõiunctũ. Et si fiducia phantis felicis est piũgi intellectũ sicut forme tunc coniungeꝫ ei ita q; ipsuz intelligat hõ felix in actu felicitatis.forma.n.est per quã operamur h opus qõ nostrũ est inquãtũ hoies sumus. Et si forte diceretur q; h coniunctio secũda est ipossibilis refellit hoc p hoc q; nos videmus alias felicium sicut quãdo pficiũtur aie eorũ fm optimũ statum sapie qñ videlicet sapiunt diuina q̃ sapit deus:⁊ hñt delectationẽ in his p effectũ:igit pro batur q; hec cõiũctio erit hic in multis:⁊ est possibilis. Sed nobis adhuc deest modus ⁊ cã cõiũctionis. i cã aũt quã inducemus ⁊ mõ cõueniemus in toto cũ auerroi ⁊ cũ auẽpace in parte cũ alfarabio dicentes q; itellecta speculata dupliꝫ fiunt in nobis. Quedã.n.fiunt in nobis per nãm ita q; non accipimus ea p aliqõ vel ab aliquo doctore:nec p inquisitionẽ inuenim⁹ ea sicut sũt dignitates demõstrationũ ꝓprie q̃liter sunt pria ⁊ vera ante q̃ oino nulla sunt q̃ nõ scimus ex sensu nisi inq̃tũ terminos ꝓgnoscimus notitia aũt terminorꝫ nõ facit notitiã principiorꝫ nisi p accñs. Quedã aũt speculata fiũt à nobis p volũtatẽ:qz videlz studem⁹ inuenẽdo ⁊ audiendo a doctore.⁊ h oia fiũt itellectu agẽte influẽte eis intellectualitatẽ:⁊ faciẽdo hec intellecta eẽ itellecta fz actũ intellectus agẽs coniũgit nobis vt efficiẽs.⁊ qz i oibus his influit intellectualitatez ⁊ denudationẽ sunt oia sibi silia in h q; sepata sunt ⁊ nuda.⁊ io in oib⁹ his accipit ꝓtinue intellectus possibil lumẽ agẽtis:⁊ efficitur sibi similior de die in diẽ:⁊ hoc vocat a phis moueri ad ꝓtinuitatẽ ⁊ piũctionẽ cũ agẽte intellectu. ⁊ sic cũ acceperit oia intellecta hz lumẽ agẽtis in formã sibi adherentẽ:⁊ cũ ipse sit lumẽ suũ eo q; lumẽ suũ eẽntia sua est:⁊ nõ extra ipm tũc adheret intellect⁹ agens possibili sic forma:⁊ h sic ꝓpositũ vocat a pipateticis intellect⁹ adept⁹ ⁊ dinus ⁊ tũc hõ pfect⁹ est ad opandũ opus illud qõ est op⁹ suũ inq̃tũ est hõ:⁊ h ẽ opus qõ opat deus:⁊ h est pfecte p seipz ꝓtemplari ⁊ intelligere separata:⁊ iste mod⁹ ⁊ ista piũctionis opatio conordat cũ aristotele in.x.ethice sue vbi fere dicit ista ⁊ pcipue cõcordat cũ eustracio ⁊ michaele effesio q̃ fere in hũc sensum exponũt aris.ibidẽ. Colligit.n.ex his q; intellectus agẽs tribus modis piungit nobis lz in se ⁊ fm essentiã suã sit sepatus.a nã.n.cõiungit vt potẽtia ⁊ virtus quedã aie.sed faciẽdo intellecta speculata piungitur vt efficiens ⁊ ex his duabus piunctionibus non est hõ pfectus vt operet opus diuinũ:tandẽ cõiungit vi forma ⁊ cã coniũctionis eius est intellectus speculatiuus.⁊ io oportet eẽ speculatiuũ ante adeptũ : ⁊ tunc hõ perfectus ⁊ diuinus effectus est ad suũ opus inquãtum hõ ⁊ nõ inquãtum animal est pficiendum : ⁊ sunt gradus i itellectu speculatiuo quibus quasi ascenditur ad intellectũ adeptuz sicut p se patet cuilibet. In h aũt mõ prior est potẽtia intellectus q̃ actu intellectus: ⁊ h est qõ sepe superius diximus q; possibilis prior est tẽpore in vnoquoq; indiuiduo qõ hẽt virtũq; intellectũ: sed actu autem dictus intellect⁹ est simplr prior.⁊ hoc vsu patet q; intellectus agẽs prout est adeptus vt forma ingredit ab extrinseco in hoie vt dicit aris.in.xvij. li.animaliũ. Ex his facile patet oiuz dubitationũ solo. q;.n.timuerũt quidã in hac sciẽtia q; videlicet ex corruptibili ⁊ generabili fm dicta fieret vnũ:cuz ex agente ⁊ speculatiuo ⁊ possibili fiat vnũ sicut dicto mõ sicut ex mã ⁊ forma.nos vero nõ in totũ verum eẽ dicimus q; possibilis sit corruptibil:sed potius seperatũ ⁊ incorruptibilẽ:sicut seperatus ⁊ incorruptibilis ẽ intellect⁹ agẽs sicut patuit ex prius habitis:lz aũt speculatiuus sit generatus ex potentia:attamẽ sic superi⁹ diximus ex subiecto eo q; possibilis intellect⁹ nõ habet aliquã trãsmutationem:nec oino fit vnum sicut ex tribus sicut ex mã.sed solus possibilis intellectus est nõ quidem materia sed vt mã quedã.ad ipsum aũt vnitur agens sicut lumen ad diafanum:⁊ speculatiuus vnit ⁊ cõparatur ad possibilẽ sicut instrumentum.cõparat aũt ad agẽtem sicut minus formale recipiens actum ⁊ virtutẽ a magis formali.q̃cũq;.n.duo cõparant advnũ sic ad materiã vnũ illorꝫ est forma simplr:⁊ alterꝫ est quasi instrm̃ ⁊ ĩperfectum pp h est deductus in rõnẽ alcui⁹ mãlis.⁊ iõ cum tã agens q̃ speculatiuus intellectus cõparant ad possibilem

possibilē intellectū: agens erit simplr forma: ⁊ speculatiuus erit nō simplr forma sed vt instrumētū: nisi enim ita ponam⁹ nō euadem⁹ obiectionē inductā ꝫ auicē. qz cū agēs sit vna ⁊ simplex essentia nō pōt eē cā distincta⁹ speciez in speculādo: ⁊ iō speculatiu⁹ est instrumentū ei⁹ ad distinguēdū intellectū possibilē: lz āt corruptibile non sit vere mā eius qō est incorruptibile eo ꝙ sequeret ꝙ corruptibile efficeret incorruptibile: tm factū esse pōt māle sicut instrumentū est corruptibile: sicut virtutū celestiū sunt instrumentū virtutes elemē tales corruptibiles: pz igit solutio qōnis ⁊ oium dubioz: mirabilis aūt ⁊ optim⁹ est iste stat⁹ intellect⁹ adepti: sic per eū enim homo fit silis quodāmō deo eo ꝙ pōt opari sic diuina ⁊ largiri sibi ⁊ alīs intellectus diuinos ⁊ accipe oīa intellecta quodāmō: hec igit dicta sunt ad pñs de solutione ist⁹ qōnis Aristo. aūt distulit eā vsqz ad. x. ethice sue ad soluēdū. Est aūt sciēduz ꝙ ille solus in veritate modus est quo oēs homines nāliter scire desiderant: qz isto solo mō hō est hō ⁊ opat que sunt hoīs: vide enim eos qui sic intellectū nō sunt adepti: si dicas aliqd de contēplabilib⁹ nō intelligunt plus ꝙ bestie que in singularib⁹ sp remanēt cognitiōe. Quod aūt q̄rit vtrū intellecta maneant apud intellectū qñ actu illa nō ꝓsiderat sicut dicit auicē. per rōnes supius inductas nos iudicam⁹ eē vez: qz cū mediū cōiunctionis possibilis ad agētē sint speculata oz ipsa manere: aut extrema diuident: nō tm ꝓcedimus ꝙ ipsa nō est diffinita per tenere: ⁊ neqz etiā pcipe sicut virtutes corpales: sed potiꝰ cū aīa intellectualis sit vt loc⁹ species vliū remanēt vlia speculata apud intellectū sicut in loco sue generationis. Qō āt obīcit ꝙ nihil exigit ad speculari fm actū nisi formā actu esse intellectā: dicendū videt ꝙ magis libera est anima rōnalis ꝙ sensibilis: in sensibili autem extimatiua ⁊ fantasia liberā est imaginari cū voluerit: etiaz qñ imago est apud nos: ⁊ ideo lz spēs sint sicut in loco ī intellectu: auertit tm ab eis qñ vult ⁊ ꝙuertit ad eas qñ voluerit: cū aūt hec sit ꝓiunctio intellect⁹ adepti cū hoīe oz scire ꝙ q̄dā nobilioris aie exītes q̄si oīa q̄rēda de phīa q̄si p ꝓ seipsos facile intelligunt sicut dicebat de hypocrate: ⁊ hoc est intellect⁹ sanct⁹ vocat⁹ a phīs eo ꝙ plurimū possibilis eoz intellect⁹ accedit ad intellectū vez q̄ est agēs: hec āt aptitudo vera vocatur subtilitas ex adepto vo subita inuētio medij termini qō est cā q̄sitī vocat⁹ solertia q̄ vna est virtutū intellectualiū: qñ āt adept⁹ q̄si totus est pfectio luminis agētis ita ꝙ p se facit intellecta tūc ille ꝓxim⁹ est ad cognoscēdū futura ex pñtib⁹ etiā illi frequēter efficiunt ꝓphete: qñ enī duo extrema habēt ꝓiūgi p gradū: tūc multi grad⁹ tā ex aptitudine nature q̄ ex speculatione medij inueniunt: ⁊ fm eoz diuersitatē ⁊ nobili⁹ ⁊ minus nobiliꝰ ꝓiūgunt extrema.

Cap. xij. quō anima est oīa quodāmodo que sunt.

Tex. ⁊ cō. 37.

Nunc āt ad ꝓpositū reuertētes dicam⁹ recapitulādo dicta de aīa quo ad potētias cognitiuas: ꝙ ex his q̄ dicta sunt: sequit ꝙ aīa quodāmō est oīa dico quodāmō: qñ ipsa nō est oīa fm eē māle: sed fm eē intētionale speciez. Spēs enim reruz vniunt aīe: sicut receptū vnit recipienti: lz hec vnitas neqz sit ꝓprie subiecti ⁊ accidētis: neqz materie ⁊ forme: large tm accepto subiecto ꝙ subiectuz dicat id qō quocūqz modo recipit aliud: a quo nō hz esse māle: lz quo pficit ad agere fm potentiā nālem: ꝙ aīa etiā intentiones que sunt in ea: sunt vnū cū subiecto. Qō aūt sic est oīa: patet ꝑ diuisionē: qñ oīa que sunt: aut sunt sensibilia que sunt ꝓiuncta cū mā: aut sūt intelligibilia sicut sepata a mā: ⁊ aīa fm sensum efficit idē cū sensibilib⁹: ⁊ fm intellectū efficit idē cū intelligibilib⁹: eo modo quo eadē actu dicunt: quoꝝ idē est actus: lz eē sit differens. Oportet āt q̄rere ad hec demōstrationez: qñ ꝑ ptes diuisionis inducta ꝓbatio nō est sufficiens. Accipiam⁹ igit ista ꝓpōnē ꝙ quoꝝ diuisio est in eodē ipsa sunt eadē: res āt ⁊ aīa sunt ciusdē diuisionis: ergo aīa est quodāmō oīa res: secat enim scia intellectiua ⁊ sensus in ea que sunt res quodāmō: qñ id qō est dans esse ⁊ essentia totaz: est forma vlis vel ꝑticularis: mā enim nō assumit ad esse ꝓferēdū: sed potius vt sit subiectū eē ⁊ essentie: ⁊ si sine subo tali subsistere posset: nō q̄reret mā a nā: qñ eē magis ignobilitatur a mā: q̄ aliqd recipiat ab ipsa: eē āt rez est potētia vel actu ⁊ sepatū a sensibilib⁹: vel non sepatū: ⁊ hec eadē sunt in sensu ⁊ intellectu: qñ hec duo aīe. s. sensitiuum: ⁊ scire potēs: sunt hec potētia primo: ⁊ postea sunt hec actu: qñ sensus primo est: ⁊ postea oīa sensibilia: ⁊ huⁿ est maxime sensitiuū primū qō est sensus cōis: id aūt qō scire ponit post intellectū: est potentia oia scire: ⁊ post adeptū intellectū fm actū sunt scita oīa: sicut diximus supius: cū āt sensitiuū ⁊ intellectiuū sint sicut potentia oīa: hoc est necesse fieri altero duoꝝ modoꝝ: aut enī sunt potētia ⁊ actu ipse res extra aīaz: fm eē māle: fm qō dixerūt multi phī: de qb⁹ in primo libro secun⁹ mētionē: aut sunt potētia ⁊ actu spēs rez: nō āt pōt eē: ꝙ sint ipse res: nō enīz ħ lapis demōstrat⁹ in eē māli extra aīam: est in aīa: sed spēs lapidis est in aīa ⁊ aīa est spēs ei⁹: sicut dixim⁹ eē sensum spēm sensibiliū: ⁊ intellectū eē potētia spēm intellectoꝝ: aīa igit fm sensuz ⁊ intellectū: est sicut man⁹ q̄dā q̄ est in alīs organis corporis: man⁹ enīz nō est organū vni officio tm: lz iuuat quodlibet organū ad officiū suū: porrigit enim ori cibū: ⁊ expedit pedē: ⁊ purgat ⁊ deobturat aurez: ⁊ sic de alīs actib⁹ ipsi⁹: ⁊ ideo man⁹ est organū organoꝝ: hīs figurā ⁊ cōpositionē q̄si actiuā ad oē organum: ⁊ ita est sensus potētia spēs sensibiliū: ⁊ intellect⁹ potentia spēs intelligibiliū: ꝑ quē modū hoc sit: supius dixim⁹: qñ sicut necesse est ꝙ man⁹ sit formalior organis ita necesse est ꝙ primū sensitiuū sit formali⁹ q̄ sensibilia: ⁊ primo intellect⁹ sit formalior spēb⁹ intelligibilibus: hec āt sufficiēter ꝓbata sunt in añbitis. Qñ nulla oīno sūt sensibilia q̄ sūt sepata a magnitudie corpoꝝ: qz oēs forme sensibiles: sut forme sibi sitū in corpib⁹ determinātes: ⁊ in maioꝝib⁹ maiores: ⁊ in minoꝝib⁹ minores: ⁊ qz spēs intelligibiles sūt in sensibilibus quocūqz mō: siue sint abstractiue dicta: sicut mathematica: siue hīt⁹ ⁊ forme ⁊ passiones ⁊ ꝓprietates ipsoꝝ sensibiliū: sicut nālia ⁊ moralia: ideo ꝓtingit ꝙ nihil oīno sentiēs: nūq̄ aliqd pōt addiscere vel scire: qñ sicut dixim⁹ añ adeptū intellectū: est acceptio scie ex fātasmatib⁹: fātasmata āt nō hz: nihil oīo accipiēs per sensuz: ⁊ si in toto pīret aliqs sensuū: pīret in toto scia q̄ de sensibili illi⁹ sensus deberet elici: cū enīz quis speculet accipiēdo sciaz: tūc necesse est simul in eo eē fātasma: eo ꝙ fātasmata intellectuū: sūt sicut sensibilia sensuū: excepto ħ solo ꝙ fātasmata abstracta a pñtia materie sūt: lz sensibilia exigūt māz eē pñtē. Est āt fātasia fm quā fātasma in nobis fit: ⁊ differt ab affirmatione ⁊ negatiōe: qñ nature affirmatiōis est: ⁊ nature negatiōis est intellect⁹ cōplectēs intelligibilia: ⁊ ħ cōplexio est: aut ꝝa: aut falsa: ⁊ iō forte q̄reret aliqs qd differt illud qō primū est intellect⁹ cōplectēs ꝓticularia ꝑ cogitationē ab eē nūc fātasmate in aīa: ꝓncipiū enim intellect⁹ in nobis est cogitatiu⁹: nūqd enim ipsa

Tex. ⁊ cō. 38.

Tex. ⁊ cō. 39.

fãtasmata sũt nõ alia ab intellectu: ꝓstat ãt q nõ: sed lz nõ sint fãtasmata idẽ cũ cogitatiuo intellectu: tñ itelle/ctus cogitatiuꝰ nõ est sine fãtasmate: ꝛ iõ etiã in dubiũ venit sicut supꝰ dixim⁹ vtrũ intellectꝰ fm q est in no/bis ꝓiũctꝰ imaginatiõi ꝛ sensui posset aliq̃d separatũ in/telligere: intellectꝰ enim post mortẽ ꝓstat q intelligit se parata: ꝛ nos dixim⁹ in illa qõne qõ nobis videbatur: qñ nobis videt q in hac vita ꝓtinuat cũ agẽte forma liter: ꝛ tũc p agẽtem intelligit separata qz aliter felicitas ꝓtẽplatiua nõ attingeret ab hoie in hac vita: ꝛ h est q̃ oẽs pipateticos: q̃ dicũt q fiducia ꝓtẽplatiua ẽ vt forꝛ/mã attingeret intellectũ agẽtẽ: est enim sicut dixim⁹ su/peri⁹ respectu statꝰ nostri intellectꝰ. s. in potẽtia ꝛ in pfe ctione potẽtie ad actũ: ꝛ in adeptiõe: in potẽtia ãt exi stẽs nullo mõ attingit agẽtẽ sicut formã: sz dũ pficitur tũc mouet ad ꝓiũctionẽ cũ adepto: ꝛ tũc q̃ tũ hz de i tellectu tñ est ꝓiũctꝰ: ꝛ q̃ tũ caret tñ nõ est ꝓiũctꝰ: ha bitis ãt oibꝰ intellectibꝰ: tũc est ꝓiũctꝰ ꝛ vocat adeptꝰ ꝛ sic sũt differẽtie intellectꝰ nostri q̃ttuor: q̃ꝝ primꝰ est possibilis vocatꝰ intellectꝰ: scõs ãt vlr agẽs: ꝛ tertius speculatiuꝰ: ꝛ q̃rtꝰ adeptus: accessus ãt ex nãe habitu/dine ad adeptũ: vocat subtilitas: ꝛ expeditꝰ vsus ade pti in actu: vocat solertia: subtilitas ãt causat ex splen dore itelligẽtie sup possibilẽ ex nã: solertia ãt est bona dispositio velociter inuentendi causas multas.

Cap. xiij. ꝛ est digressio declarans q anima nõ mo ritur morte corꝓis: ꝛ q non fuit ante corpus.

b Is ãt oibꝰ hitis de facili ꝓbat aiaz rõnalẽ cẽ immortalẽ ꝛ q manet aia separata a corpe ꝛ est rõ demõstratiua: qz oẽ essentialr separatũ a cor pore ꝛ q nõ cõicat corpe p se sz p aliũ manet separatũ a corpe: aia ãt rõnalis sic separata est vt patuit ex dictis: g ipsa non destruit morte corꝓis. Amplꝰ ãt oĩs essentia vel suba a qua fluũt potẽtie nãles separate fm seipsas ꝛ suas opatiões ẽ suba separata cuiꝰ ꝓbatio: qz si p subam eẽt cõmixta corꝓi tũc potẽtia eiꝰ eẽt potẽtia cõmixti ꝛ tũc nõ esset separata suba: aia ãt est hmõi suba cuiꝰ ptes potẽtiales sũt intellectꝰ possibilis ꝛ agẽtis q̃ sunt ptes per seipsas separate: g ꝛ ipsa est separata: separatũ ãt in suba ꝛ actiõe nõ destruit destructo corpe: aia g rõnalis de/structo corpe destrui nõ põt. Supꝰ etiã nduximus in primo libro Aristo. q id qõ est ex potẽtia p itellectua lem nãz determinatũ ad eẽ est aliq̃d in nã ꝛ in entibus mũdi: intellectualis ãt aia ꝛ intellectꝰ de se est determi natũ q̃d ad eẽ ꝛ est aliq̃d p se exñs in nã ꝛ incorrupti/bile tã ex potẽtia q̃ ex forma intellectuali q̃ ad esse in nã declarat vel determinat: h ãt facile pz ex oibꝰ q̃ de separatiõe intellectꝰ dicta sũt. Auicẽna ãt sic ꝓbat ꝛ dicit si enim aia dicat corrũpi: aut dicet corrũpi p se aut cor ruptione alterꝰ ex q̃ pẽdet fm eẽ: si ãt corrũpat p se: ꝛ tũc añq̃ corrũpat hz potẽtiã nõ pmanẽdi in eẽ. Con/stat ãt q hz essendi actũ: aut q̃ hz actũ exñdi: ꝛ poten tiã nõ cẽndi fm idẽ ꝛ in eadẽ radice: aut nõ fm idẽ sz in alia ꝛ alia: si dicat q hz fm idẽ vtrũq; s. potentiaz cẽndi ꝛ nõ cẽndi: tũc ab eodẽ erit actꝰ eẽndi ꝛ no cẽn/di potẽtia: sz potẽtia nõ cẽndi in oibꝰ hñtibꝰ potentiã illã est a priuatiõe q̃ est in mã per quã mã efficit subm trãsmutatiõis: g actꝰ eẽndi erit ab eadẽ priuatione qõ est impossibile qñ actꝰ essendi erit a diuino ꝛ optimo qõ est forma eius qõ vere est: si ãt hz a diuersis: tũc oz q aia sit cõpositꝰ ex diuersis q̃ꝝ vnũ sit mã hñs in se priuationẽ ꝛ alterꝰ forma: oẽ ãt qõ talẽ hz mãz hz eã tpe añ se: g mã ex qua sũt aie est añ aias sicut mã corꝛ/porꝭ phicorꝭ est añ ea ꝛ oz generationẽ ꝛ corruptõez aiarꝭ eẽ adinuicẽ sicut corporꝭ qõ est absurditas maxi ma. Ex h ãt pz q h qõ in fine primi celi ꝛ mũdi dixi/mus q impossibile est q generabile ꝛ corruptibile ha beat vtutẽ sp eẽndi cũ hẽat vtutẽ aliqñ nõ essendi de/beat intelligi de hmõi generato ꝛ corrupto qõ est cõ/positũ: nos enim ꝓcedim⁹ aiaz quodãmõ generari si ge nerari dicat qõ incipit eẽ post nõ eẽ ꝛ cũ dicim⁹ q hz vtutẽ sp eẽndi. Si ãt dicat q aia corrũpit corruptiõe corꝓis sicut pẽdẽs ex ipso: tũc diuidem⁹ sic dicẽtes q aut pẽdet ex ipso sicut simul exñs cũ ipso: aut sicut ex priori: aut sicut ex posteriori: si ãt simul exñs: tũc h nõ põt eẽ nisi altero duoꝝ modoꝝ: q vz ipsa simultas sit cẽntialis vtriq; ꝛ de rõne aie ꝛ corꝓis: aut qõ sit acci dẽtalis eis: sz si sit cẽntialis tã q̃ ens de rõne eorꝛ: tũc aia ꝛ corpus cẽntialr ꝛ fm suas diffinitiões referunt adinuicẽ: g sũt cẽntialr relata qõ falsum est: si ãt est ac cidẽtalis vtriq; vel alteri: tũc posito in ipso nõ eẽ non erũt dependẽtia adinuicẽ ꝛ nihil sequit impossibile: g ex h nõ corrũpet aia corruptiõe corꝓis. Si ãt pendet tã q̃ ex posteriori: aut sicut ex priori dicto fm cãz: aut dependet ex eo sicut ex priori tpe: tũc erit corpus ante aiaz sicut nã ꝓpria: ꝛ potẽtia a qua eẽ ꝛ corrũpi hz: g aia rõnalis est forma organica ꝛ actꝰ corꝓis qõ multi/pliciter in phitis improbatũ est. Si ãt dicat eẽ mã corꝛ porꝭ sicut ex qua fit aia h est absurdũ: qz sic aia esset ex mã corꝓali qõ etiã improbatũ est. Nos ãt loq̃mur de aia rõnali tm: si ãt dicat q pẽdet ex eo sicut ex priori fm cãm: tũc aut erit cã efficiẽs aut formalis aut mã lis aut finalis: qz iam ostẽsũz est q nõ est cã mãlis: si ãt pẽdet ex eo sicut ex cã efficiẽte h nõ põt eẽ qñ a corꝛ/porꝭ nõ efficit nisi virtꝰ corporea eo q nõ agit inq̃tuz est corpus: sz p q̃litates actiuas ꝛ passiuas q̃ sũt i ipsa ꝓbatũ est ãt aiam rõnalẽ nõ eẽ virtutẽ in corpe nec ali q̃d ex corꝓis cõplexionẽ vel actionẽ corꝓaliũ q̃lita/tũ: g nõ pẽdet ex eo sicut ex efficiẽte: sz neq; pẽdet ex eo sicut ex forma: qz supra multiplr ꝓbatuz est in scõo libro de aia q aia est suba ꝛ forma corꝓis ꝛ nõ ecõuer so. Nec põt dici q pendet ex eo sicut ex fine: qz sic eẽt corpus ꝓpter aiaz ꝛ nõ ecõuerso qõ falsuz est sicut ex supius hitis ꝓstat. Si ãt dicat q aia pẽdet ex eo sicut ex posteriori: tũc q̃rem⁹ vtrũ pẽdet ex eo sicut ex po/steriori fm tps: aut ex posteriori fm ordinẽ q̃ est inter cãm ꝛ causatũ. Et si priori mõ ex eo pẽdẽ dicit tũc nõ destruit destructiõe eiꝰ qñ diuisa in tpe non destruunt sic q vnũ destruat necessario destructiõe alterꝰ. Et si ꝓtingat aliqñ vnũ eorꝭ destrui cũ alio h est casu. Si ãt pẽdet ex corpe sicut ex posteriori fm ordinẽ cãe: tunc sequit q nõ destruit destructione eiꝰ necessario: qz de/structo posteriori nõ necessario destruit id qõ priꝰ est. Et si ꝓtingat aliqñ h casu accidit. Nos ãt nõ talẽ cãm q̃rimꝰ destructiõis: sz ãt h sufficiẽter ꝓbatũ sit aiaz nõ destrui morte corꝓis: sz post mortẽ nobiliẽ accipere qñ tũc tota ꝓuerti hz ad intellectũ agẽtẽ sicut ad forꝛ/mã ꝛ p eũ intelligẽ separata a mã qõ est fiñ felicitatis eiꝰ fm nãz tñ ponimꝰ ipsaz in corpe incipiente corpe: ꝛ h ꝓbat ex hoc: qz oĩs motor suo mobili aptat sicut pz ex priꝰ hitis: aia ãt motor est corꝓis: sicut enim nulla na ui exñte nullꝰ ordinat nauta ita corpe ꝓpter qõ exñte nõ põt fm ordinẽ eẽ nãe aia. Demõstrat hui⁹ rõnes in pncipio. viij. phicorꝭ: ꝛ ad istud ꝓbãdũ optime ꝛ p cio se qñ ibi demõstratũ est q motor nõ põt eẽ añ mobi/le neq; post ipz neq; cũ ipso: ita q nõ moueat ꝛ neces/se est h cẽ: ita in minori mũdo sicut in maiori: sicut ibi/dẽ dictũ est. Constat ãt p oĩa añdicta q aie subale est: ita q p illud diffinit q ipsa sit motor corꝓis: ꝛ si esset ipsa cũ corpe ꝛ nõ añ ipz neq; post ipm facta: ꝛ sic si/

mul de/

mul demõstratiõe ꝓbatũ est ꝓpositũ ⁊ destruct⁹ est error ꝓnis q̃ dixit alas añ corp⁹ fuisse ab eterno in cõparib⁹ stellis: hui⁹ ãt mod⁹ q̃lr aĩa incipit cũ corpe ⁊ ñ destruit cũ ipso habet ex añbitis. Cõstat ãt q̃ sũt gradus in entib⁹ ⁊ q̃dã sunt nobilia ⁊ q̃dã min⁹ nobilia ⁊ q̃ nobili⁹ iter oĩa ẽ aĩa rõnalis: oz igit q̃ ipsa maxime sit eleuata sup mãz ⁊ silua cãis sepatis: oz igit q̃ ipa sit imago cãe sepate p eẽntiã ⁊ potẽtias q̃dã sic̃ superius dixim⁹. Suba ãt talis lz icipiat eẽ in corpe: qr tñ pẽdet eẽ ex cãis nullo mõ põt interire cũ corpe: sz hũc ordinẽ essentialẽ nõ possum exponere intelligibiliter nisi in scia diuina: vsq; illuc ergo differamus.

Cap. xiiij. ⁊ est digressio declarãs errorẽ eor̃ q̃ dicũt de oib⁹ aĩab⁹ tm̃ vnã remanere post mortẽ.

f Uerũt ãt q̃dã q̃ videtes aĩaz subalr eẽ sepatã dixerũt eã nõ indiuiduari nisi p corpus ⁊ ad corp⁹: ⁊ iõ destructo corpe ex oib⁹ aĩalibus nõ remanẽ nisi vnicã subaz sepatã ⁊ hoc nostigim⁹ supra errorẽ cũ loq̃remur de nã intellect⁹ possibilis. Sz qr deliramẽtũ h̃ eẽ putam⁹ ⁊ fuerũt viri magni in phia q̃ hunc abhorruerũt errorẽ bonũ nobis videt ponẽ fortes rõnes ⁊ demõstrativas ꝫ illos. Dicimus ãt q̃ si vna aĩa sit ex oib⁹ aĩab⁹ rõnabilib⁹: aut h̃ fit sic q̃ ex aĩab⁹ subalr multis fiat vna aut iõ qr accidẽtalr multe sũt ⁊ subalr remanet vna ex multis vel oib⁹ post mortẽ corpis. Si ãt primo mõ dicũt h̃ ẽ ab/surditas magna: qr cũ oĩs aĩa rõnalis sit eiusdẽ speciei cũ alia nõ remaneret vnũ nisi collectiõe ex oib⁹ sicut exercit⁹ ⁊ turba ⁊ pples: h̃ ãt simplr sũt multe aĩe ⁊ fm q̃d vnũ: vuri ãt sapiẽtiores fuerũt q̃ vt dixerũt h̃ sed absq; dubio scõo mõ dixerũt dicẽtes aĩas nõ eẽ multas nisi ex respectu ad corp⁹ ⁊ ꝫ h̃ fortissimas q̃ttuor supi⁹ induxim⁹ rõnes vel demõstratiões: h̃ ãt dixim⁹ q̃ illud accidẽs qõ fecit multas aĩas: aut ẽ accidens q̃ est in aĩa aut nõ ẽ in aĩa. Si enim ẽ in aĩa cũ aĩa sit simplex: tunc oz q̃ sit in tota aĩa: ⁊ sic indiuiduatio aĩe ad vnũ erit indiuiduatio ad aliũ: ⁊ sic aĩe ꝑ illud accidẽs nõ erũt multiplicate p numerũ ⁊ ẽ ꝫ eos. Adhuc autẽ q̃cq̃d accidit simplici toti simplici accidit. Illud g̃ accidẽs toti accideret aĩe: accideret g̃ ei fm q̃ ẽ in oib⁹: ⁊ sic nõ multiplicarent ꝑ illud accidens. Si ãt accideret aĩe tũc nõ indiuiduaret aĩaz. Adhuc ãt hitũ ẽ q̃ speculatiu⁹ inest aĩe fm ipsaz: ⁊ sic speculatiu⁹ intellectus eẽt idẽ apud oẽs qõ oĩno falsum ẽ: qr sic vno hoie existẽte sapiẽte oĩs hõ sapiẽs eẽt qõ falsum ẽ. Adhuc aũt cũ aĩa rõnalis sit simplex ipsa ẽ tota in oi corpe in quo est g̃ cũ tota aĩa fm ĩstos eẽt in vno ⁊ tota in alio ⁊ tota in quolibet: ⁊ h̃ nõ est intelligibile: qz ex h̃ sequit q̃ tota eẽt in quolibet ⁊ tota extra quodlibet qõ ẽ absurdũ. Si ãt dicat eẽ nõ in corpe ꝫ respicẽ ipsuz: q̃rat q̃s sit mod⁹ illi⁹ respect⁹ ⁊ dicũt q̃ h̃ ẽ respect⁹ opatiõis ⁊ h̃ stare nõ põt: q̃m cũ opatio egrediat a potẽtia ⁊ potẽtia sit in eẽntia oz eã essentialr eẽ vbi opat ⁊ opat in corpe: g̃ ẽ in corpe. Adhuc ãt suba q̃ ẽ dãs eẽ ⁊ rõnez est in eo cui dat eẽ ⁊ rõnẽ: aĩa ãt rõnalis dat eẽ ⁊ rõnẽ corpi g̃ ẽ in ipso. Cõstat ãt falsuz eẽ q̃ ĩsti dicũt: si ãt q̃rat mod⁹ ꝓductiõis aĩe ad corp⁹ ⁊ indiuiduatiõis superius a nobis h̃ ẽ assignat⁹ cũ oñderem⁹ q̃lr intellect⁹ possibilis ẽ sepat⁹ ⁊ ꝓduct⁹ in aĩa intellectuali silr nec oz h̃ reiterare: dicit ãt auicẽ. q̃ aĩa hz indiuiduans ꝓpriũ lz nãz eius ⁊ nomẽ ignorem⁹. Sed cũ oẽ indiuiduãs sit mã oz q̃ illud indiuiduãs eẽt mã incorpea in aĩa existẽs: ⁊ ꝑ formã q̃ nõ ẽ corporis pfectio: ⁊ h̃ cõcedunt pleriq; inter nostros socios. Sz nos eis in nullo ꝫdicere volẽtes ꝓbabile reputam⁹ qõ nos supi⁹ dixim⁹ q̃ id ꝓbari potest ex his que ĩsunt aĩe: ĩstud aũt nõ est ꝓbatũ: sed ratione magis cõfictum.

Tractatus q̃rtus tertij de aĩa in quo agit de motiuis viribus. Capitulũ primũ que pars aĩe sit motiua. Tex. ⁊ cõ. 40

Uoniã ãt sicut ab initio dixim⁹ aĩa fm duas diffinita ẽ potẽtias: q̃b⁹ aĩatũ videtur differre ab inaiato: dico ãt aĩam que aĩalitũ ẽ: qz plante h̃nt ptẽ ptis aĩe pot⁹ q̃ aĩaz: nã in plãtis neutra ẽ illaz potentiaz q̃b⁹ aĩatũ ab inaiato differre videt: due ãt potentie sũt discretiuũ ⁊ motiuũ fm locũ: discretio ãt in cõi dicta ẽ opus tã intelligẽtie q̃ sensus: ⁊ de vtroq; istoz iam hitũ ẽ: de mouẽte ãt speculãdũ ẽ nũc: q̃d sit aĩe: ⁊ hoc ẽ q̃rere vtrũ mouẽs in aĩalib⁹ sit vna q̃dã ps aĩe: que sepabilis sit ab alĩs partib⁹: magnitudine: ⁊ subo sui organi: sicut visus separat ab auditu: sicut dixit plo aĩaz in vires diuidi: aut tm̃ sepat ab illis rõne potẽtie ⁊ vtutis: ⁊ ꝓueniat cũ eis in subo: aut etiã ipm sit tota aĩa ⁊ nõ aliq̃ ps alicui⁹ aĩe: sicut dixerũt quidã: q̃ sicut vegetabilis ẽ vna tota aĩa: ⁊ sicut sensibilis ẽ vna tota aĩa: ita motiuũ fm locũ sit vna tota aĩa plicies illud qõ mouetur fm locũ. Quia ãt ex oib⁹ diuisionib⁹ his ps vã ẽ q̃ sit pars potẽtialis aĩe: sicut ps ex phitis: iõ suppolito illo q̃rẽdũ ẽ vtrũ sit ꝓpria q̃dã ps sepata ab his q̃ ꝓsueta sũt dici ptes aĩe. Et q̃ dicta sũ:: ⁊ determinata sũt a nobis: aut ẽ hanc aliq̃ q̃ sũt determinate. Tex. ⁊ cõ. 41.

In hac ãt qõne res q̃sita mox ingerit dubitationẽ fm quẽ modũ oporteat dicẽ aĩe ptes: ⁊ quot numero: nõ enim sũt integrales neq; cẽntialis sicut in phitis est determinatũ: ꝫ sũt actuales siue potẽtie ptes: in q̃b⁹ inferior ꝑ in suo supiori saluat. Quot ẽt oz dicere ptes multũ ẽ dubitabile: mõ enim quodã infinite videntur. Et si enim vellem⁹ vocare ptes q̃b⁹ spẽs motoz infe/rũt passiones infinite eẽ vident: qz tũc multiplicabunt potẽtie passiue fm formas suoz actuoz. Et fm hoc tot erũt appetit⁹ quot sũt appetibilia: ⁊ tot sũt sensus quot sũt sensibilia spẽ ⁊ forma differẽtia: ⁊ h̃ ꝓcedit in infinitũ numerũ. Et fm hũc modũ q̃dã phoz determinãt ⁊ diuidũt aĩam in rõnatiuã: ⁊ eã q̃ ab animositate vocat aĩatiua: quã q̃dã vocãt irascibilẽ: ⁊ eã q̃ vocat a q̃busdã appetitiua: quã plonici ꝓcupiscibilẽ esse dixerũt: hãc enim diuisionẽ fm solas spẽs obiectoz diuidũt plonici: ⁊ nõ fm differẽtias corpoz animatoz. Si ãt sufficiẽter diuidũt aĩam vt tã dictũ ẽ: tũc q̃libet spẽs obiecti faciet ptẽ aĩe spũalẽ vel spãlẽ: ⁊ tũc erunt ptes infinite: penes enim spẽs obiectoz inueniunt ibi alie ptes q̃ magis differũt q̃ tres inducte differentes: sicut in genẽ bont actualis: ⁊ nos possum⁹ invenire formas obiectoz in diuersis generib⁹ exĩtes: h̃ ãt evidẽter oñdit ꝑ h̃ q̃ diuidit aĩa ab ĩstis in rõnalẽ ⁊ irrõnalem ⁊ irascibilẽ ⁊ ꝓcupiscibilẽ ⁊ ẽ insufficiens diuisio. Q: ptes aĩe principales: sũpte sũt fm diuersionẽ generis aiatoz: ⁊ ille sũt vegetabilis ⁊ sensibilis: ⁊ lz vegetabilis aliquo mõ dici possit irrõnalis: tñ sensibilis neq; rõnalis neq; irrõnalis dici põt: qr sicut dicet in fine primi ethicoz: rõnalis nõ ẽ ꝑ essentiã: neq; irrõnalis ẽ: q̃m ꝑticipat aliquo mõ rõne: eo qõ ꝑsuadet ei rõne ⁊ subiacet ordini rõnis. Idẽ ãt ẽ de fãtasia q̃ ab oĩbus dicta altera ẽ: q̃m rõnalis nec irascibilis: nec ꝓcupiscibilis eẽ videt: hec ãt sequẽtia demõstrabũt. Si ãt rõnalis in animositatẽ: siue irascibilẽ appetitũ siue cõcupiscibilẽ dividat penes obiectoz differẽtias: tũc ꝫ habitã rõnẽ infinite ptes aĩe videnť eẽ: ⁊ h̃ ẽt est incõueniẽs. Tex. ⁊ cõ. 42.

Dz igit magnã qõnẽ cui hanc vtutũ fãtasia ⁊ sensitiua cadez sit: vel a q̃ eaz sit altera: ⁊ ꝑcipue si ds

ponit aīe ptes ſepatas in loco ⁊ diſſinitiõe: ⁊ nõ ponit vnã in alia virtualr: ſicut inferior ptãs ꝓtinet in ſupio ri. Adhuc ãt appetitiua ẽ vna eaꝝ q̃ fm plonẽ: fm ra/ tionẽ ⁊ potẽtiã relatã ad actũ: altera videt cẽ a rõnali: cũ tñ incõueniẽs eẽ videat hãc ſequeſtrare abvtraq; vel ab altera: eo q̃ in vtraq; videt ꝓtineri: ⁊ q̃ conti/ neat in rõcinatiua p3: q; volũtas non ſit niſi in rõnali: eo q̃ oĩs volũtas ẽ rõnatiue potẽtie: ⁊ volũtas eſt ap petit⁹ q̃dã. Siſr ãt nõ ſequeſtrat ab irrõnali: q; in irrõ nali ſit oſideriũ: ⁊ aiũs ab aiõſitate dict⁹ qui iraſcibi/ lis vocat: ⁊ vtrũq; ipſoꝝ ẽ appetit⁹ q̃dã ꝓcupiſcibilis ꝓcupiſcibilis enĩ; appetit delectabile fm ſenſu; ⁊ ira ſcibilis appetit arduũ in quo ẽ gl̃ia: ſicut vindictã vel gl̃ia; vel victoriã: aut aliq̃d hmõi: q̃nimo ſi aia eſt illa tria q̃ dixit plo: videbit cẽ in vnoquoq; dictoꝝ triu;: q; rõ ẽt appetit diſcernẽ id q̃ appetẽdũ ẽ fm rõnẽ re/ ctã: ſicut eſt honeſtũ ⁊ ptes eĩ⁹. De his ãt q̃nib⁹ hic nõ ẽ intentio: fozſitan enĩ; de his alibi determinabim⁹ in ſequẽtib⁹ iſti⁹ tractat⁹. Tex.⁊ cõ.43. Sz de quo nũc rõ extitit ad q̃rẽdũ h ẽ q̃d ſit mouẽs fm locũ aial q̃ hz motum fm locũ. Scõm enĩ augmẽtũ ⁊ decremẽtũ q̃ mouet mutat aliq̃ mõ locũ: q; augmẽtũ creſcit in locũ maiozẽ ⁊ decremẽtũ decreſcit in locũ minozẽ. Sz motoz hu/ ius mot⁹: in oib⁹ ẽ aiatis: eo q̃ augmẽtũ ⁊ decremẽtũ inſũt oib⁹ aiatis: ⁊ iõ ꝓſtat motoꝝ in h motu eẽ vege/ tatiõi p cibũ: ⁊ generatiõi ſicut dixim⁹ in.ij.iſti⁹ volu/ minis libzo: de ſpiratiõe ãt ⁊ inſpiratione q̃ ẽt motu q̃/ dã pte corpis fm locũ pficiunt: ſiſr ãt de ſomno ⁊ vigi lia: in quib⁹ fit mot⁹ ſenſus ⁊ ſpirituũ ab exteriozib⁹ ad interioza: ſicut in ſomno q̃ nõ ſũt ſine motu locali: poſt hũc libzũ in ꝓxĩs locis dicem⁹. Nos enĩ; h nõ queri mus de oĩ motu locali alati corpis: ſz de motoꝝ iſti⁹ motus tñ quo aial ꝓcedit de loco ad locũ: ⁊ hoc per organa ⁊ hec a natura formata.

Laꝑ.ij.q̃ vegetatiuũ fm ſe ⁊ ſenſitiuum fm ſe: non ſunt motiua fm locum.

Tex.⁊ cõ.44. Ẽ motu ãt fm locũ q̃d vz ſit aial mouẽs fm d pceſſiuũ motũ de loco ad locũ: nũc ꝓſiderã/ dũ ſit: q̃ q̃dẽ igit vegetabile fm ſe non ẽ aial mouẽs fm motũ ꝓceſſiuũ: erit manifeſtũ ex his q̃ idu cent nũc. Mot⁹ enĩ; q̃ dicit mot⁹ ꝓceſſiu⁹ eſt ſp ꝓpter aliq̃d: q̃ eſt ſp extra aial motũ: ⁊ diſtat ab ipſo: ꝓpter q̃ dicũt vulgares q̃ h mot⁹ ꝓpter indigẽtiã ẽ: ⁊ iõ oz q̃ fiat cũ fãtaſia q̃ imaginat delectabile abſens: aut cũ appetitu ⁊ ſenſu: q̃ apprehẽdit delectabile extra ſe pre ſens: ⁊ pbat ex h q̃ nihil q̃ nõ ẽ appetẽs delectabile: vl̃ fugiẽs triſtabile mouet de loco ad locũ: ⁊ ſi mouet mouet tũc violẽter ſicut cũ trãſplãtatũ ẽ lignũ: vege/ tabile ãt de ſe ſũptũ neq; fãtaſiã hz neq; appetitũ ſen ſibilẽ: ⁊ iõ vegetatiuũ p ſe ſũptũ nõ mouet fm locum: q; tũc oẽ vegetabile fm locũ moueret: plante igit fm locũ mouerent. Et ſi h ꝓcederet tũc oz ꝓcedẽ q̃ hẽret mẽbra organica ſicut pedes vel alas: q̃b⁹ explerẽt hu/ iuſmodi motiua: ⁊ h nõ eſt vez: vegetatiuũ enĩ; fm ſe nõ mouet fm locum. Tex.⁊ cõ.45. Siſr ãt nec id q̃ ſentire põt q̃ vocat ſenſitiuũ fm q̃ huius eſt ꝓxima ⁊ pfecta cã: hãc enim cãm mouẽtẽ q̃rim⁹ ſolã ⁊ nõ cãm q̃ remota eſt cã mot⁹: ſi enĩ; ſenſitiuũ in eo q̃ hmõi: eẽt ſufficiẽs ⁊ pfecta cã hui⁹ mot⁹ ꝓceſſiui: oẽ ſenſitiuũ moueretur fm locũ: ſz h falſum ẽ: cũ multa aialia ſenſu; hñtia: vi deam⁹ eẽ manẽtia in vno loco imobilia vſq; in ſinẽ vi te ſue. Quãuis enĩ; dilatent ⁊ ꝓſtringant p quẽ motũ aialia cognoſcunt: tñ nõ ꝓcedũt de loco ad locũ: q; ſicẽ tã añ dixim⁹: nos nõ loq̃mur de motu q̃ q̃ſi creſcit aia/ tũ in locũ maiozẽ vel reſtringit in minozẽ: ſz de illo tñ quo aial ꝓcedit de vno loco: ⁊ mouet totũ in aliũ lo/ cum: nec põt aliq̃s dicẽ q̃ hmõi aialia ſint ĩmpfecta: ſi cut ĩmpfecta dicunt q̃ diminuunt p ſpedimenta nature in aliq̃ q̃ eſt ſpẽi ſue debitũ fm naturã: ſicut mõſtra q̃ peccata ſũt nature: ſicut dixim⁹ in.ij.phicoꝝ: talia enĩ aialia pfecta ſũt pfectiõe debita ſue ſpẽi: ⁊ generãt ſibi ſiſlia fm ſpẽz: h enĩ mõſtra nõ faciũt: ſi enĩ mõſtra pec/ cent in ꝓncipalib⁹ mẽbris cito morĩunt. Et ſi pecca/ tũ ſit nõ in ꝓncipalib⁹ ſicut in manib⁹ vel in pedib⁹ nõ generãt ſiſle mõſtro: ſz ſiſle ſpẽi vt frequẽter: h igit aia/ lia cũ ꝓducũt ſibi ſiſlia: pfecta ſũt ſpẽz ſuaꝝ pfectiõe: ⁊ recipiũt augmẽtũ ⁊ decremẽtũ p cibũ. Si g̃ illa hñt motiuas vtutes fm locũ: nã dediſſet eis organa q̃b⁹ p ficerent motũ localẽ: q; nã nõ deficit in neceſſarĩs: nec abũdat ſuperfluis. Si enĩ; deficeret in neceſſarĩs: tunc motoꝝ q̃ nõ hẽret organũ eẽt ſuperflu⁹: q; nũq̃ pficeret motũ cuius ipſe eẽt ꝓncipium ⁊ cã. Si aũt abũdaret ſuperfluis: tunc itez fruſtra eſſet vltra neceſſariũ: cum per paucioza eadem opera poſſet perficere.

Laꝑ.ij.q̃ nec intellectiu⁹ nec opatiu⁹ fm ſe ſunt cã motus fm locum: ſed duo hoꝝ vel tria ſimul.

Ed neq; rõnatiuũ. ſ. ps aīe q̃ rõcinat ⁊ deli/ Tex.⁊ f berat de opabilib⁹: nec ẽt vis q̃ vocat intelle/ cõ.46. ctus ſpeculatiu⁹: ſũt fm ſe cã efficiens huius mot⁹: quẽ vocam⁹ ꝓceſſiuũ: h ãt de ſpeculatiuo intelle ctu facile ꝓbat: q̃n ſpeculatiu⁹ intellect⁹ eſt qui accipit formas denudatas a materĩs: ⁊ iõ nihil intellegit ac/ tuale p nos: q; oĩs noſtra actio eſt in ſenſibilib⁹ ⁊ mãli bus: ⁊ iõ nihil decernit fugiẽdo vel pſequẽdo. Sp ãt mot⁹ ꝓceſſiu⁹ oĩs aialis: aut eſt actus fugiẽtis nociuũ: aut pſequẽtis ſiue imitãtis delectabile: ſiue ꝓueniens. Cũ enĩ; intellect⁹ ſpeculatiu⁹ eſt de practicis: q̃rens in eis rõnẽ veri nõ ꝓſiderat ea: ꝓut ſũt practica: ſz ꝓout ſũt ſpeculatiua: ſicut eſt in ſcia ethicoꝝ doctrinali: tũc accidit q̃ intellect⁹ multotiẽs intelligit id q̃ timendũ eſt fm rationẽ: ſz nõ eodẽ mõ intelligat quo timendũ eſt: ſz ꝓſiderat paſſiones eĩ⁹: differẽtias ⁊ accidentia p ſe ſcia doctrinali: ſicut ꝓſiderat in alĩs ſpeculatiuis. Et ſiſr ꝓſiderat aliq̃n id q̃ eſt letũ ⁊ delectabile fm rẽ: ſi/ cut q̃n rõcinat de delectatiõe venereoꝝ q̃ ẽ fm tactũ: ⁊ nõ fm vſuz: ⁊ q̃ ipſa eſt ꝓpter appetitũ coit⁹ ad ge/ nerationẽ ordinata: hec enĩ; oĩa ſpeculatiua ſũt: ⁊ tũc nõ iubet intellect⁹ timere vel delectari: ſz poti⁹ oſtẽdit vnũ doctrinale: altas delectabile q̃d eſt in venereis: pp rẽ tñ que mouet ꝓcupiſcẽtiã: aliq̃n coꝝ mouet: vl̃ aliud mẽbroꝝ: ſicut genitalia in q̃b⁹ delectatio talis vel ti/ mor oſtẽdit: ſz h nõ p̃cipit intellect⁹: ſz poti⁹ auertit ab illo: ſz ꝓnitas rei adiũcta facit hmõi mot⁹ mẽbroꝝ: ⁊ iõ nõ ſequit mot⁹ ꝓceſſiu⁹ ad rẽ illã: q̃ nõ eſt ꝓſiderata vt circa q̃ ſit opus: ſz vt ea circa q̃ eſt ſpeculatio intel/ lectus ſimplicis. Ampli⁹ ãt cũ intellect⁹ extẽdit ſe Tex.⁊ ad ꝑticulare opabile ⁊ decernit: ⁊ p̃cipit fugẽ aliquid cõ.47. aut ꝓſeq̃ ſiue imitari: tũc adhuc nõ eſt ſufficiẽs cã mo/ tus: q; ſepe tale decretũ intellect⁹ practici circa opabi/ lia p nos: nullus ſequit mot⁹ ꝓceſſiu⁹ aialis: poſſibile enim eſt vt in ethicis oſtẽdat: q̃ aliq̃s ſanũ hẽat intel/ lectũ: ⁊ corruptũ hẽat appetitũ ⁊ deſideriũ: ⁊ illi bene p̃cipit intellect⁹ de fugiendo turpi ⁊ imitando bono ⁊ honeſto: ille tñ vict⁹ paſſione turpis: agit ⁊ mouet fm deſideriũ: ⁊ non mouet fm intellectũ: ⁊ talis vocat in ethicis q̃dã incõtinẽs: põt ãt vocari inabſtinẽs: eo q̃ nõ abſtinet ab his a q̃b⁹ intellect⁹ p̃cipit abſtinere: hoc ãt ⁊ argumẽto ⁊ ſili videm⁹: q̃n videm⁹ q̃ hñs artez medicine infirm⁹ aliq̃n nõ ſanat: ⁊ hoc eſt ideo: q; non mouet ⁊ opat fm medicine p̃cepta: ⁊ h oſtẽdit q̃ alte

rius q̃

rius q̄ intellectus t scientie magis proprium sit agere t mouere fm sciaz t nō scie: q: ēt qñ ifirm⁹ curat magis ꝓpriū mouēs hz q̄ sciaz hz: lz fm sciaz nō mouea tur. t silr ē i intellectu t scia practica: q̄ silr se hz ad opa mox sicut scia ad regimē corpis: t ideo dñt morales q̄ scia pax ꝓdest ad opa: sz velle opari intellectū multū ꝓdest. Ex hoc aūt forte aliqs crederet q̄ appetitus moueret. Et nos eodē mō oñdim⁹ q̄ nec appetitus ē sufficiēs cā motus nec sensus cū appetitu. Sunt enī q̄dā vt i ethicis ꝓbat: q̄ ꝓtinētes vel abstinētes dicunt: sicut religiosi t heremite: q̄ sentiūt mot⁹ passiōnū: t tñ nō ꝓsequūt i ope: pp qō ꝓcedūt remanere i regimine vo t honesto fm q̄ ꝓcipit intellect⁹: t tales sūt appetētes t ꝓcupiscētes turpes delectatiōes: t tñ non sūt operātes ea quox habēt appetitū t ꝓcupiscētiā: sz sequunt intellectū: lz q̄ libet istox sit ipfecta cā mot⁹ tñ nullū istox vlis ē t sufficiēs cā mot⁹ aialiū: q̄ vocatur ꝓcessiuus: oz igit q̄ sufficiēs t vlis cā mot⁹ sit cōgregata ex duob⁹ vel trib⁹ quox vnū discernat t ꝓcipiat motū: t altex exequat. Et hec duo sūt i hoie appetit⁹ t intellectiua: intellectiua enī opatiua seu practica discernit t ꝓcipit ad q̄d mouēdū ē t pp q̄d t qualiter t vbi t qñ t q̄ tū t cetera hmōi appetit⁹ aūt sequitur t ꝓficit hoc qō ꝓceptū ē ab intellectiua. Sic q̄ duo i genere sūt mouētia in hoie. Si aūt dicunt tria mouētia: tūc erūt illa tria sic ordinata q̄ duo sūt sicut vnū hec át tria sūt intellectus practicus t appetit⁹ t fantasia q̄ est sicut intellectus qm ipsa discernit motū t ꝓcipit sicut intellectus t hoc dici oz q: multa aialia ꝓter sciaz intellectualē de ꝓticularib⁹ opabilib⁹ sequunt in motib⁹ fantasias. In aliqb⁹ enī aialib⁹ ꝓter hoīem aut nō est intellectiua aut si abusiue dicat esse in eis illius nō erit vt ratiocinās quasi ex syllogismo sz erit vt rect⁹ a nā sicut dixim⁹ in scdo huj⁹ voluminis t ideo oia similia specie silr operant hec igit sequunt fantasiaz. Dicam⁹ igit q̄ vtraq; hec sunt mouētia fm locū intellectus videlz t appetit⁹ vel loco intellect⁹ fantasia. Quotiēscūq; igit intellectui vel fantasie appetit⁹ ꝓsenserit motū ꝓcipiētibus tūc erit mot⁹ t erit talis mot⁹ qualis ē ꝓsensus appetitus ad intellectū vel fantasiē: ꝓsensus aūt huius ad fantasiā est vno mō t ad intellectū duob⁹ modis: fantasia aūt cū sit discretiua ꝓticulariū sensibiliū non ꝓcipit motū nisi circa delectabile vt nūc pīs. Et iō videmus cetera aialia nō esse ꝓtinēta t abstinētia a delectabilibus in sensu q̄ sūt vt nūc delectabilia: intellect⁹ aūt practicus nō ex ꝓuersiōe ad oculū: sz ex syllogismo ꝓcipit opabile: t iō cū syllogismis nō peccat tūc est mot⁹ abstinētis t ꝓtinētis verbigratia cū dicat intellect⁹ omne turpe ē fugiēdū t accipiat fornicari cuz helena esse turpe eo q̄ est alieni thori violatio appetit⁹ exequēs hmōi motū ē ꝓtinēs alias ꝓtinētis: aliqñ aūt syllogismus h̄ in minori ꝓpositiōe obūbrat alias obnubilat ex nimio estu ꝓcupiscētie: t lz tūc bene vlr ꝓcipiat intellectus: tñ vis ꝓcupiscētie nō sinit ꝑ beneplacitū videre ꝓticulare qō sub vli accipiēdū erat: t si videt illud non videt nisi speculatiue: oz aūt in opabilib⁹ ꝑ beneplacitū videre q: visio hec mixta ē effectui q̄ ē circa qō ꝓcipitur opandū esse. Et in hac ꝓpositiōe ois malus incōtinēs ob dictā cām ignorās: t dicit in minore ꝓpositiōe sic accepta nō ꝓsentit appetitus sub vli: t ideo sequit puer sus motus mouēs aūt intellect⁹ ē in vniuersali ꝓpositione. In minori aūt pmixtus ē fantasie q̄ tacta ē ꝑ affectū t hec ē cā q̄ intellect⁹ dicit semp rect⁹ t fantasia aliquando recta aliqñ nō recta. intellect⁹ aūt q: in hoie ex syllogismo t rōne mouet iō sequunt opa hois verecūdia t gloria q: turpe ē abicere regnū dignioz t seq̄ regimen eius: qō cōe habemus cū bestijs t h̄ ē cā q̄ peccatū t pena sequant hois opa: silr aūt laus t hec nō sequunt opa alioz aialiū: hec etiā cā ē q̄ opa honesta dicunt eē fm nām hois inquātū hō ē opa aūt turpia t inhonesta dicunt esse ꝓtra nām hois inquātū est homo.

Tex.t cō. 48

Caplm ārtū ō differētijs intellect⁹ practici t speculatiui.

Tex.t cō. 49.

Intellect⁹ q̄ semp ratiocinat ꝓpt aliq̄d: qō est i extra ipm t vocat practicus qō idē sonat qō opatiuus: opatiuū aūt cōit voco siue sit opabile qō vocat actuale siue factibile: actuale aūt in ethicis vocat qō ptinet ad opa: q̄ sūt circa passiōes delectabiles t tristabiles: t circa opa cōicatiōis iustīcie: t hec sūt opa moris t huj⁹ intellect⁹ ad illa pfectio ē pruden tia: factibile aūt vocat: qō in mechanica opa fit manuali t intellect⁹ ad ipm pfectio ē ars mechanica sicut i ethicis hz determinari. Hic aūt cōiter vocam⁹ practicū intellectū q̄ ē tēpatiuus in his: t in aliqb⁹: t huj⁹ ad itellectū speculatiuū ꝓpter doctrine bonitatē volumus inuenire differētias quattuor: quax prima ē q̄ sine differūt eo q̄ finis ois itellect⁹ practici ē extra ipm siue sit op⁹ siue opatū: op⁹ q̄dē i artib⁹ ē finis sicut in musicis i q̄bus cantus t melos vltim⁹ finis ē: q̄ exercet i arte: agere i aliqb⁹ vlterius terminis nō ē opus sz opatū. faber. n. nō itēdit fabricare ꝓpter fabricare: sz ꝓpter gladū vel aliud vas qō suū ꝓpriū opatū ē finis sue artis. In actu alib⁹ aūt finis ē opatio q̄ ē felicitas ciuilis eo q̄ hec est diuinissima: t optima est inter opatiōes virtutū. Quilibet aūt istox finiū ē extra opantē t ideo motu acquiritur: itellectiua aūt speculatiua finē suū semp iter semet ipsam hz: hz. n. vex speculatū i theorematib⁹ qō finis eius est. hoc. n. ēt ē finis sui istrumēti: qō demonstratio ē t vocat: nec extra illud aliq̄d acq̄rit: q: vex ē de his q̄ ꝓpter se volumus in speculatiuis: q̄ essentialit sūt de phia. hec. n. nō sūt dialetica q: nō sūt de mera phia: nec sūt ethica q: vex taliū querim⁹ ꝓpter opus: sz sūt naturalia mathematica vel diuina: ꝓpter qō ꝓtemplatiuus intellectus habēs in se finē: pfectior t nobilior est practico: t ideo penes ipsum cōsistit felicitas t beatitudo speculatiua: ꝑcipue qñ fuerit adept⁹ agētē formā: put dixim⁹ in tractatu phito libri istius. Scōa aūt dria ē in forma quā apprehēdūt tā speculatiuus q̄ intellect⁹ practicus: practic⁹. n. accipit formā put ē principiū opis: cui necessario pp hec tria accidūt: quox vnū ē: q̄ ipse decurrit ab vli ad ꝓticulare: eo q̄ ois nostra opatio circa ꝓticulare ē scōa aūt ē q: ipax forma cōponit: eo q̄ ois practicus formā itēdit cōponē cū ope vel cū opato: vt p̄z per inductiōez tā in morib⁹ q̄ in artib⁹: forma. n. domus exīs in mēte artificis perfecta: cōponit cū lapidib⁹ t lignis: forma aūt ꝓtēplatiōis ex reb⁹ extra separata per ꝓtinuā abstractiōem maiorē t minorē: cōponit cū aia: t iō vocat forma abstractiōis siue separatiōis. Et ex hoc accidit tertiū: q̄ forma practici intellect⁹ est forma ad rē extra aiaz ꝓueniēs: forma vo ꝓtēplatiōis vocat a re: t nō ad rē: q̄ ꝓuenit a reb⁹ extra ad itellectū tertia dria est in hoc q̄ in oib⁹ hītib⁹ aiam in terrenis intellectus practicus in acq̄rēdo formā nō vtit corpore: sz potius hz eā apud seipax: sz vtit corpore o istrumēto qñ educit eā formā in māx extra se existētē. Sed in intellectu ꝓtēplatiuo est ecōuerso: q: ipse vtit viribus t instrumētis corporalibus in acq̄rēdo formā: q: mediantibus viribus t organis corporalib⁹ perficit abstractio: t in vsu ꝓsideratiōis nō vtit corpore aliquo: t ex hoc est q̄ dicit intellectus practicus se extēdēs extra se ad particularia: t ad instrumēta corporū. Sz itelle/

ctus ꝓtẽplatiuus dicit se colligẽs inter seipsum. Et reli ctis corporeis viribꝰ ⁊ instrumentis colliget se ad vꝛe qđ est inter seipm: ⁊ magis est intellectꝰ aie ꝓtẽplatiuꝰ q̃ practicus: ⁊ nobilius aie bonũ est ꝓtẽplatio q̃ actio vt in decimo ethicoꝝ ꝓbat. Quarta vo ⁊ vltima ꝛia est: q intellectꝰ practicus esse cã rei q̃ sibi subicit: sicut pz tã in actualibꝰ q̃ in factualibꝰ. Intellectꝰ aũt ꝓtẽpla tiuus causat a re q̃ subicit eidẽ eo q accipit formã cõ/ tẽplatiõis a re subiecta: ⁊ ꝓsiderat cã fm q est nã rei: ⁊ ideo qz intellectꝰ prime cãe ⁊ intelligẽtiaꝝ separatarũ: sũt cã rei: ⁊ nũq̃ causat a re: potius assimilat intellectꝰ eo/ rũ practico intellectui: q̃ speculatiuo: de his aũt in pri ma phia pdrẽdũ erit. Sufficit aũt nobis ad pñtẽ specu lationẽ q sciamꝰ: q intellectꝰ practicus sp est ꝓpter ali qđ esse: ⁊ ideo nõ qđẽ sbo differt a speculatiuo: sz dif/ fert fm esse ⁊ finẽ. Esse aũt q hz ex forma qõ est hiꝰ practicus de quibꝰ est in ethicis practici nomẽ accipit.

Capitulũ. v. qualiter vnum specie sunt mouentia ⁊ plura fm subiectum.

Icut aũt intellectꝰ est ꝓpter aliqđ ita oĩs ap/
s petitꝰ est ꝓpter aliqđ qõ nõ hz appetẽs: vel si appetit qõ hz appetit illud fm qõ nõ hz sicut appetit delectabile hitũ aliqñ nõ fm qõ est hitũ sed vt ꝓtinuet vel vt alio mõ habeat: eo q ꝓtingat pluribus modis haberi idẽ: ⁊ iste appetitꝰ q̃ appetimꝰ fm actuz nõ practici intellectꝰ est: vt potẽtia ex qua eliciat appe tere: sz potius est id qõ est vltimũ in ordine mouẽtiũ: ⁊ ꝓximũ motui: hoc est principiũ motꝰ ⁊ actiõis: ⁊ iõ ap petitiua est potẽtia distincta ab ĩtellectu: ⁊ est illa q̃ pꝰ intellectꝰ vel fantasie motũ ⁊ actiõez sequit: mouendo lacertos ⁊ musculos ad motũ pficiẽdũ. Et ideo cũ ad motũ aĩalẽ q̃ sic fit p ĩntẽtionẽ: nõ exigant nisi hec duo decernẽs. s. ⁊ ꝓsequẽs rõnabiliꝛ videnꝫ hec duo mouẽ tia appetitꝰ vz ⁊ ĩtelligẽtia practica in hoĩe. Appeti/ tiuũ enĩ p spẽm appetibilis mouet sicut vltimũ motus principiũ. Et intelligẽtia mouet ꝓpter appetibile: quia intelligẽtia fm q est cognitio q̃dã: nõ mouet: sz potius p hoc q principiũ primũ intelligibile mouẽs est appe/ titiuũ. Si aũt nõ apphẽderet appetibile: ⁊ nõ haberet ab appetitu: intelligẽtia nõ moueret sz potius decerne/ ret nõ esse fugiẽdũ: aut ĩsequẽdũ vt appetibile. Si
Tex. ⁊ cõ. 50. militer aũt ẽ in his in qbꝰ fantasia mouet: qz aĩalia bru ta ĩtellectꝰ practici fantasia vtunt: q̃ practica dicit sicut intellectꝰ: qz videt ꝓpter aliqđ qõ est extra ⁊ qz apphẽ dit spẽm vt opabile vel appetibile: ⁊ qz est forma ope rativa: ⁊ qz causa rei etiã: que de formis practicis tã an te determinauimꝰ. Hec igit fantasia nõ mouet sine spe/ cie appetibilis fm qõ ẽ appetibile: appetibile aũt in eo qõ appetibile trahit ⁊ inclinat appetitũ: ergo etiã fanta sia sicut ⁊ intellectꝰ: mouet p hoc q miscet appetitiue: ⁊ sic possumus dicere q vnũ specie motiuuz est: ⁊ hoc est appetitiuuz. Quocũq; enĩ est modo fantasia decer nẽs est motũ ꝓpter appetitũ: appetitus aũt mouẽs est ꝓpter appetibile: specie igit sũt vnũ ⁊ duo in subiectis Silr aũt qñ intellectus cũ appetitu mouet: ⁊ ideo etiã est vnus specie motus: ⁊ nõ duo nec vnus cõpositus. Si enĩ daret q duo specie essent intellectus ⁊ appetitꝰ qñ mouẽt: ⁊ q eoꝝ sit motus silis: ⁊ sit tñ vnus motꝰ ⁊ cũ hoc p se sit q vnius motoris simplicis nõ est nisi vnus motus: oportet dicere q intellectus practicus ⁊ appetitus moverent fm vnũ aliqđ qõ est cõe vtriq;: ⁊ ex hoc sequeret q motus fm locũ p se esset illis cõis: ⁊ p accidẽs eẽt intellectꝰ practici: ⁊ similit p accns eẽt ipsius appetitꝰ: sicut habere tres angulos p se ẽ triãgu li: ⁊ p accns ꝓuenit ysocheli. Sz fm hoc nõ vere eẽnt mouẽtia intellectus ⁊ appetitus: oz igit q sit vtriusq;: sz vnius ꝓpter alteꝝ. In nullo enĩ motu intellectꝰ vide tur esse mouẽs sine appetitu tã ĩ rõnabilibꝰ q̃ ĩ irrõna/ bilibꝰ. Appetitꝰ. n. cõe qõdã ẽ ad rõnalẽ appetitũ ⁊ ad irrõnalẽ: qñ volũtas q̃ solus rõnis ẽ appetitꝰ rõnalis cuius cã est qz volũtas qõdã liberrimũ est in aĩa: ⁊ illa q̃ tñ p nos incoacte oẽs facimus ex volũtate dicimur facere. Libertas aũt oĩmoda non est in his q̃ obligata sũt materie: ⁊ ideo in sensibili ꝓpte volũtas nõ ẽ: ⁊ si dicant bruta aĩalia volẽtia aliqñ: abusio fit vocabuli: qz volũtas eoꝝ ꝓ appetitu vel desiderio sensibili acci pit. In ista enĩ volũtate tota libertas est: qõ ex hoc pa/ tet: qz cũ coactio ad aliqđ agẽdũ: vel in aliqđ ꝓsentien/ dũ fiat ex tribus causis: quaꝝ vna est violentia exte/ rioꝛ: scõa aũt obligatio ad materiã in qua est: tertia au tẽ est p rationẽ ⁊ sylogismũ: p quẽ ratio cogat ad ꝓsen sum veꝝ: ab oĩbus autẽ his coactionibus deobligata est volũtas. Cadẽte enĩ coactiõe exterius in corpus: li bera manet volũtas ⁊ dissentit interius ab his ad que cogit extra in opere. Similiter nõ est virtus organica ⁊ ideo nõ agit ⁊ impellit a naturꝫ quẽadmodũ bruta ad opus agunt. Similiter autẽ post cõclusionẽ de ali/ quo faciẽdo qõ de necessitate ꝓbatũ est: voluntas ad/ huc est libera ad hoc volendũ vel nõ: ⁊ sepe non vult hoc ipsum. Hec enĩ tota ⁊ sola cã est sui tñ: solũ enim hec sufficit ad volendũ aliqđ in qõ ꝓsentit volũtas: qz volumus illud sine omni alia cã: ⁊ ideo regnũ volũta/ tis: simle regno tyrãn: qñ leges edit ad libitũ: ⁊ non ex aliqua causa vtilitatis rei. p. qõ sonat prouerbiũ qõ dicitur. Sic volo sic iubeo: sit ꝓ ratiõe volũtas. Re gnũ autem intellectus practici simile est monarchie in qua rex sapiẽs dominat: nihil omnino discernẽs nisi sz rationẽ vtilitatis rei. p. Hec igit voluntas constat q est appetitus quidã. Et cũ rationale moueat sicut discrimen est fm appetitũ tũc mouet fm liberã voluntatẽ. Appe titus enim mouet extra ad appetibile. Et hec est causa q omnis appetitus est cũ quodã affectu cõcupiscentie que est rei exteriozis. Et ex his patet q intellectus ⁊ fantasia sunt mouẽtia ꝓpter appetitũ: Et q in omni motu exiguntur ad minus duo mouentia quozũ vnum nunciat de motu ⁊ alterũ prosequit. Unũ igit sunt spe cie mouentia: duo autẽ per subiectũ efficientia motuz. ⁊ tria genere: intellectus fantasia ⁊ appetitus: ⁊ in ra/ tionali anima appetitus est voluntas libera.

Capitulum sextum q intellectus semper est rectus ille. s. qui est mouẽs: fantasia autem ⁊ appetitus recta ⁊ non recta.

Tex. ⁊ cõ. 51.

Jautem differentias horum considerare vo
s lumus q intellectus per hoc q est intellectus nihil habens fantasmatis admixtionis: ⁊ sem per est rectus: hoc enim nihil aliud est: nisi potentia ha bituali habens habitum principiorum moralium ⁊ fa ctualium: in quibus nullus est erroꝛ. s. non esse occiden dum: non esse mechandum: non esse furandum: iustitiã esse colendam: deum esse venerandum: parentes esse honorandos: rempublicam instaurandam. Et in arti/ bus similiter sicut architectonica grauia subtus ponen da: ⁊ leuia super ea coniugenda esse: prius dolãda esse vt bene coniungantur ⁊ huiusmodi: ⁊ ideo naturales hunc intellectum vocant naturale aduitoziuz vel iudi catoziũ in quo vlia iuris sũt descripta. Appetitꝰ aũt ⁊ fantasia sũt recta ⁊ nõ recta: ꝓpter qõ ⁊ itellectꝰ si exe at ex se in fantasmata: accidit ei rectitudo ⁊ curuitas. Cuiꝰ ꝓbatio est: qñ sp qđẽ vt dictũ est mouet appeti/

tum ad

tū ad aliq̄d fugiēdū vel ꝓsequendū: h̄ est ad id qō bz
intētionē boni cōueniētis vel mali nocētis: nō enī mo/
uet ad oē bonū. Est enī boni nō agibile ꝑ nos ⁊ ad h̄
nō mouet: sz mouet ad actuale bonū circa qō sūt actꝰ
⁊ motꝰ nostri ⁊ ꝑ qō nos operādo ⁊ mouendo acq̄re/
re possumꝰ. Oē āt tale bonū est circa ꝑticularia: qō cō
tingit se sic ⁊ aliter habē: ⁊ iō aliq̄n est rectū aliq̄n nō
rectū: ⁊ iō cū appetitꝰ ⁊ fantasia sint circa tale bonuz:
cōtingit fantasiā ⁊ appetitū aliq̄n esse rectā: aliq̄n non
rectā. Si enī id qō bz intētionē boni est bonū simplr:
h̄ sp ⁊ vbiq̄ est bonū tunc fantasia ⁊ appetitꝰ circa id
sunt recta. Si āt est bonū vt nūc ⁊ nō simplr: h̄ est ou
pliciter: bonū enī simplr bz in se ouo: q̄ꝝ vnū est q̄ sp
bonū est: alterꝝ āt q̄ vbiq̄ ⁊ in oībꝰ bonū ē: per cōpo
sitionē ad illa duo dicit bonū vt nūc ⁊ hic. Secūdū āt
q̄ opponit ei qō sp bonū est: tūc dicit bonū vt nūc qō
p̄ntialiter afficit delectādo sensuz: ⁊ h̄ est bonū qō ꝑ/
sequtur akal bzutū ⁊ incōtinēs. Secūdū āt qō opponit
ei qō est vbiq̄ sic opponit ei bonū qō est ex casu hoc
malū est: sicut bonū est pigꝰ reddere vel depositū ei
q̄ fidei rē cōmisit: ⁊ tñ vt h̄ malū est: qz si pigꝰ sit gla/
diꝰ ⁊ cōmittens facinꝰ sit furiosus malū est ei reddere
gladiū: silr est in alijs: ⁊ iō circa particularia non oino
pōt dirigi veritas intellectꝰ: ⁊ iō circa ea per fantasiaz
⁊ appetitū incidit rectū ⁊ nō rectū: ⁊ ideo in ethicis di
cit ⁊ ephycheos q̄ dirigit in ꝑticularibꝰ melioꝛ ē iusto
q̄ sp opera sez vlia iuris nitit dirigere. Nō enī sp ope/
rationū mobilitas normā ⁊ regulā assequit vlium. Et
iō dicit Arist. q̄ in talibꝰ est directio sicut regula lesbe
edificatōis. Est āt lesbe insula q̄dā hñs lapides indola
biles ⁊ iō illi ad regulā oino rectā nō edificāt: sz vtun
tur regula plūbea q̄ ad torturas edificiū curuatā soluz
cauet: vt nō oino fiat enormis curuitas. Rectitudinez
enī seruare in opabilibꝰ aliq̄n curuare est: ⁊ melioꝰ non
nūq̄ soluere legē vlem in moꝛibꝰ q̄ in tali casu ⁊ loco
Tex.⁊ cō.52. obseruare. Ex oīb' igit nūc habitis manifestū ē q̄
talis potētia q̄ appetitiua vocat mouet: qz ⁊ si alie mo
uēt ꝓpter hāc mouēt vt dixim⁹. Sicut āt h̄ dictū est
ita q̄dā nō diuidūt plures ponētes esse motiuas potē/
tias sicut rōnalē ⁊ irascibilē ⁊ cōcupiscibilē. Talibꝰ āt
q̄ sic motiuas aie ꝑtes diuidūt ꝓtigit q̄ si intēdūt aiaz
diuidere in q̄slibet ꝑtes q̄ aliq̄ mō potētiā ad motū re/
mote vel ꝓpinque in cōi vel ꝑticulari q̄ valde multe
fm eos erūt ꝑtes aie. Erūt vegetabile sensitiuū intel/
lectiuū appetitiuū deliberatiuū. Adhuc āt appetibile
siue appetitū sensibilē: h̄ enī plurimū differūt fm ilos
⁊ adhuc āt magis his differūt cōcupiscibile ⁊ deside/
ratiuū ⁊ irascibile qz cōcupiscibilis ⁊ irascibilis sūt di
uersoꝝ obiectoꝝ sed deliberatiuū ⁊ appetitiuū possūt
esse eiusdē. Quauis āt sic multe vires accipiant: qua/
rū q̄dā sunt motiue ⁊ q̄dā nō: tñ ille que sunt motiue
oēs mouēt per appetitū: ⁊ iō appetituū ē p se mouēs

Lap. vij. q̄ omnia mouētia sunt vnū specie ⁊ diuersa
numero ⁊ ad quē numerū ⁊ ad quā speciē.

Tex.⁊ cō.53. Uoniā āt appetitꝰ aliq̄n sūt ꝓtrarij ad inuicē
q ꝓpter ꝛrietatē boni ⁊ ad bonū simpliciter ac
cidit q̄dā pugna ⁊ ꝛrietas in mouētibꝰ: ex h̄
q̄ nō occernēs motū ꝛria est desiderio sensibili: qō ipe
tū facit per motū in appetibile qō videt bonū: hec āt
ꝛrietas appetituū fit in aiatis q̄ sensuz habēt ꝑ intelle
ctū. In talibꝰ enim intellectꝰ aliq̄n ꝑcipit retrahere ab
electōne sensibili: desiderīū āt ipetū facit ⁊ ꝑcipit mo
tū fieri ꝑ ipsuz qō ia delectabile est: eo q̄ nūc videt vt
nūc illud esse dulce. Et q̄ dulce est iō accipit h̄ vt sim/
pliciter bonū ⁊ simplr delectabile ⁊ h̄ cōtingit q̄ non
videt ia q̄ solū facit delectabile h̄ est ꝑsens tēpꝰ: si enī
acciperet q̄ ꝑsentia vt nūc tñ facit delectationē vt de
lectaret pñs ad futuꝝ ⁊ futuꝝ ad pñs cognosceret nō
esse pñs bonū simplr h̄ āt nō facit appetitꝰ sz ꝓlabit in
pñs ac si sit simplr bonū: ⁊ sic pz q̄ vt simplr bonū ⁊
appetitū ⁊ intellectū sz vt simplr bonū mouens ⁊ in/
tellectū est simplr bonū fm rei veritatē: sed vt simplr
bonū mouēs appetitū aliq̄n nō est bonū simplr sed vi Tex.⁊
det. Et cū spes mouēs sit in ipso qō mouet: ⁊ q̄ ad cō.54.
illū est nūc bonū ⁊ simplr bonū acceptū: nūc pz q̄ mo
uēs oē erit vnū specie ⁊ h̄ est appetitiuū ⁊ hec assimi/
lari pñt dictis Eraclīti q̄ dixit oēm rē sic cē put videt
Ita enī appetitꝰ mouet ad apparēs: ac si sit realiter bo
nū qō apparet bonū. Sic igit spēs mouēs vt mouēs ē
vna q̄ est qō videt bonū simplr: ⁊ inter mouētia q̄dez
aiam primū mouēs est appetibile: ⁊ h̄ ē appetibile pri
mū qō sic mouet q̄ nullo mō mouet. Mouet aūt non
fm q̄ est in re sed in eo q̄ est intellectū seu imaginatū:
numero āt ⁊ subiecto plura sunt mouētia: ⁊ reducunt
oīa mouētia ad tria in genere: q̄ꝝ vnū est mouens: alte
rū quo mouet: ⁊ tertiū quod mouet: mouēs āt duplex
est: est enī mouēs vnū videlicz q̄ mouet imobile exi/
stens: qō est primo primū mouēs: alterꝝ āt mouet cū ⁊
ipsuz moueat. Mouēs āt imobile qō est primuz mo/
uens est actuale bonū vt dixim⁹ superi⁹: mouens autē
fm qō mouet cū ipsuz moueat est potētia appetitiua:
oē enīz q̄ appetit fm q̄ appetit mouet: cū motū sit ab
actuali bono imaginato vel intellecto: ⁊ ipse appetitꝰ
est actꝰ quidā ⁊ motꝰ appetitiue potētie: qz appetere cō
uenit ei: ⁊ appetitꝰ dicit de potētia ⁊ operatōe eiusdē:
qō āt mouet per appetitū est aial cuiꝰ est motꝰ ꝓcessi/
uus in rē q̄ appetit fm q̄ appetit. Quo vo appetit est
organū corporeū appetitꝰ q̄ perficit motꝰ ꝓcessiuus si
cut aial pes: ⁊ qz talis motꝰ ꝓcessiuus cōis est aie ⁊
corpori licz sit ab aīa venies in corpꝰ: ideo in alia scia
vbi inq̄rem⁹ de cōibꝰ operibꝰ aie ⁊ corpori agendū est
de illo vbi faciem⁹ libꝝ de cā ⁊ differētijs huiꝰ motꝰ
quē vocamus ꝓcessiuū.

Lap. viij. qualiter est motus successiuus fm q̄ sit a Tex.⁊
motore ī mobile fm locū. cō.55.

Unc āt ꝓpter bonitatē doctrine vt per opus
n melioꝰ cognoscat pars aie mouēs dicemꝰ vt in
caplo ⁊ sūma q̄ mouens in aialibꝰ est mouēs
organice: organo pertinēte ad motū: sicut est ambula/
tio ⁊ volatꝰ ex tali loco vbi principiū motꝰ illiꝰ ⁊ finis
idē mēbrū est: ⁊ est vna via ⁊ eadē sita in mēbro illo:
h̄ āt motꝰ est sicut motꝰ gyrātis qñ motū mēbrū gyrū
bz expulsionis ⁊ retractionis in eodē loco. In talibus
enī motibꝰ expulsio est sicut principiū: ⁊ attractio est si
cut finis eiꝰ: ⁊ iō necessario bz duas quietes interpo/
sitas: sicut pz cū expellit crus a dextris primo ⁊ retra
hit in eodē: ⁊ iō in oī eo qō taliter mouet q̄ddā q̄escit
⁊ quoddā mouet tā in pte aialis q̄ in toto: ⁊ in parte
q̄dē qñ oē qō mouet in mēbris aialiū mouet in q̄dam
imobili ad quod retrahit expulsuz: sicut manus mota
expellit ⁊ retrahit ad mēbrū assēli vel assich imotuz:
⁊ brachiū motū expellit ⁊ retrahit ad cubitū imotuz
⁊ adiunctoꝝ motuz expellit ⁊ retrahit ab humeris
imotis: silr āt in toto corpore quia a parte dextra ex/
pulsa stat pars a parte sinistra: ⁊ retrahitur motum ad
ipsam: ⁊ sic est in omnibꝰ: sed in volatilibꝰ ⁊ in natan/
tibus nō est ita: qz illa mouent dextrū ⁊ sinistrū simul
⁊ nituntur vtroq̄ latere simul sed tñ fit ibi expulsio ⁊
retractio ad vnū imobile: sicut dixim⁹ superi⁹. In ser
pentibꝰ āt aliis repentibꝰ nōnullus ꝑsicit motus: ita q̄

mota anteriozl ꝑte: ꝺeſcit paꝛs poſteriozꝫ vtraq; vi/
ciſſim cauſat motū vnū: q̄ ꝓficit ita q; paꝛs anteriozꝫ ex
pellit ⁊ poſteriozꝫ retrahit: ō oiꝫ ⁊ ſi ꝺiffereñ hꝫ
ꝺe: erminari in libꝛo ꝺe motiꝫ aialiū: vbi inducemus
q̄liter ipſi motui neceſſario oue ꝺetes interponūt ne/
ceſſario. Sꝫ ꝫ ſciendū eſt q; cū in motiꝫ aialiū ꝓceſſi
uis aliud ꝺeſcit aliud moueat: ⁊ idē ſit in eo ꝓncipiū
vñ expulſio ſit: ⁊ ad qō ſit retractio: finis ⁊ ꝓncipiuꝫ
altera ſunt rōe: licꝫ magnitudine ⁊ ſubiecto idē ſint: ⁊
huiꝰ cā eſt q; cū oia q̄ moueant aiali motu oia mouen
tur ꝺepulſu ⁊ attractu ſicut ꝺixim⁹: ⁊ ꝺepulſio ⁊ attra
ctio ſunt ex eoꝺē in iꝺē: ⁊ ō oꝫ motū iſtū fieri ex eo/
ꝺē in iꝺē: ſicut in circulo: ⁊ hoc ſic imaginari ꝺebem⁹:
ſicut ſi ponam⁹ motoꝛē circuli eſſe in cēꝛo: tūc enī mo
tus circuli eſt ex cēꝛo: ita q; ꝓmo expellit ſemicircu/
lus ꝺexꝛe cōtinue: ⁊ reiteꝛat ſemicircul⁹ ſiniſtꝛi: ⁊ ita
eſt in motu aialis q; ex eoꝺē expellit oꝛganū motus ⁊
retꝛahit poſtea aꝺ illuꝺ iꝺē: q̄ſi reiteꝛāꝺo ſicut ꝺixim⁹
iā ſuperi⁹: ⁊ ō meo iuꝺicio mētit Auerroys ꝺicēs coꝛ
eſſe quieſcēs vnꝺe fit expulſioꝫ aꝺ qō ſit attractio: oꝫ
enī imobile a q̄ eſt moꝫ eſſe cōtactū oꝛgano moꝫ. Cō
ſtat āt q; coꝛ nō eſt cōtactū hmōi oꝛganis: oñdit aūt ꝫ
anotomia: certū eſt enī oiuꝫ mēbꝛoꝝ motū ꝓfici ꝑ mꝰ/
culis aialiū. Jn oi āt muſculo motiuo mēbꝛi videmus
neruū egꝛedientē aꝺ mēbꝛū qō mouet: ꝑ quē expellit
a loco ſue fundatiōis: ⁊ videm⁹ choꝛdā in alia ꝑte aꝺ
raꝺicē mēbꝛi ꝺeriuari a ſine muſculi ꝑ quē attrahit aꝺ
locū ſuū: pꝫ igit nō eſſe coꝛ hmōi mēbꝛū: ꝺe hoc tamē
erit in libꝛo aialiū ſubtiliter inq̄rēꝺū. Sꝫ hoc qō ꝫ oi/
cit ē q; vnū a q̄ eſt moꝫ ⁊ iꝺ qō nō eſt aliq̄ō ſignatū in
mēbꝛis aialliū per ſubm ſed per rōnē ſolū ⁊ eſt multi/
plicatū per numeꝝ mēbꝛoꝝ a q̄ mouent. Qō aūt
eſt oino ⁊ vlr cōſiꝺerandū ſm huiꝰ ſcie ꝓprietatē: q;
ſicut ꝺictū eſt inq̄ntū vnū q̄ꝺq; aial eſt appetitiuū i tātū
eſt etiā motiuū ſm locū: q; ſicut ꝺixim⁹ ſpēs appetibi/
lis ꝑ ꝫ q; eſt appetita mouēs eſt ꝓncipiū: ⁊ iō intelle
ctus ⁊ fantaſia nō mouēt niſi ſm q; ſunt aꝺ appetitum
oꝛꝺinata vt ꝺecernētia motū: appetitꝰ āt eſt imeꝺiatuꝫ
ꝓncipiū moꝰ ſicut cōpoſitū ex appetibili ſpē ⁊ inſoꝛ
mato ſpē illa: ⁊ iō motꝰ nō fit vnq̄ ſine fantaſia: fanta/
ſia āt mouēs oīs aut ē rōnalis aut aialis aut hoīs: aut
eſt eiꝰ qō ſenſuꝫ hꝫ ſine rōe ſicut bꝛuta. Et fit motꝰ aꝺ
his ꝺuabꝰ ſm q; habēt aꝺ aialiꝰ. Et iō ſi primū mo/
uens cōſiꝺeret tūc eſt vnicū ꝑ cuiꝰ foꝛmā oīa mouēt
aialia ⁊ ꝫ eſt foꝛma appetibilis. Si āt cōſiꝺerem⁹ mo/
uens qōcūq; mouet tūc ſunt ꝺuo in gnē mouētia ⁊ ,ria
ſm ſpēm. Quoꝝ vnū in gnē q̄ꝺē mouēs eſt vt ꝺecer/
nēs motū: alteꝝ āt ſicut ipetū faciēs in motu ſꝫ in ſpe/
cie ſunt ꝛia qm̄ ꝺecernēs eſt ꝺuplex q̄ꝺq; vnū ꝑ rōnē
rectā ꝺecernit: aliuꝺ āt ꝑ extimationē boni vt nūc. ⁊
primū q̄ꝺē eſt intellect⁹: ſecūꝺū āt eſt fantaſia. Si aūt
ꝺeterminari hꝫ mouēs: vt cauſans motū tunc oꝫ ꝺuo
eſſe aꝺ min⁹ quoꝝ vnū ꝺeterminat ⁊ alteꝝ facit ipetū
⁊ ſic ſūt ꝺuo mouētia q̄ ſunt vel intellect⁹ ⁊ appetitus
vel fantaſia ⁊ appetitus.

Cap. ix. quiꝺ eſt mouēs in aialiꝰ perfectis ⁊ quā ꝺo
vnū mouet aliuꝺ ⁊ econuerſo.

Ecūꝺū āt ꝑ ꝺicta oꝫ cōſiꝺerare ꝺe iperfectis
ſ aialiꝰ q̄ nō ſūt iperfecta ſm ſuas ſpēs ita q;
aliq̄ꝺ ꝺeſit eis ꝺe neceſſarꝫ aꝺ ſpēm: ſꝫ ſunt
iperfecta in genē aialiū q; viꝺelicꝫ nō hñt quoſꝺā ſen
ſus q̄s hūt ea aialia q̄ ꝑfecta ſunt: hꝫ aūt ſunt q̄ nō hñt
niſi vnicū ſenſuꝫ q̄ eſt tactꝰ ⁊ guſtū q̄ꝺē nō ſm q; iuꝺi
ciū ſapientiū eſt iꝺeſt ſapoꝝ ſed ſm q; ipſe ē q̄ꝺā tactꝰ
hꝫ enī aꝺ ꝺelectabile nō mouent niſi tāgētia ip̄m: q̄ eſt
ꝑñs ⁊ ſm veritatē nō mouēt ꝺe loco aꝺ locū ſꝫ in eo/
ꝺē loco mouent motiꝫ ꝺilatationis ⁊ cōſtrictionis: in
his ꝺubiū eſt q̄ ſit mouens. Jn his enī nō viꝺet eſſe
niſi ſolꝰ ſenſus: eo q; nō niſi ꝑñte ꝺelectabili mouentur
Et iō q̄rendū eſt vtrū fantaſiā cōtingat ineſſe talibus
Qō enī ꝺeſiꝺeriū inſit eis viꝺet ex hꝫ ,ꝓbari q; paſſio/
nes ,ꝓprie ꝺeſiꝺeratiue potētie talibꝰ inſunt q̄ ſunt leti/
cia ⁊ triſticia: hꝫ enīꝫ talibꝰ ineſſe ,ꝓbant q; nō ꝺilatant
niſi in ꝺelectatōe ⁊ nō cōtrahūt niſi in triſticia cū ꝺele
ctatio ſit motꝰ mutatiōis ꝺelectabilis: ⁊ cōtriſtatio ſit
motꝰ fuge triſtabilis: oꝫ igit ꝺeſiꝺeriū eſſe in talibꝰ: ꝺe
ſiꝺeriū āt eſt appetitꝰ ſenſibilis. Sed q̄rit quō fantaſia
erit in talibꝰ: q; ſine hac nō perficit motꝰ vt ꝺixim⁹ ſu/
periꝰ ⁊ talibꝰ nō viꝺet ineſſe: q; ſicut ꝺixim⁹ in añha/
bitis fantaſia accipit rē nō ꝑñte ea in ſenſu ⁊ talis ima/
ginatio nō ꝓficit in talibꝰ aialibꝰ vt viꝺet cū nūq̄ niſi
aꝺ ꝑñs moueant. Ꝺicim⁹ āt aꝺ hꝫ q; talia nō hñt motū
ꝺiffinitū ⁊ voco ꝺiffinitū q̄ eſt aꝺ locū ꝺeterm̄inatum:
per fantaſiā ⁊ appetitū vel appetibile ꝺeterminatū: ⁊
iō etiā hñt fantaſiā indeterminatā. Cuiꝰ cā eſt q; ſicut
ſuperiꝰ habitū eſt ſenſus cōis formalis eſt ⁊ ſm locuꝫ
ꝺiſtinctꝰ ſenſibilibꝰ ꝓꝛijs ⁊ reſpectu ſenſus cōis foꝛ/
malis eſt imaginatio ⁊ fātaſia: ⁊ ſic ſꝑ ſuperioꝛ forma
lis eſt reſpectu inferioꝛis: ⁊ ſunt ille vires ꝺiſtincte in
aialibꝰ perfectis ⁊ ꝑfectā figurā capitis hñtibus. Ubi
āt ꝑfecta figura capitis nō eſt: ibi nec ſenſus ,ꝓꝛij ꝑfe/
cte inſunt: neq; ſupioꝛ vis hñ ꝺiſtincta eſt aꝺ inferioꝛi:
ſed oꝛgana ſibi iuicē ſunt ꝓmixta fātaſia ⁊ ſenſus cōis
⁊ ſenſus ,ꝓꝛij ꝫ ꝓcipue in aialibꝰ iperfectis q̄ nō hñt
aliquē ſenſuꝫ formalē ſꝫ mālē hñt q̄ ſunt ſenſus tactus
⁊ guſtꝰ ſm q; eſt tactꝰ quiꝺā ⁊ qꝛ oꝛgana ꝓmixta ſūt eo
q; talia aialia neq; cerebꝛū neq; caput hñt ſed aliquiꝺ
loco cerebꝛi ⁊ aliq̄ꝺ loco capitis: iō fantaſiā habēt ꝓ/
mixtā cū ſenſu cōi ⁊ ſenſuꝫ cōem ꝓmixtū cū ſenſu ,ꝓ/
ꝓꝛio: cuiꝰ ſignū ē q; fantaſia in talibꝰ nō mouet niſi mo
tu ſenſus q̄ eſt ex ꝑñtia rei ⁊ hꝫ ꝓmixtio aꝺꝺucit ꝛfuſā
⁊ ꝓmixtā ⁊ inꝺeterminatā fātaſie aꝑhēſione ⁊ hꝫ cau
ſat inꝺiffinitū ⁊ ꝛfuſuꝫ motū Sic igit ꝑꝫ q; oiꝫ ſen
ſibilibꝰ ineſt fātaſia: ſꝫ fātaſia aliq̄n oꝛꝺinabilis ē a rōe
ꝺeliberāte vt in hoīe ⁊ hꝫ oꝛꝺinātꝫ ꝺeliberatio fantaſiā
⁊ appetitū in ſolis eſt rōnatuis. Cū enī ſic ꝓceꝺit aꝺ
motū q; ꝓiꝰ ꝺeliberat vtrū hꝫ ꝓiꝰ vel aliuꝺ agēꝺū ſit:
hꝫ iā rōnis eſt opꝰ oꝛꝺinātis fātaſiā ⁊ appetitū mēs aūt
q̄ rō eſt ⁊ cuiꝰ meꝺitari eſt ,ꝓꝛiꝰ actꝰ a mentiēꝺo ꝺicit:
eo q; aia ipſa vno q̄ꝺā qō eſt potētia eiꝰ vnita mēſurat
⁊ numerat fantaſmata cōpanꝺo ea aꝺinuicē: eo q; ipſa
imitat meliꝰ: qꝛ eſt meliꝰ apuꝺ ipſaꝫ ⁊ magis amatū q;
pōt efficere eligēꝺo ex pluriꝫ fantaſmatiꝫ: ⁊ cū ſen/
ſus ⁊ ꝑamatū vocat opinio: ⁊ iō opinio acceptio eiꝰ ē
qō pluriꝫ rōnīꝫ aliꝰ ꝓponit: ⁊ cā huiꝰ eſt qꝛ opinio
nō hꝫ imitari fantaſiā ſed potiꝰ ecōuerſo fantaſia ꝺebꝫ
imitari opinionē a rōne elicitā: fantaſia enī nō hꝫ opi/
nionē ex ſillogiſmo: ſed potiꝰ opinio ex ſillogiſmo hꝫ
fantaſiā: q̄n opinio ꝺe vlr eſt agēꝺo ⁊ fātaſia eſt ō ꝑti
culariter agēꝺo. Sillogiſmꝰ hꝫ ꝑticulare ſub vlr: ⁊ nō
ecōuerſo vle ſub ꝑticulari: ⁊ iō ſub ꝺiſcurſu ſillogiſti/
co hꝫ opio fantaſiā ⁊ nō ecōuerſo. ⁊ iō cū appetitꝰ ſit
ꝑticulariū boni ⁊ nūc ⁊ hic nō vlr hꝫ appetitꝰ opionē
ſed vlr hꝫ fātaſiā: ⁊ iō in q̄ꝺ vtrūq; coꝝ ē in illis ſm
oꝛꝺinē mouēt rō ⁊ opinio fantaſiā: ⁊ oꝛꝺinant appe/
titū: tamē aliq̄n vincit opinio ab appetitu ⁊ fantaſia: ⁊
tunc ꝺeliberatiuū mouetur a fantaſia ⁊ appetitu: eo q;
vmbꝛat vel obumbꝛat ex concupiſcentia appetitus ⁊
fantaſie ſicut incontinentibus acciꝺit. Aliquanꝺo au/
tem fit ecōuerſo quia fantaſia mouetur a ꝺeliberatiua

rōne

Tex. ⁊ cō. 56.

Tex. ⁊ cō. 57.

rõne ⁊ opinione: ꝟ hñt se sicut sit in spa celesti. Sicut enim in spis spa inferior mouet a motore prime spere: sm motũ diurnũ: ⁊ tñ inferior hz motũ ꝓpriũ q̃ exit a suo motore ꝓprio: ita se hz adinuicẽ rõ fãtasia ⁊ appetitus: aliqñ enim ꝟ oĩa mouent motu rõnis sicut apparet in actib⁹ ꝓtinẽtis ⁊ abstinentis: aliqñ ãt nõ sequunt fãtasie ⁊ appetitus rõnẽ: sz mouẽt ꝓ se sicut apparet in actib⁹ ꝓtinẽtis: ⁊ sm nature ordinẽ mot⁹ superioris mo/ toris sp est principalior: ⁊ qñ mot⁹ egredit ab illo: tũc sp opa ordinata sũt. Qñ ãt vincit inferior: tũc egredit opus puersum eo q̃ inferior superiorẽ nõ hz ex sillogis/ mo sz sophistice ꝓcedat ex bono vt nũc tãq̃ sit bonũ per se ⁊ essentialr. Mouet ãt iste superior tãq̃ in tres vi res: qñ primo decernit vle decretũ mot⁹. s. qõ oẽ tale faciẽdũ est: ⁊ postea sub ipso sil̃i mẽsurat fãtasma pti/ culare: ⁊ tertio nõ q̃dẽ ꝯcludit decernẽdo: sz ꝯclo sua est impulsus ad opus p appetitum: ⁊ de ꝟ in ethicis est declarãdũ. Sil̃r enim appetit⁹ incõtinẽtis nõ hz ꝯclu/ sionẽ nisi ipetũ ad opus: fit igit iste mot⁹ sic vicissim vt dictũ est. In tali ãt motu scibile vle nõ mouet sz q̃ si dẽlcẽs est ⁊ fixũ ⁊ ꝟ ꝓcipue vex est de scibili specu/ latiuo: de practico ãt ẽt vex est sicut inferi⁹ ostẽdem⁹. Qñ enim alia est vlis opinio de opabilib⁹ ⁊ sil̃r rõ ⁊ alia ẽ opinio ⁊ rõ pticularis q̃ est in fãtasmate: tũc pz q̃ vlis q̃dem dicit q̃ ꝟ hui⁹ sp ⁊ ab oi ⁊ vnicuiq; alias vbiq; agẽdũ sit: ⁊ ꝟ nõ mouet: qr hãc sm sil̃itudinem hñt ꝯtinẽs ⁊ incõtinẽs. Oẽs enim dicũt a nullo ⁊ nũq̃ eẽ furãdũ: pticularis ãt dicit q̃ ꝟ nũc ꝯceptũ ẽ hmõi: iõ ego ẽt sine hmõi ⁊ ꝟ nõ sil̃r est apud oẽs. Qr enim ego ꝯcipio tale delectabile vt nũc eẽ hmõi: iõ etiã ego siue hui⁹ per affectũ ⁊ appetitũ: eo q̃ in pticularib⁹ est mot⁹ ⁊ op⁹: ⁊ iõ ista mouet appetitũ: ⁊ nõ mouet opi/ nio sm q̃ est vlis: sz sm q̃ pticularis ⁊ ꝓpria: msi for/ te q̃ alĩs dicat q̃ vtrũq; mouẽt: sz vlis q̃dẽ mouet vt dẽlcẽs magis ⁊ fixa sm rõnẽ certã mot⁹: pticularis ãt mouet vt mota ⁊ q̃si fluẽs p ꝟ desideriũ: ⁊ in ꝟ delecta bile qõ vt nũc est ꝯceptũ: sz vlis nõ fluit in ipsũ. qr ali ter ois talẽ hñs acceptionẽ de opabilib⁹ ia eoipso de/ flueret in ꝟ qõ ꝯcipit qõ nõ ẽ vex: hec igit de mouẽte in aĩalibus sm peripateticos peritiã definita sunt.

Tex. ⁊ cõ. 68.

Cap. x. ⁊ est digressio declarans suas diuersitates sm platonicos ⁊ theologos.

Ꝟ ỽo nos dicam⁹ oĩa mouẽtia q̃cũq; mouẽt spũs opabiliũ circa que sũt mot⁹ hoium: tũc multa diuersitas est in mouẽtib⁹: tũc enim nõ determinabim⁹ ptes tñ aie motiuas subo ab alĩs pti/ bus differẽtes sz accipiem⁹ oẽs ptẽ mouẽtẽ q̃cũq; po/ tẽtia cũ hitu suo vno noie vocat ⁊ ab illa hituali potẽ tia differt tã in hitu q̃ in actu: lz sit eadẽ illi in subo ⁊ q̃uis circa idẽ opet: ⁊ ꝟ ẽ diuidẽ mouẽtia potẽ ⁊ vtu/ tes q̃ p ptes: vna enim ps sm subz aie multas hẽre põt ỽtutes q̃b⁹ pficit ad op⁹ ⁊ ad motũ ⁊ qñ hituali potẽ tia sumit ꝟ ẽ cũ hitu vno noie noiat: tũc differt a seipa sm qõ alio hitu noiat ⁊ sm ꝟ cũ due sint mouẽtes tã/ q̃ decernẽtes motũ ⁊ potẽtia itellectus ⁊ fãtasia plẽs accipiem⁹ sub itellectu ⁊ plẽs sub fãtasia. Sub intelle ctu ãt accipiem⁹ oẽs illas q̃ q̃cũq; mõ hñt spẽz mouẽ/ tẽ q̃ ẽ spẽs opabiliũ p nos: ꝓtigit enim hẽri hit⁹ opabi/ liũ vlẽs q̃ sũt q̃si ipsa prĩcipia mox circa q̃ q̃si nũq̃ ici dit error ⁊ q̃ sũt q̃si regẽtia pria in mozib⁹ q̃ nõ accepi mus a doctore: sz sũt ꝯgenita nob sic nõ eẽ furãdũ: nul li eẽ iniuriãdũ qõ mihi nolo alĩ ne faciã ⁊ cetera hmõi ⁊ ps intellect⁹ ꝓiũcta hmõi hitui ab antiqs platonicis sinderesis vocata est: dictũ est ab eis q̃ nũq̃ errat p se ipsam: vocata ãt est a quibusdã posteriozib⁹ nãle iudi catoriũ eo q̃ iudiciũ eĩ⁹ de moralib⁹ p nãm dẽt nobis sicut ⁊ prime dignitates scibiliũ ꝓtẽplationũ: sũt enim ꝟ instrumẽta intellect⁹ practici q̃b⁹ ⁊ alia opabilia cogno/ scit. Et qr ab vlib⁹ est decursus ad pticulare: sub istis vlib⁹ assumit rõ q̃si minorẽ ꝓpositionẽ ꝓferẽs ⁊ cõpo/ nẽs vle ad pticulare: dicẽs ꝟ vel esse fornicationẽ vel furtũ vel mechiã vel hac vel illa iustitia eẽ viuẽdũ vl̃ hac vel illa veteri actõe deũ eẽ colẽdũ ⁊ tã circa istud plurim⁹ est error qñ ⁊ tyrãn⁹ vlr bñ accipit leges esse custodiẽdas. sz mẽtit i ꝟ q̃ dic ꝟ eẽ legẽ q̃ i nocumẽtũ ppli statutũ ẽ. Qõ ãt ex duob⁹ sinderesi videtz ꝓponẽ te ⁊ rõe cognitiua assumẽte q̃si ꝯclusuz vocari ꝯsueuit ꝯscia: iõ ꝯscia accusat vl̃ excusat apõ rectorẽ qr q̃si ex q̃dã obligatõe sillogistica obligat vel abligat agentez Nõ est tñ ius nãle ex q̃ principlr ꝓcedit sinderesis sed est diuinũ positiuũ hũanũ ⁊ ꝟ est variatũ sm cõsuetu/ dinẽ ⁊ statuta viuentiũ ⁊ ex his etiã habem⁹ habit⁹ in opabilib⁹ regẽtes ⁊ illa q̃dẽ q̃ informata iure diuino re/ git: in opib⁹ vocata est superior portio rõis eo q̃ superiori iure ꝓficit q̃ sil̃itudo q̃dã est eqtatis ⁊ rectitudinis di uine: vocat ãt a q̃busdã rõ sapie eo q̃ dicũt sapiaz eẽ rõnẽ ⁊ cognitionẽ diuinoz q̃ altissima sunt ⁊ recti ssi/ ma ⁊ qr hec nõ tm̃ habet vt in se cõsiderata sz etiã pti cularib⁹ cõpata: iõ nõ est sine peccato in mozib⁹: sz tm̃ peccata mox incipiũt nõ ex pte sua sz ex pte illa q̃ ad inferiora cõparat: ps ãt q̃ informat iure hũano qõ po sitũ est ⁊ cõsuetudine approbatũ nihil hz ꝓpetuo re/ ctũ potẽ⁹ pticulare est totũ ⁊ locale ⁊ tpale ⁊ sm casus variatũ id ex q̃ ipa regit opa sicut variat regula lesbe edificatiõis sicut dixim⁹ superi⁹: ⁊ hãc vocat inferiorẽ portionẽ hois: vocat ãt a nãlib⁹ rõ scie eo q̃ sciaz non vocat effectũ demõstratiõis sed potẽ⁹ habitũ ex hũa/ nis regẽtẽ opa ⁊ ẽ habit⁹ docẽs bñ ꝯuersari iter puos ex his q̃ morib⁹ ꝯgruũt sm ius positiuũ ⁊ ꝯsuetudinẽ ciuiũ: portio ãt rõis superioz ⁊ inferior sub q̃busdã vna ẽ licz habitib⁹ ⁊ actib⁹ ⁊ officijs sint diuise. Sciẽdũ aũt est q̃ sicut deuenit ab vlĩ iuris nãlis ꝓponẽtis assũpti/ onẽ ad ꝯclusionẽ q̃ vocat ꝯscia ita etiã ex rõe superioꝛ ꝓponẽte id qõ est iuris diuini ⁊ p rõnẽ cogitatiuã hoc pticulare cõpante deuenit ad cõclusionẽ q̃ iterũ ꝯscia vocat. Et sic̃ est qñ ꝓponit rõ inferior aliq̃d qõ est iu ris hũani: ⁊ cõfert illud cogitatiuo ad opabilia venit in q̃ddã q̃si cõclusuz qõ idẽ vocat ꝯscia ꝓpter similez obligatõis modũ q̃ videlicz in oib⁹ obligatio ẽ q̃si ex sillogismo sed tñ cuz ꝓponit ex rõne inferiori nõ ꝓfe/ cta est argumẽtatio sed iperfecta ꝓpter defectũ vlis ꝓ positionis. Nihil enim in hũanis statutis adeo vle ⁊ ve rũ est q̃ q̃ sp ⁊ ab oib⁹ faciẽdũ sit. Sciẽdũ ãt est q̃ sic̃ in motoꝛib⁹ speraꝛ est sp q̃ superior ordinat inferiorẽ ita est etiã in istis. Qñ nãlia ⁊ diuina ordinãt hũana: ⁊ iõ verissime ius humanũ est q̃ ex casib⁹ hominũ hz varietatẽ ⁊ tñ q̃ tũ põt attigit ius diuinũ ⁊ ius natura/ le exẽplũ quoddã iuris diuini: de istis ãt in ciuilib⁹ est determinãdũ. Sicut ãt dixim⁹ de motiuis decernenti/ bus motũ in hoie: ita est de appetitiuis qñ appetit⁹ sic dixim⁹ cõe aliq̃d est: ⁊ diuidit in appetitiuã rõnalem ⁊ in appetitiuã sensibilẽ: ⁊ illa q̃dẽ q̃ est rõnalis volũtas ꝓprie vocat. Illa ãt q̃ est sensibilis pars aie vocat de/ sideriũ: de volũtate ãt supi⁹ dictũ ẽ qñ ipsa libera ẽ ad volẽdũ: ⁊ ẽ q̃si facultas diuz aliaz qñ nõ cogitam⁹ ni si qñ volum⁹: ⁊ hoc mõ q̃si motoꝛ est aliarũ viriũ ad actũ vel act⁹ ⁊ ꝟ mõ dicim⁹ qñ p volũtatẽ dñi sumus nos nostroz actuũ ⁊ sum⁹ liberi qr libez vocam⁹: qr cã sui est ⁊ nõ cã alteri⁹: ⁊ ꝟ significam⁹ cũ dicimus q̃ facim⁹ spõte id qõ facim⁹: significãtes q̃ cã act⁹ nõ est

aliū de nisi a nobis. Qm̄ tm̄ h̄ potētia q̄ volūtas vocat vt ordinata a rōe deliberāte accipit: ⁊ tā deliberatio q̄ appetit⁹ in idē ferūt: tūc facultas talis sic vtroq; ordinatim procedēs libex arbitriuz vocatur arbitrium quidē ꝓpter rationē deliberantē ⁊ arbitrantē: ⁊ liberū ꝓptervoluntatis libertatē ⁊ ideo dicit optime q̄ libex arbitriū est facultas rōnis ⁊ volūtatis. Rō eni vt dicit Arist. in. vj. ethicoꝝ: in ꝓtingētib⁹ ē opabilib⁹ ⁊ libertas facit nos cāz istoꝝ. Nascit āt ex arbitratōe ⁊ libertate facultas q̄ recte est hois ad opa: qz sol⁹ hō arbiter sui cōstitut⁹ est ⁊ q̄ arbiter libere eligit ad op⁹ vel dimittit: ⁊ iō etiā h̄ solū accusat vel excusat apud rectorē. Qz si hō arbiter su⁹ nō eēt ō agēdo vl̄ nō agēdo r si liber nō eēt: nō puniret vl̄ ꝑmiaret act⁹ ei⁹ legislator: cū āt dico hoiez eē arbitrū sui ē arbitr sui iste assistat⁹ arbitro cui⁹ arbitriū nō ē vallatū pena: sz i ptāte libera hz ꝓnūciare q̄ voluerit: ⁊ iō arbitriū sepe perversuz est cui⁹ tm̄ quersitatis sola cā est libertas: ⁊ iō ꝑ uersitatis opex principalioꝝ cā est volūtas a q̄ ē libertas q̄ rō cui⁹ ꝓpri⁹ act⁹ ē arbitriū. Queret āt forte aliq̄s q̄d vocat facultas qm̄ dicim⁹ libex arbitriū esse facultatē rōnis ⁊ volūtatis. Dicim⁹ ad h̄ qm̄ facultas ē ptās facilis tā rōis q̄ volūtatis: rōnis dico arbitrātis ⁊ volūtatis libere volētis vnū vel aliud neq; ē facultas arbitri q̄ arbitrat rō de opabilib⁹ tm̄ sed pot⁹ arbitrū q̄ q̄s suus arbiter ꝓstituit ad eligēdū q̄ voluerit: ⁊ iō libex arbitriū nō est sepatū a rōe ⁊ volūtate cuz sit ptās habitualis ⁊ facilis vtriusq; nullo indigēs ad op⁹ nisi seipsa: de eligētia āt ⁊ cōsilio in ethicis erit determinādū: vires āt aie sensibilis secūdario mouentes mōtū sunt valde ⁊ sub fantasia q̄dē ꝓpchēdit extimatiua de q̄ supi⁹ oixim⁹ in scōo lib. est etiā mouēs sens⁹ sic prio nūciās delectabile vel triste sensui de p accns ⁊ qz oē mouēs hz aliq̄d desiderū iō sensualitas vocat ille mot⁹ aialiū q̄ afficit ipsa ex q̄nq; sensib⁹ corporis. Et qz talis mot⁹ nullo fm se regimine gubernat sz inclinat ad oē delectabile oblatū iō dicit sensualitas ꝑpetue eē corruptōis: iōq; ois legislator ⁊ mores q̄rēs ⁊struere auertit a delectabilib⁹ sensualitatis quātū pōt desideratiua āt est aie sensibilis pa: appetitiua dimidiū in ꝓcupiscibilē ⁊ irascibilē a Platone q̄ cōcupiscibile in epate q̄dē ponit: ⁊ irascibile in cista fellis: vocant āt cōcupiscibilē virtutē desideratiuā eoꝝ q̄ afficiūt sz delectationē q̄ vocat mulcebris eo q̄ demulcendo: ⁊ emolliēdo trahit appetitū sic̄ est delectatio tact⁹ in cibis ⁊ potib⁹ ⁊ venereis ⁊ eiusdē potentie erit tristicia his opposita. Irascibile āt vocant virtutē ai q̄ insurgit ad arduū q̄ est in ausu ⁊ glia ⁊ victoria ⁊ in oi eo q̄ collocat i glia ⁊ i gradu q̄dā sublimitatis ⁊ altitudinis sz seipsuz ⁊ eiusdē tristicias his oppositas: ꝓpter q̄ ponit plato in cōcupiscibili tpantia in irascibili fortitudinē. Iste āt due sicut ⁊ ois potētia aie sensibilis: formalitatē quādā h̄nt in hoie: quā nō h̄nt in aliis aialib⁹: in hoie eni sunt rōnales: ⁊ in aliis sunt acre a nā. Rōnale eni dupl̄r dicit. s. q̄ fm eēntiā rōnale est: vl̄ q̄ ptīcipat aliq̄ter rōnē in h̄ q̄ regimē ei⁹ ptīcipat: ⁊ sic rōnale ē psuasibile a rōe: ⁊ h̄ mō ꝓcupiscibil ⁊ irascibilis sūt rōnales volūtate: ⁊ h̄ sile est motoꝝ ib⁹ spera rū: sicut dixim⁹: in qb⁹ virt⁹ supioris motoris remanet in inferiori: ordinās ⁊ mouēs eūdē. Sunt āt q̄ dicunt volūtatē q̄ rōnalis est ꝑ eēntiā: eo q̄ est ps aie rōnalis in cōcupiscibilē ⁊ irascibilē diuidi: sz h̄ oino absurdū ē qz cōcupiscibile ⁊ irascibile a passionib⁹ corporeis nomē accipiūt: ⁊ penes illas nō pōt diuidi vel denoiari aliq̄ ps aie rōnalis q̄ vl̄ corpis act⁹ existit: sz pot⁹ cū volūtas sit simpl̄r appetit⁹ illa indiuisibilis ꝑmanere debet: desideriū āt q̄ est appetit⁹ sensibiliū q̄ mlta sūt diuidi hz ꝑ passiōes in gnē differētes: q̄ ex ipis sensibilib⁹ oriūt: ⁊ he passiōes in gnē sunt due: neq; cōnaturales nobis ⁊ illate extrinsec⁹: ⁊ circa primas q̄dez ꝓcupiscibilis: ⁊ circa alias irascibilis.

Tractat⁹. v. tertij libri de aia ⁊ de cōparatōe potētiaꝝ aie ad aiata. Cap. primū qz oē aiatū h̄z vegetabilē: sed nō necessario habet sensum.

Tex. ⁊ cō. 59.

Jo habitis restat videre de cōpatiōe potētiaꝝ ad id q̄ hz hmōi potētias: in q̄ etiaz
b hāc sciaz de aīa finiem⁹. Dicim⁹ igit̄ q̄ oē q̄ viuit ⁊ aiaz hz q̄ opatōnes vite ꝑficit ⁊ generatū ē: necesse ē h̄ere aiaz vegetabilē: opa enim ei⁹ saluāt ipm vsq; ad suā corruptionē: in his āt q̄ non generabilia sūt: vita nobilioꝝ ē: ⁊ iō vegetabili nō indiget aīa neq; virtib⁹ ei⁹. Q̄ō āt oē generatū aiaz habēs necesse sit habē aiam vegetabilē: ꝓbat ꝑ effectū virtūs aie vegetabilis: oē eni generatū iperfecte quātitatis ē q̄n generatū est ⁊ iperfecte ⁊vtutis: oz igit̄ ꝑ augmentū q̄ deducat ad debitā pfectōnē ⁊ itez ꝑ decremētū ne ducat ad nālē sue senectutis ⁊ necessitatis corruptōez qz aliter nā deficeret in necessarijs: augmētū āt sine alimēto fieri nō pōt: oz igit̄ habē nutritiuā ⁊ augmētatiuā: ⁊ ne destruat esse diuinū ꝓpter q̄ō agit oē q̄ō agit: oz etiā ipm generatiuā habē necesse ē igit̄ vegetabilis aie potētias in oib⁹ eē generatiuis ⁊ corruptibilib⁹: generata āt dico q̄cūq; de seipis generāt: ⁊ nō illa q̄ generāt suas formas ⁊ spēs in mā aliena: sicut faciūt corpora simplicia ⁊ imālia: talia eni oia nō ō seipsis semē emittūt gnātionis: ꝓpter h̄ etiā nō vere generata sunt: sed agētia tm̄ gnātionē in alijs. Sēsuz āt nō necesse est ineese oib⁹ viuētib⁹: fm eni supi⁹ dicta ea q̄ h̄nt corpora simplicia: ipossibile est habē mediū in tactu: ⁊ ita simplicia nō h̄nt tactū: cū tm̄ simpliciū q̄dā habeāt vitā. Adhuc āt ex supra habitis ꝓstat q̄ sine tactu null⁹ habeat sensus: tact⁹ eni est tā sensus q̄ differētia cōstitutiua aialis: neq; illa salti sine tactu eē pōt aialia q̄cūq; nō recipiūt alias sensibiles sine mā: sicut illa q̄ non h̄nt sensus q̄ apphēdūt ꝑ mediū: ⁊ sūt illa q̄ nō h̄nt nisi tactū ⁊ gustū fm q̄ ē q̄dā tact⁹. Si āt cōcedam⁹ q̄ superi⁹ dictū fuit q̄ nihil frustra facit nā: tūc necesse est cuz illo q̄ cōcedam⁹ q̄ aialia necesse est habē sensus: ⁊ h̄ necesse est cōcedere: qz nos videm⁹ sicut ⁊ in secundo phicoꝝ ꝓbauim⁹ q̄ oia q̄ nā cōsistūt ꝓpter aliquē finē determinatū sunt vel his q̄ ꝓpter finē coaccidūt: sicut pili q̄s videm⁹ in locis determinatis oriri ⁊ in tota spē sunt sic̄ sub assellis hoiuz ⁊ in inguine: vniformitas ei ista nō eēt nisi eēnt ad finē determinatū in nā. Silr aūt est in alijs accētib⁹ reb⁹ nālib⁹: Cū igit̄ nā faciat oia ꝓpter finē ad quē ita nata sūt puenire: tūc etiaz facit alia q̄ nō mox nata corrūpant: sed vt in plurib⁹ vel oib⁹ deueniat cōlibet ad finē sue pfectionis fm spēm ad quā natū est deuenire. Dic eni finis est principaliter intētū op⁹ a nā. Si igit̄ cōsideremus aialia habētia ꝓcessiuū motū oz q̄ habeāt illū vt de loco ad locū mota cōiungant cōueniētib⁹ ⁊ remoueāt a nocētib⁹. Si āt illa sensuz nō haberēt nocumēta ⁊ cōueniētia nō ꝓciperēt: oz igit̄ q̄ corrūperent sensuz nō h̄ntia: idē āt est de his q̄ permanētia ⁊ imobilia sunt fm locū: his eni ineest cōuenientiū ꝓceptio ⁊ ledentiū fuga aliter tm̄ quidem q̄ in alijs perfectis aialib⁹ tm̄ ineest modo sue nature conuenienti. Omnia igit̄ animalia sine sensu existentia destruent añ pfectionē: esset igit̄ frustra nā cum aialia ad debitū sibi finē ꝓduci nō possent. Silr āt corp⁹ nō posset

Tex. ⁊ cō. 60.

Tex. ⁊ cō. 61.

posset hẽre intellectũ ⁊ aiam discretiuam ⁊ sensus nõ posset hẽre: dico ãt aiatum qõ mouẽs est ꝑm locũ siue fuerit generatũ ⁊ nõ factũ: nec dico ꝺ ꝙ aiatũ terrena aia nõ sit factũ: sz qz dicũt q̃dã simplicia corpa esse nõ facta: ⁊ habere solũ intellectũ discretiuũ ꝓticulariũ ⁊ sensibiliũ sicut ex fãtasmate accep⁹ intellect⁹ ⁊ tñ sensibilẽ aiam nõ hẽre: ꝺ enim impossibile est oĩno. Sz celestia q̃dez hñt intellectum actiuũ ⁊ opatiuũ ⁊ ille discretiu⁹ nõ vocat. Talia igit nõ ꝓfecta ꝑ generationez hñtia intellect⁹ agẽtes ⁊ opatiuos nõ discretiuos non hñt sensum. Et si q̃ram⁹ q̃re nõ hñt in ꝓmptu erit assignare cãm. Si enim hẽret: tũc hẽret aut ꝓpter dignius aliq̃d in aia: aut ꝓpter dignius aliq̃d in corpe: nũc ãt neutrũ hoꝝ est in eis ex hẽre sensuz. Intellect⁹ enim accediu⁹ de se ⁊ opatiu⁹ q̃ extra se nõ q̃rit intelligibilia nõ magis intelligit ꝓpter sensibilia: sz min⁹ eo ꝙ a simplicib⁹ intelligibilib⁹ auertit ad fãtasmata. Corpus aũt ꝓpter sensus nõ melⁱ est: sz potⁱ nihil erit ꝑ corruptionem q̃ est ex sensu. Necesse est enim ꝙ oẽ hñs sensus valde diuerse sit cõpositiõis: ⁊ multas hẽat ꝓtes molles ⁊ terrenas: quaꝝ facilis est corruptio: ⁊ iõ generaliter breuioris vite q̃ multe ex plãtis. Utuũ ꝙ nõ factũ ꝑ generationẽ hĩtã nõ eẽt melⁱ sz pet⁹ ex sensu igit frustra daret ei sensus a nã. Sz corꝝ q̃ facta sũt corꝝ ⁊ nõ mouẽtiũ ꝑm locũ nullũ ẽ oĩno qõ hẽat intellectũ sine sensu: cuⁱ rõ iam dicta est: qz videlz nõ ꝓiungerent ꝓuenientib⁹: neq; remouerentur a ꝛrũ: ⁊ sic nã ageret frustra. Si ãt dicta necessitate aiali det sensus: tũc necessariuz est ꝙ in corpore simplici sit sensus: vel in corpore cõposito: nõ ãt põt eẽ corpus simplex sensibile per rõnẽ ꝓi⁹ inductã qñ tact⁹ nõ põt eẽ simplicis ⁊ sine tactu nõ põt eẽ aliq̃s sensus. Qõ lz superi⁹ ꝑbauim⁹: tñ ẽt manifestũ erit ex his q̃ nũc ẽducem⁹: est enim aial corꝓ aiatũ: oẽ ãt corꝓ generabile ⁊ corruptibile: qz de talib⁹ ꝺ loqmur: est possibile tãgi tactu ꝓbi co: ⁊ sentiẽ per sensus tactiuos: q̃ necessariũ est cũ tactus sit per mediũ intraneũ: ꝙ aialis corpus sit tale ꝙ possit tãgẽ ⁊ sentire sensus differẽtias vl tact⁹. Nõ ãt sentiret q̃litates tãgibiles: nisi per ꝺ ꝙ medietas ẽ mixta ex eis: oꝝ q̃ corꝓ eẽ mixtũ: ⁊ nõ simplex: nisi enim sentiret tangibilia: nõ posset saluari aial: qz nõ sentiret ea q̃ eẽntialr cõponũt ipz ⁊ saluãt ⁊ corrũpũt. Sic ãt nõ ẽ in aliꝯ sensib⁹: qz illi per extrinseca media sentiũt ⁊ sensibilia corꝝ neq; eẽntialr componũt: neq; saluãt: neq; cõponũt corꝓ: sic ⁊ audit⁹ ⁊ odorat⁹: nisi eni habeat sensuz tact⁹: nõ possit q̃dã corrũpẽtia eẽntialr fugere ⁊ q̃dã saluãtia eẽntialr accipere. Si ãt sic se habeãt: ipossibile ẽ saluare aial q̃usq; ad finez nãe deueniat: ⁊ iõ qz gust⁹ est saluatiu⁹ substãtie aiati corporis: oꝝ gustũ cẽ quẽdã tactũ: cuⁱ⁹ cõ ẽ: qz gust⁹ ẽ sensus quo accipit nutrimẽtũ vl alimentũ qõ nutrit ꝑ ꝺ ꝙ subalr ꝙuertit i subaz. Tale ãt ẽ corꝓ tãgibile hñs q̃litates: ⁊ iõ sensus ꝓticipãs ipsuz ẽ tact⁹ q̃dã necessario. Hec aũt omnia constant ex determinatis de tactu ⁊ gustu.

Cap.ij.ꝙ sensus q̃ fiũt per media extrinseca nõ nutriunt: ⁊ qualiter fiunt per media extrinseca.

On⁹ ãt ⁊ colos ⁊ odos nõ alũt: cũ sint intentiões sine mã: ⁊ iõ talia neq; sensũ ꝑ subam: neq; ex eis augmẽtũ vl decremẽtũ. Cũ aũt gust⁹ sit alimẽti sensus: necesse ẽ gustabile nõ ꝑ spẽz sapozis eẽ alimentũ: sz oꝝ gustũ eẽ quẽdã tactũ: ita ꝙ alimẽtũ ꝑ subaz accipiat: ⁊ iõ oꝝ ꝙ gust⁹ sit sensus ei⁹ qõ ⁊ possibile est tãgi ꝓpter q̃litates tactus q̃s hz: ⁊ sic vegetatiuus per nutrimentũ quod ex sua suba ꝓstat. Oẽ eni qõ nutrit ex eisdẽ nutrit ex ꝺ⁹ generat: cũ igitur gnãtionẽ habeat ex tãgibilib⁹ oꝝ ꝙ ex eisdẽ nutritur: gust⁹ ãt sensus est gust⁹: ꝑ erit sensus tangibiliũ: ⁊ sic gust⁹ ẽ aliq̃s tact⁹. Di igit duo sensus necessarij sũt aiali: ⁊ iõ manifestũ est ꝙ aial ipossibile est eẽ sine tactu. Alij aũt sensus sunt ꝓpter bonũ ⁊ vtile quozũdã aialiũ: eo ꝙ nõ nisi cuidam cõueniũt generi: ⁊ nõ oib⁹ aialib⁹: cõueniũt eni hñti motũ ꝓcessiuũ: q̃ est vn⁹ q̃ mouet ad nutrimẽtũ. Idẽ eni oꝝ habere sensus cõueniẽs ⁊ qõdã nociuũ apphẽdẽtes: ⁊ gnãliter q̃dẽ vez est ꝙ sivllũ debeat saluari: oꝝ saluari ꝑ tactũ. Sz q̃dã sunt q̃ etiã indigẽt ꝓcul apphẽdere cõueniẽs ⁊ nociuũ: ⁊ ꝺ fit qñ ꝑ mediũ extrinsecũ aduenit: ⁊ fit eis sensibile qõ apphẽdũt. Doc ãt in tali mõ sit ꝙ mediuz accipit formã sensibilẽ in eo ꝙ a sensibili patit vl mouetur: sensus autẽ accipit in eo quod patit a medio: ⁊ huius exemplũ est in eo ꝙ mouet ꝑm locum violẽto motu: sicut dixim⁹ añ sinẽ octaui phĩcoꝝ. Illud enim vsq; ad terminũ ad quẽ facit ⁊ mouet mutare aliq̃d pellit: ⁊ sic depellẽs facit alteꝝ tale q̃le ipsuz est: ⁊ sic cõtinue mouẽs vnũ mouet alteꝝ: ⁊ iõ oẽ depellere ẽ mot⁹ etiã q̃ est ꝑ mediũ: sicut ⁊ sensus: in q̃ q̃dẽ primũ depellit ⁊ nõ depellit sicut chorda vel man⁹: vltimũ ãt sicut lapis vel sagitta depellit solum ⁊ nõ depellit. Mediũ ãt vtroꝝ ꝺz vtrũq; vtroꝝ: qz sicut aer vel aq̃ hic est ⁊ depellit a primo: ⁊ depellit vltimũ: ⁊ sũt media sic depellẽtia ⁊ depulsa quodãmõ mõta: sicut ⁊ in alteratõe q̃ sensus a sensibili alterat: excepto ꝺ solo ꝙ alteratio sensuũ fit primo sensibili manẽte in eodẽ loco: qõ nõ fit in his q̃ ferũt in quib⁹ illud qõ depellitur mutat locũ: ⁊ ꝺ alteratio est silis motui figure sigilli ⁊ cere: sicut dixim⁹ superi⁹. Mot⁹ eni figure tãtũ ingredit in cerã quãtũ ipzimẽs tingit cerã ⁊ nõ amplius: ⁊ ita mediũ tingit spẽ rei sensibilis ad tãtũ ad quãtũ durat mot⁹ rei sensibilis: ⁊ iõ in lapide sic nihil fit de motu tali eo ꝙ nõ est mediũ cõueniẽs. Sz aq̃ ꝓpter humidũ ⁊ perspicuũ tingit vsq; ꝺ est ꝓcul: aer aũt adhuc ampli⁹: qz ille de facili ipulsu mouet ⁊ de facili recipit spẽs sensibiliũ: ⁊ de facili agit in sensuz: ⁊ patit a sensibili si maneat ⁊ vn⁹ cõtinuus maneat vel sit nõ intercep⁹ a spisso terminato: qõ facit cũ nõ eẽt cõtinuũ inter sensibile primũ: ⁊ organũ sensus. Et qz si fit sensus visus ⁊ aliꝯ ꝑ exteriora mẽbra apphẽdentes sensus melⁱ est q̃ id qõ dicit de repercussione radioꝝ visus a sensibili ad videntẽ: sicut dicũt hi q̃ dicunt visuz per emissionẽ radioꝝ melⁱ est multo ꝙ dicat aerẽ pati a visibili: q̃ ꝙ visus extramittat radios: ⁊ illi repercutiant ad videntẽ. Patit eni aer a figura ⁊ colore q̃ diu est vn⁹ ⁊ cõtinuus nisi intercep⁹ aliq̃ corpe terminato. Jn leui ãt humido ẽ vn⁹ ⁊ cõtinu⁹: qz q̃libet ei⁹ pars ꝓpter humidũ fluit in aliã ⁊ cõtinuat ei: ⁊ iõ tale mediũ sic motũ a visibili terminato motu mouebat visuz: sicut etiã in cera mot⁹ est figura sigilli vsq; ad finẽ ad quẽ ingredit. Supra ãt dixim⁹ ꝙ ipressioni sigilli silis est oĩs acceptio sensibiliũ ⁊ maxime visibiliuz eo ꝙ illa pre omnibus sunt spiritualia ⁊ esse intentionũ potⁱ⁹ ꝙ rerũ habentia.

Ca.iij. q̃liter sit aialis corꝓ vtroꝝ simplex aut ꝓpositũ

Uia ãt supra dixim⁹ reꝑhendẽdos esse eos q ꝺ de aĩa dicũt ⁊ de corpe nihil determinant: iõ q̃dã vlr dicem⁹ de corporib⁹ aiatis: subtiliter eniz his libris de plãtis ⁊ aialib⁹ determinabim⁹

Dicem⁹ igit qz manifestuz erit ex his q̃ dicim⁹ ꝙ ipossibile ẽ ꝙ aliq̃ simpliciũ corpoꝝ sit corꝓ aialis sensibilis: sicut ꝙ corꝓ aialis alicuⁱ sit igneũ aut aereũ: vel ex aliq̃ vno alio elemẽto. Nullⁱ⁹ eniz animati

Tex.⁊ cõ.62.

Tex.⁊ cõ.63.

Tex.⁊ cõ.64.

Tex.⁊ cõ.65.

Tex.⁊ cõ.66.

pōt esse tale corp⁹ eo q̄ aīa multa essentialiter opaī in q̄ etiā differret a nā: ⁊ iō est endelichia corpis organici: organicū āt est qō est ex multis cōpositū: simpliciū āt nullū cōpositū est ex multis: neq; pōt ee organicū: est tn̄ h̄ spāliter vez in corporib⁹ aialiū: qz sicut tā sepe dictū est: nullū aīal est qō nō habeat tactū: oē enim aīatū sensibile est corp⁹ possibile tāgere ⁊ tactiuis q̄litatib⁹ ad sensuz imutari: qz aliter nō saluaret in eē aīalis. Alia āt sensibilia p altera ⁊ extrinseca media faciunt sensuz oēp altez nō cōiūctū faciēs sensuz fac̄ sensus p mediū qō interciđit ⁊ distantiā facit sensibilis a sentiēte: tact⁹ āt ē sentiēs i tāgēdo sēsibilia sine medio distātiā faciēte: ex hoc; sortit⁹ est nomē qō tact⁹ vocat: tn̄ etiā alīj sensus tāgūt tāgibilia vel sensibilia nō simplr sz q̄dāmō: sed tact⁹ ille ēp altez qō est mediū faciens distātiā nō spēi sensibilis: sed rei sensate fm eē qō hz in mā. Sētiūt āt ⁊ alīj sensus ⁊ aliter tactus eo q̄ tact⁹ est fundamētū oiuz sensuū: ⁊ ideo qñ stupescit frigido neru⁹ visiu⁹ q̄ obtic⁹ fuit vocat⁹ a grecis: tunc ocul⁹ nihil videt: ⁊ qñ resolui p calidū cōplonis redit visus. Cuī signū est q̄ frigiditas in sōno ligat sensus: cū tn̄ frigiditas non imutet neruos sensibiles: nisi inq̄tū tact⁹ est in eis. Oz g̃ in q̄libet sensu prius disponi organū tact⁹ q̄si possit agere cōpatiōnē sensus alteri⁹ ⁊ sic sens⁹ alīj agunt tactu: eo q̄ fundati sunt oēs in tactu sicut in prio fundamēto. Licz āt sic oēs tactu sentiāt: tn̄ nō pficit sensus in eis fm actū: nisi p altera mēbra nō cōiūcta p cōtiā sentientib⁹ sed solus tactus ⁊ sentit p seipsum: ⁊ nō indiget alio sensu ad sentiendū: ⁊ sentit p mediū cōtialiter piūctū sentiēti: ⁊ medium ei⁹ cōiūctū necesse est esse: sicut demōstratū est supius ipossibile est aliq̄ō simpliciū elemētoz cē corp⁹ aīatū aīa sensibili: ⁊ iō fatuū est qō quidā dicūt corp⁹ aīalū cē terrenū: licz eni dixim⁹ in libro pigeneseos terram dñari in aīatis: h̄ tn̄ intelligit fm medietatē q̄ vocatur arismetrica: qz videlz pl⁹ quātitatis terre ⁊ aq̄ dñatur in corporib⁹ aīatoz q̄ aliox elemētoz. Secūdū aūt medietatē q̄ vocat geometrica: nullū dñat pl⁹ altero i aīalū corporib⁹. Oiuz eni eoz q̄ tāgūt h̄ ē differētia tāgibiliū tact⁹ ē sensus su⁹ceptiu⁹ sicut medietas cōmixta geometrice: sicut tā alibi dixim⁹: nō est igit medietas tn̄ q̄litatū terre q̄b⁹ ipsa differret ab alīj elemētis: sed calidi ⁊ frig. ⁊ hu. ⁊ sicci: ⁊ dicit etiā mollis ⁊ multoz aliox genez supl⁹ enumeratoz tāgi possibiliū. Huī⁹ āt signū est qz in aliq̄ mēbro excellēter dñat terra sicut ea q̄ coagulata sūt calido ⁊ sicco: sic sūt pili ⁊ vngues illo mēbro nō sentim⁹ eo q̄ terrea sunt: ⁊ iō operatōes vite sensibilis nō pficiūt in eis: sed vegetabilis tn̄: ⁊ h̄ est cā q̄re plāta nō hz sensuz: qñ in verita te terree sūt: ⁊ vires bñt a terra ⁊ nutrimētū: ⁊ iō operatōes vite sensibilis in eis nullo mō pficiūt. Quia āt vt dictū est: in tactu fundat oīa sensus: iō ipossibile est aliquē aliox sensuū ee sine tactu: sz tact⁹ pōt ee sine alīs. Tact⁹ eni neq; terre simplicis ē: neq; alteri⁹ corpis de nūero corpoz simpliciū. Manifestū ē igit q̄ solo sensu tactu priuato cū sit fundamētū aliox sensuū aīalia mozi ⁊ corrūpi ⁊ necesse ē: ⁊ huī⁹ cā est: qz ipossibile est q̄ aliq̄ō habeat sensū: qō nō est aīal: ⁊ cū aliq̄d sit aīal: nō est necesse habere aliū sensum q̄ istū: ⁊ iō posito h̄ solo sensu ponit aīal: ⁊ ōstructo solo eo destruit: ⁊ p h̄ excellētie aliox sensibiliū nō corrūpūt aīal: sensuz āt forte vnū corrūpūt: vt color ⁊ sonus ⁊ odores nisi p accīs: sicut son⁹ corrūpere dicit aīal qñ cū sono ē depulsio aeris ⁊ ictus: ⁊ tūc pcutiēs tactum corrūpit. Silr āt odores inficiētes aerē ⁊ cōuertēs ad venenū nāz corrūpūt: nō in eo q̄ odores: sed i eo q̄ venenū vel aer venenosus ad interiora tāgendo ingredit p poros occultos ⁊ manifestos. Sed excellētia coz q̄ sentiri possent tactu calidoz ⁊ frigidoz ⁊ duroz ⁊ aliox sensibiliū his fm seipsa ⁊ essentialiter remanet ⁊ corrūpit aīal. Sicut eni sepe dictū ē: oīs superflua excellētia sensibilis corrūpit sensuz: g̃ ⁊ superflua excellētia tāgibiliū corrūpit tactū: aīal āt determinat ⁊ diffinit tactu. Demonstratū est eni q̄ aīal nō est sine tactu: ⁊ q̄ sol⁹ tact⁹ sufficit ad aialis cōstitutionez: erq̄ igit sol⁹ tact⁹ posit⁹ ponit aīal: ⁊ pemptus sol⁹ perimit aīal: tact⁹ erit nō tā sensus q̄ forma pstituēs cētialiter aīal: ⁊ iō tāgibiliū excellētie corrūpētes tactū p ꝓns totū aīal corrūpūt ⁊ nō solū sensum saluo in eē aīali. Huī⁹ āt cā iā dicta est: qz neq; aīal ad h̄ q̄ sit aīal necesse est habere solū hūc sensuz tactū: alios aūt sensus sicut sepe dictū est hz aīal pfectū: nō ꝓpter esse: sz ꝓpter bñ esse: vt visuz hz humiditas in acre ⁊ aq̄: q̄tenus lucētia p se q̄ nō indigēt medio nisi diafano solo: aliter q̄n ītez hz visum humiditas in acre ⁊ aq̄: vt in lucido fm actū illuminato videat colores: ⁊ p h̄ emi nus apphēdat ꝓueniēs vel nocēs. Gustū q̄q; sz q̄ medium sapoz est ⁊ distinguit a tactu vt discernat dulce vel amaz: ⁊ p h̄ ꝓueniēs cognoscat alimētū: ⁊ deside rio moueat vel remoueat ad ipsuz vel ab ipso. Olfactū āt hz vt remot⁹ cognoscat alimētū cōueniēs sibi: qz odor est seq̄la saporis linguā ꝓut est nō ad esse: sed ad bñ esse vt p ipsaz aliquid alteri significet: sed hoc modo multas habet virtutes ⁊ operationes ad bene esse determinatas.

Tex. ⁊ cō. 68.

Cap. iiij. ⁊ est digressio declarans q̄ sensibile ⁊ vegetatiuū ⁊ rōnale in homine sunt vna aīa.

Mnib⁹ aūt his cōparationib⁹ habitis videt nobis q̄ relinq̄tur h̄ cōsiderādū cū i oi rōnali sit sensibile: nec vnq̄ a rōnali sensibile separat ⁊ vegetatiuū: vtq̄ ista tria sint in hoīe suba vna vl diuerse: ⁊ itez duo q̄ sunt sensibile ⁊ vegetatiuū in bestijs sint suba vna vel diuerse. Sunt eni sup h̄ iā q̄daz latinoz diuersa determinātes: licz sup h̄ vnq̄ nō dubitauerit quisq̄ pipateticoz: dicūt eni corruptibile ⁊ incorruptibile nō posse ee suba vnā: rōnalē aūt incorruptibilē esse asserūt in hoīe: sensitiuū āt ⁊ vegetabile corruptibilia: in idē aūt cōcidit q̄ dicūt separabilis ⁊ nō sepabilis esse suba vnā. Ampli⁹ āt inuicē precedētiū fm tēp⁹ dicūt nō esse suba vnā: aīaz āt vegetabilē dicūt tpe in hois genitura pcedere sensibilē: ⁊ sensibilē pcedere rōnalē. Probāt aūt h̄ ex eo q̄ embria pri⁹ tpe trahūt nutrimētū ⁊ sanguinē menstruosum q̄ sentiat: trahēs āt nutrimētū ⁊ cōuertens in spēz nutriti nō est nisi aie vegetabilis. Silr āt embria pūcta acu ptrahūt ⁊ nō sit sine sensu tact⁹: ⁊ tn̄ nihil adhuc agere pōt intellectu discretiuo. Adhuc āt qñ ingrediēs ab extrinseco in māz corporis: ⁊ educi de mā nō pōt ee suba vna. Nō āt est dubiū intellectū ingredi ab extrinseco fm oia q̄ de intellectu dicta sūt: vegetabilē āt ⁊ sensibilē educi ō mā oñdūt opatōes vtriusq̄: q̄ oēs organice ⁊ māles cē ꝓstat nihilomin⁹ ex p̄dictis. Nos āt mirabilē istoz sapiaz q̄ nulli cōcors est phoz conuincim⁹ p ea q̄ in fine primi libri scientie huī⁹ dixim⁹. Qm̄ q̄rim⁹ q̄d sit vnēs istas aīas vel subas in corpe vno: ⁊ q̄d sit illud h̄ erit aliud ab istis: ⁊ poti⁹ suba ⁊ act⁹ corpis: q̄ ista tria: oz ei vni⁹ pfecti sz subaz: vnā esse pfectionē. Adhuc āt sepatoz p subaz vnū p intellectū non est in alio. Si igit ista tria p subaz sepata sunt: oz q̄ vegetatiuū p intellectum nō sit in sensitiuo:

Tex. ⁊ cō. 67.

neq;

neqꝫ sensitiuū ꝓ intellectū erit in intellectiuo: ſz sūt tm̄ ꝓiūcta in ſbo corpeo. Hoc aūt dato sequit̄ duo inco͡uenietia: quoꝝ vnū est q̄ aīa nō hēat diffinitionē silez figure: qz nō sicut trigonū in tetragono: sic vegetatiuum erit in sensitiuo: ⁊ sensitiuū in itellectuo. Aliud aūt ē q̄ destruit ordo cāꝝ formaliū: qz scōa cā nō hēbit a pīa maria q̄ ē: ⁊ q̄ cā ē: Sūt enī ordinate cāe formales eē viuū sensitiuū itellectiuū: vt dicit phs in li. de cauſ. Si aūt sepant̄ ista tria ꝓ ſbas eo q̄ aliq̄ ꝓ eē in diuersis inueniunt sepata: tūc. n. oz esse alia ſba in hoie q̄ viuū ⁊ sensitiuū: qz q̄dā inueniūt q̄ sūt ⁊ nō viuūt. Si vo dicatur vt nōnulli onīt q̄ solus intellect⁹ ē ſba ⁊ forma hominis ad quē formā vegetabil ⁊ sensibilis sūt disposiciões: h̄ absurdū reputatū ē ab auic. ⁊ alīs phis: quia ois dispō aliq̄d ē de genē accidētiū: ⁊ accidit ex hoc q̄ illud qō est ſbale vni⁹ erit accidētale alterius. Sba enī bestie sensibilis ſba ē ⁊ vegetatiuū est ſba ⁊ act⁹ plāte. Adhuc aūt hec dispō aut est vltimata: aut non est vltimata: si est vltimata: tūc semp ad ip̄az sequit̄ spēs ⁊ sic in sensibili cū eadē mā erit rōnale semp: ⁊ sic oē sensibile erit rōnale: sicut oē rarissimū est ignis. Si aūt nō est vltimata: tūc oz q̄ aliq̄d additū ei faceret eā esse vltimatā: ⁊ sic aliq̄d eēt inter sensibile ⁊ rōnale qō vltimatū: ret sensibilē qō itez absurdū est oīno. Sūt aūt nō nulli q̄ dicūt tres ſbas esse vnā aīam: eo q̄ in vno actu animādi vniunt tanꝝ aīa nō sit nomē ſbe ⁊ forme ſz opatiōis: qō tāto est absurdius ceteris q̄ dicta sūt: q̄ to hoc est ꝯ oēs antiquos de aīa loquētes: qz aīam ꝓcoꝛdit vt ſbam diffinierūt ⁊ ſbam eē dixerūt ꝓter solā illoꝝ opinionē q̄ armoniā aīam esse dixerūt: ⁊ in rōne armonie posuerūt aīam. Illi enī dixerūt aīaz esse accidēs qō cō sequit̄ armoniā ip̄am: Amp̄. aūt haꝝ triū ſbaꝝ ꝛz actū erit aliq̄ cā: aut igit̄ vnio actionū ꝓuenit ab vnitate corporis: aut ab vnitate ſbaꝝ tūc nō sūt tres ſubstātie sed vna: aut simplex: aut cōposita ex trib⁹. Si aūt ab vnitate corpis: hoc absurdū est: qz tā corpa vnirēt actū aīa rū: ⁊ sic aie nō essent cā vnitatū corpoꝝ. Et tūc queret q̄ sit cā vnitatū corpoꝝ ⁊ nō erit assignare cām etiā si fingēdi del licētia: nō enīz pōt dici q̄ corpora organica ꝓ se sint vnita ex multis: cuz oīs vnio materie sit ab vnitate forme ꝓficiētis. Inducūt aūt isti silē oīno fūdamētū sup falsas ꝓpositiones: dicunt. n. q̄ ignis radius lune ⁊ solis sint diuerse substātie: ⁊ tm̄ frequēter vniuntur in illuminādo: supponētes radios esse corpa: quod alibi ip̄obatū est: ⁊ nulli pipatetici ꝓcoꝛdāt: neqꝫ etiaz si cēnt radij substātie vniunt in illuminādo q̄ maius lumē occultat min⁹ ⁊ facit ip̄z nō oparī luie suo: pp̄ h̄ igitur ⁊ his silia multa q̄ nō induci oz ꝛias in hoie h̄ tria esse subam vnā in hoie q̄ est act⁹ ⁊ pfectio hois nec sensibilē esse in homine neqꝫ vegetabilē aīas vel ſbas sed potētias q̄ fluūt a suba: q̄ est aīa rōnalis: sicut sepe superius diximus. Jn alīs aūt sensibilis est ſba ⁊ nō potentia: ſz hz suas potētias ꝓcupiscibilē ⁊ irascibilē: ⁊ q̄nqꝫ a se fluētes sensus. Silr aūt se hz vegetabilis in plātis modū quo ꝓcedēs ptās est in sequēti oxim⁹ supius in plurib⁹ locis: quē h̄ iteramus pp̄ doctrine facilitatē: q̄m inferioꝛ est in supioꝛi sicut in magis formali oīs ptātis inferioris opationes dirigunt̄ ad supioꝛē: sicut materie instrumētalis ad suā formā: dixim⁹ supius q̄ oīs opatio q̄ istrumētalit̄ se hz ad aliā est mālis ⁊ imꝑfecta ad illā. Sicut enī se hñt opatiões q̄nqꝫ sensuū ad sensū cōmunē: sic se hñt opatiões sensus cōis ad fantasiā. Silr aūt ⁊ opatiões fantasie ad intellectū possibilē: ⁊ vlterius intellectus possibil⁹ ad agētē q̄ absolute ⁊ simplr est ſba hois: nō tm̄ oxim⁹ simplr vnū esse mā ⁊ altez: sed māle h̄ mō q̄ imꝑfectū oicit māle. Imꝑfectū aūt est oē māluter opans vel istrumētalit̄: dico aūt illud instrumentalit̄ opari: q̄ opat ad altez qōdā qō est pfectio opis. Silr aūt se hñt opa vegetabilis ad sensibilē: cui⁹ signū est: qz nutritiua ꝓuertit nutrimētū in carnē: q̄ nō est ſbm vegetabilis tm̄: ſz meditū in tactu: ex q̄ ⁊ facile innotescit potētiaꝝ multitudinē in aīa nō iducē cōponē essentialē: ſz poti⁹ oñditvnū formalissimū ex q̄ oēs iste fluūt potētie q̄to formali⁹ est: tāto in plurib⁹ opatiōib⁹ inuenit ⁊ sui ad plura idigēt in q̄ differt a nā q̄ obligata est materie: ⁊ vnū tm̄ opat. Jn h̄ tñ vno vltio formali aliq̄d est silē forme: ⁊ aliq̄d materie: ſz nō mā ⁊ forma: sicut. ō. oxim⁹ in tractatu de itellectu. Hae. n. differētias in oi nā necesse est inueniri q̄ est citra nāz ⁊ essentiā pīa mā. Si qs vo posteri⁹ obiciat has potētias aie nō esse ſubstātiā: ſz esse potētias naturales: ⁊ ita esse de genere accidētiū: ⁊ inde vlterius velit esse in aīa cōpositio nē ſubiecti ⁊ accidētis: iserēs vlteri⁹ aiaz esse cōpositā ſbam ex mā ⁊ forma: eo q̄ ante oēs cōpositiões scōas accidētiū cū ſubstātijs cōpositio est ꝓior ex materia ⁊ forma: eo q̄ nullū accidēs accidit ſubstātie simplici sive sit materia sive forma: nos dicimus q̄ hmōi potētie nō sūt accidētia cōiter: ſz sūt potētie naturales ⁊ ꝓprietates aie: ⁊ hec sūt vires ſubstātie ei⁹ ⁊ talia multa accidūt oī ſubstātie simplici: sive sit forma sive materia: sicut ēt nos. ō. oxim⁹ meminim⁹. Et h̄ addimus q̄ tanto accidūt ei plura de talib⁹: q̄ to fuerit simplicior: q̄ to. n. simplicior: tāto plura opat: ⁊ vtiqꝫ nihil opat cui⁹ virtutē opis nō hēat: ⁊ iō ex talīū accidētiū multiplicitate ⁊ multiplicatiõe nō ꝓcludi pōt cōpositio ſbe. Q̄ō aūt ēsti obicūt de corruptibili ⁊ incorruptibili: ⁊ sepabili ⁊ nō sepabili vnā ⁊ eādē hz solutiõez: q̄ videlz aīa hois tota incorruptibilis ⁊ sepabil̄ est a corpe: ſz p̄ accidēs nō sepat in q̄busdā viribus eo q̄ opatiões illaꝝ nō sint sine corpe: sicut supius oxim⁹ de nauta: q̄ ſbalit sepat a nauti: ſz nauigatio nō sit sine corpe: iō sicut senescūt ⁊ debilitant vires aie: ita corruꝑunt ⁊ nō aliter: ꝓstat aūt q̄ nō senescūt ⁊ debilitant nisi corpis senectute ⁊ debilitate: sicut debilitat nauta vel nauigatio naue iā fracta ⁊ scissa ⁊ iueterata: ⁊ iō aīa exuta vires suas hz: ſz nō vtat eis: tm̄ nō sūt ociose: q̄m vsus ipedit ꝓ accidēs vt ꝑz ex dictis. Q̄ō aūt iducūt q̄ vegetabilis ꝓcedat sensibilē tpe ⁊ sensibilis rōnalē nō ꝓuenit nisi ex malo itellectu libroꝝ aris. Docet. n. aris. nos aīam nō esse in scie sicut act⁹ ē in eo cui⁹ est act⁹ qz si sic inesset ei: tūc semē eēt aīal vel plāta ſz docet nos: qz ē in scie sicut artifex i artificiato: ⁊ iō in scie nō opat nisi sic̄ artifex: neqꝫ vnq̄ opat aie op⁹ nisi in corpe organico ꝓfecto ſm nūeꝝ ⁊ figurā ⁊ forma organoꝝ: ⁊ h̄ mō dicit q̄ ꝓcedit op⁹ nutritiue op⁹ sensitiue: hoc aūt op⁹ nō est aie: ſz virtutis formatiue: q̄ ē sicut artifex formās corp⁹: ⁊ ſm istū modū est expositⁿ arist. a suis cōmētatoꝛib⁹ ⁊ iō ex h̄ nihil inferri pōt de aīa: neqꝫ q̄ sit vna: neqꝫ q̄ sit multa: hec igit̄ etiā in. xvj. libro de aīalib⁹ dicit arist. vbi etiā dicit; q̄ spiritus q̄ est in semine est intellectus eo q̄ opat vt intellectus practicus alicuius artificis. Q̄ō aūt dicit de eo q̄ est ingredi ab extrinseco ⁊ duci de materia nihil oīno est ad ꝓpositū: ⁊ solutio huius patet ꝑ ea que dicta sunt de intellectu agēte erit aūt de his subtiliter loquēdū in libro de animalibus. Hec igitur de anima ſm q̄ in scipsa ꝓsiderat determinata sufficiunt.

Alberti magni Episcopi Ratisponensis philosophorum grauissimi: super libro de anima sententia feliciter explicit.

Incipit liber de intellectu ⁊ intelligibili dñi Alberti magni ordinis predicatorꝫ ⁊ ratisponēsis epi: cuius tractatus primus est de natura intellectus.

Capitulum primum de quo est intentio: ⁊ quis dicē dorum ordo.

Icut a principio istius opis diximꝰ scia de aia nō satis cōplete hēt ex hoc q̄ de aia fm seipaz in li. de aia determinatuz est. Oportet.n. cū hoc scire de obiectis q̄ ꝓprias partibꝰ aie iferūt passiones. Horꝫ aūt obiectorꝫ quorꝫ ꝓpria passiua ꝓportibꝰ siue potētijs hz aia q̄dā ꝓprias passiones inferunt aie: q̄dā āt cōes aie ⁊ corpi. Cōes.n. sūt passiones q̄ cūq; sūt talia circa q̄ opans aia instrumēto vtit corpeo: vt q̄ cū/q; sūt circa vegetabilē ⁊ sensibilē aiaz. Propt̄ q̄ōēt pi patetici veteres scias de talibus cōibꝰ aie ⁊ corpis vocauerūt. Et de his in pte tā ꝓ modulo nostro expediti sumꝰ in libris de nutrimēto ⁊ nutribili: de sensu ⁊ sensato. Restant autem adhuc libri de somno ⁊ vigilia: de iuuentute ⁊ senectute: de inspiratione ⁊ expiratiōe: ⁊ de motibus qui dicunt aiales: de vita ⁊ morte: qui oēs sūt de opibꝰ cōibꝰ aie ⁊ corpis. Hz q̄ nequaq̄ interpatio somnꝰ ⁊ nā eiꝰ bñ determinabilē ē: nisi priꝰ sciato de intellectu ⁊ intelligibili. Iō oz nos h interponē sciaz de intellectu ⁊ intelligibili: ⁊ intelligē aie hūane sit ꝓpriuz ꝓter corꝑ. Attēdūmꝰ.n. sicē sepe ꝓtestatiꝰ sumꝰ principaliter facilitatē doctrine: ꝓpter q̄ magis seq̄mur in tradītiōe libꝝ nāliū ordinē q̄ facilꝰ docet auditor q̄ ordinē rerꝫ nāliū. Et hac de cā nō renuimꝰ i exequēdo libros ordinēq̄ ꝓlibauimꝰ in ꝓhemijs nostris: vbi divisiōez libꝝ nāliū poſuimꝰ. Determinātes āt de intellectu ⁊ intelligibili supponemꝰ q̄ cūq; in li. nostro tertio de aia ꝓuenīēter determinata sūt. Quecūq; vo h indrēda esse vident q̄ tū ꝓ demōstratiōez ⁊ rōnē inuestigare poterimꝰ tractabimꝰ: sequētes principis nostri vestigia. Cuiꝰ librū de hac scia hz nō vidimꝰ: tñ discipulorꝫ eiꝰ plurimorꝫ de hac mā q̄ plurimos ⁊ bñ tractatos ꝓspexumꝰ libros ⁊ epl̄as. Interdū ēt platonis recordabimur in his in q̄bꝰ pipateticorꝫ sentētijs in nullo ꝺdixit. Cū aūt fm plurios ꝓbabiliores phos intellectꝰ faciat intelligibile in forma intelligibilitatis: oz nos priꝰ loq̄ de nā intellectꝰ hz q̄ est intellectꝰ: ⁊ deinde de intelligibili hz q̄ est de intellectu: ⁊ deinde de vnitate ⁊ diuersitate intellectꝰ ad intelligibilia: qz his cognitis satis pfecte hēt scia de intellectu ⁊ intelligibili. Ope āt p̄cūt inuestigare ē hu iusmōi: qz his scitis ⁊ ꝓprie hō scit q̄d ꝓprie ipe est cū sit solꝰ intellectꝰ: sicut dicit aris. li. x. ethicorꝫ ⁊ scit insup principiū iter ea q̄ faciūt in ipo felicitatē ꝓtēplatiuā. Incipietes igit inuestigare naturā intellectꝰ: in primis ponemus que fm naturā sunt priora.

Capitulū secūdū in quo demonstrat q̄ omne cognitiuū aialiū causatū est ex alio quodā cognitiuo.

Icamꝰ q̄ oēm nāz q̄ hz potētiā aliq̄d cognoscēdi: aut a seipa ⁊ tutē cognitiōis habere: aut ab aliq̄ alta nā q̄ est ante ipam. Cōstat autē q̄ nō hz a seipa: sic.n. cēt principiū cognitiōis in oibꝰ aliis ⁊ cēt sua virt̄ cognitiua: nō ipfecta hz pfecta: neqz cēt passiua hz activa: q̄ oia nō ꝓuenire aiabꝰ aialiū quēad modū clarꝫ est q̄ in li. de aia declarata sūt. Si q̄s āt forte diceret q̄ aia aialiū hz a seipa virtutē cognitiuaz: eo q̄ in nā sua est cognitiua eiꝰ ptās: sicut triāgulus a seipso hz habere tres angulos rē. ⁊ ꝓpter hoc nō est prīncipiū causans in aliis aliq̄d: dicemꝰ q̄ a seipso habere dicit duobꝰ modis. Uno q̄dē mō fm cām efficientē: ⁊ alio mō fm cām formalē. Nos aūt h querimꝰ de cognitiuo a seipo hz vtrāq; cām: sicut i phīcis primū mouēs est motiuū a seipo. Tū q̄ ante se nō hz cām sui motus efficiētē: tū q̄ a nā ⁊ essentia sua est mouēs: pp q̄ōēt q̄ōēt mouet motiuā virtutē hz ab ipo: ⁊ est iua virtus motiua fontaliter influēs oēs virtutes motiuas in oibꝰ aliis mouētibꝰ. Sic.n. q̄rēdo vtrū aia aialiū cognitiua sit a seipa: ⁊ sequunt q̄ ꝓducta sūt. Cū enī oē creatū a nobiliori necessario deficiat a cā sua prima. Defectꝰ cognitiōis q̄ est in virtute cognitiua aie aialiū oñdit q̄ nō solū ab alio quodā hz vim cognoscitiuā: hz etiā q̄ multū distat ab illo q̄ est prima cā ⁊ fons cognitiōis. Oportet ḡ dici q̄ habeat ab alio quodā q̄ est primū ⁊ pfecte cognitiuū oium. Si enī ab alio nō primo ⁊ pfecte diceret habere de illo esset eadē questio ⁊ abiret h in infinitū aut stabit in primū ⁊ pfectū cognitiuū. Amplīꝰ oē cognitiuū aialiū mortaliū cū omni cognitiuo mortaliū est idē genere: aut si diceret ꝓ priius ⁊ posterius hoc tñ est ꝓ respectū ad vnū. Quecūq; aūt talē habēt generis vel nature ꝓueniētiā ⁊ vnitatē: ab vno aliquo exeūt q̄ōēt est cā ꝓueniētie illius in oibus. Oportet igit cognitiuū aialiū ab vno alio cognitiuo primo cātū esse fm efficiētē cām simul ⁊ formalē. Si aūt q̄s dicat q̄ hoc nō concludit nisi de causatis vniuoce: sicut homo generat hominē: cognitiua autē nō habēt vniuocā causam in genere sed equiuocā: conuincemus aduersariū veritatis per hoc q̄ omne equiuocū ad aliquod reducitur vniuocuz quod est ante ipsum. hic ergo generās erit equiuocū q̄ōēt vt dicit habet aliquod vniuocū ante se q̄ōēt est prima cā huius ⁊ sic redibit idē quod conclusum est priuus. Amplius in oibus ita esse videmus q̄ q̄nq; inueniunt aliq̄ virtutes ⁊ forme in pluribꝰ ⁊ in quibusdā earꝫ sunt imperfecte in quibusdā aūt perfecte impfecta cāta sūt a perfectis ⁊ imperfectio venit ex diuersitate ⁊ impfectiōe materie. Sic ḡ hz q̄ sic se hēat ⁊ in cognitiuis naturis. Natura igit q̄a cognitiua sunt alia aialia erit ab aliqua prima natura cognitiua ⁊ pfecta. Hec āt disputatio tota trahit ex epla quadā aristo. quā scripsit de vniuersitatis principio cuius mentionē in methaphisica facit auicē. Dicit aūt eustratiꝰ sup sexto ethice aristo. oēz cognitionē aialiū fluere a prima causa cognitiua.

Capitulū tertiū qualiter vegetabile ⁊ intelligibile imperfectū fluūt ab intellectiuo primo ⁊ perfecto.

Ueramus igitur que sit illa natura: cum enim primū in ordine nature influit in secundum ⁊ nō ecōuerso: priuus autē in ordine nature sit viuere q̄ sentire ⁊ sentire q̄ intelligere videt alicui fortassis q̄ primus fons oīs cognitionis esset viuū solū ⁊ nō sentiēs ⁊ intelligens precipue cū priuus in ordine nature sit p modū vnius ⁊ fm p modū duorꝫ quorꝫ vnū additū est ad aliud tertiū per modū triū sibi ꝓsequenter ordine nature additorꝫ si sentire additi ei q̄ōēt est viuere ⁊ intelligere ei quod est sentire eo q̄ sicut in libro de anima diximus eadē est ratio anime que figure. Sicut enim in figuris trigonum est in tetragono. ita vegetatiuum est in sensibili ⁊ sensibile in intellectiuo. Hoc autem erroneū esse probat ex hoc q̄ nūquā fm nām impfectū cā est vniuoca pfecti viuū aūt sepatū fm eē a sensibili ⁊ intelligibili impfectissimū est in genē viuorꝫ nec aliquā vite nobilitatez habet qua principiū esse possit.

Adhuc

Adhuc in oſbus cātis vntuocis ſm nāz ſic ē q̄ qōcūq̄ eſſentialr ineſt cāto h̄ potētius ⁊ nobiliº ⁊ clariº ꝓius ⁊ pfectiº ineſt cāe illiº cāti. Oibº ꝓgnoſcitiuis cētialr i eſt principiū cognoſcitiuū h̄ g̃ potēcº nobiliº priº ⁊ p fectiuſ ineſt cāe eoꝝ q̄ ꝓgnitiua ſunt. Nō g̃ fluit nā q̄ cō gnitiua ſunt aliq̄n ab aliq̄ vno viuo cuiº viuere ſepatū ſit a ꝓgnitio. Ampliº iter cāta eſt nobili ꝓio ꝓpinquiuſ qō ē cā qō pluribº bōitatibº ⁊ nobilitatibº apꝓpin/ quat ſz intellectiuū pl̄ibº nobilitatibº ⁊ bōitatibus ap ꝓpinq̄t ꝓio ꝓgnitio ⁊ perfecte ⁊ h̄ ē magis itellectiuū q̄ viuū ſolū vl ſentiēs ⁊ viuēs tm̄ oz igit q̄ fons ⁊ ori go ꝓgnitōis vite ſit aliq̄ nā intellectual. Amꝑ. q̄ pfecti ua ſūt viſus videmus oīa cāri ab eo q̄ p ſeip̄z ⁊ perfe ctiſſime ē viſibile. Ois.n. diuerſitas coloꝝ cātur a luce ⁊ diuerſitas coloꝝ ꝓuenit ex mixtiſozmi pmixtōe opa ci ⁊ terminati corꝑis cū diaphano cuiº p ſe actº ē lum̄. ſilr igit ab eo q̄ pfectiſſime ē ꝓgnitiuū fluit ois ꝓgnitō ⁊ diuerſitas ꝓgnitionū ꝓuenit ex mixtiſozmi obūbratio ꝓgnitiui lūis irradiātis ſup ea q̄ ſūt cognitia i diuerſita te aialiū. Ex oibº āt his ꝓbatiſſimi ōtermiauerūt oēz cognitionē intelligibilē ⁊ ſenſibilē aialiū effluere ab in tellectuali nā pfecte ⁊ intellectualr ꝓgnitia. Cū.n. dicat cā ꝓia pl̄ ifluere q̄ ſcōa: h̄ tradiderūt pipatetici eē ve rū de cā vā viuū āt ſepatū a cognitio cā nō ē ꝓgnitiui: ⁊ iō nō ifluit. Sz cū cā ꝓia oēs ſuas bonitates inſluat ſup cātū ⁊ bōitates i ipſa nullā hēant diſtinctionē ⁊ oz dinē eo q̄ ipa ſimplr oīa ꝓia hz añ cāta. Jn cātiſ tñ ea q̄ influūtur ex ipſa influūtur ſub ordie ⁊ diſtinctiōe ⁊ ſic priº ifluit qō fz ordinē itelligēdi ē gnāliº ⁊ priº co q̄ remota cālitate primi nō ifluit aliq̄d ſcōoꝝ ſz remo ta cālitate ſcōi adhuc ifluit primū. Silr āt in cā q̄ ē fōs vite ⁊ cognitiōis viuū nō addit aliq̄d ſup alteꝝ qz ſuū viuere ē ſuū itelligere ſz i cātis in qbº diſtinctionez hz viuū: viuū ē i alio q̄ſi fundamētū ipſiº. q̄ tū āt ad attri butas nobilitates nihil ē adeo multiplex ſic cā ꝓia: ſz iſta mltiplicitas nobilitatū in cā ꝓia nullā ſimplicitatē admit eo q̄ oēs ſimplr ⁊ vnite has nobilitates ꝓhēt añ cāta. ⁊ iō dic egregie pl̄us q̄ cā ꝓia oibº cātis ſuis ꝓnoiet ⁊ q̄ ē diues i ſe in qbº nulli cātoꝝ daſ ⁊ largit ⁊ eſt diues in alīs que ꝓportionalr cātis cōmunicat.

Capi. quartū q̄ ab intelligētia nā cognitiua ſit cāta ſicut dicit plato.

Js aūt ſic declatis oz vlteriuſ iueſtigare q̄ ſit
b illa nā q̄ fontalr effluit oēz cognitionē ⁊ vitā ⁊ videt pl̄o velle q̄ intellectualitaſ in hoīe ⁊ ſenſibilitas i bꝛutis virūq̄ vite principiū in vegetabili bus ⁊ brutis effluat a motoꝝbº orbiū ⁊ ſtellaꝝ. iduc. n. in thēo ſūmū deoꝝ ad motoꝛes celeſtiū loquētē ⁊ dicētē. hoꝝ ſemētē ego faciā vob̄ q̄ tradā: vob̄ āt exe q̄ par ē. Jn idē āt ꝓſentire videt quotquot aīas aialiuꝝ ab itelligētiſ ꝓfluxas ⁊ cātaſ tradiderūt. Cōfirmāt āt iſti deā ſua triplici rōe potiſſime q̄z vna ē q̄ oē vltimū in ordine cātoꝝ ñ exit a ꝓia cā niſi p cās q̄ imedio ſūt Ultia āt cāta ſūt forme gnābiliū ⁊ corꝛupābiliū. Me dic aūt cāe ſūt motoꝛes orbiū celeſtiū q̄s intelligētias celeſtes vocauerūt pl̄i. primū āt fundēs aīas ē itelli/ gētia vltimū mouēs orbē. ſcōa rō. q̄ itelligētia ip̄rimit in aiam ſic aīa in corꝑis aīati nām ſic g̃ dicim̄ aīaz eſſe cām corꝑis aīati ⁊ motuū ⁊ paſſionū eiº fz q̄ ē aīatū: ita debem̄ dicere itelligētiā inſimā eē cāz aie ꝓgnitiue ſm q̄ ē cognitia: eo q̄ cognitō aie q̄dā ē reſultatō lūis intelligētie. Tertia ē q̄ ſic corꝑ aīatū ē ſub corꝑe cele ſti cāū ⁊ rectū ab ip̄o: ita aīa corꝑis ē ſub itelligētia ⁊ recta ab eo. Duº āt ꝑtiū videt. ſi.n. cognitiū mortaliū flueret ⁊ regeret ab itelligētia vltimi orbis vel alicuiº alioꝝ orbiū vel oim tūc ipſa i ſuis motibº ⁊ opibº co gnitiōis ⁊ affectiōis ncērio ſubderet motibº aſtroꝝ eo q̄ oē effluēs ab aliq̄ ꝓtinet ⁊ reſtringit ab illo in potētijs opationū. Qō āt aīa p̄cipue ſub motibº aſtroꝝ reſtrin gitꝫ oēs ē pipateticos ⁊ ꝫ ptholomeū. Ip̄a.n. ⁊ ſupio ra in ſperis ap̄hēdit ⁊ ab his ad q̄ motº aſtroꝝ iclīat libere auertit: ⁊ alia aduertit p ſapiaz ⁊ itellectū ſic te ſtat ptholomeº. Amꝑ: in nā iō ē ordo primi ad media ⁊ mediꝝ advltia q̄ aliq̄d cauſet i vltis a medijs q̄ a cā ꝓia nō ſit pfectū ⁊ dico ō his cātis q̄ noīe ſuo ipoz tāt aliq̄ nobilitatē. alr.n. ex vltis ad media nō cēt recur ſus ad primū ⁊ h̄ ē nō pōt cū oē qō ē aliq̄ bōitatē cāe ꝓie ōſideret ⁊ ꝓpter illā agat q̄dq̄ agit. Siue g̃ dica/ mus media aliq̄d agere in vltioꝝ ꝓductōe ſiue nō ſp bōitates vltioꝝ principalr ⁊ efficacii ſūt a cā ꝓia ⁊ ea q̄ inter media ſūt opanē vt inſtrā ſi q̄d ad ea operanē. Amꝑ. āt i lūie qō ē vltis cā coloꝝ videm̄ q̄ ꝫ vltios coloꝛes ꝓſtituat p ꝓmixtionē ꝓioꝝ: tñ ois ꝓſtitutō co lozis ē p nāz pſpicui pticipātis lum̄ tāq̄ ꝓia coloꝝ ipo ſtalis. ⁊ q̄dq̄ aliq̄s coloꝛ ō nā hz coloꝛis ab ipſo hz ⁊ ſi q̄d aliō ē i ipſo potiº ē ō ꝓiuatiōe nāe coloꝛis q̄ me reat dici coloꝛis cētia. Oino igit eoō mō cū ꝓimū eſ fluit bōitates ſuas ſup media ⁊ vltia ſi aliq̄d cēt a me/ dijs influxū ſup vltia: tñ ꝓſtitutio vltimoꝝ nō erit niſi ex pticipatiōe bōitatū ꝓimi ⁊ ſi q̄d aliō ē i eis ē aliq̄d ꝓiuatōis. ⁊ h̄ ſnia optioꝝ fuit ſapiētū greciꝝ theofra ſtº ⁊ dionyſij ⁊ alioꝝ pl̄oꝝ. Adducebāt āt ſil̄e de lūie ſol̄ qō ifundit ſe aeri lipido ⁊ nubibº terrenis diuerſ q̄ lz ab aere ſit i nube ⁊ a nube ſit in terra tñ qz media nō dāt niſi qō a ſole receperūt totū ſol̄ ē q̄ ē in vltis ⁊ ſi i medijs ⁊ vltis diſtet lumē a lipiditate ſol̄ h̄ potº ꝓiua tiōis māe ē q̄ alicuiº cāe h̄ efficiētis. Dis igit ꝓfitētes dicius q̄ cū pl̄o dicat q̄ ꝓꝓriū celeſtiū ſit exeq̄ bōitatē ꝓimi ⁊ ſemētes ſbaꝝ cognitiaꝝ h̄ mō ꝓſequūt q̄ iſtrā inducūt ea q̄ ſūt i arte artificis illa inſtrā mouētis ⁊ cō ſtat q̄ inſtrā mouētis ea nō faciūt ea ex ſuo ꝓꝓio aliq̄ influxo. Eſt.n. in oibº itelligētijs ordo formaꝝ ꝓacti caꝝ q̄ p ipſas in māz gnābiliū dſcēdit ⁊ ſūt forme i oi bus ceō ſz in iſeriozibº magis ⁊ magis ōterminate. ſic forma lucis eaō in ſole ⁊ i aere ⁊ nube ⁊ corꝑe ōtermi nato lz lum̄ fz q̄ magis deſcēdit a ſole magis ⁊ magis coarteſ ⁊ determinet ad nāz coloꝛis. Eodē āt mō ē de forma artis i mēte artificis q̄ exeq̄t manus ⁊ cadit in inſtrūm ⁊ ſuſcipit ferrū q̄ ꝓpoꝛtiōalr in oibº ē eaō ⁊ tñ magis ōtermiata ad māz i mānu q̄ i mēte artificis ⁊ ma gis in malleo q̄ in mānu maxie āt i ferro ē determinata eo q̄ ferrū mālr ſuſcipit eā. Et cēt h̄ in mltis ſil̄e intelli gētijs ⁊ cāe ꝓie ⁊ māe gnābiliū ſi manº intll'cm̄ hēret ⁊ malleº q̄ ꝓceptā formā a mēte artificis explicarēt ⁊ exeq̄rent. vñ ſic nihilominus tali exīte ypotesi in arte oīa erūt a mēte artificis ſic oīa in ꝓhitis ſūt a cā ꝓia lz intelligētie q̄ſdā bōitates explicēt ⁊ p motū celeſtē in/ ducūt i māz. De his āt pleniº ē tractare primi pl̄i. Ad ꝓpoſitū. n. ſufficit q̄ ꝺductū ē quotquot tñ poſteriozū pl̄oꝝ aīas ab intelligētijs cātas ⁊ ꝓfluxas eē tradide rūt hūc modū fluxº q̄ dictº ē intellexerūt ⁊ hac de cā ⁊ aiaz ipſumi ab itelligētia poſuerūt ⁊ eā eē ſtramētū i telligētie ⁊ ſbz illūinatiōibº eiº i h̄ vez vtiqz dicētes ſic oñdūt oinatiōes ſōnioꝝ ⁊ alia mlta de qbº i alīs li bꝛis crit tractatº pp qō ēt in libꝛo ō motu coꝛdis aīa il lūinationū q̄ ſūt a ꝓio ſcōa reuelatiōe dicit eē ꝓcepti ua. Per iſta ēt q̄ dcā ſūt ſatis pz q̄lr motoꝛes inferioꝝ ſperarū fūdāt ⁊ q̄lr ñ. ꝓia. n. ⁊ tota fuſio aſe ⁊ oīs nāe eſt a ꝓia cā iſeriozes āt orbes opanē orgāice determi/ nādo ⁊ inclinādo nāſ ad māz: pp qō pl̄o dic̄ q̄ in q̄libz

orbe aia aliq̃d accipit memoriã in orbe saturni ⁊ alias in alijs sic in prio de aia determinauim⁹. Et ꝟz huc modũ eẽntia aie a pria cã tota ⁊ sola aplicatõ ãt ⁊ determinatio ad corp⁹ ẽ ab alijs instrãlr prime cãe ọ̃seruiẽtib⁹ ⁊ q̃ ad h regẽda in illũinatiõib⁹ ⁊ mouẽda motib⁹ tpalib⁹ subijcit intelligẽtijs alioꝝ orbiũ ⁊ qz sic totus celi ꝓcẽtus refert ad cãz primã: ꝛõ melius intelligẽtes phi totũ vnicũ motorẽ dixerũt hẽre ⁊ iferiores motores ad spas dixerũt eẽ vtutes ⁊ mẽbra primi celi ⁊ sui motoris. De his ãt in scõo celi ⁊ mũdi fecimus mẽtionẽ. Erit aũt de his perscrutatio completa in prima phia.

Capi.v. vnde prouenit generum aie diuersitas ⁊ vegetabile.s.⁊ sensibile ⁊ intellectiuum.

Onsequẽs ãt dictis ẽ vt modũ descẽsus aiaꝝ determinem⁹. Cũ.n. prima cã fundẽs luce sua aias sit nãvna simplex intellectual' videbitur miꝝ q̃lr multa sũt gnã aiaꝝ vegetabile.s.⁊ sensibile ⁊ intellectuale.nõ.n.h accidere põt'ex motoꝝib⁹ itermedijs eo q̃ oẽs illi intellectuales a phis eẽ tradũt:nec ẽ veꝝ q̃ dicẽ pictagoras oẽs aias eẽ intellectuales:⁊ oia corpa eẽ aiata nec mot⁹ sensus vl' intellect⁹ posse exeq̃ inq̃t aiaz in q̃busdã corpib⁹ ob mãe grauitatẽ. Lapis.n.vt ait aiatus ẽ:ſz pp terrestreitatẽ ẽ in ea oppssa aia ne oñ dat mot⁹ vegetatiõis vl' intellect⁹ vel sensus.in plãtis aũt pp minorẽ terrestreitatẽ ostẽdit ⁊ opat aia vegetatõz:ſz ñ sensuz.in bꝛutis ãt mn⁹ terrestrib⁹ opat vnũ vel duos vel oẽs sensus ſz nõ intelligere.in hũano vo corpe qõ min⁹ oib⁹ terrestre ẽ ⁊ i ꝓplexiõe maxie recedẽs ab excellẽtia ꝟriozꝝ oẽs ꝓplete hz aia opatiões.h.n.eẽ nõ põt cũ nã nũq̃ deficiat i necrẽs.si.n.fuisſz aia pfcã sensibil' ⁊ intellectiua in lapide vel plãta dedisset vtiq̃ nã organa lapidi ⁊ plãte q̃bus sensibil' explicare posset opatões aie sensibil' ⁊ itellectual'. Adhud ãt oĩs diuersitas mãe ẽ pp diuersitatẽ forme sicꝫ pri⁹ sepe i expositis libꝛis ẽ pbatũ. Quõ ꝑ dici põt q̃ in oib⁹ corpibus q̃ valde figuris dria sũt ⁊ q̃ntitate ⁊ nã sit idẽ gen⁹ aie.nec ꝓueniẽs est rõ pl'onis dicẽtis q̃ ꝟz merita mãe i fundanẽ forme qz ꝟz h mãlis diuersitas eẽt cã diuersitatis formaꝝ cũ h nõ sit veꝝ eo q̃ mãrũ diuersitas nõ est cã ſz signũ diuersitatis formaꝝ.si.n.diceret eẽ cã tẽ opteret q̃ mã eẽt añ formã ꝟz nãz ⁊ itellectũ ⁊ eẽt cã forme q̃ oia absurda eẽ nõ dubitat q̃cũq̃ bñ ĩstruct⁹ ẽ ꝟz ea q̃ pbata sũt i phicis libꝛis.reãet ꝑ qõ vñ ꝓuẽit aie genez diuersitas vegetabile sensibile ⁊ itelligibile.ab vno.n.eoõ mõ se hñte nõ põt eẽ nisi vnũ ꝟz q̃ cõit oẽs phi tradiderũt.ſz qõ h citꝰ soluit si ꝓsideret subtilr ꝟz quẽ modũ largitiões nãꝝ a pria cã ꝓcedũt.oẽs.n. forme ab ipso totiꝰ vniuersitatis nã largiũt q̃ ãt magis ab ea elõgãtur eo magis nobilitatib⁹ suis ⁊ bõitatib⁹ priuãt ⁊ q̃ min⁹ recedũt eo magis nobiles sũt ⁊ ples hñt bõitatũ ptates ⁊ vtutes ⁊ sic i phicis diꝛius q̃ i ipa indistincta sũt ꝓcedẽtia ex ipa distinguũt ꝟz eẽ ⁊ eẽntias ⁊ spẽs diuersas sicꝫ radij a sole venientes i aera ⁊ vitrum clarꝫ ⁊ vitrꝫ colozatũ diuersũ eẽ ⁊ diuersas spẽs accipiũt ⁊ ꝟz hũc mõz ꝓuẽit diuersitas eo q̃ vnũ fluit ab vnico p diuersa organice ipz explicãtia ⁊ in diuersa abipsa iformata sicẽt in pte determinatũ ẽ i. vtiõ. phicoꝝ ⁊ sũt gradus dissilitudis i h descẽsu q̃n descẽdẽs vite principiũ qõ ẽ aia vsq̃ ad corp⁹ ꝓpositũ ex ꝟrijs organicũ cui⁹ cuꝰ ꝓplexio,ꝓportioat eq̃litati celi mãet nobilẽ hñs opationẽ dinã ⁊ itellectualẽ ⁊ aialẽ eo q̃ ipz ẽ formal' alia generãs ea q̃ ill' reformãt eo q̃ nihil gnãt aliõ nisi p diuinũ aliq̃d qõ ẽ i eo:itellectualẽ ãt eo q̃ opat non vtẽs corpe.aialẽ ãt eo q̃ organico vtit corpeo.ſz tñ suũ intellectuale obũbꝛat i eo q̃ ẽ inq̃situm ñ certũ sicꝫ ẽ itellectuale intellectuũ celestiũ nõ obũbꝛatũ ex turbatiõibus corpm.recedẽs ãt ãpli⁹ in regiõe dissilitudis ãpli⁹ obũbꝛat ita q̃ itellectuale amittat in toto retinẽs solã sensibiliũ ꝓgnitionẽ. Adhuc ãt ãpli⁹ distãs retinet solã infimã ptatẽ aie q̃ ẽ vegetare ⁊ hmõi exẽplũ ẽ a lũie recedẽte a sole in aerẽ lipidũ ⁊ nubẽ subtilẽ ⁊ corp⁹ coloratũ albo colore vel nigro vl' rubeo.h.n.paulati ⁊ paulati claudit ⁊ vi sue ptatis plus ⁊ pl⁹ amittit donec venit ad p̃uationẽ.i oib⁹ i q̃ ꝓcedit hz diuersũ eẽ ⁊ spẽz nec ẽ vnũ nisi ꝟz ꝓcessionẽ ab vno prio lũis fõte.⁊ qz huic q̃ oia silis ẽ ꝓcessio formaꝝ a cã pria: ꝛõ plo dicẽ formã primã esse vnicã ⁊ ex ipsa vnius ydea oia fieri. Sz ⁊ democrit⁹ ⁊ leucippus oia dicebãt eẽ vnũ ⁊ idẽ fieri diuersitatẽ ordie ⁊ ꝓpõe. Errabũt ãt ãbe secte qz qõ ẽ vnũ ꝓcessiõe ab vno simplici ⁊ multa ꝟz eẽ ⁊ figurã tñ ꝟz relationẽ ad primã cãz efficiẽtẽ vnicã ẽ vnũ ⁊ si ꝓsiderent nãe aiaꝝ ⁊ fõzaꝝ ꝟz h eẽ diuersũ tũc sũt ꝓprie nãe aiaꝝ ⁊ formaꝝ ⁊ diuersitas mãe ẽ pp ipsas ⁊ nõ ecõuerso ⁊ sũt dãtia cẽ mãeb⁹ ⁊ h ꝓsideró ꝓprie eaꝝ ẽ ⁊ sic diffinitiũ ⁊ sciũt ꝟz q̃ ysaac dicẽ i libꝛo diffinitionũ q̃ videlz aia rõnal' ꝓducit i vmbra intelligẽtie ⁊ aia sensibil' in vmbra rõnal' ⁊ aia vegetabil' in vmbra sensibil' ⁊ nã celi i vmbra vegetabil' q̃n cẽntia dãs eẽ ꝓcedit a cã prima ⁊ sic cũ distãs p sili'tudinẽ accipit erit simplicissima in eẽ ⁊ potissima ⁊ nobilissima ⁊ vlissima nã q̃dẽ ꝟz abstractionẽ ſz ꝟz q̃ dicimus q̃ vli⁹ cãt ⁊ plib⁹ ĩfluit pp q̃ h eẽntia ẽ vegetabil' itellectual' cãtiua motiua ⁊ ples aliaꝝ hñs ptatẽs bõitatũ ⁊ q̃ ad h oia dat prio cãto q̃ ẽ ens intellectuale cãtiuũ mot⁹ orbis h aũt eẽntia descẽdẽs priuat simplicitate ⁊ ptate pl⁹ ⁊ i pl⁹ sicꝫ dicim⁹ vsq̃ ad vltimũ ens q̃ mimã accipit entis oraz ⁊ ptatẽ ⁊ h p̃uatio ẽ et⁹ obũbratio vocata a phis. Ex h ꝟz ꝟus intellectus et⁹ q̃ oia sũt ex ipsa vni⁹ ydea ⁊ q̃lr ydea in pria cã ẽ vnica nõ hñs plalitatẽ nisi ꝓcessu ⁊ vicinitate cãtoꝝ. Nõ.n.ẽ vm q̃ vita in prima cã sit sepata ab eẽ ſz a simplici eẽ primi simplex eẽntie est emanatio. Et sicꝫ eẽ primi vnũ ẽ ⁊ cognitũ ⁊ motũ ita ẽ in eis dẽ ptatib⁹ eẽntia emanãs q̃ diu nõ obũbꝛat p distãtiã dissilitudis. Ex q̃ tria correlaria hñt vnũ q̃ vbi est eẽ intellectiuũ ⁊ sensitiuũ ⁊ vegetatũ ⁊ motũ ibi ẽ vna eẽntia ⁊ sba simplex:ſz multiplex in ptatẽ vtutũ qz hoꝝ hñs ex ꝓpinq̃tate sui ꝓcessus ad primũ a q̃ ꝓcessit. Scõz ẽ q̃ si aliq̃ forma sbal' sit motiua sui sbi ꝟz locũ hz ex ꝓueniẽtia cũ primo qõ mouet ꝟz locũ imo bilis exns ⁊ nõ ex h q̃ sit ꝓpositũ sicꝫ q̃dã latinoꝝ asserẽbãt. Tertiũ q̃ necrio nõ recedẽs lõge a primo p priuationẽ nobilitatũ sicꝫ intellectuale manet sepatũ ⁊ ꝓpetuũ recedẽs ãt lõge pmiscet ⁊ mortale ⁊ corpale efficitur. Ex his scit q̃lr aialia mouent se ⁊ nõ alia ⁊ q̃lr aia intellectualis nõ est actus corpis nec corrũpitur corrupto corpe sicut mentiens dixit alexander.

Ca.vj. vtr itll'cualitas aie sit mãvl' ex fluxu a cã pria.

Acile ãt nobis ẽ determinare ọ̃ nã intellectual' aie q̃n nãz hz hanc ex h q̃ ẽ ꝓcessio a cã prima emanãs ãt nõ vsq̃ ad pmixtionẽ mãe ⁊ ꝛõ adhuc a q̃busdã sapiẽtib⁹ nostre legis imago dei dicit. Ex hui⁹.n. assil'atiõe cãe prie hz intellectũ vlr agẽtẽ q̃ sicꝫ lux ẽ sepata sicꝫ in tertio de aia cõueniẽter ẽ ostẽsuz. Ex h tñ q̃ h nã appropriauit corpi organico phico nã sua intellectual' pax mergit ⁊ ió hz intellectũ possibilẽ accipiẽtẽ ab imaginatiõe ⁊ sensu ⁊ cũ nã h sepata ⁊ non mersa in mãz ẽm se oz q̃ sit vlis ⁊ ió est aia vlr oĩm cognitiua intellectual'r ⁊ nõ q̃dã solũ qz q̃ dã ñ efficiunt determinata nisi p mãz intellectũ ãt diximus eẽ sepatũ. Cognitia ãt sensibil' q̃ ẽ act⁹ organi mãlis nõ

est acceptiua

est acceptiua nisi q̄undā sic̄ satis in libro de aīa ē determinatū. Ex q̄ ꝓstat mētitū eē cui q̄ scripsit libꝝ sōtil vite quē q̄dā de mā ⁊ forma vocāt qz ipse videt velle q ex nā māe hz intellectus ptātē oia intelligēdi. dic̄.n.q mā prima ē q̄ potētia est oia ⁊ q̄ plꝰ determinat formis eo plus claudit ⁊ determinat potētia eius qm̄ si addat prime māe h forma q̄ ē intellectualitas tūc nō ē ap̄lius in potētia ad intellectualitatē sz ad oia alia. Et si adda tur ei forma sequēs q̄ ē corpeitas tūc itez determinatoris potētie ⁊ io tūc nō erit in potētia ad intellcūalia. Si āt ꝛrietati addit ꝛrietas nō erit i potētia tūc nisi ad ea q̄ in ptāte sunt ꝛrioꝝ ⁊ h sūt forme gnābiliū ⁊ corruptibiliū. Doc.n dm̄ erroneū ē ⁊ oibꝰ pipateticis nullo.n.mō intellcūs ē potentia oia sic̄ mā prīa est potētia oia qz forme ididue hz eē māle nō sepatū sūt ille q̄ sūt potētia in mā. Forme āt q̄ potētia sūt in intellectu sunt vles sepate ab indiduātibus ⁊ p̄cipue a mā nō h ⁊ nūc sz vbiq; ⁊ sp exītes. Adhuc āt mā nō faē formas eē i seipsa p aliq̄d qō sit eiusdē nāe ⁊ generis cū mā. Intellectꝰ āt hz aliq̄d sui intellectū videlz agentē q̄ faē formas eē in aīa intellectuali. Adhuc āt intellcūs q̄ potētia est oia itelligibilia se hz ad ea sic̄ tabla rasa ⁊ h mō nō hz se mā ad formas vles q̄ potētia sūt i ipsa. Amp. mā nihil hoꝝ intelligit q̄ potētia vel actu sūt in ipa intellcūs āt intelligit vniuersa. hec oia h breuiter tāguntur i libro ō aīa h itētiōe exq̄lita sūt ⁊ ꝓbata. vñ hz nos in nā aīe ponam⁹ aliq̄d potētiale ⁊ aliq̄d qō est actꝰ illius nō tñ possum⁹ dicere q potētiale qō est in ipsa mā prīa sit qz nō hz ꝓprietates eiꝰ sz multo ꝛgruētꝰ dicit q cū aīa intellcūalis eē nobile sepatū retineat q ex pte illa q̄ attingit ꝛtinuū ⁊ tps efficit possibilis: ⁊ ex pte q̄ oīmode manet sepata ē actiua ⁊ pfectiua eiusdē possibilitatis cuiꝰ ꝛgruū exēplū dicē auicēna in flāma adhe/rēte aridis lignis cremabilibꝰ. Illa.n.in ea pte q̄ adhe/ret lignis ē aliq̄ tulū fumosa i ea āt pte q̄ euolat i aerē puꝝ a lignis distās ē plena luce illustrās aerē ⁊ ēt ptē fumosā eiusdē flāme. Sic.n.ē ō aīa itellcūali eo q ipa aliq̄ mō sit pfectio corpis ⁊ tñ sepata ⁊ io ex pte q̄ iclinat ad corpeas vtutes orgāoꝝ q̄ sūt imagiatio accipiēs ꝛtinuū ⁊ sēsus accipiēs tpale ⁊ trāsmutabile q̄si fumosa est ⁊ efficit in potētia itelligētia ⁊ nō in actu: sz ex pte sepata ē in actu lucis pfecte. h āt dimittāt nūc qz vt dixim⁹ in libro de aīa sūt ptractata sz h est q intelligit ex dictis q ēntia emanās a prīa cā plenā hz vtutē vite ⁊ cognitōis ⁊ motꝰ p h q emanat ex ipsa q̄ ē fons vite ⁊ cognitiōis ⁊ motꝰ ⁊ h ēntialr retinet nisi obūbretur p distātiā dissilitudis a cā prīa cū ēntia prīa q̄ dat eē rōnalibus ⁊ intellcūalibꝰ nō abierit in dissilitudie lōgissima io erit vite ⁊ ꝓgnitōis principiū ⁊ motꝰ i hoibꝰ ⁊ h ē principale qō h itēdim⁹ distiguere vl inuestigare.

La.vñ. vtz nā itellcūal sit vlis vel pticularis hz actū qz nō ē dubiū dn sit vlis fm aptitudinē cum sit forma.

Quereret āt fortasse aliqs vtz h ēntia diuina q̄ vocat nā intellcūalis sit vlis vel determinata ⁊ pticularis seu indidua. de h.n.lz i libro de aīa determinatū sit oz tñ ⁊ h interponi qz alr nāz intellectualiū ad plenū scire nō possumus. Fuerūt āt nō nulli pipateticoꝝ q̄ hāc nām esse vlem dixerūt ⁊ ppetuā ⁊ potissime rōnz suaꝝ sunt tres. Quaꝝ vna est oē qō suscipit aliq̄d suscipit illud hz sue ꝓprie nāe ptātē: intellectus āt in se recipit vle neq; ē vle hz q hmōi nisi i intellectu oz igit q nā intellcūs sit vlis: qz si esset indiuidua indiuiduaret oē id qō est in ipso. Dis.n. forma i diuiduat p indiuiduitatē sui sbi in q̄ est. Scōa rō est qz nā intellcūalis est sepata sba a mā ois āt indiuiduitas ē p mām ⁊ io intellectū dixerūt vlem. Tertia āt est qz si esset indiuiduus nō esset indiduus nisi ad mām ꝓprīā ⁊ tūc sicut visus q̄ ꝓiūctus est cuidā māe ꝓprie nō recipit nisi ꝓportionata illi māe ⁊ nō alia ita intellcūs non recipet nisi q̄dā māe sue ꝓportionata ⁊ nō recipet oīa. h āt hz est q̄ ipse intellcūs nō ē indiduus. nec stare pōt q dicat duplex esse mā vna spūalis ⁊ altera corpal ⁊ q ad māz spūalē indiduet intellcūs: qz illa mā spūalis nō efficit ꝓprīa intellcūs nisi p aliq̄ appropriātia cā: ⁊ tūc redit idē q prīꝰ q.s. sue ꝓplexiōi nō ꝓportionatuz nō ꝛgnoscet intellcūs. Nec pōt dici q oīa ꝓportionata sint tali ꝓpōni qz nullū est ꝓprīū nisi p ea q̄ nō ꝓueniunt alīq̄. Multa igit alia erūt sue ꝓprie ꝓpōni nō ꝓportionata ⁊ h nō cognosceret intellcūs ⁊ h potissima rō nū est q̄re albubacher ⁊ auerroys ⁊ multi alī intellectū vlem esse posuerūt nec appropriabilē nobis nisi p imaginationē ⁊ sensum sic̄ diximus in libro de aīa. Si aūt intellcūs vlis dicat esse ⁊ in oibꝰ aialibꝰ essentialr idē sequunt multa absurda de q̄bus in libro de aīa fecimus mētionē ⁊ io nobis videt q intellcūalis nā sit i genere suo sic̄ sol in genere corpm. Scimꝰ.n. solē eē vnū numero indiuiduū ⁊ lucē q̄ in eo est duplr esse ꝓsidera tā. Si.n. ꝓsideret ꝓprīe put in eo ē: est forma solis vna numero. Si āt accipiat ꝓprīe put ab eo est emanās sic ē vlr illuminatiua oīm diaphanoꝝ tā puroꝝ q̄ facit esse lucida q̄ nō puroꝝ: q̄ faē colorata sic̄ in prīo libro de sensu ⁊ sē sato ōterminauimus ⁊ h mō ꝓsiderata multa agit ⁊ facit. Cū aūt dicat phūs intellectū esse sic̄ lucē videt' intellectus ꝓprīe put est aliq̄d nāe aīe esse indiuiduus ⁊ tñ prout emittit actiōes intelligēdi esse in vtute vli ⁊ h mō vlia sunt in ipso qz sic est abstractiuus ⁊ denudatiuꝰ formarū sic̄ lux corpalis coloꝝ lz indiuiduus ponat fm q ē forma hois tñ fm suā ptātē ⁊ q̄ tū ē potētia lucis spūalis vlis ē. Dec ēt vlia sūt in intellectu q̄si forma i mā: vl accīs in sbo. ens.n. in aīa potiꝰ est intētio rei q̄ res. ⁊ io sic̄ nō indiuiduat coloꝝ p esse qō hz in luce corpali neq; ēt specificat eo q esse in luce cōuenit omni colori fm q ē in actu coloꝝ: ita intētio rei nō specificat neq; indiuiduat p h qō est in luce ꝉcorpea itellectuali: sz manet vle ⁊ in h est cognitio fm ꝛgruentiā intellcūs ⁊ facultatē sicut visus hz actū est fm ꝛgruētiā lucis corpee ⁊ facultatē. Qō āt dicat nām intellectualē esse sepatā i libro de aīa p multa est expositū ⁊ io h ptermittendū. Qō vo tertio obūcitur nō ꝓcludit nisi nos ponerem⁹ q cognitio vlis eēt i ıtellectu hz q ipse est indiuidu⁹ h aūt nō est ꝓcedēdū qz sic ablq; dubio seq̄retur q non cognosceret nisi q̄ eēnt fm ꝛgruētiā sue ꝓpōis. nos.n. i dicto libro diximus q triplr hoi vnitur intellcūs vno .s. mō vt nā dans esse ⁊ sic ē indiuiduus. alio mō vt potentia p quā est opatio intelligendi ⁊ sic est virtus vlis. tertio, mō vt forma acq̄sita ex multis intelligibilibus: sicut planꝰ tractatū est de intellectu agēte q̄ nō vnitur ꝓplatiuis vt agēs tm̄: sed vt būtudo coꝝ est qñ puenit ad h qō in eis est vt forma ⁊ scōo ⁊ tertio modis fm prudētiā ⁊ sapiam dictus intellcūs nō inest eq̄liter oībus hoibus sed alīs plus ⁊ alīs minus: ⁊ alīs forsitassis nihil inest de intellectu.

La.viij. in q̄ sūmatiz colligitur nā intellectualis aie.

Tāt capitulariter pstringātur ea q̄ dicta sūt v dixim⁹ cū ariopagita dionysio q ois nā ꝓcedēs a cā prīma tāto simplicioꝝ est ⁊ nobilioꝝ ⁊ i ptāte multiplicioꝝ q̄to fuerit illi intimioꝝ p indistātiā sīlitudīs ⁊ e regiōe ecōtra q̄to fuerit distātioꝝ p dissilitudinē tāto est mālioꝝ ⁊ ignobilioꝝ ⁊ pauciozis ptātis. h āt sapiētissimi pipatetici demōstrauerunt ex celo

octauo q̄ q̄te fuerit multiplicitatis ostendit multiplici tas suaꝝ stellaꝝ. Et cū illa mltiplicitas sit in eo qō mo uetur oꝫ q rñdeat p ꝓgruētiā mltiplicitati potētiaꝝ q̄ sunt in motore pp qō etiā cōtingit q intellectualis aīa multiplicioꝫ est q̄ forma lapidū vel mineraliū ꝛ sic de alīs. q̄ aūt rales nāe sūt magis sepate eo magis dcē sūt forme sic antiq dixerūt. pp qō ēt platōici formas oīno sepatas asseruerūt: ꝛ q magis erāt ꝓiūcte māe eo mīꝰ dicebāt forme: ſz māe ūmersas magis placuit eis ima/ gines appellare: sic̄ tradit boetiꝰ i libro de trinitate. pp qō pz nām intellectualē veriꝰ eē formā oīb⁹ alīs formis ꝓpriꝰ eo q maxie est sepata: ꝛ q ad h fluūt ab ipsa lu ces sepate incorpee fz q̄s efficit potēs ad oīa ꝓgnoscē da q̄ obscuritate māe ꝛ priuatōis ꝛ mālīū ꝓditionū te nebris sunt abstracta ꝛ absoluta. cū āt sit vicina cāe pri me multis silitudibus ei hz ptātes plurias q̄ sūt nāles ꝓprietates ꝛ potētie ipsius sic̄ supra diximus q̄ tñ nec sunt idē q ipsa nec̄ vna ptātū suaꝝ est idē cū alia: q: i h distāt a prima cā q̄ tō est cuilibz sue ptāti ꝛ q̄libz sua rū ptātū est idē alīꝫ: ꝛ cū tā multe sūt ptātes ipsi⁹ ē ipsa fz scipaz: ꝛ nō p cōe accidēs opatiua mltoꝝ: ꝛ i h dif/ fert a forma q̄ simplr ē nā ꝛ fōza corpis ꝛ actꝰ māe cor palis tm fz quā corpꝰ nāle ñ opat nisi vnū solū. Adhuc aūt in his ptātib⁹ vna ptātū tāto excellētioꝫ ē q̄ alia q̄to fuerit sepatioꝫ ꝛ iō potētioꝫ ē intellectus q̄ sensus cōis: ꝛ sensus cōis potētioꝫ q̄ ꝓpriꝰ: ꝛ sensualis nā po tentioꝫ q̄ vegetabilis: ꝛ cōō mō inuenit in oībus alīs.

Tractatus secundus de per se intelligibili.

Capitulū primum q nihil intelligitur nisi vle.

Post hoc de iutelligibili videt eē dicēdū. Est p aūt sntia fere oīum q solū vle sit intelligibile: eo q tā aristo. q̄ boetiꝰ ꝛ auerrois attestant q vle est dū intelligit: singulare āt dū sentit: cuiꝰ potis sima assignāt rōnē cā q̄ cōiter ꝓuulgata ē q intellectus accipit nudatū ꝛ spoliatū a mā ꝛ a māe appēdicīs: cū q mā cū suis appēdicīs sit id qō indiduat formas: erit sic nudatū ab indiduātib⁹: ꝛ sic relinqtur q sit vle obz intellectus: ꝛ sic ꝓcoꝛditer tradūt q sit vle obz itellectus. Amp̄. ātvle aut est in rebus aut ē in sensu aut i intellectu aut oīno nihil. ꝓstat āt q nō sit in sensu. cū āt nihil sit in rebus nisi fm q ē singulare ꝛ ppriū vnicuiqz rei ꝓstat q vle nō sit in rebus oꝫ igit q sit in intellectu. Amp̄. tra ditū est ab aristo. q vle ē vbiq ꝛ semp: ꝛ q ē vnū i ml/ tis ꝛ ō multis: nulla āt rez est vbiq ꝛ semp. eaꝝ āt oī co rez q̄ sūt in rebꝰ nālib⁹ vel artificialib⁹ extra aīaz. oꝫ igit qō ē vbiq ꝛ sp i aīa exīstere ꝛ nō i rebꝰ. Amp̄. ppria opatio itellectus agētis ē abstrahere nō q̄dē a mā tm: ſz vlr ab h particulari: cuiꝰ intētio est in aīa sensibli. h aūt abstrahere nihil aliud ē q̄ accipe vle ex particulari: pp qō tradit aris. q multis expimētis acceptis vna fit vlis acceptio q̄ est principiū artis ꝛ scie. Relinqtur q ppriū obz intellectus esse vle. Sz q̄dā h procedere nolūt asserētes q in q̄busdā tāta inuenit simplicitas ꝛ imāli tas q abstrahit a mā ꝛ māe appēdicīs q̄ ñ hñt: neq̄ q̄ possunt sic̄ ipse intellectus intelligit se ꝛ intellectuales ali as nāe q̄ nō sunt tm vles. in his q dicūt intellectū eē ac ceptiuū particulariū. Amp̄. cū sola nālia ꝛ mathematica lia fm se sunt in mā ꝛ motu. diuina aūt oīno sine motu ꝛ mā sunt: nec tm illa sunt vlia oīa: sed in ipsis ē vle ꝛ p ticulare. cū igit inquiūt illi diuina sola sint accepta i in tellectu oꝫ q q̄dā particularia in intellectu accipiātur. Ad hoc etiam inducunt nos vnamquamqz rerum tūc vere intelligere ꝛ scire: sicut in libro ō phico auditu di ctum est qñ cognoscimus causas ꝛ principia ꝛ elemen ta ipsius: cause autem ꝛ principia ꝛ elementa rez sunt particulariter ꝓstituētes res ꝛ particularia q̄dā. Videt q intellectus verius esse particulariū q̄ vliuz. Alia aūt q̄dā his silia dicūt q negāt solū vle esse intelligibile. nobis aūt cōsentiendū videt prime sne: q videlz solū intelli gibile sit vle: ꝛ nullū particulare oīno: qz sic tradit ꝓcoꝛ/ diter tota secta pipateticoꝝ. Utrū aūt vle sit in solo in tellectu ꝛ nō in rebus extra posterius ꝛ in h eos libel lo erit inquirēdū ſz nūc dicimus nihil puro intellectu i relligi nisi vle. ꝛ sic̄ tradūt cā est: qz intellectus cū sit sim plex ꝛ purus nihil vlli hñs cōe ꝛ sepatus ab oībus oꝫ q obm ꝓportionatū hēat sibi: eo q scire ꝛ intelligere nō ꝓuenit ei nisi fm ptātē ꝛ ꝓgruētiā ipsi⁹ sic̄ fit passio in q̄libet passiuo. oba. n. nō inferūt passiōes nisi ꝓpriꝰ passiuis. iō si particulare aliq̄ inferret passionē intelle/ ctui oꝫ eū hēre ꝓgruentiā ad illud particulare in genere: ꝛ tūc nō pateret nisi a rebus q̄ eēnt de genere illius pti cularis qō esse nō pōt sic̄ sepe diximus: ꝛ iō denudatū a mā ꝛ appendicīs māe est obm qō ꝓpriā infert intel lectui possibili passionē. Nec est verꝝ qō dicit aduersa rius in rebꝰ particularibus tantā inueniri simplicitatē q̄ tā dicit: qz in oī re est vle ex pte forme cōicabil: ꝛ particu lare ex pte sube illi forme qō incōicabile est ꝛ vni soli ꝓueniens: ꝛ qz principiū cōicabilitatis inuenit in oīb⁹ rebus pfectis in nā pterq̄ in cā prima: iō dicit boetius q ois res hz aliq̄d qō est ꝛ aliq̄d q h est: ꝛ ois res est h ꝛ hoc. Sepe āt diximus q abstractio q̄ est in intelle ctu est a particulari: ꝛ nō sp a mā fm q stricte sumit mā q̄ est sbm trāsmutationis ꝛ motus sic̄ abstrahit lignuz ab h ligno: ꝛ intellectus ab intellectu. cū aūt dico celū di co formā, put est vle: ꝛ cū dico h celū dico formā i hac mā particulatā ꝛ cōtractā. hec aūt abstractio in oībus ē: ꝛ intellectus intelligit se sic̄ ꝛ alia intelligibilia sic̄ in. iū. de aīa determinatū est. Ex his ēt manifestū est nō solū mālia ꝛ mathematicalia esse sepabilia: ſz ēt diuina oīa aut q̄dā sunt sepabilia ,put vle a particulari sepat intelle ctus. Qō aūt dicūt nos oēm rē intelligere ꝛ scire cum cās ꝛ principia ꝓgnoscimus q̄ tñ particularia eē videt: videt ꝓsiderandū esse q̄ ad h q fm rei vitatē eadē sūt principia esse rei: ꝛ principia intelligēdi ꝛ sciēdi rē: sed nō eodē mō accepta: sūt cā scie ꝛ rei exītis in nā. qz vlr accepta cānt sciam: ꝛ appropriata ꝛ particularizata ad aliq̄ rem sunt principia rez in nā. h āt qualiter fiat i se quentibus erit manifestum.

Ca. q̄. vtrū vle sit in solo intellectu an etiā in re extra.

Trū aūt vle in solis nudis purisqz intellecti v bꝰ sit aut etiā in rebꝰ: porphyrius dicit eē al/ tissimū negociū ꝛ magna egēs inq̄sitione. ꝛ ſz h ad me thaphisicū spectet tñ h de hoc oꝫ fieri mētionē pp do/ ctrine facilioꝝ modū. cū aūt oē qō in rebus est vnū so lū sit ꝛ ppriū: videbit vle qō est in multis ꝛ de multis nō esse in rebus aliq̄d p̄cipue cū aristo. tradat in prima phia q idē est esse vlis ꝛ particularis ꝛ principia oīuz rez q̄ sunt principia eēndi sūt particularia ꝛ nō vlia quē admodū dic̄ plo. Amp̄. āt vle simplex est ꝛ puꝝ a mā ꝛ māe appendicīs sepatū. in eo aūt q est hmōi nō reci pit ipſz mā. cū q̄ nēcrīū sit i aliq̄ eē cū sit simplex forma oꝫ q fm h esse sit in aīa: ꝛ sic vle in eo q est vle nō est nisi in aīa. Amp̄. si vle esset in re oꝫ q idē esset rei illi i q̄ est: qz alr falsa esset p̄dicatio illius cū diceret ſoꝛ. est hō vel ſoꝛ. est aīal: hō igit vel aīal p̄dicatū de ſoꝛ. idez ē ſorti. Eadē rōne p̄dicatū de plone est idē ploni: ſz q cūqz vni ꝛ eiō sunt eadē ipsa sunt eadē scīreī ex h q ſoꝛ. ꝛ plo cēnt idē: aut oꝫ dicere q hō ꝛ aīal aliō ꝛ ali ud essent vle p̄dicata de ſoꝛ. ꝛ plone qō est flm cū por phyrius dicat q pticipatōe spēi plures hoies sunt vn⁹

homo ꝛ

bō:ꝛ aristo. dicat q ysocheles ꝛ ysopleurus sūt ples triangули ꝛ vna figura. Ex oibus aūt hmōi incōueniēti bus ꝛcludit q vle nō est in re:ſz in rōe:pp qō etiā Jo annes damascenus dicit q in talib⁹ cōe rōne ꝛ nō i re ꝛsiderat. Amp. indiduat forma p mām. forma āt indi duata dat esse indiduo. sic igit ꝛ forma efficit ꝓpria ꝛ mā. nihil g forme ꝛ mae qō ē invno indiduo ē in pluri bus sil' sumptis: g vle nihil ē rei siue fz formā siue fm māz acipiat: cū ip̄z sit in plib⁹ sil' sūptis. in h ēt ꝓsentūt pipatetici fere oēs auicē. videlz ꝛ algazel ꝛ auerrois ꝛ albubacher ꝛ alij q plures. Sz q̄dā nō mediocris au ctoritatis viri iter latinos q̄b⁹ ista ſnia nō placuit asse/ rētes vle fm aliq̄d cē in reb⁹: si. n. in re nō eēt de re vē nō p̄dicaret p̄cipue cū h sit nā vlis q in q̄libet suoꝝ p ticulariū ē totū. Adhuc āt res nulla intelligit nisi p id qō vere est forma rei. Cū g vle sit qō itelligit oz q sit vē forma rei: ꝛ sic ē aliq̄d in reb⁹. Amp. āt nihil ēveri⁹ in rebus q̄ id qō est totū ꝛ vnū i multis: ꝛ de multis. ñ .n. amittit rōnē cēndi in rebus p h q ē in multis. p h āt q est de multis hz q est i eis vā eoꝝ cēntia exñs ſbal' vel accñtal. oz g q vle sit vē in rebus cū ip̄z sit vnū in multis ꝛ de multis. Nos aūt in ista difficultate mediā viā ābulātes dicim⁹ cēntiā vni⁹ cuiuſq rei dupliꝛ cē p̄si derādā: vno mō videlz ,put ē nā diuersa a nā māe siue eius in q̄ ē qōcūq̄ sit illud. ꝛ alio mō ,put ē in mā siue i eo in q̄ ē indiduata p h q ē in ipso. ꝛ primo q̄dē mō ad huc dupliꝛ ꝛsiderat: vno q̄dē mō ,put est cēntia q̄dā ab soluta in seipsa: ꝛ sic vocat cēntia: ꝛ ē vnū q̄d i se exñs nec hz esse nisi tal' cēntie: ꝛ sic ēvna sola. Alio mō ꝛ ei ꝛuenit. cōicabilitas fz aptitudinē: ꝛ h accidit ei ex h q est cēntia apta dare multis esse ēt si nūq̄ det illō: ꝛ sic ,p prie vocat vle. ois. n. cēntia cōicabil' multis vle ē: ēt si actu nūq̄ dat cē nisi vni soli: sic sol ꝛ lūa ꝛ iuppiter: ꝛ hmōi. forme. n. ſbales taliū cōicabiles sūt: ꝛ q̄ ñcōicāt actu ꝛtingit ex h q tota mā cui illa forma cōicabil' ē iā ꝛtinet sub forma sic in celo ꝛ mūdo est determinatū. p hāc igit aptitudinēvle ē in re extra: ſz fz actū exñdi in multis nō ē nisi in itellcū. ꝛ iō dixerūt pipatetici q vle nō ē nisi in itellcū reſerētes h ad vle qō ē in multis ꝛ ō multis fm actū exñdi ꝛ nō fm aptitudinē ſolā. ,put āt iā ꝓticipat ab eo i q̄ ē adhuc dupliceꝛ hz ꝛsideróez: vnā q̄dē ,put est finis gnātiōis vel ꝛpōnis ſbe desiderate a mā vel eo in q̄ ē cui dat eē ꝛ pfectionē ꝛ sicvocat act⁹: ꝛ est ꝓticularis ꝛ determinata. Scōo āt mō ,put ipa ē totū eē rei: ꝛ sic vocat q̄ddītas: ꝛ sic itez ē determiata pticularizata ꝛ ꝓpria. nec ē putādū icōueniēs q fōza di cit totū eē rei: qz mā nihil ē oe eē rei nec intēdit a nā: qz si eē posset fōza i opatiōe sine ipsa nūq̄ iduceret i māz ſz qz h eē nō pōt: iō req̄rit mā nō ad eē: ſz ad ipsi⁹ eē ō terminationē. h g vltio ꝛsiderata forma p̄dicat ō re cu ius ē forma: ꝛ sic separata p illū cōm ēvle in intellectu: ꝛ iō aptitudo siue cōicabilitatis reducit ad actū in intellectu separāte ipsum ab indiuiduantibus.

Ca. iij. de solutiōe dubioꝝ q̄ oriunt ex p̄determiatis.

Sed forte q̄reret aliq̄s ex his q̄ ōtermiata sūt occasionē accipiēs qz tal' ꝛsiderō forme i se ꝛ in mā nō videt eē rei: ſz rōnis. ꝛ iō cū aptitu/ do cōicatiōis h mō ꝛuenit ei nō videt eiō ꝛuenire nisi fm rōnē ꝛ intell'cm: ꝛ sic itez redit q vle ꝛ aptitudine ꝛ actu sit in solo intllcū: ꝛ nullo mō in re ipsa. Sz ad h dicēdū est q absq̄ dubio sic i methaphicis determiat act⁹ est añ potētiā ꝛ nō fz rōnē tm̄ siue in mō itelligen di. ſz ipa ſba ꝛ diffōne. sic cā ē añ cātū: ꝛ hz esse cāe ꝛ essentie sic dixim⁹: ſz nō hēat esse nisi in nā pticulari: ꝛ h mō est vna cēntia: nō q̄dē vnitate nūeri: sic dicimus numez esse vnū: ſz vnitate cē ꝛ cēntie i se ꝛ fōze q̄ vni tas multitudis fz aptitudinē cōicabilitati nō repugnat ꝛ h mō dicit vnū in multis ꝛ de multis. Si āt q̄s obꝯ ciat q fz ocā vle ē añ rē ꝛ nō post ipsā: cū aris. dicat q vle aut nihil est aut posteri⁹ suis singularib⁹: dicim⁹ q id qō ē vle absq̄ dubio est añ rē: ſz act⁹ sue vltatis quē facāgēs intellcūs est ex eo q est i re q̄dditas rei exñs q̄ vē p̄dicat de re ipsa: ꝛ q̄ ad h est ꝓñs rē abstractā de re ipsa. ꝛ sic ꝓz intellcūs p̄determiatoꝝ: ꝛ q secte ābe fz aliq̄d dicūt vez. Claret ēt ex his q cū mā nihil est de esse vō rei nullo mō nulla res ē intelligibilis p suaz mām sed p suā formā: ꝛ tūc cū vle sit intellcūs ,ppriuz obm q esse vle est forme ꝛ nō māe: forma. n. ois cōica bilis est mā incōicabil'. nec ē mā p idē sui in multis fm aptitudinē vel actū: ſz p diuersas ptes ita q fz ptē hāc est in vno ꝛ fz aliā est in alio. ꝛ qz res noīat fz q intel ligit noīat ,ppria forma ꝛ mā: nec intelligit nec noīat nisi p analogiā ad formā sic ēt dixim⁹ in fine primi phi coꝝ. Cū igit indiduū sit indiduū p māz nō hēbit nom̄ ,ppriū ,ppria loquendo nisi forte fz q est ſba p formā q ,ppria ꝛ principalr ꝛ maxie subſtat. De oib⁹ āt his in primo logice satis determinatū est. Ex dictis aūt ad huc accipit q cū vle sit in cēntia rei fm aptitudinē quā hz ad exñdū in plurib⁹ tota. ꝛ cū illa aptitudo cōlr sit respectu ꝓteritoꝝ ꝛ ꝓsentiū ꝛ futuroꝝ q vle qō ē ſba rei vel fundat in ipsa ſba vniuocū est respectu oiuz ꝓte ritoꝝ p̄ntiū ꝛ futuroꝝ. Adhuc āt cū sit de aptitudine cēntie q̄ est añ māz ꝛ ꝓpositū fz q nullo exñte hoie p ticulari adhuc h est vā hō est aīal. ꝛ hmōi alie locutio nes. Ex his itez intelligit q ſz destructis primis sub/ stātijs ip̄ossibile sit aliq̄d alioꝝ remanere: tñ scia ppe/ tuoꝝ est: ꝛ ppetua est ꝛ incoꝛruptibilis eo q nō fūdat nisi sup aptitudinē cōicabilitatis forme ꝛ cēntie: ꝛ ea q̄ sunt passiōes ꝛ orie ipsi⁹: h āt ppetuū ē ꝛ icoꝛruptibile sive pticularia sint sive nō. Qualr āt vna scia sit i oib⁹ ꝛ q̄liter nō: in his q̄ de aīa dicta sunt determinatuz est.

Capi. iiij. de falsitate opinionis dicentis oēm formā esse vbiq; ꝛ semper.

Jcet āt h via sit rōnabiliot tñ nō placet aliq̄b⁹ ita dicere: ſz oñt oēz formā sive sit ſbalis sive accñtalis de se eē cōem: ꝛ qz in mā nō est nisi p accīs sic diximus p̄i⁹ eo q mā nō intēdit ad esse: ſz forme est totū eē rei: iō dicūt q ois forma de se ēvbiq; ꝛ sp. nō artat. n. in loco aliq̄d eē nisi p ꝛtatē māe nec restringit ad nūc nisi p ipaz materiā ꝛtatē determia tā. ea. n. q̄ sunt extra ꝛtatē ꝛ motū sunt supra tpus ꝛ vrias tpis. dicūt ēt q cū cēntia formalis de se sit vbiq; ꝛ sp ꝛ p accīs sit in mā veri⁹ est vbiq; ꝛ sp q̄ h ꝛ nūc. ꝛ verius est vbi est fm esse formali⁹ q̄. vbi est fm esse materiali⁹ qō diminuit suū eē ꝛ coartat potētiā cōica/ tiōis ei⁹. ꝛ ex h sequit q veri⁹ est in itellcū q̄ in mā. ꝛ isti dicūt q si aliq̄ forme sunt separe sic intellcūs q ille sunt vbicūq; opant: ꝛ p̄nt esse i plurib⁹ sil'. ꝛ ex primo ꝛcludūt q vnū vle sit qō est i oib⁹ aīabus intellectiū ꝛ in oibus suis pticularib⁹ exñs: ꝛ sic ꝓcedūt vnā nūero sciaz esse in oib⁹ aīabus fz diuersas ꝓtinuatiōes istius scle dicūt esse ad hoies pp diuersitatē imaginatiōis ex q̄ accipit intellcūs sic in. iij. de aīa determinatū est. Ex scōo āt ꝛcludit cām vaticinatiōis quā ponūt nigromā tici ꝛ augures q̄ ō cā videlz vnus fascinet aliū ꝛ ipedit opationes aīales in ipso. h̄nt āt rōes prime sue p̄nis: vnā q̄dē potissimā quā diximus: ꝛ alias q̄s in li. de aīa posuimus. ꝛ qz lōgū est oibus talib⁹ imorari videt no bis sine p̄iudicio melioris snie ōō q hec opinio ſstati obnixa ē: qz eē vez ꝛ ratū in nā est illud qō dat formā

materie pticulari. esse aũt formale nõ est nisi fm aptitudinẽ in cẽntia forme ⁊ nõ fm actũ nisi fm intellcm̃ separatẽ vt diximus. ⁊ iõ vltimo loquẽdo cẽntia forme nõ est nisi fm aptitudinẽ vbiq; ⁊ sp ⁊ nõ in actu: ⁊ qõ dicẽ verũ esse rẽ vbi est fm se q̃ vbi ẽ p accñs. dicẽdũ q; h esset vex si vbiq; ⁊ sp esse ꝓueniret ei fm actũ: h ãt nõ est vex. ⁊ iõ nõ sequtur illud qõ ꝓcludũt q; esse fm aptitudinẽ est cẽ fz qd ⁊ potẽtiale. esse ãt in mã est cẽ vex ꝓfectñ ⁊ fm actũ. ⁊ cũ dicit q; h accidit forme. dicendũ q; h accñs nõ facit p accñs eẽ ipz esse q; ẽ act⁹ mãe ⁊ ꝓpositi a forma: h. n. est sbale ⁊ vex: sz p accñs dicit ibidẽ q; ẽ gratia alteri⁹ ⁊ nõ pp seipz ꝓuenire q; h vex ẽ q; cẽ i mã ñ ꝓueit forme ⁊ cẽntie grã sui ⁊ pp seipz.

Capi. v. de ꝓfutatione erroris plonis cẽ determinata.

a Dhuc ãt oz mentionẽ facere de phia plonis q̃ apud oẽz facultatẽ hmõi soluẽdã triplex distinguit vlevnũ quidẽ ante rẽ qõ est eẽ forma lis ꝑhñs vtute totũ esse sepatũ ⁊ ppetuũ añ rẽ exñs: q; cũ sit cã oz q; sit añ rẽ. ⁊ cũ trãsmutatio ⁊ gnãtio ⁊ corruptio nõ sint nisi in sba mã erit illud añ oĩa hmõi: ⁊ iõ generabile ⁊ ppetuũ: ⁊ cũ h dat totũ esse mãe. ⁊ est eẽ indiduoz sic sigillũ dat cere figurã: figura ãt erit ꝑhñs totũ esse ⁊ vtutẽ rei: h q̃ vle dixit esse sepatũ ⁊ mathematicũ exñs fm seipm ⁊ esse principiũ scie ⁊ gnãtiõis cãm formalem in oibus generatis ⁊ extra generata manere sicut paradigma ligneum ad qõ fiunt calcei manent extra corea: cũ tñ ad ipz formet oĩs calceus: ⁊ q; h ppetuũ est dixit eẽ principiũ scie: ⁊ q; ĩmãle est dixit esse semp ⁊ vbiq; in oibus aialibus idẽ. Scõm ãt vle dixit tñ in re: ⁊ h esse formã ipressam rebus ex primo vli. ⁊ ex q̃ forme rex egrediũtur sic ex quodã exemplagio h est sigillo: h ãt scõm dicẽ subiacere motui ⁊ mutationi pp mãm in q̃ est. Tertiũ ãt dixit esse post rẽ qõ ẽ p ꝓsiderationẽ acceptũ a rebus: ⁊ p h dixit nõ quidem rẽ sciri sed sciri in ꝓpria nã ⁊ p applicationẽ forme ad pticulãtia eã ⁊ indiduãtia. Aristl ãt ꝫ dictũ illud multis rõnibus disputauit ostẽdẽs sic ⁊ vex est principia rex ꝓxima pticulariũ esse pticularia: ⁊ corruptibiliũ corruptibilia de q̃bus nõ est pñtis speculatõis disserere. Sz h qõ est ad ꝓpositũ est h q; si esse ⁊ essentie rex ppetue ⁊ incorruptibiles sunt tales vt dixit: tũc ille nihil oĩno sunt de eẽ rex nãlr exñtiũ: neq; res cognoscũtur nisi p principia q̃ sũt de eẽ ipsox: igit p vlia ꝑexñtia ⁊ ꝑhñtia eẽ rex nulla res ꝓgnoscit: ⁊ sic inutiles sũt ad scias rex. Adhuc ãt ⁊ fm hoc fle vle p̃dicaret de pluribus vnũ exñs: q; fm q; apprioptiatũ est nõ ꝓuenit pluribꝰ primũ ãt est nihil de eẽ rex. ⁊ iõ ipz p̃dicari de re aliq̃ nõ pot pp qõ absq; dubio in ꝓueniẽtissima ẽ phia plonis in hac pte. Adhuc ãt nãlia differũt a mathematicis in h q; ipsa p rõnẽ diffinitiuã ꝓcepta sunt cũ mã mobili ⁊ sensibli: q̃lr q̃ pot fingi q; talia existãt sepata. Adhuc ãt si essent sepata qd faceret ea tangere mãz ⁊ cãre esse nãle in ipsa. Ethimagiũ. n. qõ ponit nõ tãgit ceraz ad sigillãdũ nisi aliq̃ mouẽte. Quid ãt mouẽs sit hmõi formas separatas ipossibile est dicere ẽt si fingere velit aliqs. Hec igitur dcã sunt ꝺ nã ⁊ essentia intelligibilis.

Tractatus tertius libri de intellectu ⁊ intelligibili i quo agitur de ꝓparatiõe intellectus ad intelligibile.

Capitulum primũ qualiter intelligibile ẽ in itellcũ.

E ꝓparatione aũt intelligibilis ad intellcm̃ fz o vnitatẽ ⁊ diuersitatẽ vnius ad alterũz post h dicendã est. Cũ. n. oĩs intellcũs fiat p assimilationẽ quãdã intellcũs ad intelligibile oz vnũ fieri ex intellectu ⁊ itelligibili. h ãt vnũ nõ est oĩno sic sbi ⁊ accñtis: nec ẽ oĩno vnũ qõ fit ex mã ⁊ formavnũ sic ꝓueniẽter ostẽsũz est in. iij. de aĩa. ⁊ iõ oz h clarius inquiri q̃le vnũ sit illud. Ad h ãt sciẽdũ oz nos videre ea q̃ vnũt luci ex coloribꝰ q̃ abstrahũtur ex ipsa. iter oĩa. n. corpalia nihil ẽ in q̃ tãta sulitudo icorpeox appeat: sic ẽ lux pp qõ ẽt intellcũs agẽs ẽ sic lux dicꝰ in li. de aĩa. Dicamꝰ igit q; i luce tria sũt q̃ sũt lux lucere ⁊ lumẽ q̃ si ꝓsiderent i se oriaz nullã realẽ oso vl ꝓuã videbũt hẽre. Si aũt ꝓsiderent relata ad q̃dã alia tũc magna inter se hñt oriaz: q; lux ẽ forma lũis in corpe qõ fundit lucẽ: ⁊ lucere ẽ emanare formã illã i aliõ: ⁊ lumẽ est iã recepta forma illa ab eo qõ ꝓrio lucz. Color ãt fz q; abstrahit a corpe ⁊ efficit fz eẽ spũale i pspicuo siue diaphão ẽ i eo nõ oĩno sic accñs i sbo: qm̃ accñs a sbo nõ hz formã ⁊ cẽntiã accñtis sz eẽ tm̃mõ. Color ãt a lũie hz eẽntiã ⁊ formã coloris: sic i prio ꝺ sesu ⁊ sẽsato ꝺtermiatũ est. Adhuc ãt nõ ẽ i eo sic fõza i mã: q; forma educit p alterationẽ ꝺ mã ⁊ fit gnãtio rei ꝓpositi. color ãt nõ sic educit ꝺ pspicuo puto: sz sic alibi dcm̃ ẽ abstractõe forma li abstrahit de colorato sic figura ꝺ sigillo. Adhuc ãt forma eẽ mãle hz i mã i q̃ ẽ. color ãt i pspicuo nõ hz eẽ mãle sz spũale pp qõ ẽt subita ẽ mutatio pspicui a coloribus ⁊ lũie: h ãt oĩa i aliꝭ sũt declarata. Si ãt solũ intellcm̃ dicerem⁹ lucẽ q̃ i ipso ẽ: tũc intellcũs ⁊ itelligibile ⁊ itelligibilia sua recepta ab aliq̃ nõ differrẽt ⁊ itelligẽdo id qõ recipet suã lucẽ itellcũ alẽ itelligeret suũ ꝓpriũ itelligere: ⁊ itelligẽdo qõlibet itelligibiliũ: ⁊ se ⁊ suã ꝓpriã actionẽ intelligeret. Per oẽz eũdẽ mõz nos imaginari oz ꝺ itellcũ ⁊ itelligibili fz actũ ocõ q; i ipo est. h. n. abstractũ ẽ a rebus: ⁊ cũ ẽ in lũie itellcũs ẽ i eo qõ dat ei formã itelligibilitatif fz actũ ⁊ nõ sic accñs ẽ in sbo: neq; sic forma in mã. neq; h ẽ icõueniẽs: q; talia fm esse spũale q; hñt in suis abstrahẽtibus accepta: neq; sunt accñs neq; sba fm veritissimas acceptiões ipsorũ: neq; sunt entis orie vel spẽs aliq̃: nisi accipiat ens fm qd: sed sunt quedã entiũ intẽtiones fm ptẽ suox agentiũ accepta. potestas. n. lũinis ẽ tale esse ꝓferre colozibus. ⁊ potestas intellcũs est tale eẽ ꝓferre intelligibilibus fz actũ intelligẽdi acceptis. planũ aũt ẽ ex his q̃ ocã sunt q; intellcũs nõ alia opatione siue actiõe itelligit suũ intelligere q̃ intelligẽdo sua intelligibilia. ⁊ q; intelligit se qõlibet intelligibiliũ intelligẽdo: cui⁹ cãm iã diximus: q; intellcũs sonat lucẽ incorporeã nãe itellectualis q̃ siue accipiat in nã ipsa intellectuali siue manans ab ipsa siue recepta siue terminata sup intelligibile nõ hz in se formalẽ aliquã oriaz. Si aũt ad alia referantur illa tũc differũt fm ea ad que referuntur.

Capitulum secundum de diuersitate intelligibilium in genere.

St autem in intelligibilib⁹ diuersitas que est e in coloribus compatis ad visum: ꝓpter multam enim victoriã ⁊ permixtionẽ pspicui clari in corpibus terminatis videm⁹ quosdã colores in luminis aduentu effici sintillãtes ⁊ spargẽtes lumen ad illuminationẽ alioꝝ ⁊ aliquando si vere in toto sit pspicuum corpus coloratũ: si lumen supueniat illi colores colorant alia corpora sibi opposita sicut videm⁹ in vitro colorato per qõ lumẽ veniẽs secum trahit colorez vitri: ⁊ ponit eũ sup corpus cui per vitrũ incidit lumẽ. Quedam autem sunt ita vincentia in puritate diaphani q; adeo radiantia efficiuntur q; vincunt armoniaz oculi ⁊ videri sine magna difficultate non possunt. Quedam aũt sunt expargẽtia tm̃ luis ⁊ diaphani q; vix discerni pñtvisu, ꝓpter puitatẽ siue ꝓpinquitatẽ ex pspicuo cui⁹ prio priusꝫ act⁹ ẽ lumẽ. Silr ãt ẽ in itelligibilib⁹: qm̃ forme illox p h q; sũt simplices ⁊ vles: ⁊ nihil de priuatõe materie ĩmixtuz

terie ĩmixtũ hñtes sũt ītellect⁹ q̃dã sic̃ colores clari sũt luis q̃dẽ fm ãt q̃ sũt magis fm nãz ꝓioza ⁊ vtioza ⁊ simplicioza sic̃ sũt ītelligibilioza ⁊ lucẽ ītelligibilitatis alijs ꝓferẽtia sic̃ dignitates. Quedã ãt luce sua nostrũ ītellectũ q̃ cũ ꝓximo ⁊ tpe ẽ vicẽtia sũt: sic̃ sũt manifestissima in nã q̃ se hñt ad nostrũ ītellectũ sic̃ lumẽ solis vł fortissime sintillantis colozis ad oculos noctue vel vesptiliõis. Quedã ãt nõ manifestant nisi luĩe alieno sicut ea q̃ ex primis ⁊ veris accipiũt fidẽ: q̃dã aũt ex nimia ꝑmixtõe cũ ꝓuatiõe pfecto ītellectu ꝓhibẽdi non pñt: sic̃ mot⁹ tpus ⁊ mã pria. Ex his clarꝫ ẽ q̃ theologica maxie manifesta paꝫ ītelligũtur: ⁊ mathematica maxie ītelligũt ⁊ phica certũ ⁊ firmũ raro hñt ītellectũ: h enĩ ꝓtingit iõ q̃ diuina sua luce nostrum vicinit ītellectũ ⁊ reuerberãt: mathematica ãt ītellectui nostro ꝓpozionata in se: ⁊ ītellectui ⁊ lumini intellect⁹ ꝑmixta sũt: phica ãt ꝓpter ꝓuationẽ ⁊ mãz ⁊ motũ ab ītellectualita te cadũt: hic ẽ q̃ diuina sũt sup ītellectũ: mathematica in intellectu ⁊ phica sub intellectu eẽ dicũtur. Ulteri⁹ aũt est aduertẽ ex dictis q̃liter hit⁹ principioꝝ dicit eẽ intellect⁹ ⁊ hit⁹ ꝯclonis scia: ⁊ ipe ỏcursus ex principijs in ꝯclonẽ dicit rõcinatio: qm̃ plurimũ intellect⁹ lucis ⁊ forme hñt principia pp qõ a forma ītellect⁹ noiantur: sz minimũ ⁊ q̃si ꝑ aliud medĩũ de luie ītellect⁹ hz ꝯclo pp qõ aliud fortiter vocabulũ: ⁊ dicit scia q̃ sp ẽ effecta fm q̃ est scia: ⁊ nunq̃ causans lumẽ in aliq̃ alio nisi vt principiũ accipiat. Rõcinatio ãt dic̃ collationez ⁊ q̃si directionẽ p se lucẽtis sup altez: ⁊ iõ tali noie cẽ set ipe ỏcurs⁹ principioꝝ in ꝯclones. Ulteri⁹ ãt ex his aduerte q̃ q̃dã in q̃b⁹ q̃si eclypsat lumẽ ītellect⁹ ab interpõne obscuritatis mãe ⁊ priuatõis ⁊ venit supra ea lumẽ vmbrosũ ⁊ obscuꝝ sic̃ ẽ in his q̃ ꝓbabilia cẽ dicũtur tm̃: sz oino occũbit in his q̃ tm̃ sũt sensibilia sic̃ in prio hui⁹ scie li. ỏterminatũ ẽ: ⁊ ex h aduerte q̃re in ꝓbabilib⁹ sũt argumẽtatões ipfecte ⁊ ꝯclones accepte cũ formidine ꝓbabilia. n. nz sũt pria ⁊ vã q̃ luce ītelligẽtie sũt plena: nz ex primis ⁊ veris sumũt fidẽ: sz sunt q̃ cõiter iuenirit extrinsec⁹ in reb⁹ in q̃b⁹ ẽ q̃si q̃dã resultatio luis ītellectualis cũ multa vmbra cãta a mã ⁊ priuatõe: ⁊ iõ vles in talib⁹ aũt ñ sũt vere: aut ñ sũt immobilis vitatis: ⁊ cũ oĩs pfectio argumẽtatõis ⁊ certitudo sit ab vł ⁊ imobili vitate oz in talib⁹ ⁊ argumẽtatões ipfectas eẽ ⁊ ĩcertas: q̃re nec bñ ꝯcludũt nec cõclusio erit accepta sine magna formidine ꝯdictõis. De opinione autẽ ⁊ dubitatõe ⁊ ambiguo dixim⁹ in alijs libris adhuc loc⁹ erit ỏ eis aliq̃d dicẽdi in phia prima.

Cap'm tertiũ de diuersitate ītellectuũ tã fz se q̃ fm ītelligibilia q̃ ẽt fm facultatẽ intelligẽtiũ accepta.

Sit ãt intellect⁹ diuersitas quã multi phoꝝ posuerũt q̃ tũ ad ipsas ptes aie q̃ ẽ intellect⁹ possibilis ⁊ intellect⁹ agẽs de q̃b⁹ in li. de ꝯia dictũ est. Tertio ãt ẽ q̃ ẽ formalis intellect⁹ q̃n. s. forma sciti vel opandi p lucẽ intellect⁹ ẽ apud aiaz ⁊ h diuiditur in practicũ ⁊ speculatiuũ de q̃b⁹ ẽt in tertio de aia ẽ expeditũ: h. n. formalis diuidit in intellectũ simplicẽ ⁊ cõpositũ ⁊ simplex q̃dẽ ītelligẽtia ĩcõplexoꝝ ꝓponit aũt intelligẽtia ꝯplexoꝝ: aut p modũ enũciatõis aut ẽt p modũ syllogismi vel alterius spẽi argumẽtatõis: ⁊ ille q̃dẽ qui cõposit⁹ vocat diuidit in intellectũ qui vocat principioꝝ q̃ fm aliq̃d innat⁹ ẽ nobis eo q̃ principia nõ ab alio principio accipim⁹ sz p sciaz termioꝝ q̃ mox innascũtur nobis ⁊ intellectũ ex alijs acq̃situ qui apud phos vocat adept⁹ eo q̃ ẽ acq̃sit⁹ p iuẽtionẽ vel doctrinã ⁊ studiũ. Et rõ diuisionũ istaꝝ ex istis pz nobus: fm aũt facultatẽ nãe ītellectualis q̃ ẽ in hoib⁹ cãtur q̃dã intellect⁹ diuisio de q̃ q̃dã phi faciũt mẽtionẽ ⁊ pcipue arist. ⁊ auic̃. ⁊ q̃dã alĩ sequẽtes eos. Est. n. q̃dã intellect⁹ plus ꝓximo ⁊ tpi h ẽ imaginatõi ⁊ sensui ĩmixt⁹ q̃dã ãt pl⁹ sepat⁹: q̃dã vo medio mõ: q̃dã vo ⁊ vires imaginãdi ⁊ aliq̃d accipiẽdi p sensus nõ hñe. Et prim⁹ q̃dã ẽ obscur⁹ nihil accipiẽs nisi cum labore ⁊ si docet aliq̃d oz q̃ fiat p exẽpla sensibilia ⁊ tales sũt aut ĩpossibiles ad ītellectũ p se manifestoꝝ ⁊ diuinoꝝ q̃ in pria phia tradunt ⁊ vocãt illi mali igenĩ exñtes a vulgo. Scõi ãt q̃si p se aut ex pua doctrina nati sũt ītelligẽ cia q̃ agẽtẽ nõ hñt tanq̃ potẽtiã aie vł q̃si efficiẽtẽ per abstractionẽ ītelligibilia in aia. Sz hñt eũ q̃si p forma p quã aia ītellectual' cũcta epat q̃ in li. ỏ aia felicitatẽ eẽ dixim⁹ ad quã intẽdit puenire oĩs phos ⁊ h vocat intellect⁹ sanct⁹ siue mũd⁹ ab auic̃. Ab aristotele ãt dicit ītellect⁹ diuin⁹ ⁊ h ītellect⁹ de studio leui ad ꝓphetias accipit illuminationẽ. Et ad somniozꝝ vissima iterpretationẽ. Medi⁹ ãt ẽ q̃ iuuat doctrina faciliter ad ītelligẽdũ tã ꝓphetica q̃ diuina. Sz terti⁹ iuuari nõ pot aliq̃ rõne q̃ nz sepat⁹ ẽ nz hz istrumẽta q̃b⁹ iuuet p opatione aie sensibilis ⁊ h aliq̃n est ex vitio ꝯplexiõis sic̃ in mozfionib⁹ aliq̃n ãt ꝓsuetudine nõ attollẽdi vltra sensibiliũ acceptionẽ sic̃ ẽ in his q̃ vocãt ydiote. Ex his pz q̃liter q̃ logo tpe studuerũt circa pticularia sic̃ circa actus hũanos sic̃ studẽt hũ q̃ legib⁹ itẽdũt ⁊ in his ipsis causas ⁊ rõnes nõ q̃rũt fabules efficiunt ad phiaz. In tñi ergo dictum sit de natura ītellectus ⁊ de natura intelligibilis ⁊ de ꝓparatione vniusad altez ⁊ distinctõe vtriusq̃ Et sic est finis primi libri.

Incipit liber scõus de intellectu ⁊ intelligibili qui est de perfectiõe nãli intellectus. Cap'm primũ vnde habet forma q̃ sit in anima intellectuali.

Post hec ãt de pfectõe aie ītellectual' videt cẽ agẽdũ. Ex pfectõe nãq̃ nã cognoscit ītellect⁹. Nõ est ãt nostra intẽtio agẽ ỏ felicitate q̃ ẽ vltia pfectio ītellect⁹ aie sz poti⁹ ỏ gradibus pfectiõis ītellect⁹ ⁊ oñdẽ q̃lr scipm intellect⁹ iuenit ⁊ ītelligẽtiã primã si recta via ꝓcedat in accipiẽdo pfectões ipi⁹. Oz ãt nos ĩchoare a formis pficiẽtib⁹ ītellectũ ⁊ p illas oñdẽ q̃lis pfectio ītellect⁹ sit. Dicim⁹ q̃ supponẽtes ex his q̃ in vltia pte prie phie ỏmõstrãt oẽs formas ab ītelligẽtia pria vlr mãz ambiente dari mãe ⁊ ex h oẽz formã q̃ in mã ẽ eẽ mediã iter duo ītelligẽtiã vz a q̃ fluit sic̃ forme artificiatoꝝ ex intellectu artificis ⁊ mãz in q̃ ẽ p eẽ qõ dat mãe. Intelligẽtia ãt q̃ idiuisibil' ẽ ⁊ simplex sba ⁊ ẽntia cũ ipa sit cã pria ẽ idiuisibilis forma ⁊ simplex ⁊ ñ vna forma post aliã nec ẽ ỏimiata ad eẽ h vł illud in idiuiduo nec ẽt p ut ẽ i ītellectũ prie cãe comitat oppõ ⁊ diuersitas ⁊ palitas ⁊ ꝓpõ ⁊ mãlitas ⁊ hmõi. In mã ãt ẽ fz eẽ diuisibile successiuũ mãle ⁊ comitat eam ꝓpõ ⁊ diuersitas ⁊ compositio ⁊ diuisio p numerum vł per nãm materie ⁊ hmõi multa sicut in libro nos de nã aie oñdim⁹. Queram⁹ igit cũ forma hẽat fieri in anima ītellectuali vtrũ h hẽat ab eo q̃ fluit ab ītelligẽtia aut ab eo q̃ hz eẽ a mã. Cõstat aũt cũ nihil mãliũ comitet formã fz q̃ est in aia sz poti⁹ hẽat multas illaꝝ ꝓprietatũ ⁊ cõditionũ q̃ comitant eã in ītellectu ītelligẽtie q̃ ex h q̃ ẽ notitia q̃dã ītelligẽtie hz fieri in aia. Et h maxie pz triplici rõne q̃ꝫ q̃dẽ vna iã iducta ẽ qm̃ nos scim⁹ formas in ītellectu aie sec̃ ꝓprietates ⁊ ꝓditiões ītelligẽtie ⁊ nõ mãe. Scõa ãt rõ q̃ formalioz ẽ q̃ nos scim⁹ ex

bis q̄ in libro de aīa determiata sūt qz forma nō sit in
aīa nisi p h̄ q̄ sepat a mā ⁊ liberat a māe ꝑditiōibus.
Māe aūt ꝑditiones sūt ea q̄ sequunt ,put ē in eē māli ⁊
h̄ sūt differētia loci ⁊ tpis ⁊ oppō ⁊ ꝑpō ⁊ hmōi: libe/
rari aūt formā ab hmōi casib⁹ ē accipe eā ,put ē in luie
itelligētie. Pz ḡ ab origine: vñ fluit forma ⁊ h̄ hz q̄ sit
in itellectu aīe. Tertia rō q̄ efficacissima est h̄ ē: q̄ ex q̄
forma in potētia ē in aīa ⁊ nō in effectu nō efficit in aīa
nisi actu alicui⁹ agētis. Cū ḡ h̄ agēs nō sit aliq̄d eoz q̄
sūt in mā sz poti⁹ lumē itelligētie nō efficit aīa recipiēs
formā nisi p lumē itelligētie. Quod aūt forma sit in sim
plici itelligētie luie nō hz a mā qz añq̄ fuisset in mā fu/
it in luie igit q̄ forma efficiat in aīa nō hz a mā sz ab in
telligētia ⁊ h̄ q̄dē ē necessariū qm̄ sic̄ color nō hz a co/
lorato corpe q̄ efficit in vsu sz ab actu lucidi qō hz ef/
fectū ē lucidū: ita forma nō hz a mā q̄ efficiat in aīa sz
ab actu itelligētie agētis q̄ fm effectū itelligētia agēs ē
Et in h̄ deph̄dit error dicētiū formā eē in aīa fm esse
idiuiduū qm̄ illa idiuiduū hz a mā ⁊ nō a luie intelli/
gētie in q̄ ē forma fm sue origis nālitatē ⁊ sic̄ ad esse in
mā indiget generātib⁹ ⁊ alterātib⁹ q̄ tāgūt cū trāsmu/
tāt mām: ita ad eē in aīa nō idiget nisi luie intelligen//
tie agētis qō fluit in aīaz ⁊ eē intellectuale formaꝝ ge
nerat in aīa hec aūt primi phi est ōterminare.

Caplm.ū. quare forme fluūt ab itelligētia fm q̄ ipsa
forma mūdi ē ⁊ ex h̄ bētur q̄ fiunt i aīa.

S Jaūt q̄rat q̄re intelligētia prima agēs attingit
aīam ⁊ q̄liter attingit mām in qua sūt forme.
Adhuc aūt q̄liter exeūt forme ab ipa in aīaz.
Ad h̄ hz primi phi sit ōterminare tm̄ ꝑpter doctrine fa/
cilitatē h̄ breuiter trāseūdo dicim⁹ q̄ q̄libet intelligē/
tia agēs ambit luie suo oē illud ⁊ totū cui sic̄ māe ⁊ sic̄
ei qō mouet ab ipa supponit ⁊ hui⁹ q̄dē exēplū ē in se
mine hois. Jd.n. q̄ opat in semie hois nō pōt eē nā cū
nō vnū vni⁹ forme ⁊ figure opet sz valde diuersa tā in
silib⁹ mēbris q̄ in dissilib⁹ ⁊ officialib⁹: opans.n. in se
mine ē aīa nō vt ē endelichia corpis sz vt artifex q̄ est
virt⁹ formatiua q̄ ē in spū q̄ iter viscositatē semis con/
tinet ⁊ ambit totā mām corpis ītra vtutē ⁊ lumē suū ⁊
forme quas influit nō sūt in eo vt hit⁹ q̄dā accidētali/
ter imo sūt in eo h̄ qō ē ipse q̄ hz vn⁹ sit in suba tm̄ multi
plex ē in vtute ⁊ sine medio aliq̄ a loco vno corpis flu
it in oia ⁊ ipimit formas et ifozmat oia ītrumētaliter
agētia sub ipo q̄ sunt calidū ⁊ humidū ⁊ siccū ⁊ frigi/
dū. Sic oz imaginari q̄ vt⁹ itelligētie supponit his q̄
mouet ⁊ ambit ea ⁊ ifluit eis formas q̄ sūt h̄ q̄ ipa est
⁊ nō acq̄site i ea ⁊ ꝑtinet oia in luie suo qm̄ sine medio
cōiungit oib⁹ his in q̄ agit ⁊ h̄ lumē iūgit aie ⁊ iūgitur
formis in aīa exītib⁹ ⁊ sub actu hui⁹ luis forme mo//
uēt aīam sic̄ sub actu lucis exteriozis colozes mouēt vi
sum. Ab itelligētia aūt ꝑia descēdūt hmōi forme ⁊ q̄
magis ab ipa eo magis efficiunt māles ⁊ ignobiles:
ita q̄ vltia in descēsu ē forma elemētalis ⁊ ifima elti q̄
ē terra q̄ē dicit sex el'oz ⁊ ē ōscēsus p modū ꝑpōis
forme cū reb⁹ in q̄b⁹ sūt forme ⁊ ē q̄si mouēnt forme
ab intelligētia ad mās in q̄b⁹ sūt nō in toto amittētes
lumē itelligētie q̄ dū forme sūt. Et h̄ ē p ꝛrū i aīa qm̄
aīa cū sit forma q̄dā iūcta māe nō pōt accipe formas
nisi icipiēdo a mā q̄ ꝑia est ei. Nō igit accipit nisi p re
solutionē a mā ⁊ ꝑtinue ꝓcedit resoluēdo donec veni/
at in eām primā ⁊ ibi ē vltimū pfectiōis ipi⁹ ⁊ finis in
tellect⁹. Et hui⁹ itez sile ē in motu luis a sole in colora
ta ⁊ reditu colo⁹ in pspicuū ⁊ in visū speculū aīati q̄
est ocul⁹. Quereret aūt fortasse aliq̄s vñ hēat itelligētia
formas quas vt fons oi tpe exuberat in totū vniuersi/
tatis ordinē. Sz ad h̄ sic̄ tā dixim⁹ nō ē difficile rndē
q̄rē. n. vñ intelligētia alicui⁹ ordis hēat formas quas
exuberat: idē est q̄rē vñ hēat intelligētia q̄ ē itelligētia
qz sic̄ tā dixim⁹ sic̄ soli ex luie sibi subali cōraliter ꝓue/
nit luces emittē in mūdū: ita ⁊ multo magis itelligētie
agēti ⁊ maxie cāe ꝑie ex luie sue subē conuenit luces
emittere q̄ sūt forme oiuz eoꝝ q̄ formant. Et sic aīe in
suū vniuersū mēbroꝝ ꝓuenit vitas emittē q̄ tm̄ vite fz
opa vite spālia determinant in mēbrū lz in aīa sint oēs
ille vite vna vita idiuisibil' in suba multiplex fm vtutē
ita itelligētie ꝑie ꝓuenit luces emittē in totū vniuersū.
Et iō subtiliores pipateticoꝝ distinxerūt iter formas
mūdi ⁊ formas māe formas mūdi vocātes vlr relatas
ad vniuersū formas aūt māe dicētes eas q̄ sūt dātes eē
māe: forme igit mūdi sūt ab itelligētia ex h̄ q̄ ipsa ē in
telligētia ⁊ qm̄ sūt in aīa: fiūt magis in aīa ex pte illa q̄
fluūt a forma mūdi q̄ ex pte illa q̄ p eē sūt in mā.

Caplm tertiū qualiter itellect⁹ agēs in aīa ē sic̄ lux ⁊
sicut ars: ⁊ iō est pfectus agēs perfectōes.

b Js q̄si p modū ꝓlibatōis excussis oz nos de/
terminare q̄lr intellect⁹ agēs sic̄ lux sit ad mās
cōparā: his.n. duobus bñ explanatis melius
sciet modus pfectiōis aīe humane. Dicam⁹ igit cū di/
cit q̄ intellect⁹ agēs ē sic̄ lux tria in ipa attēdunt sil'itu/
dine quoꝝ ⁊ primū ē q̄ sit primū agēs eē itellectuale
scōm est qō ē vlr agēs intellectuale: tertiū aūt q̄ ē inces/
santer agēs eē itelligibile ⁊ vnūquodq⁹ istoꝝ q̄dā alia
sequūtur qō q̄lr sit verū sic̄ ꝓbat. Jn oi.n. vniuerso in q̄
sūt q̄dā sic̄ acta tm̄ q̄dā aūt sic̄ acta ⁊ agēna necesse ē eē
vnū primū qō est agēs tm̄. Esse aūt intellectuale est in
oib⁹ q̄ sūt intellect⁹ ⁊ rō eoꝝ q̄ itelligūtur. Esse ḡ itel
lectuale ē in oib⁹ itelligibilib⁹. Oē aūt itelligibile qō in/
telligit nō nisi p formā suā vl' p seipz si forma ē intelli
gitur. Et ꝓstat q̄ h̄ itellect⁹ siue itelligibile eē ita est fa/
ctū q̄ vlteri⁹ nō ꝓsert ad eē itelligibile ꝑter seipz: h̄ aūt
totū sub aīa hois ē p h̄ q̄ ipa ē imago forme mūdi ⁊ ñ
tm̄ forma māe. Est aūt in aīa in via cognitiōis multa ac
cipe fāntasmata ⁊ facta fm sensū ad q̄ reflectit in his q̄
intelligūtur cōcepta cū mā ⁊ fm imaginationē reflecti
tur itellect⁹ fm ea q̄ itelligunt mathematice ⁊ ad itelle
ctū possibilē. Opz ḡ q̄ in h̄ ordine vniuersi recurratur
ad vnū agēs primū q̄ est primū agēs eē intelligibile: ñ
eni solū in vniuersitatē oiuz recurrit ad primū: sz in q̄li
bet ordine vno necesse ē eē primū in q̄ ē stat⁹ illi⁹ ordis
⁊ h̄ est causa q̄ in libro de aīa dixim⁹ in ipsa aīa eē duas
differētial vlr agētis q̄ ē oia facē ⁊ vlr possibilis q̄ ē oia
fieri ⁊ p istā rōnis necessitatē arguunt falsitates illoꝝ
q̄ in aīa dicūt nullū eē itellectū agētē Jsti.n. nō ꝓsentiūt
phis q̄ hz dicāt itelligētias q̄ sūt forme mūdi irradiare
sup itellectū aīe hūane nō tm̄ negāt in ipis aīabus eē in
tellectū agētē vniuersitati suoꝝ itellectualiū ꝓportio/
natum. Aliter enim homo non perfecte esset minor
mundus nec esset imago forme mundi que tamen in//
conuenientissima scit esse ois qui recte philosophat.
Per hūc ḡ modū quo vniuersitas corporaliū hz vnū
primū agēs in his q̄ faciūt ⁊ fiūt vsq; ad vltimū factū
q̄ est lux solis sup quā irradiat lux agēus primi intelle
ctus ⁊ nisi irradiaret sup ipz lux solis nō eēt effectiua
formaꝝ corpaliū. Jta ē in q̄libet vniuerso: opz ēt ita in
aīa hois eē fm multitudinē ⁊ vniuersitatē itellectualis
eē q̄ sit in ipa ⁊ in itellectu ipi⁹. Jā aūt facile ē oñdē q̄
agēs ē in eo sicut lux qz ē vlr agēs: sicut.n. lux ifluit vlr
sup oia q̄ sūt actiua ⁊ passiua in mā: ita necesse ē primū
agēs vlr agēdi formā ⁊ actū oib⁹ ifluere. Jn ꝑia enim
phia ꝓbauim⁹ q̄ ois act⁹ primi agētis p h̄ vltis ⁊ fini/
ens est qz

ens ē q; stat iter quoddā ꝓmū ⁊ quoddā vltimū per oia extēdēs media. Esse aūt qō a ꝓmo p oia media ptingit vsq; ad vltimū vlr agit. Cōstat igit ꝓmū agens in itellectualib⁹ vlr agē: aliter. n. efficiētia nō starēt. Ex h ꝓz q; agēs itellect⁹ vlr agit vniuersitatis ordine itelligibiliū q̄ sibi subiūgit. Ex his ēt ꝓcludit q; icessanter agit: nō. n. est ꝓmū agēs nisi p h q; p cēntiā agit sic lux p cēntiā lucet: qō aūt p cēntiā agit aliquā actionē sp agit eā ⁊ icessanter itellect⁹ agēs sp icessanter agit ⁊ h vtere⁹, phi itēderūt cū dixerūt q; sit simplex ⁊ q; cēntialiter agit ⁊ q; idiuise sint itelligētie i ipo ⁊ q; oēs in ipso sūt sua suba ⁊ vita ⁊ lux sua. Ex h aūt q; vlr agit sequit ipm eē formā oiu; itelligibiliū. Que tñ forma in vno quoq; itellectu ē fm ptātē illi⁹ qō itellectuale eē ptici/pat ⁊ nō fm ptātē primi agētis ⁊ q; ipe ē semē ois itel/ligibilitatis ⁊ q; sub actu suo oē itelligibile mouet aiaz Et iō nulla ē qō eoz q̄ q̄rūt qō forme rez ꝑñt agē in aiaz cū aīa nobiliori ⁊ altiori sit illis ⁊ id qō ē nobili⁹ ⁊ alti⁹ poti⁹ agē videat in id qō ē sub ipso q̄ q; recipiat ab ipo ⁊ patiat. Et ē qō iperitoz in nālib⁹. Forme eni exterioz nō agūt nisi ꝑut sūt itellect⁹ q̄dā ⁊ agūt sub luie itelligētie agētis qō ē in ipsis ⁊ sic agē ꝑñt i possi/bilē itellectū. Pz ēt, ex h q; cū iter oē agēs ⁊ patiēs oz eē cōicatio q̄ cōicatio ē iter agētē ⁊ formā ⁊ possibilez itellectū. Et q; ipa forma stās vlr in luie vlr agētis est agēs qō, ꝓprie hz iferre passionē itellectui possibili. Ex h aūt q; est agēs cēntialiter ⁊ icessanter ꝓsequntur ipm sua acta p h q; in ipa necessaria ⁊ stātia ⁊ q̄ ad h eterna q; sūt imutabilia: h. n. mō eterna onīt q̄cūq; phi eterna vocāt ⁊ sic scia ē necessaria ⁊ eterna q̄ ē ō hmōi formis ⁊ h multi stoycoz ignorauerūt: ⁊ iō alias formas q; il las q̄ in reb⁹ sūt posuerūt: h aūt intellect⁹ agēs ꝓpat ar/ti ⁊ ē ꝓpatio q̄ cēntialiter cōuenit ei fm q; phabz in se/ipo oia intellecta. Nō aūt h itelligit de arte mechanica q̄ diuersa ē a mēte artificis ⁊ ē scia q̄dā opatiua facto/rū cū rōne: sz itelligit de arte nāli quā ois forma ēt coz porea dicit imitari: dicim⁹. n. in phicis in semie siue spū semiali eē aiaz vt artificē q̄ oia cū rōne certa ⁊ ifallibi liter opat cū tñ h ars nō sit scia q̄dā ab ipa suba forma tiue vtutis sz sic ipa, put i se formatiua virt⁹ hz oiu; mē broz vtutes illas qb⁹ opat ad vite potētias vlr rōne ⁊ ⁊ cū certa finis itētione ⁊ rōne forme. Et sic ē pticula/riter in seie ita ē vlr in luce agētis itellect⁹ respectu vni uersitatis tot⁹ ordis sibi subiecte māe: ipa. n. lux sua sci ētia ē ⁊ sua ars ē certa rōne oia ad eē igit itelligētis ꝓ/ducēs ⁊ oia ꝓstruē facies in itellectu possibili. Ex his cōstat itellectū agētē eē pfectū ⁊ supza pfectū pfectio/nes oēs habētē ⁊ largiētē oi ei q; secūdū eē itellectua/le pficit. Hec aūt ꝓiūcta hīs q̄ tā i anteriori hui⁹ scie libro dixim⁹ ⁊ hīs q̄ i tertio libro nostro ō aīa ocā sūt vez oñ dūt itellectū agētē oia tñ h plenissime itelligūt ex scia phie prie q; ista i vtate pura scie nālis trāscendūt.

Capitulū quartū āliter itellect⁹ possibilis sit potē/tia ⁊ vt tabula rasa ⁊ vt locus ⁊ vt spēs intelligibiliuz

Icam⁹ aūt nūc de pfectione itellect⁹ possibi/lis: huic aūt q̄tuor attribuuntur a phis quoz vnū est q; ipe idē idiuisibilis sube exīs potē tia est oia itelligibilia. Scōm est qō se hz ad oia intelli gibilia sicut tabula rasa in q̄ nō exiget aliq̄ ꝓparatio q; imago sit in ipsa. Tertiū aūtē est q; ipe ē poti⁹ loc⁹ itel ligibiliū q; mā. Quartū aūt est spēs intelligibiliū sicut est sensus sensibiliū spēs ⁊ de oib⁹ his necesse ē deter/minare lz sit valde difficile: sine his. n. ipossibile ē scire aīe pfectionē: Cū g itellect⁹ possibilis dicit q̄ ē oia fie ri intelligibilia intelligit q; ipe in potētia sit oē intelligi bile vn⁹ ⁊ idē indiuisus ⁊ simplex fm suā sbam ⁊ iō sua potētia q̄ sit intelligibilia nō est vniuoca ad potētiā māe q̄ nō est susceptibilis oiu; vna ⁊ indiuisibilis exi stēs sz poti⁹ fm sui diuisionem in multa. Et cū dicit q; in itellectu possibili in eo q; possibilis ē ꝓtigit oia fieri nō intelligitur q; oia sit sicut mā: nō. n. mā sit forma. Et cū dicit q; possibilis intellect⁹ sit oia intellecta intelligi tur q; sit forma illa p quēdā modū. Et hmōi fisse dixit tā an nos alphorabi⁹ q; ē imaginādū q; sic cera intelli gat vel imaginet tota trāsire in figurā sigilli ita q; nhil eius distinguet ab ipa figura sigilli: h tñ sīle ego nō oi no ꝓueniēs reputo. Sz ponā aliud qō ē p oia cōueniēs Si. n. color ē simplicē forma intelligam⁹ ⁊ potētia pspi cuū p quā ipz pspicuū ē illi⁹ susceptibile ita. n. in potē/tia nō distinguit a susceptο in h q; vnū sit suū ⁊ alte/rū forma tūc sūt eq̄ nāe pspicuū suscipiēs ⁊ color susce ptus: color. n. nō differt a pspicuo fm nāz sz fm eē q; ē diuersis vni⁹ nāe ⁊ eiusdē vñ pspicuū suscipiēs lumen in ꝓsūdū ē suscipiēs pspicuū ⁊ pspicuū in extremo pti cipās actū luis ē color ⁊ planū ē vidē cuiuslibet q; ille nāe si sūt diuerse sz eē pspicui in vno ⁊ in alio diuersuz ē ⁊ p vnū ⁊ eūdē modū eiusdē nāe p diuersū eē est su/sceptibile q; est oculus pspicui g extremitas q̄ est color si sumat fm eē spirituale q̄ ē in medio nō ē in pspicuo puio: nec in pspicuo aīato qō est ocul⁹ sz sūt sic due nāe distincte ⁊ iō nō in eis ꝓprie loquēdo sic in subo sz po/tius sic in re q̄ ē eiusdē nāe diuersitate fm triplex eē lu/cidi terminati puꝝ ⁊ aiati ⁊ p oēm eūdē modū in coz porib⁹ eiusdē nāe sūt lumē intelligētie terminatū q; est simplex forma rez separata a mā ⁊ lumē eiusdē q; ē in/tellectus possibilis sic putū quoddā ⁊ lumē ei⁹ in seip/so simplr acceptū. Ex h. n. q; itellect⁹ possibilis ad coz pus accedit efficit distās a luie intelligētie sic pspicuuz in aere distat a nā luminosi in seipso. Pz aūt ex his q; eadē forma ē in possibili intellectu ⁊ in mā sz ab intelle ctu nullā accipit idiuiduationē. Et ēt q; in oīb⁹ talibus itelligēs itellect⁹ ⁊ forma itellecta idē sūt actu p eē ha bētia differētiā sic pspicuū in loco in q̄ ē color abstract⁹ idē est actu cū nā coloris p eē differēs qō eē ipoztat p distinctionē vtriusq; ⁊ q; itellect⁹ possibilis nō ē mā sz forma h ignorauit theofrast⁹. Tabule aūt rase ꝓpat p h q; sic tabula ꝓter oēz ꝓparationē se alterātē susceptibilis ē figure sic intellect⁹ possibilis ꝓter oēz ꝓparationē sepantē susceptibilis ñ ē vni⁹ tñ sz ois itelligibilis ⁊ p h itez pz q; nō ē māe potētia ipt⁹: rasura. n. tabule nō ē mā sz poti⁹ sic pspicuū vna ⁊ eadē potētia luis ē co/loris ois susceptibilis: ita idē intellect⁹ vna ⁊ eadē po tētia luis agētis qō in ipo ē susceptibilis ē ois forme in telligibilis ⁊ iō nullo mō pōt eē forma corpalis qz hāc ipossibile ē here potētiā vnā ad oēz form ā suscipiēdā sz poti⁹ sic tabula rasa ē imago si solū sue superficiei ad/dat terminatōis actio ita ipa itellectualitas aīe fm pos sibilem intellectū est in ista fm eē q; hz in intellectu si addat termīatōis actio q̄ ē rei termin⁹ cui⁹ ipz ē forma Et sic itez pz qualiter intelligēs ⁊ intellectū sunt idez actu fm eē differētia: h aūt q̄ sunt dicta nullo mō ꝓueni unt māe. Inter oēs aūt cōpatiōes magis apta ē q̄ est lo ci: loci. n. oino eadē differētia ē q̄ ē locati ⁊ a locato ac/cipit figurā ⁊ exibet cōtinētiā ⁊ est motus nālis locati ad ipm ⁊ quies nālis in eo: sicut eni in quarto ō phico auditu est determinatū eadē est distātia cub i ⁊ loci cu/bi etiā si linee ꝓtrahāt̄ a cētro loci ad superficiē erūt ee dē linee nūero loci ⁊ locati ⁊ h mō eadē nā ē intellectu alitatis in intellectu possibili ⁊ in eo q; itelligit fm esse intellectuale nisi q; limitib⁹ eius q; itelligit ipse itelle/

ctus formal sicut locus figurat ad locati figurā ⁊ eius qō itelligit qñ sub actu luis est itellectus agētis: motꝰ nālis est ad intellectū sicut motꝰ colorꝫ qz est ab actu lucis ad pspicuū p cādē nām: quies.n.nālis est in ipso quarta aūt cōparatio ē q itellectus] possibilis est spēs intellectorꝫ sic̄ sensus est spēs sensibiliū. Cōstat.n.q p/ spicuū puiū est spēs ⁊ forma formē itellecte p esse qō hz in itellectu ⁊ pfert ei/eē vle ⁊ simplex qō nō habuit in mā. In his enī q̄ incorpalia sūt id qō est nā simplex est spēs ⁊ forma eiusdē nāe determiate sic̄ sensus cōis formalis est ad sensus ꝓprios ⁊ determiatos. Ex oi/ bus igitur hmōi comparationib⁹ pz q sit perfectio in/ tellectus possibilis fm q ē possibilis.

Lap̄lm.v. de intellectu formali ⁊ q̄liter p ipm pficia tur intellectus possibilis.

b Is aūt bitis vidēdū est de pfectiōe eiꝰ itelle/ ctus quē subtilissimi pipateticorꝫ formalē vo cauerūt intellectum eo q ipe est forma oīs itellectus fm eē qō hz itelligibile: h aūt formalis itel/ lectus nō est ille quē q̄dā formā rei itellectuā arbitrā/ tur qz sicut iā oñsuz est ille nō est formalis ad itellectū possibilē eo q spēs ē possibilis itellectꝰ taliū spēꝫ ⁊ lo cus ⁊ oē formale eē potius accipit id qō itelligit ab in tellectu in q̄ est q̄ q vel sibi eē formale sicut spēs ⁊ lo/ cus formalia sūt ad ea ad q̄ ꝓparātur: sz sic in coloꝛib⁹ lumē est formalis ypostasis ⁊ pspicui ⁊ puq̄ ⁊ oculi ⁊ pspicui terminati: ita lumē qō est actꝰ itellectꝰ agentis est forma ⁊ itellectꝰ possibilis ⁊ eius qō itelligit: h.n. duo q̄tū ad eē intellectuale vniꝰ sunt nature ⁊ potētie sic̄ pz per añdicta. Et qz sūt vnius potētie sūt etiā vniꝰ pfectionis fm formā sic̄ etiā color ⁊ puiū tenebꝛosum vnius ⁊ iō vna forma agētis vtrū q̄s pficit: lumē ḡ agē tis est qō formā rei q̄ itelligit ducit de potētia in actū ⁊ q possibile ducit in actū. Et sic̄ in colore viso videt lu mē qō de potētia coloris facit actu colorē eo q nihil aliud agit in visū nisi illud sit termiatū ⁊ q̄si sit luce icor patū: ita in quolibet eo qō intelligit de oib⁹ itelligibili bus nō itelligit nisi lumē itellectꝰ agētis lz in aliq̄ intel ligitur icorpatū in mā sensibili ⁊ in aliq̄ itelligat icorpa tū in q̄ titate imaginabili ⁊ in aliq̄ intelligat clarꝫ in eē simplici itellectuali sic̄ lumē qō ē colorꝫ ypostasis ⁊ in aliq̄ videt cādēs sic̄ in albo ⁊ in aliq̄ submersū ⁊ in ali/ quo fere extictū sic̄ in nigro. Pz igit ex dictis q itelle/ ctus possibilis in actu efficit p lumē itellectus agētis ⁊ q in oi eo qō itelligit h itelligit ⁊ qñ etiā scipz itelligit in actu se itelligit in luie agētis. Ex iductis ēt vlterius oñditur q cū lumē agētis fm eē qō hz in itellectu pos/ sibili ⁊ eo q itelligit sic q̄ itelligit oē qō ⁊ q̄ itelligit oē id q itelligit sic̄ lumē solis q̄ videt id q videt ⁊ q̄ vidz illud qō videt: q̄ aūt itelligit id q itelligit ⁊ q̄ itelligit id qō itelligit maxie itelligit in oi itellectu fm actū fa/ cto: eo q illud est eā ⁊ rō itelligēdi lumē itellectꝰ agen tis ē maxie id qō itelligit itellectu fm actū facto. Am plius cū lumē illud sit manifestatio itellectꝰ agētis fa/ cti fm ꝓpoꝛtionē ei⁹ q recipit lumē pz q itellectꝰ agēs manifestat in quolibet itellectu fm actū facto. Amplꝰ cū lumē idest manifestatio sui ⁊ pspicui puiꝰ oñsū est q lumē agētis ē i itellectu possibili puio. Cōcludit necessa rio q itellectꝰ possibilis fuerit ⁊ itelligit se in quolibz itellectu fm actū facto ⁊ q scipz itelligit qñ id qō itel/ ligit in q̄libet re itelligibili itelligit ⁊ q suū itelligē ē ip sū i actu eē. Et iō dixerūt q itellectꝰ possibilis ⁊ id qō itelligit ab ipo ⁊ suū itelligē ē vnū ⁊ idē rōne differēs fm eē. Supza.n. oñsū ē q itellectꝰ ⁊ id qō itelligit actu sūt idē ⁊ cū suū itelligē nō sit nisi actu eē videt alicui forte q ēt ipz itelligē sit idē cū ipo fm subz: ⁊ h q̄dē ē verū fm q itelligē dicit apud se itelligē: fm āt q dic̄ itelligē in agē eē itelligē ē sup itelligibile ꝓperti ⁊ ꝓsi/ derare ⁊ sic̄ penitꝰ nō ē idē. Ex oib⁹ āt iductis pz q in tellectꝰ in hoīe trib⁹ i genē pficit: agēte vz ⁊ forma agē tis i possibili itellectu q̄ē locꝰ itelligibiliū ⁊ formal itel lectꝰ. Patet ēt q̄liter in oi itellectu fm actū facto itelli gitur possibilis intellectus ⁊ agens.

Lap̄lm sextum de intellectu in effectu ⁊ q̄liter pos/ sibilis in effectu perficitur.

Unc ḡ restat inq̄rē de eo itellectu q̄ itellectus n in effectu vocat: h.n. ēt dic̄ itellectꝰ in effe/ ctu eo q in effectu efficit potētia itellectus. Est āt h itellectꝰ q̄ē forma itellecta q̄ē sepata a rebꝰ: hāc.n. diximꝰ eē in potētia respectu itellectꝰ agentis ⁊ qñ actu luis eiꝰ movet ad itellectū possibilē efficit itel lectꝰ in effectu. Adhuc āt ⁊ ipe possibilis est in potētia añq̄ h forma efficiat in ipo ⁊ cū efficit in ipo ē intelle/ ctꝰ in effectu ⁊ ille potētie nō sūt oino vniꝰ rōnis nec sūt diuersaꝝ rōnū. Et q nō sūt penitꝰ diuersaꝝ rōnū: pz p añdicta: q āt nō sūt penitꝰ vniꝰ mōi ⁊ rōnis oñdi tur sic. Intelligibile.n.ñ dicit in potētia nisi p eē qō hz in mā in q̄ ligatū ē lumē agētis itelligētie sic̄ lumē ocu/ lorꝫ in tenebꝛa ⁊ h ē potētia pꝛiuatōis cuiusdā. Cū aūt dicit intellectꝰ possibilis in potētia nō ē in ea ligatū lu mē sz potꝰ ligatū ē in eo q oberet movē ipz ⁊ distiguē ⁊ sic intellectꝰ eodē agēte educit ad actū ō potētia qui educit ad actū itelligibile. Et in h videt peccare alpho rabiꝰ ⁊ qō alij dicētes itellectū possibilē abstrahē for/ mas. ñ.n. eq̄ potētie ē abstrahē formas ⁊ abstractas recipē q̄cū q̄ mō recipiant sive p modū māe sive p mo dū loci sz potꝰ agētis p se ē abstrahē in cuiꝰ luie ē esse abstrahi ⁊ sic̄ gnāns in nā ꝓferēdo formā dat ea q̄ for/ mā sequūt q̄ pcipue sūt motꝰ ⁊ locꝰ ita generās oino formal in corpalib⁹ dādo eē sui luis dat ꝓña id q̄ sūt motꝰ ad itellectū possibilē ⁊ locū q̄ē itellectꝰ possibil sic̄ in añbitis dcm ē: sic igit ē de itellectu i effectu. Sic̄ ergo colore eodem agente colores omnes fiunt in ef/ fectu ⁊ facti in effectu faciunt in effectu perspicuum ⁊ visum ita forme rerum vno lumine agentis fiunt in ef/ fectu ⁊ facte in effectu faciunt in effectu possibilem in/ tellectum sine medio. Et sic̄ visus q̄ fuerit clarioꝛ co clariꝰ pcipit in colore lumē cādescēs: ita itellectꝰ possi bilis q̄ fuerit a corpe sive carne sepabilioꝛ eo magis p/ cipit lumē itellectꝰ agētis diffusū in formā rei itelligibi lis. Istud tñ itelligibile in libꝛo tertio de ala sub tripli/ ci differētia cē dixim⁹. Est.n. ꝓceptū cū mā fm eē ⁊ rō nē ⁊ ꝓceptū cū mā sensibili fm eē ⁊ nō fz rōnē lz fz rō nē ꝓceptū sit inq̄titate ⁊ ē sepatū a mā sensibili ⁊ q̄ti/ tate ⁊ fz eē ⁊ fz rōnē. Et h diuisio itelligibilis ē acce/ pta fz eē luis itelligētie agētis: qō hz i rebꝰ qb⁹ dat eē ⁊ rōnē. Si.n. h accipiat diffusū i pricipijs eē ⁊ sbe tñ dif finitionē hz fz illud eē nō ꝓceptā cū q̄titate ⁊ q̄litate sensibili: qm sbe eē ē añ q̄titatē ⁊ q̄litatē. Si aūt acci/ piat fm eē qō hz imerſū pricipijs corpuz fz q ē cor pus hēbit rōnē cōceptā cū principijs q̄titatis: ⁊ si acci piat vt imerſū q̄titati ⁊ motui hēbit rōnē ꝓceptā cū mā sensibili. Et sic̄ dixim⁹ q intellectꝰ noster plus ꝓ̄ agit imaginatōi ⁊ sensui q̄ intellectui prio agēti: iō obscurꝰ ē: ⁊ ad ea q̄ sūt sepate penitꝰ rōnis hz se sic̄ oculꝰ vesp tilionis ad lumē solis: ⁊ iō priꝰ ē ibuēdꝰ in phīcis: ⁊ dei de mathematicis vt sic ꝓfortatꝰ multis luminib⁹ mul/ torꝫ intelligibiliū ꝓsurgat ad intellectū diuinorꝫ. In oi bꝰ tñ ūtis itelligibilib⁹ cū ille fuerit in effectu gōlibz il lorꝫ iuenit seipm ⁊ agētē p modū quē ō dixim⁹: lz aut ē

ex obligatione

ex obligatõe corpis sit phicis ⁊ matematicis ꝓpiq̃or tñ diuinis ẽ p nãz silioz: ⁊ iõ plus sui i his itelligibilib⁹ iuenit q̃ dina sũt q̃ in eis q̃ mathematica sũt ⁊ phica. Adhuc aũt videt q̃ cũ id qõ ẽ in potẽtia cognoscens nihil penit⁹ cognoscat q̃ itellect⁹ nisi in effectu efficiat nihil penit⁹ cognoscat: ⁊ ex h̃ sequit q̃ nihil penit⁹ scit q̃ phie n̄ studet: nec.n. scit se nec aliq̃d aliõ a se: sic ocul⁹ in potẽtia exñs nihil penit⁹ videz qñ p nihil visibiliũ sit i effectu: est.n. in corpe visus sic in aia ẽ intellect⁹: si.n. oculus p nullũ visibiliũ sit in effectu nz videt se nz aliud: nz videt se nõ videẽ: qz ipossibile ẽ videẽ se nõ videẽ: sic ipossibile ẽ videẽ nihil: ita ẽt q̃diu itellect⁹ in potẽtia ẽ in nullo mõ in effectu ipossibile ẽ scire aliud a se vl̃ se/ ipm vl̃ ẽt scire se nescire: si vẽ ⁊ fm ꝓpriã rõnẽ scire fz itellectũ accipiat: ⁊ iõ antiq̃ssimos ideotas hmes icre/ pãs dixit tales nulli hũano⁹ in vita opaz dediſſe: sed more porco⁹ vitã expẽdisse. Est aũt huius exẽplũ ⁊ in pspicuo cui in multis silis ẽ itellect⁹ possibilis hui⁹ eni nulla manifestatio ẽ q̃ diu ẽ in potẽtia sz cũ ẽ in effectu ⁊ actu eẽ pspicuũ: manifestat tũc p h̃ q̃ manifestatur id qõ videtur in ipso. Et h̃ rõ ꝓuicit q̃ hõ nunq̃ iuenit se ipm: nisi cõtẽplatione veritatis rerum: sed hec sequen/ tia declarabunt magis.

Caplm septimũ de itellectu prĩcipioz instrumẽtoz per que intellectus possibilis efficit in effectu.

o Portet aũt nos prius oñdere q̃ in oi itellectu q̃ in effectu ẽ prio accipit itellect⁹ principio/ rũ q̃ accipiũtur sic in priori isti⁹ scie libro oñ dimus scim⁹ inq̃tũ termios noscim⁹ prĩcipioz: igit ẽ acceptio pr ia ⁊ instrumẽtoz. Instrumẽta aũt voco qb⁹ scia rez de ipsis educit prĩcipijs: ⁊ ista sũt modi ar// gumẽtationũ: ꝓpter qõ egregie dixit aristo. q̃ modum sciẽtiaz oz pscire añ ipas sciẽtias: qz ñ põt eẽ q̃ sciẽtia rez accipiat nisi pri⁹ sciat modus ipi⁹: vocat.n. modũ illũ quo id qõ ẽ in vtute prĩcipioz educit de ipsis ⁊ tũc per illa duo vz prĩcipia prima ⁊ scitũ modũ possi bilis intellect⁹ aptissime ponit in effectu fm oẽ id qõ ẽ possibilis. Fuerũt aũt q̃dã añ nos de arabũ phis q̃ itel lectũ prĩcipioz diuiserũt in duo dicẽtes prĩcipia phie theorice eẽntiales eẽ apud nos: ⁊ nõ accipi ita p doctri nã rhetoricoz añ ⁊ moraliũ i fieri nobis p lõgã expi entiã: sic dixim⁹ hoies scnes prudẽtie lõgaz opaz dan tes eẽ itelligẽtes: ita q̃ silitũ datũ ab ipsis recipit sine exigẽtia ꝓbatiõis tanq̃ sit p se notũ: h̃ fit ẽt in rhetori cis ciuilib⁹ ⁊ hũc itellectũ nõ h̃ñt iuuenes passionũ ise cutores: in disciplinalib⁹ meliorẽ itellectũ videnẽ ple/ rũq; iuuenes hẽre q̃ senes silr aũt oñt de modis argu/ mẽtationũ: qñ ẽ modus argumẽtatõis: ipsecte: ⁊ hac oẽs vtunt hoies: ois q̃ psuadẽ nitit necesse ẽ q̃ mõ ar/ gumẽtatiõis vtat: ⁊ h̃ modus p̃cipue ẽ in rhetoricis ci uilib⁹: est aũt modus argumẽtatiõis pfecte quo vtũtur phi. primũ oñt inasci expiẽtia ⁊ tpe poti⁹ q̃ studio: sic igit diuersificãt hũc itellectũ q̃ prĩcipioz vocat itelle/ ctus p quẽ intellectus in potẽtia sic p instrumẽta efficit intellect⁹ in effectu. Ego cõmẽdo istã distinctionẽ qz rhe torica ⁊ ciuilia nõ h̃ñt ꝓpões primas p se notas p qs sufficiẽter accipiant: ⁊ iõ dicit aristo. q̃ itellectib⁹ ꝓclo opus ẽ eo q̃ finis practice scie op⁹ẽ: ⁊ q̃ q̃dã latinoz dicũt q̃ de scia docẽte ⁊ de scia vtẽte: locũ nõ hz h̃: qz scia docẽs sp ẽ demõstratiua: ⁊ ex tali scia rhetorica ⁊ ciuiles nõ veniũt ad h̃ q̃ in effectu sciãt gubernare iudi cia ⁊ regere ciuilia ꝓpter qõ ẽt intellect⁹ talis vtus est ethica exprimẽto idigẽs: ⁊ ipe sic ⁊ alie vtutes ciuiles q̃ p eũdẽ modũ accipiunt. Dec q̃ de intellectu q̃ in effe/ ctu dicit eẽ dicta sint a nobis: Per añcedẽtia.n. iã ma/ nifestũ ẽ q̃lr forma rei p h̃ q̃ ẽ in itellectu possibili effi citur in effectu intellect⁹: ⁊ q̃lr differt ab eo in itellectu q̃ dicit in actu: ille.n. q̃ sp ẽ in actu agẽs vocat itellect⁹.

Caplm octauũ de itellectu adepto q̃liter i eo anima pficitur ⁊ inuenit seipm.

i Am aũt relinquit vt de itellectu adepto per studiũ differam⁹ q̃liter ⁊ ipe ẽ de hois perfe ctione: h̃ ãt ꝓgruẽti⁹ fit si ipaz pspiciam⁹ nois rõnẽ: sic igit in priori isti⁹ scie libro dixim⁹: adept⁹ ẽ q̃ acquirit p studiũ. Adept⁹ igit itellect⁹ ẽ qñ p studiũ ali quis vez ⁊ ꝓpriũ suũ adipiscit itellectũ q̃li toti⁹ labo ris vtilitatẽ ⁊ fructũ: h̃ aũt q̃liter fiat sic ẽ accipiẽdũ: sic eni iã añ dixim⁹ id qõ ẽ in potẽtia nõ manifestat nec ac quirit nisi p actũ suũ ꝓpriũ ⁊ p id qõ in effectu efficit i pte q̃dẽ accipit q̃ ptẽ possibilitatis: ei⁹ ponit in effectu ⁊ plus ⁊ plus accipit qñ plus ⁊ plus per multa ponit in effectu ⁊ totũ aũt accipit qñ p oia ad q̃ in potẽtia est penit⁹ fuerit in effectu. Dixim⁹ ãt in phicis: q̃ itellect⁹ possibilis vn⁹ ⁊ idiuisus fm potẽtiã exñs potẽtia est oia intelligibilia: nõ q̃ accipit nisi p h̃ q̃ efficiũtur ipa intelligibilia in effectu ⁊ totus adept⁹ ⁊ accept⁹ qñ in effectu positus ẽ oiuz intelligibiliũ q̃ ipe ẽ in potẽtia: ⁊ sic adipiscit hõ suũ ꝓpriũ itellectũ. Et iõ dixit pl'o: q̃ vltima phie diffinitio ẽ suiipi⁹ cognitio: ⁊ dixit alpho rabius q̃ aia posita ẽ in corpe vt seipz inentat ⁊ cogno scat: ⁊ h̃ dicit aristo. dixisse: sz vbi dixit ad me nõ per/ uenit. Demõstratio ãt dicti va est q̃ nũc est iducta. Cã ãt hui⁹ est: q̃ pria imago lucis prie cãe q̃ ꝓiũcta est ꝓti nuo ⁊ tpi est intellect⁹ hũan⁹: ⁊ iõ necesse est q̃ sit silr/ tudo q̃dã oiuz q̃ sitũt p lumẽ prie cãe: ⁊ ambiẽs oia il/ la ⁊ sit quozũdã receptaculũ p h̃ q̃ ẽ imago cãe prime ⁊ quozũdã fm q̃ ẽ cũ ꝓtinuo ⁊ tpe ⁊ in vtrisq; adipi/ scat seipz: h̃ ẽt q̃ oẽ vez ꝓsentaneũ ẽ itellectui: ⁊ fal/ sũ ꝓriũ: est.n. mẽs hũana rõ ⁊ silitudo q̃dã vitatis pri me q̃ ẽ semẽ quoddã ois vitatis: ⁊ iõ silis p aliquẽ mo dũ oi vo: ⁊ dissonãs a falso: ⁊ h̃ ẽ cã q̃ itellect⁹ sp vo/ rũ ẽ: deceptio ãt ⁊ falsitas igerũtur fãtastice vtuti. Sci tur ãt ex h̃ q̃ ꝓplatio vo⁹ ammirabiliũ ẽ sũme delcã tõis ⁊ nãlissimũ: ⁊ q̃ in ea tota reflozet nã hois inq̃tũ ẽ hõ: ⁊ pcipue ꝓplatiõe diuinoz: eo q̃ fm p̃dicta in illr maxie itellect⁹ iuenit se fz nãz ꝓpria: eo q̃ hõ iq̃tũ hõ sol⁹ ẽ itellect⁹: h̃ ãt mõ q̃ dixim⁹ in vo ẽ ⁊ in bono. Est.n. imago primi boni p idẽ qõ est imago primi veri. Et iõ vez bonũ qõ ẽ sp ⁊ vbiq; bonũ ⁊ oi nãe bonũ ẽ sibi cõnale bonũ: ⁊ huic delcãtur ⁊ gaudet ad ipz lz re trahat a bono vt nũc p h̃ q̃ ꝓtinuo ⁊ tpi ẽ ꝓiũct⁹: ⁊ ex h̃ tñ q̃ sepat⁹ ẽ nulli⁹ corpis act⁹ solus cõnale hz ⁊ ve rũ simplr ⁊ bonũ simplr ⁊ solus hz delcãtiões nõ ha bẽtes ꝓriũ in corruptõe boni ⁊ veri. Quereret ãt for/ tasse aliq̃s si intellect⁹ possibilis in effectu efficit p fos mã itelligibilẽ: ⁊ qõ ẽ in effectu nõ ẽ in potẽtia q̃lr in ef fectu exñs ad vnũ remanet fm eũdẽ intellectũ in potẽ tia ad alterũ intelligibile. Sz ad h̃ ⁊ hmõi oia iã pz so lutio p añdicta: qñ dixim⁹ q̃ oppõ ⁊ dispatio ⁊ di// uersitas ⁊ hmõi ñ ꝓsequũtur formas nisi p h̃ q̃ sũt in mã: sz fm q̃ sũt in luie agẽtis simplices sũt idiuisibiles ⁊ vnite eo q̃ sũt vnũ ⁊ idẽ in cã prima: ⁊ iõ in luie suo sũt vnite sibinuicẽ nõ cedẽtes: nec seinuicẽ excludẽtes ⁊ p̃cipue qz nõ sunt in intellectu sicut in mã vel subo p prie loquẽdo. Ex his igit pz q̃lr p studiũ intellect⁹ adi piscit seipm: ⁊ ex h̃ pz verus intellectus eius qõ in qn to phicoz dixim⁹ q̃ intellect⁹ accipiẽs sciaz ⁊ vitatez non est alteratus ⁊ perfectus.

Capitulum nonũ de intellectu assimilatiuo ⁊ q̃liter anima perficitur in illo.

Icamus aūt nūc de intellectu quē antiq̄ssimi
D phor assimilatiū siue assimilatē vocāt: t in
h ēt aie pfectionē declarem⁹ h āt oēs ex oib⁹
itellectib⁹ iductis. Est aūt itellect⁹ assimilatiu⁹ in quo
hō q̄tū possibile siue fas ē ꝓportionabil̄r surgit ad in
tellectū diuinū q̄ ē lumē t cā oiuz. Fit āt h cū p oīa i ef
fectu fact⁹ itellect⁹ pfcē adept⁹ ē seip3 t lumē agētis:
t ex oiuz lūibus t noticia sui extēdit se in lūibus itelli
gētiaz ascēdēs gradati ad itellectū simplicē diuinū de
uenit q̄ ex luīe sui t agētis in lumē itelligētie t ex illo
extēdit se ad itellectū dei: h āt q̄ō fiat sic ē itelligēdū
oz. n. scire q̄ lumē cāe prie gnāl̄r loquēdo sui q̄tuor h3
manifestatões narrabiles p nomē t diffinitionē: vn⁹ āt
iferior ē q̄ manifestat iferiorē rez imiatū ad terminos
ēntiales vn⁹ cuiusq; rei: scōus ē q̄ manifestat in imagi
ne sua q̄ ē itellect⁹ potētialis q̄ potētia ē oīa illa q̄ ab
stractōis l' poti⁹ sepatū eē hōt in luīe: tertiū āt ē q̄ mani
festatur in lumine agentis vl̄r in ordie mundi. Illi enim cōiungitur: nō sicut lumen tenebre vel ptiua
tioni vel potētie sed potius sicut lumē lumini iferioris
ordinis t fm q̄ plus cōiungitur t lipidi⁹ ea ponēs in
itellectū possibilē: t h ē irradiatio de q̄ multū locuti
sunt phi t ordinauer̄ pp illā supplicatiões t oratiões.
Quart⁹ aūt modus manifestatōis ē quo manifestatur
in ampliatiōe luminis sui intelligētijs mouētib⁹ orbes:
l3 ecōuerso me'i⁹ dicat q̄ lumē iferi⁹ fm dicta phor
applicat supiori. Superi⁹ aūt nō applicat iferiori eo q̄
est simplex: t vno mō se h3 ad tm: vñ applicatio que
pl⁹ t min⁹ sit poti⁹ iferior t ñ supior ē. Qō. n. itelle
ct⁹ lui suo applicēt p3 p motū quē faciūt: q̄ nullaten⁹
mouerēt orbes nisi tales fierēt ad lum̄ prie cāe applica
tiões h āt lōgū ē h ōmōstrare: l3 a pria phia h hic sup
ponat. Dic tm itellect⁹ itelligētiaz vl̄r actiu⁹ ē t agit oēs
formas sui ordis in mās sue spe sbiectā. Intellectus āt
agēs i aiam t in suo ordine est vl̄ter agēs: sicut tā aīa
determinatū est: l3 possibilis actiu⁹ nō ē l3 fact⁹ in effe
ctu p agētē: ille aūt qui ē in reb⁹ nō ē nisi act⁹ t ñ agēs
fm eē intellectualitatis: aia igit̄ hūana ꝓcipiēdo lumē
cū applicat intellect⁹ agēs in ipa illustrat⁹ applicat lu
mē itelligētiaz t ampli⁹ clarescit in illo. Et sic dicit al
pharabi⁹ i ipo efficit sic stelle celi t itellect⁹ huic lumi
beate t pure pmixt⁹ pitissim⁹ efficit astroz t pnostica
tionū q̄ sunt in astris. Et iō dicit ptolome⁹: q̄ scia astro
rū facit hoiez pulchritudinē celestē amare. In illo aūt
lumine ꝓfortat⁹ ꝓsurgit itellect⁹ in lumē diuinū qō no
mē nō h3 t ienarrabile ē: q̄ ꝓpio noie nō inotescit: l3
vt recipit inotescit: t primū in quo recipit ē itelligētia
q̄ ē primū causatū: t cū enarrat noie illi⁹ enarrat t nō
noie ꝓpio l3 noie sui causati. Et iō dixit hermes deū
deoz nō ꝓprie peipi noie ꝓpio l3 vix mēte attigit ab
his q̄ a corpe p lōgū studiū sepant: iungit igit̄ illi vltio
t lumini suo t mixt⁹ illi lumini aliq̄d ptcipat diuinita
tis: pp qō dicit auicēna q̄ aliq̄n illi lumini ve permixt⁹
itellectus futura p ordinat t p dicit: t q̄si deus q̄dē esse
perhibet. Iste igit̄ ē itellectus assimilat⁹: t attēde q̄ in
oibus his itellectib⁹ possibilis ē q̄si fundamētū t pri
mus: lumē aūt agētis in ipso est dispō t q̄si stramētū ad
itellectū principioz: t intellect⁹ principioz ē stramētū
ad itellectū q̄ dicit in effectu t intellect⁹ in effectu est
stramētū ad itellectū adeptū ꝑcipue in quo adipiscitur
aīa noticiā sui ipsi⁹: t iste itellect⁹ adept⁹ ad itellectum
assimilatiuū q̄ p gradus applicatiōis luminis iferioris
ad lumē supi⁹ ascēdit vsq; ad lumē itellect⁹ diuini: t in
illo stat sicut in fine: t iō cū oēs hoies nā scire deside
rāt: finis desiderij ē stare in itellectu diuino: q̄ vltra il
lū nō ascēdit aliq̄s nec ascēdere pōt. Hic aūt hoc notā
dū q̄ cuicūq; supioz itellectuū itellect⁹ applicat hūa
nus q̄ ē vna de formis mūdi a lumine isti⁹ ifluūt in ipm
forme t spēs sui ordis: t iō q̄dā noticia illi⁹ ordis effi
citur in ipso p analogiā cuius pōt illa recipe. Et q̄ oē
qō fit in aliquo fit in eo fm ptātē suscipiētis ip3: t iō ta
les intellect⁹ denūtiant subtili⁹ de ordine illo vel vt sp
vel vt frequēter: ita q̄ a q̄busdā ꝓphetizare putantur.
Qui aūt simplici prio t diuino intellectui cōiunct⁹ ē di
uinus ē t optim⁹ in sciētijs t vtutib⁹ ita q̄ sicut dixit
homerus nō videbit viri mortalis fili⁹ cē i3 dei. Et iō
dicit hermes trimegistus in li. de nā dei deoz: q̄ hō ne
xus est dei t mūdi: q̄ p hmōi itellectū ꝓiungit deo t
stramētū huius itellect⁹ sūt alij intellect⁹ de q̄b⁹ dixi
mus qui q̄dē in q̄nq; sunt p modos applicationū t assi
milationū diuersoz t intellect⁹ adepti modos t eius
q̄ est in effectu: l3 tm in genere sūt q̄nq; possibilis: v3 t
formalis t principioz: t ille q̄ in effectu t adept⁹ t assi
milatiu⁹ t diuin⁹. His ergo itelligibilib⁹ t itellectibus
vt breuiter dicat pficit aīa. De oībus āt his subtilius
determinatur in philosophia prima.

Capitulum decimuz de sanctitate intellectus t ō crea
tione quadruplici.

Ermanet adhuc dicē q̄ intellect⁹ sanctitate t
P mūdicia de qua phi sūt locuti: hic aūt nō ad
dit nouū gen⁹ pfectiōis t itellectus: l3 modū
quēdā puritatis dicit circa itellectū. Dec autē puritas
ex. 4. efficit: quoz vnū ē studiū pulchritudis: scōm est
acq̄sitio multe illuiatōis: tertiū āt excessus sepationis
a cōtinuo t tpe: t quartū applicatio cū luīe superioris
ordinis. Studiū. n. pulchritudinis ordinat t ꝓponit ab
auertētib⁹. Acq̄sitio illuminatōis facit q̄ itellectus ex
multis scitis vl̄ scie gradib⁹ ascēdit in scibiliū lumini
bus ita q̄ sistit in itelligibilib⁹. Excessus vō sepatiōis
itellect⁹ remouet a detinētib⁹ ptinuo t tpe. Sz appli
catio itellect⁹ cū supiorib⁹ ꝓportionabiliter nitit̄ pfici
sūmis t diuinis. Inter aūt. 4. ista primū ē purgatio ab
ipedimētis: t scōm illuminatio in his que iferiora sunt
hōi ꝓportionata: tertiū aūt ē purgatio ab ipedimēto
quarto: q̄ nisi q̄s excedat mēte ptinuū t tēp⁹ ñ ꝓsurgit
ad ꝓcipiēda diuina: quartū ē sūma pfectō q̄ in hac vita
cōtigere pōt hōi. Cōtigit āt plus t plus f3 q̄ aīa ē pce
ptiua illuminationū q̄ sūt a pria cā plus t plus. Soluz
eni primū nō h3 plus t plus t iō ē id qō vocat necesse
ē eē: oīa aūt alia plus t plus hītia sūt possibilia fm ali
quē modū: l3 nō hēant ꝓprie loquēdo possibilē itelle
ctū: h aūt in pria phia erit determiatū. Ex his āt q̄ dī
cta sūt t h est aduertere q̄ mūdissimoz hoiz sūt pul
chrioza fātasmata q̄ quoz dā alioz sic in orbicis dicit
ita sūt eoz lucidissimi itellect⁹ q̄n sic in mūdo exterio
ri turbulētie tēpestatū limpidū lumē recipi ipediūt in p
spicuo: ita in aīa passiões turbulētie nō ꝑmittūt lumia
itelligētiaz limpide recipi in aīalib⁹ t iō dixit apolegi
us sniaz eē plōis: q̄ deoz quoz rō absorta ē in ifirmo
a ōmonib⁹ nō ē itellect⁹ clari luīs receptiu⁹ quoz āt in
tellect⁹ depurat⁹ a passiōib⁹ t occupatiōibus vite per
applicationē luīs celestiū itellectuū ptinue subleuat a
carne t efficit sic speculū clarissimū celestis ordinis t
pulchritudis: t in his ibut⁹ tādē vestit luīe diuino t di
uina q̄tū fas ē fm facultatē icipit videl̄ l3 inoiabiliter
ea participat t quodāmō infinite eo q̄ talia vt i deo sūt
iferioz itellectuū nullus ꝓphētdere pōt. Eminenter tm
accipit percipiēdo q̄ nihil eoz q̄ in deo deoz sūt vni
uocū ē cū his q̄ sūt in iferioribus t iō ipe solus ē id qō
vocat necesse eē: de quo in pria phia ꝓbabim⁹ q̄ non

potest

põt habere pl' nec habere aliter ⁊ aliter: ⁊ h est sibi soli ꝑpriũ: ⁊ iõ est imobile cuncta mouens ⁊ simplex ⁊ impassibile ⁊ inoxiabile lucem habitãs inaccessibilez.

Cap. xi. de modo per quẽ aia hũana per intellectuz applicabilis est lumini intelligentiarũ.

q Uereret aũt aliq̃s p quẽ modũ aia hũana p intellectũ applicabilis ⁊ q̃si inmissibilis vt ita liceat loq̃ est lui intelligẽtiaz: nõ enĩ videtur attingere posse vsq; ad lumẽ eaz cũ sit diffinite in corpore suo ⁊ extra corp' suũ nõ videat ali jd posse ptingere. Adhuc aũt si dcẽt q superi' miscet luib' cũ h luia sint forme mũdi nõ videt ex his luminib' aliq̃d distinctũ in ipso fieri ⁊ determinatũ: ⁊ iõ licz clariozis efficiat intellect': nõ tñ ex h aliquã accipit noticiã determinatã. De aũt ⁊ hmõi qõnes mouent ab iperitis ignorantibus naturas formaz mũdi: sicut enĩ forma mãe ãbit ⁊ illuminat totã materiã in q̃ est ⁊ totũ q est in mã ꝓportionat vnicuiq; ptĩ mãe: ita forma mundi ambit ⁊ illuminat totã materiã ordinis sibi subi ⁊ vnicuiq; ꝓportionaliter lumẽ suũ vbiq; pñs ipartit. Sz in h est differẽtia q forma materie corpis est act' ⁊ pres eius sunt act' ptiũ corporis: sz intelligẽtia nõ est alicui' corporis act' sed suba separata per esse ⁊ opa: ⁊ p hoc potẽtior est ad mouendũ: sicut ⁊ nauta distinct' est a naui nil recipiẽs a naui sed gubernatiõis mot' ponẽs i naui Ois enĩ mot' est ab aliq̃ prio imobili: sz nos de h loq̃mur in li. de principijs motuũ aialiũ. hic aũt h sufficit q intelligentia p subam separata lumẽ diffundit ⁊ ingerit per totũ orbẽ sibi subm: sicut aia per corp' suũ ⁊ h lumen vbiq; pñs ꝓportionalr efficit in his q̃ se extendũt ad ipsuz. Et h est q dicit magn' Dio'. q lumẽ extẽdit se per oẽs vult' ⁊ sit in intellectu intellectualiter ⁊ in aia aialiter: ⁊ in corpe nãliter sm vniuscuiusq; ꝓportiõ ãnologiã: sicut ⁊ lumẽ aie differẽter ꝓticipatur a mẽbris sm vniuscuiusq; ãnologiã: intellect' igit extẽdẽs se inuenit lumẽ vbiq; pñs ⁊ informat ⁊ imbuit illo ⁊ clarificat ad pulchritudinẽ celestẽ. Et h est q dicũt phi intelligentiã vbiq; eẽ nõ referẽtes h ad pñtiaz subs: sed luis expãsi p totũ: ⁊ h etiã modo aie excellẽtiũ virorũ plura ambiũt q̃ corpa ꝓpria qñ aie corpz formis mũdi applicant: ⁊ iõ aliqñ obediũt eis trãsmutatiões exteriorũ sicut obediũt formis mũdi: ⁊ hi sũt dõ dõ' sicut phi dicũt q operant mirabilia in cõuersionibus hominũ ⁊ naturaz: ⁊ p h igit pz solutio q̃stionis prie. Secũde aũt qõnis solo est q illud lumẽ cuiuscũq; sit intelligẽtie siue etiã sit diuinũ est lumẽ actiuũ ⁊ formatiuũ oiuz eoz q̃ sunt ordinis inferioris: ⁊ iõ semp extendit se ad rez nãs determinatas: sicut lumẽ artis se extendit ad materiã ꝓpter qõ etiã qñ informat intellectũ extẽdit eũ ad rez naturas determinatas: ⁊ iõ cognoscit in ipso luie p quẽ modũ reb' imittit ⁊ dat eẽ reb' ad quã noticiã nõ extẽdit nisi vt actualr ad res in ipso luie cõuertat ⁊ habebit nãm omniũ sm q sunt notioza: ⁊ multi viri illustres in h luie ordinẽ rez naturarũ ꝓcipiũt in ordine illi' lumis: ⁊ p dicũt: ⁊ dã iperiti credũt eos vera nõ dixisse aliqñ cũ ea q̃ p dicũt nõ eue niũt nõ intẽdẽtes q h quod nõ euenit nõ sit ex defectu ordis q̃ est in luie mouẽte ⁊ agẽte ad h q deueniret: sz poti' ex ꝛria dispositõe mãe. Hmõi aũt ordinis ꝑciam dã excellẽtioz phi vocauerũt ꝓphetiã: ⁊ qz sõnũ est p̃figuratio q̃dã hui' ordis in imaginatiõib' ⁊ figuratiuis obũbrãtib' claritatẽ talis ordinis intellectualis: iõ vocauerũt somniũ casuz a ꝓphia vel ꝓphie lapsuz. Ex his ergo ⁊ hmõi soło patet inductoz.

Cap. xij. de reductione anime in esse diuinũ sm vltimũ statum perfectionis eius.

St aũt h quoddã oĩbus mirabilib' mirabili' e ⁊ oĩb' bonis melius aduertere de bonitate ⁊ largitate cãe ꝓme in reducẽdo ad se animã hois: cũ in oi nã nihil sit ꝓpter vili': forme q̃ fluũt cõtinue in mãz ex luibus cãe ꝓme ⁊ intelligẽtiaz meli' multo existẽtes in cã prima ⁊ in luib' intelligẽtiaz. q̃ in mã nulla rõe fluũt in mãm ꝓpter esse qõ bñt in mã: licz mã appetat eas: sicut diuinũ ⁊ bonũ: sicut dixim' in libro de phico auditu. Nec põt h dici q fluũt ad h q ille forme q̃ mũdi dicũt largitatẽ sue fõtalitatis oñdant: qz in reb' viliozib' cõsumere subam nõ est magnifice largitatis. Oportet igit q ad h fluũt: vt esse diuinũ aliqõ ⁊ operationes diuinas ꝓficiant. Esse aũt diuinũ ⁊ opationẽ nõ ꝓficiũt nisi a mã separate: ⁊ scim' q nõ separat nisi ab aia humana pfecta scatõne: oz igit q per separatẽ a mã intellectũ ad esse diuinũ reducũtur. Hmõi aũt reductio nõ fit p intellectũ mũdi: qz illaz intellect' habet eas separatas in esse ⁊ opatione diuina: fiet g necessario per intellectũ hois q̃ ad hoc habz vires ⁊ organa vt a mã accipiat formas diuinas: sm aũt oia q̃ inducta sunt: forma nõ est sufficiẽter facta diuina per h q efficit intellect' qui dicit in effectu vl' adeptus: sed diuina fit p intellectũ assistantẽ: ⁊ cũ qui vocat diuin': igit sic reducta cõfert esse diuinũ ⁊ opatiõnẽ diuinã: suba aũt hñs esse diuinũ ⁊ opationẽ nõ indiget aliquo: ergo aia sic reducta de sensibilib' ⁊ materia corpoz non indiget eo q mãlia ⁊ instrumentalia organa nõ accepit sm nãm nisi ad h vt ad esse diuinuz reducer': stat igit suba ⁊ formata in esse diuino in esse pfecta ⁊ h vocauerũt phi caducũ alteri' ⁊ imortalis vite ꝓ quã vere ꝓbat aie hũane imortalitas. Qõ aũt dixim' eã indigere sensibilib' ⁊ corpore intelligẽdũ est de indigẽtia relata ad intellect' pfectionẽ. Sic igit cõcludit vltima pfectio anime sm intellectũ. Est autẽ alia eius perfectio sm virtutem ⁊ virtutis felicitatez: de q̃ perscrutabit in ethicis: psequẽter aũt in his que h determinata sunt oz q̃rere h õ nã ois aie ⁊ imortalitate: ⁊ de principijs motuũ aialiũ: qz p h scit q̃liter vnit corpi: ⁊ h quidẽ faciem' in alijs duob' libris q̃ immediate post hunc sunt ordinãdi. Per illũ enĩ scit q̃liter aia suba ad vitã eternã: cũ reducit ad primũ qõ est necesse esse ⁊ oiuz cã: ita penetret lumie ei' mirabili ⁊ cãli q nihil amplius nouit requirere: sed stans in seipsa manet in illa. De intellectu vo intelligẽtiaz q̃ cognoscũt suã essentiã ⁊ sue essentie primã cãm ⁊ sint necessario duaz naturaz: ⁊ non simplicis nãe sm intellectũ: ⁊ q̃ sint ⁊ quot: volo a nobis hic relinq̃tur: altissimũ enim est huiusmõi negociũ ⁊ prime phie egens indagatione. Et sic est finis secũdi libri de Intellectu ⁊ Intelligibili domini Alberti Magni. Deo Gratias.

Expliciũt sententie libri de Anima: ⁊ de Intellectu ⁊ Intelligibili excellentissimi phi Alberti magni epi Ratispoñ. ordinis Predicatoz. Impresse Venetijs per Johãnẽ ⁊ Gregoriũ de gregoriis fratres. Anno salutis. 1494. Die. vij. Nouẽbris

Registrũ huius operis

a b c d e f g h i k l — oẽs sunt terni vero quaternus.

N
G

